ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 22 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ԱՊՐԻԼ 1964 ՀԱՏԸ ՋԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. العدد رقم ٢٢ – الخميس ٩ ابريل ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵԾ ՀՈԳԻԻ ՄԸ ՄԵԿՆՈՒՄԻՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Մեծերուն նմանելու ձգտումն իսկ ունի իր բարերար արդիւնքները։ Է. ՌԸՆԱՆ

Եգիպտահայոց ամենէն յատկանշական բարերարին՝ Աղա Կարապետ Գալուստի մահուան հարիւրամեակն է 9 Ապրիլ 1964ը։ Ու մենք՝ տխրութեամբ, ապա հպարտութեամբ, ուրախութեամբ և ուխտառութիւններով կը նշենք զայն, ինչպէս որ վայե՛լ է երախտագէտ ամէն ժառանգորդի։

Այդ ժառանգորդները մե՛նք ենք, այսօրուան եգիպտահայերս, որ անցած ենք, մեծ մասով, լոյսէ այն կամարին տակէն, զոր կերտեց Կարապետ Գալուստ և որ կ'երկարաձգուի ցարդ ու պիտի երկարաձգուի այսուհետև եւս՝ Կրթական այն զմայլելի հաստատութեամբ, որ կոչուած է Գալուստեան Ազգային Վարժարան (նախկին Խորէնեան, Խորենացիի անունով)։

Ժողովուրդ մը կազմող անհատները, ամէն երկրամասի կամ համայնքի մէջ, թիւով շատ կ'ըլլան։ Սակայն զանգուածին դէմք ու դիմագծութիւն, գոյն ու նկարագիր, ձեւ և ուղղութիւն տըւողները կ'ըլլան, եղած են սակաւաթիւ։

Քանի մը անուններ միայն. Եագուպ Արթին, Պօղոս Եուսուֆեան, Կարապետ Գալուստ, Գրիգոր Եղիայեան, Պօղոս Նուպար, Ֆերմանեան, Յովակիմեան, Մերճանեան և Պլըքտանեան, ապա Աբիկեան, Գալփաքեան եւ քանի մը ուրիշներ։ Ասոնք եղած են այս գաղութին հիմնադիրներն ու դայեակները, հայթայթելով անոր հնարաւորութիւններ, որպէսզի այլ գործիչներու և մտաւորականներու աննիւթական դիեցումին ալ օժանդակութեամբ, անիկա (գաղութը) ստանայ անուն, համբաւ և պատկառանք, կատարելու համար գործ մը — գոյութեան, գոյակցութեան, արժանաւոր կեանքի և արժանավայել աշխատանքի, ի կերտումն հայոց պատմութեան, Վանէն (ծննդավայր Գալուստ Աղայի), Մայր-Հայրենիքէն հեռու, այս հիւրընկալ և օրհնեալ ափերուն վրայ։

Ճի՛շտ է, որ նիւթը ամէն բան չէ։ Ալֆա մըն է, բայց չի՛ կրնար մինակը մեզ առաջնորդել դէպի մեր իտէալին Օմեղան։ Անհրաժեշտ է նաև ոգի՛ն, անհրաժեշտ է մի՛տքը, գիտութիւնը։ Անհրաժեշտ է նաև բազո՛ւկը, աշխատաւորութիւնը։ Սակայն, ո՞վ կրնայ ժխտել, որ ոգիի, միտքի և աշխատաւորութեան ստորադասման ու անտեսումի այդ դարերուն, ուր մարդիկ գաղափար և ծանօթութիւն չունէին կամ խորշանք ունէին ընկերային բարեկարգութեանց մասին, կարելի պիտի ըլլար ապացուցանել մեր ազգային ընդունակութիւնը, եթէ վարժարան հիմնող և ուսանողներ պահող սակաւաթիւ ազնուահոգիներ չգտնուէին։

Այո՛։ Այսօր, երբ յաղթանակած է հաւաքական գործունէութեան (գոլեքթիւիզմի) գաղափարներն ու դրութիւնները, երբ հաւաքականութիւնն է (ժողովուրդը, զանգուածը) պետութիւն կազմողը (և ոչ թէ վեհապետներ), երբ ամէն ինչ կը բխի ժողովուրդէն՝ երթալու համար ժողովուրդին, դիւրին է վարժարան հիմնելն ալ, կրթութիւն ջամբելն ալ. պետութիւնը իրաւ դայեակ է ամենուրեք այլեւս։

Սակայն ասկէ դեռ հազիւ դար մը առաջ, երբ միտքերու և մտայնութիւններու վրայ կը թագաւորէր խաւարը, լոյսի եւ լուսաւորութեան տենչը, ծարաւը, հրայրքը զգացող կիսագրագէտ մարդիկ ունեցեր է մեր ազգը և իր ամբողջ հարստութիւնը, փոխանակ մսխելու փարթամութեան ու ցոփութեան մէջ (ինչպէս ոմանք՝ այսօր), կտակեր է ազգին, որպէսզի անոր զաւակները լուսաւորուին, մարդանան, ազնուանան ու իրենց կարգին լուսաւորեն ու ազնուացնեն իրենց շրջապատը։

Փառք կուտանք ու պարծանք կը ծայնենք այսօր, որովհետև մեր սերունդները, ահա, աւելի քան հարիւր տարի, արժանաւոր բարերարին արժանաւոր զաւակները հանդիսացան և առիթ չտուին որ 1864 Ապրիլ 9ին հողին յանձնուած Գալուստ Աղայի ոսկերոտիքը ցրտանան, մսին ու ցաւին՝ ի տես յուսախաբութիւններու և այլասերումներու։

Անհամար են Գալուստեան Ազգային Վարժարանին սեմէն անցնող հայորդիները և անհամար է անո՛նց ալ բարի գործերը, իբրև արդիւնք իրենց ստացած առողջ դաստիարակութեան։ Նիւթական և բարոյական, աւանդութեանց ու հարստութեանց սա կոթողները, որոնք յաջորդեցին Գալուստ Աղայի առաջին կոթողին, իսկական արտայայտութիւններն են մեր երախտագիտութեան՝ հանդէպ անմոռանալի Վանեցիին, Մե՛ծ Վանեցիին։

Տա՛ր երկինք, ու մենք մի՛շտ արժանի մնայինք Կարապետ Գալուստներու և զանոնք յաւերժացընող Պօղոս Նուպարներու վըսեմագեղ սիրտերուն ու վեհապանծ հոգիներուն։ Արժանի մնայինք անոնց անկորնչելի յիշատակին՝ մեր ուղիղ արարքներով։

Տօնե՛նք Կարապետ Գալուստի անդարձ մեկնումին տարեդարձը՝ ուխտելով, եթէ յօժար էք, որ չափով մը պիտի նմանինք, պիտի ուզենք նմանի՛լ անոր...։

ԱՄՀ-Ի ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Երկուշաբթի, 6 Ապրիլ 1964, Ազգային Ժողովը ունեցաւ իր երրորդ նիստը, Նախագահութեամբ Անուար Էլ Սատաթի։ Վարչապետ Ալի Սապրի ներկայացուց այս հանգրուանին իրագործելի ծրագիրները։ Երեք ժամ տևող զեկոյցի մը մէջ, Վարչապետը նշեց չորս կէտեր, որոնք մեկնումի չարժառիթը կը կազմեն։

1) Յաջողութեամբ աւարտել ընկերվարական եղաշրջումի գործը։

2) Հաստատել ժողովուրդին և ընկերութեան բաղկացուցիչ տարր «գգայիններուն իրաւունքները։

3) Գործել ըստ ծրագրեալ դրութեան մը, որ պիտի ապահովէ ընդհանուր բարգաւաճումն ու թափ տայ արտադրողական ոյժին։

4) Իրագործել ընկերային և քաղաքական ազատութիւնը՝ դեմոկրատական իբաւ պայմաններու մէջ։

Ակնարկ մը նետելէ ետք անցեալի, ներկայի և ապագայի մեր կացութեան վրայ, Վարչապետը ծանրացաւ ներքին և արտաքին քաղաքականութեան վրայ։ Դահլիճին ուղեգիծը հիմնուած պիտի ըլլայ «Էլ-Միսաագ»ի (Ազգային Ուխտ) ոգիին և սկզբունքներուն վրայ։ Բժշկական ապահովութիւն բոլոր բանուորներուն և հողագործներուն, հնգամեայ ծրագրի իրագործում, հիւլէական ոյժի նոր կայան, Բարձր Ջրամբարի շինութեան աւարտումը՝ ժամկէտէն մէկ տարի առաջ։ Անձնական ըստացուածքները, հողային կալուածներու նկատմամբ, պիտի քաջալերուին։ Ճարտարարուեստը աւելի պիտի կազմակերպուի։

Պատերազմական վիճակը վերցած է. ազատ արձակուած են դեռ չդատուած և վճիռ չստացած քաղաքական յանցաւորները։ Միջարաբական և ափրիկեան հարցերուն անդրադառնալով, յիշեց ԱՄՀի տալիք օժանդակութիւնները, մանաւանդ Պաղեստինի ազատագրումին համար՝ բռնագրաւող Իսրայէլի ձեռքէն. Կայսերապաշտութեան և իր գործակալներուն դէպ պայքարը կը շարունակուի։

"ՕՏԱՐՆԵՐ ՊԻՏԻ Չ'ԸԼԼԱՆՔ"
Կ'ԸՍԷ ՃՈՆ ՇԹԱՅՆՊԷԿ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ծ. Խ. Ամերիկացի նշանաւոր հեղինակը, որ իր տիկնոջ հետ Հայաստան այցելած էր, հետեւեալ շնորհակալիքը ուղղած է հայ գրողներուն.

Սիրելի բարեկամներ,

Մտադրած էի իւրաքանչիւրիդ առանձին գրել, որպէսզի շնորհակալութիւն յայտնեմ այն սիրալիր ընդունելութեան համար, որ ցոյց տուիք մեր վերջին շրջապտոյտին ընթացքին։ Բայց երբ միտքս բերի այն բազմաթիւ անձերը, որոնք մեր բարեկամները դարձած են, անմիջապէս ըմբռնեցի, որ այդ տեսակ

ՃՈՆ ՇԹԱՅՆՊԷԿ

ծրագիր մը գլուխ հանելու համար քանի մը տարի պէտք էր։ Կան նաև այլ դժուարութիւններ։ Անտարակոյս, պէտք է որ գրէի Մեծ Նկարիչին՝ Սարեանին և անոր ընտանիքին, բայց ի՞նչ ձեւով պէտք է շնորհակալութիւն յայտնէի այն գիւղացի մարդոց, որոնք անոյշ սեղան փռեցին խոտին վրայ՝ լեռներուն մէջ, կամ այն գոյգին, որ մեզի պաղ և թարմ խաղողի հիւթով հիւրասիրեց բարձրաբերձ տաճարին քով։

Անոնց անունն անգամ չեմ գիտեր, բայց կ'ուզեմ, որ անոնք իմանան, թէ որքան կարեւոր տեղ կը գրաւեն մեր յիշատակներուն մէջ։

Այնքան շատ բան կը յիշենք և այնքան հաճոյքով և սիրով... Երգերը՝ սեղանին շուրջ, վանքը՝ անհաւատալի, ժայռափոր, վեհ գաւաթը՝ ծառած խոր կիրճին վրայ, ուրկէ հռոմէական լեգէոնները անցած են, լուսաբացին տեսքը Արարատ լերան, և նաև, թէ ինչպէս այդ տեսքը կը փոխուէր յետմիջօրէին, վերջապէս Սայաթ-Նովայի երգերուն բառերը, որոնց անծանօթ էինք, բայց որքան քաղցրահնչիւն էին։

Կը վերյիշեմ Երեւանի հին փառքը՝ լերան չափ բարձրացած իր սերունդներով և անոր յարատեւումը... Սիրելի երկիր մը սիրելի ժողովուրդ մը, և յարատեւող... Այս է գլխաւորը, յարատեւումը։

Մենք կը յիշենք մեր ճամբորդութեան ընթացքին մեզ չարչարող այն միտքը, թէ հակառակ մեզ իրարմէ բաժնող մղոններուն և ովկիանոսներուն, հակառակ բարքերու, գաղափարախօսութեան, եղանակներու և մասնագիտութիւններու, պատմութիւններու և ծագումի, փորձառութիւններու և յիշատակներու զանազանութեան, մենք իրարու աւելի շատ նման ենք, քան տարբեր։

Ազնուութիւնը համամարդկային է, միջցեղային։

Ազնուութեան համար լեզուն անհրաժեշտ չէ, որովհետև անիկա լեզու մըն է ինքնին։

Ոչ, տարբեր չեն մեր իղձերն ու կարիքները։ Ի՞նչ են անոնք. խաղաղութիւն, բարեկամութիւն, բաւարար բարեկեցութիւն, որպէս զի տուայտանքը հեռու մնայ մեզմէ, ապա իրաւասութիւն, ժամանակ, ուժ և կամք բոլոր մարդոց համար, որպէսզի ապրին ու ձգտին իրենց կարողութիւններուն բարձրագոյն գագաթին։

(շար. տեսնել էջ 4)

ԱԼ. ՍԱՐՈՒԽԱՆ
(կենսագրական նոթեր)

Ծնած է 1898 ին Արտանուշ գիւղը (Կովկաս)։ 1909 ին կու գայ Կ. Պոլիս, ուր իր երկրորդական ուսումը աւարտելէ ետք՝ կը նուիրուի ուսուցչութեան։

Գծագրութեան մէջ յառաջադէմ ըլլալուն, Սարուխան կ'երթայ Վիեննա՝ հետեւելու մասնաւոր դասընթացքներու։ Ուսման շրջանը աւարտելէ ետք, 1924 ին կը հաստատուի Եգիպտոս ու կը պաշտօնավարէ Գահիրէի Գալուստեան Ազգ. Վրժ. ին մէջ իբրեւ գծագրութեան ուսուցիչ։

Աշխատակցած է բազմաթիւ թերթերու (Եւրոպական, Արաբական եւ Հայկական)։

1925ին հրատարակած է «Հայկական Սինեմա» պատկերազարդ շաբաթաթերթը։

Հրատարակած է նաև «Ընկեր Փանջունի» ն, «Մեծապատիւ Մուրացկանները», «Տես Խօսքերդ», «Մենք Մեր Ակնոցով» պատկերազարդ գիրքերը։

1938 էն սկսեալ երեք տարի հրատարակած է «Գարավան» նըկարազարդուած ֆրանսերէն շաբաթաթերթը։

1942 ին պաշտօնի կոչուած է «Պատերազմական լրատուութեանց սպասարկութեան» մէջ։ 1945 ին հրատարակած է նաև (CETTE GUERRE) ալպոմը։ Վերջերս ալ «Մենք հայերէն չենք գիտեր» վերնագրով երգիծախաղ մը։

Մասնակցած է բազմաթիւ ցուցահանդէսներու։ Կազմակերպած է ցուցահանդէսներ 1927 ին, 1937ին, 1952 ին և 1955 ին՝ Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Պէյրութի և Հալէպի մէջ։

1961 ին Ամերիկեան «Ժողովուրդներէն Ժողովուրդներուն» ընկերութիւնը շքանշանով մը պարգեւատրեց զինքը։

(իր Ցոբելինական հանդէսին մասին կարդալ էջ 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏ. ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԵՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՌՈՊԷՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԱՅՑԸ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Պատուակալ Նախագահ Տոքթ. Փերտիկաօ եւ հայկական բաժնի Տնօրէն Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Կիւլպէնկեան Դամասկոս ժամանեցին չորեքշաբթի 18 Մարտ, 1964-ի երեկոյեան գալով Հալէպէն։

Յարգելի հիւրերուն Դամասկոս այցելութիւնը ուղղակի կապ ունէր Ազգային Ճեմարանի եւ Սրբոց Թարգմանչաց Վարժարանի նախարկ շէնքի շինութեան գործին հետ։

Հիւրերը բեմ առաջնորդուելէ ետք, Հաստատութեան պատուակալ Տնօրէն Տիար Տիրան Ակինեան կուռ ճառով մը ներկայացուց Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կատարած ազգօգուտ եւ շինարար դերը արտասահմանի այս հիւրընկալ երկիրներու հայութեան նկատմամբ։

Ապա, Վարժարանի մանկապարտէզի բաժնի աշակերտութիւնը գործադրեց գեղեցիկ յայտագիր մը։ Հաւաքոյթի վերջաւորութեան փոքրիկ զինուորներ հիւրերուն ներկայա ուցին գեղեցիկ ծաղկեփունջեր։

Հիւրեր կ'առաջնորդուին դէպի հանդիսասրահ

Տոքթ՝ Փերտիկաօ եւ Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Կիւլպէնկեան, ընկերակցութեամբ Ազգ. Ճեմարանի եւ Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի Տնօրէն Տիար Տիրան Ակինեանի, Հոգաբարձութեան եւ կարգ մը այլ ազգայիններու ընկերակցութեամբ, ինքնաշարժերու թափորով մը առաջնորդուեցան Վարժարան։

Դպրոցի թաղի մուտքին եւ շրջաբակին մէջ անոնք դիմաւորուեցան աշակերտութեան ծափողջիւններով եւ բարի գալստեան բացագանչութիւններով ինչպէս նաեւ ուսուցչական կազմին, Տիկնանց Միութեան ատենապետուհի Տիկ. Սոնա Ճիւանեանի եւ քարտուղարուհի Տիկ. Կիլիզար Կարդաշեանի կողմէ։ Դամասկոսի Հայ Մարմնամարզական Միութեան պատւոյ Նախագահը Տիար Աւագ Չէքչէնեան եւ Վարչութեան բոլոր անդամները եկած էին նաեւ բարի գալուստ մաղթելու յարգելի հիւրերուն։

Հիւրերը եւ Պատւոյ շքախումբի անդամները, առաջնորդութեամբ Տնօրէնին, այցելեցին դպրոցի կառ այժմու շէնքին զանազան բաժիններ։ Յետոյ Ազգային Առաջնորդարանին մէջ ընդունուեցան Գեր. Շաւարշ Եպս. Գույումճեանի կողմէ։ Սրբազան հայրը ֆրանսերէնով բարի գալուստ մաղթեց եւ տուաւ հայրական օրհնութիւններ Հիմնարկութեան եւ անոր ղեկավարութեան, իրենց կատարած ազգանուէր եւ մարդասէր ծառայութիւններուն համար։

Ազգ. Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, Ազգ. Ճեմարանի եւ Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի Տիկնանց միութեան Վարչութիւնը կազմակերպած էր գոքթէյլ փարթի մը ի պատիւ յարգարժան հիւրերուն։

Ստեղծուած էր մտերմիկ մթնոլորտ մը։ Սրբազան հօր եւ Պր. Տիրան Ակինեանի կողմէ շնորհակալութեան խօսքէ ետք, յարգելի հիւրերը իրենց վերջին բաժակը պարպեցին Հաստատութեան Գալուստ Կիւլպէնկեան եռայարկ շէնքին մօտալուտ շինութեան ծրագրին յաջողութեան։

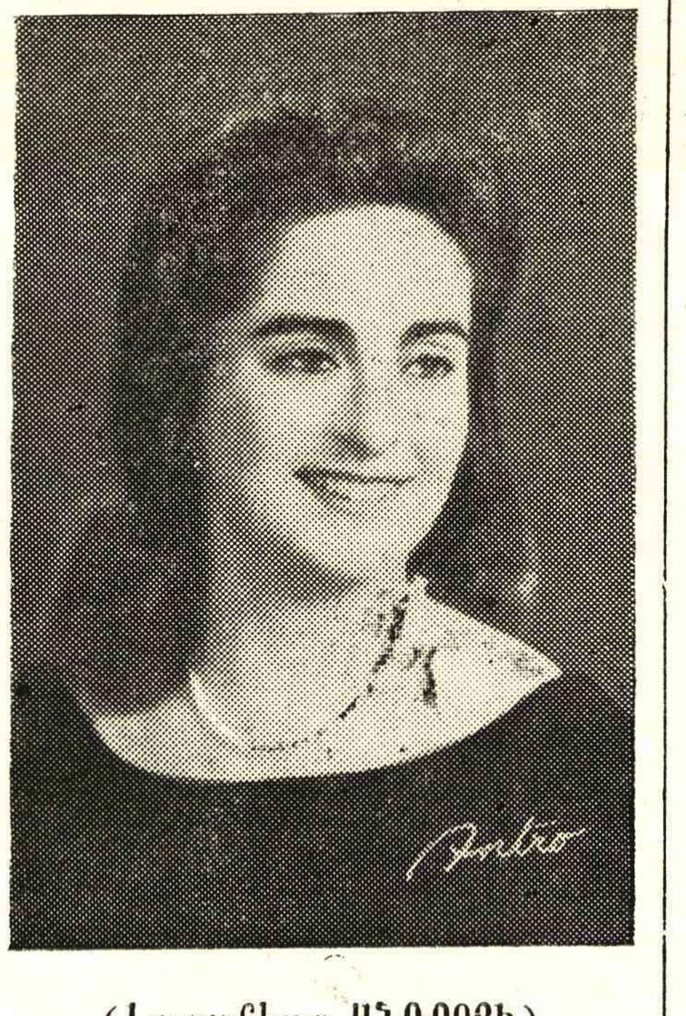
Նախագահը կ'ունկնդրէ Տնօրէն Տ. Ակինեանի ողջոյնի խօսքը

Տոքթ. Փերտիկաօ ողջունելէ ետք երկսեռ աշակերտութիւնն ու ուսուցչական կազմը, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Կիւլպէնկեանի ընկերակցութեամբ առաջնորդուեցան Տնօրէնութեան սենեակը։ Տիար Տիրան Ակինեան ներկայացնելէ ետք զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, անգլերէնով բարի գալստեան իր խօսքը ուղղեց։ Ապա հանդիսասրահին մէջ, հանդիպում ունեցան Վարժարանի երկսեռ աշակերտութեան եւ Դամասկահայ գաղութէն հոծ թիւով ազգայիններու հետ։

Կէսօրին անոնք ճաշի հիւրը եղան տեղւոյս Իրաք Փեթրոլիում Քոմբանիի Տնօրէնութեան եւ ապա ճամբայ ելան դէպի Պէյրութ լաւագոյն տպաւորութիւններով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ԼԻՒՍԻ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

(Լուսանկար ԱՆԴՐՈՅԻ)

Ամերիկահայ տաղանդաւոր դաշնակահարուհի Օր. Լիւսի Իշխանեան, որուն նուագահանդէսը կազմակերպուած Ազգային Իշխանութեանց կողմէ, տեղի պիտի ունենայ վաղը՝ Ուրբաթ, 10 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 9.15ին՝ Ամերիկ. Համալսարանի Սրահին մէջ։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'արձանագրենք մահը Տիկին ԶՈՒԱՐԹ Ժ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ (դուստրը մեր բարեկամ եւ թաղականի Ատենապետ պ. Գրիգոր Դարբինեանի), տեղի ունեցած Թրիփոլիի մէջ (Լիբիա), 6 Ապրիլ 1964ին։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է յաջորդ առտու, նոյն քաղաքին մէջ։

Մեր զգածուած ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք սգակիր հօր, ամուսնոյն պ. Ժիրայր Պետրոսեանի, զաւակներուն Սիլվայի, Մարոյի եւ Նորայի ու համայն պարագաներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Երեսփոխան եւ մեր բարեկամ Դր. Ստեփան Լաչինեան կորսնցուցած է իր սիրեցեալ մայրը՝ ՏԻԿԻՆ ՓՈՒԼԱՆԹԻ ԼԱՉԻՆԵԱՆԸ ծնեալ Չէօվլէքեան, Կիրակի, 5 Ապրիլ 1964։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Բշ. 6 Ապրիլ յետմիջօրէին Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին եւ Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Գերեզմանատան մէջ։

Մեր զգածուած ցաւակցութիւնները կը ներկայացնենք Լաչինեան ընտանիքին եւ սգակիր պարագաներուն։

* * *

Հայկական Ընթերցասրահի Պատանեկան Շարժման Վարիչ Մարմինը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր անդամներէն Ժերոմ Ս. Լաչինեանի մեծ մօր՝ ողբ. Տիկին Փուլանթի Լաչինեանի մահուան առթիւ։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍԱՐՈՒԽԱՆԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Կիրակի, 5 Ապրիլ 1964, կ.ե. ժամը 7,15ին «Նայլ Հոլ»ի մէջ տեղի ունեցաւ անուանի ծաղրանկարիչ Ալ. Սարուխանի քառասնամեայ գործունէութեան Յոբելեանի հանդէսը, բարձր հովանաւորութեամբ ԱՄՀ-ի Փոխ Վարչապետ և Մշակոյթի ու Ազգային Ուղղութեան Նախարար Տոքթ. Ապտէլ Քատէր Հաթէմի, կազմակերպութեամբ Հայ Գեղ. Միութեան, Կոկանեան Սրահի և «Տիգրան Երկաթ Միութեան և մասնակցութեամբ Լրագրողներու Սենտիգային։ Կը հովանաւորէին երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը։

Բացման խօսքը արտասանեց և յայտագիրը վարեց պ. Պերճ Թերզեան, արաբերէն և հայերէն։ Խօսեցան՝ պպ. Սապրի Ապու-էլ Մակտ (լրագրողներու կողմէ), Նկարիչ Հիւսէյն էլ Պիքար (արուեստակիցներու կողմէ), Մուսթաֆա Ամին (պաշտօնակից՝ Ախպար էլ Եոմի մէջ) և Պէյրութի «Շիրակ» հանդէսի խմբագիր բանաստեղծ Զարեհ Մելքոնեան, որ ներկայացնելէ ետք ծաղրանկարիչ կամ երգիծան արիչ Սարուխանը, չեշտեց որ «դաղթաշխարհի մէջ կան երկու երգիծաբաններ, Նշան Պէշիկթաշլեան (Փարիզ) և Մէթր Պարոյր Մասիկեան Գահիրէ)։

Տեղի ունեցաւ գործադրութիւնը գեղարուեստական յայտագրի մը։

Հեռագիրներ ղրկած էին պպ. Մ. Զարպհանելեան և Մ. Թոքաթլեան, ինչպէս նաև «Ջահակիր»։ Շնորհաւորական նամակ՝ Հայկ. Ընթերցասրահի վարչութենէն և Հ.Բ.Ը. Միութենէն՝ արծաթ մետալլի մը պարգեւով։ Ծաղկեկողովներ ղրկած էին երեք կազմակերպիչ Միութիւնները և պ. Պարոյր Մասիկեան։

Խօսք տրուեցաւ Յոբելեարին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց։ Ձեռամբ Առաջնորդ Սրբազան Հօր՝ նուէր մը տրուեցաւ Յոբելեարին։

ԱԼ. ՍԱՐՈՒԽԱՆ

Հանդէսը փակուեցաւ Պահպանիչով և Հայր Մերով։

ԶԱՒԷՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ

Ի գիտութիւն կը հաղորդենք յարգոյ հասարակութեան որ, կազմակերպութեամբ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին, երկու Կիրակի յաջորդաբար 12 և 19 Ապրիլ 1964, երեկոյեան ժամը 6ին և 9ին պիտի ներկայացուի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի կրօնական վերջին ժողովին և միւռոնօրհնէքի արարողութեան

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ»

գունաւոր ժապաւէնը, ՆԱՅԼ ՀՈԼ սրահին մէջ — Ս. Ժոզէֆ եկեղեցիին կից, շարա Պանք Միսր։

Այդ առթիւ պիտի ներկայացուին նոյնպէս

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

Եւ գունաւոր ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ ժապաւէնները

Կը հրաւիրենք յարգոյ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալու հայկական սոյն ժապաւէններու ներկայացումներուն, հրաւիրատոմս ունենալու համար դիմելով Ազգային Առաջնորդարան։

Հրաւիրատոմսը, մէկ անձի համար. վեց տարեկանէն վար պզտիկներուն մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է նաև մուտքը, առանց հրաւիրատոմսի։

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ, ԽՍՌՄի մայրաքաղաքին մէջ բացուեցաւ Մարտիրոս Սարեանի մէկ ցուցահանդէսը, որ թատրոնի զարդանկարներ ու այլ գործեր կը պարունակէ։ Հայ հռչակաւոր նկարիչը կը ներկայացնէ Ռուբէն Սիմոնովի, նշանաւոր պարուհի Կ լինա Ուլանովայի, Շեքսփիրեան դերերու կատարումով նշանաւոր դարձած դերասան Վահրամ Փափազեանի, Սերժ Էյսենշթէյնի, Տիմեթրի Շոսթաքովիչի և խորհրդային արուեստի ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւններու նկարները։

Այցելուները կրնան տեսնել շատ մը զարդանկարներ և Սարեանի գծագրութիւններուն հիման վրայ ստեղծուած թատրոնի հագուստներ, որոնք պատրաստուած են Երեւանի օփերայի ու թատրոնի ներկայացումներուն համար։ Ընդհանուր հիացում կը պատճառէ Սունդուկեանի անուան թատրոնի վարագոյրը, ուր կը տեսնուին կանաչազարդ լեռնալանջեր, ոչխարի հօտեր, ջուրի յորձանքներ, տանիքներ, գիւղական տուներ, երիտասարդ աղջիկներու շուրջպարեր։ Սարեանի վարագոյրը տարածքի արտակարգ տպաւորութիւն մը կը ձգէ և հայկական բնանկարներու հիանալի գեղեցկութիւնը կ'երգէ։ Քննադատները մեծապէս կը գնահատեն իր 83—րդ տարիքին թեւակոխած մեծ նկարիչին այս հանդէսը։

ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(1790-1864)

ԳՐԵՑ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ԳԱԼՈՒՍՏ

Կարապետ Հանըմեան ծնած է Վան քաղաքը 1790ին, ըստ տապանագրի արձանագրութեան. որդի Վանեցի Տէր Գալուստ Քհնյ. Հանըմեանի, մայրը Մարիամ, եղբայրը Խաչատուր եւ կինը Պէկզատէ: Կարապետի երէց եղբայրը՝ Խաչատուր կը վախճանի Գահիրէ 1828ին, իր կինը Պէկզատէ երիտասարդ տարիքին մէջ կը մեռնի 1833 Ապրիլ 1ին, հայրը՝ Տէր Գալուստ քահանան կը վախճանի Գահիրէ 1850ին, եւ իրենց աճիւնները կ'ամփոփուին Գահիրէի Հայոց Գերեզմանատան Ս. Մինաս մատրան արեւելեան կողմը, իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Կարապետ Հանըմեան, Եգիպտոսի մէջ Վանէն ընկալեալ սովորութեան համաձայն, կը կոչուի Տէր Գալուստեան իր հօր՝ Տէր Գալուստի անունով:

Կարապետ Աղա Տէր Գալուստեան իր կնոջ հետ Վանէն կը գաղթէ Գահիրէ մօտ 1820 թուականին եւ կը հաստատուի իր Խաչատուր եղբօր մօտ, որ կանուխէն պանդխտած էր Եգիպտոս:

Կարապետ Գահիրէի մէջ կ'աշխատի, Ակնցի Ալեքսան եւ Յակոբ Ամիրա Միսաքեաններու սեղանաւորական եւ առեւտրական հաստատութեան մէջ: Միսաքեան եղբայրները Գահիրէի մէջ, Մուսքի Թաղը գտնուող իրենց սեղանաւորական հաստատութեան առընթեր ստանձնած էին, Մեծն Մուհամմէտ Ալիի հրամանով, Գահիրէի Պետական Ոբբերու Սնտուկին վարչութեան տեսչութիւնը: Կարապետ Աղա իբրեւ պաշտօնեայ սեղանաւորական հաստատութեան, իր ուշիմութեան շնորհիւ, տարիներու ընթացքին մեծ փորձառութեան կը տիրանայ եւ քանիցս կը գնահատուի Ակնցի Միսաքեան եղբայրներու կողմէ, որոնք զինքը հետագային, իրենց առեւտրական ընկերութեան մէջ որոշ շահաբաժինով մը գործակից ընկեր կը նշանակեն 1840ին, Պետութենէն իրենց ստացած Էլ-Մաթարիայի աղահանքերու մենաշնորհին շահագործման առթիւ:

1841ին, Աղա Կարապետ Գահիրէի մէջ կրկին կ'ամուսնանայ, Պոլսեցի Օր. Արուսեակ Ջարշանպալեանի հետ. այս ամուսնութենէն Աղա Կարապետ կ'ունենայ 2 զաւակներ, որոնք փոքր տարիքի մէջ կը մեռնին:

1844ին, Տէր Գալուստեան կ'ունենայ իր անձնական սեղանաւորի կրպակը Գահիրէի մէջ, միջնաբերդին մօտերը, ինչպէս նաեւ վաճառականական մեծ գործառնութիւն մը՝ արմտիքի եւ հունտերու առեւտուրի վրայ:

Տէր Գալուստեան, 1845ին Աղեքսանդրիոյ մէջ կը հաստատէ առեւտրական գրասենեակ մը (Մահմուտիէ ջրանցքին եզերքը, իր սեփական կալուածին մէջ). հայ գործակալը օրը օրին, արմտիքի եւ հունտերու առուծախի առնչութեամբ կը թղթակցի Աղա Կարապետի հետ, զինք տեղեակ պահելով գիներու անկման եւ յաւելման մասին, ինչպէս նաեւ, առօրեայ վաճառականական գործառնութեան վերաբերմամբ:

Աղեքսանդրիայէն իր ապրանքներուն փոխադրութիւնը տեղի կ'ունենար Կարապետ Աղայի սեփական առագաստներուն միջոցաւ՝ Նեղոսի վրայ, Մահմուտիէ ջրանցքէն դէպի Գահիրէ՝ Պուլաքի գետային նաւահանգիստը եւ փոխադարձաբար:

1847 Սեպտեմբեր ամսուան մէջ, Թոսուն Փաշայի որդին՝ Ապպաս Հիլմի Պէյը, քաղաքական դէպքերու բերումով կը ստիպուի հեռանալ Եգիպտոսէն դէպի Սուտան եւ կը դիմէ Աղա Կարապետի, դրամական փոխառութեան մը համար՝ որ չի մերժեր, եւ կուտայ անոր խնդրած գումարը:

1848 Նոյեմբեր 10ին կը մեռնի Իպրահիմ Փաշա. Իշխան Ապպաս Հիլմի Պէյ կը յաջորդէ իր եղբօր՝ Իպրահիմի, իբրխոխարքայ Եգիպտոսի: Աղա Կարապետ շնորհաւորական այցելութեան կ'երթայ Ապպաս Հիլմի Ա. Փոխարքային, Գահիրէի Միջնաբերդին պալատը. այս առթիւ Փոխարքան Տէր Գալուստեանը յարգանքով կ'ընդունի եւ իր կատարած ծառայութեան փոխարէն, Կարապետ Տէր Գալուստեանի կը յանձնէ Եգիպտոսի փողերանոցի (Զարպհանէ, Հոքէլ ևէ մոնէ) տեսչութիւնը: Կարապետ Աղա ձեռնահասութեամբ կը վարէ իրեն վստահուած այս խիստ պատասխանատու պաշտօնը 1848-1854 թուականներուն:

Տէր Գալուստեանի բարեգործութիւնը կանուխէն կը սկսի, երբ 1838ին Գահիրէի Հէյն-էլ-Սուրէն թաղի Հայոց Ս. Աստուածածին Եկեղեցիին շինութեան առթիւ կատարուած հանգանակութեան կը մասնակցի 10400 ղրուշի գումարով մը. իսկ 1839 Դեկտ. 17ին, վերոյիշեալ նորակերտ եկեղեցիին օծման օրը կատարուած հանգանակութեան առթիւ կը նուիրէ 1600 ղրուշ:

Տարպ-էլ Կիննեա Թաղը, դար մը առաջ բնակուած էր քրիստոնեայ համայնքներէ. Լատինները ունէին իրենց եկեղեցին. 1841ին Հայ Կաթողիկէ համայնքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին կառուցուած է նոյն թաղին մէջ, ինչպէս նաեւ Լիբանանցի քրիստոնեաները 1845ին շինած են եկեղեցի մը: Այս թաղին մէջ, կը գտնուէր Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ Վանքին պատկանող կալուած մը՝ հրդեհէ մը աւերակ դարձած. այս հողամասը Գահիրէի Հայոց Առաջնորդարանի կարգադրութեամբ կը տրամադրուի Աղա Կարապետի 1853ին, կառուցանելու համար Գահիրէի Հայոց Ազգային Խորէնեան Վարժարանը: Տէր Գալուստեան դպրոցի շինութեան կը ծախսէ մօտ 20000 ֆրանք ոսկեդրամ. Վարժարանին բացումը կը կատարուի 1854 Սեպտեմբեր 15ին, ի ներկայութեան Առաջնորդ Գաբրիէլ Եպս. Մարաշցիի, Բարերար Տէր Գալուստեանի եւ ազգին մեծամեծներուն: Այս առթիւ, նորակերտ Վարժարանի երկյարկանի շէնքին դրան վերեւ կը զետեղուի մարմարեայ յիշատակարան մը հետեւեալ արձանագրութեամբ.—

ՇՆՈՐՀԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ Ի ՀԻՄԱՆՑ ԿԱՌՈՒՑԱՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆՍ, ՅԱՆՈՒՆ ՔԵՐԹՈՂԱՀՕՐՆ ՄԵՐՈՅ ՄՈՎՍԷՍԻ ԽՈՐԵՆԱՑՒՈՅ, ԱՐԴԵԱՄԲՔ ԵՒ ԾԱԽԻՒՔ ՎԱՆԵՑԻ ԱԶԳԱՍԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՅԻ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍԵԱՆ՝ Ի ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿ ԼՈՒՍԱՀՈԳԻ ՀՕՐՆ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ ԵՒ ՄՕՐՆ ՄԱՐԻԱՄՈՒ ԵՒ ԵՂԲՕՐՆ ԽԱՉԱՏՐՈՅ ԵՒ ՀԱՄՕՐԷՆ ՆՆՋԵՑԵԼՈՑ ԻՒՐՈՑ ԵՒ ԿԵՆԴԱՆԵԱՑ, Ի ՎԱՅԵԼՈՒՄՆ ԵՒ Ի ԲԵՐԿՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿՏՒՈՅ ԱՐԱՄԵԱՆ ՏՈՀՄԻՍ, ՈՐ ՅԵԳԻՊՏՈՍ, Ի ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՅՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՍ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ: ՅԱՄԻ ՏԵԱՌՆ 1854 ՍԵՊՏ. 15:

Այս առաւօտ Գալուստեան Վրժ.ի մէջ հարիւրամեակը նշող հանդիսութեան մը ընթացքին ծաղկեպսակ մը զետեղուած է Գալուստ Աղայի արձանին վրայ: Նկարին մէջ՝ Տնօրէնուհի Տիկ. Ի. Տատեան արձանին առջեւ:

Աղա Կարապետ Գալուստեան իր շինած վարժարանին տնտեսական մատակարարութիւնը ամուր հիմերու վրայ հաստատելու համար, 1858ին կը կտակէ հողային հասութաբեր կալուածներ, (Շէյխ-էթմանի եւ Տէլկայի ագարակները) որոնց տարեկան եկամուտներով կը հոգացուին Գահիրէի Գալուստեան Ազգային Վարժարանի ընդհանուր ծախքերը:

(Շարունակութիւնը յաջորդով)

ԿՆՈՋԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՔՈՅՐԵՐՈՒՍ ՀԵՏ

Եթէ բախտը զլացած է մեզմէ ոմանց քոյր ունենալ, այնուամենայնիւ կը մխիթարուինք երբ հարազատ զգանք մենք մեզ՝ հայ իգական սեռի պատկանող բոլոր անձերուն անխտիր, ըլլան անոնք տարեց, երիտասարդուհի, ուսանող կամ անուս, եւ նկատենք զիրենք մե՛ր քոյրերը:

* * *

Ընտանիքի յառաջացումէն ի վեր, իգական սեռը վերցուցած է երկրորդական դերեր. դերեր՝ որոնք թէեւ խիստ էական՝ բայց եւ այնպէս շատ սպառիչ ու ապերախտ եղած են: Չենք ուզեր խօսիլ անցեալի մը մասին, որուն ծանր անդրադարձը շատ մօտիկ եւ թարմ է տակաւին մեր մտքերուն մէջ:

Ցարդ տկար նկատուած սեռին անդամներս բախտաւոր նկատելու ենք մենք մեզ, որ արդի գիտնականները, զուգընթաց հրթիռներու եւ հիւլէական ուժի գիւտերուն, նաեւ կարեւորութիւն կուտան մեզի, միջոցներ հնարելու, դիւրացնելու համար խոհանոցի թէ տան մէջ մեր անվերջանալի գործերը:

Այժմ մեր ազատ ժամերը օգտագործելու ենք լաւագոյն ձեւով, յօգուտ մեր ընտանիքի վերելքին եւ մեր ազգի գոյատեւման:

Սիրելի քոյրեր, ժամ է որ թօթուենք եւ վար նետենք այն նեղմիտ յետամնացութեան պատեանը, որ մեզ ծածկած է մեր կամքին հակառակ: Կինը անցեալին կոչուած էր տկար, անկարող, նոյնիսկ անխելք: Կային եւ կան այրեր, տկար, անկարող ու զարգանալու անատակ. ինչո՞ւ այս գերակայութեան զգացումը...: Սակայն սա իրականութիւն է, որ ոչ ոք մեզի շնորհ կ'ընէ, եթէ մենք ոչինչ պահանջենք: Իսկ պահանջելու համար, մենք մեզ պատրաստելու համար, մեր կարողութիւնները գիտակցութեամբ մշակելու ենք, ապա պէտք է մենք մեզ հաւասար նկատենք այրերուն:

Մեզի համար բաց են դռները դպրոցներու, համալսարաններու, ակումբներու, միջազգային խաղավայրերու, քաղաքական ժողովներու եւ նոյնիսկ խորհրդարաններու:

Մեզմէ շատեր գուցէ կեանքի դժբախտ բերումով ուսում կամ տիտղոս չունին, ուրիշներ կիսատ ուսում ունին: Սակայն այս չի նշանակեր որ ենթական այլեւս դադրի սորվելէ: Երբ Մեսրոպեան տառերը ծանօթ են իրեն եւ փափաք ունի՝ պատճառ մը չկայ որ ուսումը չշարունակէ թղթակցութեամբ կամ գիշերային դասընթացքներու հետեւելով, ինքնազարգացումի միջոցին դիմելով:

Ընթերցանութեամբ կարելի է սորվիլ ամէն ինչ, կարդալ օրաթերթ, պարբերաթերթ, վէպ, որեւէ լեզուով որ հասկնալի է: Բոլորը շահեկան են, նոյնիսկ ամենէն յետին նպարավաճառին փաթթած թղթիկը, որ կրնայ զիրենք լուսաբանել տաղտուկի մը մասին, որ երկար ատեն զբաղեցուցած էր իրենց միտքը:

Կարդալով՝ տեղեակ կ'ըլլանք քաղաքական անցուդարձներուն, ըլլայ ան տեղական կամ միջազգային, եւ կը մշակենք մեր միտքը, ունենալով անձնական հասուն տեսակէտ եւ կարողութիւն՝ կատարելու քաղաքական վերլուծումներ:

Անխուսափելի իրականութիւն է որ վերջին 25 տարիներուն կանայք տեղ գրաւած են խորհրդարաններէ ներս, Արեւելքի թէ Արեւմուտքի մէջ, եւ կը վերցնեն կարեւոր պաշտօններ: Ատենաւոր իր մէկ նախարարուհիին՝ Մորկէթ Գալինքիի (մասնագէտ ընկերային հարցերու) ակնարկելով ըսած է. «Այս կինը առանձինն կը ներկայացնէ երեք այր մասնագէտներ»:

Կարդալով՝ տեղեակ կ'ըլլանք աշխարհի մէջ պատմուած բոլոր դէպքերուն ու դէմքերուն, կը դառնանք փորձառու եւ մեր բնածին հեռատեսութիւնը ի գործ դնելով՝ կրնանք հեռու պահել մեր ընտանիքները նման քաոսային վիճակներէ:

Մէկ խօսքով՝ իգական սեռի արդի անդամը, տնային գործերէ դուրս պէտք է գիտնայ ամէն ինչ որ կարեւոր տեղ կը գրաւէ. օրինակ երաժշտութիւնը: Մեզմէ շատեր հազիւ կը լսեն դասական կտորի մը մուտքի առաջին նօթերը եւ անմիջապէս ձայնասփիւռին կոճակը կը դարձնեն, անախորժ ձեւով, ոմանց՝

(շար. տես էջ 4)

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ, ՀԱՅՐԵՆԻ ՏՈՒՆ

Հայրենի հող՝ հայրենի տուն, երկու բառեր պարզ ու խորունկ.
Մեր պապերէն հասել է մեզ՝ որպէս պատգամ որպէս կռունկ:
Միայն ի՛մ ազգս գիտէ երգել՝ տողեր հիւսել քնքուշ ու նուրբ,
Թէ մեր հողը ինչքա՞ն է մեծ, թէ մեր տունը ինչքա՞ն է սուրբ:
Աշխարհումը մե՛ր հողի պէս՝ ոչ մի երկիր չի ունեցել
Եղեամի տեղ՝ արցունք տեսել, ու ջրի տեղ՝ արիւն ծծել,
Ու հերկողի արօրի տեղ՝ թշնամիի ոտք է տեսել,
Տաք ու պայծառ արեւի տեղ միշտ մոխրացնող հրդեհ տեսել...
Երկրագնդում չկա՛յ մի ազգ՝ հայու նման անտուն եղել,
Հայրենի տան քաղցր սեմէն՝ դուրս է նետուել ու փախել...
Օտար երկինք, օտար արեւ. նրա համար օրրան եղել,
Կամ հայրենի տան օճախին՝ կարօտովը ապրել՝ մեռել...
Հայրենի հող՝ հայրենի տուն, երէկ մութ էր ու շա՜տ տխուր,
Այսօր նորից լոյս է բացուել նորից գեղգեղ՝ ի՜նչ ուրախ լուր,
Մեն մի շիջած կեանքի փոխան՝ մեր երկնքում նոր աստղ ծագել,
Մեն մի կորչած գանկի փոխան՝ կրթարաններ վեր բարձրացել.
Ու հրկիզուած հիւղերի տեղ՝ շէն քաղաքներ են կառուցուել,
Մեր պապերի աճիւններից՝ գործարաններ դուրս են ցայտել.
Ուռենիի տեղը լալկան, բարտիներ են հպարտ կանգնել,
Մեր կոյսերի բորբ արիւնից՝ ծաղկաստաններ ծլել ծաղկել...
Լաց մի՛ լինիր՝ ով հայ պանդուխտ՝ չորս հովերին դու տարտղնուած,
Էլ դու որբ չես դու ունես տուն՝ ու հայրենիք նորածնուած,
Ու քեզ համար լայն է բացում դռներն հզօր մեր քաղցր տան,
Արի մեզ մօտ, մի՛ ուշանայ՝ էլ ցաւերդ թող վերանան:
Էլ մի՛ ցանկայ օտարի հաց՝ որ տրտումդ քար է կտրում,
Հայու ձեռքով եփած հացը՝ կեանք է տալիս այս աշխարհում:
Շուտով դարձիր մի աղաւնի՝ թռիր կապո՜յտ այս երկնքում
Եւ դու կանգ առ երբ որ հասնես, հայրենի հող՝ հայրենի տուն:

Լենինական, Փետր. 1964

ԱԼԻՍ ՊՕՂԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ ԱՌԱՔԵԼ ՊԱՏՐԻԿ

Եգիպտոսի հայ վարժարաններուն մէջ գծագրութեան փնտռուած ուսուցիչը եւ Ամիրայեան տան սիրուած գծագրիչն էր նկարիչ Առաքել Պատրիկ, որ 1947ին, իր ընկերոջ հետ (Ծնեալ Սէֆէրեան) Հայաստան ներգաղթեց։

Պատրիկ Երեւանի մէջ ներկայիս

Ա. Պատրիկ Գահիրէի մէջ 1932ին

Իր նկարահանդէսներով արդէն ծանօթ եւ արուեստագէտ նկարիչի հռչակ հանած Առաքել Պատրիկ, հայրենիք դառնալէ ետք տասը տարի ուսումնասիրած է Երեւանի Պատմութեան Թանգարանին մէջ գտնուող հին ձեռագիրներ, որմնանկարներ, մանրանկարներ, գեղազարդումներ, քանդակներ, փորագրութիւններ եւ գիրքեր։

Իր քաղուածքները օգտագործելով՝ Պատրիկ պատրաստած է «Հայ Ազգի Տարազներու Պատմութիւնը» մեծարժէք գործը, 900 գունաւոր գծագրութիւններով՝ Ուրարտական շրջանէն մինչեւ մեր օրերու հայ ազգային տարազներուն վերաբերեալ։ 1828ի հայ կամաւորի մը տարազն իսկ վերարտադրուած է ճարտար եւ հարազատ աշխատանքով։

Առաքել Պատրիկ այժմ 70 տարեկան է եւ պետական թոշակառու։ Բայց կը շարունակէ աշխատիլ եւ ստեղծել։

1828 թուականի Հայ Կամաւորի մը տարազը

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

50 ՄՐՑԱՆԱԿ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ «ՊԻՈՆԵՐ ԿԱՆՉ» ԹԵՐԹԻՆ ՄՐՑՈՒՄԸ ՇԱՀՈՂՆԵՐՈՒՆ

Խմբագիր Վ. Հ. Պետրոսեանի շրջաբերական նամակին կցուած ստացանք Երեւանի մէջ լոյս տեսնող պատանիներու յատուկ վերոյիշեալ թերթին կողմէ կազմակերպուած ՄՐՑԱՆՔի մը յայտարարութիւնը՝ նիւթ ունենալով.—

«ԻՄ ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՄԷՋ ԻՆՉՊԻՍԻ՞Ն Է ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՍՈՎԵՏ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ»

Այս մրցանքին պայմաններն են.—

1) Կրնայ մասնակցիլ սփիւռքահայ ամէն պատանի կամ պատանուհի, որուն ծնողքը կամ մեծ ծնողքը ծնած է մայր հողի վրայ, բայց ինք չէ տեսած Հայաստանը ու կը սիրէ զայն։

2) Կարելի է մասնակցիլ առանձնապէս կամ միաժամանակ՝ նկարով մը (գծագրութիւն կամ իւղաներկ), երգով մը (քերթուած կամ ձայնագրում) կամ պատմուածքով մը։

3) Պայմանաժամն է 1964 Մայիս 15։ Մրցանքի համար նիւթերը պէտք է այս թուականէն առաջ ղրկուին «Պիոներ Կանչ»ի խմբագրութեան, Երեւան Նալբանդեան փողոց, թիւ 4, «Մեր Հայրենիքը» մրցանքի համար մակագրութեամբ։

4) 50 զանազան արժէքաւոր նուէրներ յատկացուած են, ինչպէս յուշանուէրներ, գրական հատորներ, նկարչական ստեղծագործութիւններ, ձայնապնակներ, եւայլն։ Մրցանակ շահողներուն մէջ ամենաշնորհալիները կը հրաւիրուին մայր-հայրենիք իբրեւ հիւր պիոներական կազմակերպութեան։

Կոչ կ'ընենք մեր պատանիներուն եւ պատանուհիներուն՝ անպայման մասնակցիլ այս գեղեցիկ մրցանքին, «Պիոներ Կանչ» թերթին ղրկելով — «իմ երեւակայութեան պատկերացումներուն մէջ ի՞նչպէս է մայր-հայրենիքը՝ Սովետ. Հայաստանը» բովանդակութեամբ — բանաստեղծութիւններ, պատմուածքներ, նկարներ, երգեր եւն., յստակօրէն արձանագրելով հեղինակին անունն ու հասցէն, 1964 ՄԱՅԻՍ 15էն ԱՌԱՋ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

ՀԱՅ ՏԻՊԱՐ ՄԱՅՐԸ

Այրի տիկին Փոլանթի Լաչինեանի մահով կ'անհետանայ հայ տիպար մայր մը՝ հին սերունդէն։ Ան կրնայ օրինակ ծառայել արդի կարգ մը մայրերու եւ մայրութեան թեկնածուներուն։ Հանգուցեալը օժտուած էր Հայ մայրերու յատուկ ամէն բարեմասնութիւնով, ցեղային իր զօրաւոր բնազդին բերումով, հակառակ իր համեստ զարգացումին։

Տիկին Փոլանթի աւանդապահ էր, աշխատասէր, տնտեսիկին, խնայող, ընտանեսէր՝ անձնազոհօրէն, միեւնոյն ատեն ալ բարեկիրթ եւ առաքինի, եւ օժտուած ամէն մարզերու մէջ ալ։

Շատ կանուխէն այրիացած, անչափահաս մանչ զաւակի մը տէր, փոխանակ կրկնամուսնութիւն հետապնդելու կամ ազգականներու դիմելու, իր ձեռային աշխատանքին ապաւինելով՝ հօր պարտականութիւնն ալ իր վրայ կ'առնէ եւ կ'ապահովէ իր զաւկին ապագայ պատրաստութիւնը, զայն օժտելով երկրորդական ուսումով։

Երկինք անտես չ'անցներ այս տիպար մօր զոհողութիւնը բարեբախտաբար եւ իր զաւակը, այսօրուան հանրածանօթ Ստեփան Լաչինեանը, որ իր մօր պէս օժտուած էր յաջողելու եւ բարձրանալու շատ մը ձիրքերով, շուտով կը յաջողի փայլուն դիրք մը շինել իրեն, հրապարակի վրայ եւ իր մօր երբեք փնտռել չըտալ վաղամեռիկ ամուսինը, ինչպէս որ մայրը զգացնել չէր տուած իր տղուն որբութիւնը։

Տիկին Փոլանթի զոհաբերութեան ոյժն հոս չի վերջանար. ան երբեք անձնասիրութեան չի տրուիր եւ կը մնայ նոյն հանգամանքներուն մէջ։

Իր զաւկին արժանաւոր ամուսնութիւն կնքելէն ետք, ան ո՛չ թէ կեսուր, այլ կատարեալ մօր պէս նուիրուած կը մնայ տունին եւ երկուքին։

Այս աշխատակցութեան շնորհիւ՝ տունը կը սկսի բարգաւաճիլ ալ աւելի եւ շէնցալ հինգ մանչ եւ երեք աղջիկ զաւակներով, որոնցմէ շատերը արդէն չափահասութեան տարիքին հասած են՝ վայելելով տընական, առողջական եւ ուսումնական ամէն կարգի բարիքներ առատօրէն։

Տիկին Փոլանթի կը մեռնի լիովին վարձատրուած իր երախտագէտ զաւկին եւ յարգանանաչ եւ բարեսիրտ հարսին ամենօրեայ հոգածութեան եւ գուրգուրանքին մէջ, որոնք իրեն կարելիութիւն տուին այսքան երկար ապրելու, հակառակ իր նախկին յոգնութիւններուն եւ սպառումներուն։

Յարգա՛նք այսպիսի տիպար մայրերու յիշատակին։

ՏՈՔԹ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ ՈՐԲՈՒՆԻ

ՋՐՈՅՑ ՔՈՅՐԵՐՈՒՍ ՀԵՏ

(Շար. Գ. էջէն)

անհասկնալի, ուրիշներուն՝ դժուարամատչելի։ Արդարացի չէ այդ ընթացքը։ Մեզմէ ոչ մէկը թուաբանագէտ է, բայց կը սորվինք թուաբանութիւնը եւ կը գործածենք մեր առօրեայ կեանքին մէջ։ Նոյնն է երաժշտութիւնը։ Երբ կամք ընենք, առաւել ջանք եւ յարատեւութիւն՝ կը սորվինք նոթաները եւ հաճոյքով մտիկ կ'ընենք սոնաթ կամ քոնչերթօ մը։ Մենք մեզ շատ աւելի մօտիկ եւ հարազատ պիտի զգանք երգահաններուն, երբ գործիք մը նուագել սորվինք։

Մեզի համար բազմակողմանի դպրոց մը եւ մեր ազատ ժամերը լաւագոյնս օգտագործելու ձեւ մըն է, նուիրուիլ ընկերային աշխատանքի, ծառայել ակումբներու, մշակութային, բարեսիրական կամ մարզական կազմակերպութիւններուն։ Բարոյական օժանդակութիւնը՝ մարդասիրական պարտականութիւն է բոլորիս համար, առանց հարուստներ ըլլալու։

Հայութիւնը, գաղթաշխարհի մէջ, այս վերելքը պիտի չունենար, երբ պակսէին զոհուող անձերը եւ անոնց օգտակար ըլլալու սկզբունքը։ Այս զոհողութեան իր մասնակցութիւնը պէտք է բերէ նաեւ հայ իգական սեռը։

Յարգանքով յիշենք անունները մեր բարեսիրական, դպրոցասէր Միութիւններուն, մարզական Ակումբներու հիմնադիրներուն եւ երախտագիտութեան զգացումը վառ պահենք մեր մէջ, շարունակելով անոնց սկսած գործերը։

Ակումբները հայ իգական սեռին համար եւս պէտք է դառնան յաճախելի վայրեր։ Այս նպատակով պէտք է կազմակերպենք դասախօսութիւններ, սալոններ՝ ճիւղերու շուրջ, որոնք շահեկան են բոլոր տարիքի աղջկանց թէ կանանց համար։ Ունինք կարող դասախօսուհիներ. հրաւիրենք զանոնք, օգտուինք անոնց փորձառութենէն եւ ուսումէն, որպէսզի ընտանեկան օճախներու հիմը հաստատուն դառնայ։

Ազգ մը կը պահուի ընտանիքով եւ ընտանիքի սիւնն է՝ Մա՛յրը։

ՍՈՆԻԱ ԿԻՒԼՎԱՐԴԵԱՆ

ՕՏԱՐՆԵՐ ՊԻՏԻ ՉԸԼԼԱՆՔ

(Շար. Ա. էջէն)

Այս է որ կ'ուզենք բոլորս... Բարեբեր աշխարհ մը, ուր երախաները կարողանան արտաքնապէս ծիծաղկոտ մեծնալ եւ ներքնապէս՝ ոչ վիրաւորուած եւ ոչ ալ խռով։

Եւ եթէ այդ բոլոր կէտերուն մէջ իրարու համաձայն ենք, ինչո՞ւ զարմանալ, որ մենք սիրալիր ընդունելութեան արժանացանք Երեւանի մէջ։

Հայաստան իր հետքը դրոշմեց մեր վրայ։ Հարուստ եւ չքնաղ երկիր մըն է ան։ Ալ ինչո՞ւ զարմանալ, որ գրգռած է ներխուժողներուն ագահութիւնը։ Սակայն, եթէ Հայաստան բարեբեր երկիր մըն է, միեւնոյն ատեն բախտաւոր ալ է, որ ունի ժողովուրդ մը, որ կիրքով կը գիտակցի անոր գեղեցկութեան եւ իր սէրը դրոշմած է հողի եւ ցասումի դարերուն մէջ։

Այդ իր ամեայ սէրն է Հայաստանի ուժը, այնպէս, որ երկիրը օրհնուած է իր ժողովուրդէն եւ ժողովուրդը՝ իր երկրէն։

Այս տպաւորութիւնը մենք ստացանք Ձեզմէ, եւ շնորհակալ ենք ատոր համար, որովհետեւ գիտենք, թէ ալ երբեք օտարներ պիտի չըլլանք Հայաստանի մէջ։

Ձերդ՝

ՃՈՆ ՇԹԱՅՆՊԷԿ

ՃՈՆ ՇԹԱՅՆՊԷԿ

Ճոն Շթայնպէկ ամերիկացի տաղանդաւոր գրագէտ մըն է, որ 1962ին Նոպելեան Մրցանակի արժանացաւ (գրականութիւն)։

Ան ծնած է 1902, Փետրուար 27ին Քալիֆորնիոյ մէջ։

Գրական ասպարէզի իր առաջին ձախողութիւնները երբեք չյուսահատեցուցին զինք, ընդհակառակը՝ իր մէջ աւելի հրահրեցին գրականութեան հանդէպ ունեցած իր սէրը։ Եւ իր կոչումին գիտակցութիւնը զինք մղեց, իր թերութիւնները յղկելով, յարատեւօրէն գրել։

Ճոն Շթայնպէկի անխոնջ աշխատանքն ու միշտ նորոգուելու իր յարատեւ կամքը զինք միջազգային դէմք մը դարձուցին եւ արժանացուցին Նոպելեան պատուաբեր մրցանակին։

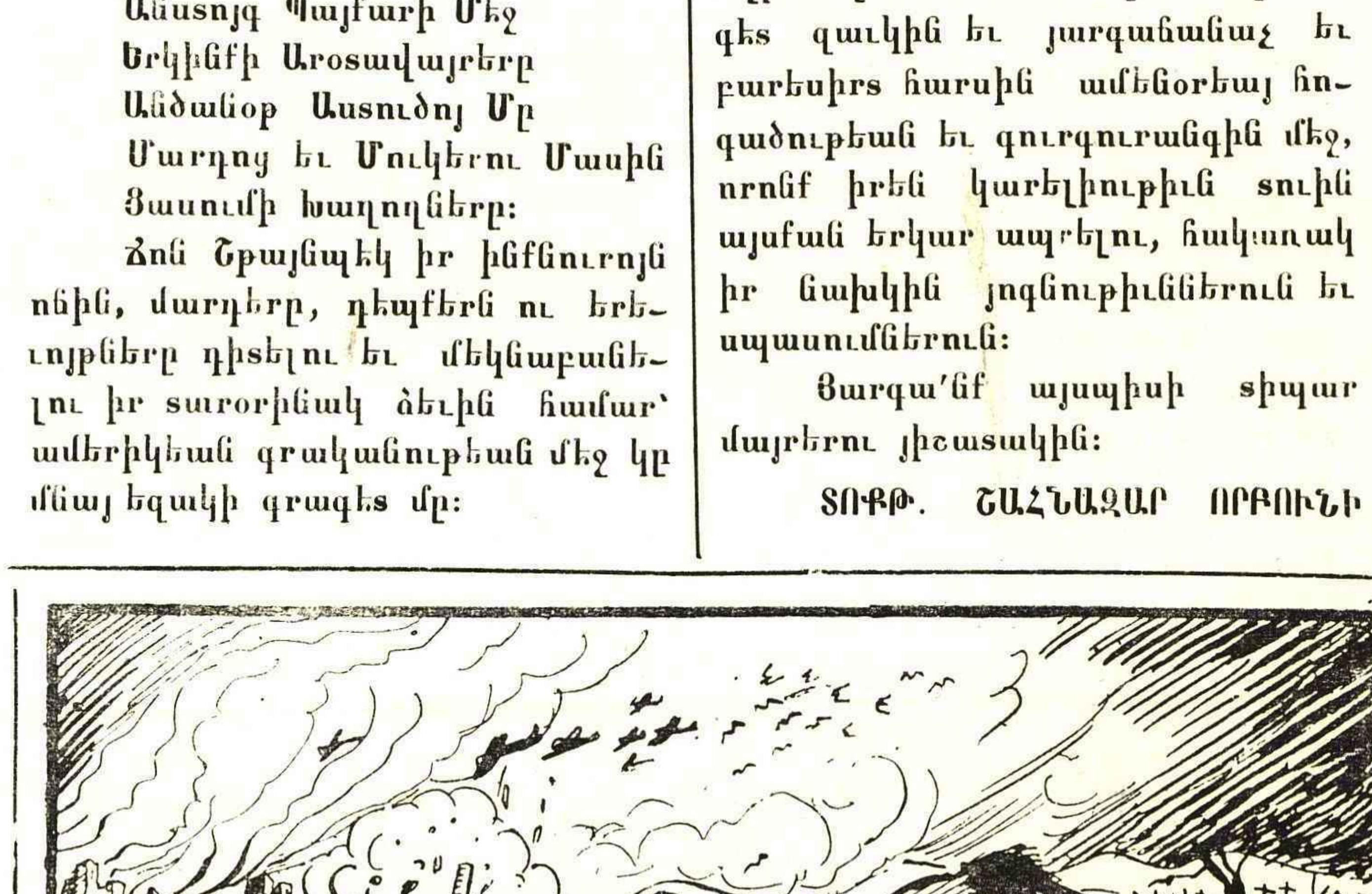
Ան հրատարակած է մօտաւորապէս 20 հատոր վէպեր, որոնց նիւթերը բոլորովին այլազան են իրարմէ։ Անոնց մեծ մասը նուիրուած է պարզ ժողովուրդին, բանուորին, գործաւորին, բեռնակիրին եւ ծովահեններու առօրեային, բարքին ու կենցաղին։

Իր հերոսներուն մօտէն ծանօթանալու համար՝ ան եղած է բանուոր, ագարակի աշխատաւոր, կատարած է բազմաթիւ ճամբորդութիւններ, եւ որպէս լրագրող մասնակցած է համաշխարհային Բ. պատերազմին։

Անոր գլխաւոր հրատարակութիւնները եղած են.

Ոսկիէ Բաժակը
Կորեկի Տափաստանը
Անստոյգ Պայքարի Մէջ
Երկինքի Արօտավայրերը
Անծանօթ Աստուծոյ Մը
Մարդոց եւ Մուկերու Մասին
Ցասումի Խաղողները։

Ճոն Շթայնպէկ իր ինքնուրոյն ոճին, մարդերը, դէպքերն ու երեւոյթները դիտելու եւ մեկնաբանելու իր տարօրինակ ձեւին համար՝ ամերիկեան գրականութեան մէջ կը մնայ եզակի գրագէտ մը։

—Իրա՞ւ է, մա՛յր, որ այս բարբարոսները մեր շառաւիղները ըլլան...

—Ի՜նչ պարապ խօսք, մարդիկ միշտ ուզած են մեզ նուաստացնել։

Երգիծանկար՝ Ալ. Սարուխանի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարտ 24ին տեղի ունեցան ԱՄ-ՍԱԼԱՄ բարձրագոյն Վարժարանի աթլեթիք մրցումները։

Ընդհանուր արդիւնքներուն մէջ մասնաւորաբար աչքի կ՚արկաւ հայ ուսանողներու ձեռք բերած պատուաւոր դասաւորումները, զոր կը պարտին մեր հայկական վարժարաններու եւ մարզարաններու ժրաջան աշխատանքներուն։

Ստորեւ կու տանք հայ ուսանողներու շահած մրցանակները։

ՄԵԾԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ,

Հրայր Պապիկեան
—Օրուան Ախոյանութեան բաժակ
—Բարձրութիւն ցատքելու առաջնութեան բաժակ,
—Գունդի արձակման Ա. Բաժակ
— 100 մեթր վազք, Բ. մէտայլ
—1500 մեթր վազք, Գ. մէտայլ
—Մէկ քայլ ոստում՝ Գ. մէտայլ

Վարուժան Խաչատուրեան
— 800 մեթր վազք· Ա. բաժակ
— 1500 մեթր վազք· Ա. բաժակ

Սարգիս Պալեան
— 200 մէթր վազք, Ա. բաժակ

Յոլակ Պապիկեան
— 200 մեթր վազք, Գ. մէտայլ
—Բարձրութիւն ցատքելԳ. մէտայլ

Դրօշարշաւի երկրորդ հանդիսացող խումբը կը բաղկանար չորս հայ ուսանողներէ.- Հրայր Պապիկեան, Յոլակ Պապիկեան, Արսէն Էմիրզեան եւ Վարուժան Խաչատուրեան։

ԿՐՏՍԵՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ (մինչեւ 14 տարեկան)

Կրտսերներու բաժնին մէջ հայ ուսանողները ձեռք բերին հետեւեալ արդիւնքները։-

Վահան Իշխանեան
— 100 մեթր վազք, Ա. բաժակ
— Բարձր. ցատկելու, Ա. բաժակ
— մէկ քայլ ոստումի Բ. մէտայլ
— 200 մեթր վազք, Գ. մէնայլ
— 400 մեթր վազք, Գ. մէտայլ

Մարտիկ Պալաեան
— 100 մեթր վազք, Գ. մէտայլ։

Դրօշարշաւի առաջին հանդիսացող խումբը կը բաղկանար, Վահան Իշխանեանէ, Վազարշ Պուտագեանէ, Պերճ Թումայեանցէ և Մարտիկ Պալաեանէ։

Օրուան Ախոյեանը
Հրայր Պապիկեան

Գալով Պասքէթ Պոլի մրցումներուն, Վարժարանի ախոյեան խումբը ամբողջութեամբ կը բաղկանար հայ ուսանողներէ, որոնք են.- Միհրան Գասապեան, Արսէն Էմիրզեան, Պերճ Թումայեանց, Վահան Իշխանեան, Վարուժան Խաչատուրեան, Մարտիկ Պ լաեան, Հրայր Պապիկեան, Յոլակ Պապիկեան, Վազարշ Պուտագեան, Արթօ Վարժապետեան և Օհան Վարժապետեան։

Աղջկանց բաժանմունքին մէջ հայ օրիորդներէն յիշատակութեան արժանի են Օրք. Անի Արիսեան, Միրէյ, Սաթենիկ Պալաեան, Սիրվարդ Պալեան և Էվլին Պզտիկեան, որոնք ձեռք բերին պատուաւոր արդիւնքներ, մասնաւորաբար հաւաքական խաղերու (դրօշարշաւ, նէթ-պոլ, հէնտ-պոլ), արգելարշաւի եւ բարձրութեան ոստումի մէջ։

Կը շնորհաւորենք վերոյիշեալ մեր հայ ուսանողները, որոնք հարիւրաւոր օտար ամենազգի ուսանողներուն մէջ կարողացան բարձր պահել հայոց ազգային վարկը։

Կը մաղթենք, որ մօտ ատենէն մեր հայկական վարժարաններն ալ՝ ամէն տարի կազմակերպեն այսպիսի մարզական մրցումներ։

ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԻՐԵԱՆ
ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

22 Մարտ 1964, Տէ. Աչ. Փէ.ի պասքէթի դաշտին վրայ տեղի ունեցած է ըմբշամ րտի մեծ մրցում մը՝ Գերմանիոյ ախոյեան Հանց Միւլէրի և Լիբանանի ախոյեան Տիգրան Նազիրեանի միջև։

42 վայրկեանի վճռական մենամարտէ մը ետք, Լիբանանի ախոյեան Տիգրան Նազիրեան յաջողած է գգետնել իր գերմանացի հակառակորդը և նոր յաղթանակ մը աւելցնել իր վերջին յաջողութիւններուն վրայ, ինքզինք «անպարտելի» տիտղոսին արժանի ներկայացնելով։ Ինչպէս գիտենք, հայ ըմբիշը վերջերս շրջապտոյտի մեկնած էր Եւրոպա, յաղթական ելոյթներ ունենալով տարբեր մայրաքաղաքներու մէջ։

ԿՈՉ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ազնիւ հայրենակիցներ,

Մեր պատմութեան անկիւնադարձային պահերուն, դիմադրելու համար անապատ յորձանքներու, մեր ժողովուրդը գտած է միջոցը ինքզինքը եւ իր դիմագծութիւնը պահպանելու, շնորհիւ հայրենիքի գաղափարին, շնորհիւ Հայց. Եկեղեցւոյ եւ շնորհիւ իր դարաւոր մշակոյթին։ Գաղթականութեան ամենէն մռայլ օրերուն, հայ շինարար զանգուածները կըրցած են ուրոյն կեանք ստեղծել եւ ոգեկան ապրումներ ապահովել իրենց համար։

Մինչեւ բոլոր հայերուն վերադարձը ի Մայր Հայրենիք, ինչպէս անցեալին, ներկայիս եւս եւ աւելի չափով, հայեր կանչուած պիտի մնան իրենց ազգային ինքնուրոյնութիւնը պահպանող վերոյիշեալ նուիրականութիւններուն—Հայրենիքի գաղափարին եւ իրականութեան, եկեղեցիին, դպրոցին, գիրին եւ գրականութեան։

Այդ ինքնուրոյնութիւնը պահպանող ազդակ մըն է նաեւ **հայ ակումբը**, ուր ազգային հաւաքական կեանք մը ապրելով մէկտեղ, հայեր կը ջանան զարգացնել իրենց մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը։ Անուրանալի է հայ ակումբին կատարած դերը՝ ազգային կեանքի տեսակէտէն։

Այս համոզումէն առաջնորդուած, ներկայիս կոչ կ՚ընենք Գահիրէի հայութեան, որ դէպի Մայր Հայրենիք եւ այլուր նամբորդած հայերու պակասը զգալի չդարձնելու համար, բոլորուի հայ ակումբին շուրջ՝ եկեղեցիէն եւ դպրոցէն ետք, փարելով նաեւ հայ գիրքին ու թերթին, ի պահպանութիւն գաղութիս կազմակերպ բարգաւաճումին։

Հայկական Ընթերցասրահը, բազմամեայ ժամադրավայրը հայ ազգասէր եւ մշակութասէր հասարակութեան, իր գործունէութեամբ կը ձգտի կատարել իր բաժին առաքելութիւնը՝ լաւագոյնս։ Արդ, կը հրաւիրենք բոլոր հայերը, անխտիր, ըլլան անդամագրուին անոր, կամ դառնան անոր ձեռնարկներուն իրենց ներկայութեամբը քաջալեր հանդիսացող քաղաքացիներ։

Հայկական Ընթերցասրահի ազգային եւ ընտանեկան մթնոլորտին մէջ՝ տարեցները պիտի գտնեն ազգային սփոփանք եւ վայելք, իսկ երիտասարդները, իրենց ձիրքերը զարգացնելէ զատ, պիտի բազմապատկեն իրենց ազգային դիմադրականութիւնը։

Մեր երկրորդ հայրենիք Ա.Մ.Հ.ի օրինապահ եւ օգտակար քաղաքացին մնալէ յետոյ, մեր ազգային դիմագծութիւնը պահպանելու միակ լաւագոյն միջոցն է ասիկա։

Ուրեմն, անդամագրուեցէ՛ք Հայկական Ընթերցասրահին եւ գործեցէ՛ք անոր մշակութային աշխատանքներու դաշտին մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՍՍՌՄի ծանրաբարձութեան մրցանիշները։ երիտասարդ մարզիկներուն մըրցումները նոր աւարտեցան Տոնեցքի մէջ։ Այստեղ հաստատուեցան Ս. Միութեան վեց մրցանիշներ, որոնց երկուքը կը գերազանցեն երիտասարդներու համաշխարհային մրցանիշները։

Այսպէս, 138,5 քիլօ դանդաղօրէն բարձրացնելով և երեք չարժումով 410 քիլօ վերցնելով, 19 տարեկան մարզիկ Վ. Կիզոկեան համաշխարհային նոր մրցանիշ մը հաստատեց՝ միջին դասու մէջ։

ՃԱՌԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

9 ԱՊՐԻԼ 1964

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի, 1 Ապրիլ 1964, երեկոյեան Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան «Թէքէեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ.Գ.Մ.ի կողմէ Պէյրութէն հրաւիրուած բանաստեղծ եւ «Շիրակ» ամսագրի խմբագիր Պր. Զարեհ Մելքոնեանի դասախօսութիւնը՝ նիւթ ունենալով «Սփիւռքահայ Գրականութիւն»ը (միայն գեղարուեստականը - ոտանաւոր, պատմուածք, վէպ)։ Հրաւէր ղրկուա՛ծ էր բոլորին եւ «Ջահակիրին»ին։ Ներկայ էին նաեւ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոս, Վեր. Վ. Թութիկեան եւ հիւր դաշնակահարուհի Օր. Լիւսի Իշխանեան։

Ատենապետ Պր. Վ. Տէվոյեանի բացման խօսքէն ետք, «Արեւ»ի խմբագիր Պր. Է. Կոտալաճեան ներկայացուց օրուան դասախօսը, որ, աւելի քան մէկ ժամ, ընտիր հայերէնով մը թռուցիկ ակնարկ մը նետեց Ֆ անսայի, Ամերիկայի, Պոլսոյ, Սուրիա-Լիբանանի, Եգիպտոսի եւ Յորդանանի գեղ րուեստական դրողներուն (հայ) վրայ՝ վերլուծմ ն փորձերով ոմանց մասին։ Քանի մը մեծ նուաճումներ ընդգծելէ ետք՝ յարգելի դասախօսը իր ակնարկը եզրափակեց միջին լաւատեսութեամբ եւ յոյսերով։

Երեկոյթը փակուեցաւ Պր. Վ. Տեփոյեանի յայտարարութիւններով, որոնց կարգին նաեւ նկարիչներ Սամսոնեանի եւ Կոճամանեանի յաջողութիւնները։

ՊԱՏՈՒՈՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

«Շիրակ» գրական ամսագրի (Պէյրութ) խմբագիր՝ բանաստեղծ Զարեհ Մելքոնեանի ի պատիւ, Հելիոպոլսոյ Կոկանեան Ակումբին մէջ սարքուած էր ընդունելութիւն մը, Հինգշաբթի, 2 Ապրիլ 1964 ի երեկոյեան։ Ներկայ էին Առաջնորդ Ս. Հայրը և հրաւիրեալներ, որոնք պատուասիրուեցան թէյով ու քաղցրեղէններով։

Սրահի ատենապետ Պր. Հ. Գարայեան ներկայացուց օրուան հիւրը։ Սեղանապետութեամբ Պր. Ա. Սարուխանի, գործադրուեցաւ կոկիկ յայտագիր մը։ Պր. Է. Կոտալաճեան խօսեցաւ բանաստեղծ Զ. Մելքոնեանի արուեստին մասին։ Բանաստեղծէն քերթուածներ ժ արդացին ՊՊ. Ռ. Գազազեան, Հ. Հինայեկեան և Օր. Ա. Կոճամանեան։ Խօսեցան նաև Մխիթարեան Ուխտէն բանաստեղծ Վարդունի և Նկարիչ Օ. Աւետիսեան։ Հայաստանցի ուսանող Աբիկ Խչտոյեան ևս մասնակցեցաւ ընդունելութեան՝ դաշնակի վրայ եղանակներով։

Երեկոյթը փակուեցաւ Ս. Հօր «Պահպանիչ»ով։

ՏՈՄՍԵՐ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ...

Թերթերու մէջ կը կարդանք, սինեմաներու մէջ կը տեսնենք, որ զանազան նորաստեղծ պետութիւններու պատուիրակներ և ներկայացուցիչներ մեծամեծ պատիւներով ծափահարութիւններով կ'ընդունուին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ։

Եթէ չեմ սխալիր, հարիւր տասներեքի բարձրացաւ անոնց թիւը։

Մենք ալ շնորհաւորենք այս նոր անդամները։

Կեցցէ՛ Մ. Ա. Կ. ը։

Բայց... Շատ տարօրինակ կը գտնեմ, որ այդ Կազմակերպութեան դեռ մաս չեն կազմեր երկու ամենահին պետութիւններ,— Չինաստանը՝ իր 5-6 հազար և Հայաստանը՝ իր 3-4 հազար տարուան պատմութիւններովը։

Առաջինին գլխուն Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը Հոճային «Բիւլահ»ը անցուցած է, և այսպէսով — Ուելսի «Անտեսանելի մարդուն» նման —Չինաստան, իրեն և իր արբանեակներուն համար անտեսանելի դարձած է...

Իսկ մենք՝ Հայերս և մեր Հայաստան աշխարհը, «Փոքր դաշնակիցը», Սեւրի Դաշնագիրը, Ուիլսընի ծրագիրը, վեց նահանգները (Ամասեա՛ն ալ մէջը, Կեսարեա՛ն ալ...: Հեռագիրնե՛ր...), Կիլիկիա... հին ազգաց պատմութի՞ւն եղան այս բոլորը...

Ըսէ՛ք, խնդրեմ, թէ 113 երկիրներու բազմանդամ պատուիրակութեանց անձնակազմերուն մէջ քանի՞ հոգիներ գիտեն ստոնք...

Տարօրինա՛կ, սակայն։ Հայը ուսահատիլ չէ՛ գիտեր։

Պիտի գայ՛ օրը, վաղ թէ ուշ, ու մե՛նք ալ այդ ժողովին մէջ պիտի նստինք։ Համբերութիւ՛ն։

ՀԱՅԿ ԿԱՐԻՆԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՊԱՐԶ	ՕԴԱՑԻՆ
			ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
			ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

Ոճրախոյզը որ պաշտօնական ձեւով մը, Հովարտին բնակարանին մէջ, Պուստայի պղինձէ արձանին նման անխօս կեցած էր, Լիւֆպերիի սպանութիւնը Տիանայի հաղորդելով, ըսաւ.

— Օրիորդ Գավուր, ինձ հրամայուած է անմիջապէս, ձեզ ոճիրին վայրը առաջնորդել։ Փացէք շուտով ձեր վերարկուն հագուեցէք։

Տիանա, որ խիստ տժգունած էր, ջանաց բարկացած երեւալ։ Բայց ո՞րքա՞ն ատեն պիտի կրնար ամէն ինչ անգիտանալ, կեղծել. այս պարագան իրեն մտահոգութիւն պատճառեց։

— Հիմա՛, անմիջապէ՛ս. բայց ինչո՞ւ փոխանակ հեռաձայնով գիս կանչելու, մինչեւ հոս գալու յոգնութիւնը յանձն առիք։

— Ատիկա հարցուցէք տեղակալ Թրեսիին։ Գործին քննութիւնը իրեն յանձնուած է։ Հիմա աւելի լաւ կ'ընէք եթէ աճապարէք։

Ընտանիքէն մէկը չկա՞յ այնտեղ։

— Կարծեմ.. ձեր հայրը ներկայ է... ինքնաշարժին մէջ կը խօսակցինք։

— Շատ լաւ... շուտով կը պատրաստուիմ...։

Ետին դարձաւ և Սերանտել զոյգին ընդհարեցաւ, որոնք ափ ի բերան մնացած էին։ Զարմանքէն ու սարսափէն, աչքերը խոշոր մը բացած, Նիթա ապուշի երեւոյթը ունէր։

Անթուան, ընդհակառակն, յօնքերը առաւել եւս կիտած, կարծես բարձրագոչ պիտի աղաղակէր թէ, ինք վաղո՜ւց արդէն Հովարտի այսպիսի արարքին կը սպասէր։

Տիանա, շուտով խելքը գլուխը հաւաքելով պաղարիւնութիւնը գտաւ։ Մտածեց թէ պէ՞տք էր արդեօք Նիթան և Անթուանը հետը տանիլ, որպէսզի անոնք ալ իրենց գիտցածը պատմեն։ Բայց մտածեց թէ այս ոճիրը ապահովաբար Հովարտի սխալին հետ առնչակից ըլլալու չէր։ Ի՞նչ հարկ կար ուրեմն հրապարակաւ, երկու կին ունեցող ամուսին մը այս գործին խառնելու։ Եւ խօսքը Նիթայի ուղղելով, ցած ձայնով մը ըսաւ.

— Խնդրեմ, հիմա դո՛ւք գացէք. վաղը դարձեալ կը տեսակցինք. տեսնենք թէ ի՞նչ կրնանք ընել։

Նիթա, մեքենաբար հաւանութիւն յայտնեց. խեղճ կինը աչքերը ոստիկանին յառած, տակաւին իր զարմանքը փարատած չէր։

— Պրանթոն պանդոկը կը մնանք, յայտարարեց Անթուան. կրնաք մեզ այնտեղ գտնել։ Մեր յոյսը ձեր վրայ է։

Ոստիկանին ներկայութիւնը զարմանքի մատնած էր Անթուանն ու Նիթան, որոնք լուռ մնացին, առանց որեւէ հարցում ուղղելու, Այս այլակերպ վիճակնին շատ տարօրինակ թուեցաւ Տիանային, որ մարդասպանութեան դէպքին մասնակից չնկատուելու իրեն վախին կը վերագրէր, ոճրախոյզին հանդէպ անոնց պահած քար լռութիւնը։

Իր այս միտքը, առանց այլեւս վերլուծելու, սենեակ վազեց։

Գիտէր թէ մուշտակին ստեւներէն բաւա ան մը, սպանեալին զգեստներուն վրայ գտնուած էր. որով, առ ի նախազգուշութիւն, որոշեց մուշտակաւոր վերարկուն գործածել, զոր իր առաջին այցելութեանը միջոցին, Լիւֆպերիի ոտքերուն վրայ ձգելու անփութութիւնը ունեցած էր։ Վերնայարկը, Ֆրետերիկ և Հաննա Միւրշան, կեցուցին զինքը իր վազքին մէջ։ Ոստիկանին խօսքերը լսած և սարսափահար մնացած էին։

— Անհաւա՛ն բան է. ինչպէ՞ս պիտի կրնաք մինակնիդ այնտեղ երթալ, ըսաւ Տիկին Միւրշան յուզուած ձայնով մը։

— Մինակ չեմ, հայրիկս հոն է, պատասխանեց Տիանա։

Հաննա, փոխանակ իր խօսքերը շարունակելու, բարկացայտ ակնարկ մը սեւեռեց ամուսնոյն վրայ. Ֆրետերիք հասկցաւ կնոջը լուռ հրամանը, և անփոյթ կերպով մը ըսաւ.

— Տիանա, թերեւս աւելի լաւ պիտի ըլլար, եթէ քեզի ընկերանայի...։

— Ո՛չ, չափազանց շնորհակալ եմ։ Չէք կրնար որեւէ ձեւով օգտակար ըլլալ։

Եւ դողահար, սենեակ մտաւ։ Ի՞նչպէս պիտի պատասխանէր Թրեսիի հարցումներուն։ Սփոռ վերարկու մը հագաւ և գլուխն ալ գլխարկ մը դրաւ։ Ցանկարծ մտաբերեց թէ իր մուշտակաւոր վերարկուն հօրը գրասենեակին մէջ մոռցած էր։

Գոցա՞ծ էր արդեօք սենեակին դուռը — յիշողութենէն կը վրիպէր... եթէ սակայն դուռը փակած չըլլար, ոստիկանը պիտի կրնար սենեակին ներքնամասը աչքէ անցնել...

Այս միջոցին, ետեւէն, ոտքի ձայն մը լսեց. ցնցուելով, ետին դարձաւ. Էմման էր։ Իր սովորական պաղարիւնութիւնը կորսնցուցած՝ չափազանց մտավախ վիճակով մը,

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ.

— Օրիորդ, այս եկող-գացողներուն և հիւրերուն պատճառաւ, չկրցայ ձեզի տեղեկացնել թէ պարոն Հովարտ հեռաձայնեց, ըսաւ ցած ձայնով։

Տիանա աչքերը խոշոր մը բացած.

— Ե՞րբ։

— Ժամը գրեթէ ութը քառորդ անցած էր. պարոնին մեկնումէն անմիջապէս յետոյ։

— Ի՞նչ ըսաւ։

— Ոչի՛նչ, օրիո՛րդ։ Կարեւոր բան մը չըսաւ. երբ տեղեկացաւ թէ տունը չէք, քիչ մը ջղայնացած խօսակցութիւնը ընդհատեց.

— Որեւէ հրահանգ չտուա՞ւ։

— Բացարձակապէ՛ս, օրիորդ. կէս ժամ յետոյ ոստիկանութիւնը պարոնին հեռաձայնեց։ Ըսի թէ դատաւորը փաստաբաններու ակումբը կը գտնուի։ Անոնք ալ խօսակցութիւննին դադրեցուցին։

Ցուսաբեկ, սենեակէն դուրս գալով, տեսաւ Միւրշանները, որոնք ապշահար, աչքերնին ըստորնայարկի նախասենեակին յառած, կեցած էին։ Տիանա, անմիջապէս, ինքն ալ նշմարեց այն ինչ որ Միւրշաններու զարմանահար ակնարկը գրաւած էր. և վախէն ճնշուած, աչքերը նախասենեակին սեւեռած մնաց։

Այնտե՛ղ, ոճրախոյզը կը սպասէր և թեւին վրայ բռնած էր Տիանայի մուշտակաւոր վերարկուն։

— Աղէկ պիտի ըլլայ, եթէ քիչ մը աճապարէք, օրիո՛րդ։ Տեղակալը շատ կը փափաքի ձեզ տեսնել։

(19)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼՍԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՑԱԿՈԲԵԱՆ և Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ.— Կնոջական Բաժին ՆՈՒԱՐԴ ՍԷՖԷՐԵԱՆ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒԳԱՐ ԹԻՒՖԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՖ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱՑԱՆՃԵԱՆ— Ծծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ԱԹՈՒՏԻՕ» Ն.ՇԱՆ.— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590—Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013. Տպուած [illegible] Ա. ՇԱՀԻՆԵԱՆ և Գ. ՃԵԼԼԱՏԵԱՆ., ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة (ج.ع.م) تليفون ١٣-٥٧
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Արտօնատէր — ԱՅՏԸ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 23 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ԱՊՐԻԼ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. العدد رقم ٢٣ — الخميس ١٦ ابريل ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՎԵՐԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԻ ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԸ
(ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Մենք խօսեցանք, այս սիւնակէն, սփիւռքի մէջ տեւականացող գեղեցիկ շարժումին՝ Հայրենադարձութեան, ու միւս գաղթին մասին (20-2-64), և ըսինք, թէ հանուարումը իրականացած է, ամէն ինչ գտած է իր ուղին և յատակութիւնը։ Այլեւս ոչ մէկ վերապահութիւն կայ Հայաստանին մասին, երբ այնքան ձեռնհասօրէն կազմակերպուած տեղաւորումի լուրերը կը հասնին ամէն օր։ Այլեւս ոչ մէկ վախ կայ ԱՆՁԱ-էն մոլորեցուածներու համար քանի որ անոնց թիւը խիստ նուազած է և անոնք կը հետեւին իրենց անձնական կենսավիճակ-օրինավիճակին (սթաթու-քօ) հրամայականներուն։

Մենք խօսեցանք նաև (12-3-64) այս շարժերէն ետք կամ անոնց առ այնթեր, գաղութներու մէջ մնացած դեռ հոծ հաւաքականութեանց վերակազմակերպման մասին և ըսինք թէ պարապութիւնները պէտք է լեցնել։ Ու յատկապէս անդրադառնալով մե՛ր գաղութի ազգային գործերուն, ըսեր էինք՝ թէ գործնական քայլեր առնելու անհրաժեշտութիւնը զգալի է։

Արդարև, դպրոցները գացին, մեռնողները բացակայեցան, երթալիքները պիտի երթան, ու մեր գաղութի կեդրոնական մեքենային մէջ բացեր կը գոյանան, գոյացած են արդէն։

Բազմաթիւ անդամներ Թեմական Ժողովներու (Գահիրէ թէ Աղեքսանդրիա), այս կամ այն պատճառով, այլեւս մաս չեն կազմեր ազգային իշխանութեանց և անոնց աթոռները կը մնան թափուր։ Այս պատճառով, ո՛չ կարելի կ'ըլլայ սովորական նիստ գումարել, ոչ ալ երկու քաղաքներու միջև համագումար նիստ՝ լուծելու համար կարեւոր խնդիրներ. օրինակի համար՝ կալուածական փշոտ հարցեր։

Թեմական (օրէնսդիր) ժողովներէն բխող Գործադիր Ժողովները (Քաղաքական և Կրօնական) եւս պակասաւոր են՝ հակառակ քանիցս վերանշանակումներ կատարուած ըլլալուն։ Նոյն պատկերը նաև Ուսումնական Խորհուրդի (չկա՛յ), Հոգաբարձութեանց և յանձնախումբերու նկատմամբ, ուր աշխատողներ չկան և գործերը մնացած են քանի մը նոյն (աշխոյժ) անձերու վրայ, որոնք միաժամանակ անդամ են ամէն տեղ և ամէն մարմնի։

Ընտրողը մենք ենք ներկայ ազգային իշխանութիւնները և վստահութիւն ունինք անոնց իւրաքանչիւր անդամին վրայ։ Սակայն, ո՞րքան կրնայ օրինաւոր ըլլալ գործադրութիւնը որոշումի մը, որ քիչ անդամ արուած կ'ըլլայ մեծամասնութիւն կազմած նիստի մը մէջ։

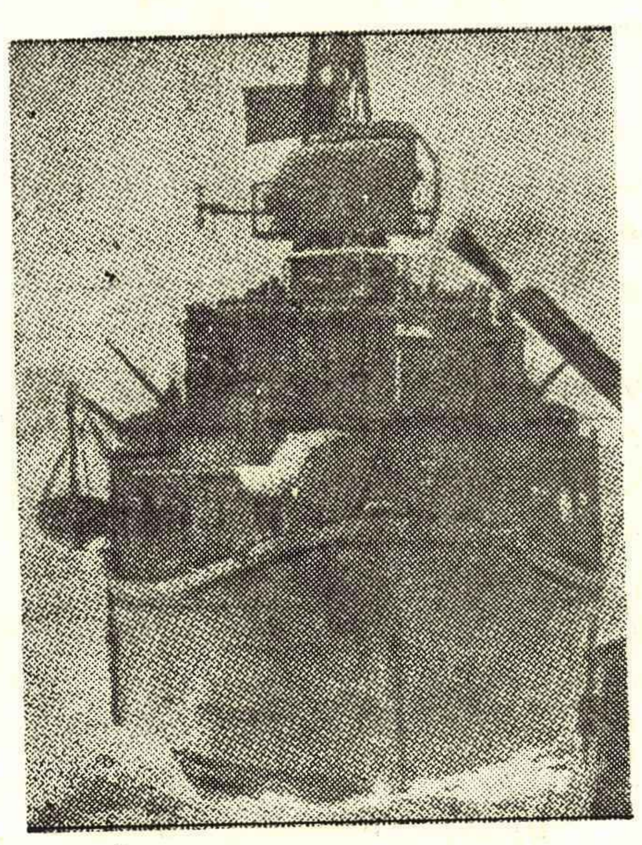
Ինչպէս ըսինք, ԱՄՀ-ի ներկայ իշխանութեանց կողմէ դեռ ժխտուած կամ ջնջուած չէ մեր Կազմական Կանոնագիրը։ Եւ անոր դեմոկրատական-ժողովրդավարական ոգիին դէմ է քանի մը հոգիներու խորհուրդով (թող թէ վստահելի) որոշումներ առնելն ու զանոնք գործադրելը։ Նո՛յն անձերը կը տեսնենք բոլոր գործերուն մէջ, մատի վրայ համրուող։ Ու երբ պակասաւոր գործեր կը կատարուին, քաջութիւնը չենք ունենար դիտողութիւն մը իսկ արձանագրելու, քանի որ՝ գիտե՛նք, կը տեսնե՛նք թէ գործողը աւելի լաւը ընելու միջոցը և ժամանակը չունի։

Այս իրողութիւնները անշուշտ բաւական են մղելու մեզ, որ Առաջնորդ Սրբազան Հօրմէն խնդրենք՝ անմիջապէս հրահանգելու որ նախապատրաստական աշխատանքներու ձեռնարկուի, կատարելու համար Թեմական Նոր ընտրութիւններ, քանի որ իշխանութեանց գլուխ գտնուող մարմիններուն պաշտօնավարութեան շրջանը շատոնց անցած է արդէն։ Եւ ասիկա աւելի զօրաւոր և հիմնական պատճառ է՝ փութացնելու ընտրութիւնները, որեւէ դժգոհութեան տեղի չտալու։

Նոր ընտրութիւններ կատարելու դժուարութիւններ գոյութիւն չունին։ ԱՄՀ-ի Իշխանութիւնները չեն մերժած շրջանաւարտ Թեմականի տեղ նորը ընտրելու մեր փափաքը։ Փա՛ռք Երկնաւորին, գաղութին մէջ չեն պակսիր նաև երեսփոխանական թեկնածու կարող եգիպտահպատակ հայեր, եթէ միշտ տարեց սերունդէն ընտրելու մեր սովորութենէն հրաժարելով՝ սկսինք երիտասարդներու ասպարէզ տալ։

(Շար. տեսնել 2րդ էջ)

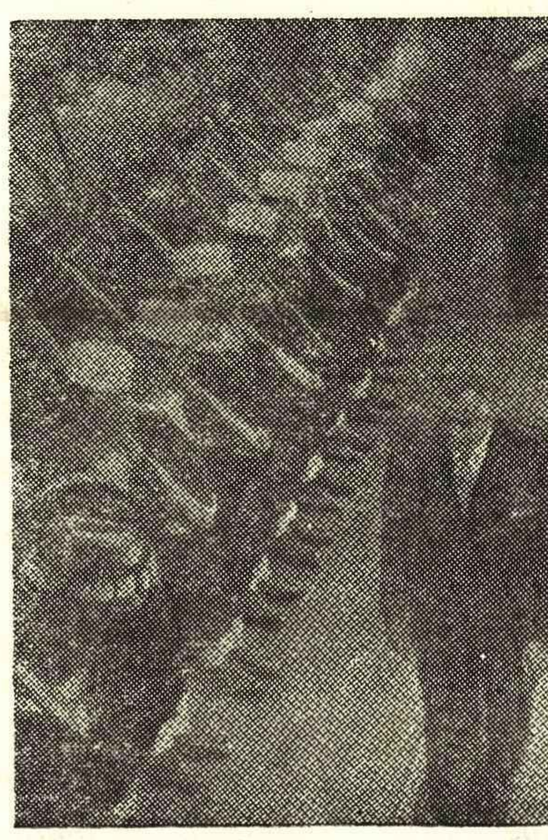
ԱՄՀ-Ի ԾՈՎՈՒԺԻ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ

Կիրակի, 12 Ապրիլ 1964, ի ներկայութեան Նախագահ Նասէրի, Միջերկրականի մէջ տեղի ունեցան ԱՄՀ-ի Ծովուժին հերթական ռազմափորձերը, որուն կը մասնակցէին ծովային բոլոր միաւորները՝ ռազմանաւեր, սուզանաւեր, հրթիռաձակներ եւ գորտ-մարդոց խումբեր:

Ռաս էլ Թինի կայարանին մէջ Աղեքսանդրիոյ Կառավարիչին եւ Դեր-Ծովակալ Սուլիման Էզզաթի ողջոյններէն ետք, Նախագահ Նասէր ելաւ «Սուեզ» մարտանաւի վրայ եւ անկէ հետեւեցաւ ռազմափորձերուն, ընկերակցութեամբ փոխ նախագահներուն եւ զինեալ-օդային-ծովային ուժերու պետերուն: Ներկայ էին նաեւ համարաբական զինեալ միացեալ ուժերու հրամանատարը՝ զօր. Ալի Ալի Ամեր եւ արաբ երկիրներու զինուորական պատուիրակներ ու ռազմափորձերուն կը հետեւէին «Էլ Հօրրիյէ» եւ «Տամիեթ» ռազմանաւերուն վրայէն:

Մթնոլորտային աննպաստ պայմաններ ու աւազամրրիկ կային, ինչ որ դժուարացուց ռազմափորձերուն վայելքը հանդիսատեսներէն շատերուն: Անկէ անկախաբար, փորձերը խիստ գոհացուցիչ հռչակուեցան:

ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՊԱԳՉԷՃԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարի մը առաջ ցուրտ հողին յանձնեցինք Արժանթինի մեր վեթերան եւ կուսակցական կարկառուն ընկերներէն Սահակ Պագչէճեանը։

Ընկեր Սահակ Պագչէճեան՝ պատանի տարիքին կը մտնէ Հնչ. Կուսակցութեան շարքէն ներս։ Կ'ունենայ բեղմնաւոր գործունէութիւն, մինչեւ իր յաւէտ բաժանումը այս վաղանցուկ աշխարհէն։ Կը զոհէ իր թանկագին ժամերը յանուն կուսակցութեան եւ «Շարժում» շաբաթաթերթի յառաջդիմութեան։

Ընկ. Սահակ Պագչէճեան՝ քառասուն տարի շարունակ պայքարեցաւ ընդդէմ բոլոր հակառակորդներու, պաշտպանելով կուսակցութեան եւ հայրենիքին շահերը. Չթերացաւ երբեք կուսակցական պարտականութեանց մէջ եւ օժանդակեց ամենուն՝ յանուն Հնչակեանութեան կամ «Շարժում»ի։

Ունէր հեզ հոգի, եւ սիրուեցաւ ու յարգուեցաւ բոլոր հոսանքներէն անխտիր։ Ան մեծի հետ մեծ էր, պզտիկի հետ պզտիկ. ահա անոր համար այսօր ամբողջ արժանթինահայութիւնը կը զգայ կորուստին մեծութիւնը։

Բարերար Ս. Պագչէճեան

Ընկ. Պագչէճեանի պէս բարերարներ շատ քիչ են այս մեծ գաղութին 50 հազար հաշուող հայութեան մէջ։ Ունինք այլ մեծահարուստներ, սակայն մինչեւ հիմա չեն կրցած կատարել իրենց ազգային բարերարի պարտականութիւնը։ Անոնք մօտերէն իսկ չեն անցներ ազգին մեծ բարերարութիւն մը ընելով, յետ մահու յաւերժացնել իրենց կամ ընտանիքի անունը։

Իսկ բարերար ընկեր Պագչէճեանի հոգին կը ցնծայ երկինքի մէջ, տեսնելով ազգին այն մատղաշ զաւակները, որոնք կը յաճախեն իր յիշատակ ձգած ազգային դըպրոցը՝ հոն սորվելով մայրենի քաղցրիկ լեզուն։

Ընկ. Սահակ Պագչէճեան, թէև մարմնապէս իր սիրելիներէն և Հնչակեան իր ընկերներէն յաւէտ բաժնուած է, սակայն իր յիշատակը միշտ վառ պիտի մնայ մեր բոլորի սրտերուն մէջ. ընաւ պիտի չմոռնանք զինք ու չենք կրնար ալ մոռնալ, քանի որ ընկերը եղաւ Պուէնոս Այրէսի Հնչակեան Կուսակցութեան անխոնջ աշխատող կարկառուն սիւներէն մին։ Կը խոնարհինք քու թարմ յիշատակիդ առջեւ։

Իրական բարեկամը, այն մարդն է, որ ուրիշներուն հետ ձեր առաւելութիւններուն մասին կը խօսի, իսկ ձեզի՝ ձեր թերութիւններուն մասին։

Ֆրանքլին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՒՍԻ ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամերիկահայ երիտասարդ և համակրելի դաշնակահարուհի Օր. Լիւսի Իշխանեան, աշխարհի մեծագոյն քաղաքներուն մէջ իր տաղանդը ցուցադրելէ ետք, եկաւ Գահիրէի գեղարուեստասէր հասարակութիւնն ալ խանդավառելու։

Ազգ. Իշխանութեանց կազմակերպութեամբ և հովանաւորութեամբ Տ. Մամբրէ Ս. Առաջնորդի՝ անոր առաջին և միակ նուագահանդէսը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, 10 Ապրիլ 1964ի երեկոյեան Ամերիկեան « Իուըրտ Մեմորիըլ » մեծ սրահին մէջ, 1000է աւելի հանդիսատեսներու առջև։

Օրիորդին կազմած յայտագիրը կը բաղկանար երկու մասէ։ Առաջին մասին մէջ ունկնդրուեցաւ Սքարլաթթիէն երկու սոնաթներ, սոնաթ մը Մոցարթէն, «Իմփրոմփթիւ»ն՝ Շուպերթէն և «Նոգթիւրն» ու «Էթիւտ»՝ Շոփէնէն։

Երկրորդ մասին մէջ լսեցինք «Փոէմ»ը՝ Խաչատուրեանի, յետոյ «Ֆանթեզի»՝ Ալան Յովհաննէսի (յաջողած կատարումով), Կոմիտասի «Երկու Պարերգներ»ը եւ Սպենդիարեանի «Երեւանի էթիւտներ»ը։ Յայտագիրը փակուեցաւ Չայքովսկիի «Տումքա»յով և Լիսթի «Երկրորդ Ռափսոտի»ով։

Հակառակ ծանօթ կտորներ ընտրած ըլլալուն, Օր. Իշխանեան կրցաւ շնորհ և ինքնատպութիւն գնել կատարումներուն մէջ։ Յայտագրէն դուրս նուագեց նաև Տը Ֆալլայի «Կրակի Պարը» և Խաչատուրեանի «Թոքաթթա»ն։

Օր. Իշխանեանի նուագահանդէսը եղաւ իսկական վայելք մը երաժշտութեան իրաւ բարեկամներուն համար։

* * *

Անկախաբար հանդէսին յաջող անցած ըլլալու իրողութենէն՝ ինչ կը վերաբերի արուեստագիտուհիին, մամուլի մեր պարտքը կ'ուզենք կատարել՝ գիտել տալով, որ դաշնակը ներկայանալի չէր՝ ձայնական տեսակէտէն։ Ապա, կազմակերպիչները նախատեսած չէին՝ որ մեծ երկրի մը հպատակ արուեստագիտուհին լսելու պիտի գային բարձրաստիճան օտարականներ և դիւանագիտական անձնաւորութիւններ։ Լաւ կ'ըլլար — ինչպէս բոլոր նման ձեռնարկներուն — ընդունելութեան յանձնախումբը կազմել անձնաւորութիւնները ճանչցող անհատներէ, կանխելու համար ամէն անախորժ երևոյթ։

ՊԱՏՈՒՈՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հինգշաբթի, 9 Ապրիլին, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւնը, ի պատիւ Եգիպտահայ գրագէտ Միքայէլ Կիւրճեանի, ընդունելութիւն մը սարքած էր։ Ներկայացուեցաւ Միք. Կիւրճեանի «Քսան տարի ետք» գաւեշտը, որ շարունակութիւնն է «ֆրանքօ-թրքական պատերազմ»ին (Զարշըլը Արթին Աղա) և որ գրուած է անկէ 20 տարի ետք։

Այս թատերախաղին դերակատարներն էին Տիկնայք Ն. Իփէքեան, Ա. Տեփոյեան և ՊՊ. Ա. Գրալեան, Մ. Գարանֆիլեան, Շ. Գարանֆիլեան, Վ. Թըն ըր և Ժ. Թովմասեան։

Երգիծախաղը ապրեցնողները զան Տիկ. Ն. Իփէքեան և մանաւանդ Պր. Ա. Գրալեան, որոնք մեծ հարազատութեամբ մարմնացուցին իրենց ստանձնած տիպերը։

Ներկայացումէն ետք բեմ հրաւիրուեցաւ բախտաւոր գրագէտը, որ այն քիչերէն է, որոնք եւյանութիւնը ունեցած են իրենց հեղինակած թատերախաղերու ներկայացմանց հանդիսատես ըլլալ։ Ան կարգ մը բացատրութիւններ տուաւ ներկայացուած գաւեշտի մասին և շնորհաւորեց դերակատարները։

Սրահին Տիկնանց Յանձնախումբը յիշատակի նուէրներ յանձնեց հեղինակին և դերակատարներուն որոնք իրենց կարգին Հայկ. ճարտարապետութեան արժէքաւոր գիրքը նուիրեց Մ. Կիւրճեանի։ Ապա, ներկաներու հիւրասիրուեցան անուշեղէններով և զովացուցիչներով։

Ն. Ք.

Աղբարակիցներս կը գրեն

Մարսէյլ, 5 Մարտ 1964

«Ջահակիր»ի խմբագրութեան.

Թանկագին Ընկերնե՛ր,

Հասցէիս ղրկուած ձեր 13 և 14 թիւ «Ջահակիր»ները ստացայ մեծ հաճոյքով։ Լայնածաւալ, ճոխ բովանդակութեամբ, լաւորակ թուղթով, անթերի տպագրութեամբ այս օրինակները այն հաստատ համոզումը կը ներշնչեն ինծի, որ անոր խմբագրութիւնը յանձնուած է բծախնդիր և անձնուէր ընկերներու։

Նեղոսի ափերուն վրայ «Ջահակիր»ին երեւումը հրամայական պահանջ մըն էր։ «Ջահակիր»ը կոչուած է ըլլալ լուսեղէն փարոս մը, մասնաւորապէս Եգիպտահայութեան և ընդհանրապէս Սփիւռքահայութեան։

«Ջահակիր»ի հրատարակութեամբ՝ դուք «Արարատ»ի, «Երիտասարդ Հայաստան»ի և «Շարժում»ի կողքին, ոսկեղէն կամուրջ մը եւս հաստատած էք Սփիւռքի և մեր սիրելի Ս. Հայաստանի միջև, որուն հանդէպ Հնչակեան Կուսակցութեան նուիրումը գաղափարական է. անոր խորքը կ'երկարի 75 տարիներ առաջ մեր կազմակերպութեան որդեգրած հաւատամքի գաղափարախօսութեան։

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ համար խորունկ յուզումով մը բացի «Ջահակիր»ի յաջորդ տրցակը և յափշտակութեամբ մէկ շունչով կարդացի ինծի ղրկուած թիւերը։ Հիացայ ընկ. Արմէն Տատուրի «Ողջամիտ Լրագրութիւն» առաջնորդողին. հեզասահ լեզու, ջինջ և անապակ աղբիւրի մը նման հոսող, կուռ բովանդակութիւն, յըստակ և պայծառ տրամաբանութեամբ։ Ապրի՛ք ընկերներ...։ Բնական է կարելիս պիտի չխնայեմ գայն մեր շրջանին մէջ տարածելու համար։ Կը խոստանամ ազգային շահեկան լուրեր հաղորդել մեր շրջանէն՝ «Ջահակիր»ին։ Շարունակեցէք թերթին առաքումը։

Դիտողութիւն մը, եթէ կարելի է։ Թերթին 6րդ էջին տակ 3000 տպաքանակը չափազանցուած թուեցաւ ինծի. իցիւ թէ ես սխալած ըլլամ։ Սփիւռքի մէջ նոր հրատարակուող շաբաթաթերթ չի կրնար այդքան տպաքանակ ունենալ։ Խնդրեմ նկատի առէք այս դիտողութիւնս։

«Ջահակիր»ի բարգաւաճման համար կը նուիրեմ 10 տոլար։

Ընկերական ջերմագին բարևներով ամուր կը սեղմեմ ձեռք ձեռքերը։

Ա. ԱՐԱՊԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Սիրելի ընկեր Արապեան,

Զգածուած ենք ձեր ցոյց տրուած խանդավառութենէն եւ շնորհակալ ենք ձեր ընկերական բարձր ու ազնիւ տրամադրութիւններէն։

Կը փութանք լուսաբանել ձեզ։ «Ջահակիր»ը նոր չէ, ունի տասնըհինգ տարուան կեանք. բայց 1963ի աշունէն սկսեալ՝ անիկա ստացաւ բացառիկ փայլ, շնորհիւ մեր գաղափարական շրջանակին ու անկախ հայոց ջերմ համակրանքին, ինչպէս նաեւ մեր եւ մեր անմիջական շրջագիծի ընկերներու զոհաբերութեանց։ 3000 տպաքանակը զուտ իրականութիւն է, եւ ոչ թէ փոփականի համար նշանակուած։ Մեր կապերը, ամբողջ աշխարհի հայութեան հետ, լայն ծաւալ ունին ու կ'ակնկալենք աւելի փայլուն արդիւնք, որուն կը տեղեկանաք ի հարկէ։

Կը սեղմենք ձեր ձեռքը, մաղթելով կորով եւ կարողութիւն։

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Յիրաւի, այսօր հրապարակի վրայ ունի՞նք բազմաթիւ երիտասարդ հայեր, ԱՄՀեան քաղաքացի, որո՞նք բոլորն ալ ունին բարձրագոյն կրթութիւն և մասնագիտութիւններ, ու կը գործեն՝ այլեւս բոլորովին ազգայնացուած և պետական դարձած ընկերութիւններէն ներս պատասխանատու պաշտօններու վրայ։ Ունի՞նք պատրաստուած հայ ուսուցիչներու փաղանգ մը։ Ունի՞նք հայ գրողներ և արուեստագէտներ, որո՞նք քաղաքացիական պարտականութիւններ ստանձնելու բոլոր պայմանները կը լրացնեն։

Այո՛։ Պէտք է ընտրել Նոր Թեմական Ժողով, կազմել Նոր Քաղաքական և Կրօնական Ժողովներ, կազմել Ուսումնական Խորհուրդ (այս անգամ՝ ուսումնական-կրթական հարցերէ հասկցող մարդոցմէ), կազմել Հոգաբարձութիւններ և Յանձնախումբեր։

Գիտե՞նք, թէ ի՛նչ վիճակի մէջ են ազգին կալուածները, հողերը, վարձու տուները, Պէյն էլ Սուրէնի եկեղեցիին հողամասը, Հելիոպոլսոյ եկեղեցիին հողը...։ Գիտե՞նք, թէ ի՛նչ վիճակի մէջ են ազգային վարժարանները, ի՛նչքան մինակ մնացած են անոնց տնօրէնները և գործերու տակ ընկճուած, հակառակ Ծնողական Միութեան ալ գոյութեան։ Գիտե՞նք, թէ ի՛նչ դժուարութիւններու մէջ են Տիկնանց Խնամակալութիւնները։ Վերջապէս, տեղեա՞կ ենք, թէ ի՛նչ մակարդակի վրայ են մեր ուսանողները՝ Կրթական Նախարարութեան պահանջներուն հետ յարաբերաբար։ Լսա՞ծ ունի՞նք ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ Դարմանատան շուրջ՝ հակառակ կամաւոր բժիշկներու անձնուէր գործունէութեան։

Իբրև պարզ յուշածում՝ այս տողերը կ'ուզենք եզրափակել կրկնելով մեր խնդրանքը, Գեր. Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոսին ուղղուած, յանուն ժողովուրդին.

— Անյապաղ կազմել Ընտրողական Յանձնախումբ և սկսիլ աշխատանքի՝ ի խնդիր Նոր Թեմականներու, Գահիրէ և Աղեքսանդրիա։

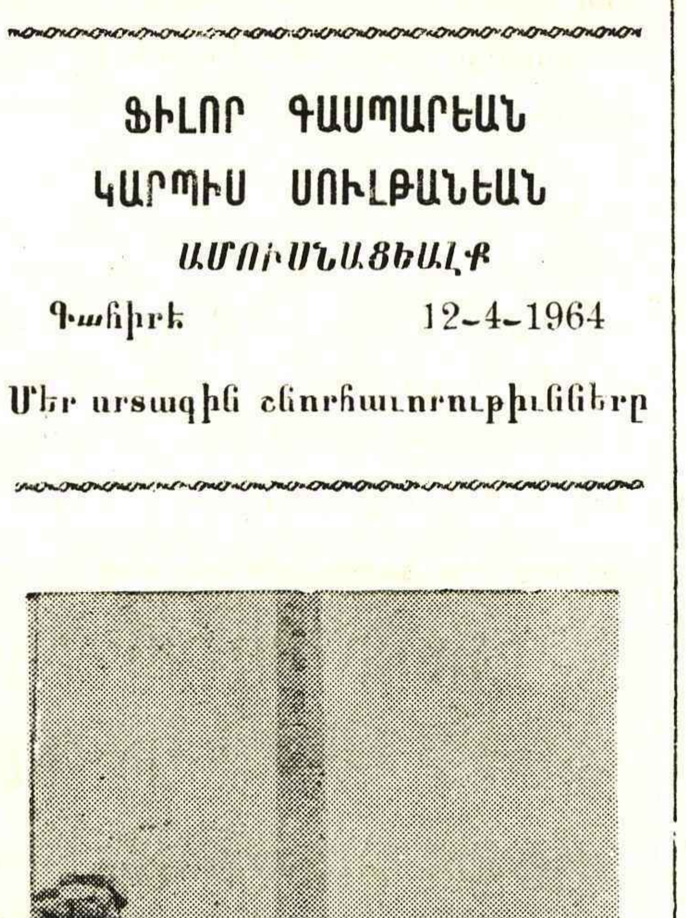
Մամուլի մեր դերը լաւ կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը պիտի զգանք, երբ շատ մօտ օրէն ստանանք ընտրական ձեռնարկի վերաբերեալ Ազգ. Առաջնորդարանի առաջին յայտարարութիւնը՝ հրատարակութեան համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Փօլա Պետիկեանի ընդ Պր. Ժերալտ Քէօսէեանի (Նիւ Եորք) բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ Պր. Խօսնակ Շամլեան 100 Ե. Դ.

Ողբ. Փալանթի Լաչինեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկ. Հայկ Կոկիկեան եւ Տէր եւ Տիկ. Նուպար Պալեան 100ական Ե. Դ.։

Ողբ. Ովսաննա Մամասի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ եւ անոր քաղցր յիշատակին Տէր եւ Տիկին Հայկ Կոկիկեան 100 Ե. Դ.։

Քարնաքի տաճարին մէջ, Հարթշեփսութ թագուհիին օպելիսքին առջեւ, Նուպարեան Վարժարանի Տնօրէն Պր. Տիգրան Պապիկեանի դէպի Լուքսոր եւ Ասուանի Բարձր Ջրամբարը կազմակերպած տաս դասախարակից եւ հետաքրքրական զբօսապտոյտին մասնակցողներէն խումբ մը։ Հին Եգիպտոսի եւ Նոր Եգիպտոսի կոթողները մարդկային ճիգի, հանճարի ու կամքի իսկական հրաշալիքներ են եւ ամէն հայ պէտք է անպայման այցելէ Լուքսորն ու Ասուանը, հետաքրքրուի հնագոյն եւ նորագոյն նուաճումներով Նեղոսի Հովիտի Ժողովուրդին։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Սրբուհի Պետիկեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր աղջկան՝ Տիկին Սոնիա Թումայեանի՝ (Իւնիոն Սիթի Ամերիկա)։

Պր. Վարդան Յարութիւնեան (Գահիրէ) մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր զարմուհիին՝ Տիկին Ալիս Արթինեանի (Գահիրէ)։

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Պր. Վարդան Առաքելեան խմբագրատունս այցելութեան առթիւ՝ 200 Ե. Դ. կը նուիրէ առ ի քաջալերութիւն։

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Խաչատուրեան 100 Ե. Դ. կը նուիրեն՝ առ ի քաջալերութիւն։

Նոյն առթիւ Ոմն (Ա. Մ.) 50 Ե. Դ. կը նուիրէ։

ՄԱՅՈՒԱՆ ՅԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(1790-1864)

ԳՐԵՑ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐՏԱՇԵԱՆ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Աղա Կարապետի կտակը խմբագրուած է հայատառ թուրքերէն, 15-17 Մարտ 1858 թուակիր, որուն ներքեւ իբր վկայ կը ստորագրէ Եգիպտահայոց Առաջնորդ Գաբրիէլ Եպս. Մարաշցին և Գահիրէի Գերմանական դեսպանատան թարգման Միքայէլ Պէյ Խաչերեան։ Ստորև կ'ընդօրինակենք վերոյիշեալ հայատառ թուրքերէն կտակին թարգմանութիւնը.—

«Տասան ամսոյ մէկին (1274 հիճրի) Փրկչական թուական 1858 Մարտ 5-7, իմ կամքովս և իմ ձեռագրովս պատրաստած կտակըս, ստորագրեցի և կնիքովս կնքեցի։ Գործադրուի ինչ որ այս թուղթին մէջ գրած եմ։ Գահիրէի մէջ իմ հաստատած վարժարանիս տուած եմ Տէլկայի (վերին Եգիպտոսի մէջ գիւղ մը) 400 արտավար տարածութեամբ ագարակս իր կազմածներով և յարակից տունով։ Տուած եմ վարժարանին և ուսուցիչներուն ծախքը հոգալու համար։ Ագարակին թագսիտ (սեփական վաւերագիր) ալ նոյն վարժարանի անունին դառնալու է։ Նաև յիշեալ վարժարանին տուած եմ Շէյխ-Էթմանի (Կիզէ նահանգին մէջ գիւղ մը՝ Գահիրէի մօտերը) մէջ հէօճէթով (կալուածագիր) ունեցած 340 արտավարէն աւելի տարածութեամբ (խարանի) ագարակս 6000էն աւելի արմաւենիներով։ Տուած եմ նաև Էլ Ազիզիյէ գիւղէն 60 արտավարնոց ագարակս. միայն թէ կինս որչափ ատեն որ ողջ մնայ, նոյն կալուածներն անոր ապրուստին համար, յիշեալին և ազգին կողմէ մատակարարուին և անոնց եկամուտներէն տարեկան 60 էրտէպ (150 քիլօ) ցորեն, տարուէ տարի հայ ժողովուրդին աղքատներուն բաշխուի և աւելցածը կնոջս յանձնուի անոր ապրուստին համար։ Տունն ու պարտէզը կենդանիներով ու կազմածներով տուած եմ կնոջս, բայց երբ կինս վերամուսնանայ կամ մեռնի, ազգն զանոնք գրաւէ վարժարանին ու աղքատներուն անունով և գործադրէ ինչ որ նշանակեցի քիչ մը վերը։ Կնոջս համար իմ հրիտակս այս է։ Գահիրէի երեք տուները, Պուլագի պանդոկն ու չորս խանութներ, որոնց կալուածագրերն ալ կնոջս անուամբ են։ Այդ կալուածներն անոր կը վերաբերին, անոր տուած եմ։ Շէյխ Էթմանի մասին պիտի գործադրուի ինչ որ գրուած է այս կտակագրին մէջ։ Կինս որչափ գոհարեղէն, մարգարիտ և զգեստ որ ունի իր սեփականութիւնն են, անոր տուած եմ, մէկը բան մը չըսէ, առարկութիւն չընէ։ Գահիրէի մեծ տունս, ամբողջ կարասիներն և պարունակութիւնը ամուսնոյս տուած եմ, որչափ ժամանակ որ ապրի և չվերամուսնանայ, բնակի յիշեալ տան մէջ, մէկը դիտողութիւն չընէ, բայց երբ կինս նորէն ամուսնանայ կամ մեռնի, այն ատեն տունը ժառանգորդներուս մնայ։ Հազար երկու հարիւր ողջ քսակի գումարը, (մէկ քսակը կ'արժէ 500 ղրուշ եգիպտական) որ տիար Ղազարոս Գասպարեան մուրհակով ու տարին 45000 ղրուշ մանավճարի պայմանով ինք պարտական է, ազգին ձեռքով գանձուի և անկէ տարուէ տարի 35000 ղրուշ տրուի կնոջս ծախքերուն համար և տարեկան 10000 ղրուշ ալ վարժարանի աշակերտներուն զգեստ շինուի և աղքատներուն տրուի։ Այսպէս շարունակուի, մինչև որ վերոյիշեալ գումարն սպառի։ Աղեքսանդրիա Մահմուտիէ ջրանցքին եզերքը գտնուած պարտէզով երկու տուներս նոյնպէս տուած եմ կնոջս։ Որչափ ատեն որ ապրի և նորէն չամուսնանայ, տուներն անոր են։ Բայց երբ նորէն ամուսնանայ կամ մեռնի, այդ պարագային պզտիկ վարժարան մը շինուի Աղեքսանդրիոյ մէջ և նոյն վարժարանին պէտքերուն համեմատ, եկամուտ մը գոյացնելու համար, յիշեալ տուներն ազգին ձեռքով ծախուին և արդիւնքով նոյն վարժարանն և եկամուտ բերող կալուած առնուի։ Եթէ այդ եկամուտը վարժարանին ծախքերուն չբաւէ, պակասը կը լրացուի Տիար Ղազարոսի պարտական եղած գումարէն։ Եթէ վարժարան չշինուի և եկեղեցի մը կառուցուի, այդ պարագային, յիշեալ երկու տուներն անոր յատկացուելու են։ Ազգին գնահատութեան կը թողում որոշել թէ վարժարա՞ն շինել պէտք է թէ եկեղեցի, բայց վարժարանը նախամեծար է։

Մեռած պահուս ինչ դրամ որ քովս գտնուի, անկէ 200000 ղրուշ կնոջս տրուի, ինչպէս նաև երեք տահապիէներս (խոշոր շոգեմակոյկ), մէկը բան մը չըսէ։ Իմ կինս Աստուծոյ ատեանը պարտական մնայ ամէն տարի հինգ տաղաւարներուն հոգեհանգստի պաշտօն կատարել տալու ինծի համար և աղքատներուն ողորմութիւն բաշխելու։ Պէտք է ընել ինչ որ վերը գրած եմ։ Իմ կամքովս նուիրած եմ, մէկն ըսելիք մը չունենայ։ Աղեքսանդրիոյ տուներուն եկամուտն եթէ Գահիրէի վարժարանին պէտք ըլլայ, անոր տալու է։ Կնոջս տուած երեք տահապիէներէս զատ, տոմարի համաձայն ունիմ 50-60 մակոյկներ, անոնք կը մնան ժառանգորդներուս, ինչպէս և տոմարիս մէջ նշանակուած առնելիքներս ու պահանջներս ու պատրաստ ստակս, կնոջս յատկացեալ 200000 ղրուշէն զատ, կնոջս մահէն ետքը մեծ տունս և Պուլագի մէջ «Կէօշկ» կոչուած տեղն և ասոնցմէ զատ ուրիշ ինչ որ տոմարներուս մէջ եւ դուրսը գտնուի։ Այս բոլոր բաները ժառանգորդներուս են եւ մէկը բան մը չըսէ։

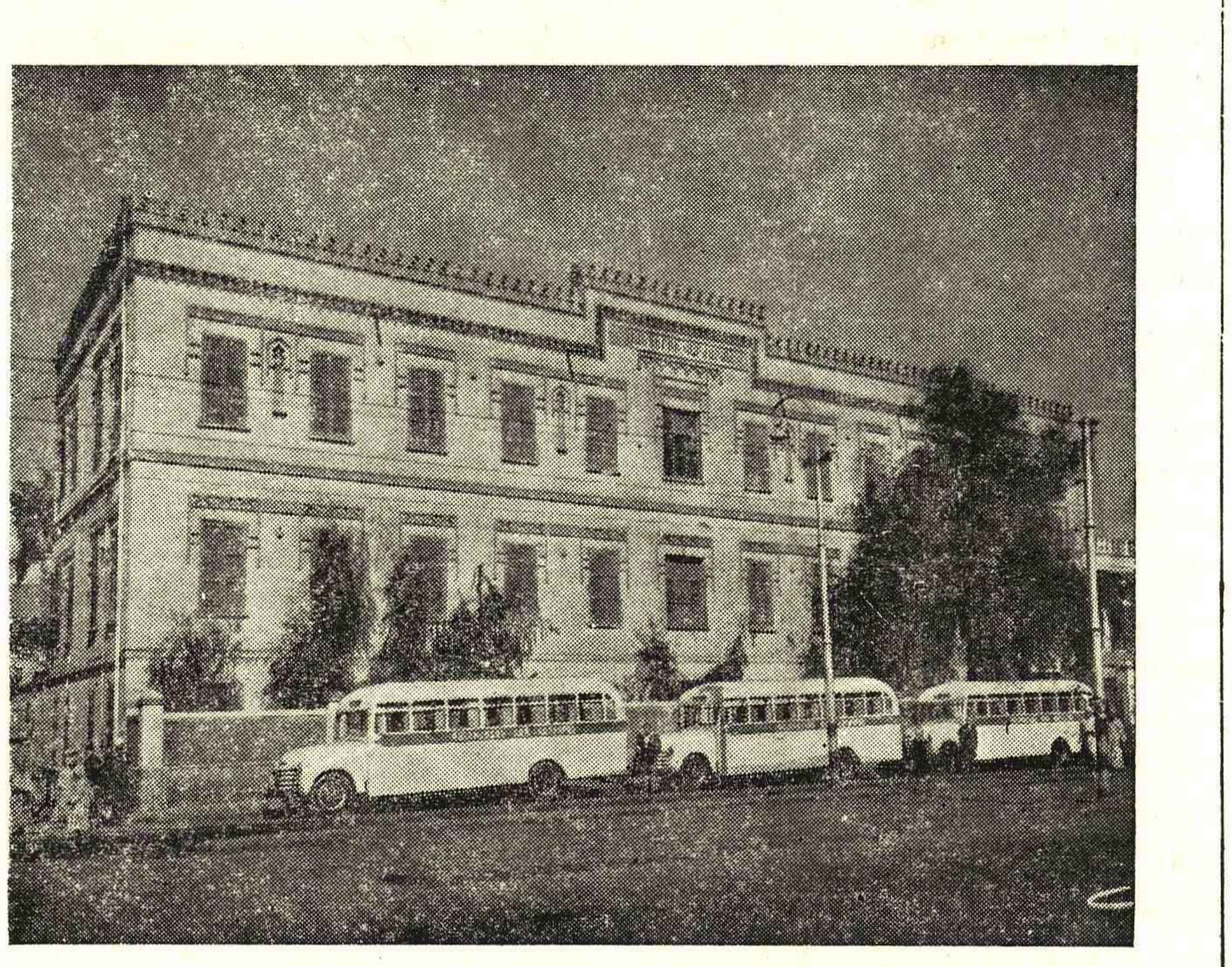
Իմ ժառանգորդներս են՝ Մկրտիչ անուն քեռորդիս՝ գաւառին մէջ (Վան) եւ Եգիպտոսի մէջ երկու հօրեղբօրորդիներս՝ Իսահակ եւ Մարտիրոս, ասոնցմէ զատ ուրիշ մէկը չունիմ։

Ազգէս կը խնդրեմ որ երբ մեռնիմ իմ տանս վրայ կնիք չդնէ, ինչպէս կը պահանջէ կանոնը։ Անօգուտ է, այս կտակագրին տրամադրութեան համեմատ շարժելու է։ Այս կտակագրին մէջ յիշուածներն իմ կամքովըս ամուսնոյս նուիրած, շնորհած եւ տուած եմ։

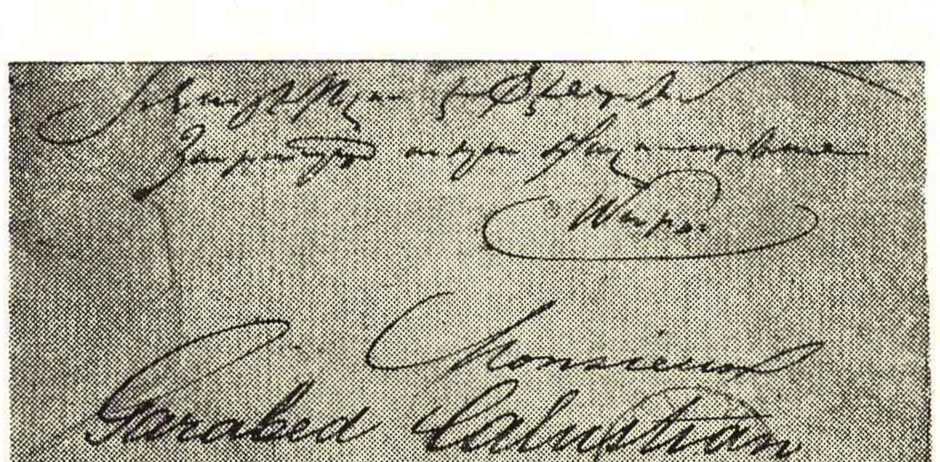
Այս կտակագիրն իմ կամքիս համաձայն եւ իմ ձեռքովս գըրւած եւ իմ կնիքովս կնքուած է, ամէն բան բացատրուած է յօդուած առ յօդուած։ Աստուծոյ ատեանն երկու ձեռքովս պիտի բռնեմ օձիքն անոր, որ չի գործադրեր կտակս եւ արգելք կը յարուցանէ։ Անիկա վերջին դատաստանին օրը պատասխանի անկարող ըլլայ եւ Աստուծոյ պատիժին հանդիպի։

Վկաներ
Գաբրիէլ Առաջնորդ Հայոց
Խաչերեան Միքայէլ
Ստորգր.
Կարապետ Գալուստ
Կնիք

(շար. տես էջ 6)

Գալուստեան Ազգային Վարժարանի շէնքը (Գահիրէ)

Monsieur
Garabed Calustian
au Caire

1862 ին Աղա Կարապետի հասցէագրուած նամակի կը պահարանը:

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ԾԱՐՕՐԻՆԱԿ ԵՐԱԶՍ

«Արարատ» օրաթերթի անցեալ տարուան թիւերուն մէջ Մարտունի կեղծանունով Գալիֆօրնիայի կեանքէն պատկերներ խորագրով երգիծական յօդուածներու շարք մը գրաւեց իմ ուշադրութիւնը։ Բայց ցաւալի էր, որ այդ յօդուածաշարքը մէկ անգամէն ընդհատուեցաւ։ Ի՞նչ պատահած էր արդեօք. ատո՞նք էին հեղինակին ունեցած բոլոր պատկերները. սպառա՞ծ էր անոր պաշարը...։ Նպատակ ունէի Գալիֆօրնիա փոխադրուիլ. Պոսթոնի նեղ փողոցներէն, մանաւանդ ձմրան ցուրտէն շատ էի ձանձրացեր։ Փոխադրուեցայ Գալիֆօրնիա, հաստատուեցայ Ֆրիպէլ քաղաքին մէջ, հայերու կեդրոնատեղին։ Ֆրիպէ՞լ... Աս ի՞նչ անուն է գուցէ հարցնէ ընթերցողը զարմացած, երբ աշխարհացոյց քարտէզին վրայ նման անուն մը չի գտներ։ Զարմանալու ոչինչ կայ, սակայն. վերջապէս մարդ մը եղած է, որ դրած է քաղաքի մը անունը։ Ես ալ մարդ եմ, չէ՞. և իրաւունք ունիմ ուրիշի մը դրած անունը փոխել։ Ուրեմն, Ֆրիպէլը իրական քաղաքի մը փոխուած անունն է։

Բայց անցնինք այս անկարեւոր կէտին վրայէն։

Ֆրիպէլի մէջ իմ առաջին գործն եղաւ տեսնել «Արարատ»ի երգիծաբանական յօդուածներու հեղինակը։ Ինծի ըսին, որ քաղաքէն հեռացեր է ան, որովհետև ոմանք՝ մանաւանդ պալար ունեցողները, շատ գէշ են ազդուեր ու սպառնացեր են իր կեանքին և մարդը վախնալով՝ ձգեր փախեր է և ազատեր իր օձիքը։ Ասիկա ՀԸԼլալիք բան է, ըսի մտովի, ես պէտք է անոր կիսատ թողած գործը ամբողջացնեմ։ Բայց ի՞նչ կըրնայի ընել... ես Մարտունիի գըրելու կարողութիւնը չունէի. իսկ միւս կողմէն՝ այնքան բազմաթիւ ու բազմագոյն էին մէկ տարուան մէջ իրարու ետեւէ արագօրէն ինծի ներկայացած ծիծաղելի պատկերները, որ զանոնք հանրութեան ներկայացնելը նուիրական պարտականութիւն մը կը համարէի գրոց-բրոցէ հասկցող մէկու մը պէս, որ կ'ուզէր մեր գաղութահայ հասարակութեան չարաւոտ ախտերը մատնանշել՝ վեր հանելով անոնց ծնունդ տուող որդերը։ Ա՜խ, ըսի ինքնիրենս, երանի թէ ես Պարոնեան մը ըլլայի։ Եթէ Պարոնեան մը ըլլայի, հարուստ հող ունէի մշակելու։ Նոր ու ապագայ սերունդներուն այնպիսի իրական պատկերներ պիտի տայի, որ անոնք եթէ տխրելու պատճառ մը ունենային, պիտի մոռնային այդ տխրութիւնը ու սկսէին խընդալ. իսկ խնդալէ ետք՝ պիտի խորհրդածէին, ու խորհրդածելով պիտի մտածէին միջոց մը գըտնել մեր այպանելի վէրքերը դարմանելու համար։

Ամբողջ շաբաթ մը Պարոնեանն էր, որ կը զբաղեցնէր միտքըս։

Երէկ գիշեր, երազիս մէջ տեսայ զինքը։ Իր գերեզմանին այցելութեան գացեր էի... Գալիֆօրնիայէն Պոլիս... ո՜ւսկից ուր...։ Տեսայ որ Պարոնեանը իր գերեզմանին քարին վրայ նստեր՝ պեխերը կը սանտրէր...։ Դողդղալով մօտեցայ իրեն։ «Մեծ վարպետ», ըսի.— «ես այսօր եկած եմ քեզ մօտ, խնդրելով որ գրիչդ փոխ տաս ինծի, որպէսզի ապագայ հասարակութեան յանձնեմ այպանելի այն պատկերները, որոնք առնուած են տոլարներով հարուստ մեր այս երկրէն։ Ֆրիպէլը Սոդոմ-Գոմոր է դարձեր. ես կ'ուզեմ այդ Սոդոմ-Գոմորը պատկերացնել քու հրաշակերտ ու ծաղրող գրչովդ և անով պայթեցնել այն պալարները, որոնք իրենց ծածկուած հանգամանքով կը թունաւորեն հայ ժողովուրդի ֆիզիքական կազմը։ Վտարանդի հայութիւն մը ունինք, որ այսօր օտար երկինքի տակ օտար ախտերով վարակուած՝ կը հիւծի. կաթիլ կաթիլ կը մաշի, կը մեռնի. պէտք է այդ հայութիւնը փրկել, պէտք է անոր կենսունակութիւնը ծծող որդերը հրապարակելով մաքրել. ահա իմ խնդրանքը։»

Պարոնեան, մտիկ ընելով իմ խօսքերը, սանտրը գրպանը դրաւ, պեխերը ոլորեց ու ապա խնդալով ըսաւ.

— «Բարեկամս, իմ գրիչս ինծի կը պատկանէր ու ինձ հետ թաղուելէն յետոյ՝ անգործութեան դատապարտուեցաւ։ Հիմա ես քեզի մէկ խորհուրդ կուտամ, դուն քեզի համար գրիչ պիտի շինես և քու շինած գրիչովդ պիտի գրես։ Եթէ ես գրիչս ձեռքիս բռնած ըլլայի և զայն քեզի տայի իսկ՝ դուն պիտի չկրնայիր գործածել։ Ես իմ տխրած ժամերուս արտադրած եմ իմ գործերը։ Տխրեր եմ, ատոր համար ծաղրեր եմ։ Ձեմ խնդացեր, ատոր համար ուզեր եմ խընդացնել։ Դուն ալ նոյնը ընելու ես։ Գալիֆօրնիայէն մեր կողմը եկողները շատ բաներ պատմեր են ինծի։ Ճիշդ է, շատ հարուստ նիւթեր ունիս գրելու։ Գրէ՛ ու գրածդ երկու անգամ կարդայ։ Եթէ կարդացած ատենդ խնդաս, այդ կը նշանակէ թէ ձախողեր ես, իսկ եթէ տխրիս՝ այդ կը նշանակէ թէ յաջողեր ես։ Նշանաւոր մարդոց մի՛ մօտենար, աննշաններուն զայրոյթը կը գրգռես. որովհետև այդ աննշաններն են որ նշանաւորները նշանաւոր շիներ են։ Մարդկային հասարակութեան մէջ հրէշները կը ծնին ստորին խաւերէն և կը բարձրանան անոնց գլուխները որպէս սանդուխ գործածելով։ Ստորուկներն են, որ բռնակալներ կը պատրաստեն... Շա՜տ զգոյշ եղիր...։»

Պարոնեանին խօսքերը չափազանց խրթին էին ինծի համար. բացի այդ՝ անոնց մէջ քաջալերական ոչինչ կար։

Պատրաստուած էի ուրիշ հարցում մը ընել, երբ յանկարծ սոսկումով տեսայ որ ան գերեզմանաքարը մէկ կողմ հրեց, մտաւ իր գերեզմանը ու տապանաքարը քաշեց վրան. ինչպէս քնաթաթախ մարդը անկողինի վերմակը կը քաշէ իր գլխին։

(շար. տեսնել էջ 6)

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՆՈՐ՝ ՈՐ ԿԱՐ ԵՐԷԿ ԵՒ ՉԿԱՅ ԱՅՍՕՐ

Գրեց ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ

Աշունքի մը նման եկար ու անցա՜ր թատերական մեր ամպոտ ու մթամած երկնակամարէն, ո՜վ հրաշոյր էակ: Կարճատեւ երեւումդ արեւոտեց աղջամուղջի մէջ տուայտող մեր էութիւնը եւ լուսաւորեց հորմէ որբ մեր բեմը...:

Քառասուն տարուան թատերական իմ գործունէութեանս ընթացքին, ականատես եղայ որ հարիւրաւորներ փորձեցին իրենց խաբուսիկ հմայքով, անհրապոյր արտաքինով տիրանալ դերասանուհիի դժուարին եւ ապերախտ կոչումին, եւ ինկան, կքումով անփառունակ, ու քաղուեցան ծոցը անէութեան...:

Այնքա՜ն քնարական ու մեղեդիահունչ ձայն՝ իմ ականջները ցարդ չեն իմացած ու դայլայլը ոսկեղնիկ հայ բարբառին, որ կը ծորէր շրթներէդ եւ կը դիւթէր հանդիսատեսը եւ ունկնդիրն անխտիր...:

Ստանձնած թագուհիի կերպարներդ տուիր այնքա՜ն բնական ու հարազատ, որ վայրկեան մը ես՝ իմ խեղճուկ խոռոչիս մէջ, շփոթեցայ թէ իրական Թէոֆանէ Կայսրուհիին ներկայութեա՞ն կը գտնուիմ արդեօք...:

Էութենէդ բխող հմայքը, վեհաշուք ու սիգաճեմ կեցուածքդ, նայուածքիդ ու ժպիտներուդ գինովցնող քնքշութիւնը, ներաշխարհէդ շիթ առ շիթ կաթկթող կախարդական թովչանքը՝ մեկտեղուած՝ ցոլքը եղան անցեալի այն երազային օրերուն, ուր բեմը ծարաւի էր, կարօտ էր երանաւէտ յայտնումիդ...:

Չեմ գիտեր, թէ այս տողերը կարդալով՝ ուրախութեան պիտի արժանանա՞մ... Եթէ այո՛, թող հոգիէս բխած այս տարփողանքը հաստատումն ըլլայ այն երախտիքին որուն տակ կը մնանք ես եւ բեմի իմ ընկերները: Գիտե՞ս, որ անոնցմէ շատեր անդա՜րձ բաժնուած են մեզմէ...:

Հանգրինումով պարուրուած ներաշխարհս, կ'ողբայ այսօր այն բացը, որ ձգեցիր ետիդ...:

* * *

Անդունդ մը պատեց հոգիս, երբ վերջերս Անգլիայէն եկող բարեկամէ մը իմացայ, թէ հիմայ, շլացուցած է քեզ օտարին բեմը եւ դուն՝ շնորհներդ կը մասուցանես այդ ապերախտներուն...: Իրա՞ւ է այս...:

Մտաբերէ՛, պարիկ, տարագրութեանդ օրերը... Դեռ անչափահաս եւ անգիտակից մանուկ, փարած մօրդ քղանցքներուն, ոտաբոպիկ երբ կը քալէիր ամայաստաններուն կիզիչ արեւին տակ, դէպի անծանօթ հորիզոններ... օթեւան մը՝ թափառական շուքիդ եւ արիւնոտ վէրքերուդ բալասան մը բերի՞ն անոնք...: Մոռցա՞ր...:

Կը յիշե՞ս...: Պատերազմ էր 1943-ին: Մայիսեան լուսնկայ գիշեր մը, թատերական փորձէ մը տուն կը վերադառնայինք: Մերոնց հազիւ Հելիոպոլսոյ առաջին կայարանը հասած, վտանգի ահազանգը հնչեց: Այլայլեցայ ես՝ ակամայ: Վրդովումս տեսնելով՝ դուն ապահովցուցիր զիս, թէ եղածը լուրջ չէր եւ թէ ճակատէն վիրաւոր զինուորները դիւրութեամբ հիւանդանոց փոխադրելու միջոց մըն էր այդ ահակոչը: Իրողութիւն էր այդ, որովհետեւ, այդ օրերուն Ընդհ. Պայակոյտի ծառայութեան մէջ ըլլալով, դուն մօտէն ծանօթ էիր այդ ազգին խաղերուն, կեղծիքներուն, մանաւանդ շնական հոգեբանութեան...:

Ազնի՛ւ էակ, պէտք է արթնաս: Ժամանակ է որ թօթափես թմբիրդ... որովհետեւ ցեղիդ բնաջնջումին ու անհետացման պատճառ եղող դահիճներուն օգնութեան ձեռք երկարող ազգին է որ կը շռայլես հայու անգերազանցելի արժանիքներդ ու տաղանդդ:

Եթէ անողոք ճակատագիրը այնպէս մը տնօրինած է, որ դուն մոռնա՜ս ազգակիցներուդ եւ հարազատներուդ աննախընթաց ողբերգութիւնը եւ սատար հանդիսանաս օտարին, ծառայես անոր բեմը ծաղկեցնելու, դարձի՛ր...: Արհամարհէ՛, անգոսնէ՛ այդ դժխեմ վճիռը եւ դարձիր ՀԱՅ-ԲԵՄԻՆ գիրկը...:

Ահա՛ այն ատե՛ն է՝ որ պիտի հրճուի անապատներու մէջ անգերեզման ծնողներուդ հոգին եւ երջանկութիւն պիտի առթես մեզի, վերապրողներուս, որ կրցանք՝ անցեալին՝ բարձրօրէն գնահատել արուեստիդ իրաւութիւնը... եւ վեհութիւնը հոգիիդ:

Դարձի՛ր, որ կրկին բոցավառի թատերական մեհեանին ատրուշանը...:

ՆԵՐԳԱՂԹ ԵՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹ

Գրեց ՄԿՐՏԻՉ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Անցեալ տարուան 24 Ապրիլի յուշատօնը՝ մեր գաղութին մէջ համազգային բնոյթ ունէր, զի յարանուանութիւններն ու կուսակցութիւնները յօժարած էին միասին խոնարհիլ մեր մէկ միլիոնէ աւելի անմեղ նահատակներու յիշատակին առջեւ:

Հակառակ խմբագրի մը եւ երկու թղթակիցներու ներկայութեան, մամուլը չարձագանգեց օրուան բանախօսներու ելոյթներուն:

Եւ սակայն, հակառակ տարի մը անցած ըլլալուն, դեռ մտքիս մէջ կը ղօղանջէ, ու թերեւս ալ ընմիշտ ղօղանջէ, Հայր Աւետիք Թալաթինեանի՝ իբր յաւելուած՝ ըսած հետեւեալ խօսքերը.— «...Հիմա եգիպտահայ գաղութին 80 առ հարիւրը ոտքի վրայ է. ոմանք Գանատա կ'ուզեն երթալ, ոմանք ալ՝ Հայաստան: Թո՛ղ Գանատա գացողը Հայաստան գացողին երթաս բարով ըսէ եւ Հայաստան գացողն ալ Գանատա գացողին բարի ճանապարհ մաղթէ: Միայն մէկ խրատ ունիմ Ձեզի տալիք. ո՛ւր ալ երթա՛ք՝ ջանացէ՛ք Ձեր զաւակները ամէն գնով հայ պահել: Եթէ ինծի խորհուրդ հարցնէք, կ'ըսեմ, թէ Հայաստա՛ն գացէք... Եթէ ես աշխարհական ըլլայի, Հայաստան կ'երթայի: Վերջացնելէ առաջ կը փափաքիմ Նիկոլ Աղբալեանի մէկ խօսքը յիշել: 1947ի հայրենադարձին երբ դաշնակցական երիտասարդներ իր կարծիքը կ'ուզեն Հայաստան երթալու կամ չերթալու մասին, ան կ'ըսէ բառ առ բառ. «Տղա՛ք, եթէ ես մի՛ երթաք ըսեմ, թքեցէ՛ք վրաս եւ գացէ՛ք Հայաստան...»:

Ահա՛ իրաւ հայրենասիրութիւնը Հայաստանի նախկին կրթական նախարարին: Ահա՛ կըրկնապէս ազնիւ հայրենասիրութիւնը Մխիթարեան Ուխտէն Հայր Աւ. Թալաթինեանի: Անկեղծօրէն կը խոստովանիմ՝ որ հայ կաթողիկէ կղերականի մը այսպիսի ելոյթը յոյժ գնահատելի է: Իսկ Աղբալեանի խօսքը, տարազը կամ պատգամը, կը զատէ վսեմը նսեմէն...:

Անհունօրէն սփոփարար ու հոգեպարար, նաեւ որքա՜ն մխիթարական եւ յուսադրիչ է լսել հայրենասիրական զգացումներով տոգորուած այս խորհուրդները: Ազգապահպանման աւելի կատարեալ ըմբռնում կարելի չէ երեւակայել: Թո՛ղ զարթնուն թմրած ու ընդարմացած հայ հոգիները:

1963ի Ներգաղթը աւելի փորձառութեամբ կազմակերպուեցաւ. 1964ինն ալ այդպէս պիտի ըլլայ: Փոքրաթիւ կարաւաններով՝ ներգաղթը պիտի շարունակուի մինչեւ 1930: Իրաւ հայրենասէրները թո՛ղ իրենց հերթին սպասեն, առանց երբեք ազդուելու սուտ, սխալ, չարամիտ եւ մոլորեցուցիչ խօսքերէ եւ գրութիւններէ:

Հայապահպանման մեծագոյն եւ ապահով մեծ բերդը Հայաստանն է: Անկէ անմիջապէս ետքը կուգան արաբական եղբայրական հայրենիքներու մէջ գտնուող, նաեւ Իրանի եւ Թուրքիոյ հայ միջնաբերդերը, արծուաբերդերը, ամրաբերդերը՝ իրենց դպրոցներով, եկեղեցիներով, մշակութային եւ մարզական միութիւններով:

(Շար. տես էջ 5)

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

ԹՐԷՍԻ ԿԸ ԽՈՐԱՆԱՅ ԻՐ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Փակուած իր տանը մէջ, Ռոժէ Նիվել, հեռախօսին ընկալուչը առնելով, անհամբերութեամբ հասցէ մը պահանջեց: Ժամը տասը հինգ րոպէ կ'անցնէր: Վերջապէս կնոջական ձայն մը պատասխանեց: Սպասուհի՛ Էմման էր:

— Օրիորդ Գավուրի հետ խօսիլ կ'ուզեմ. խնդրեմ, հաճեցէք լուր տալ իրեն:

— Ճի՛շդ հիմա, օրիորդը դուրս ելաւ, պատասխանեց Էմման:

— Կարելի՞ է արդեօք զինքը կանչել:

— Ինչո՞ւ... չեմ գիտեր որ...

— Խնդրե՛մ, հաճեցէ՛ք ետեւէն հասնիլ... շատ կարեւոր խնդրոյ մը համար է:

— Ո՞վ է խօսողը:

— Առ այժմ, ինքնութիւնս գիտնալը շատ կարեւոր չէ: Դարձեալ կը կրկնեմ. հաճեցէ՛ք օրիորդ Գավուրը հեռախօսին գլուխը բերելու միջոցը գտնել:

Այս յամառ պնդումը վանեց Էմմայի վարանքը եւ Ռոժէ, ընկալուչը՝ ականջին, կեցաւ սպասողական վիճակի մէջ: Գիրքերով լեցուած դարակները դիտեց, խորհելով այն ատրճանակին վրայ, զոր պահած էր որմնադարանին մէջ: Տիանայի փախուստին օգնելու իր արտորանքին մէջ, հազիւ թէ այս ատրճանակին գոյութեան պարագան իր ուշադրութիւնը գրաւած էր, պարագայ մը որ կրնար անհաճոյ հետեւանքներ ունենալ իրեն համար: Պէտք էր ամէն գնով զայն ձեռքէ հանել: Ի՞նչ պիտի ըլլար վիճակը, եթէ երբե՛ք Թրէսի, իր կասկածներուն ազդեցութեանը տակ, յանկարծ տունը խուզարկութեան ենթարկէր...:

— Ալօ՜... Ալօ՜...

Տիանայի մտահոգ եւ կտրուկ ձայնը վերջ տուաւ իր խորհրդածութեանց: Մանկամարդ օրիորդին մտավախութիւնները փարատելու նկատումով, Ռոժէ, կատակախառն եւ զուարթ շեշտով մը սկսաւ խօսիլ:

— Ալօ, դարձեալ Ռոժէ Նիվելն է խօսողը: Գաղտնի ոստիկանը եկաւ ձեզ փնտռելու, այնպէս չէ՞:

— Օ՛հ. այո՛. զարմացած երեւոյթ մը ունէր...

— Անյաջո՜ղ անցաւ. իր ժամանումէն առաջ փորձեցի ձեզի հետ խօսակցիլ: Այս պահուս հեռախօսի գործիքէն հեռո՞ւ կը գտնուիք արդեօք:

— Ներս մտնելու վրայ է, ազդարարեց Տիանա, ցած ձայնով մը: Ի՞նչ պատահած է:

— Կը փափաքիմ ձեզ տեղեակ պահել կարգ մը իրադարձութեանց մասին, որպէսզի ըստ այնմ ձեր բռնելիքը որոշէք: Թոյլ տուէք որ եղելութիւնը ամբողջութեամբ պատմեմ: Եթէ ոստիկանը ձեզ լրտեսէ, «այո՛», «ո՛չ», «ո՜հ», «ինչպէս» ըսելով ջանացէք գոհանալ, առանց ուրիշ պատասխան տալու: Ձայնը շա՞տ բարձր կը լսուի արդեօք:

— Ո՛չ:

— Շատ լաւ: Գիտցէ՛ք որ Տիկին Միւրշանի գոհարեղէններու գողութիւնը պիտի պարտաւորուիք չծածկել:

— Ինչո՞ւ:

— Եթէ օրէնքի պաշտօնէին ներկայութեանը գտնուիք, աւելի անմեղ խօսելակերպ մը որդեգրեցէք: Ձեր հայրը եկաւ եւ դատաւորի մը համար նուազ խոհականութեամբ մը արտայայտուեցաւ: Եղելութիւնը իր մանրամասնութեանը մէջ պատմեց:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Պատասխանինդ պէտք է հաստատական ըլլայ. երբ սկսաւ խօսիլ, կարծես դատական ատեանի մը առջեւ գտնուած ըլլար, ամբողջ գիտցածը դուրս տուաւ: Ոճիրի մը դէպքը ծանր է. անհրաժեշտ է ճշմարտութիւնը յայտնել իր ամբողջ մերկութեանը մէջ: Եւ սակայն, մարդ պէ՞տք է յանուն ճշմարտութեան, իր արժանապատուութիւնը ոտնահարէ: Ըստ իս, ոճրագործին ձերբակալութեանը չնպաստող որեւէ դէպք, պէտք է գաղտնի պահուի: Այսպիսի ընթացքի մը մեծութիւնն ու ազնուութիւնը կարծեմ թէ կը գնահատէք: Կայ նաեւ սա՛ պարագան. ձեր հայրը կը խորհի որ երկու օրէ ի վեր իր զաւկին ցուցաբերած տարօրինակ ընթացքը առնչութիւն ունի այս ոճիրին հետ:

Այս պատճառաւ ալ, ամէն ինչ խոստովանեցաւ տեղակալ Թրէսիի: Խօսեցաւ գոհարեղէններու գողութեան եւ այս իրիկուն, այստեղ, ձեր ըրած այցելութեան մասին:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք. Տէ՜ր Աստուած:

— Մե՛ղմ, շատ մեղմ խօսեցէք, օրիո՛րդ, ոստիկաններուն ականջը շատ սուր կ'ըլլայ... բայց ի պատիւ ձեր հօր, ըսեմ թէ իր այս յայտնութիւնները ըրաւ երբ տակաւին, գետնատախտակին վրայ գրուած երեք տառերը իրեն ցոյց տուած չէին: Սենեակ մտած պահուն, այդ տառերը լաթի կտորով մը ծածկուած էին: Այս տառերուն տեսքը, զօրաւոր ազդեցութիւն մը գործեց իր վրայ, բայց առանց կորսնցնելու իր մտքին պայծառութիւնը, արիաբար եւ վճռական կերպով մը յայտնեց որ վստահ էր ձեր անմեղութեանը մասին, եւ այս պատճառաւ ալ ճշմարտութիւնը ծածկելու կամ խեղաթիւրելու որեւէ կարիքը չունեցաւ... Հասկցա՛ք այս բոլորը, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, շա՛տ լաւ:

— Լա՛ւ ուրեմն: Եթէ երբեք դատաւորը ճանչնար Թրէսին, այնպէս ինչպէս ես կը ճանչնամ, պիտի գիտնար թէ իր այս յայտնութիւնները իրեն համար աննպաստ հետեւանքներ պիտի ունենային: Ինչ որ է: Կը փափաքիմ որ այս ամբողջը գիտցած ըլլաք, որպէսզի հարցաքննութեան պարագային, տեղակալին գիտցածները չուրանաք կամ չծածկէք:

— Կը հասկնա՛մ:

— Երբ ձեր հայրը իր պատմութիւնը պատմեց, ես ներկայ էի, բայց չըսի թէ ոստիկանութեան հասնելէն առաջ, մենք միասին, այդ յարկաբաժինը կը գտնուէինք: Անձնական կարծիքս այն է թէ, այլեւս ամէն ինչ խոստովանիլը նախընտրելի պիտի ըլլար: Արդէն Թրէսի, մեր վրայ կարծուածէն աւելի կը կասկածի այնպէս որ չեմ գիտեր թէ ինչպէ՞ս պիտի կրնայի բացատրել գոհարեղէնները ձեռք ձգած ըլլալնիդ: Բայց այս մասին որեւէ խորհուրդ տալէ կը զգուշանամ. դո՛ւք ձեր դատողութեամբը գործեցէք եւ ինչ որ ըսէք ես ալ այն պիտի հաստատեմ: Ճամբու ընթացքին որոշեցէ՛ք ձեր ըսելիքը:

— Շա՛տ լաւ... եւ շնորհակալութիւն:

— Շնորհակալութեան պէտք չ'այ. մենք, երկուքս ալ, միեւնոյն փորձանքին ենթարկուածներ ենք, ջրասոյզ նաւու մը ճամբորդներուն պէս... բայց, միջանկեալ ըսեմ թէ, դո՛ւք, Տիանա Գավուր, պատերն ի վեր մագլցելու հիանալի ճարտարութիւնը ունիք: Զարմացնող սրտագրաւ տեսք մը կը պարզէք այդ շարժումներով... ցտեսութիւն:

— Ցտեսութիւն, պատասխանեց աղջիկը, ինքնավստահութիւնը կորսնցուցած մէկու մը պէս:

Ջղայնոտ քալուածքով, տեղակալ Թրէսին, աշխատանոցը վեր վար կը չափէր, Տիանա Գավուրի սպասելով:

Դատաւորին յայտնութիւններէն ասդին, ան կը զգար որ քննութիւնը կը յառաջանար արագ թափով մը եւ կը յուսար Տիանայի հարցաքննութեամբն ալ, որոշ եզրակացութեան մը յանգիլ: Կը փափաքէր նաեւ Հովարտը, իր կինը՝ Մարսելլան, եւ զոհին եղբայրը՝ Ժոն Լիւֆպերին հարցաքննել: Արդէն իր մարդիկը փնտռտուքի վրայ էին. գալով Օր. Գավուրի, կը խորհէր թէ ան առաջնակարգ վկայ մըն էր, եթէ ոչ կասկածելի մը. ու այս պատճառաւ ալ որոշ գոհունակութիւն մը կը զգար:

(Շար. տես էջ 5)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

3-ՐԴ ՄԻՋ-ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ 12 ԽԱՂԵՐԸ ԴԱՐՁԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հ.Մ.Մ.եան մէկ ընտանիք ն համար աւանդական գեղեցիկ սովորութիւն մը դարձած է տարին անգամ մը՝ Զատկուան տօնական օրերուն առիթով կազմակերպել Միջ-մաս՛ նաճիւղային խաղեր։

Այս տարի եւս՝ Պէյրութ ժամադրավայրը դարձած էր ՀՄՄի բոլոր անդամներուն, որոնք գունդ առ գունդ Լիբանանի մայրաքաղաքը փութացած էին գալով տարբեր քաղաքներէ ու շրջաններէ։ Արդարեւ 1964ի Մարտի 28էն մինչեւ 30ի շրջանին Պէյրութահայ մարզասէր հասարակութիւնը ազգային հպարտութեամբ նոր արտայայտութիւն մը տեսաւ Հ.Մ.Մ.եան ուսճացող նոր սերունդին մօտ, որուն բաղկացուցիչ տարրերը կոչուած են հանդիսանալու տիպար քաղաքացիներ ու հայրենանուէր հայորդիներ։

Սուրիոյ եւ Լիբանանի տարբեր շրջաններու մասնաճիւղերու միջեւ տեղի ունեցած եռօրեայ մրցումներէն ետք՝ (ֆութպոլ, վոլիպոլ, փինկ-փոնկ եւ պասքէթպոլ) ընդհանուր եզրափակիչ հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի Ապրիլ 30ին, կ. ե. ժամը 3ին Սահակեան մարզադաշտին վրայ։ Հանդիսութիւնը կը հովանաւորէր Գերշ. Տ. Գնէլ Եպիսկոպոս Ճէրէճեան։ Օրուան նախագահն էր ընկեր Յարութիւն Կուժունի։ Պատուոյ Թրիպիւնին վրայ կը նշմարուէին նաեւ Լիբանանի տարբեր շրջաններու երեսփոխանական ընտրութեանց կարգ մը թեկնածուները, ինչպէս նաեւ քանի մը պատուոյ սիկիններ եւ օրիորդներ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Անտարակոյս մարզական ամենաժողովրդային խաղը՝ ֆութպոլը, Միջ-Մասնաճիւղային խաղերու կորիզը կը կազմէր։ Երեք օրեր շարունակաբար Սահակեան մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցան ֆութպոլի տասնեակ մը մրցումներ ՀՄՄի երրորդ, երկրորդ եւ առաջին դասի խումբերուն միջեւ։

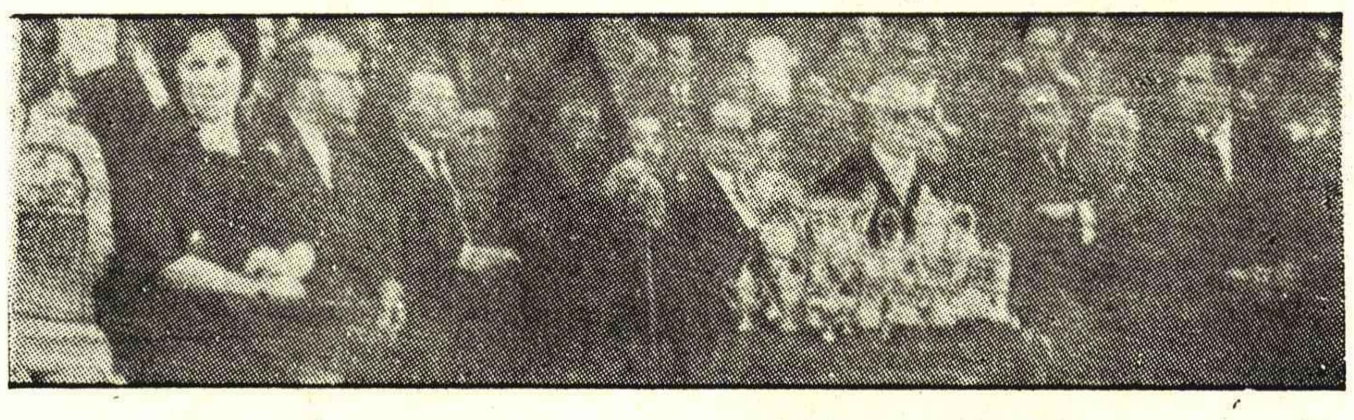
Ֆութպոլի ամենահետաքրքրաշարժ մրցումը տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի Մարտի 30ին, Հալէպի եւ Պէյրութի ՀՄՄի խումբերուն միջեւ, որ աւարտեցաւ 1–0 արդիւնքով ի նպաստ Հալէպի Հ.Մ.Մ.ին։ Այսպէսով Հալէպի ՀՄՄը տիրացաւ ֆութպոլի մրցաշարքի առաջնութեան, իսկ երկրորդական խումբերու մէջ՝ Պուրճ Համուտի ՀՄՄ-Մասիս խումբը եւ տիրացան համապատասխան բաժակներու։

ՊԱՍՔԷԹՊՈԼ

Ի պատիւ հալէպցիներուն պէտք է ըսել թէ տեղւոյն ՀՄՄ աղջ՚անց խումբը առաջնութիւնը խլեց Կիւլպէնկեան մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած մրցումներուն մէջ։ Ստորեւ կուտանք անունները յաղթական խումբին՝ Ռիթա Պարսումեան (խմբապետուհի), Արփինէ Թէրզեան, Շաքէ Քէյվանեան, Լուսին Շիլ Գէորգեան։ Մարի Գուլեան, Ազնիւ Թիւֆէնկճեան, Արփինէ Լէփէճեան, Մատլէն Պասմաճեան եւ Լէոնէ Քիւփէլեան։

* Գալով պասքէթի տղոց մրցումներուն՝ Հալէպցիք դարձեալ գրաւեցին առաջին տեղը։ Երկրորդ հանդիսացաւ Պէյրութ, երրորդ՝ Ճիւնի, իսկ չորրորդ՝ Զահլէ։

Հալէպի ՀՄՄի պասքէթի յաղթական կազմը կը բաղկանար հետեւեալներէն՝ Յովհաննէս Մելիքսէթեան (խմբապետ), Յովսէփ եւ Ջօհրապ Մելիքսէթեաններ, Ղազար Տէր Ղազարեան, Սէմիր Բըպպէնի, Նազարէթ Էքմէքճեան, Յարութիւն Գրիգորեան, Մեսրոպ Պըճեան։

Պատուոյ հիւրերէն մաս մը

Մրցումներուն իրաւարարութիւնը ձեռնհասութեամբ կատարեց Դամասկոսի ՀՄՄէն՝ Գէորգ Պարտագճեան։

ՓԻՆԿ-ՓՈՆԿ

ՀՄՄի քաղաքի շրջանի Ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ ՀՄՄի 30րդ Միջ-Մասնաճիւղային խաղերու փինկ-փոնկի մրցաշարքը, որուն առաջնութիւնը խլեցին Ղազար Տէր Ղազարեան եւ Յովհաննէս Մելիքսէթեան (Հ.Մ.Մ. Հալէպ)։

ՄԱՐՄՆԻ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՀՄՄի 30րդ Միջ-Մասնաճիւղային մրցումներու ընթացքին տեղի ունեցան նաեւ մարմնի գեղեցկութեան մրցումներ, ղեկավարութեամբ Արշակ Զօպանեանի։ Մրցաշարքի առաջնութեան դասաւորումը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացուի. 1. Ժան Պապահէքեան, 2. Օսման Մուղրապի, 3. Կարօ Կարապետեան, 4. Գառնիկ Գըլըճեան, 5. Արմէն Մխճեան, 6. Գրիգոր Գուշագճեան։

ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՏՈՂԱՆՑՔԸ

Երկուշաբթի օրուան եզրափակիչ մրցումի դաշտին տեղի ունեցաւ 30րդ Միջ-Մասնաճիւղային խաղերու մասնակից բոլոր մարզիկներու՝ տողանցքը, առաջնորդութեամբ Լիբանանի, Սուրիոյ, Հ.Մ.Մ.ի եւ երփներանգ այլ դրօշներու ու Լիբանանի Հանրապետութեան վսեմաշուք Նախագահ Ֆուատ Շեհապի մեծադիր նկարով։

Հ.Մ.Մ. ի մարզիկներ եւ մարզիկուհիներ տողանցքի պահուն

ՓՈՂՀԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

Հանդիսականներուն մասնաւոր ուշադրութեան առարկան դարձաւ նաեւ Հ.Մ.Մի Պէյրութի շրջանի փողհարախումբը, որ այս տարի հանրութեան կը ներկայանար աւելի կարգապահ վիճակով եւ երաժշտական տարբեր գործիքներ նուագելու կատարեալ ձեռնհասութեամբ։

Փողհարախումբը Լիբանանի, Սուրիոյ եւ ՀՄՄի հիմները նուագելէ ետք, մեզի հրամցուց նաեւ հայրենասիրական եւ ռիթմային այլ եղանակներ, որոնք ունկնդրուեցան մեծ խանդավառութեամբ։

ՀՄՄի 30րդ Միջ-Մասնաճիւղային մրցումներու յաղթական խումբերուն եւ անհատ մարզիկներուն յանձնուեցան տասնեակ մը բաժակներ եւ մետալներ։ Տեղի ունեցաւ նաեւ դրամական սրտաբուխ նուիրատուութիւն ի նպաստ ՀՄՄի Պէյրութի ա․ումբի ֆոնտին։

ՓԱԿՈՒՄ

Օրուան Հովանաւոր Գերշ. Տ. Գնէլ Եպս. Ճէրէճեան, խրախուսիչ խօսքերով ելոյթ ունենալով գնահատեց ՀՄՄեան հայրենանուէր կազմակերպութեան պանծալի գործունէութիւնը եւ իր օրհնութեամբն ու բարեմաղթութիւններովը փակեց 30րդ Միջ-Մասնաճիւղային խաղերը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Տողանցքէն տեսարան մը

ՆԵՐԳԱՂԹ ԵՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹ

(Շար. Դ. էջէն)

Իսկ այս ծիրէն դուրս գտնուող գաղութները՝ առաւել կամ նուազ չափով կորսնցուցած են կամ կորսնցնելու վրայ՝ իրենց Արմենական Ոգին։ Այս աղէտին դէմ պարտինք պայքարիլ մոլեգնօրէն, նոյնիսկ մոլեռանդօրէն։ Ճերմակ ջարդէն մէ՛կ հայ իսկ փրկել սրբազան գործ է։

Սպիտակ ջարդի ենթակայ մեր գաղութներուն դէմ — Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներ, Ֆրանսա, Յունաստան եւ Աւստրալիա — ձուլումի չարիքը սահմանափակելու համար, մեծ ու փոքր բոլոր մտաւորականները պարտին դիմել խաչակրութեան։ Ծանր ու դժուարին գործ, եւ սակայն անմիջականօրէն անհրաժեշտ։ Խաչա՛րութիւն կազմակերպենք՝ թէ՛ վտանգուած գաղութներուն մէջ եւ թէ ամենուրեք։ Սփիւռքահայ խրաքանչիւր գիտակից հայ մարդու առաջին պարտականութիւնն է ասիկա։

Աննպատակ նոր նահատակներ են ձուլուողները։ Օտարներու հետ ամուսնացողները եւ միայն օտար լեզու խօսողները՝ ուծացումի ճամբուն մէջ են։ Ո՛վ հայ մտաւորականներ ի սփիւռս աշխարհի, ո՞ր աստիճան հաւատարիմ ենք մեր կոչումին։ Մեզմէ իւրաքանչիւրը իր տուրքը ունի տալիք։ Եւ մեր հասարակաց նպատակին հասնելու համար, որակի ու թիւի զօրութիւն հաւասարապէս պէտք է նետուի ընդհանուր պայքարին մէջ։ Միջին եւ նոր սերունդին փոխանցուած պատասխանատուութիւնը չա՛տ լուրջ է...։

Մինչ այդ, մասնաւորապէս եգիպտահայ վաղեմի եւ արժէքաւոր գաղութը պէտք է պահէ իր դիրքը սփիւռքին մէջ։ Մեծամասնութեամբ քաղաքացիներն ենք այս ասպնջական երկրին, որուն բարիքները կը վայելենք ցարդ եւ միշտ պիտի վայելենք ընկերվարական օրէնքներու սահմանին մէջ։ Թէեւ անհնար է որեւէ բան ճիշդ նախատեսել, սակայն արտագաղթի թափը պարտի թուլնալ, վի արտագաղթը հոմանիշ է ձուլման, որ ահաւորագոյնն է ոճիրներուն։

Մնացող, ներգաղթող թէ արտագաղթող եգիպտահայե՛ր, զարմանահրաշ մեր ցեղին մեծ ու փոքր զաւակնե՛ր, պարտինք հա՛յ տեւել մարդկութեան մէջը։

Աղեքս. Մ.Ա.

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Շար, Դ. էջէն)

Ցանկարծ կեցած տեղը մնաց, եւ աչքովը սթիւտիոն չափեց, ինչպէս թատրոնի մը տնօրէնը, որ ներկայացման գիշերը, վարագոյրին բարձրանալէն առաջ, բեմը կը քննէ։ Տեքսթեր Լիւֆպերիի մարմինը, տակաւին ծածկոցի մը տակ, տեղն ու տեղը վառարանին առջեւը մնացած էր. Թրէսի պնդած էր որ դիակը այդտեղ մնայ։

Ապահովաբար հնամեայ բայց յաճախ աչքու նկատուած ձեւ մըն է այս, ըսած էր օրէնսգէտ բժիշկին. կ'ուզեմ այս մարդիկը դիակին առջեւը հարցաքննել եւ ուսումնասիրել անոնց վրայ եկած հակազդեցութիւնները։ Անհաւոր էր նաեւ աշխատանքին ընդհանուր տեսքը։ Ոստիկաններ, լուսանկարիչներ, փորձագէտներ, ընդամէնը ութը հոգի, որոնք իր հրամանին ենթակայ էին, հո՛ն հաւաքուած էին։

Սենեակին մէկ անկիւնը, պատկառելի դատաւորը բազմած էր, տժգոյն, լուռ եւ յօնքերը կիտած։ Պատուհանին քովը կանգնած էր Ռոժէ Նիվելը, հանդարտ, անդրդուելի եւ իր երեկոյթի զգեստին մէջ, անվիճելիօրէն գեղեցիկ ու վայելուչ։ Տիանայի հեռախօսելէն անմիջապէս ետք փութացած էր վեր ելլել, մանկամարդուհիին եկած ժամուն, հո՛ն ներկայ գտնուելու մտածումով։ Թրէսի իր ներկայութեանը համար որեւէ առարկութիւն չըրաւ, մանաւանդ որ յիշեալը խիստ հարցաքննութեան մը ենթարկելու մասին կը խորհէր։

Ամէն ինչ պատրաստ է գործի սկսելու համար, մտածեց տեղակալը։ Ճիշդ այդ միջոցին, ինքնաշարժի մը ժամանումին ճչոցը լսեց եւ գնաց պատուհանէն դիտելու։ Արդէն հետաքրքիրներու, թերթերու եւ լրաբերներու ամբոխ մը խռնուած էր մայթին վրայ։ Ոստիկանական պաշտօնեան, «Թաքսի»է մը կնոջ մը վար իջնելը նշմարեց։ Տանը դրան առջեւ հաւաքուած բազմութիւնը տեսնելով այդ կինը, ահաբեկած, ընկրկում մը ունեցած էր։ Քանի մը լրագրող, տիկնոջ ճամբուն վրայ կեցան։ Մինակ էր ան եւ կարծես թէ կորսուած, այս խառնարանին մէջ։

— Մարսել Գավուրն է, Հավարտի կինը, մրմնջեց Նիվել։ Տեղակալը պատուհանը բացաւ եւ խիստ ձայնով մը հրամայեց։

— Խմբապե՛տ, ցրուէ՛ սա ամբոխը եւ թոյլ մի՛ տար որ մայթին վրայէն անցքը խափանուի։

Եւ ձեռքերը խաչաձեւած, պատուհանին առջեւ կանգնած մնաց, առանց կարեւորութիւն տալու վարի կանչերուն եւ սուլոցներուն,

մինչեւ որ Տիկին Գավուր մուտքի դուռնէն ներս մտաւ։ Ետքոյ, պատուհանը գոցելով, վճռական արտայայտութեամբ մը տեղը վերադարձաւ։ Կը մտածէր նախ եւ առաջ Տիանան հարցաքննել, բայց քանի որ բախտը այլապէս կը տնօրինէր, իրեն կը մնար ներկայացած պատեհութիւնը ձեռքէ չփախցնել։ Եւ գնաց աշխատանոցին մէջտեղը նստեցաւ, որպէսզի նոր եկողները զինքը տեսնելով պարտաւորուած ըլլան նաեւ դիակին նայելու։

Լռութեան մէջ ան սպասեց... մինչ Մարսել Գավուր, սանդուխէն չորս առ չորս բարձրանալով վեր կ'ելլէր...

(20)

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

16 ԱՊՐԻԼ 1964

ԿԱԼԸՐԻ ԱԽՆԱԹՈՆԷՆ ՆԵՐՍ

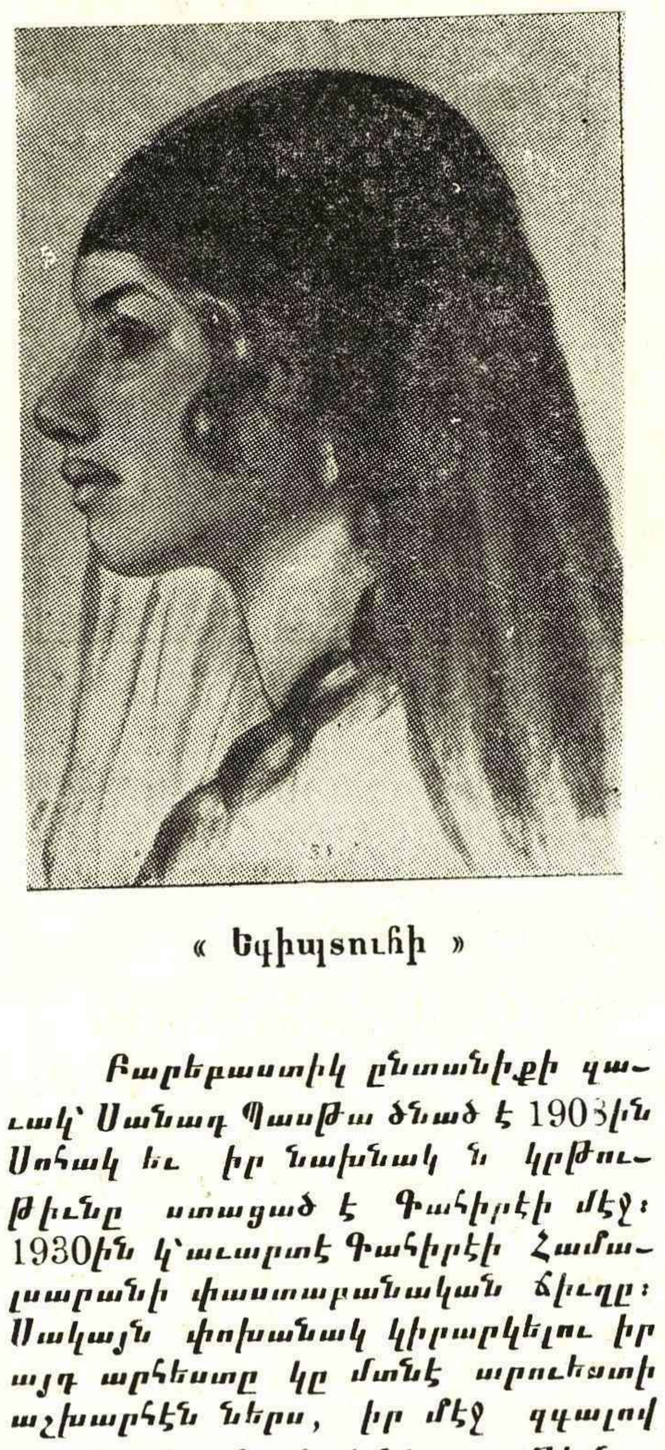
ՍԱՆԱԴ ՊԱՍԹԱՅԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երկուշաբթի, 6 Ապրիլ 1964 բացումը կատարուեցաւ նկարիչ Սանադ Պասթայի նկարչական ցուցահանդէսին, որ տեղի ունեցաւ Կալըրի Ախնաթոնի մէջ, ի ներկայութեան՝ Մշակոյթի Նախարարութեան արուեստի խորհրդական Պր. Ապտէլ Մոնէմ Հայքալի, Պր. Ալի Տիպի, ինչպէս նաեւ արուեստագէտներու եւ արուեստասէր հասարակութեան հոծ բազմութեան մը։

Ինչպէս նախապէս առիթը ունեցած ենք յիշելու, այս Կալըրին սեփականատէրն է շնորհալի արուեստագիտուհի Տիկ. Ցամիկ Պալլարեան, որուն տարած գովելի աշխատանքին շնորհիւ՝ բազմաթիւ նկարիչներ առիթը կ'ունենան իրենց արուեստը ծանօթացնելու արուեստասէր հանրութեան։

Ցիշեալ ցուցասրահին մէջ, մանաւանդ վերջերս, մեզի առիթը կը տրուէր ներկայ ըլլալու վերացական դպրոցին հետեւող (մինչեւ իսկ սանձարձակ կերպով) արուեստագէտներու գործերու ցուցադրութեան. սակայն ահա յանկարծ սրահին նկատմամբ գարտուղութեամբ մը՝ Սանադ Պասթա կուգայ ներկայացնել իրապաշտական (ֆիկիւրաթիֆ) ոճով նկարուած իր դիմանկարներն ու բնանկարները։

Երկար ժամանակէ ի վեր լուռ էր Սանադ Պասթան եւ ահա մէջտեղ կու գայ, նախկին գործերուն քովն ի վեր նորեր հրամցնելու մեզի, աւելի լուսաւոր եւ արտայայտիչ նորեր։

« Եգիպտուհի »

Բարեբաստիկ ընտանիքի զաւակ՝ Սանադ Պասթա ծնած է 1903ին Սոհակ եւ իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Գահիրէի մէջ։ 1930ին կ'աւարտէ Գահիրէի Համալսարանի փաստաբանական ճիւղը։ Սակայն փոխանակ կիրարկելու իր այդ արհեստը կը մտնէ արուեստի աշխարհէն ներս, իր մէջ զգալով բուռն սէր մը դէպի նկարչութիւնը։

Եւ այնուհետեւ մէկ կողմ նետելով փաստաբանութիւնը՝ ամէն ինչ կը զոհէ գեղարուեստին համար։

Ան կանոնաւորապէս մասնակցած է «Սալոն Տիւ Գեռ»ի տարեկան ցուցահանդէսներուն, ինչպէս նաեւ՝ Եւրոպական երկիրներու մէջ կայացած կարգ մը նկարահանդէսներու։

Իրեն վստահուած են զանազան պատասխանատու պաշտօններ, ինչպէս օրինակ Իսնեսքոյի «Փլաստիք արուեստներու» կոմիտէի անդամ։

Հակառակ իր ունեցած յաջողութիւններուն, ան երբեք չէ դադրած սիրելէ իրեն նման արուեստագէտները եւ մանաւանդ քաջալերած է զանոնք։

Հայ նկարիչներուն հանդէպ ունեցած է մեծ յարգանք, եւ նոյնիսկ ոմանց հանդէպ՝ հիացում։

Սանադ Պասթա Ֆիկիւրաթիֆ արուեստի աւանդապահ ներկայացուցիչներէն է։ Իր թէճնիքով՝ ան մեծ հաւատարմութեամբ եւ հարազատութեամբ կը վերարտադրէ պաստառին վրայ՝ այն բոլոր նիւթերը, զորս կը տեսնէ։ Ան նկարած է «Նեղոսային» պայծառ տեսարանները եւ եգիպտուհիներ, անոնց տալով, մասնաւորաբար, աչքի զարնող արտայայտութիւններ։

Ան հաւատարիմ մնացած է իր ընտրած դպրոցին, և իր շուրջը գեղարուեստական քերականական պռաւցող նոր օրէնքները չեն կրցած խորտակել ներաշխարհին մէջ պաշտած իր կուռքը, իր սիրած ձեւերն ու ընտրած թէճնիքը։ Նկարիչը՝ իր այս անկեղծութեամբը ն է որ հասած է որոշ բարձունքի մը, պահելով նկարչի իր անձնականութիւնը։

Սանադ Պասթայի դիմանկարները կը ներկայանան որպէս րափիճաճներ՝ իրենց լուռ նայուածքներով և թեթեւ ժպիտով։ Անոր նկարուած երկինքները այնքան պայծառ և հանդարտ են, որ միայն Սանադ Պասթայի մը վրձինէն կրնան ծնիլ։

Գոհացած տրամադրութեամբ մըն է որ բաժնուեցանք Ախնաթոն ցուցասրահէն, շնորհաւորելէ և յաջողութեան բարեմաղթութիւններ ներկայացնելէ ետք ցուցադրող նկարիչին։

Ս. Ս.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի 16 Ապրիլ 1964 կ. ե. ժամը 8ին

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Պիտի ցուցադրուին Սրահի անցեալ Պտոյտներու ֆիլմերը

Կիրակի 26 Ապրիլ 1964 առաւօտեան ժամը 6 ին

ՔԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՔԱՍ ՖԱՐԻՏ

Մասնակցութեան սակ (երթեւեկ) Անդամներուն Ե.Դ. 70

Ոչ Անդամներուն Ե.Դ. 75

Մանրամասնութեանց համար դիմել Սրահ ամեն օր ժամը 7-էն 10ը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՑԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1. 10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

(Տես. Եգիպտահայ տարեցոյց, 1929, Բ. տարի — հրատարակիչ Լեւոն Աճէմեան, Գահիրէ, էջ 47–51, թրգմ. Նազարէթ Աղազարմ)։

Նուպար Փաշա Նուպարեանի, Առաջնորդ Տ. Մատթէոս Եպիս. Իզմիրլեանի և Թագւոր Փաշա Ցակոբեանի ջանքերուն շնորհիւ, վերոյիշեալ կտակը 1887ի Մարտ ամսուան մէջ Պետական կալուածագրերու (հէօճէթ-հոկկա) վարչութեան դիւաններուն մէջ օրինաւորապէս կ'արձանագրուի Գահիրէի Հայ համայնքին անունով։

Աղա Կարապետ 1862էն ի վեր կը բնակէր Շէյխ-Էթման գիւղի իր ագարակի տան մէջ, Նեղոսի գետեզրին մօտերը (այժմ կալուածներու հսկիչը կը բնակի)։

1864 Ապրիլին Տէր Գալուստեան, որուան Առաջնորդ Գաբրիէլ Եպիսկոպոսի կողմէ կը հրաւիրուի Գահիրէ՝ մասնակցելու համար խորհրդակցական ժողովի մը, գործադրելու համար Պոլսոյ Պատրիարքարանի կողմէ ուղարկուած Հայոց Սահմանադրութիւնը, Եգիպտահայ գաղութին համար։

Տէր Գալուստեան հազիւ թէ կը հասնի Գահիրէ՝ մասնակցելու համար Ազգային ժողովին, յանկարծամահ կ'ըլլայ 8 Ապրիլ 1864ին. Գահիրէի իր բնակարանին մէջ։ Ազգային Բարերարի վայել յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ 9 Ապրիլ 1864ին և մարմինը կ'ամփոփուի Գահիրէի Հայոց գերեզմանատան Ս. Մինաս մատրան արեւելեան կողմը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Տիկին Արուս Տէր Գալուստեան կը մեռնի առանց վերամուսնանալու, Աղեքսանդրիա, 1887 Ցուլիս 12ին, և իր մարմինը յաջորդ օրը կը փոխադրուի Գահիրէ և կը թաղուի Բարերարի կողքին։

Անհաւասիկ Ազգային Բարերարներու շիրմաքարերուն արձանագրութիւնը.—

«Դամբարան Ազնուաշուք Կարապետ Աղայի Տէր Գալուստեան Վանեցւոյ պայծառափայլ իշխանի և բարերարի, որ հանգեաւ ի Տէր առաց վախճանի և երկուց, յամի Փրկչին 1864 յԱպրիլ 8, թողեալ ի սուգ անմխիթար զԱիրելիս և զԱզգս իւր համայն։»

«Դամբարան Տիկին Արուսեակ Կարապետ Գալուստեանի ծնեալ ի Կոստանդնուպոլիս, ի 29 Հոկտեմբեր 1822, հանգեաւ առ Տէր յԵգիպտոս ի 12 Ցուլիս 1887։ Ցիշեցէք զաղօթս ձեր զհոգի սորա։»

Կարապետ Աղա Գալուստեանի մահուան առթիւ Կ. Պոլսոյ «Մասիս» լրագիրը հետեւեալ տողերը կը նուիրէ. «Կարապետ Աղա Գալուստեան. բնիկ վանեցի և երկար ժամանակէ ի վեր Եգիպտոսի մէջ վաճառականութեամբ զբաղող. մեծայարգ Կարապետ Աղա Գալուստեան հարուստ վաճառականն, անցեալ Ապրիլ 8ին (1864) Գահիրէի մէջ իր մահկանացուն կնքեր և մեծահանդէս յուղարկաւորութեամբ հին Եգիպտոսի մէջ Մարմինա (Սուրբ Մինաս) ըսուած եկեղեցիին մօտ, իր կենդանութեանը շինել տուած յատուկ դամբարանին մէջ ամփոփուեր է։

Հանգուցեալն իր մեծ ու փարթամ հարստութեանը հետ նաեւ ազգասիրական բարեգործութիւններովը նշանաւոր եղած է, եգիպտաբնակ հայ ազգին մէջ։ Իր առատաձեռն բարերարութեանց սխրալիր արդիւնքներէն մէկն է Գահիրէի մէջ շինել տըւած հոյակապ դպրոցը (Խորէնեան վարժարան՝ ի Տարպ էլ Կինէնէ), որուն յարատեւ բարեկարգութեանը համար ամէն պէտք եղած նպաստն ընելէ ետք, փափաքելով որ մահուընէն ետքն ալ իր յիշատակն անվթար մնայ և յարատեւէ, պատուական հրխտակ մը կը թողու Գահիրէի դպրոցին, եկեղեցւոյն և վարժապետաց համար, հրխտակ մը որ, ժառանգ կը ձգէ Ազգը։ Հանգուցելոյն մահուընէն ետք Եգիպտոսի Գերշ. Առաջնորդն ու թաղական խորհրդոյ անդամաց մեծ մասն անմիջապէս հանգուցելոյն տունը կը կնքեն (*) եւ 46 օր ետքն ալ իր ժառանգներուն եւ կնոջը ներկայութեամբ բանալով, կտակագիրը կը կարդան, որ մեծ ու բազմաթիւ ստացուածքներ կը նուիրէ Ազգին։

Գահիրէի Հայ գաղութը հինէն ի վեր բարերարնելուն յիշատակը կը յարգէ. տարուան բոլոր տաղաւարներուն կ'օրհնըլին անոնց շիրիմները, ի ներկայութեան օրուան Առաջնորդ Սրբազան Հօր, քահանայից դասուն և Գալուստեան Ազգային վարժարանի տնօրէնութեան, ուսուցչութեան և աշակերտութեան։ Նոյնպէս իր անուան տօնին օրը Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտամունք, բարերարին և իր ընտանիքի ննջեցեալներուն հոգւոյն համար, ներկայութեամբ Ազգային Իշխանութեան անդամներուն, վարժարանի տնօրէնութեան, ուսուցչութեան, աշակերտութեան և ժողովուրդին՝ յաւերժացնելու համար եգիպտահայ մեծ բարերարին յիշատակը, որուն բարեգործութեամբ կտակուած կալուածներու հասոյթներով, Գահիրէի հայ գաղութին մանուկները հարիւր տարիէ ի վեր կը ստանան ազգային տոհմիկ դաստիարակութիւն, Գալուստեան Ազգային Երկսեռ Վարժարանին մէջ։

Այս դարաւոր կրթարանը, որ Եգիպտահայ գաղութին ազգապահպանման ամենագլխաւոր ազդակներէն մին է, ազգին տըւած է բազմաթիւ սերունդներ, որոնք հայ լեզուի և մշակոյթի արժէքներով ուռճացած, եւ օժտըւած հայու ազնիւ բարեմասնութիւններով, կու գան՝ իբրեւ որակեալ անհատներ՝ ստուարացնել եգիպտահայ գաղութը, իրենց գիտակից ու տիպար քաղաքացիի ծառայութիւնները ի սպաս դնելով ասպնջական Եգիպտոսին։

(*) Տես «Մասիս» լրագիր, թիւ 645, Կ. Պոլիս, 20 Ցունիս 1864։

Ծ. Խ.— Բարերարը իր կտակին մէջ արգիլած է, որ իր մահէն ետք իր տունը կնքեն, բայց կ'երեւի անոր այս պայմանը չէ յարգուած:

Գահիրէ, 1964

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԵՐԱԶՍ

(Շար. Գ. էջէն)

Սոսկումէս արթնցայ։ Երազը այնքան տպաւորիչ էր, որ կարծեցի թէ իրական էր։ Այդ օրէն ասդին, երկար մտածեցի.... Պարունեանը գլխ չքաշքշերեց, բայց միեւնոյնատեն յուսահատեցուցիչ ակնարկութիւն ալ չըրաւ. ուրեմն, ես երգիծաբանի թագուն կարողութիւն մը ունիմ, ըսի մտովի։ Այս վերջին ինքնաթելադրական միտքը ուժեղ ներշնչում մը տըւաւ։ Նոյնատեն, ներքին ձայն մը — ինծի անծա օթ ոգիի մը ձայնն էր ան անտարակոյս — ըսաւ ինծի.— «Մի՛ յուսահատիր. եղի՛ր անվախ, եղի՛ր անաչառ ու անկեղծ։ Դէպքերն ու դէմքերը ներկայացուր միմիայն իրենց հարազատ գոյներով։ Հոգ մի՛ ըներ, երբ ոմանք պիտի տխրին, կամ բարկանան, ոմանք պիտի հայհոյեն կամ քննադատեն։ Կեցի՛ր բոլորէն բարձր դիրքի վրայ. կարեւորութիւն մի՛ տար ոչ ոքի։ Արհամարհէ՛ ե՛ւ պարսաւանքը, ե՛ւ գովեստը, ե՛ւ սպառնալիքը, ե՛ւ վարձատրութիւնը։ Արհամարհէ՛ ներկան և ապրէ՛ ճշմարտութեան համար։»

Սիրելի ընթերցող, ես մտիկ ըրի իմ ներքին ձայնը և քեզ կը վստահեցնեմ թէ հաւատարմօրէն պիտի աշխատիմ հետեւիլ անոր ցոյց տըւած ուղեգծին։

Եթէ բողոք մը ունիս, կամ գովեստ մը, ղայն ուղղէ «Ջահակիր»ի խմբագրութեան. անոնք քու բողոքը կամ գովեստը կը փոխանցեն ինծի։ Քու դատումները մեծ կշիռ ունին իմ ստանձնած դժուարին աշխատանքը ուղիղ գծի վրայ պահելու համար։

Ընկեր ՕՁՈՒՆԻ

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼԱԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՑԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՄԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՎԱՐԴՈՒՀԻ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՒՄԲԱՆՈՍ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՑՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ԱԹՈՒՏԻՕ» Ն.ՇԱՆ— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Ցայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590—Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013։ Թերթիս աշխատանք Ա. ՑԱԹՈՒՐԵԱՆ և Գ. ՃԻԼԼԱՏԵԱՆ, ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ

Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ القاهرة (ج.ع.م) تليفون ٥٧٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايده سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 57013
Adresse Télégraphique. TCHAHAKIR, Cairo

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 24 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ 1964 | ՀԱՏԸ ԶԵՐԹԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. | الخميس ٢٣ أبريـــل ١٩٦٤ | العدد رقم ٢٤

ՅԱՐԳԱ՛ՆՔ ՄԵՐ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆ

Ա՛յս յորջորջումով կը ճանչնայ աշխարհ՝ այն մեծ ոճիրը, մեծագոյնը մարդկային պատմութեան մէջ, զոր Թուրքիոյ կառավարութիւնը (Իթթիհատական «Ժէօն-Թիւրք»եր) գործադրեցին Օսմանեան պետութեան հողի մէկ մասին նախկին գլխաւոր տէրը և երկրին ամէնէն պիտանի տարրը հանդիսացող հայ ժողովուրդին վրայ՝ 1915 Ապրիլ 24էն սկսեալ:

Իր վերջին գմելի՛ն իսկ, իբրև օգտագործելի զէնք, պատերազմի նոր մտած օսմանեան հայրենիքին նուիրած հայութիւնը, յանկարծ տեսաւ որ իր լաւագոյն եկեղեցականները, մեծագոյն գրագէտներն ու արուեստագէտները, ընտրելագոյն դաստիարակները, իր բոլոր մեծամեծները, ճարտարարուեստագէտներն ու առեւտրականները՝ շղթայակապ նետուած են բանտ, կամ մահացած ծեծի տակ, կամ աքսորուած հեռաւոր երկիր՝ մեռնելու, կամ կախաղանի վրայ և կամ անապատին մէջ՝ զոհ անարգ գնդակի մը կամ քարի կտորի մը: Զե՛նք ուզեր պատկերին սրտաճմլիկութիւնը խորացնել՝ այլ միայն կը թուենք ծծկեր մանուկներու հրկիզումը պարկերու մէջ, գանգուածներու հրդեհումը գոմերով մէկտեղ. ցիցերու վրայ նստեցուած քահանաները, գրաւի առարկայ դարձած յղի կիները, ստինքի պտուկներով կազմուած համրիչները և գանկի բլուրները...:

Ինչ չա՛հ լալէն, յուզուելէն և տխրելէն: Ինչ չա՛հ նոյնիսկ զօրաւոր ատելութեան ու վրէժի զգացումներէն:

Մեր ժողովուրդին վրայ գործուած այս մեծագոյն ոճրափորձին, զայն բնաջնջելու այս անարգ ձեռնարկին կը նայինք այսօր առանց ոչինչ մոռնալու և առանց ոչինչ մոռնալ ուզելու. բայց կը նայինք արդիական մարդու պաղարիւնութեամբ և իրատեսութեամբ:

Ճի՛շդ է: Մենք վիպական էինք, ռոմանթիք, անփորձ և ոչ շատ արթուն: Իսկ Թուրքը վարպետ էր ու վարպետօրէն կազմակերպեց, միանգամընդմիշտ ազատելու համար իր օձիքը մեզմէ:

Տէ՛ր էինք հողին, ընդունակ և յառաջադէմ էինք, հարուստ էինք, ու կը ձգտէինք, կը պահանջէինք ազատութիւն և մենք մեզ վարելու իրաւունք: Աններելի յանցանքներ էին ասոնք յաչս Թուրքին, որ ի Ծնէ ծոյլ է, անընդունակ, ձրիակեր և անարդար, անխիղճ, ի Ծնէ...: Ու տուաւ մեծագոյն հարուածը՝ յարմարագոյն առիթով, պատերազմ...:

Մեր ժողովուրդը կորսնցուց իր օճախը և իր թիւին կէսը, զինք պաշտպանելու ստորագրութիւն դնող Արեւմուտքին աչքին առջև:

Ահաւո՛ր ճակատագիր:

Բայց մեր ժողովուրդը չմեռա՛ւ, չվերջացա՛ւ...:

Շուտով կանգնեցաւ ոտքի, և այսօր, իր հին թիւը կրկնապատկած թերեւս, կրնայ հաշուակցումի նստիլ...:

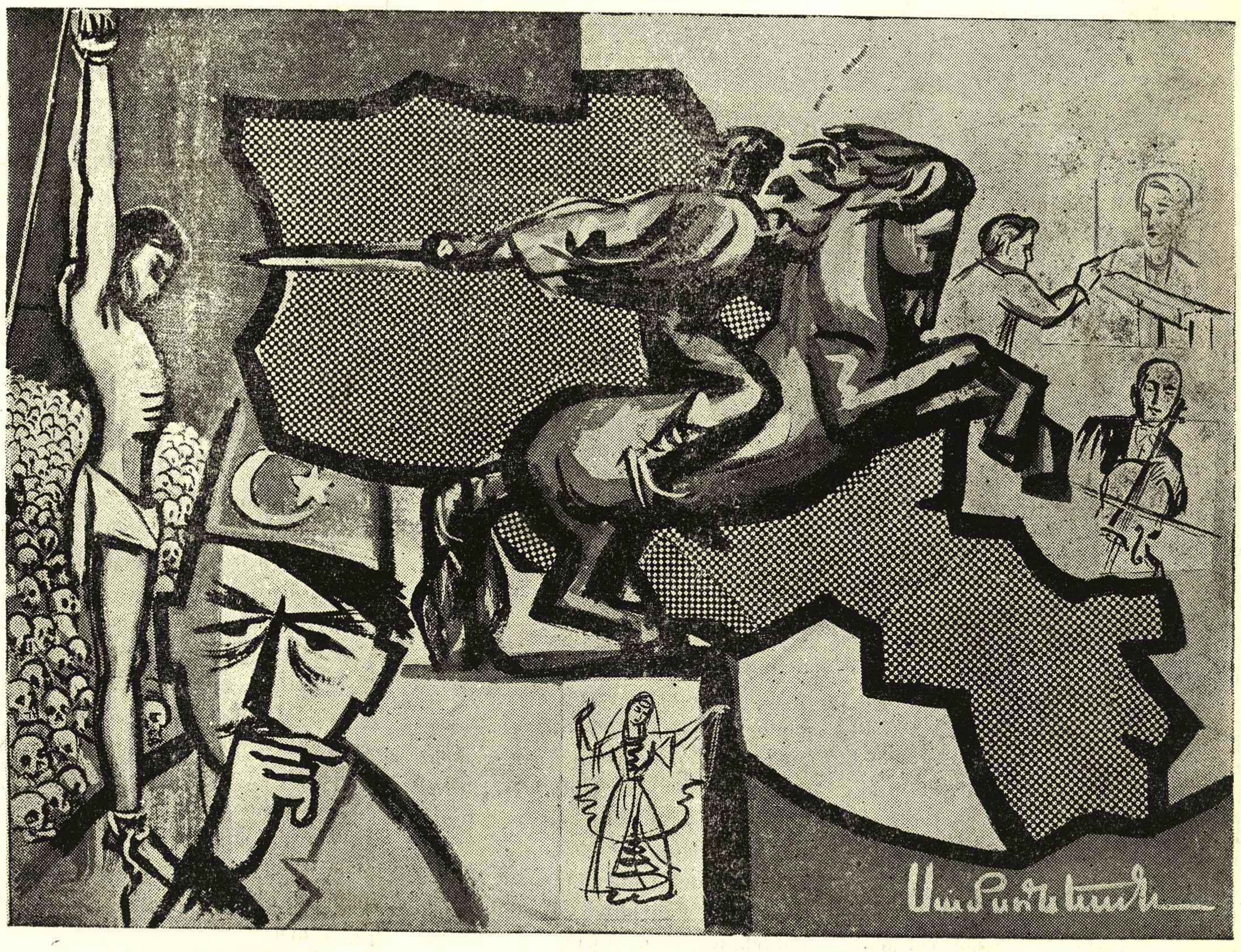
Եւ ինչո՞ւ չմեռաւ մեր ժողովուրդը.

Որովհետև, այն մահը՝ զոր Թուրքը կը պարտադրէր իրեն, բնական, վերջակէտ դնող մահ մը չէր: Հայը կ'իմանա՛ր, կ'ըմբռնէ՛ր՝ թէ ինչո՞ւ կը մեռցնէին զինք, ինչո՞ւ կը մեռնէր այդ ձեւով...: Գիտէ՛ր, կը գիտակցէր, որ իր մէջ սպաննուիլ ուզուած ՀԱՅՈՒ ՈԳԻՆ էր: Եւ գիտէր միաժամանակ, որ այդ ոգին անմեռ էր, չմեռցուելիք բան մը:

Ուրեմն Ապրիլեան զոհ հայութեան մահը՝ իմացեա՛լ մահ մըն էր: Ու մենք սորված ենք, անմահ Եղիշէի օրերէն ի վեր, որ «մահ իմացեալ, անմահութի՛ւն է...»:

Տուի՛նք մեր գլուխները, բայց ո՛չ անոնց պարունակութիւնը: Առի՛ն մեր մարմինները, բայց ոչ անոնց բովանդակած ան-

(Շար. տեսնել 2րդ էջ)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԽԱՒԱՐԷՆ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԼՈՅՍԻՆ

Գծագրութիւն ՍԱՄՍՈՆԵԱՆԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ու վեր կացայ ես, որ մեր հայրենի օրհնքովը հին՝
Վերջին հանգիստը կարդամ իմ ազգի անբախտ զոհերին,
Որ շէն ու քաղաք, որ սար ու հովիտ, ծովից մինչեւ ծով
Մարած են, մեռած, փռուած ու ցրուած հազար հազարով...

Ու կրակ առայ Հայոց հրդեհի կարմիր բոցերից,
Էն խաղաղ ու պաղ երկընքի ծոցում վառեցի նորից
Մասիսն ու Արան, Սիփանն ու Սըրմանց, Նեմրութ, Թանդուրէք,
Հայոց աշխարհի մեծ կերոնները վառեցի մէկ մէկ,
Սուրբ Արագածի կանթեղն էլ, ինչպէս հեռաւոր արեւ,
Անհաս անընւազ, միշտ վառ ու պայծառ իմ գլխի վերեւ...

Կանգնեցի խոժոռ, մենակ ու հաստատ, Մասիսի նման,
Կանչեցի թըշուառ են հոգիներին՝ ցրուած յաւիտեան
Մինչեւ Միջագետք, մինչեւ Ասորիք, մինչեւ Ծովն Հայոց,
Մինչեւ Հելլեսպոնտ, մինչեւ Պոնտոսի ափերն ալեկոծ:
—Հանգէ՛ք, իմ որբե՛ր, ի զո՛ւր են յուզմունք, ի զո՛ւր եւ անշահ,
Մարդակեր գազան՝ մարդը՝ դեռ երկար էսպէս կը մնայ...»:

Աջիցըս Եփրատ, ձախիցըս Տիգրիս՝ անհեղ ձեներով,
Սաղմոս կարդալով՝ անցան, գընացին խոր խոր ձորերով;
Ամպերն էլ եկան Ջիրաւի ձորից, հըսկայ բուրվառից,
Ճանապա՛րհ ընկան Ծաղկանց սարերից, Հայկական պարից,
Բոյլ-բոյլ, բուրաւէտ, շարժուեցին դէպի կողմերը հեռու,
Գոհար ցօղելու, ծաղկունք բուրելու, բուրմունք խընկելու
Մինչեւ Միջագետք, մինչեւ Ասորիք, մինչեւ Ծովն Հայոց,
Մինչեւ Հելլեսպոնտ, մինչեւ Պոնտոսի ափերն ալեկոծ:
—Հանգէ՛ք, իմ որբե՛ր, ի զո՛ւր են յուզմունք, ի զո՛ւր եւ անշահ,
Մարդակեր գազան՝ մարդը՝ դեռ երկար էսպէս կը մնայ...»:

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԿՏԱԿ

Մեր մեռելները կ'ըսեն հողին տակէն, երեսէն, իրենց թաղուած կիսաթաղ, խաղաղատենչ, տենչախռով ոսկորներուն խշխշով.

«— Պէտք է որ Յոյսը մատաղ Ձեր սրտին մէջ ալ, տղա՛ք, Ձեզի համար ու մեզի, Ամէն, ամէ՛ն երկնի տակ, Յաւերժաբա՛ր բողբոջի...:»

Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

Ո՛Վ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ, ՔՈ ՄԻԱԿ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՔՈ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԷՋ Է.

Ե. ՉԱՐԵՆՑ

«Ջահակիր»ի այս թիւը՝ արաբական «Ատհա»յի (Գուրպան Պայրամ) տօնի արձակուրդին զուգադիպած ըլլալով, ստիպուած եղանք տալ չորս էջ միայն:

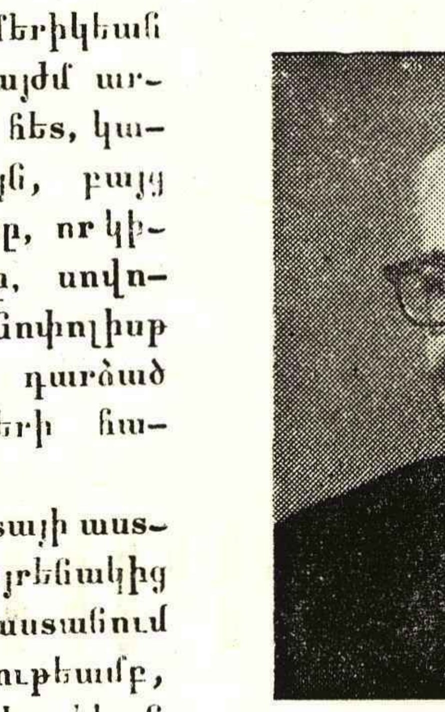
Մեր յաջորդ թիւը լոյս պիտի տեսնէ ութը էջով, Ապրիլ 30ին:

ՆՐԱՆՔ ՎԵՐԱԴԱՐՁԵԼ ԵՆ ԱՅԴ "ԴՐԱԽՏ"ԻՑ

(Պատասխան «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակից Հենրի Թեններին)

Տարիներ առաջ ԱՄՆից հայրենիք վերադարձած, Հայկական ՍՍՌ Գերագոյն Սովետի դեպուտատ Պատրիկ Սելեան Ապրիլ 3ին ելոյթ ունեցաւ Երեւանի հեռուստատեսութեան կայանից, պատասխանելով «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակից Հենրի Թեններին զրպարտչական յօդուածին: Հետեւեալը Պատրիկ Սելեանի ելոյթի բնագիրն է: ԹՂԹԱԿԻՑ

Ծանօթանալով ամերիկեան լրագրող Հենրի Թեններին այժմ արդեն հանրայայտ յօդուածի հետ, կարելի է զայրանալ միայն, բայց զարմանալ՝ երբե՛ք: Մեթոդը, որ կիրառում է Հենրի Թենները, սովորական գործելակերպ է մոնոփոլիստների սեփականութիւնը դարձած ամերիկեան խոշոր թերթերի համար:

Պատրիկ Սելեան

Ֆրանսիական էստրադայի աստղի, մեր նշանաւոր հայրենակից Շարլ Ազնաւուրի Հայաստանում տուած համերգների առնչութեամբ, մի խումբ օտար լրագրողներ եկան Երեւանում: Նրանցից մէկ էլ «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթի թղթակից Հենրի Թեններն էր:

Հենրի Թենները միակն էր գուցէ, որ շահագրգռուած էր ոչ թէ Շարլ Ազնաւուրի համերգով, այլ պղտոր ջրերում ձուկ որսալով: Երեւանում պղտոր ջրե՞ր, կարող էք զարմանալ: Զարմանալու, սակայն, ոչինչ չկայ: Թենները գիտէ նաեւ ջրեր պղտորել նախքան իր կարթը նետելը, միայն թէ ձեռքից բաց չթողնի ճարպիկ ձկնորսի համբաւը, որի համար իրեն վճարում է:

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Մարտի 8ի համարում նրա տպագրած յօդուածը վկայ:

Թենները Երեւանում մնաց ընդամէնը չորս օր: Այդ չորս օրուայ ընթացքին բացի Շարլ Ազնաւուրի համերգներին մասնակցելուց, բացի իր պաշտօնակիցների հետ Երեւանի եւ Հայաստանի տեսարժան վայրերը այցելելուց, բացի ուտել խմելուց եւ միլիոնատիրավայել իր արդուզարդին հոգ տանելուց, չըհաշուած հանգստեան ժամերը, «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակցին յաջողուել է զրուցել 150 ամերիկահայ հայրենակիցների հետ:

Սկզբունքը պարզ է: Նախ ինքդ պէտք է հաւատաս քո ստին, որպէսզի ուրիշներին հաւատացնես: Եւ որպէսզի խօսուած ստի ներգործութիւնը մեծ լինի, պէտք է խօսես շատ մարդկանց անունից: Ահա, թէ ինչպէս է ստացուել այդ 150 թիւը: Թենները զրուցել է ընդամէնը մի քանի պատահական մարդու հետ, հայրենադարձ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից, որոնցից եւ ոչ մէկը, ինչքան էլ տարօրինակ է, անուն չունի, եւ որոնց հետ փոխանակել է ընդամէնը մի քանի թռուցիկ խօսք: Սակայն, դրանով նա չի բաւականանում: Այդ մարդկանց նա բազմապատկել է իր նախընտրած թուով եւ, վերագրելով նրանց ժխտական տրամադրութիւնները ընդհանրապէս ամերիկահայ բոլոր հայրենադարձներին, յանգել է իր եւ իր պատուիրատուների համար ցանկալի եզրակացութիւնների:

Եւ ինչո՞ւ պէտք է դժգոհ լինի հայրենադարձ ամերիկահայը:

Նրա՞ համար, որ կամ պետական վարկով իրեն համար առանձնատուն է կառուցել, եւ կամ ապրում է պետական բարեկարգ, արդիական բոլոր յարմարութիւններով օժտուած բնակարաններում, որոնց համար վճարում է աւելի պակաս վարձ, քան ամերիկացին վճարում է մի ամսում կազի ու էլեկտրականութեան համար:

Նրա՞ համար, որ իր երեխաների կրթութիւնը ընդհուպ մինչեւ բարձրագոյն ուսումը, ապահովուած է պետութեան կողմից, առաւել կրթական թոշակը:

Նրա՞ համար, որ անվճար օգտւում է բժշկա-առողջապահական բոլոր դիւրութիւններից, ընդհուպ մասնագիտական քննութիւնները, հիւանդանոցային ու սանատորիական բուժումները:

Նրա՞ համար, որ Սովետական Միութիւնում գործազրկութիւնը ընդմիշտ յաղթահարուած սոցիալական չարիք է, եւ լապտերով իսկ չես գտնի մարդ, որ լինի անապահով, որ դատապարտուած լինի քնելու սոված կամ կիսաքաղց:

Արդեօք Հենրի Թենները մտքում չհեգնե՞ց ամերիկեան դրախտի մասին մանկական պատկերացումները իր ընդամէնը մի քանի զրուցակիցների, որոնք Միացեալ Նահանգները թողել են դեռ չթեւակոխած հասունութեան տարիքը, եւ որոնց անհաւասարակշիռ դատողութիւնները նա օգտագործել է իր յետին նպատակին համար:

Եւ ի՞նչ է Հենրի Թեններին յետին նպատակը:

Հայկական Սփիւռքն այժմ ապրում է հայրենադարձութեան մի անօրինակ եռուզեռով:

Հենրի Թենները, յայտնապէս, պատուէր է ստացել՝ սառը ջուր լցնել այդ եռուզեռի վրայ: Մանաւանդ որ լիովին վարկաբեկուած է Արաբական Արեւելքից հայերի Մ. Նահանգներ, Կանադա, Լատինական Ամերիկա արտագաղթեցնելու ամօթալի խաբէութիւնը, որին լծուել է Դաշնակցութիւնը, որ վաղուց վեր է ածուել գաղութարարների լրտեսութեան ցուցանակի:

Ջուրն ընկնողը շիւղին է կառչում: Հենրի Թենները փաստերի բացակայութեանը ստերին է կառչում: Ահա թէ ինչպէս:

Ամերիկահայ հայրենադարձների առաջին կարաւանը 1947 թուականի Դեկտեմբերին ժամանեց Բաթում:

Հենրի Թենները, իբր թէ հայրենադարձ մի տիկնոջ բերնով, Բաթումը յայտարարում է կեղտոտ քաղաք: Այս մէկ:

Իբր թէ հայրենադարձներին դիմաւորելու եկածներից մէկը, նաւամատոյցում, փոխանակ ողջոյնի ջերմ խօսքի, բղաւում է, թէ «մենք նման ենք համակենտրոնացման համբարի կալանաւորին»: Այս երկու:

Նախ, Հենրի Թենները միթէ չի՞ իմացել, որ Բաթումը, մէկը Սովետական Միութեան գեղեցիկ նաւահանգիստներից, կանաչ քաղաք է, գրաւիչ՝ իր ծաղկանոցներով, ուշագրաւ՝ իր մաքրութեամբ:

Երկրորդ, հարց ենք տալիս: Երկար տարիներ ապրելով Մոսկուայում եւ չորս օր լինելով Երեւանում, Հենրի Թենները միթէ հանդիպե՞լ է որեւէ մէկին, որ նման լինէր համակենտրոնացման համբարի կալանաւորի: Ինչպէս կարելի է խեղաթիւրել հանրայայտ այն իրողութիւնը, որ Սովետական Միութիւնում քաղաքական բանտարկեալներ չկան: Նոյնիսկ այն մի քանի երիտասարդները, որոնք, անկարող յաղթահարելու վերափոխման հոգեբանական շրջադարձը, ցանկութիւն են յայտնել վերադառնալու Ամերիկա, յայտնապէս այդպիսի անհեթեթ արտայայտութիւն չեն ունեցել, լինելով խպնելու ընդունակ: Իսկ Հենրի Թենները խպնել չի գիտի:

Հենրի Թենները դիմում է մի ուրիշ դիտումնաւոր կեղծիքի, երբ յայտարարում է, թէ ոչ մի ամերիկահայ չկայ մի խումբ այն մարդկանց մէջ, որոնց ձեռքումն է գտնւում քաղաքական իշխանութիւնը:

Դրանով, նախ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը փորձում է աղաւաղել բուն էութիւնը սովետական իշխանութեան, որ ժողովրդի իշխանութիւնն է:

Երրորդ, լիովին մոռացութեան է տալիս այն փաստը, որ քաղաքային շրջանային սովետներում ընտրուել են բազմաթիւ հայրենադարձներ, եւ թէ տասնեակ հայրենադարձ դեպուտատներ կան երկրի ղեկավարման բարձրագոյն մարմնում: Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի Գերագոյն Սովետում, ներառեալ ամերիկահայ հայրենադարձ մի դեպուտատ:

Այդ մասին չէին կարող խօսած չլինել Հենրի Թեններին «իրազեկ» զրուցակիցները:

Հենրի Թենները, սակայն, իր աչքերը փակում է անգամ հանրայայտ իրականութիւնների դիմաց: Նա ուրանում եւ ժխտում է ամէն իրականութիւն: Թեններին համար, որովհետեւ, փաստեր պէտք չեն: Նրա պէտք են հակա-փաստեր:

Նա յայտարարում է, թէ ամերիկահայ հայրենադարձներն ու նրանց երեխաները շարունակում են խօսել անգլերէն եւ հայերէն չգիտեն: Այն ինչ, յաճախած լինելով հայկական դպրոցներ, այդ երեխաները տիրապետում են հայերէնին, իսկ անգլերէնը սովորել են իրենց յաճախած դպրոցում:

Հայրենադարձութիւնը վարկաբեկելու իր ճիգին մէջ, Թենները խաղում է իր վերջին քարտը:

Այն ժամանակ, երբ երեք տարի առաջ Սովետական Հայաստանի կառավարութիւնը որոշեց վերսկսել հայրենադարձութիւնը եւ շարունակել այն մինչեւ հայրենադառնալ ուզող վերջին հայը, ներգաղթի որոշումն ստեղծեց համաժողովրդական ոգեւորութիւն ու խանդավառութիւն, Հենրի Թենները թոյլ է տալիս իրեն յայտարարելու, թէ Հայաստանում տեղացի բնակչութիւնը թշնամաբար է դիմաւորում հայրենադարձներին: Պր. Թենները խտրականութեան ու ատելութեան որոմներ է ուզում սերմանել, առանց իմանալու, որ սովետական հողում չեն ծլարձակում Մ. Նահանգներից եւ Հարաւ-Ափրիկեան հանրապետութիւնից ներածուած այդ սերմերը:

Պարոն Թենները զուր ջանքեր է թափում: Նրա յերիւրանքները ոչ կարող են կասեցնել հայ ժողովրդի ազգահաւաքը, ոչ էլ ամերիկահայ հայրենադարձները ընդհանրապէս կը վերադառնան Միացեալ Նահանգներ: Նրանք ապրել են այդ «դրախտում» եւ վաղուց արդէն կշտացել են հակա-սովետական զրպարտչական այն յերիւրանքներով, որոնցմով «Նիւ Եորք Թայմզ»ը տարիներով աշխատել է սնել իր ընթերցողներին:

Թուրքական կոտորածների ու բռնագաղթի իբր հետեւանք եւ իմպերիալիստական Արեւմուտքի մեղքով աշխարհով մէկ հողմացրիւ եղած հայերը, ուր որ էլ լինեն նրանք, ոգեւորւում են Սովետական Հայաստանի իրականութեամբ, եւ ապրում են հայրենադառնալու բուռն, անդիմադրելի տենչով: Ամերիկահայերը բացառութիւն չեն կազմում: Հակառակ ամերիկեան կառավարող շրջանների բանեցրած ամէն ճնշումի, այսօր էլ ամերիկահայ բազմաթիւ ընտանիքներ դիմում են տուել Սովետական կառավարութեան՝ հայրենադառնալու արտօնութիւն ստանալու խնդրանքով:

Իրօք, Նիկիթա Խրուշչովի խօսքերովն իսկ. «Սովետական Սոցիալիստական Հայաստանը դարձել է այն կենտրոնը՝ մագնիսը, որ դէպի իրեն է քաշում հայ ժողովրդի լաւագոյն դուստրերին եւ որդիներին»:

Վերսկսուած հայրենադարձութեան երրորդ տարին է: Այս տարի կը ներգաղթեն երեք հազար հայեր, այնքան, ինչքան հայրենադարձել են անցեալ երկու տարում: Տարեց տարի կ'աճեն հայրենադարձների կարաւանները՝ համապատասխան Սովետական Հայաստանի տնտեսութեան ու շինարարութեան շեշտակի վերելքին:

Սովետական իշխանութեան գաղափարը միայն փրկեց հայ ժողովրդին ամբողջական բնաջնջումից, տուեց նրան հայրենիք եւ ազգային վերածննդեան անսահմանափակ հնարաւորութիւններ: Սովետական իշխանութիւնն է, որ ազգահաւաքման ճանապարհը հարթեց վտարանդի հայութեան առջեւ:

Վերսկսել է, եւ տարեց տարի թափ ու ծաւալ է ստանում, ՎԷՐՔՈՎ ԱՅՐԱԾ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԵՐԳՈՎ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ: Աստանդական հայը ազգահաւաքւում է իր ՆՈՐԱՀՐԱՇ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ:

Ապրիլ 4, 1964 **ՊԱՏՐԻԿ ՍԵԼԵԱՆ**
Երեւան

Պ Ա Տ Գ Ա Մ

Մեր Նահատակները մեռան, որպէսզի մենք ապրիլ սորվինք:

Մենք մի՛ ենք, մի՛ կամքով եւ հաւատքով: Հանրութեան մեծ խնդիրներու առաջ պէտք է մեղմանան եւ չքանան փոքր հաշիւները:

Ա՜խ, մեր ժողովուրդը, աւելի ճիշդ նոյն տարբեր մտայնութեան խաւերի ներկայացուցիչները Սփիւռքում: Ե՞րբ պիտի հասկանան հոգւով տառապող իրենց Հայրապետի համեռաշխութեան, փոխադարձ հասկացողութեան կոչը: Մինչեւ մենք իրար չհասկանանք, իրար ձեռք չմեկնենք լեզուին, ազգի, եկեղեցու եւ հայրենիքի հետ կապուած ընդհանուր հարցերի մէջ, իրաւունք չունենք օտարներից սպասելու, որ մեզ հասկանան եւ լսեն:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ՝ ԱՊՐԻԼ 24Ի

Ինչպէս միշտ այս տարի եւս, մեր գաղութի հայ բոլոր աղօթարաններուն մէջ, Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի, քարոզներ պիտի խօսուին, Հոգեհանգստեան եւ Յիշատակի Պաշտօն պիտի կատարուի՝ 1915 Ապրիլ 24ի մէկ միլիոնէ աւելի Հայ Նահատակներուն համար:

Վաղը՝ Ուրբաթ, Ապրիլ 24ին, Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Շաթպիի (Աղեքս.) Ազգ. Գերեզմանատան Ս. Գէորգ Մատրան մէջ:

Կիրակի, Ապրիլ 26ին, Աղեքսանդրիոյ Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Առաջն. Փոխանորդ Հոգ. Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեան, ու պիտի կատարուի Հոգեհանգիստ:

Դարձեալ վաղը, Ուրբաթ, Ապրիլ 24ին, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ եւս պիտի մատուցուի Ս. Պատարագ եւ կատարուի Հոգեհանգստեան պաշտօն. երգեցողութիւններուն — «Շնորհալի» երգչախումբի կողմէ եւ ղեկավարութեամբ Մօ. Եդ. Ցակոբեանի — պիտի մասնակցին ազգային վարժարաններու աշակերտութիւնը:

Արարողութեաց եւ յիշատակի աղօթասացութեանց ներկայ պիտի ըլլան Ազգ. Իշխանութեանց, Ազգային Միութեանց, Ս. Դ. Հ. Կ.թեան, Հայկական Ընթերցասրահի, «Ջահակիր»ի շրջանակներէն բազմաթիւ հայրենակիցներ, խոր յարգանք մատուցանելու համար մեր մեծ Նահատակներուն, որոնց ողջակիզման 49րդ տարեդարձին առթիւ կը յուսանք՝ որ մեծ թիւով երիտասարդներ ներկայ ըլլան Յիշատակի այս արարողութեանց:

Կ Ո Չ

Ցարգելու համար Հայ Մեծ Նահատակներու յիշատակը, կոչ կ'ուղղենք մեր հասարակութեան, խուռներամ ներկայ ըլլալ եկեղեցիներու մէջ մատուցուելիք Ս. Պատարագին ու կատարուելիք Հոգեհանգստեան պաշտօնին:

ԸՆԿԵՐ ԱԲՐ. ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ուրբաթ, 17 Ապրիլին, յանկարծական մահով մեզմէ ընդմիշտ բաժնուեցաւ Մարաշցի հերոս՝ ընկեր Աբրահամ Գումրուեան: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, 18 Ապրիլին:

Պիտի անդրադառնանք մեր սիրեցեալ ընկերոջ կեանքին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Նիւթական ո՛յժը, հոգի՛ն, որ թեւաւ ու թռաւ եգաւ Արաքսի միւս ափին, կամ Նեղոսի, Նահրի, Միսիսիփիի եւ Սէնի հիւրընկալ ափերուն՝ վերընձիւղելու, հասակ առնելու համար կրկին, եւ բսելու.

— Մենք կա՛նք . . .

Եւ ուզելու, եւ ուզելու՝ ինչ որ յափշտակուած էր իրմէ, խլուած, գողցուած . . . :

Ուրեմն, մարմնական-նիւթական առժամեայ պարտութիւն մը՝ Ապրիլ 24ը, ճի՛շդ Վարդանանց նման, որ ոգեկան յաղթանակի մը կը վերածուի, վերակազմելով մեր ազգը, վերածաղկեցնելով մեր հայրենիքը, միասնականութիւն բերելով սերունդներուն եւ կամք՝

— Վերատիրանալո՛ւ, ինչ որ խլեցին մեզմէ:

Ուրեմն եղեռնի տարեդարձ մը չէ այլեւս Ապրիլ 24ը, այլ յաղթութեան տօ՛ն մը:

Ա՛ռ այդ տօնենք զայն, հայրենակիցներ: Եւ տօնենք՝ միատե՛ղ:

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ՀԱՅՈՑ ՎՐԱՅ ԳՈՐԾՈՒԱԾ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԵՂԵՌՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

(24 ԱՊՐԻԼ 1915)

Հայերու երկիրը բռնագրաւուած էր բարբարոս արշաւողներէն և բաժնուած երեքի, ընդմէջ Պարսկաստանի, Ռուսաստանի և Թուրքիոյ, որ ատեն մը կը ճանչցուէր Օսմանեան պետութիւն անունով։

Բնական է այս բռնագրաւումը և բաժանումը ընդունելի չէր կրնար ըլլալ երկրին տէր հայ ժողովուրդէն, որ պարբերաբար կռուած է վերստանալու համար իր անկախութիւնը, բայց անհաւասար ու գերակշիռ ուժի առջև՝ համակերպած է։ Համակերպած է, մանաւանդ, որովհետև, Պարսիկներէն և Ռուսերէն առաք, կամ նոյնիսկ անոնցմէ առաջ, օսմանցի ինքնակալ վեհապետներ, հայ տարրը եւս ընդունած են իբրև օրինաւոր քաղաքացի և ազատ ձգած են զայն իր կրօնքին, լեզուին ու սովորութիւններուն մէջ, օգտուելով անոր յատկութիւններէն՝ ի շահ երկրի վերակառուցման և յառաջդիմութեան։

Բանի մը դար ազատ կեանք շնորհելէ ետք, կրօնամոլ նոր փատիշահներ, ջնջած են նոյնիսկ պետական պաշտօնները, որոնք կը վստահուէին հայերու (երբեմն մինչև նախարարութիւն)։ Ու հայը յայտարարուած է ստրուկ։ Հետևաբար՝ իրաւազուրկ։ Սկսած են հալածանքները։ Ցատկապէս Կարմիր Սուլթան կոչուած Ապտիւլ Համիտ Բ., որ իշխած է 40 տարի, ծը գրեալ եղանակով կազմակերպած է ջարդեր, տկարացնելու և ջնջելու համար հայութիւնը։

Հայերը դիմած են ինքնապաշտպանութեան։ Մէկ կողմէն հիմնուած են հայրենասիրական (յեղափոխական) կազմակերպութիւններ, միւս կողմէն՝ դիւանագիտական ճամբով, Եւրոպական տէրութեանց միջամտութեամբ, տենչուած են ձգտումներ դէպի ազատութիւն և տեղական ինքնավարութիւն։

Վերջին Ռուս-Թրքական պատերազմին՝ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրուած է Պոլսոյ մօտ՝ 1878ի գարնան և 16րդ յօդուածը յատկացուած հայոց հալածանքներուն վերջ տրուելուն և յարաբերական ազատութեան։ Ամրան, Պերլինի Վեհաժողով կոչուած պետութեանց համագումարին մէջ, 61րդ յօդուածով, Ռուսիոյ կողմէ ապահովուած մեր պաշտպանութիւնը կ՚անցնի վեց պետութիւններու, կորանցնելու համար ամէն ապահովութիւն։

Ջարդերը կը շարունակուին և Եւրոպա չի պաշտպաներ մեզ։ Կը ստիպուինք կրկին դիմել զէնքի։ Ապա, Օսմանեան տէրութեան դժգոհ միւս տարրերուն միանալով (նոյնիսկ՝ Թուրքերու), կը պայքարինք Համիտի դէմ։

1909ին Կարմիր Սուլթանը գահընկէց կ՚ըլլայ և Սուլթան Ռեշատի արքայացումով՝ կը հռչակուի «Հիւրրիէթ» (Ազատութի՛ւն) և Սահմանադրութիւն։ Կը կազմուի պարլամենթ, որուն կը մասնակցին հայեր եւս։ Կը նշանակուին երկու եւրոպացի քննիչներ, Հոֆ և Վեստենէնկ, բարենորոգումները վրայ հսկելու համար՝ հայկական գաւառներուն մէջ (1914)։ Սակայն, անոնք իրենց պաշտօնին չձեռնարկած, կը պայթի Ա. մեծ պատերազմը և հայեր կրկին կը մնան մինակ, միս մինակ՝ Թուրքին դէմ։

Տաճիկ Իթթիհատ-Թերագգը կոչուած կուսակցութիւնը (մէկը Համիտը տապալող ուժերէն), Իթիլաֆ կուսակցութիւնը պարտութեան մատնելով՝ տիրացած էր իշխանութեան և հաստատած մենատիրութիւն, ձևական գործակցութիւն շնորհելով Հ.Յ.Դ.ին, երբ արդէն, 1913ին, Սելանիկի իր մեծ համագումարին մէջ որոշած է եղեր հայոց խնդիրը մաքրել ծրագրեալ ձևով...։

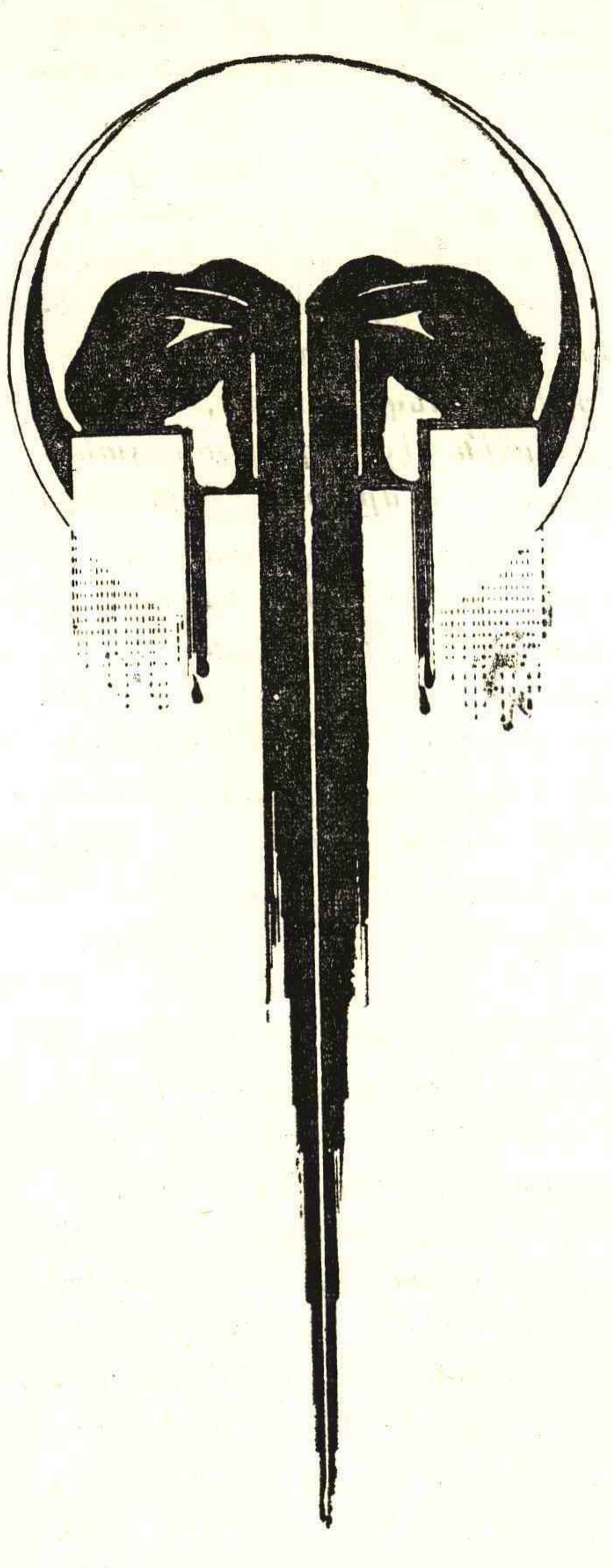
Խաբուսիկ Սահմանադրութենէն խանդավառուած, հայերը կարծեցին եղբ յր նկատուիլ Թուրք մոլեռանդին։ 1912ի Պալքանեան պատերազմին առթիւ կամ ինքնապաշտպանութեան համար գնուած զէնքերը՝ հայերը տարին յանձնեցին պետութեան, քանի որ պատերազմ կար։ Տուինք երեք անգամ զինուորական փրկագին, պատերազմի տուրք։ Հակառակ մեր այս օրինապահ ու պարկեշտ ընթացքին՝

1915 ԱՊՐԻԼ 24Ի ԳԻՇԵՐԸ

Թուրքիոյ մայրաքաղաքին և բոլոր քաղաքներուն մէջ հայոց մեծամեծները յանկարծ ձերբակալուեցան և աքսորուեցան անծանօթ ու ամայի վայրեր։ Հրամանը ստորագրողն էր Իթթիհատի մենատիրական եռապետութեան (Էնվեր-Ճեմալ-Թալէաթ) վերջին անդամը։ Այս կայծակնային հարուածին յաջորդեցին՝ տեղահանութիւնը և զանգուածային ջարդերը։ Ու մէկ ու կէս տարուան մէջ՝

(շար. տես էջ 4)

Վ Ի Ճ Տ Ը

Նկար Մ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԻ

ԱՊՐԵԼՈՒ ՏՕՆ

Ամէն հայ մարդ գիտէ ի՞նչ էր Ապրիլ 24ը։ Գիտէ ի՞նչ պատահեցաւ այդ սեւ ու կարմիր օրը։ Ամէն հայ մարդ գիտէ որքան արիւն և արցունք, սուգ ու վիշտ տուաւ մեզի Թուրքն այդ գիշեր։ Օր չէր տարիկա. արևը՝ մարդկային խիղճին հետ՝ խաւարած էր ու Մութը պատեր էր աշխարհ։ Քաղաքակրթութիւնը իջեր էր անասնական, նախամարդկային վիճակի։ Այո՛, գիտե՛նք ի՞նչ էր Ապրիլ 24ը։

Ո՛չ սուգի, ո՛չ արցունքի եւ ո՛չ խունկի պէտք ունինք այլեւս։

Ասիկա այդ օրը որեւէ կերպով մոռնալու, անտեսելու հրաւէր մը չէ բնաւ։

Ոչ ալ Ապրիլ 24ը օրացոյցի ցուրտ թերթիկի մը վերածելու փորձ մը։

Տարիներէ ի վեր Ապրիլ 24ը ա՛յդ ոգիով ու ըմբռնումով կը յիշուի թէև՝ Սփիւռքի մէջ։ Վերածուած է — դուք գտէ՛ք բուն բառը։ Կ՚ըլլան նո՛յն՝ գրեթէ կաղապարային խօսքերը, կը գրուին նո՛յն՝ մաշա՛ծ վերյիշումները, կը կրկնուին նոյնիմա՛ստ մաղթանքները։ Եւ խօսքերը, վերյիշումներն ու մաղթանքները կը մնան մաղթանք։

Ամէն տարի բա՛ն մը կը պակսի Ապրիլ 24ի ուժէն և սուգէն։

Շատեր այդ օր կը լսեն ճառերն ու տարուան միւս օրերուն կը մոռնան Ապրիլ 24ը։

Այդպէս կ՚ըլլայ մեռնողին յիշատակը։

Ժամանակ է որ Ապրիլ 24ը յիշուի ամէ՛ն օր, ամէ՛ն ժամ ու կեանքի, ծիգի մղէ մեզ։

Ահա թէ ի՞նչ պէտք է պատգամէ մեզի Ապրիլ 24ը։ Գիտնա՛նք մեկին և յստակ.

Գոյատևելու մեր կամքը հաստատող Օրէնք մը։

Վճռակամ և յարատև աշխատանքի Դաշինք մը։

Ազգային համերաշխութեան և խաղաղ ապրելու Ուխտ մը։

Հայ ժողովուրդին պատմական և անժխտելի իրաւունքներուն հետապնդումը և հուսկ վերադարձը մեր բռնագրաւուած հողերուն, որովհետև՝ այս ձևով միայն կարելի պիտի ըլլայ ապահովել ֆիզիքական գոյութիւնը համայն հայութեան։

Կազմակերպուած, ծրագրուած կերպով կեա՛նք տալ Հայ Դատին, բան մը՝ որ պիտի իմաստաւորէ, չքեղացնէ յաւէտ՝ Ապրիլ 24ը։

Ապրիլ 24ը պէտք է մղէ մեզ ձեռք ձգելու այս աղուոր, կենսակա՛ն բաները, որպէսզի կաթիլ մը արիւն և պուտ մը արցունք վատնած չըլլանք և ունենանք, Վարդանանցի օրինակով՝ ԱՊՐԵԼՈՒ ՏՕՆ ՄԸ։

16-4-1964 ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՄԸ ՀՈԳԵՎԱՐՔԸ

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Զապէլ Եսայեան, 1917ին երբ Բագու կը գտնուէր, փախստական թ ռահայէ մը քաղելով՝ գրի առած է նկարագրութիւնը հայկական բարձրավանդակէն մինչեւ Միջագետք կատարուած ջարդերուն ու կողոպուտներուն։ Կը հրատարակենք յառաջաբանը, որուն Տիկին Եսայեան կուտայ «Ժողովուրդի մը հոգեվարքը» խորագիրը.—

Տաժանելի պարտաւորութիւնը վիճակուեցաւ ինձ գրի առնելու այն պատկերները և տպաւորութիւնները, զորս տեսած ու կրած է Միջագետքի մէջ մահացող հայ ժողովրդին միակ ականատես վըկան, Հայկ Թորոյեան։ Միակ Հայ մը, որ իր աչալրջութեան և հաստակամութեան շնորհիւ, անցնելով աքսորի այդ դժնդակ ճամբաներէն, հասած է մեզի վկայելու և աւանդելու այն հեծեծանքը, որ մեռնելէ առաջ ամբողջ ժողովուրդ մը արձակած է Միջագետքի անապատներէն։

Դիպուածի արդիւնք չէ, կամ սովորական առաքինութիւններ և յատկութիւններ բաւական չէին, որ այդ միակ հայը կարենար իր դերը կատարել։ Անիկա զգացած է, որ սրբազան պարտք մը ունի և այդ զգացումով տոգորուած՝ մօտիկցած է բոլոր ցանուցրիւ խումբերուն, լսած է տառապանքի բոլոր ձայները, տեսած է զարհուրելին բոլոր անպատմելի պատկերներուն, և անցնելով հայու մը համար անանցանելի թըրքական սահմանէն, հասած է մեզի բերելով իր հետ վերջին աղաղակը անպատմելի արհաւիրքներուն մէջ չքացող ժողովուրդի մը։

Դժուար է այսպիսի սարսափելի նիւթի մը մօտենալ, դըժուար էր ապրիլ մտքով այն հոգեվարքի ժամերը, որ խուռներամ բազմութիւններ հաւաքապէս ապրեր են, ենթարկուելով անգութ ու ոխերիմ դահիճներու ծիծաղին, հայհոյանքներուն և ամէն կարգի անարգանքներուն։

Ցաւագինօրէն տոգորուած ինձ բաժին ինկած պարտաւորութիւնով, սրբապղծութիւն համարեցի գրականութեան նիւթ դարձնել ամբողջ ժողովուրդի մը օրհասական տառապանքը, պղծուած մաքուր մատաղատի աղջիկներու, ցաւէ ու թշուառութենէ ապուշցած քաղաքակիրթ ազգի մը բեկորներու, գետին եզերքը վազող ջուրին նայելով ծառաւէ մեռնող բազմութիւններու, դիակներու դէզերու մէջ տակաւին ապրող ուրուականներու, մարտիրոսացած մանուկներու, անարժէք իրերու նման առուծախի նիւթ դարձող դաստիարակուած օրիորդներու և տիկիններու, մայրական զգացումին մէջ չարաչար վիրաւորուած կիներու անպատմելի պատմութիւնը, և մօտեցայ այս գործին ամենամեծ պարզութեամբ և ակնածանքով։

Ինչ որ հայ կամ օտար ընթերցողը պիտի գտնէ այս արձանագրութեանց մէջ, գերիվեր կը մնայ ամենէն դժոխային երևակայութենէն։ Հաստատ կերպով կարելի է ըսել պատերազմի այս տիեզերական սարսափներուն մէջ, աշխարհիս գրեթէ ամէն կողմերը մարդոց զգացումները բթացած են ամենօրեայ դժբախտութիւններու առթած ցնցումներէն հայ ժողովուրդի տառապանքը այսուամենայնիւ հանգամանքը ունի զարմացնելու համայն մարդկութիւնը և սոսկումով ու զարհուրանքով դղրդելու անոր խղճմտանքը։

Միայն Թուրքը կարող էր այդ առաջնութիւնը վայելել մեր ժամանակի արիւնոտ տարիներուն մէջ, որովհետև ոճիրը միակ բանն է, որուն մէջ անմրցելի կարող էր մնալ անիկա։ Ոճիրը իր բոլոր քստմնելի կատարելութիւններով և դիւային նրբութիւններով միակ մշակուած ու կատարելագործուած ընդունակութիւնն է, որ այդ չարաբաստիկ ցեղը կուտայ իբր պտուղ, իբր արդիւնք իր ազգային ոգիին։

Մարդկային ամենախիստ արդարութեան չափերով իսկ չէ կարելի դատել ու նոյնիսկ մերձենալ այն չարագործութիւններուն, որոնց ենթարկուած են անմեղ և անպաշտպան բնակչութիւն մը, բայց միևնոյն ատեն համոզուած եմ, որ անպատմելիութիւնն ու անհաւականութիւնն իսկ այդ ոճրագործութեանց անպատիժ պիտի թողուն զիրենք։

Կ՚անցնին տարիներ, կը մոռցուին քաղաքական ոխերը և ատելութիւնները, նոր մարդկութիւնը նոր յոյսերով և նոր ձգտումներով կը մոռնայ այսօրուան սուգը և թշուառութիւնը, բայց բան մը պիտի մնայ անդարմանելի եւ անմոռանալի, այն է՝ ամբողջ ժողովուրդի մը երկարաձգուած եւ տանջալի հոգեվարքը։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Օ՜, Գողգո՛թա, հաւատքիս մէջ դուն փրխուն
Չի՛ն կուռք մըն ես հեթանոս եւ անհանճար,
Ա՛լ չեմ իջնար խաչիդ ոտքը երերուն՝
Ուր լոկ կու լայ Մագթաղինէն խելագար:

Մեր բազմաստանջ Գողգոթային վրայ նոր
Կը բեւեռին մէկ միլիոն հայ ողջակեզ,
Եւ նիզակուած անթիւ մայրեր խելացնոր՝
Դեռ կ՚արշաւե՜ն դէպի լեռը դիւղեզ:

Ժողվէ՛, ժողվէ՛, դո՛ւն, ապրիլեան կարմիր քոյր
Մասունքներու եղրամայր հասկաքաղ,
Վարշամակիդ կանթեղին մէջ արնաքոյր,
Լեցո՛ւր անիւնն նահատակաց մեր անքաղ:

Անիւնն այդ հիր, բազինին մէջ խո՜ւնկ ըլլայ,
Ուրկէ զուգէ մեզ ձայն տայ նոր Եհովա.—
«Կոխած տեղըդ զոհարան է սրբանուր...
Դարձի՛ր պապուդ իմաստութեան երկնասուր:

Հուսկ պատգա՛մ քեզ — հայրենի՛քըդ մեղրահամ...»:

1944 Զ. ԾԱՂԿՈՒՆԻ

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
23 ԱՊՐԻԼ 1964

ԷՋ ՄԸ ՄՈՐԿԸՆԹԱՈՒԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԷՆ

(Ամերիկեան դեսպան)

ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՉՄՈՌՆԱՆՔ

1915։

Մամուրէթ-իւլ-Ազիզի մէջ զարհուրելի տանջանքներու ենթարկուեցաւ հայ ժողովուրդը։ Թուրքերը չափազանց վայրագութիւնով վարուեցան բարեկեցիկ դասակարգի ընտանիքներուն հանդէպ։ Ոտքեր, ձեռքեր, կուրծքեր՝ փայտի կտորի մը կը գամուէին. մօրուքները և յօնքերը կը փետտրտուէին։ Ոտքերու՝ պայտեր կը գամուէին։ Ուրիշներ՝ ոտքերնին վեր և գլուխնին վար՝ ճեմիշներու մէջ կը կախուէին։ Որպէսզի դուրսը գտնուող ժողովուրդը չկարենայ լսել խեղճ զոհերուն հոգեվարքի ճիչերը, թմբուկ ու սուլիչ զռացնող մարդեր կը կենային բանտերուն շուրջը՝ ուր այս վայրագութիւնները կը գործուէին։

Յուլիս 1ին, առաջին 2 հազար անձերը ղրկուեցան Խարբերդէն։ Անոնք զինուորներ էին և կը խօսուէր թէ անոնք ճամբայ պիտի շինէին։ Ժողովուրդը սարսափահար եղաւ։ Հազիւ օրուան մը ճամբայ հեռացած էին, երբ ամէնքն ալ լերան մը կիրճին մէջ սպանուեցան։ Յաջորդ օրը ուրիշ 2.000 հոգիներ ղրկուեցան Տիարպէքիր։ Այս տարագրուածներուն մէջ կը գտնուէին բազմաթիւ որբեր, որոնք ամբողջ տարին կառավարութեան հաշիւին աշխատած էին։ Նոյնիսկ քիւրտերուն կիները դանակներով եկան և սպաննեցին հայերը։ Վերջիններէն ոմանք յաջողեցան փախչիլ։ Երբ կառավարութիւնը լսեց թէ հայերէն ոմանք խոյս տուած էին, երկու օր առանց սնունդի թողուց տարագրուելիքները, որպէսզի այնքան տկարանան, որ փախչելու կարող չըլլան։

Բոլոր այրերը իրարու կապուած եւ գնդակահար եղած էին քաղաքին դուրսը։ Կիները եւ մանուկները մօտակայ գիւղերը տարուած էին, հարիւրներով տուներու մէջ լեցուած, ողջ-ողջ այրուած կամ գետը նետուած։

Շաբթուան մը մէջ գրեթէ ամէն բան վերջացած էր։ Սպանները կը պարծենային իրենց քաջագործութիւններով, անոր համար որ յաջողած էին բնաջնջել հայ ազգը։

* * *

... Ստուգուածին համաձայն, վեց ամսուան միջոցին, 1,200.000 ժողովուրդ տարագրուեցաւ դէպի սուրիական անապատը։

— Աղօթեցէք մեզի համար, կ'ըսեն անոնք իրենց տուներէն մեկնած ատեն, այն յարկերէն, ուր 2.500 տարիներէ ի վեր իրենց նախահայրերը ապրած էին։ Աղօթեցէք մեզի համար, ա՛լ այս աշխարհին մէջ ձեզ պիտի չտեսնենք, բայց օր մը իրար կը գտնենք։

Այսպէս, աքսորականները կը քալէին, եւ իրենց ետին կը ձգէին ուրիշ կարաւան մը,— կարաւանը մեռած եւ չթաղուած մարմիններու. թիֆիւսի եւ խոլերայի վերջին աստիճաններուն մէջ մեռնող ծերունիներու եւ կիներու, կռնակի վրայ պառկած եւ սնունդի ու ջուրի համար իրենց վերջին սրտաճմլիկ ճիչերը արձակող տղեկներու։ Ետեւը կը մնար նաեւ պզտիկ բանակ մըն ալ աղջիկներու, որոնք կը ծախուէին յաճախ մէկը մէկ մեճիտիյէի, որոնք գնորդներուն անասնական կիրքերը գոհացնելէ յետոյ պիտի բռնադատուէին պոռնկութեան։ Զարուհի անուն կին մը, որ Եփրատ գետը նետուած էր, խարակի մը կառչելով, յաջողեցաւ եզերք ելլել։ Ան պատմեց թէ ի՛նչպէս հարիւրաւոր մանուկներ սուինահար եղած էին, ի՛նչպէս այրեր ու կիներ մերկացուած, հարիւրաւորներ իրարու կապուած, գնդակի բռնուած եւ գետը նետուած էին։ Այս հազարաւոր դիակներուն պատճառաւ Եփրատ գետը հարիւր եարտայի չափ փոխած էր իր ընթացքը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի, 23 Ապրիլ 1964 կ. ե. ժամը 8ին

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Պիտի դասախօսէ ՊՐ. ԺԵՐՈՄ ԼԱՉԻՆԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝ *Լուքսոր-Ասուան քննական զբօսապտոյտի տպաւորութիւններ*

Մոգական լապտերով ցուցադրութիւն գունաւոր տեսարաններու

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ

Ի գիտութիւն կը հաղորդենք յարգոյ հասարակութեան որ, կազմակերպութեամբ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին, Կիրակի 26 Ապրիլ 1964, երեկոյեան ժամը 6ին և 9ին պիտի ներկայացուի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի կրօնական վերջին ժողովին և միւռոնօրհնէքի արարողութեան

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ»

գունաւոր ժապաւէնը, ՆԱՑԼ ՀՕԼ սրահին մէջ — Ս. Ժոզէֆ եկեղեցիին կից, Շարա Պանք Միսր։

Այդ առթիւ պիտի ներկայացուին նոյնպէս

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

Եւ գունաւոր ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԳԵՐ *ժապաւէնները*

Կը հրաւիրենք յարգոյ հ սարա ութիւնը ներկայ ըլլալու հայկական սոյն ժապաւէններու ներկայացումներուն, հրաւիրատոմս ունենալու համար դիմելով Ազգային Առաջնորդարան։

Հրաւիրատոմսը, մէկ անձի համար. վեց տարեկանէն վար պզտիկներուն մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է նաև մուտքը, առանց հրաւիրատոմսի։

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳ. ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Հ.Մ.Ը.Մ.—ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Երկուշաբթի, 4 Մայիս 1964, առաւօտեան ժամը 9.30էն սկսեալ

ՇԱՄ ԷԼ ՆԵՍԻՄԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐԱԲ. ՎՐԱՆՆԵՐՈՎ ԾԱԾԿՈՒԱԾ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՕՐԷՆ ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԻՍ ՎՐԱՅ

Ընկերային խաղեր եւ մրցումներ, համեղի ուտելիքներ

համադամ կերակուրներ

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 8ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒ ,

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 7 Յունիս 1964ին

«ՕՊԵՐԺ ՏԷ ՓԻՐԱՄԻՏ»Ի ՄԷՋ

Կը խնդրուի չխաչաձեւել

ԱՊՐԻԼ 24

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ ՈՐ Կ'ԱՊՐԻՆ ԴԵՌ...

Երբ կը մտածեմ ձեր մասին, ո՛վ նահատակներ սիրելի, նահատակներ մե՜ծ ու սրբազան, պարտք կը զգամ՝ երկիւղածութեամբ ու յարգանքով խոնարհիլ նախ ձեր անյայտ գերեզմաններուն առջև, ապա ձեր անկորընչելի յիշատակին դիմաց։ Ու կ'աղերսեմ ԱՆՈՐ՝ որ դժբախտ, ահաւոր ու ճակատագրական օր մը, ձեզ յանձնեց անողոք մողոքին, չեմ գիտեր աստուածային ի՜նչ անիմանալի և անքննելի խորհուրդով։

Դո՛ւք, ո՜վ հարազատ եղբայրներ, մաքրամաքուր քոյրեր, ի՜նչպէս քալեցիք գլխիկոր ու սրտաբեկ, արհաւիրքին ու խաւարին մէջէն, լուռ և անտրտունջ միշտ ձեր աչքերը սեւեռած հեռաւոր ու հրաշագեղ մեծ երազին,— Արշալոյսին։

Անթիւ եւ անհամար ո՜վ հոգիներ աստուածային, քալեցիք դուք՝ ձեր մեծ երազին փշոտ ու տառապալից ուղիէն ու գացիք հեռո՜ւն...։ Ու մե՛նք, կեանքին կառչած դժբախտներս, յոգնած ու արցունքոտ աչքերով, դիտեցինք ձեր փառահեղ գնացքը՝ դէպի անծանօթ, դէպի հեռաւոր անապատներ, կիզիչ եւ անջրդի, ուր անողորմ ու անխուսափելի մահն էր ձեզ սպասողը։

Բայց դո՛ւք, ձեր աչքերը սեւեռած հեռաւոր հորիզոնին, ցեղի շքեղ տեսիլքին, ձեր հոգիին աչքերով՝ը տեսաք հրաշափառ արշալոյսը վաղուան, որ մեր ցեղը կը տանէր ազատութեան եւ անմահութեան արեւին...։

Այսօր ձե՛ր՝ սուրբ նահատակներուդ օրն է. ու մենք կ'ոգեկոչենք ձեզ, անթաղ եւ անշիրիմ հերոսներ, գորովագութ հայրեր, խանդակաթ մայրեր, սիրեկան եղբայրներ, պաշտելի քոյրեր եւ երկինքի հրեշտակներուն անբծութիւնն ու ժպիտը ունեցող անմեղ, անմեղ մանուկներ։!

* * *

Պատմութեան ընթացքին հետեւելու համար, ապա այս կեանքին իմաստն ըմբռնելու ու մեր ազգային հաւատքը զօրացնելու համար, չկա՛յ այնքան զօրաւոր եւ ուժական բան՝ քան յիշատակը մեռելներուն, որ դեռ կ'ապրին մեր էութեան մէջ։ Այո՛, անոնք մեր կեանքին կեդրոնական արեւն են եւ անկէ կը ստանանք մենք լոյս եւ ջերմութիւն։

Մեր նահատակները, մեր սրբազան նահատակները, մեզի կը ներշնչեն հաւատք, մեզի կը ներշնչեն յոյս։

Նահատակնե՛ր, սրբազա՛ն նահատակներ, որոնք չեն մեռած դեռ եւ պիտի ապրին ընդմի՛շտ, մեր մէջ, մեզ հետ, մեզմով...։

Նահատակնե՜ր անթաղ եւ անշիրիմ, խունկ ու ծաղիկ ձեր հեռաւոր եւ անծանօթ հողակոյտերուն, որոնց այցի կուգանք մեր երեւակայութեան թեւերովը։

Ու կ'ուխտենք, կ'ուխտենք հաւատարիմ մնալ ձեզի, ձեր տեսիլքին, ձեր գաղափարին, որքան ատեն որ արեւը լոյս ու կեանք կուտայ մեզի, այս աշխարհին մէջ։

Կ'ուխտե՛նք, եղբայրներ եւ քոյրեր...

ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ

Նայրոպի, Քենիա

ԵՂԵՌՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

(*Շար. Դ. էջէն*)

Մենք կորսնցուցինք ՄԷԿ ՈՒ ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ հայութիւն, մեր թիւին կէսը։ Կորսնցուցինք մեր հայրերը, մեր մայրերը։ Վաճառքի հանուեցան մեր հարսերը, մեր քոյրերը և մեր մանուկները՝ բռնի կրօնափոխ ըլլալով, ու ծառայեցին Թուրքի հարէմին ու ախոռին, խոհանոցին։ Աւերուեցան մեր չէն աւանները ու քանդուեցան մեր տուները, մեր արտերը։ Թալանուեցան մեր ինչքերը ու պղծուեցան մեր եկեղեցիները...։

Ու այս բոլորը՝ քրիստոնեա՜յ Եւրոպայի քիթին տակ և Վիլ հելմեան սպաներու գործակցութեամբ։

Այս նախճիրէն անմիջապէս ետք, և անոր տակնթեր, մենք ունեցանք հպարտանքի դրուագներ ալ։ Սահմանային հայութեան կազմած կամաւորական գունդերը ճեղքեցին Արարայի ճակատը, փախուստի մատնելով Թուրքը։ Ռուս բանակի հայ զինուորները մտան Վան, որ ըմբոստութեան դրօշ էր պարզած՝ ինչպէս Զէյթունը, Հաճընը, Այնթէպը, Ուրֆան և Շ. Գարահիսարը։ Յունկի եկան Գերմանիա և իր թշուառական ընկերը՝ տաճիկը։ Ու մենք ունեցանք մեր Արարատեան Հայաստանը (իր վերջնական ապահովութիւնը գտած 1920 Նոյ. 29ին)։ Ունեցանք պահ մը մեր Կիլիկիան, բայց ափսո՜ս...։ Ունեցանք Սեւրի Դաշնագիրը։ Բայց Լօզանով՝ Եւրոպա կրկին դաւաճանեց մեզի։ Ու կորած պիտի ըլլայինք ընդմիշտ, եթէ Խորհրդային Ռուսիա օգնութեան հասած չըլլար մեզի։

Այո՛, մէկ խոշոր մաս մը հայութենէն՝ փրկուեցաւ Ս. Հայաստանի ստեղծումով։ Բայց ատիկա արդիւնքը չէր այն պայքարներուն, արցունքոտ և արիւնոտ այն մեծ կռիւներուն, զորս մղեցինք մեր ազատութեան համար։ Ո՛չ ալ մանաւանդ թափած մեր արիւնին՝ Ապրիլ 24ի հետեւանքով, աննախընթաց՝ իր խորքով և ձեւով։

Անպատիժ կը մնայ տակաւին՝ դահիճը։ Իր գողօնը կը վայելէ դեռ՝ գողը։ Յափշտակածը կը շարունակէ ունել դեռ՝ յափշտակիչը։ Եւ ի՜նչ անպատկառութեամբ...։

Ամայի և անմարդաբնակ են հայկական ընդարձակածաւալ դաշտերը։ Աւերակները չեն վերաշինուիր. շինող չկայ։ Բայց կը մնան տաճիկի կրունկին տակ, յօգուտ ոչ ոքի։ Մինչ Արաքս գետէն անդին, Ս. Հայաստանի մէջ, հերկելի հողի և բնակութեան վայրի պակաս կայ։ Ժայռերը կը փշրեն, կը քանդեն և անոնց տեղ հողի լեռներ կը թափեն՝ մշակելու համար։ Ու մեզի չե՜ն տրուիր մեր հողերը...։

Ապրիլ 24ի նման ոճիր՝ պատմութեան մէջ արձանագրուած չէ տակաւին։ Անգամ հիթլերեան նացիներու ի գործ դրած խժդըժութիւնները՝ չե՛ն կրնար բաղդատուիլ մերինին հետ...։

Սակայն, օգուտ չունի, այժմ, վիճաբանութիւն բանալը՝ ճշդելու համար, թէ յդ շրջանի մեր ազգ. իշխանութիւնները և հայ քաղաքական կուսակցութիւնները ի՞նչ կանխամիջոցներ ձեռք առած էին մեր ժողովուրդը և մեր երկիրը փրկելու համար նմանօրինակ աղէտէ մը։ Հայ ղեկավարութիւնը գիտակի՞ց էր իր դերին։ Մեր նոր սերունդը մեքենաբար կը սորվի ատիկա, այլեւս, ու դա՜ս կ'առնէ...։

Կարեւորը, նախճիրի յիսնամեակի այս նախօրէին, գիտնա՛լն է, այժմ, թէ ի՞նչ ընելու են կամ ի՞նչ կ'ընեն՝ վերջապէս ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՄԸ ստանալու համար՝ աննախընթաց կերպով թափուած հայ արիւնին ու քանդուած հայ տուներուն ի հաշիւ։

Եթէ մեր ղեկավարները անգիտակից էին, անփորձ կամ միամիտ, անճարակ կամ անկարող ա՛յն ատեն (Եղեռնէն առաջ և Եղեռնի ընթացքին), արդեօք, դարձեա՞լ, ԱՅԴՊԷ՞Ս մնացին յիսուն տարի։ Եւ ԱՅԴՊԷ՞Ս կը մնան դեռ, այսօ՛ր...

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼՍԵԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և Նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՎԱՐԴՈՒՀԻ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆՈՅ —. Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ. և Վ. ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ— Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ՍԹՈՒՏԻՕ» Ն.ՇԱՆ.— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱՏ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590—Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013. Տեքնիք աշխատանոց Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆ և Գ. ՃԷԼԼԱՏԵԱՆ. ՏՊԱՔԱՆԱԿ 3000

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԻՐՈՒՓԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 25 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

العدد رقم ٢٥ - الخميس ٣٠ أبريل ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

(ՄԱՅԻՍ ՄԷԿ)

Հին Հելլադան Մայիս ամիսը դրած էր Ապողոնի հսկողութեան տակ եւ զայն նուիրած էր գարնան սկիզբը, վերածաղկումի ամիս, ու տօ՛նն էր նշանակած անոր առաջին օրը: Հին յոյներուն, ինչպէս եւ նոր յոյներուն մօտ՝ Մայիս մէկը տօնն է երիտասարդութեան, գարնան, ուրախութեան, ծաղիկներու:

Յուլիոս Կեսար, Մայիսը — որ հռոմէական օրացոյցին երրորդ ամիսն էր — վերածեց հինգերորդի, զայն նուիրելով երիտասարդութեան ու ծաղկանց տօնական ամիս: Գրիգորեան օրացոյցը եւս ընդունեցաւ զայն: Եւ հիմա, բազմաթիւ ժողովուրդներ՝ Մայիս մէկը կը տօնեն իբրեւ գարնանամուտի տօն եւ ուրախութիւն կ'ընեն:

Հայերն ալ, հեթանոսական շրջանի իրենց սովորութենէն յարմարցուած Վարդավառի եւ Համբարձման տօներով՝ Մայիսեան զուարթն է որ կը պանծացնեն, Քրիստոսի պայծառակերպութեան եւ համբարձման առիթներով:

Մայիսը, սակայն, ժամանակակից պատմութեան մէջ, յատկանշական դարձած է եղելութեամբ մը, որ նոր ընկերութեան, նոր մարդկութեան կազմաւորումին մէջ ունի իր նշանակելի տեղը:

Մայիս մէկը տօ՛նն է աշխատաւորութեան:

Բայց ի՞նչ է աշխատաւորութիւնը:

Նիւթին եւ ուղեղին քով՝ անոնց չափ ու անոնցմէ աւելի կարեւոր ազդա՛կն է անիկա: Բազո՛ւկը՝ որ առաջիններուն յղացածն ու ընձեռածը կը վերածէ արդիւնքի, հարստութեան, բազմապատկուած բարիքի, յառաջդիմութեան:

Երկար ատեն, գուցէ մինչեւ հազար ութհարիւր վաթսունական թուականները, գերագնահատուեցաւ դրամագլուխին եւ գիտութեան արժէքը, ու թերագնահատուեցաւ աշխատանքին կարեւորութիւնը: Պանծացուեցաւ, մեծ չափով, դրամատէրը. պանծացուեցաւ, որոշ չափով, նաեւ ճարտարագէտը. բայց անտեսուեցաւ, անիրաւուեցաւ, շահագործուեցաւ աշխատաւորը:

Ծնա՛ն ընկերվարական սկզբունքներն ու գաղափարականը, եւ նախ տեսաբանական մարզին մէջ, ապա — երկար պայքարներով — գործնական գետնի վրայ, արդարութիւն եղաւ աշխատաւորութեան:

1862ին, Միջազգային Մեծ Ցուցահանդէսի օրերուն, Լոնտոնի մէջ իրարու հանդիպեցան այլազան ազգերու գործաւորական ներկայացուցիչները, եւ հաստատեցին որ անգլիացի բանուորը, շնորհիւ Թրէյտս Եունիըններու, նուազ շահագործուած է քան աշխարհի (այն ատեն միայն ճարտարարուեստական Եւրոպայի) այլազան ցեղերու բանուորները:

Երկու տարի ետք, նախաձեռնութեամբ Թոլէնի, Փերաշանի եւ Լիմուզէնի, միշտ Լոնտոնի մէջ, հիմը դրուեցաւ «Աշխատաւորներու Միջազգային Ընկերակցութեան»՝ պաշտպանելու համար բանուորներու շահերը: Այս ընկերակցութիւնը ունեցաւ իր համագումար ժողովները Ժընեւ (1866), Լոզան (1867) եւ Պալ (1868): Այս վերջին ժողովին մէջն էր որ ռուս պատգամաւոր՝ Պաքունին՝ յաջողեցաւ անձնական սեփականութիւնը ապօրինի հռչակել տալ:

1872ի եւ 1873ի ժողովները եղան խիստ աղմկալի, Մարքսի, Պաքունինի եւ Վեզինիէի պայքարներուն հետեւանքով, ու «Աշխատաւորներու Միջազգային Ընկերակցութիւնը» բաժնուեցաւ երկուքի: Պէտք է յիշել, որ 1869էն ետք ընկերակցութիւնը տնտեսական-ընկերային մարզէն անցած էր նաեւ քաղաքական գործունէութեան, որուն հետեւանքով, կարգ մը երկիրներու դրամատիրական կառավարութիւնները, այս ընկերակցութեան տեսակէտներուն հակառակ խիստ օրէնքներ քուէարկեցին:

1889ին Լոնտոնի մէջ գումարուեցաւ Առաջին Ընկերվարական Միջազգայնականը: Այս ժողովին մէջ որոշուեցաւ Մայիս Մէկը հռչակել «Աշխատաւորութեան Օր»ը եւ 1890ի Մայիս 1ին՝ բոլոր երկիրներու մէջ կազմակերպել ցոյցեր՝ ի խնդիր օրական ութժամեայ աշխատանքի:

(Շար. տես էջ 2)

ԱՄՀ-Ի ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՄԷՆԻ ՄԷՋ

ԱՄՀի Նախագահը Կամալ Ապտէլ Նասէր Եմէն մեկնեցաւ Հինգշաբթի 23 Ապրիլ 1964, ընկերակցութեամբ Մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէրի, Խորհրդարանի Նախագահ Անուար էլ Սատաթի, Փոխ-Նախագահ Զաքարիա Մոհիէտինի, Զօրավար Մահմ. Ֆաուզիի, Զօր. Անուար էլ Գատիի եւ Զօր. Սաատ Նէկիպի: Անոնք դիմաւորուեցան Եմէնի Նախագահ Ապտալլա էլ Սալլալէ եւ իր սպայակոյտէն:

Նոյն իրիկունը, իրեն ի պատիւ տրուած ճաշկերոյթին, Նախագահ Ապտէլ Նասէր ըսաւ. «Պիտի չթողունք որ կայսերապաշտութիւնը բոյն դնէ Արաբական Հայրենիքին որեւէ անկեան մէջ: Անգլիան պարտի պարպել Եմէնը եւ Հար. Արաբիան:»

Նախագահ Սալլալ նոյնիմաստ պատասխան մը տուաւ այս ճառին:

Ուրբաթ, 24 Ապրիլ առաւօտեան, Եմէնի մայրաքաղաք Սանայի էլ Թաթրիր հրապարակին վրայ կայացած ժողովրդային մեծ հաւաքոյթին ներկայ եղան Նախագահ Նասէր եւ իր ընկերները: Նախ. Նասէր այնտեղ խօսեցաւ ճառ մը՝ վեր առնելով Եմէնի յեղափոխութեան կարեւորութիւնը: Պատասխանեց Նախ. Սալլալ եւ ըսաւ. «Կ'ուխտենք հետեւիլ ձեզի, ո՛վ աննկուն ղեկավար արաբ ազգայնականութեան, ինչ ալ ըլլայ ձեր պայքարին ուղղութիւնը, ըլլայ յետադիմութեան, կայսերապաշտութեան թէ Բրիտանիոյ դէմ, մինչեւ վերջնական յաղթանակ:»

Երեկոյեան Նախագահ Նասէր ներկայ եղաւ Եմէնի մէջ գտնուող ԱՄՀի սպաներուն եւ զինուորներուն կողմէ սարքուած հաւաքոյթին ու խօսեցաւ ճառ մը եւս:

Ուրբաթի աղօթքը՝ երկու Նախագահները կատարեցին Սանայի մեծ մզկիթին մէջ:

Անգլիական պաշտօնական շրջանակները վրդովում յայտնած են Նախ. Նասէրի ճառին բովանդակութենէն:

Կիրակի, Թաէզի մէջ եւս ճառ մը խօսելով, Նախ. Նասէր արտայայտուեցաւ Սուրիոյ մասին եւ ըսաւ թէ սուրիական կառավարութիւնը չի յարգեր Արաբ Գերագոյն Խորհրդաժողովին որոշումները: Ապա պատրաստակամութիւն յայտնեց փոխ-յարաբերութիւնները վերսկսիլ Սէուտական Արաբիոյ հետ՝ ձախողեցնելու համար կայսերապաշտութեան դաւերը:

Երկուշաբթի՝ Նախագահը վերադարձաւ Սանաա: Երեկոյեան, մեծ հաւաքոյթի մը ընթացքին, վաւերացուեցաւ Եմէնի Արաբական Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը:

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասըր Գահիրէ վերադարձաւ Երեքշաբթի օր:

ՀԱՏՈՒԱԾ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿ

Քնարս այսօր, կտրտելով լարերն իր,
Ձե՜զ կը կանչէ Արեւելքէն Արեւմուտք,
Ո՛վ դուք
Հացի՛ զոհեր, որ ունիք միշտ արեւու
Պապուք:

Ինծի՛ եկէք, ես կախարդն եմ Մայիսին.—
Ձեր քրտինքն ես կ'ընեմ գոհար ցօղն անգին
Վարդին.
Կը հեղում ձեր ոսկորներուն մէջ ցամքած
Արփին:

Ինծի՛, ինծի՛ եկէք այս օր բոլորնիդ.
Սիրտս ա՛յնքան բոց ունի, հոգիս ա՛յնքան լոյս՝
Որ ձեր խիւս
Ցեխերէն իսկ կը շաղուեմ նո՛ր Մարդկութիւն
Եւ նո՛ր Յոյս:

Դէ՛հ, քրտնաթոյր ձեր շապիկներն հանեցէ՛ք.
Թող ծեծնոտած ձեր գտակները նետուին
Հնոցին.
Գլուխնիդ այս օր պիտի սուզեմ արեւուն
Բոցին:

Ձե՛րն են դաշտեր, ձե՛րն է Քաղաքն որուն լուռ
Փողոցներէն պէտք է անցնի լոկ այս օր
Ձե՛ր քափոր,
Դրօշներ ծփան, ծաղկին յոյսեր, եւ գոռայ
Շեփոր:

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ԸՆԿ. Ա. ՆԱՆԱԳԻՒԼԵԱՆԻ ՀԵՏ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԱՄՀ են հայրենադարձութիւն կատարելիք հայերու այս տարուան կարաւանը կազմակերպելու համար՝ Ապրիլ 21ին Գահիրէ ժամանեց Ընկ. Ա. Նանագիւլեան, անցեալ տարուան պատուիրակներէն մէկը: Միւս պատուիրակը՝ Ընկ. Ռ. Թումանեան, իր մասնագիտութեան բերումով այս տարուան քիմիայի մեծ շարժման մէջ ծանրաբեռնուած ըլլալուն, անոր տեղ, քանի մը օրէն, Եգիպտոս պիտի հասնի Ընկ. Խալաթ Մուսինեանը, որ Երեւանի մէջ Հայրենադարձ Հայերու Ընդունման եւ Տեղաւորման Մնայուն Կոմիտէի Նախագահի Տեղակալն է:

Ընկ. Նանագիւլեան, հազիւ հասած, սկսած է զբաղիլ ներգաղթի այս տարուան գործերով. եւ

(շար. տես էջ 2)

“ՃԱՀԱԿԻՐ”Ի
ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԹԻՒՆ Է
915013

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԷՈՐԳ Զ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհ. Վազգէն Ա. թիւ 487՝ եւ Ապրիլ 18ին հրատարակուած Կոնդակով կը նշէ Երանաշնորհ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի մահուան 10րդ տարելիցը եւ այդ առթիւ կը հրահանգէ որ Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուին Կիրակի, Մայիս 10ին:

ԱՊՐԻԼ 24Ի 49ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի 49րդ տարելիցը յանգանքի բացառիկ ցոյցերով նշուեցաւ այս տարի մեր գաղութին մէջ՝ բոլոր եկեղեցիներէն ներս:

Ուրբաթ, Ապրիլ 24ի առաւօտեան, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ պատարագեց Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոս Սիրունեան և խօսեցաւ օրուան պատշաճ քարոզ: Կատարուեցաւ Հոգեհանգստեան պաշտօն: Բոլոր քահանայ հայրերը կը մասնակցէին արարողութեանց: Ներկայ էին Հայ Կաթողիկէ հայրեր և Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներ: Երգեցողութիւնները կատարուեցան «Շնորհալի» երգչախումբին կողմէ՝ ղեկավարութեամբ դպրապետ Մօ. Եդ. Ցակոբեանի: Ներկայ էին նաև ազգ. իշխանութեանց անդամներ, միութեանց անդամներ, ազգային վարժարաններու ուսուցիչներ և աշակերտութիւն՝ յարգանք մատուցանելու հայ մէկ ու կէս միլիոն Նահատակներու յիշատակին:

Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս Ապրիլ 24ը անցաւ Ս. Պատարագով՝ Շաթպիի ազգ. գերեզմանատան Ս. Գէորգ Մատրան մէջ: Կիրակի, 26 Ապրիլին, քաղաքի Ս. Պօղոս-Պետրոս Եկեղեցիին մէջ պատարագեց և քարոզեց Փոխանորդ Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեան: Կատարուեցաւ Հոգեհանգիստ:

Դարձեալ Գահիրէի արուարձան Հելիոպոլսոյ Հայ Կաթողիկէ Ս. Թերեզ Եկեղեցիին մէջ, Կիրակի 26 Ապրիլի առաւօտեան տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր հայածէս (ձայնաւոր) Ս. Պատարագ՝ Արհիապ. Ռափայէլ Եպս. Պայեանի (Վիճակաւոր Հայ Կաթ. Թեմին) կողմէ: Օրուան պատգամը արտասանեց Հ. Բարսեղ Ֆերհաթեան (Տնօրէն Մխիթարեան Վրժ.ի) հայրենասիրական տաք խօսքով, ընաբան ունենալով՝ «Կայէ՛ն, ո՞ւր է եղբայրդ...»: Երգեցողութիւնները կատարուեցան «Կիլիկիա» երգչախումբին կողմէ:

Հայ Աւետարանական Ժողովական Եկեղեցիի մէջ եւս կատարուեցան Յիշատակի արարողութիւններ՝ Ապրիլ 26ի առաւօտեան: Քարոզեց Վերապատուելի Վահան Թութիկեան՝ նիւթ ունենալով «Նահատակներու Ազգը» (բնաբան՝ «Պիտի չմեռնիմ, հապա պիտի ապրիմ...» — Սաղմոս 118 գլուխ 17):

Ս. Դ. Հ. Կ.ը և Հայկական Ընթերցասրահը մեր Նահատակները յարգեցին այս տարի՝ նոծ թիւով անդամներ հրաւիրելով եկեղեցի:

Ուրախութեամբ պէտք է արձանագրել որ Աղեքսանդրիոյ հայ բոլոր կազմակերպութիւնները, միշտ նախորդ տարիներուն պէս, կրցան միասնաբար ոգեկոչել մեր Նահատակներուն յիշատակը՝ վայելուչ հանդէսով մը ՍԷՆ Ֆրանսուա Բզավիէ սրահին մէջ (Գլէոփաթրա), հովանաւորութեամբ հայ երեք յարանուանութեանց պետերուն: Բանախօսած է Գահիրէէն յատկապէս հրաւիրուած Վեր. Վահան Թութիկեան:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Մեր սիւնակը չ'արտօներ, որ հանգամանօրէն թուենք փուլերը այն երկարատեւ պայքարին, զոր միջազգային աշխատաւորութիւնը մղեց իր իրաւունքներուն տիրանալու համար, ինչպէս աշխատանքի ժամերու սահմանափակում, օրավարձի յաւելում, կիներու և անչափահասներու աշխատանքի բարեկարգում, ապահովագրութիւն, հանգստեան մասուկ եւն.:

Մայիս 1ը, որ տօն մըն էր աշխատաւորութեան համար, գրաւատիրական կառավարութիւններու կողմէ, տեղ տեղ, արգիլուեցաւ իբրև վտանգաւոր շարժման տօնակատարութիւն: Սակայն, այսօր, կարելի է ըսել, թէ աշխատաւորութեան ազատագրումով և շատ մը երկիրներու մէջ ընկերվարական սկզբունքներու և դրութեանց յաղթանակով, Մայիս 1ը կը տօնուի ամէնուրեք:

Մայիս 1ին, հիմա, աշխատաւորները — գիւղացի և բանւոր, պաշտօնեայ և պաշտօնատար — ի մի չեն հաւաքուիր պահանջելու համար իրենց իրաւունքները, այլ կը համախմբուին՝ տօնելու համար իրենց յաղթանակը, և նո՛ր եռանդով, նո՛ր ծրագիրով ու նոր ուխտադրութեամբ դիմաւորելու գալիքը:

Յառաջադէմ երկիր է մեր մայր հայրենիքը՝ Ս. Հայաստան: Եւ այնտեղ, ինչպէս ամբողջ Միութեան մէջ, Մայիս 1ը կը տօնուի բացառիկ շուքով:

Յառաջադէմ ու ընկերվարական-դեմոկրատական երկիր է նաև մեր երկրորդ հայրենիքը՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը, ուր եւս մեծ կարեւորութիւն կը տրուի Մայիս 1ին ու անոր տօնակատարութեան:

Աշխատանքին և աշխատաւորութեան կենսականութեան գիտակցութեամբը գօտեպնդուած, յարգա՛նք ընծայենք նաև այս մեծ տօնին, յարգա՛նք մատուցանելով բոլոր հին և նոր, վաստակաւոր և գործօն աշխատաւորներուն:

Ապրի՜ն աշխատաւորները և ապրի՜ անոնց տօնը՝ Մայիս Մէկը:

ԱԶՆԱՒՈՒՐ ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ «ՕՍԳԱՐ»ՆԵՐՈՒ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Գծագր. Ջիկ Տամատեանի

Հոլիվուտ 20-4-64

Հոլիվուտի Սանթա Մոնիքա Օտիթորիումի «Օսգար»ներու սրահին մէջ (3000 աթոռ պարունակող) Շարլ Ազնաւուր ընդունեցաւ ոտնջնդոտ ծափերով՝ 19 Ապրիլ 1964ի գիշերը:

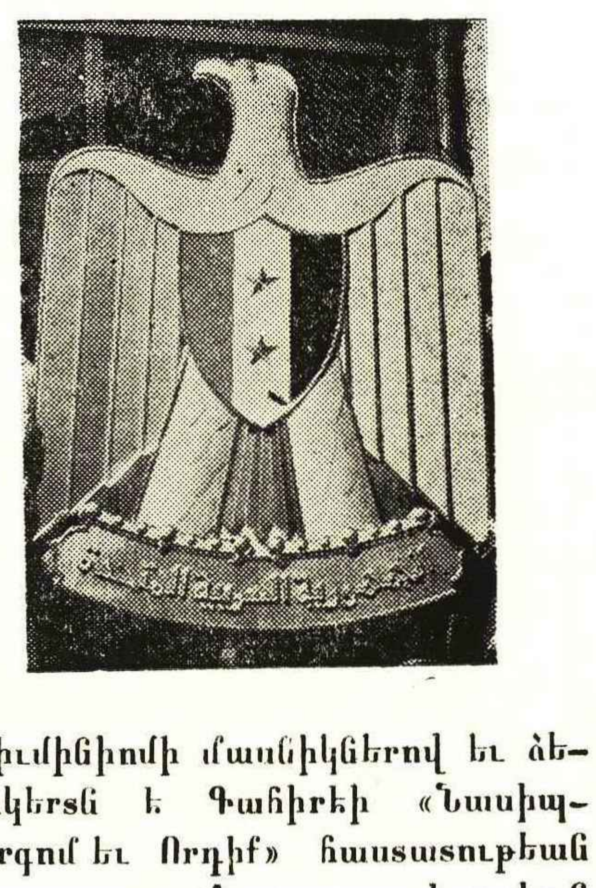
Պատմուի նշանաւոր դերասաններէն ձէն Քելի ներկայացուց Ազնաւուրը հոն գտնուող արուեստագէտներուն եւ հրաւիրեալներուն: Երեկոյթին կը նախագահէր Ֆրանսայի դեսպան Լուի Տը Գապրոլի տիկինը:

Երգահանդէսի վերջաւորութեան, հարիւրաւոր հանդիսականներ բեմ խոյացան եւ քիչ մնաց Ազնաւուր ամբողջովին ոտքի կոխան դառնար:

Մորիս Շըվալիէի եւ Էտիթ Փիաֆի յիշատակելի օրերէն ի վեր ոչ մէկ երգիչ, Շառլ Ազնաւուրի նման, կրցած էր գերել հանդիսականները ու սիրտը, կը գրէ ամերիկեան մամուլը:

ԱՄՀԻ ԻՆՔՆԱՏԻՊ ԶԻՆԱՆՇԱՆ ՄԸ

Վարի նկարին մէջ տեսնուող զինանշանը, Ա. Մ. Հանրապետութեան, 170 սանթիմեթր բարձրութեամբ, ամբողջովին պատրաստուած է ընտիր տեսակի *անտոփզէ* գոյնզգոյն

ալիւմինիումի մանիկներով եւ ձեռակերտն է Գահիրէի «Նասիպ-Թորգոմ եւ Որդիք» հաստատութեան «Նասքոր» ճարտարարուեստական քեֆնիք աշխատանոցներուն սեփականատէրերէն եւ տնօրէն պ. Նասիպ Կարիպեանի: Անիկա յատկապէս մեր հայրենակիցին ապսպրուած է Ցուցահանդէսներու Պետական Վարչութեան կողմէ՝ Ապրիլ 22ին բացուած Նիւ-Եորքի Համաշխարհային Ցուցահանդէսի Ա. Մ. Հ.ի Տաղաւարին մուտքի ճակատը զարդարելու համար: Ինչպէս գիտենք, այս ցուցահանդէսը բաց պիտի ըլլայ մէկուկէս տարի եւ նախատեսուած է որ այցելուներու թիւն ըլլայ 80 միլիոնէ աւելի: Մեր ամերիկահայ ընթերցողները աւելի կանուխ առիթը պիտի ունենան տեսնելու եգիպտահայու մը ձեռակերտը եւ հպարտանք զգալու ատով:

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ԸՆԿ. ԱՇՈՏ ՆԱՆԱԳԻՒԼԵԱՆԻ ՀԵՏ

(*Շար. Ա. էջէն*)

արդէն ծանրաբեռնուած է: Բայց ան, յետմիջօրէի իր կարճ հանգիստի ժամերը մեզի յատկացուց առջի օր՝ կարգ մը նոր լուսաբանութիւններ հաղորդելու համար ժողովուրդին՝ «Ջահակիր»ի միջոցաւ:

Ընկեր Պատուիրակը նախ յայտարարեց, որ հայրենադարձութեան արձանագրութիւնները դեռ բաց պիտի մնան, ու ինք՝ արձանագրուիլ փափաքողները պիտի ընդունի Հիւպատոսարանին մէջ՝ ամէն օր՝ առտուն ժամը 9էն 1 եւ կէսօրէ ետք 4էն 6: Շաբաթ օրերը՝ միայն կէսօրէ առաջ, իսկ Կիրակի եւ տօն օրերը, ինչպէս Մայիս 1-3, 4՝ գրասենեակը փակ է:

Ապա ըսաւ, որ մեկնողներու թիւին համար ոչ մէկ սահմանափակում կայ. պիտի երթան հայրենիք բոլոր այն արձանագրուածները, որոնք կրցած են լրացնել իրենց տեղական գործերը եւ տնտեսութիւնը խնդիրները: Մասնաւոր արհեստաւորներու կամ քեֆնիք աշխատաւորներու նախընտրութիւն տալու հարց չկայ. պիտի կարենան ներգաղթել երիտասարդ, տարեց, ծերունի, անկար կամ նոյնիսկ ի վիճակի հիւանդ մարդիկ: Հայրենիքը խտրութիւն չի դներ իր զաւակներուն միջեւ: Նոյնը՝ դաւանանքի եւ գոյնի հարցերուն նկատմամբ:

Օտարականներու հետ ամուսնացածներու պարագան առանձին քննութեան եւ յատուկ ուսումնասիրութեան ենթակայ է, ինչպէս շատ տարեց կամ անկար անձերու պարագան: Սկզբունքով մարդ մերժել կամ ընտրել չկայ. ամէն հայու իրաւունքն է իր հայրենիքը վերադառնալ:

Շատ կարեւոր պարագայ մը կայ, որ նշդումի առարկայ եղաւ Ընկ. Պատուիրակի կողմէ: Սխալ է մտածել, որ քաղաքացին 60 տարեկան ըլլալուն պէս՝ կը հրաժարեցուի գործէն: Ամէն անձ որ 60ը կը հասնի, իրաւունք ունի հանգստեան կոչուելու, եթէ իր առողջութիւնը չի թոյլատրեր աշխատիլ: Բայց եթէ քաջառողջ է, պետութիւնը կ'արտօնէ որ ան շարունակէ աշխատիլ: Սակայն, պետութիւնը թոյլ չի տար որ տկար կամ անկար անձեր դատապարտուած ըլլան աշխատելու: Անոնք պիտի ստանան կենսաթոշակ, թէկի որ 25 տարուան վաստակ ունին, եւ այդ կենսաթոշակը իր լիակատար թոշակին 50 առ հարիւրէն պակաս չէ, աւելի է միշտ:

Ինչպէս գիտենք, բնակարաններու շինութեան թափը այժմ Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ իր գագաթնակէտը կ'ապրի: Ուրեմն, ներգաղթողները, դարձեալ, այնտեղ պիտի երթան այս տարի եւս: Բնակարանի հարցը իր առողջապահական եւ աժանութեան տեսակէտէն, գրեթէ լուծուած հարց մըն է Հայաստանի մէջ:

Ընկ. Նանագիւլեան տեղեկացուց մեզի, որ կարելի նիզր պիտի կատարուի, այս տարուան կարաւանը Օգոստոսի մէջ ճամբայ հանելու: Այս տարի բացառիկ ձմեռ (ցուրտ) բրած է Հայաստանի մէջ, եւ հակառակ անցեալ ժամանակաշրջանի, այս տարի ձմեռը աւելի սաստիկ եղած է Երեւանի մէջ, քան Կիրովական եւ Լենինական: Ընկ. Պատուիրակը, որ «Արմենիա» նաւին վրայ ընկերակցած էր անցեալ տարուան կարաւանին, յայտնեց որ ԱՄՀ գալէ առաջ՝ գացած տեսած է Լենինականի եւ Կիրովականի նոր ներգաղթած հայերը. անոնք բոլորն ալ ունին իրենց հանգստաւէտ տուները եւ իրենց կարողութիւններուն յարմար գործեր գտած են: Ընկ. Նանագիւլեան յիշատակեց անոնցմէ շատերը՝ յականէ անուանէ:

Մեր ուրախութիւնը եւ յաջողութեան մաղթանքները յայտնելով, հրաժեշտ առինք համակրելի Պատուիրակէն:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷ՛Ք

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 7 Յունիս 1964ին

«ՕՊԵՐԺ ՏԷ ՓԻՐԱՄԻՏ»Ի ՄԷՋ

Կը խնդրուի չխաչաձեւել

ՔԱՂԱՔԱՑԻԻՆ ՍԻՒՆԱԿԸ

Յարգելի Պր. Խմբագիր,

«Ջահակիր»ի 14րդ թիւին մէջ կարդացի կոչը Ֆրանսահայ Ա. Աթանասեանի, ուր մեզի կը յիշեցնէր թէ 1965 տարին Հայ Ժողովուրդին համար նուիրական տարի մըն է. 50րդ տարելիցը այն Մեծ Եղեռնին եւ անիրաւութեանց, որ սուգի մատնեց Հայ Ազգը:

Ֆրանսայի մէջ իրենք պահանջագրեր պիտի ուղղարկեն ՄԱԿի ժողովին՝ պահանջելով մեզմէ անիրաւօրէն յափշտակուած պապենական հողերուն վերադարձը:

Ահա, սիրելի եղբայրներ, կոչ մը՝ որ բոլոր հայերուս սրտերէն է որ կը խօսի, կոչ մը՝ որուն առջեւ խուլ պէտք չէ կենանք, կոչ մը՝ որ նուիրական պայքարի մը կը մղէ մեզ, մեր արդար իրաւունքները պահանջելի ընելու:

Այո՛ պարոններ, այլեւս լուռ չէ կարող կենալ Հայը ո՛ւր որ ալ ըլլայ, եկած է ժամը խօսելու, պահանջելու: «Չլացող մանկան կաթ չեն տար» կ'ըսէ առածը:

Ուրեմն, յարգելի Պր. Խմբագիր, կը խնդրեմ որ անունս արձանագրուի կազմուելիք ցանկին գլուխը՝ այս նպատակին ծառայող շարժումի մը կամ կազմակերպութեան մը նախաձեռնութեամբ: Ես կը թելադրեմ, որ հոս որքան շուտ այնքան լաւ զարկ տրուի այս հարցին շուրջ տարուելիք բոլոր գործունէութեանց, միանալու համար Ֆրանսայի մեր եղբայրներուն ձայնին: Նմանապէս, կոչ կ'ուղղեմ աշխարհիս որեւէ կողմը կամ անկիւնը գտնուող բոլոր հայերուն, որ իրենք ալ միանան մեզի, որ այս նուիրական գործը՝ մեր արդար իրաւունքներուն պահանջքը կարող ըլլանք գլուխ հանել փութով:

Օ՛ն ուրեմն, սիրելի հայրենակիցներ, դէպի յաղթանակ:

Յարգանօք

Հելիոպոլիս 5-4-64 **ՓԻՐԱՑՐ ԲԻՐԻՆՃԵԱՆ**

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԻ ԵՐԳԵՐ

ԱՐԱԲ ՀՈՂԱԳՈՐԾԻՆ

Անօք մնացիր, անվարձ նորտ դարձար,
Թախծաւէտ տամուկ աչերդ բըժոտ
Պարզած շողերուն կիզիչ արեւին···
Դուն երկար ատեն խուլ բողոք բարձար,
Վիզիդ հետ վըտիտ՝ սիրտըդ ալ կարօտ
Յանձնած մոլեկան ու գէշ անձրեւին···

Բայց եկաւ հիմա օրը բերկրանքին···
Աւատապետը փախա՜ւ, անոպայ···
Հովերուն տուիք ուսիդ ցնցոտին·
Հողը քո՛ւկդ է արդ, դուն ունիս հիմա
Սերմնցու ատոք խորը մառանին···
Կոշկոռ ափերուդ հիմա կ'սփոփին···

Ալ չկա՜յ վաստակդ քարով անողոք
Կանուխէն խըլող անխիղճ վաշխառուն·
Ո՛չ ալ քրտինքդ ջլատող մողոք,
Երաշտ կամ ախտեր, մարախ անանուն,
Ո՛չ ալ տզրուկներ, արիւնիդ ծարաւ,
Պատուոյդ թշնամի ցեցեր անիրաւ···

Ծաղկած են բոլոր դաշտերը երկրիդ,
Բերքն առատ է արդ, ամէն ինչ ժպտուն,
Ու դուն խոփիդ հետ կամ սուր բրիչիդ
Կամ թրաքթորիդ կռթնած օրն ի բուն,
Զաւակներուդ հետ՝ հոգով անքթիթ,
Կ'երգես գալիքը, կ'երազես հեռո՜ւն···

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԸՆԿԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գրեց ԱՍՏՐԻՆԷ ՏԱՏՐԵԱՆ

Ընտանիք, դաստիարակութիւն և կարողութիւն։ Ահա երեք բառեր, որոնք կարեւոր հարցեր ունին իրենց խորքին մէջ, և որոնց կը նայինք սակայն շատ պարզ կերպով։ Բայց, աշխարհի մարդոց գոյավիճակը կը ճշդուի անոնցմով և անոնք կը վարեն մեր կեանքի ընթացքը։

Մարդ արարածը՝ իր բնածին թէ ստացական կարողութիւններով՝ կրնայ պարծիլ այսօր ամէն շրջանէ աւելի և կասկած չկայ թէ իր իմացական կարողութիւններով հետզհետէ կատարելութեան կը ձգտի այսօր, ամէն ատենէ աւելի։ Սակայն, դժբախտաբար, իր բոլոր այդ ֆիզիքական, մտային թէ հոգեկան կարողութիւններով և առաւելութիւններով մարդը տակաւին անկատար է։ Անկատար, անգիտակ և անփորձ է ան իր և իր նմաններուն հանդէպ։ Մարդ արարածը չի գիտեր տակաւին թէ, իր նմանը, նոյնինքն ինք, ի՞նչ կը սպասէ իրմէ և թէ, ինք որքա՜ն մեծ պատասխանատուութիւններու բեռան տակ ճնշուած է։ Այս վիճակը մարդուն մէջ ստեղծած է տեսակ մը բարդոյթ, որուն առանց գիտակցելու, կը տառապի ան։

Արդի մարդը շատ աւելի կը տառապի քան թէ իր նախորդը։ Կը տառապի որովհետև, շատ աւելի լիակատար և հասուն, սակայն շատ աւելի անփորձ է ինքը ինքնիրեն համար։ Մեզմէ ո՛չ ոք գիտէ թէ ի՞նչպէս պէտք է լաւ եւ հանգիստ ապրիլ, ինչպէս պէտք է խուսափիլ բոլոր այն արտաքին ազդակներէն, որոնց սոյդ վտանգներ են ո՛չ միայն մեր ֆիզիքական գոյութեան, այլ՝ մեր բարոյական խարխափին քայքայման։

Շատ որոշ է, որ մա՛րդը ծընած ատեն ոչ մէկ պատասխանատուութիւն ունի իր ծնունդէն, իր ապրելու պայմաններուն հանդէպ անգիտակ է, որով, իր շուրջինները, զինք մեծցնելու կոչուած մարդիկը միայն պատասխանատու են և մե՜ծ, շա՜տ մեծ պարտականութիւն մը ունին կրթելու, դաստիարակելու զինք։

Մի՛շտ ըսուած է՝ որ մարդը լաւ կը ծնի, եթէ նկատի չառնենք կարգ մը ժառանգական տուեալներ, թերիներ կամ ֆիզիքական ախտաւոր վիճակներ։ Ատոնք բացառութիւններ ըլլալով հանդերձ, անշուշտ կը խաթարեն ծնող էակին կանոնաւոր մեծնալու ընթացքը, արգելք կ'ըլլան անոր աճումին, մտքի մշակումին, հոգեկան զարգացումին, բայց, ինչպէս ըսինք, բացառիկ այս վիճակներէն դուրս է մարդու բնականոն ծնունդը։

Օր. Աստրինէ Տատրեան

Մեր մտանանշել ուզածը ուրեմն, այս վերջին մա՞րդն է, որ օժտուած է մարդկային էակի մը վայել շնորհներով։ Անոր գետինը բերրի հող մըն է, ուր ամէն բան որ խնամով տնկուած է կ'աճի ու կը զօրանայ, սքանչելի խմոր է ան՝ որուն կարելի է տալ որոշ ձև և ուղղութիւն։ Խնդիր է գիտնալ՝ այդ խմորը շաղուելու ձևը, այդ բերրի դաշտը արգասաւորելու եղանակը։

Նորածին մըն է ահա ան։ Շրջաններու բաժնելէ ետք անոր ֆիզիքական գոյութեան էական անկիւնաքարերը, պէտք է սկսիլ առաջին շրջանի կրթական ծրագիրներով։ Առաջին այս շըրջանին իսկ, մանուկը կ'արտայայտէ արդէն նկարագրի որոշ գիծեր, որոնց վրայ ուշադիր հսկողի

(շար. տես էջ 4)

ՈՐԲՈՒԹԻ՛ՒՆ.. ԺԱՌԱՆԳԱԿԱ՞Ն ԵՍ ԴՈՒՆ

(ԱԿՆԱՐԿ)

Գրեց ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՖԷԼԵԱՆ

Կը մտածէր նկարիչը փակուած արուեստանոցին մէջ։ Այս քանի՞երորդ անգամն էր՝ որ կը մատնուէր գրեթէ ինքնակործան վիճակի։

Շատ չուտ սահած էին տարիները և հիմա միակ մտածում մը կը չարչարէր իր օրերը։

— Որբութի՞ւնն ալ ժառանգական...

Այո՛, որբ դարձուցած էին զինք։ Գիտակցութեան աչքերը որբանոցին մէջ բացած էր և իրեն համար ամբողջ աշխարհը պզտիկցած ու ամփոփուած էր որբանոցին ցանկապատերուն մէջ և որուն պատուհաններէն դուրս բաղձացուած ազատութիւնը՝ տարբեր որբանոցի մը հեռանկարով կը սահմանափակուէր։

Մարդասէ՛ր և բարեսէ՛ր մեծազօրն ազգերու «խիղճը», որպէս անպէտ առարկայ, աղբին անդին նետած էր զինք՝ իր բախտակիցներուն հետ։

Ճակատագիրը վերջապէս անոնցմէ մաս մը առաջնորդեց Նեղոսի այս օրհնաբեր եզերքները։

Նկարիչը կարծած էր վարագուրուած տեսնել իր ճակտին խարանուած բախտին վերջին արարը··· չէ՞ որ հոն գտած էր, ո՜վ զարմանք, ոչ-որբեր, հայր-մայր ունեցող բախտաւոր տարեկիցներ։

Փրկուած էին...

Այո՛, փրկուած էին... իր ընկերներէն ոմանք իրենց «փըրկութիւնը» գտան ազգակից հարուստներու խոհանոցներուն մէջ, ուրիշներ՝ սպասուհիի գոգնոցներուն ետին։

Որբի ճակատագիր...

Սակայն ինք՝ իր անձին համար եղաւ թէ՛ հայր, թէ՛ մայր և թէ՛ ազգական··· ո՛չ մէկուն դուռը զարկաւ՝ բարեսիրութիւն պարտադրելու համար անոր...։

Քալեց առանձինն՝ իր անհատական ուժերուն վրայ վստահած, որովհետև, տարօրինա՜կ բան, Աստուած՝ հայ որբին Աստուածը Իր շունչին հետ, անոր ոգի և ըզգացում ներարկած էր։

Ոգի և զգացում, որոնց մասին ամենադոյզն գաղափարն իսկ չունէր ջարդարարը և մարդ անունին իսկ արժանի չեղող՝ մարդակերպ հրէշը. որովհետև եթէ կարենար ըմբռնել հայուն տրուած այդ շնորհներուն արժէքը, զանոնք եւս սեփականացնելու մասին պիտի խորհրդակցէր մեծ ու քաղաքակիրթ ազգերու հետ։ Ոչ... եթէ Թուրքը զանոնք ճանչնալու բարձրութեան հասած ըլլար՝ հայը որբ չէր մնար...

Ուրեմն, առանձինն քալեց մեր արուեստագէտը, զարգացնելով՝ իրեն շնորհուած այդ առաւելութիւնները։

Հասաւ շրջան մը, ուր առանձնութիւնն ինքզինք զգացուց և մտերիմ մը փնտռել տուաւ։ Այս՝ այն շրջանն է, որուն կ'ենթարկուին բոլոր ապրող էակները։

Ան ընտրեց իր մտերիմը։ Հոգին թեթեւցած զգաց։

Առաջին զաւկին ծնունդը շատ յուզեց զինք։ Իր մարմինին այդ մասնիկը առաւ ձեռքերուն մէջ և թաց աչքերով փսփսաց. «Բախտաւոր էակ, դուն որբ չե՛ս»։ Բայց անմիջապէս մտաբերեց, որ վստահաբար իր հա՛յրն ալ նոյնիմաստ բան մը ըսած էր իր անվարժ ականջներուն...։ Այդ պահուն էր որ ամենէն աւելի զգաց և ըմբռնեց իր ցեղին վիճակուած անարդար ճակատագրին ծանրութիւնը, և սրտին խորերէն ժայթքող գոյութեամբ մը՝ անիծե՛ց. «Ո՜վ տէր, ոգի և զգացում ներշնչէ Թուրքին···»։

Ան ամէն ինչ ըրաւ իր զաւկին, ապա զաւակներուն չզգայնելու համար՝ թէ որբ հայր մը ունին։

Գիշերը մինչև լոյս սիրով աշխատեցաւ, անոնց սեղանէն բան մը պակաս չընելու համար։

Կինը՝ լաւ հասկցած ըլլալով իր ամուսնոյն մտահոգութիւնը, հարուստի զաւակներուն հետ մըրցելու ատեան լաւ հագցուց իրենները։ Դպրոցի կէսօրուան ճաշէն առաջ, սա ըրաւ խնձորը։

Հայրը՝ բոլորին քմահաճոյքները սիրով տարաւ և ներողամիտ աչքով դիտեց անոնց մանկական ու պատանեկան թերութիւնները անոնց բերնէն ալ չլսելու համար. «Դուն արդէն որբ ես...»։

Սակայն, զարմանալի կերպով շուտ մեծցան անոնք, և օր մըն ալ հեռացան՝ նոր տուն տեղ ըլլալու...։

Դարձեալ առանձին մնաց՝ կեանքի իր հաւատարիմ ընկերոջ հետ։

Դժուար եղած էր արուեստի իր կտրած ճամբան և ձեռակերտ խոչընդոտներով լեցուն։ Սա, այն ան հպարտօրէն քալած էր՝ դըժուարը արհամարհելով և խոչընդոտ հիւսողներուն միայն բարիք կամենալով։ Եւ հիմա՝ կրնար ամբողջութեամբ նուիրուիլ իր երկրորդ զաւակներուն՝ իր նկարներուն, որոնց համար՝ բազմաթիւ անգամներ փորձուած էր բնութեան կարգը խախտել և զանոնք առաջին գիծի վրայ դնել··· բայց կար հայ մայրը։

Այսպէս տարիները անցան։ Կեանքի սեւ ու ճերմակ օրերը բոյն դրին արուեստագէտի գլխուն վրայ։

Այդ անցնող տարիները իրեն բերած էին նախանձելի յաջողութիւններ։ Բայց իր արուեստը երբեք չէր տուժած այդ ժամանակաւոր յաղթանակներէն, որովհետեւ ինք համոզուած էր՝ որ դեռ տեղ ունէր հասնելիք։

Եւ հիմա, տարիներ ետք, իր արուեստանոցին մէջ փակուած՝ իր մտքի զաւակներուն դիմաց կը մտածէր։

Քանի՞երորդ անգամն էր որ նոյն մտածումը կը չարչարէր զինք։ Չէր համարձակեր մէկուն բանալ իր սիրտը։

— Ի՞նչ պիտի ըլլար պատէն կախուած իր այդ զաւակներուն ճակատագիրը···։ Իր որբութի՞ւնը ժառանգ պիտի ձգէր անոնց։ Ո՛չ, այդ անկարելի է··· պէ՛տք էր միջոց մը գտնել այդ անողոք ճակատագրէն փրկելու համար ըլխուր-ուրախ իր կեանքի վկաները։

Քանի՜ քանիներ փորձեցին անոնցմէ ոմանց տէր կանգնիլ, զանոնք խնամել որպէս իրենց հարազատները, սակայն ժամանակի փորձաքարը մէջտեղ հանեց անոնց խորթութիւնը։

Հայ արուեստագէտը համոզուած էր սակայն որ իր հոգեհատորները աշխարհի մէջ տեղ մը՝ շնչող, ապրող, աշխատող և իր ցրուած զաւակները իր տաքուկ թեւերուն տակ հաւաքող ծնող մը ունին։ Վաղ թէ ուշ, ան մէջտեղ պիտի ելլէր և փնտռէր իր հարազատ զաւկին՝ զաւակները···

Եւ իրեն բնաւ տարօրինակ պիտի չթուէր՝ եթէ օր մը, սպասուած և ցանկացուած օր մը, այդ հետաքրքիր ծնողքը գար և իրմէ պահանջէր իր կեանքի պատկերները։ Ո՛չ, բնաւ պիտի չզարմանար··· Հայ որբի ճակատագի՜ր··· տասը տարի, քսան տարի, քառասուն տարի եւս՝ ծնող, եղբայր և քոյր գտնել։

Արուեստագէտը համոզուած էր, որ շատ բաներ կրնային ժառանգական ըլլալ, ինչպէս նիւթական հարստութիւնը, գեղեցկութիւնը և զանազան ուրիշ բաներ··· Բայց որբութիւնը··· երբե՛ք։

ՁԵՌՔԸ

(Հատուած)

Գրեց ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՍ

Ձեռքը աշխարհ է ստեղծում և կեանք։ Քարը դնում է քարի վրայ, և քաղաքներ ենք տեսնում մենք, գիւղեր ենք տեսնում մենք։ Նա դաշտերն է գնում, գործարաններ և բարիքներ է տալիս մարդուն։ Ձեռքը երգ է հիւսում, և մարդը, երգը շուրթերին, սխրանքներ է անում ու դէպի հեռաստանները թռչում։ Ձեռքը քարի մէջ շունչ է դնում և այդ քարը մեր նախնիների, մեր մեծ նախնիների կերպարանքով բարձրանում է փողոցներում, հրապարակներում, այգիներում ու պուրակներում, որ ապրի մեզ հետ, յետոյ դէպի սերունդները գնայ և դարերի հետ էլ ապրի։ Ձեռքը տաճարներ է կառուցում, ապարանքներ ու կոթողներ։ Ձեռքը մարդուն դէպի աստղերն է ուղարկում, և մեր աչնա ո՛չ միայն այսօրը, վաղն էլ է իր մեծութեամբ ծառանում։

Ձե՜ռքը···

Ինչե՞ր ասես, որ չի անում մարդու։ Ձեռքը, բարի, ազնիւ ու մեծ գործերի համար ծնուած նրա ձեռքը։

Ես ճանաչում եմ մէկին. ձեռներ մի մարդու։ Դէ՛, ինչո՞ւ միայնակ ես. Երեւանն էլ է ճանաչում նրան, Հայաստանն էլ է ճանաչում նրան. աշխարհն էլ է ճանաչում նրան։ Ոչ տուն է շինում այդ մարդու ձեռքը, ոչ երգ հիւսում, ոչ էլ քարին շունչ տալիս։ Կտաւի հետ գործ ունի նա։ Նկարներ է նկարում միայն։ Երեւանն է նկարում այդ ձեռքը, Հայաստանը, աշխարհը։ Հայաստանի լեռների ժայռոտ բարձունքներն է նկարում նա, նրա հովիտներն ու ծաղկուն այգիները, ծաղիկներն ու մրգերը, նրա այնքա՜ն հայկական երկինքը։ Հայերն է նկարում նա, աշխարհի մարդուն։ Նկարում է, եւ այդ նկարներում կեանք ես տեսնում դու, երգ ես լսում դու, շունչ ես զգում դու։ Նկարում է, եւ այդ նկարները երեւանցուն են հասնում, հայաստանցուն են հասնում։ Նկարում է, եւ նկարչի անունը դէպի երեւանցին տանում, դէպի հայաստանցին տանում, դէպի աշխարհի մարդը տանում։ Նկարում է, և ամէն նկար աւարտելիս, նրա մի անկիւնում իր հուժկու, իր ազնիւ ու բարի ձեռքով մի անուն գրում մեզնից առաջ ապրած, մեզ հետ ապրող եւ դէպի սերունդները գնացող մի անուն. Մարտիրոս Սարեան։

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲՈԼՈՐԻՍ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Է

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Դարաւոր գերութեան տառապանքներուն եւ դժխեմ ճակատագրի ձմայքներուն ենթարկուած սփիւռքահայ բազմութիւնները, որոնք դաժան զաւթիչներու կողմէ դեռ շատ կանուխէն տեղահանուած էին Մայր-Հայրենիքէն եւ ցաք ու ցրիւ եղած օտար հորիզոններու տակ, բնաւ երբեք չմոռցան իրենց պապերուն Հայրենիքը եւ իրենց աղօթքին մէջ խնդրեցին ըսելով.—*Աստուածածի՛ն, վերին կաթան, մեզի դարձուր մեր սուրբ վաթան։*

Հայ գաղթականութիւնները դարե՛ր ու ընթացքին շատ բան կորսնցուցին իրենց նիւթական եւ բարոյական հարստութենէն, տոհմիկ բարքերէն ու աւանդութիւններէն, բայց մէկ բան որ չկորսնցուցին, այդ իրենց պապենական հողին եւ մայրենի լեզուին հանդէպ ունեցած սէրն էր, զոր աղօթքի վերածելով պահեցին իբր սրբութիւն սրբոց եւ անունը դրին «Մայր Հայաստան»...։

Մայր Հայրենիքի ազատութեան համար մեր նախնիքները բանտերու մէջ հալումաշ եղան, ամենի լեռներու եւ ձորերու մէջ կոտորուեցան, կախաղաններու վրայ ճօճուեցան, իրենց բոսոր արիւնը ուղխօրէն հոսեցուցին, մաքառեցան, պայքարեցան մինչեւ որ ազատագրուեցաւ Հայաստանը։

Գերութեան եւ նահատակութեան դառն օրերը անցան սակայն։ Շատ բան փոխուեցաւ Հայաստանի մէջ։ Մեր Հայրենիքը կը ցնծայ այսօր եւ հեզահեզ աւելի կը բարգաւաճի իր Գիտութիւններու Ակադեմիայով, կազմակերպուած ճարտարարուեստով, տնտեսական անհախընթաց վերելքով, որոնք զարմանք եւ հիացում կ'առթեն օտարազգի այցելուներուն անգամ։

Ընկ. Սարգս Փաչաճեան

Ի զուր չէր, որ Ճէյմս Օլդրիչ անգլիացին երկու տարի առաջ Հայաստանը տեսնելէ ետք ըսաւ. «Դո՛ւք, Հայերդ, իրօք ուշագրաւ ժողովուրդ էք, որ կարողացեր էք միայն այսքան հաւասարիմ ձեր աւանդութիւններուն եւ Հայրենիքին, երբ ամբողջ պատմութիւնն ու հանգամանքները ձեզի դէմ են եղած»։

Այո՛, հայուն տոկունութեան եւ անկործնելիութեան գլխաւոր ազդակը իր Մայրենի լեզուին եւ Հայրենիքին հանդէպ ունեցած անսահման սէրն է, իր արտակարգ հայրենասիրութիւնն է, որովհետեւ հայուն համար Հայրենիքը սովորական բառ մը չէ, այլ ա՛յն նուիրական հողն է, ուրտեղ կը հանգչին մեր մեծ մեռելները, ա՛յն սուրբ երկիրն է, ուրտեղ կը լսուին մեր Մայրենի լեզուն եւ աւանդութիւնները։ Հայրենիքը, վերջապէս, ա՛յն խորանն է, որ մեր մայրերուն եւ հայրերուն արիւն – քրտինքով շաղախուած է, եւ սուրբ շաղախէն շինուած է հայ անունը կրող իւրաքանչիւր անհատի միսն ու ոսկորը։ Եւ թող ուրեմն, սփիւռքի բոլոր հայերը, անկախաբար իրենց քաղաքական եւ կրօնական դաւանանքէն, գիտակցին, որ արտասահմանի մէջ չկայ աւելի մեծ հայրենասիրութիւն, քան սիրել հայ լեզուն եւ Հայրենիքը եւ չմոռնալ մեր նախնիքներու ուխտն ու աղօթքը։

Ահա՛ այս գիտակցութեամբ տոգորուած, ամէն հայ պէտք է կրկնապատկէ իր եռանդն ու ջանքերը, պահելու, պահպանելու համար մեր աւանդութիւններն ու մշակոյթը, որով կրնանք պարծենալ ամենաքաղաքակիրթ ազգերու կողքին, թէ մենք ալ ժողովուրդ ենք, ունինք գիր, գրականութիւն, Հայրենիք եւ Պետութիւն։

Այս ուղղութեամբ է, անշուշտ, որ «Ջահակիր» իջած է հրապարակ հայրենասէրներու եռանդուն հոյլով մը։

Սոֆիա ՍԱՐԳԻՍ ՓԱՉԱՃԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԵՐԱԿԵՐՏՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ

Պէտք ունինք ազգաշինարարներու եւ ոչ թէ ազգասիրութիւն վաճառողներու։

Անզարմանելի ցաւի ու վիշտի աղբիւր դարձած է այն մորմոքիչ իրականութիւնը, թէ ինչու մեկ նման յատկութիւններով օժտուած եւ տաղանդաւոր ժողովուրդ մը՝ իրեն արժանավայել կացութիւն մը, դիրք մը չէ բռնեցած դարերէ ի վեր։ Առաւել, ստեղծուածներն ալ շատ անցաւոր եղած են եւ ունեցած են եղերական վախճան, եւ թէ՝ ան ցեղը աւելի տառապած, զոհուած եւ տուժած է երկար՝ իր կեանքին ընթացքին։

Այս գոյավիճակին դառնութիւնը անձնապէս ըմպել սկսած եմ հինգ տարեկանէս․ հօրս կթոտ եւ վախէն սոսոսուն ծունկերուն վրայ դգալած եմ մահուան սարսուռը, անկէ ետք ալ զայն տեսնելով յաճախ իր ճգնաժամային, արիւնաքամ վիճակներուն մէջ։

Այն կնճռոտ հարցը՝ միշտ չարչարած է զիս, թէ ինչո՞ւ մեր դատը դեռ մնացած է անլուծելի․ անո՞ր համար արդեօք, որ կարգ մը տհաս ղեկավարներ, զուցէ գիտակցաբար, չեն ուզած մտածել քննական եւ անաչառ մտքով մեր այնքան շատ ձախողութիւններուն դրդապատճառներուն, խուսափելու համար իրենց սխալ, թեթեւամիտ կամ անխոհեմ ձեռնարկներուն պատասխանատուութեան խոստովանութենէն, եւ ընթացած են նոյն մոլորուն ուղիէն, առանց անդրադառնալու որ ազգի մը ճակատագրին հետ խաղալու մեծ ու ահաւոր պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ իրենց ուսերուն վրայ։

Բաւա՛, անցած են այդ աղէտներուն միակ պատասխանատու ցոյց տալ մեր աշխարհագրական աննպաստ դիրքը՝ արշաւողներու առջեւ, մոռնալով որ Արարչութիւնը իրենց տուած է նաեւ բնական անառիկ եւ անանց այնքան լեռները, կիրճեր եւ ամրոցներ․ ապա, ուրիշ ցեղեր ալ նոյն դիրքով մեր չուրջը եղած են, բայց անոնք իրենց խոհեմութիւնով, միութիւնով եւ ներքին կատարեալ գործակցութիւնով կրցած են թեթեւցնել աղէտները, խուսափիլ անոնցմէ եւ իրենց ամբողջութիւնը պահպանել մինչեւ հիմա։ Ուրեմն աշխարհագրական ազդակներէն աւելի ներքին եւ ազգային պատճառներ պէտք էր որոնել մեր մշտնջենական խաչելութիւններուն մէջ, առանց յետին մտածումի մօտենալ հարցին, վէրքին, եւ զայն նշտրակելու ցեղասիրական քաջութիւնը ունենալու։ Մեր կարծիքով դարերէ ի վեր մեր կրած աղէտներուն ամենէն մեծ դրդապատճառը, հետեւաբար եւ անպատասխանատուն՝ այսինքն մենք ենք․ ժողովուրդ եւ ղեկավար միասին։ Մեր ազգային դարձած ախտերը եւ մեր ղեկավարներուն մեծ մասով պատրաստուած եւ այդ պատասխանատուութիւնը կրելու կարող, հմուտ, հեռատես, ճկուն եւ խոհեմ չըլլալն է եւ մանաւանդ միաբանութեան եւ անշահախնդիր գործակցութեան թերին։ Մեր կարծիքով՝ մեր պարտութիւններուն գլխաւոր պատճառները կը կայանան Արմենախտը, *եսապաշտութիւնը եւ հայրենասիրութիւն ծախելու մոլութիւնը կամ շահագործումը։ Արմենախտը (մեր կողմէ այսպէս յորջորջուած) հայկական ախտաւոր եսն է, որ պատճառ կ'ըլլայ միշտ զայն պառակտելու, բաժան բաժան ընելու, համագործակցութիւնը ջլատելու եւ ասով պարտութիւնը դիւրացնելու կը ծառայէ եւ կը տանի մինչեւ իսկ մատնութեան եւ ազգակործան դաւաճանութեան․ մեր գլխաւոր փլուզումները ատոր հետեւանքը եղած են․ մեր պատմութիւնը վկայ է ատոր, փաստելու պէտք անգամ չկայ։ Այս մասին 1926էն ի վեր հրապարակաւ արտայայտուած ենք յաճախ առանց ձայնակցութիւն գտնելու ուրիշ մտաւորականներէ։ Այս անգամ կ'ուզենք աւելի երրորդ պատճառը եղող ազգասիրութիւն ծախելու ախտին, դիւրին եւ շահաբեր ախտին նշտրակումը ընել։*

(Շար. տեսնել 6րդ էջ)

ԸՆՏԱՆԻՔ·ԴԱՍՏ·ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ·

(Շար. Գ. էջէն)

դերը պէտք է ստանձնել անմիջապէս իսկ։ Ո՞վ պիտի ընէ ասիկա... մարդը ինքը...։ Այսինքն մարդ Մե՛ր... ծնողքը, դաստիարակը։ Առաջին առթիւ իսկ կըրնանք ըսել Ընտանիքը։ Այո, եւ Ոչ։ Պատճառները քննուելու կը կարօտին։ Եթէ նորածին մանուկի մը կրթական հարցը բեռցնէինք եւ շատ սիրով ու շատ բնականօրէն պիտի բեռցնէինք, ընտանիքին որոշ է որ... դիւրաւ կ'ազատէինք եւ փրկուած կ'ըլլային արդէն տագնապ է ու պատասխանատուութենէ։

Ցարդ, ընտանեկան օրէնքները, բարոյախօսներու խիստ ազդարարութիւնները, ընդհանուր դաստիարակչական օրէնքի մը հիմունքը ա՛յս հարցին շուրջ կը դառնան անշուշտ։ Ընտանիքը, մեծ պատասխանատուութիւն կը ստանձնէ, ընտանիքը տէրն է իր զաւկին․ ընտանիքը ինք պիտի վերականգնէ իր նմանը, իր զաւակը։ Սակայն, փորձերը, երկար տարիներու արդիւնքը մեզի աւելի տարբեր եզրակացութիւններու կ'առաջնորդեն։ Ափսո՜ս, որ, ընտանիքը չըլլար որոշ, մեկին եւ անառարկելի դեր մը կատարել մարդուն կազմաւորումի թեքնիք, մտային թէ հոգեկան ամբողջութիւնը կատարեալ վիճակի մը հասցնելու գործին մէջ չօշափելի եւ տիրական ըլլալ։

Ընտանիքը, այսինքն ծնողքը, հայրը, մայրը եղան անհատներ՝ որոշ խառնուածքի տէր, շատ անգամ լաւ, շատ անգամ գէշ, շատ անգամ հիւանդագին կերպով զգայուն, զուրկ դատողութենէ, զուրկ թերեւս զարգացման կարողութիւններէ կամ շատ զբաղած կեանքի տագնապներով, կամ ծոյլ, կամ ինքն ալ իր կարգին մեծցած պատահական դաստիարակութեան մը տուած անհիմն, անարիւն եւ անջիղ, անգոյն ցուցմունքներով։ Եւ անշուշտ, շարունակաբար այսպէս սերունդներ եկան ու անցան, կուգան ու կ'երթան եւ մարդուն հիմնական դաստիարակութիւնը մնալով ծնողներուն, կը մնայ պատահականութեան։ Որո՛շ է որ ընտանիքին առընթեր կա՛յ դպրոցը։ Սակայն, դպրոցը չի կրնար առանձինն՝ աւելի արմատական դեր մը կատարել։

Ուրեմն, մարդը դաստիարակելու կարեւոր գործը, ըստ իս, կը ծանրանայ հաւաքականութեան մը վրայ։ Իսկ, ընտանիքը, անհատը այսինքն, իր որոշ բաժինը կ'ունենայ համաձայն իր զարգացումի աստիճանին եւ իր ֆիզիքական պայմաններուն եւ դիրքաւորումին։ Խնդիր է, թէ ո՞ր հաւաքականութեան պիտի վստահուի այս շատ կենսական գործը։ Այդ հաւաքականութեան անդամները, որո՞նք պիտի ըլլան եւ ի՞նչ տեսութիւնով եւ ի՞նչ պայմաններով, ի՞նչ տեսակ աշխատանք պիտի տանին։ Պիտի ազդուի՞ն քաղաքական հոսանքներէ։ Որոշ վարդապետութեան մը պիտի յարի՞ն։ Անվիճելի է սակայն, թէ մեծ է, շատ մեծ եւ շատ սպառիչ ու գրեթէ անկարելիութիւն ստեղծելու չափ հարց է եւ աշխատանք այս գործը։ Սակայն, ո՛չ երբեք անկարելի։ Եւ աշխարհի շատ մը երկիրներու մէջ արդէն իսկ կը կիրարկուի, տակաւին նախնական վիճակի մէջ։

Այժմ սակայն, պահ մը թողելով հաւաքական աշխատանքի ազդեցութիւնը նորածին մանուկին դաստիարակութեան հարցին շուրջ, վերադառնանք ընտանիքին։ Ի՞նչ... միթէ մանուկը պիտի խլուի՞ իր մայրիկէն երթալ դաստիարակուելու համար հաւաքականութեան մը ձեռքը, ու մօր մը գուրգուրանքը, մեծ սէրը, նուիրումը պիտի չունենայ։ Եւ տղան պիտի տառապի՝ զուրկ ծնողական սէրէ՞... եւ այս անգամ ալ ուրիշ բարդո՞յթ մը երեւան պիտի գայ... մայրը հապա՞... զաւակ մը մեծցնելու հաճոյքէն պիտի զրկուի՞... եւ ինքը պիտի ըլլայ պարզ մեքենա՞յ մը... ծնելու գործի՞ք մը...։

Այս բոլորը հարցեր են անշուշտ՝ միշտ քննարկութեան ենթակայ։ Ես ինքս ալ չեմ կրնար վայրկեանական այո՛ կամ ո՛չ ըսել բոլոր ասոնց։ Բայց, չեմ ալ ըլլար բոլորովին անոնցմէ, որոնք՝ իրենց վայրկեաններու հաճոյքին համար, տղան թողած են պատահական դաստիարակութեան մը աւելի վտանգաւոր ճիրաններուն մէջ քան թէ որոշ դաստիարակութեան ոգիով սնած մարդոց ձեռքը, որոնք գիտեն եւ գուրգուրալ, եւ քննադատել, եւ խմորել տղուն նկարագրի իրեն յատուկ վիճակները, ճանչնալ անոնց հոգեկան այլազան դեգումները

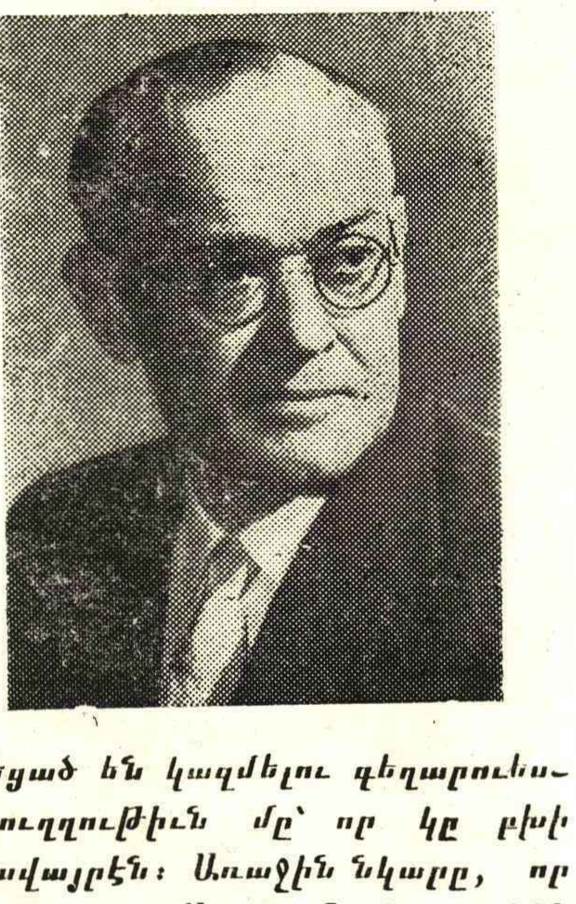
Որոշ է որ վիճելի հարցեր կան, ինչպէս ըսի։ Շատեր կ'ըսեն՝ թէ ամէն մայր, բնազդօրէն գիտէ իր զաւակը մեծցնելու կերպը...։ Թողէք որ բնութիւնը գործէ։ Սխա՜լ ըմբռնում, այս դարուն անհամապատասխան ուղղեգիծ, որ շեղելու եւ մոլորուելու դատապարտուած է։ Ես անձնապէս միշտ պիտի պնդեմ՝ որ աւելի լաւ է ունենանք պատրաստուած եւ որոշ ուղղութիւններով դաստիարակուած եւ կարողութիւններու տիրացած, դատող, լրջամիտ եւ իրենց ընդունակութիւններուն համբով յառաջացած մարդ անհատներ, քան թէ թերեւս աւելի ըզգայուն, աւելի՛ սիրամաչ, զգայնիկ մայրեր եւ հայրեր, որոնց գործերը շատ անգամ ալ ի վնաս քաղաքակրթութեան եղած են։ Մայրը մայր է նորէն՝ եթէ նոյնիսկ իր զաւակն իրմէ հեռու, հաւաքականութեան մը, ըսենք պատրաստուած դաստիարակներու հովանիին տակ մեծնայ։ Ան դարձեալ առիթը պիտի ունենայ գուրգուրալու, ըլլալով ինքն ալ իր կարգին այդ հաւաքականութեան մէկ անդամը։ Ի՞նչ կ'ուզենք դեռ, եթէ իսկապէս ունենանք դպրոցներ, տեսակ մը մեծ ընտանիքներ, ուր մեր տղաքը հաւաքաբար կարենային զարգանալ, աճիլ, մեծնալ, դաստիարակուիլ իւրաքանչիւրը իր հոգեկան թէ մտային կարողութիւններուն եւ ընդունակութիւններուն աճումով եւ մշակուելով։ Մինչդեռ, շատ անգամ, մեր անհատական կեանքին մէջ, մեր ընտանիքներու սխալ կամ թերի դաստիարակութիւնով՝ կրնանք մեր տղան դարձնել նոյնիսկ չար, յոռի վարմունքի տէր եւ կոր գիծերով պաշարուած։ Շատ անգամ մենք ենք մեր զաւակներուն ոճրագործը՝ նոյնիսկ մեր անսահման սէրերով, մեր զոհաբերութիւններով, մեր նուիրումներով։ Ասոր պատճառը, շատ անգամ մեր մտային կարողութեանց խեղճութիւնն է, շատ անգամ մեր տգիտութիւնը, մեր զգայնութիւնը եւ տրամաբանելու պակասն է։

Ամէն մայր գրեթէ կը սիրէ իր զաւակը՝ եթէ անգութ մը, եսասէր մը կամ անորմալ մը չէ, բայց ո՛չ մէկ մայր, ո՛չ մէկ հայր կրնայ իր զաւակը կրթել տրամաբանօրէն ներդաշնակ ու իր որոշ հակումներուն համապատասխան սիսթեմով մը։ Արդէն, մայր մը չի կրնար սիսթեմ ներմուծել իր դաստիարակչական գործին մէջ․ ասոր համար ոչ արտաքին ազդակները, ո՛չ ալ իր ներքին եսին իրեն արտօնած տուեալները բաւարար են։ Կանոնաւոր, սիսթեմաթիկ կերպով զաւակ մը մեծցնելու համար, մայր մը կամ հայր մը պիտի ստանձնէ այնպիսի զոհողութիւններ, որոնք սակայն իր ֆիզիքական, տնտեսական, թէ մտային եւ թէ իր անձնասիրական վիճակներուն չեն համապատասխաներ, հպատակիր․ նախ որ մարդիկ, ըլլա՛ն անոնք մայր կամ հայր, անձնասիրական զգացումներ ունին ի բնէ։ Ապրելու պայմաններն ալ արդէն թոյլատու չեն որ անոնք այնքա՛ն կարենան զոհել որ տղուն վրայ հսկեն մինչեւ վերջ եւ զոհեն իրենց ամէն հաճոյքը։

Արդէն, ամէն մայր ամէն մօր պէս չէ։ Մայր մը այսպէս պիտի կրթէ, ուրիշ մը ուրիշ ձեւով եւ ո՛չ մէկը պիտի կրթէ իր զաւակը ուղղակի զաւկին յատկանիշներուն կամ թերիներուն ճամբով։ Այլ, ամէն ոք իր կարողութեան եւ իր շուրջ տիրող պայմաններուն ներած չափով։ Եւ երեւան պիտի գայ պատեհապաշտական դաստիարակութիւնը։ Մեթոտիկ դաստիարակութիւն մը կրնան տալ մի միայն հաւաքականութեան մը որոշ զարգացումի տէր եւ դաստիարակելու կոչուած եւ պատրաստուած անձերը։ Ընտանիքը ինչպէս երէկ, այսօր ալ անկարող է կրթելու զաւակ մը... մարդ մը՝ այսինքն։ Այսօր, առաւել եւս անկարող է՝ քան էր առաջ։ Քննենք ասոր պատճառները։

★ ՄԱՀՄՈՒՏ ՍԱՅԻՏ ★
ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

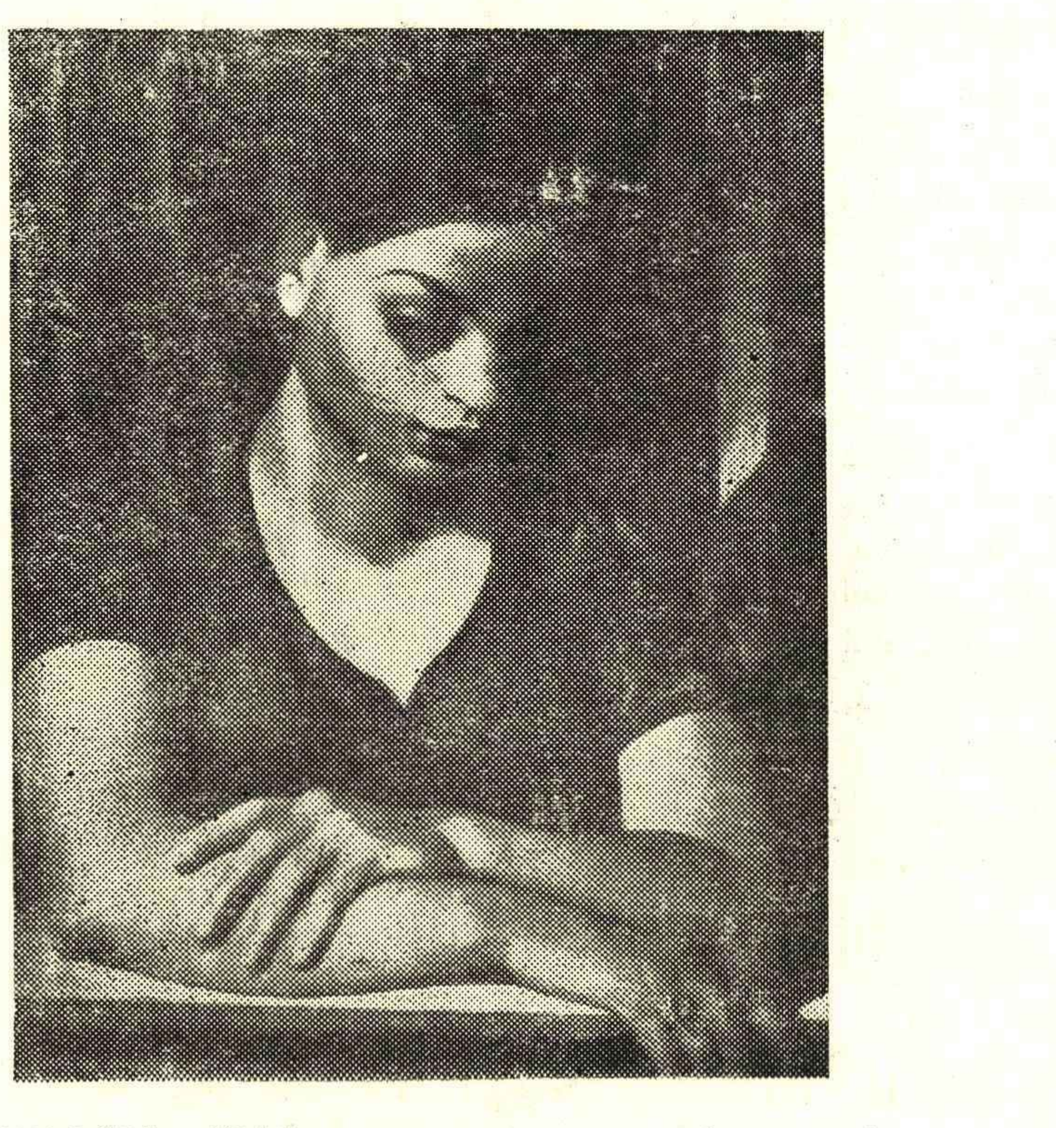
ԳՐԵՑ ՀԱՍԱՆ ՕՍՄԱՆ

Մահմուտ Սայիտ առաջին արուեստագէտն է, որուն պետութիւնը շնորհած է Գեղարուեստի և Գրականութեան առաջին կարգի Արժանիքի Մրցանակը։ Ան բաժնուեցաւ մեզմէ քանի մը օրեր առաջ՝ 9 Ապրիլին, որ կը զուգադիպէր իր ծննդեան թուականին՝ 9 Ապրիլ 1897։

Ողբացեալ արուեստագէտ և խորհրդատու դատաւոր Մահմուտ Սայիտ ապրեցաւ՝ ծառայելով թէ՛ գեղարուեստին և թէ՛ դատաստանական ասպարէզին։ Ան իր յոյսերն ու երազները կը գտնէր կերպարուեստին մէջ, ուր ան կը վերանորոգէր կեանքը՝ նոր շրջանակի մը մէջ, որուն ընդմէջէն կը նկարագրէր ծովային աղջիկներու կեանքը յատուկ ոճով մը՝ ներշնչուած միջավայրէն և ազդուած եգիպտական ոգիէն։

Նկարչութեան հանդէպ իր սէրը երևան եկած է երբ երախայ էր և աճած է իր աճման հետ։ Նկարչութեան հանդէպ ունեցած այս սիրոյն աճման օգնած է իտալացի արուեստագիտուհի «Քազունաթօ Տաֆորվօ», որուն կը դիմէր յագեցնելու համար իր փափաքը և ձգտումը։

ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

1915*ին յաճախած է արուեստագէտ «Արթուրօ Զանիրրի»ի նկարչատունը։* 1919*էն* 1921*ի ժամանակամիջոցին, իր տարեկան ամառնային պտոյտներուն ընթացքին, կը յաճախէր Եւրոպայի մայրաքաղաքներուն մէջ գտնուող արուեստի հսկաներուն մօտ, ինչպէս նաև յաճախած է «Ժիւլիան» նկարչատունը։ Այսպէս Մահմուտ Սայիտի անունը շրջած է արուեստի շրջանակին մէջ իբր մէկը այն ռահվիրաներէն, որոնք բաժին ունեցած են կազմելու գեղարուեստի ուղղութիւն մը՝ որ կը բխի միջավայրէն։ Առաջին նկարը, որ արժանացաւ Արդի Թանգարանին կողմէ ընդունուելու, «Մարգարէն» պաստառն էր,* 1929*ին։ Այս թանգարանը յետոյ նուիրեց զայն Աղեքսանդրիոյ Թանգարանին։*

Հակառակ որ, մինչև յիսուն տարեկանը, Մահմուտ Սայիտ շարունակեց զբաղիլ գեղարուեստով, դատաւորութեան պաշտօնի կողքին, ան հաստատ համոզուած էր որ դատաստանական աշխատանքները պէտք չէր որ արգելք ըլլային իր գեղարուեստի ճամբուն...

ու այդ պատճառաւ հրաժարեցաւ իր դատաւորութեան պաշտօնէն, որպէսզի իր ամբողջ ժամանակը տրամադրէ գեղարուեստին։

Երբ կազմուեցաւ Գեղարուեստի և Գրականութեան Խնամակալ Վերին Մարմինը, ան նախ ընտրուեցաւ անդամ, յետոյ քննիչ՝ այդ մարմնի կերպարուեստի Յանձնախումբին։ Ան առաջին արուեստագէտն եղաւ, որ քանի մը տարի առաջ, ստացաւ պետութեան Արուեստից Արժանիքի Մրցանակը, հակառակ անոր որ գեղարուեստից ոչ մէկ վարժարան աւարտած էր։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Մահմուտ Սայիտի գեղարուեստական փորձառութեան առաջին հունտը առնուած է իտալական և ֆլանտական նախնական գեղարուեստի փիլիսոփայութենէն որ ազդեցութիւն ունեցած է իր գեղարուեստական կազմութեան վրայ, իր արտադրութեան առաջին շրջանին։ Անկէ սորված է նկարչութեան ամբողջութիւնը և համաչափութիւնը, մակերեսները գծելու կերպը և գոյներու ընտրութիւնը։ Լոյսի բաշխումը սորված է «Րամպրանտ»ի նկարներէն, իսկ նկարչութեան ճարտար կառուցուածքը և համաչափութեան առաջին դասերը ստացած է «Վան Անքի» և «Վան Տարուետ»ի նկարներէն։

Ի վերջոյ Մահմուտ Սայիտի ուշադրութիւնը գրաւած է այն յեղափոխութիւնը, զոր յառաջ բերած էր Սպանիա ապրող յոյն արուեստագէտը՝ «Էլկրէքօ»։ Հոն, ան ուսումնասիրած է այս վերջնոյն գործերը և օգտուած է լոյսի ցոլացման և թափանցման մէջ։

Հակառակ որ իր առաջին ուսումնասիրութիւնները կը հետևէին Եւրոպայի նախնական գեղարուեստին, ան չմոռցաւ այն դերը՝ որ պէտք էր ունենար մեր ընկերային շրջանակին մէջ։ Այն ոճը, որուն հետեւած էր, արգելք չեղաւ որ ընտրէ եգիպտական նիւթեր և զանոնք արտայայտէ իրմէ բխած նոր ոճով մը, որ բուն ձևը (Ֆորմ) *նոյնը պահելով հանդերձ, կը յատկանշուէր նկարչութեան եզերքներէն արձակուող շողերով, որոնք կը վերածէին զայն գեղարուեստական գործի մը, որ ունի իր ինքնուրոյնութիւնը, անկախ այն ոճէն որ սորված էր մեծ արուեստագէտներէն, որոնցմէ առած էր նկարչութեան առաջին դասերը։*

«Էլ Մէսա» թերթին տուած իր վերջին տեսակցութեան մէջ, ան կ'ըսէր՝ թէ կը նախընտրէր գոց և մութ գոյները, որովհետև անոնք են որ կ'արտայայտեն նկարին ոգիին խորքը։ Գոց գոյներու պատճառած մթութեան հետ ճառագայթող լոյսը նկարին կուտայ որոշ տեսակի հմայք մը և հոգիի անապականութեան զգացումը։ Կ'աւելցնէր թէ ան կը հաւատար այն իրողութեան, որ կերպարուեստագէտին նիւթը պէտք էր հիմնուած ըլլար մասնաւորաբար միջավայրը քննելու և անոր մէջի կեանքը զգալուն վրայ։

Նախ գաղափարը ծնունդ կ'առնէ արուեստագէտին մտքին մէջ, յետոյ կը շաղախուի իր գիտութեան փորձառութեան և զգացումներուն հետ, որպէսզի կազմեն առաջին գիծերը իր մտքին մէջ պատրաստուող նկարին։ Այս նկարը տակաւին չէ ամբողջացած մինչև որ արուեստագէտին ձեռքին տակ վերածուի գոյներու և գիծերու՝ որոնք կը ստեղծեն նորութիւն մը, որ ոչ մէկ ուղղակի կապ ունի առաջին գաղափարին հետ, այլ արդիւնքն է գոյներու, ըղձացումներու, փորձառութեան և գիտութեան շաղախումին, որուն ոյժ տուած է գաղափարը և ձևաւորած է արուեստագէտին ունեցած գիտութիւնն ու փորձառութիւնը կերպարուեստի մէջ։

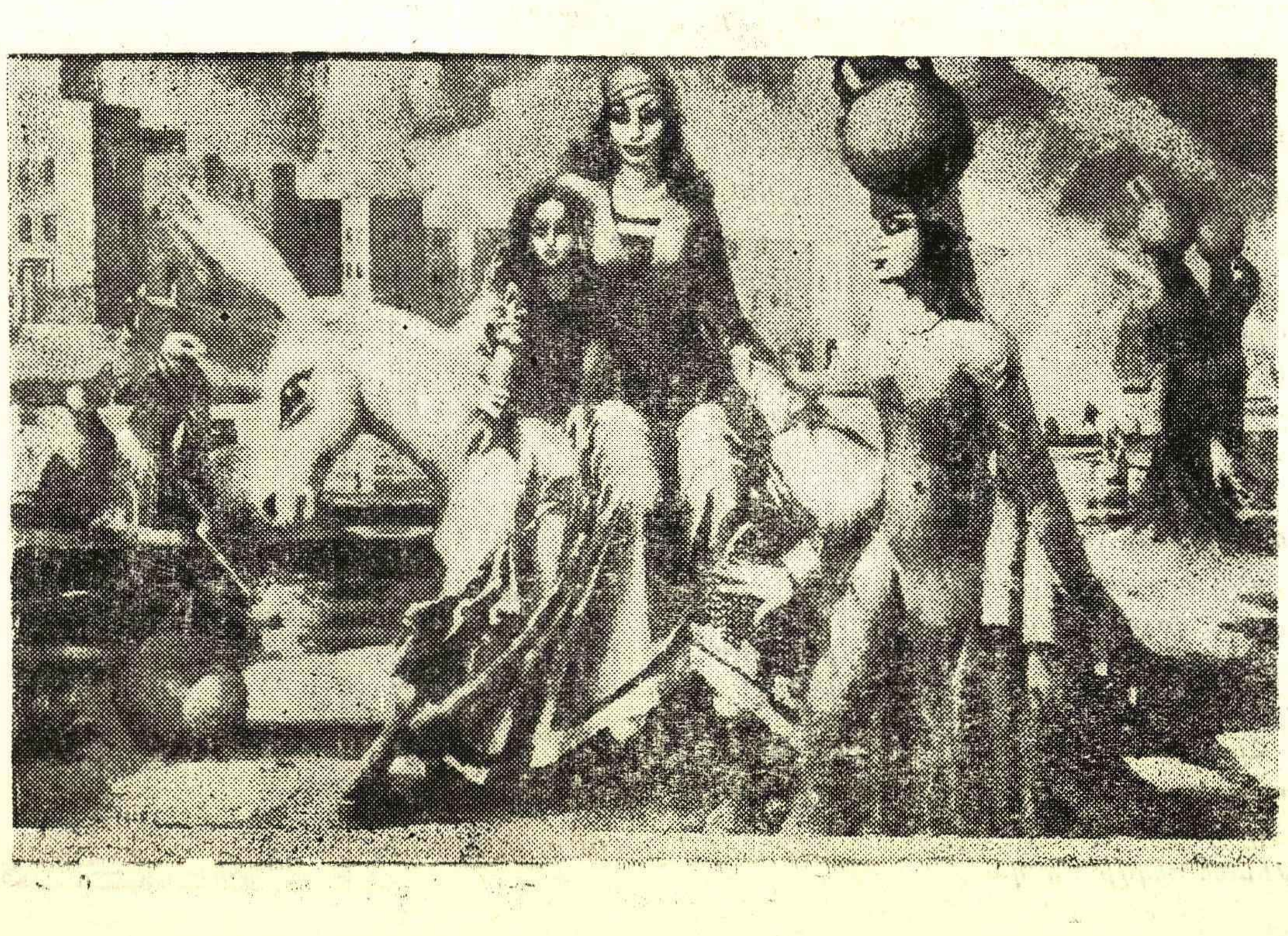
ՄԱՀՄՈՒՏ ՍԱՅԻՏԻ ԴԵՐԸ ԻԲՐԵՒ ՌԱՀՎԻՐԱՅ

Մահմուտ Սայիտ կը նկատուի առաջին սիւներէն մին, որ բաժին ունեցած է եգիպտական նկարչութեան յատկանիշը կազմելու իւղաներկ նկարչութեան մէջ։ Ինչպէս նաև եգիպտական նկարչութեան մէջ մտցուց նորութիւններ, որոնք չկային նախապէս։ Մահմուտ Սայիտի դերը նկարչութեան մէջ նոյնն է՝ ինչ որ է Սայէտ Տարուիշի դերը երաժշտութեան մէջ։ Հակառակ երկու արուեստագէտներու միջև գտնուող ապրելակերպի տարբերութեան, երկուքն ալ իրենց կարողութիւններն ու ժամանակը տրամադրած են արտայայտելու բուն եգիպտական միջավայրն ու նիւթերը, ինչպէս «Երկրին Աղջիկը», «Ծովային Աղջիկներ», «Անգործը», «Ախնաթոն կը վերակենդանանայ», «Տեսարաններ Նեղոսի վրայ», «Եգիպտական Միլայան» և ուրիշ նիւթեր, զորս Մահմուտ Սայիտ ձևաւորած է մղուած իր ազգային ոգիէն և հաստատամտութենէն, որ իւրացնէ՝ զինք շրջապատող կեանքը և զայն արտայայտէ ոճով մը՝ որ հասնի ժողովուրդի սրտին և մտքին, առանց որ տուժէ գեղարուեստական ոճը։

Մահմուտ Սայիտ ապրեցաւ իսկական արուեստագէտի մը կեանքը։ Ան բաժին ունեցաւ կազմելու եգիպտական դպրոցը նկարչութեան մէջ, ինչպէս նաև ապրեցաւ իբրև դատաւոր՝ հաւատարիմ իր երկրին և արուեստին։

Եթէ Մահմուտ Սայիտի կեանքը այլեւս վերջացած է, պիտի մնան իր գործերը, որպէսզի ներկայացնեն պատմութիւնը կամքին և հաւատարմութեան՝ հանդէպ հայրենիքին և ազգի զաւակներուն։

Արաբերէնէ թրգմ․
ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

ՄՐՑԱՆՔՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ
ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ծ. Խ.— Հրատարակութեան համար ստացած ենք խիստ շահեկան կոչ մը, որուն գործնական մասը կը հրատարակենք ստորեւ, մեր կարգին հրաւէր ուղղելով «Ջահակիր»ի բարեկամ-աշխատակիցներուն, որ մասնակցին այս մրցանքին։

1965 *թուականին կը լրանայ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը։*

... Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը կ'առաջադրէ արժանավայել կերպով նշել Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը, ի միջի այլոց բանալով մրցանքներու շարք մը՝ պատմութեան, վէպի, պատմուածքներու, թատերգութեան, պոէմայի և երաժշտութեան, որոնց թեման պէտք է ըլլայ Ապրիլեան Եղեռնը։

Մասնակցողները պարտին իրենց ստեղծագործութիւնները միութեանս հասցնել մինչեւ 31 *Դեկտեմբեր* 1964*։*

Դատական կազմերու քննարկումէն և վճիռէն ետք՝ առաջին մրցանակի արժանացած գործերը պիտի տպագրուին և պիտի բաժնուին 1965 *Ապրիլին։ Յիսնամեակի բացումը՝ պիտի կատարուի մրցանակի արժանացած թատերախաղին ներկայացումով։ Եզրափակիչ հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Պէյրութի մեծագոյն սրահներէն մէկուն մէջ, արտասահմանէն և հայրենիքէն հրաւիրուած անձնաւորութիւններու ներկայութեան,* 1965 *Ապրիլ* 24*–ին։*

Բացի մրցանակի գումարէն, անոր արժանացած գիրքերու սպառումէն գոյացած հասոյթին 25 *առ հարիւրը պիտի յատկացուի հեղինակներուն։ Նոյն համեմատութեամբ պիտի տրուի նաեւ թատերախաղի ներկայացումին հասոյթէն։*

Մրցանակները պիտի յատկացուին հետեւեալ ձեւով.—

	Ա. ՄՐՑԱՆԱԿ	Բ. ՄՐՑԱՆԱԿ
1. Պատմութիւն Մեծ Եղեռնի	1500 Լ. Ո.	750 Լ. Ո.
2. Վէպ	1500	750
3. Թատերախաղ	1000	500
4. Երժշ. (համանուագ կամ օրաթորիօ)	1000	500
5. Հինգ պատմուածքներ	500	250
6. Պօէմա	500	250
7. Յուշեր	500	250

Մրցումներուն կրնան մասնակցիլ Արտասահմանի և Հայրենիքի գրողներն ու արուեստագէտները։

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար կը խնդրուի դիմել վարչութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Հասցէ.—Գերսամ Ահարոնեան, Նամակատուփ 4192, *Պէյրութ, Լիբանան։*

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ

ԱՅՍ ՀԱՆՃԱՐԵՂ ՏՂԱՆ ՉՈՐՍ ՏԱՐՈՒ Է...

Այս խորագրին տակ և «Իր մատներուն մէջ կան երաժշտութեան դարեր, որոնց պատմութիւնը գրուելու կը սպասէ» ենթախորագիրով՝ Լոռի Աուէյս, Լիբանանի «Թելեվիժըն Մակազին» հանդէսին մէջ կը խօսի կանխահաս տաղանդի մը մասին, որ կը կոչուի Աւետիս Գույումճեան, որդին՝ Էշրէֆիէի ծանօթ ատամնաբոյժ Տոքթ. Գույումճեանին, որ ինքն ալ միևնոյն ատեն երաժիշտ է և նկարիչ։

Աուէյս կը պատմէ, որ շըռայլօրէն գոյնզգոյն սենեակներէն շլացած, այցի գացած է Էշրէֆիէ։ Եւ երբ հասած է Գույումճեաններուն քիչ մը հին շէնքին առջև, տեսած է որ փողոցը խումբ մը տղաք կը խաղան, ամենէն մեծը տասը տարեկան։ Անոնք իրեն հետ կը մտնեն տան բակը, ուր, Տոքթորին օգնութեան պէտք չունեցած, դիւրութեամբ կը զատէ տարբեր հով ունեցող Աւետիսը։

— Բարեւօյս, կ'ըսէ լրագրողը, ի՞նչ է անունդ։

— Աւօ՛, կը պատասխանէ քիչ մը խստութեամբ և լուրջ։

— Աւետիս, կը բացատրէ մայրը քաղցրութեամբ։

«Երեք խնձոր հասակով, համարձակ նայուածքով և ընդհուպ շարժուձևերով, մեր մարդուկը գիս վերէն վար կը չափէ մէյ մը։ Ես է որ կը շփոթիմ անոր նայուածքէն։ Կը համարձակիմ ժպիտ մը ուրուագծել դէմքիս վրայ, բայց ժամանակ չեմ ունենար զայն զարգացնելու։ Քննութիւնը կ'երեւի գոհացուցիչ էր։ Արժանաւորութեամբ առլցուն շարժումով մը, անխօս, կը դառնայ ինքն իր վրայ ու կը քալէ դէպի դաշնամուրը. կը բանայ զայն, կը վերցնէ ուղտի մորթէ ծածկոցը և ոտքի, բազուկները տարածած, ներշնչեալ, աստուածային արտայայտութեամբ՝ ձայնանիշ մը կը նետէ ու կը սկսի նուագել...

«Իրապէս, նուագողը մանուկ մըն է։ Կրնամ գոցել աչքերս և հաշիւ կուտամ ես ինծի, թէ նուագողը չափահաս մէկն է։ Սպանական թեմայի վրայ քիչ մը արեւելեանացած դաշնաւորում մըն է։ Պէտք է տեղէ մը լսած ըլլայ ան այս թեման, օր մը, և զայն պահած է իր ուղեղին մէջ՝ մինչև որ իր մատները զայն արտայայտած են ստեղնաշարին վրայ։ Յանդուգն երեւէջներ, կըշռութաւոր, ապա արձակ և համդարտ...»։

Լիբանանցի լրագրողը իր տպաւորութիւնները յանձնած է ամբողջական էջի մը, որմէ զըրկուելու հարկադրուած ենք այստեղ։

— Ի՞նչ նուագեցիր, Աւետի՛ս։

— Չե՛մ գիտեր, ծեգի համար նուագեցի։

Աւետիս միայն հայերէն կը խօսի։ Տոքթորը կը բացատրէ ինծի, որ իր մանչուկը դպրոց չ'երթար, դաշնամուրի դաս չէ առած, բայց հայր ու մայր երաժիշտներ ըլլալուն՝ Աւետիս կը կը կրկնէ կարգ մը եղանակներ, զորս կը լսէ իրենցմէ։ Տոքթորը կը շեշտէ, որ ինք կ'երազէր երաժիշտ մը ըլլալ, բայց հացի համար հետեւեցաւ բժշկութեան։

— Աւետիս շատ ազդուած է իմ նուագած կտորներէն, սպանական եղանակներ։ Ան կ'ունկնդրէ յաճախ երբ բարեկամի մը հետ «տուօ» կ'ընենք։ Նաև, կնոջս եղբօրորդին, Ճեարինովի աշակերտն է, և Սովետական Հայաստանի մէջ երաժշտութիւն ուսանելու համար սան ընտրուեցաւ, Աւետիս բացառիկ ծիրք ունի. երբեմն կը փորձեմ մոլորեցնել զինք թեթև աններդաշնակութիւնով մը. ո՛չ, կը պոռայ ան և իր թաթիկներով օդին մէջ նշան կ'ընէ, կարծես սրբել ուզելով գործուած սխալը...։

«Երբեք ջղային չէ ան, կը շարունակէ հայրը, ներոյժ խառնըքի և հաւասարակշիռ բնաւորութեան երևոյթ մըն է։ Բարի է և մանաւանդ ունի գեղեցիկին սէրը։ Եթէ մարդիկ գտնուին, զորս կը գտնէ անգեղ, անկարելի է որ նուագէ անոնց առջև...»։

— Ի՞նչպէս նկատեցիր իր ծիրքը։

— Աւետիս սովորութիւն ունէր գիշերները լուացուելու. առտուան մօտ կ'ելլէր կը նուագէր, ներդաշնակ եղանակներ։ Երբ խիթ ունենար՝ կը նստէր կը նուագէր և կը մոռնար իր ցաւը։

Լրագրող Աուէյս, քանի մը նկատողութիւններ ընելէ ետք՝ ի մասին փոքրիկ Աւետիսին և անոր յարաբերութիւններուն Մոցարթի և Տեպիւսիի հետ, կը դնէ խոշոր հարցումը։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս փոքրիկին ապագան... Չե՛նք գիտեր...

Արդարև, մե՛նք ալ կը հարցնենք, ի՞նչ պիտի ըլլայ այս փոքրիկ տաղանդին ապագան։

Հ.

* *

Հինգշաբթի, 12 Մարտ 1964ի երեկոյեան ժամը 6ին, լիբանանեան հեռատեսիլի քանալ 11 էն դաշնակի վրայ ելոյթ ունեցաւ Աւետիս, որուն մէջ ապագայ տաղանդաւոր երաժշտագէտ մը կը տեսնեն մամուլն ու երաժշտական շրջանակները։

ԽՈՆԱՐՀՆԵՐԷՆ ԱԲՐԱՀԱՄ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ

Գահիրէի Ս.Դ.Հ.Կ.ի թեան շրջանակը՝ Շաբաթ, 18 Ապրիլ 1964ին հողին յանձնեց իր երիցագոյն անդամներէն ընկ. Աբրահամ Գումրուեանը։

Ան ծնած էր Մարաշ, 1874ին։

Կանուխէն յարած էր Հնչակեան կուսակցութեան եւ անոր դրօշին տակ մարզուած։ Ան աշխատած դա ձաւ Զէյթունի 1895ի ապստամբութեան ժամանակ։ Զէյթունի վրայ խօսող քուրմ զինուորական բերդը գրաւող հերոսներէն մէկն էր Աբրահամ Գումրուեան՝ Թապագ Արքուշի եւ Յակոբ Օհանեանի (Փայլակ) հետ (վերջիններս՝ Այնթապցի)։

Այս սխրագործութեան համար՝ Օսմանեան կառավարութիւնը Աբրահամը եւ իր ընկերները, ինչպէս նաեւ իր Յովհաննէս եղբայրը՝ դատապարտած է մահուան։ Բայց Աբրահամ ազատուած է փախչելով Արժանթին։

190.ին, Օսմանեան կեղծ Սահմանադրութենէն խաբուելով տասերու նման, վերադարձած է Մարաշ եւ ամուսնացած այնտեղ։ Ունեցած է հինգ զաւակ։

1920ի Մարաշի դէպքերուն ժամանակ, Մուսթաֆա Քեմալի (հետագային Աթաթուրք) չէթէներն ու պաշտպանողներ ջարդած են Մարաշի ժողովուրդը։ Աբրահամի ընտանիքը մահացած է ամբողջութեամբ։ Ինք կրցած է միանալ Ֆրանսական նահանջող բանակին եւ հասած է Ատանա։ Կիլիկիոյ վերջնական պարպումով՝ ապաստանած է Եգիպտոս եւ հաստատուած Գահիրէ։

Այստեղ հիմնած է կօշիկի գործատուն մը եւ վերամուսնացած է 1921ին՝ Տիկին Կիւլիզարի հետ։ Որդին՝ ընկեր Մակար, հազիւ վարժարանը աւարտած, դարձած է ընկ. Աբրահամի աջ բազուկը գործին մէջ։ Վերջին տարիներս՝ ան գրեթէ հանգստեան կոչուած էր ինքզինք եւ կ'ապրէր իր հին յիշատակներով ու բարեկամներու հետ խօսելով Հնչակեան կուսակցութեան անցեալ սխրագործութեանց, ազգային խնդիրներու եւ ներկայ Հայաստանի մասին։ Ներգաղթել երազող երեք մըն էր ընկ. Գումրուեան։

Ապրիլ 17ին՝ բարեկամներու հետ խօսած ատեն յանկարծակի փլած է իր հոգին, սուգի մատնելով իր անձնուէր կողակիցը, իր արժանաւոր զաւակն ու թոռները։ Թաղումը տեղի ունեցաւ յաջորդ օրը՝ Ապրիլ 18ին Մարմինայի Ս. Մինաս Մատրան մէջ։ Դամբանականներ ըրած էին Ս. Դ. Հ. Կ.ի թեան Գահիրէի կազմը, Հայկ. Ընթերցասրահի Վարչութիւնը եւ հինգ այլ ընկերներ։ Այսպէս, խոնարհ հերոս մը եւս վերջնապէս բաժնուեցաւ մեզմէ, բաց ձգելով գաղափարապաշտ զոհաբերող ընկերոջ իր տեղը։

Մայր Հայրենիքէն հեռու, հողը թեթեւ գայ ուսերուդ, սիրեցեալ ընկեր Աբրահամ Գումրուեան։

Խ. Ի.

ՋԱՀԱԿԻՐ.— Մեր խոր ցաւակցութիւնները կը ներկայացընենք այրի Տիկին Կիւլիզար Գումրուեանի, Ընկեր և Տիկին Մակար Գումրուեանի, իրենց զաւակաց և ազգակից բոլոր պարագաներուն։

ԱԶԳ. ՎԵՐԱԿԵՐՏՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ

(Շար. Դ. Էջէն)

Այս ախտը սկսած է չեչտուիլ մեր մէջ ազատագրական տենչերու վերագարթումին հետ և մանաւանդ 1890 թուականէն սկսեալ երբ ժողովուրդին այս նորազարդ խանդավառութիւնը առիթ կ'ընծայէր և ասպարէզ կը բանար զայն շահագործել ձգտող ինքնակոչ տարրերու ալ, որոնք առիթ չէին փախցներ։ Այդ թուականներէն սկսեալ էր որ ամէն կրօնական, գրող կամ բանաստեղծ, ուսուցիչ, ազգային պաշտօններու հետապնդիչ, ինքնակոչ գործիչ՝ իրենց յաջողութեան կամ փառասիրութեան ամենէն աժան և դիւրին միջոց ընտրած էին ազգասիրութիւն ծախելը, որ իրենցմէ որևէ ձևով զոհողութիւն ալ չէր պահանջեր. պէտք էր հայրենիքէն ճառել, Մասիսը, Արարատը, Երասխը, Հրազդանը փառաբանել, ամէն առիթի հանրութիւնը խանդավառել այսպիսի քերթողներով, քերթուածներով, ճառերով, ազգասէր կամ հայրենասէր անունը վաստկիլ. անկէ յետոյ դիւրին էր փառաւորուիլ, աթոռներ, պաշտօններ շահիլ, բարձրանալ։ Դրական և շինարարական հայրենասիրութեան անկարող և տեսական հայրենասիրութիւն միայն կատարելով անարժան անձեր մինչև պատրիարքական աթոռներ բարձրացած են՝ շահագործելով ժողովուրդին միամիտ հայրենասիրութիւնը, և այսպէս շատ սուղ և շատ աղետաբեր արժած են այս խեղճ ցեղին, և հակառակ մօտ անցեալին այնքան արիւնոտ դասերուն, մեր ժողովուրդը տակաւին չէ սորված և չեն սորվեցուցած դեռ իրական ազգասիրութեան ի՞նչ ըլլալը և ի՞նչ պահանջելը իր ղեկավարներէն թէ ժողովուրդէն. դեռ չեն գիտեր որ բուն ազգասիրութիւնը կը պարտադրէ իրար սիրել, գնահատել, իրարու օգնել ամէն կերպով, ամէն առիթներու և նեղ պարագաներուն մանաւանդ, խղճամտօրէն ծառայել ազգին ամէն մարզերու մէջ՝ յառաջդիմելու, շէննալու, զարգանալու և հզօրանալու ձեռնարկներուն։ Ազգին այսպէս ծառայելով՝ մենք մեզի ծառայած կ'ըլլանք. ազգովին բարձրանալով է որ էապէս անհատապէս ալ բարձրացած կ'ըլլանք, ազգը շէնցնելով է որ մենք ալ շէնցած կ'ըլլանք, կամ կրնանք ըլլալ անհատապէս, ուրիշ ձևով, այսինքն անհատականօրէն շահուած ամէն ինչ ժամանակաւոր և դիւրաւ կորսնցնելիք կ'ըլլայ. ազգովինն է միայն յաւերժական, երջանկաբեր և անաւեր։ Ազգն է որ հայրենիք կրնայ ունենալ և զայն պահել, ո՛չ թէ հայրենիքը ազգը։ Արդ վեղարաւորներ, ազգային իշխանաւորներ, ղեկավարներ, գրողներ, մամուլ, ուսուցիչներ և գիտականներ և արուեստագէտներ, ջանանք այս նոր մտայնութիւնով տոգորուիլ և նուիրուիլ, այս տառապած պատւական ցեղը վերակերտել առողջ նկարագրով, առողջ դաստիարակութիւնով և մաքուր իմացականութիւնով և սկզբունքներով օժտել զայն։ Անկէ ետք ամէն ինչ յաջողութիւնով կը պսակուի։ Ըրժըշ ութեան նուիրեալ հիմնադիրները զայն նկատելով ոչ միայն արուեստ, այլ և կերպ մը առաքելութիւն, էական պատգամ մը դրած են անոր կոչուողներուն (նախ չվնասել)։ Քաջ գիտնալով որ այս մարդկային վեհ սկզբունքին չհեւացող Հիպոկրատի աշակերտները օգտակար ըլլալէ աւելի վնաս և աղէտ կը դառնան տառապող մարդկութեան։ Ազգի մը վարիչները նոյնպէս իրենց կոչումին կիրարկութեան ատեն պէտք է խղճմտօրէն կիրարկեն բժշկութեան տուած այս պատուէրը, փառասիրութիւններու և անձնական շահերու ծառայելով, կամ իրենց անկարողութիւններով պատուհաս չըլլալու ժողովուրդներուն։

Ահա այսպիսի խոհեմական սկզբունքներու հետեւութեան իմաստութիւնը չունենալով է որ անցեալի մեր մաս մը ղեկավարները իրենց խանդավառութեան գինովութենէն տարուելով՝ հրապարակային ճառերով և գրութիւններով մեծ կայսրութիւններու տապալումին հերոսները դառնալու ելան, այսպէսով քաջալերելով «Առանց հայու Հայաստան»ի կուսակիցները և տուժել տուին թէ՛ իրենց, պժգախտաբար, և թէ իրենց սիրելի ցեղին՝ ահաւոր չափով։

Վերջացնելէ առաջ պարտք կը զգանք կրկին կոչ ընել գաղութահայութեան՝ նուիրուիլ ողջամիտ և շինարար ազգասիրութեան և տեղ չտալ շահախնդիր ազգասէրներուն։

ՏՈՔԹ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ ՈՐԲՈՒՆԻ

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԸՆՏԵԱՆ, Հէլիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար։

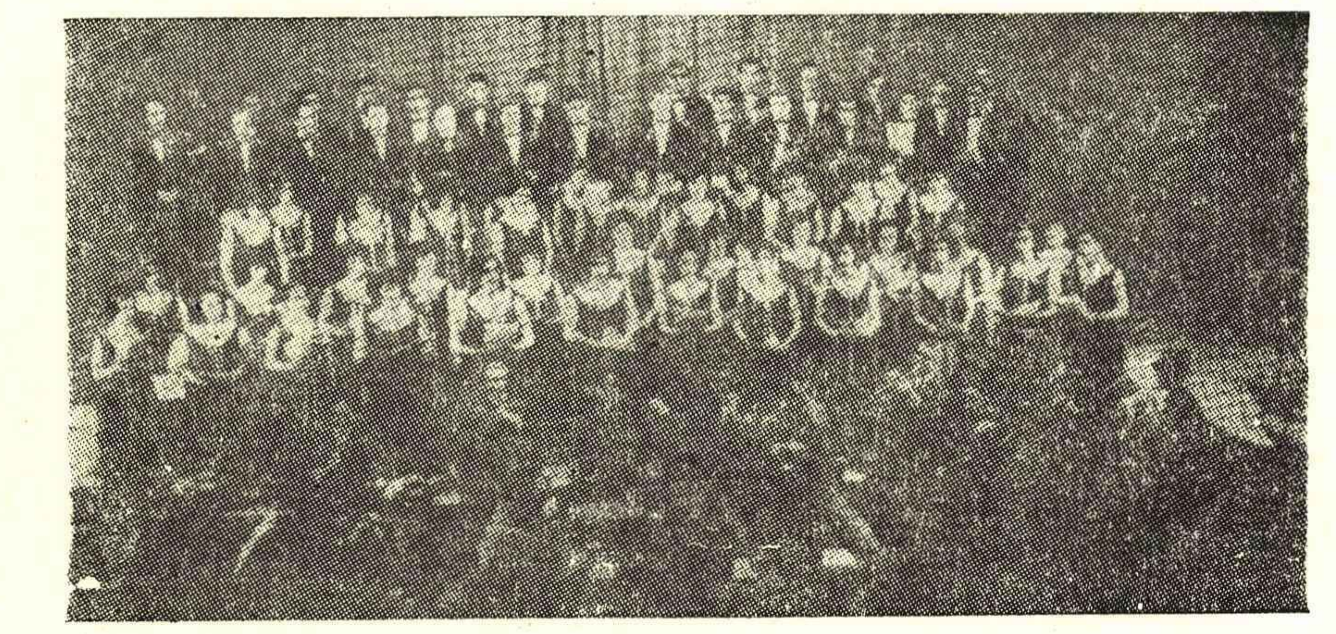
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Շաբաթ, Մարտ 21ին Թէաթր ալ Լիպանի մէջ տեղի ունեցաւ Լիբանանահայ Մշակութային Միութեան Երաժշտական Փառատօնը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Ա. Պատմագրեանի:

Յիշեալ Միութիւնը, որ ատենէ մը ի վեր գաղրեցուցած էր իր մշակութային հանրօգուտ գործունէութիւնը և որ եղած էր այնքան բեղմնաւոր, կրկին հրապարակ կ'իջնէ այս տարի:

Այդ տեսակէտէն ջերմապէս ողջունելի է Լիբանանահայ Մշակութային Միութիւնը, իր յանդուգն նախաձեռնութեան համար՝ կազմակերպելով նման լուրջ համերգ մը, որ եղաւ պատուաբեր ոչ միայն իրեն համար, այլ նաև հայ գաղութին, որովհետև օտար հարիւրաւոր ներկաներուն առջև հայութիւնը ներկայացաւ ճշմարիտ արուեստով հնաքրքրուող ժողովուրդ մը:

Խումբը համերգի պահուն

Համերգին կը մասնակցէին գաղութիս լաւագոյն մեներգիչներէն՝ Օր. Ժանէթ Գույումճեան և Օր. Սօսի Մինասեան, Տիկ. Ս. Սողիկեան, Պր. Պ. Արարթեան և Պր. Կ. Ջատրեան: Խմբերգի հետ մեներգ մըն ալ ունէր Պր. Լ. Քաթըրճեան:

Բոլոր մեներգիչները մեծապէս նպաստեցին համերգի յաջողութեան:

Սակայն համերգին ամենէն տպաւորիչ երևոյթը երգչախումբն էր՝ իր կեցուածքով, կարգապահութեամբ, և կատարումով: Ա. Պատմագրեան խստապահանջ է իր կատարումներուն մէջ և նրբաճաշակ:

Մարտ 21ի երաժշտական փառատօնը մեր գաղութի համար կը բ նայ բարձրորակ երաժշտութեան նոր էջ մը: Պիտի մաղթէինք որ Լիբանանահայ Մշակութային Միութիւնը ինքզինք շատ քաջալերուած զգայ հասարակութեան բուռն ընդունելութենէն և շարունակէ իր գործունէութիւնը, միշտ բարձր պահելով արուեստին ծառայելու իր սկզբունքը:

«Ազդ» ՄԵԼՈՄԱՆ

Ծ.Խ.— Այս համերգը պիտի կրկնուի Մայիս 10ին:

Հոկայ սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր ընտրանի հասարակութեամբ, և հարկ եղաւ հարիւրի մօտ աթոռներ աւելցնել, գոհացում տալու համար տոմսակ չունեցողներուն, որոնք անզգուշութիւնը ունեցած էին նախօրօք իրենց տեղերը չապահովելու:

Երգահանդէսը տպաւորիչ էր ամէն կերպով: Նախ բեմին վրայ շուրջ եօթանասուն երկսեռ երիտասարդներ, գեղեցկօրէն համազգեստուած, իրենց հետ ունենալով 25 հոգիէ բաղկացած նուագախումբ մը, շրջապատած էին վաստակաւոր ղեկավարը: Ապա՝ շատ խնամքով կազմուած յայտագիր մը. եւրոպական դասական հեղինակներու քով տեղ գրաւած էին հայ երգահաններ:

Որքան գիտենք, Ա. Պատմագրեան, իր ամբողջ գործունէութեան ընթացքին, տարած է հետևողական պիծ մը — հայ հասարակութեան ծանօթացնել եւրոպական դասական երաժշտութիւնը և այդ միջոցով բարձրացնել անոր երաժշտական ճաշակն ու պահանջը: Մեր պէյրութահայ գաղութին մէջ, դժբախտաբար այս ուղղութեամբ շատ քիչ աշխատանք տարուած է: Մեր խմբավարները միշտ ալ գոհացած են հայ ժողովրդական, մասամբ ալ ազգային երգերով լեցնել իրենց յայտագիրը: Իսկ վերջերս նորոյթ մը դարձած է՝ պարեր ալ աւելցնել, բոլորովին անտես լով հայ կամ օտար դասական արուեստը: Եւ զարմանալի չէ որ ժողովուրդը սկսած է այլևս անտարբեր ըլլալ լուրջ երաժշտութեան նկատմամբ:

Յայտագրի Եւրոպական մասին մէջ տեղ գրաւած էին Փերկոլեզ, Վակնէր, Պեթհովէն և ուրիշներ: Մասնաւորապէս հասարակութեան կողմէ շատ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ Պեթհովէնի «Ֆանթեզի»ին, որուն դաշնակի մենանուագը կատարեց Տիկ. Ջ. Պուճիգանեան, լրացնելով այդ բարդ կտորին պահանջած բոլոր պայմանները՝ սահուն թեքնիք, գիտակցական մեկնաբանում, խորունկ իմաստաւորում, ինչպէս նաև պեթհովենեան թուշ և ոճ:

Այդ կտորին մէջ ձայնական վեցեակը և երգչախումբը, նուագախումբի ընկերակցութեամբ տըւին իրենց գերագոյնը, արժանանալով ծափերու:

Շնորհաւորելի նորութիւն մըն ալ Ա. Պատմագրեանի Հայկական «Օրաթորիօ»ն էր: Ինչպէս յայտագրին մէջ բացատրուած էր, առաջին անգամ ըլլալով հայ երգահան մը կը մօտենայ մեր սրբազան երգեցողութեան և անոնցմէ զանազան մոթիֆներ առնելով կը կառուցէ սենֆոնիք կտոր մը՝ օրկի, երգչախումբի, մեներգի, ձայնական քառեակի համար:

Օրաթորիոյի ամենէն յուզիչ մասը «Սաղմոսերգութիւն»ն էր և «Այսօր ձայնն հայրական»ը: Այս վերջին մասին մէջ ամբողջ կազմը կը մասնակցի՝ օրկ, երգչախումբ, նուագախումբ և ձայնական քառեակ, վերացնելով ունկնդիրը, մանաւանդ այն վայրկեանին, երբ հնչել կը սկսին հեռաւոր եկեղեցիին զանգակները: Յուզիչ էր վայրկեանը:

Աղեքսանդրապոլցիները կը գրեն

Լենինական, 12 Ապրիլ 1964 թ.

Անհուն հրճուանքով եւ մեծ ուրախութեամբ ստացայ Ձեր ղրկած «Ջահակիր»ի 3 թիւերը (20–2, 27–2, 5–3), որոնց համար մեծապէս շնորհակալ եմ:

Ձեր թերթի 3 թիւերն ալ յափշտակութեամբ կարդացի: Մասնաւոր շնորհաւորանքի արժանի է «Սայաթ–Նովայ»ի նուիրուած բացառիկ թիւը, զուսնաւոր եւ բովանդակալից: Իսկապէս արժէքաւոր թիւ մըն է: Ապրիք: Այս թիւին մէջ լոյս տեսած էր նաեւ Տիւրկերեանի յօդուածը: Այս վերջինը իմ Հայոց Գրականութեան դասատուն է Ինստիտուտին մէջ:

Առանձին ծրարով եւ Ձեր անունին կ'ուղարկեմ հինգ նկարներ:

Ղրկած եմ նաեւ, մասնաւոր «Ջահակիր»ին, «Էքիփքներ» եւ «Մայրեր եւ Հայ Մայրեր» վերնագրով յօդուած մը՝ Մարտ 21ի առիթով: Անոնք ղրկած էի եղբայրներուս հասցէով, հաւանաբար հասած են եւ Ձեզի տրուած (*):

«Ջահակիր»ի անունը շատ տարածուած է Հայրենիքին մէջ եւ բոլորը գիտեն որ «Ջահակիր» անունով թերթ մը լոյս կը տեսնէ Եգիպտոսի մէջ: «Սովետական Գրականութիւն» ամսաթերթին մէջ գ ուած էր վերահրատարակման առթիւ, իսկ փոքրիկ կտորը՝ որ այս նամակիս հետ կը ղրկեմ, առնուած է «Պիոներ Կանչ» թերթէն: Ու. 13 Փետրուարի թիւին մէջ, Բ. եւ Գ. էջերուն վրայ «Ծիծեռնակ» վերնագրին տակ լոյս տեսած «Նամակներ սփիւռքից» բաժնին մէջ կար նաեւ «Ջահակիրը որոշել է» գրութիւնը, զոր անմիջապէս կտրեցի եւ կ'ուղարկեմ Ձեզի, յուսալով որ կը հետաքրքրէ Ձեզ:

Առ այժմ այսքան:

Բարեւներ եւ կարօտալի համբոյրներ բոլորին:

ՅԱԿՈԲ ԾՈՒԼԻԿԵԱՆ

(*)Ծ. Խ.— Այս յօդուածները չեն հասած մեզի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սովետահայ տաղանդաւոր արձակագիր ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ մեզի ղրկած է օրինակ մը իր «ԼԵՌՆԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻ» հատորէն, աւելի քան 700 էջ, գեղատիպ եւ փառակազմ:

Այս ժողովածուն կը պարունակէ հեղինակին ընտիր պատմուածքները, ակնարկները, ճանապարհորդական տպաւորութիւնները, յուշագրութիւնները: Հատորն ունի հետեւեալ բաժինները.— Մանկութիւնը լեռներում, Մոռմոխած արտեր, Մեր գիւղի հին մարդիկ, Սարն ի վեր, Անլեզու ծնողներ, Անլեզու ընկերներ, Ինչպէս որ կան, Էջեր որսորդական կեանքից, Հայրենի լեռներում, Ուրախ պատմութիւններ, Կենդանի բնութիւն, Հեքեաթ եւ իրականութիւն, Յուշեր, Ակնարկներ, Ճամբորդական նոթեր:

Այս պատմուածքներուն մէկ զգալի մասը առանձին ժողովածուներով լոյս տեսած է Միութեան քանի մը հանրապետութեանց մէջ եւ օտար հետեւեալ լեզուներով. անգլերէն, լեհերէն, հնդկերէն, արաբերէն (Պէյրութ), ճաբոներէն (Թոքիօ), չինարէն (Շանհայ, 3 անգամ), ռումաներէն եւ լեհերէն:

ԱՐԵԳԱԿ ամսաթերթ, Ա. տարի, թիւ 1, 12 էջ, եռսիւնակ, գեղատիպ եւ պատկերազարդ, շահեկան բովանդակութեամբ. հիմնադիր – արտօնատէր Հայկ Գալուստեան, հասցէ՝ փոստարկղ 366, Ուիմպըլտոն, Լոնտոն, Ս. Ու. 19: Վեհ. Վազգէն Ա.ի նամակով եւ Առաջնորդ Տ. Պսակ Արք. Թումայեանի օրհնագիրով:

ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

50 ՄՐՑԱՆԱԿ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ

«ՊԻՈՆԵՐ ԿԱՆՉ» ԹԵՐԹԻՆ ՄՐՑՈՒՄԸ ՇԱՀՈՂՆԵՐՈՒՆ

Խմբագիր Վ. Հ. Պետրոսեանի շրջաբերական նամակին կցուած ըստացանք Երևանի մէջ լոյս տեսնող պատանիներու յատուկ վերոյիշեալ թերթին կողմէ կազմակերպուած ՄՐՑԱՆՔի մը յայտարարութիւնը՝ նիւթ ունենալով.—

«ԻՄ ՊԱՏԿԵՐԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՄԷՋ ԻՆՉՊԻՍԻ'Ն Է ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՍՈՎԵՏ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ»

Այս մրցանքին պայմաններն են.—

1) Կրնայ մասնակցիլ սփիւռքահայ ամէն պատանի կամ պատանուհի, որուն ծնողքը կամ մեծ ծնողքը ծնած է մայր հողի վրայ, բայց ինք չէ տեսած Հայաստանը ու կը սիրէ զայն:

2) Կարելի է մասնակցիլ առանձնապէս կամ միաժամանակ՝ նկարով մը (գծագրութիւն կամ իւղանկար), երգով մը (քերթուած կամ ձայնագրում) կամ պատմուածքով մը:

3) Պայմանաժամն է 1964 Մայիս 15: Մրցանքի համար նիւթերը պէտք է այս թուականէն առաջ ղրկուին «Պիոներ Կանչ»ի խմբագրութեան, Երևան, Նալբանդեան փողոց, Թիւ 4, «Մեր Հայրենիքը» մրցանքի համար մակագրութեամբ:

4) 50 զանազան արժէքաւոր նուէրներ յատկացուած են, ինչպէս յուշանուէրներ, գրական հաւաքածուներ, նկարչական ստեղծագործութիւններ, ձայնապնակներ, եւայլն: Մրցանակ շահողներուն մէջ ամենաշնորհալիները կը հրաւիրուին մայր-հայրենիք իբրև հիւր պիոներական կազմակերպութեան:

Կոչ կ'ընենք մեր պատանիներուն և պատանուհիներուն՝ անպայման մասնակցիլ այս գեղեցիկ մրցանքին, «Պիոներ Կանչ» թերթին ղրկելով — «իմ երեւակայութեան պատկերացումներուն մէջ ի'նչպէս է մայր-հայրենիքը՝ Սովետ. Հայաստանը» բովանդակութեամբ — բանաստեղծութիւններ, պատմուածքներ, նկարներ, երգեր եւն., յստակօրէն արձանագրելով հեղինակին անունն ու հասցէն, 1964 ՄԱՅԻՍ 15էն ԱՌԱՋ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի

Ամուսինը.— Տես, մենք պայէն կը դողանք, մինչ զուգանցս տաքութեան օրրանը հասած է:

Օթոպիւսի վարիչը իր ընկերոջ.— Աստուած այսօր երեսնիս նայեցաւ: Ամբողջ օրը միայն հինգ արկած ունեցայ:

Հիւանդապահուհին այցելու կնոջ.— Ներողութիւն Տիկին, սխալած էք, ձեր ամուսինը քովի սենեակն է:

Ագահը իր կնոջ.— Ըսել կ'ուզես թէ անցեալ տարի հասցուցիք առջի տարուընէ մնացած մրգեղէնը:

Բժիշկը.— Քեզի արգիլելիք պէտք եղածին չափ բան չեմ գտներ:

ՁԱՅՆԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

30 ԱՊՐԻԼ 1964

ՕՐ· ՍՈՆԱ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ ** ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԳՈՒՊԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼՔ

Կիրակի, 19 Ապրիլ 1964, կ. ե. ժամը 7.15 ին, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Ս. Պսակի արարողութիւնը՝ Օր. Սոնա Սամսոնեանի եւ Տիգրան Նագուպեանի, ի ներկայութեան հայ եւ օտար հոծ հրաւիրեալներու, կնքահայրութեամբ Պ. Յակոբ Պալեանի:

Նանգամանքի շքախմբւսը, փեսան՝ հրնուանքի ժպիտը դէմքին, ինչպէս նաեւ երկու կողմերուն ծնողները, ընդունեցան հրաւիրեալներու շնորհաւորութիւնները: Ստացուեցան սիրուն նուէրներ, ծաղկեկողովներ եւ անհամար հեռագիրներ:

Օր. Սոնա շնորհալի դուստրն է մեր աշխատակից եւ ծանօթ նը-

Արարողութեանց կը նախագահէր Առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, շրջապատուած երեք քահանայ հայրերէ եւ դպիրներէ: Երգեցողութիւնը կատարուեցաւ «Շնորհալի» Երգչախումբին կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Մօ. Ե. Յակոբեանի: Եկեղեցին ողողուած էր լոյսերով. հրաշալի երկար քարոզ մը խօսեցաւ Սրբազան Հայրը:

Հարսը, շնորհալիօրէն զգեցած

կարիչ Ս. Սամսոնեանի· ան իր բարձրագոյն ուսումը ստացած է Ֆրանսական Լիսէին մէջ. Դպրոցական ընթացքը աւարտելէ ետք:

Փեսան, զաւակը նախկին ուսուցիչ շրջանակին ծանօթ Պ. Համբարձում Նագուպեանի, նոյնպէս պատրաստուած երիտասարդ է եւ ձեռներէց մեքենագէտ:

Կը շնորհաւորենք այս յաջողակ միութիւնը եւ կը մաղթենք տեւական երջանկութիւն:

ՁԱՅՆԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Ողբ. Աբրահամ Դումրուեանի տարելից մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նալպանտեան Ե.Դ.100

Պր. Գրիգոր Նիկողոսեան վիրաբուժական յաջող գործողութենէ մը ապաքինման առթիւ Ե.Դ.100

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ողբ. Զուարթ Պետրոսեանի (Լիբիա) կսկծալի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան կը նուիրեն·

Տէր եւ Տիկին Ն. Պալաեան Ե.Դ.100

Պր. Խոսնակ Շամլեան Ե.Դ. 50

Ողբ. Աբրահամ Դումրուեանի տարելից մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան կը նուիրեն՝

Տէր եւ Տիկին Խ. Իսկէնեան,

Տէր եւ Տիկին Ս. Խաչատուրեան

Ե.Դ. 100ական,

Տիկին Մարի Հայկեանեան,

Տէր եւ Տիկին Հ. Ոսկերիչեան,

Տէր եւ Տիկին Գ. Եսկիճեան,

Տէր եւ Տիկին Բ. Հանըրլեան,

Տէր եւ Տիկին Ն. Կարիկեան,

Տէր եւ Տիկին Ա. Թուլեան,

Տէր եւ Տիկին Ե. Վէզիկեան,

Տէր եւ Տիկին Ե. Յակոբեան,

Տէր եւ Տիկին Հ. Կոկիկեան,

Տէր եւ Տիկին Ն. Զորայեան,

Տէր եւ Տիկին Ե. Զորայեան,

Տէր եւ Տիկին Խ. Թաշչաքըլեան,

Տէր եւ Տիկին Հ. Օհանճենեան,

Տէր եւ Տիկին Մ. [illegible],

Տէր եւ Տիկին Ա. Օգնայեան,

Տէր եւ Տիկին Վ. Գալաճճեան,

Տէր եւ Տիկին Հ. Պուլտաճեան,

ՊՊ. Ա. Էլպէկեան,

Գ. Նիկողոսեան,

Մ. Կէրիկեան.

Ե.Դ. 50ական:

Օր. Սոնա Սամսոնեանի ընդ Պր. Տիգրան Նագուպեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ, վասն շնորհաւորութեան կը նուիրեն՝

Տէր եւ Տիկին Խ. Իսկէնեան,

Տէր եւ Տիկին Ե. Յակոբեան,

Տէր եւ Տիկին Մ. Պահապեան

Ե.Դ. 100ական

Տէր եւ Տիկին Ե.Վէզիկեան Ե.Դ.50

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

ԱՊԱՐԴԻՒՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

— Ձեզի կ'ըսեմ, գոչեց Տիկ. Գավուը, մտահոգ և միանգամայն գայրացած կերպով մը, թէ մարդասպանին ո՞վ ըլլալը չեմ գիտեր, ամուսնոյս ո՞ւր գացած ըլլալէն տեղեկութիւն չունիմ: Բայց ինչո՞ւ անդադար միևնոյն հարցումները կ'ուղղէք:

Ռոժէ Նիվել շատ գեղեցիկ գտաւ Մարսէլը, որ յաջողած էր իր վախի սկզբնական զգացումները սանձելէ ետք, Թրեսիի հետ մաքառիլ, համապատասխան կոռովով:

— Եւ սակայն պիտի կըրնայի՞ք ինծի ըսել՝ թէ ընթրիքէն յետոյ, ձեր ամուսինը այցելութեանց կը սպասէ՞ր թէ ոչ, հարցուց ոստիկանապետը:

— Այդ մասին բան մը բսած չէր:

— Ի՞նչ պիտի ընէր այս իրիկուն:

— Կարծեմ թէ աշխատելու նպատակ ունէր:

— Հո՞ս, իր տանը մէ՞ջ:

— Բնականաբար:

Այս նեղսիրտ և լակոնական պատասխանները, տեղակալը ջղայնացուցին, որ դաժան արտայայտութեամբ մը և սպառնալից շեշտով մը ըսաւ.

— Այս հարցումները մեծ կարևորութիւն ունին, Տիկին: Խնդրեմ, ջանացէք յստակ կերպով մը պատասխանել: Ձեր ամուսինը դուրս ելլելու խօսք ըրա՞ծ էր:

— Ո'չ:

— Այդ պարագային, իր յանկարծական անյայտացումը ինչպէ՞ս բացատրել...

— Ինչե՛ր կ'ըսէք, ընդմիջեց երիտասարդ կինը, բարկացած. մի՛ գրպարտէք ամուսինս՝ ըսելով թէ ոճիրը գործելէ յետոյ տեղ մը պահուըտած է: Սխա՛լ է, սխալ: Հովարտ այդպիսի ոճիր մը գործած չէ: Ոճիրի ընդունակ մէկը չէ ան: Եւ ի՞նչ պէտք ունէր Տեքսթերը սպաննելու, որուն հետ լաւագոյն բարեկամութիւն մը կը մշակէր և շատ ալ կը սիրէր զինքը: Չեմ գիտեր՝ թէ ո՞ւր կը գտնուի Հովարտ և ինչո՞ւ մեկնած է. և սակայն վստահ եմ թէ պիտի գայ իր ընթացքին մասին բացատրութիւն տալու:

Թրեսի ներքնապէս համոզում գոյացուց թէ կնոջ այս յամառ պաշտպանողականը հիանալի էր, բայց որովհետև հիմնուած էր ո՛չ թէ դէպքերու, այլ զգացումներու վրայ, այս պատճառաւ ալ անարժէք կը գտնէր:

— Շա՛տ լաւ, յուսանք որ վերադառնայ, յարեց ոստիկանապետը, չոր կերպով մը: Ըսէ՛ք տեսնեմ, Տիկին, երբ դուք գացիք, ձեր ամուսինը տանը մինակ էր, այնպէս չէ՞:

— Բնականաբա՛ր. արդէն ձեզի ըսած էի...

— Անշո՛ւշտ... վեր ի վերոյ ժամը քանիի՞ն մեկնեցաք:

— Ութին առեն/ները:

— Երեկոյթը ո՞ւր անցուցիք:

— Ողորմա՛ծ Աստուած, ձեր այս հարցումներէն կ'եզրակացնեմ թէ...

— Հաճեցէ՛ք հարցումիս պատասխանել, ընդմիջեց տեղակալը կտրուկ կերպով մը: Շատ կը ցաւիմ, որ ձեզի ձանձրոյթ կը պատճառեմ, Տիկին. բայց այս ձևակերպութիւնը սովորական և չափազանց անհրաժեշտ է:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, ըսաւ Մարսէլ, այս իմաստակ և յոգնեցուցիչ քննութիւնը յարգելու ձևով մը, գացի բարեկամուհիներուս հետ պրիճի փարթի մը խաղալու: Եթէ խօսքիս չէք հաւատար, հեռաձայնեցէք Տիկին Տորոթի Գրէյմանի որ 104րդ Ուեսթ փողոցի 310 թիւ բնակարանը կը բնակի: Այդտեղ էի: Ժամը իննին քառորդ մնացած գացի և ահա՛ հազիւ կէս ժամ կայ որ վերադարձած եմ:

Եւ ուրիշ ըսելիք չունեցողի պէս, թիկնաթոռի մը մէջ տեղաւորուեցաւ: Գլխարկը հանեց և սեղանի մը վրայ նետեց: Վառարանին կողմը նայեցաւ և ցնցում մը զգալով գլուխը այս կողմ դարձուց, դատաւորին դաժան նայուածքէն խուսափելու համար: Չափազանց յուզուած էր: Առաջին անգամ ըլլալով անոր հայրը իր տունը ոտք կը կոխէր, առանց իրարու հետ բառ մը փոխանակելու: Դատաւորը կը տառապէր: Խորտակուած բան մը կար իր մէջ, և ինք իր մէջ խորասուզուած մնացած էր: Բացէ ի բաց Լիւֆպերիի սպանութեամբ չէր ամբաստաներ իր զաւակը, բայց անոր հանդէպ իր սնուցած վստահութիւնը մեծապէս խախտած էր...

— Տիկի՛ն Գավուը...

Մարսէլ անմիջապէս գլուխը վեր առնելով Թրեսիի նայեցաւ, որ ժամացոյցին վրայ կեդրոնացուցած էր իր հայեացքը, խորհրդաւոր կերպով մը:

— Կ'ըսէ՛ք, թէ շուրջ կէս ժամ առաջ Տիկին Գրէյմանէ բաժնուած էք. այսինքն ժամը 9ը 45րոպէ անց դուրս ելաք, այնպէս չէ՞. բայց չէ՞ք կարծեր՝ թէ շատ կանուխ վերադարձած էք:

— Այո՛, պատասխանեց կինը, յստակ կերպով մը:

— Ի՞նչ պատճառ ունէիք այսքան շուտ տուն վերադառնալու:

— Անհաւասիկ զարմանալի հարցում մըն ալ, յարեց կինը: Բայց սխալ ճամբու մէջ էք, պարո՛ն տեղակալ, չարաչար կը սխալիք: Ո՛չ մէկ պատճառ ունէի շուտ վերադառնալու: Գլխացաւ մը պարզապէս արգելք կ'ըլլար որ միտքս և ուշադրութիւնս խաղին վրայ կեդրոնացնեմ: Արդէն ուրիշ խաղացող մը կար, որմէ խնդրեցի որ իմ տեղս խաղայ...: Այս պատասխանս բաւարար կը նկատէ՞ք արդեօք:

— Այս բացատրութիւնը միւսէն տարբերութիւն չունի, ըսաւ տեղակալը կոշտ կերպով մը:

Մինչ Մարսելլա կը պատրաստուէր բողոքի արտայայտութեամբ մը իր դժգոհութիւնը յայտնելու, խմբապետ Դորիք ներս մտնելով՝

— Տեղակա՛լ, Էվանսը եկաւ և Օր. Գավուըը հետն է: Տիանայի ժամանումը զգալիօրէն տպաւորութիւն մը գործեց ներկաներուն վրայ. բոլոր ներկաները՝ հայրը, Մարսելլան, Ռոժէ Նիվելը, ոստիկաններն ու լրտեսները, բոլորը, ուշադրութեամբ գինք կը դիտէին, իբրև թէ գիրենք մտահոգող առեղծուածի խորհրդաւորութեան բանալին հետը բերած ըլլար:

Թրեսի, անմիջապէս նշմարեց այն մուշտակաւոր վերարկուն որ իր ստորադասին թևին վրայ էր և անմիջապէս գնաց բացառիկ ուշադրութեամբ մը զայն քննելու:

Այս միջոցին, դատաւորը աղջկանը մօտը գնաց և թևէն բռնելով՝

— Տիանա՛, ինծի՛ նայէ, ըսաւ սրտին խորերէն բխող մտահոգ շեշտով մը, այս երեկոյ հո՛ս եկա՞ր:

Աղջիկը, առանց վայրկեան մը իսկ վարանելու.

— Այո՛, հայր, եկա՛յ...:

Գավուը քիչ մնաց որ ուշաթափ ըլլար:

— Բայց... այդ ժամանակ կարծեմ թէ... դեռ...

Չկրցաւ խօսքը շարունակել և գլխովը քիչ մը անդին տարածուած դիակը ցոյց տուաւ:

— Կարծեմ թէ այդ պահուն դիա՛ը մէջտեղ չկար, այնպէս չէ՞:

— Ընդհակառակն, հո՛ն էր, ըսաւ աղջիկը հանդարտութեամբ:

— Ի՞նչ կ'ըսես, Տիանա՛:

— Ամէն բան խորհած եմ, հա՛յր, և ինչ որ տեղի ունեցած է անկեղծութեամբ մը պիտի յայտնեմ: Անմտօրէն կարծեցի թէ պիտի կրնամ լռել առ յաւէտ... այդ ոստիկաններուն մէջէն տեղակալ Թրեսին ո՞ր մէկն է:

— Սպասէ՛ պահ մը, կմկմաց դատաւորը դողդղալով: Գիտե՞ս, թէ ո՛վ է մարդասպանը:

— Ատիկա կ'անգիտանամ: Բայց լաւ մը մտածելէ ետք, կարծեմ թէ այդ մասին ալ բան մը պիտի կրնամ ըսել... Տեղակալ Թրեսին դո՞ւք էք: (21)

Պատասխանատու Տնօրէն-խմբագիր ՍԱՐԳԻՍ Մ. ՊԱԼՄԱՆ — Գրական Բաժին ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ և ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ — Գեղարուեստական Բաժին Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ և նկարիչ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ—Հայկական Կեանքի Բաժին ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ — Կնոջական Բաժին ՎԱՐԴՈՒՀԻ — Երիտասարդական և Պատանեկան Բաժին ՆՈՒՊԱՐ ՔԻՒՓԵԼԵԱՆ — Շարժանկարի Բաժին Գ. ԳՈՍԹԱՆԴ — Մարզական Բաժին ԱՐԹՕ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ և Վ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ — Գծագրութիւններ ՍԻՄՈՆ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ եւ ՅՈՎՀ. ՏԸՆԿՃԵԱՆ—Նկարներ «ԱԹՈՒՍԹՕ» Ն.ՇԱՆ.— Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 ԷՄԱԴ ԷԼ ՏԻՆ փողոց, հեռ. 57013 (3 գիծ) փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 ԳԱՀԻՐԷ Ա.Մ.Հ. Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 57013-62590—Բաժանորդագրութիւն Զ. Պալաեան հեռ. 57013. Տպեցին աշխատանք Ա. ՍԱԹՈՒԻԿԵԱՆ և Գ. ՃԻԼԼԱՏԵԱՆ. ՏՊԱՐԱՆ 3000

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.ع.م - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 26 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՅԻՍ 1964 — ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 2,5 եգ. դհկ. կամ 25 Լիբ. դհկ. — العدد رقم ٢٦ — الخميس ٧ مايــو ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՀՐԱՇԱԼԻՔԸ

(ԱՍՈՒԱՆԻ ՋՐԱՄԲԱՐԸ)

Պատմութիւնը մեզի սորվեցուցած է, որ աշխարհի հրաշալիքները եօթն են.— Հալիկառնասի դամբարանը (այս քաղաքը ծննդավայրն է պատմահայր Հերոդոտոսի), Քէոփսի Բուրգը Եգիպտոսի մէջ, Աղեքսանդրիոյ Փարոսը, Հռոդոսի Հսկան, Շամիրամի (Բաբելոն) կախովի պարտէզները, Ողիմպիական Զեւսի (Արամազդ) արձանը և Եփեսոսի Տիանա (Անահիտ) չաստուածուհիին տաճարը (Եփեսոսի մէջ քրիստոնէական տիեզերաժողովը դատապարտեց Նեստորը):

Ժամանակները, վերոյիշեալ հրաշալիքներէն շատերը կործանելէ ետք, ծնունդ տուած են ուրիշ նոր հրաշալիքներու: Արդէն հասկնալի՝ անհամեմատելի վեր ելլող տրուած ըլլալով որ մարդկային արարածը — հրաշակերտներէն մեծագոյնը Արարչագործութեան — իր կարգին արարչագործական կարողութեամբ օժտուած մըն է՝ յօրինելու: Մենք ունեցած ենք Չինաստանի Հսկայական պարիսպը, Այա Սոֆիան, Սուէզի Ջրանցքը, Փանաման, Օմարի Մզկիթը, Թաճ Մահալը, Յաղթանակի կամարը, Էյֆէլի աշտարակը, եկեղեցիներ, կոթողական ու չինութիններ, օփերաներ, սթատիոններ, թանգարաններ, ամբարտակներ, կամուրջներ, երկնաքեր շէնքեր, որոնք խիստ արժանի են հրաշալիք անուանուելու. բայց չեն անուանուած, որովհետեւ թերեւս անոնք չեն վայելած մարդկային խմայականութեան ու ճիգին գերագոյն գրգիռին աստեղային չափը:

Կորիզային ոյժն ու տիեզերագնացութիւնն անգամ չկոչեցին հրաշալիք, ընդունելով զանոնք եւս մարդկային ուղեղին ու ջիղին բնականոն գործունէութեան ծիրին մէջ:

Սակայն, երբ սկսան խօսիլ Եգիպտոսի մէջ իրականացուած Արաբական Յեղափոխութեան փառքը կազմելիք Ասուանի Մեծ Ջրամբարի և Բարձր Ամբարտակներուն մասին, համաշխարհային միտքը զայն որակեց գերմարդկային ծրագիր և գերմարդկային ճիգ: Յետադիմական քանի մը բորբոսանքներ՝ համարձակեցան ցնորք, անիրականանալի երազ կոչել զայն:

Արդարեւ, այն ընդարձակածաւալ աշխատադաշտը, նիւթական և բարոյական, քաղաքական և ընկերային, ճարտարարուեստական և գիտական, զոր կ'ենթադրէր Ասուանի Ջրամբարի ծրագրին յղացումը, ամէն երեւակայութենէ դուրս երազ մըն էր, անհաւատալի բան մը: Քէոփսի մեծ բուրգէն տասնըեօթն անգամ աւելի մեծ կոթողական գործ մը:

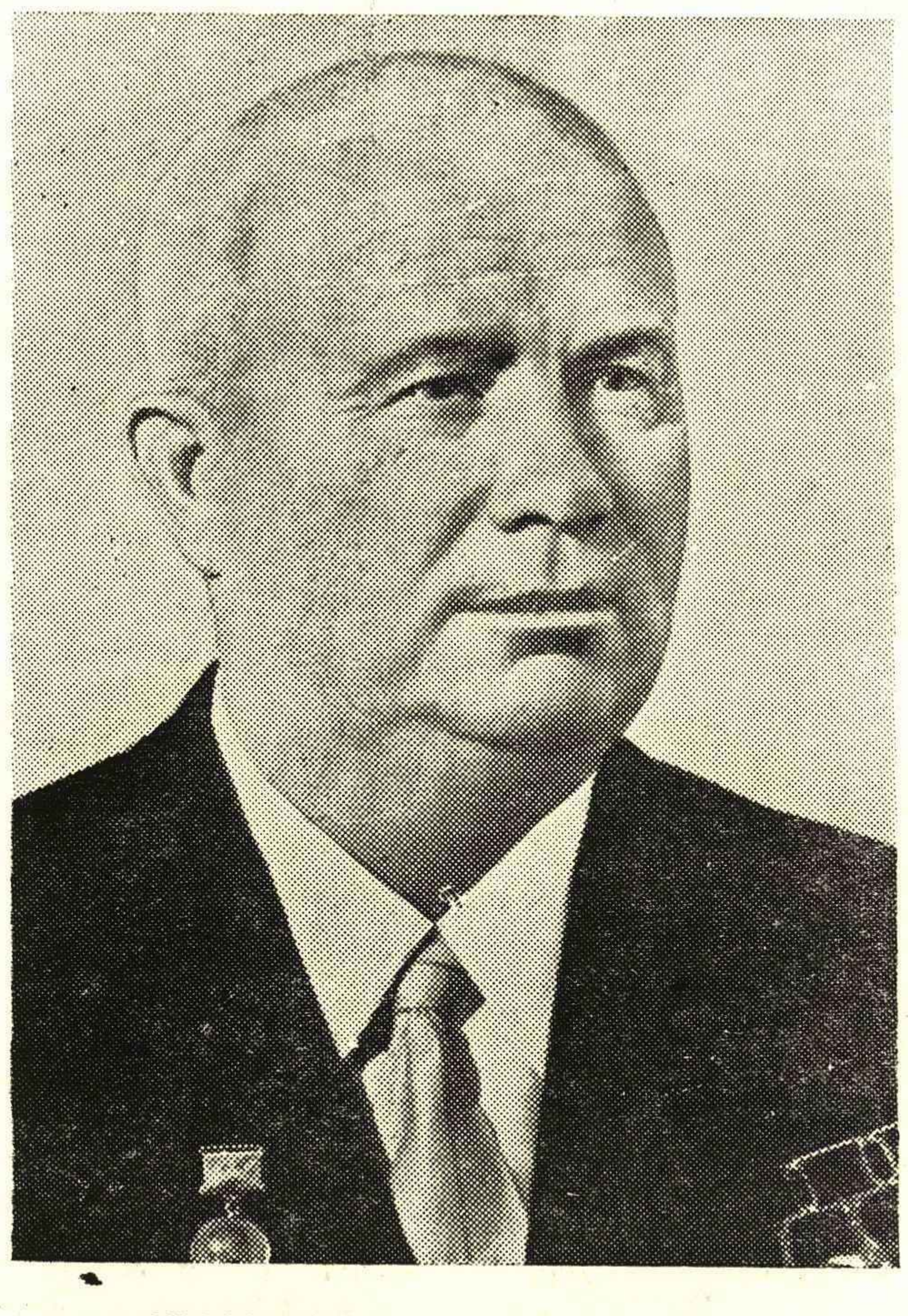
Սակայն ափ մը կորովի մարդիկ, Կամալ Աբտէլ Նասէրի ղեկավարութեամբ, ճակատելէ ետք արտաքին և ներքին քաղաքական, յետադիմական, յետաշրջական, հակայեղափոխական, աւատական, դրամատիրական և սիոնիստական (ու տաճկական գործակցականներու) անթիւ անհամար խոչընդոտներուն, հաւատք ունենալով եգիպտացի աշխատաւոր, չարքաշ ու ստեղծագործող ժողովուրդի կորովին, քաջութեան ու տոկունութեան վրայ, ապա և ունենալով վստահութիւն Սովետական Բարեկամութեան վրայ, ճամբայ ելան 1960ին՝ տասներկու տարիէն աւարտելու առաջադրութեամբ գործադրութիւնը պատմութեան մէջ չարձանագրուած հսկայական շինարարութեան մը, որ փրկութիւնը պիտի ըլլար Նեղոսի Հովիտի աճող ու գերաճող ժողովուրդին:

Իր օրին, մամուլով, գիրքերով, գունաւոր ժապաւէններով և հեռատեսիլի բազմաթիւ ներկայացումներով՝ Ա.Մ.Հ.ի Տեղեկատուական Գրասենեակը մեզի ծանօթացուց այս հրաշալիքին ծրագիրն ու գործադրութեան սկզբնաւորութիւնը, ապա նաև տարուած աշխատանքին բնաշրջական ու յեղաշրջական ընթացքը: Իսկական պատերազմ՝ ընդդէմ աւազին, յորդահոսան ջուրերուն, լեռնանման ժայռերուն, պատերազմ՝ որուն մէջէն յաղթական դուրս կուգար և եկաւ արաբ բանուորն ու ճարտարագէտը՝ օժանդակութեամբը սովետական մասնագէտին ու գիտնականին:

Քիչ անդին տրուած են քանի մը թուանշաններ Ասուանի Բարձր Ջրամբարին շինութեան շուրջ: Գլխու պտոյտ պատճառող

(Շար.՝ տես էջ 2)

ԲԱՐԵԿԱՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆԻՔԻԹԱ ԽՐՈՒՇՉՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔ

ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՄԵՐ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Գրեց ՄՈՒՍԹԱՖԱ ԷՄԻՆ

Նախագահ Խրուշչով պաշտօնապէս յայտարարած է որ այց պիտի տայ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան, ընթացք տալով Նախագահ Կամալ Աբտէլ Նասէրի հրաւէրին:

Անտարակոյս մեր ժողովուրդը այս առիթը պիտի օգտագործէ այս մեծ մարդուն ցոյց տալու՝ թէ կը գնահատէ այդ մեծ ազգին համակրութիւնը մեզի, ինչպէս եւ Սովետ Միութեան մեր երկրին ընծայած օժանդակութիւնները, մանաւանդ այն դժուարին պարագաներուն տակ եւ այն ամենավտանգաւոր տագնապներուն ընթացքին, զորս մեր ազգը անցուց:

Երբեք չենք կրնար մոռնալ Խրուշչովի դիրքը, որ մեզի հնարաւորութիւն տուաւ ի գործ ածելու մեր քաղաքականութիւնը՝ առ ոչինչ վերածելու համար զինուորական այն պաշարումը, զոր Արեւմուտքը պարտադրած էր մեզի, Իսրայէլին հայթայթուած զէնքերուն միայն 1/7ը հայթայթել որոշելով մեզի: Երբ Արեւմտեանները ուզեցին այս կանոնը հարկադրել մեզի՝ առանց մեր կամքին՝ ապահովելու համար — զէնքերու մարզին մէջ — Իսրայէլի գերազանցութիւնը մեր

(Շար.՝ տես էջ 2)

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ԱՄՀԻ ՄԷՋ

Աշխատանքի և Աշխատաւորութեան տօն Մայիս Մէկը Ա.Մ.Հ.ի մէջ այս տարի աւելի մեծ շուքով տօնուեցաւ: Ինչպէս ծրագրուած էր, աշխատաւորական բազմաթիւ պատուիրակութիւններ ղրկուեցան Մոսկուա, Պելկրատ և այլ կեդրոններ, ուր մեծ հանդիսութիւններ տեղի կ'ունենային Մայիս Մէկին: Փոխադարձաբար, Գահիրէի մէջ ընդունուեցան արաբ և օտար բազմաթիւ պատուիրակութիւններ՝ ընկերվարական երկիրներէն: Անոնք ներկայ գտնուեցան մայրաքաղաքիս Ալ-Կումհուրիէ մեծ հրապարակին վրայ կազմակերպուած մեծ հանդիսութեան, որուն ընթացքին՝ ծաղկազարդ կառքերով՝ խումբ խումբ գործաւորներու (3000) ողջոյնները ընդունելէ ետք՝ Նախագահ Կամալ Աբտէլ Նասէր խօսեցաւ յատկանշական ճառ մը, վեր առնելով աշխատանքին և աշխատաւորին արժէքը ընկերութեան և մանաւանդ ընկերվարական հասարակութեան մէջ: Ներբողեց արաբ երկրագործին և բանուորին ազատագրումը և հրաշագործ կարողութիւններն ու նուիրումը, և ակնարկ մը նետելէ ետք Ա.Մ.Հ.ի նուաճումներուն, յոյս յայտնեց որ ի գործ դրուած ճիգը, ընկերվարութեան մէջ աւելի գիտակից գտնուելէ ետք, արաբ աշխատաւորը պիտի դարձնէ հերոս, աշխատանքի շնորհիւ պարտութեան մատնելով աւատականութեան մնացորդներուն խոչընդոտները, արեւմտեան կայսերապաշտութիւնը և սիոնիստներու դաւերը: Մայիս Մէկը աշխատաւորութեան յաղթանակին փառապսակը պիտի հիւսէ:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԱՄԷՐ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

Մարաջախտ Աբտէլ Հաքիմ Ամէր, ԱՄՀի առաջին Փոխ-Նախագահ և զինեալ ուժերու հրամանատարը, արաբ փոխյարաբերութեանց համար Իրաք մեկնեցաւ Երկուշաբթի, Մայիս 4ին և Պաղտատի մէջ մեծ խանդավառութեանց արժանացաւ: Ճառ մը խօսեցաւ Պաղտատի ձայնասփիւռէն: Ունեցաւ լրագրողներու ասուլիս մը, յայտնելով որ Նախագահ Նասէր եւս պիտի այցելէ Իրաք: Մինչ Իրաքի Նախագահ Մարաջախտ Աբտէլ Սալամ Արէֆ Մայիսի ընթացքին ԱՄՀ պիտի այցելէ, ինչպէս նաև Իրաքեան վարչապետ զօրավար Թահէր Եհիա, աւելի ուշ:

ԽՐՈՒՇՉՈՎ ԿՈՒԳԱՅ ԱՄՀ

ԱՄՀը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ ընդունելու համար Սովետական Միութեան վարչապետ Նիկիտա Սերգէեւիչ Խրուշչովը որ կուգայ ներկայ

(Շար.՝ տես էջ 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

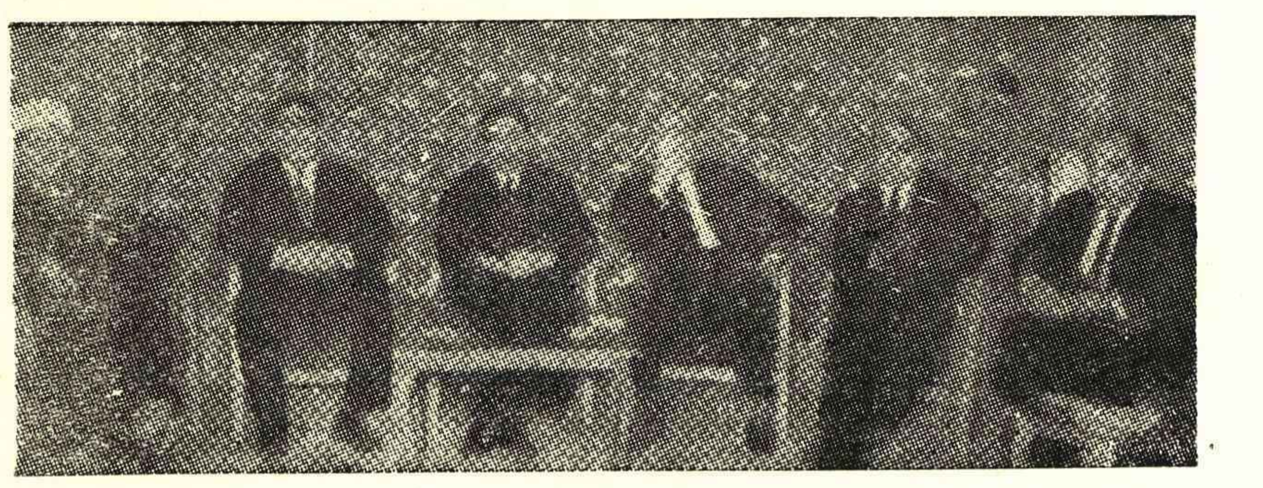
«ՍԱՒԹ ԷԼ ԱՐԱՊ» ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Չորեքշաբթի, 6 Մայիս 1964, գիշերուան ժամը 9.45էն մինչև 10,30, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Ձայնասփիւռի «Սաւթ էլ Արապ» կայանը՝ թատերգութիւն մը (թեմսիլիէ) ձայնասփռեց, ներկայացնելով թրքական տիրապետութեան աւերները արաբական երկիրներու և Ս.Մ.Հ.ի մէջ: Այս ներկայացման մէջ՝ ամբողջական հատուած մը յատ[կ]ացուած էր արաբներուն ճակատագրակից ՀԱՅԵՐՈՒ 1915Ի ՋԱՐԴԻՆ՝ ՁԵՌԱՄԲ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ:

Կոչ կ'ընեմ Եգիպտոսի և արտասահմանի բոլոր հայրենասէր հայերուն, որ գնահատական նամակներ ուղղեն «Սաւթ-էլ-Արապ» կայանի տնօրէնութեան՝ այս «թեմսիլիէ»ին համար, խնդրելով որ անիկա կըրկնըւի և երեքկնուի: Կոչ կ'ընեմ նաև որ բազմաթիւ եգիպտաբնակ հայեր, նամակ գրեն ԱՄՀի Թելէվիզիոնի Վարչութեան, խնդրելով որ «Սաւթ-էլ-Արապ» ռատիոյի 6 Մայիսի այդ «թեմսիլիէ»ն տրուի նաև հեռատեսիլէն: «Թեմսիլիէ»ին անունն է «ՈՒՐԿՈՒՀԱԹ-ԷԼ-ԱՓԹԱԼ» որ կը նշանակէ՝ «ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ԾՕԾԱՆԱԿԸ» (կախաղան):

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՌԱՇԻՏ ՔԱՐԱՄԷԻ

Լիբանանի Ընտրութեանց նախօրեակին, Թրիփոլիի Հ.Մ.Մ. Կայծ ակումբին մէջ՝ Ս. Դ. Հ. Նազարբէկ մասնաճիւղի կողմէ ընդունելութիւն մը տրուեցաւ նախկին Վարչապետ եւ Թրիփոլիի այժմու երեսփ. թեկնածու Ռաշիտ Քարամէի եւ Տոքթ. Հաշէմ Հիւսէյնիի, Մարտ 22ին: Ներկայ էին Թրիփոլիի Համայնք. նախագահ Պր. Ոսկան Առնէս եւ այլ հիւրեր: Խօսեցան ընկերներ Բ. Պ. Նազարեան եւ Ա. Տէտէեան: Խօսք առաւ նաեւ Քարամէ, շեշտելով իր գործակցութիւնը հայոց հետ եւ իր եղբայրական սէրն ու վստահութիւնը:
ԹՂԹԱԿԻՑ

Ծ.Խ.— Քարամէ Թրիփոլիի Երեսփոխան ընտրուեցաւ արդէն, Ապրիլ 5ին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

տուեալներ են անոնք, երբ նկատի առնենք որ Եգիպտոս, կայսերապաշտ գաղութարարներու ճնշումէն, ներքին տգրուկ դրամատէրներու և սնանկ փաշաներու շահագործումէն նոր ազատագրուած և տնտեսապէս փոխ պետութիւն մըն էր տակաւին: Իր ուժերուն և կարելիութիւններուն ոչ-համապատասխան այս ձեռնարկը, ոչ միայն նիւթապէս պիտի ընկճէր երկիրը ու երկար ատեն պարտքի տակ պիտի ձգէր զայն, այլ նաև պիտի անշարժացնէր այլ մարզի աշխատանքները, հազիւ կազմակերպուած ճարտարարուեստն ու նախնականութենէ հազիւ ազատած երկրագործութիւնը:

Արդարև, երեք հազար ընտրեալ աշխատաւորի բացակայութիւնը երկրի այս կամ այն աշխատավայրերէն, բնական է բաց մը պիտի կազմէր: Սակայն, աւելի կարևորն, անդին, Ասուանի շուրջ, բնութեան դիմագիծը պիտի փոխուէր, ի շահ մարդոց՝ լեռնակոյտեր պիտի տեղափոխուէին, ջուրը պիտի փոխէր իր ընթացքն ու պիտի մտնէր կարգապահութեան տակ, որպէսզի բարիքն ու բարգաւաճումը, ոռոգումի և ելեկտրական ցանցի ճամբով, ողողէին երկիրը և վերջ տային եգիպտացիի զրկանքին ու տառապանքին:

Ահա՛ հասած ենք արդէն աշխատանքի գրեթէ կէսին, առաջին հանգրուանի վերջաւորութեան: Արդէն պատրաստ են Նեղոսի ջուրին ուղղութիւնը շեղելու ծառայող նրբանցքը և նոյն ջուրը զսպող երկու (առաջին և վերջին) փոքր ամբարտակները: Եւ ասոնց բացումն է որ պիտի կատարուի՝ ի ներկայութեան Ա.Մ.Հ.ի մեծ բարեկամ ու Սովետական Միութեան սիրուած պետ Նիքիթա Խրուշչովի:

Փա՜ռք է Ջրամբարը:

Այո՛, փա՛ռք է Ա.Մ.Հ.ի համար, ամբողջ աշխարհի համար:

Փառաւո՜ր է Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր:

Թո՛ղ այդպէս ըլլայ, և թո՛ղ Աստուած աւելցնէ աշխատաւոր ու զրկուած ժողովուրդներու բարիքին և բարօրութեան համար «մնայուն» ծրագիրներ մշակող ու զանոնք իրագործող փառաւորներուն թիւը:

Պատիւ Ա. Մ. Հ.ին:

Պատիւ իր մեծ Առաջնորդին:

Յարգա՜նք Ջրամբարի բոլոր աշխատաւորներուն:

Յարգա՜նք բարեկամ Սովետական Միութեան և իր պետին:

ԸՆԿ. ԶԱՒԷՆ ՊԱԼԵԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Թերթիս վարչական կազմի պատասխանատու ընկեր Զաւէն Պալեան, անցեալ Զորեքշաբթի, 29 Ապրիլ 1964ին անհանգստացաւ և բժիշկի հրամանով փոխադրուեցաւ Ղպտիական Հիւանդանոցը: Յետ քննութեան երևան եկաւ որ ան կը տառապի փոքր քարէ, զոր վիրաբուժական գործողութեամբ մը, Մայիս 6ին, կարելի եղաւ հանել: Մեր ընկերը կը գտնուի հիւանդանոցը լաւ վիճակի մէջ և խնամքի տակ է:

Այս առթիւ, «Ջահակիր»ի խմբագրութիւնը, աշխատակիցները և աշխատաւորները շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթեն ընկեր Զաւէնին:

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ՆՈՐ ԽՄԲԱԳԻՐԸ

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք, որ երիտասարդ ընկեր Ալպեր Քէօսէեան, ստանձնած է Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) «Շարժում» շաբաթաթերթի խմբագիրի պաշտօնը: Ան իր պաշտօնատեղին ժամանած է Ապրիլի վերջերուն եւ անմիջապէս անցած իր պաշտօնին գլուխը, ողջունուելով տեղւոյն Ս. Դ. Հ. Վարիչ Մարմինէն եւ յարակից Յանձնախումբերէն:

Մեր կարգին կը շնորհաւորենք ընկ. Քէօսէեանը եւ կը մաղթենք բեղմնաւոր գործունէութիւն:

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԵՐԳ ԿԸ ՅՕՐԻՆԷ ՋՐԱՄԲԱՐԻ ՀԱՄԱՐ

Արաբական թերթերը տեղեկացուցին, որ մեծահամբաւ երգահան Արամ Խաչատրեան Ասուանի Բարձր Ջրամբարին համար յօրինած է երգ մը՝ «Ձեզի համար, Արա՛բ Բարեկամներ» խորագրով: Այս երգը առաջին անգամ պիտի նուագուի Ջրամբարի բացման հանդիսութեան ընթացքին՝ Նախագահ Նասէրի և Վարչապետ Խրուշչովի ներկայութեան, Կարմիր Բանակի Նուագախումբին կողմէ:

ԽՐՈՒՇՉՈՎ ԿՈՒԳԱՅ Ա.Մ.Հ.

(Շար. Ա. էջէն)

գտնուելու Նեղոսի ջուրին ուղղութեան փոփոխութեան հանդիսութեան՝ Ասուանի Բարձր Ամբարտակներու երկու մասերուն բացման առթիւ:

Աղեքսանդրիա իբրև նաւահանգիստ, Վարին Եգիպտոսի այն քաղաքները որ կը գտնուին երկաթուղիին վրայ, Գահիրէ Մայրաքաղաքը, ինչպէս նաեւ այլ քաղաքներ, աննախընթաց զարդարանքներով օժտուած են՝ դրօշներով, ցուցատախտակներով, նէոնէ լոյսերով և յատուկ շինութիւններով:

Սովետական Վարչապետը, ԱՄՀի մեծագոյն բարեկամը, Աղեքսանդրիա կը հասնի 1963ի եգիպտահայ հայրենադարձները երկիր փոխադրող «Արմենիա» նաւով, Շաբաթ 9 Մայիսին: Մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէր, յանուն ընդունելութեան յանձնախումբին, շոգեմակոյկով պիտի երթայ մինչև նաւ: Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ Խրուշչովին պիտի ընկերանայ Նախագահ Նասէր:

Գահիրէ պիտի գտնուին նաև Սովետական Պատուիրակութեան հինգ անդամներ, գլխաւորութեամբ փոխ-Նախարար Սերտկովի, Սովետ. Արտ. Գործ. Արարողապետ Մոլօ Զեխով և Մոսկուայի արաբ դեսպան Տոքթ. Մուրատ Ղալէպ:

ՏԻՐԱՆ ԱԿԻՆԵԱՆ — ՕՐ. ԱՍՏՂԻԿ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ԽՕՍԵՑԵԱԼՔ

25 Ապրիլ 1964 Դամասկոս

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները խօսեցեալներուն և իրենց պարագաներուն:

ՓԱՐԱՄԱԶ Կ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ — ՕՐ. ԱՆԱՀԻՏ ՓԱՂՏԻԿԵԱՆ

ԽՕՍԵՑԵԱԼՔ

Ապրիլ, 1964 Պէյրութ

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները խօսեցեալներուն և իրենց պարագաներուն:

ՈՒՐԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր և Տիկին Ֆրանսիս-Աստրա Մըրըլեան-Վիլեքէ, մեր բարեկամ Տէր և Տիկին Երուանդ Մըրըլեանի դուստրն ու փեսան (Հայիթի) բախտաւորուած են աղջիկ զաւակով մը:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները:

Տէր եւ Տիկին Վահէ Թաշճեան, մեր բարեկամ Տէր և Տիկին Երուանդ Թաշճեանի որդին և հարսը (Գանատա) բախտաւորուած են մանչ զաւակով մը, որուն անունը դրած են Երուանդ:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները:

ՍՐՏԱԳԻՆ ԿՈՉ

Գալուստեան Ազգ. Վարժարանաց Տիկնանց Խնամակալութիւնս, որ երկար տարիներէ ի վեր յարատեւ ճիգերով կը սատարէ չքաւոր իր սաներուն բազմապիսի կարիքներուն, հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Պարահանդէս մը, յառաջիկայ 7 Յունիսի Կիրակին, ի նպաստ իր Խնամակալութեան Ֆոնտին:

Դպրոցական հոգերով մտահոգուող ամէն ազգայինի ծանօթ է այլեւս, թէ ներկայի դժնդակ պայմաններուն մէջ, երբ բարգաւաճ գաղութս հետզհետէ կը նուազի իր կենսունակ եւ զոհաբերող տարրերէն, որքան յարանուն դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի Խնամակալութեանս նուիրական գործը, որ կը գոյատեւէ տակաւին ի գին մեծ զոհողութիւններու, շնորհիւ հաւատաւոր նուիրեալներու եւ բարեսիրտ ազգայիններու բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան:

Կազմակերպելով տարեկան այս Ձեռնարկը, հաւատաւոր եւ անվհատ, ինչպէս միշտ, Տիկնանց Խնամակալութիւնս կ'ապաւինի մեր սիրելի ազգայիններուն անվերապահ օժանդակութեան, շարունակելու համար իր ազգանուէր գործը, այնքան մօտիկ մեր ամենուն սրտին, եւ ջերմօրէն կը խնդրէ որ ամէն գիտակից եւ իրաւ ազգասէր սիրայօժար տրամադրէ իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը, իր նուէրներով եւ իր ներկայութեամբ քաջալերելով այս Ձեռնարկին յաջողութիւնը, այն ազնիւ գիտակցութեամբ, թէ կ'օժանդակէ մեր չքաւոր դպրոցականներուն բարօրութեան ազգանուէր գործին:

Տիկնանց Խնամակալութիւն

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՄԵՐ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

(Շար. Ա. էջէն)

վրայ, Խրուշչով համաձայն եղաւ մեզի զրկել անհրաժեշտ քանակութեամբ զէնք, ինչ որ օգնեց մեզի Արեւմտեաններու պայմանները արհամարհելու եւ մերժելու. ապա՝ մեր բանակը դարձաւ Միջին Արեւելքի ամենէն զօրաւոր բանակը:

Այս որոշումը Խրուշչովի կողմէ դիւրութեամբ չտրուեցաւ, վասնզի բազմաթիւ այլ ղեկավարներ հակառակեցան ասոր, բայց Խրուշչով՝ կրցաւ զանոնք համոզել զօրաւոր փաստաբանութիւններով:

Նաեւ Խրուշչովն էր որ մեզի սատար հանդիսացաւ Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման տագնապին եւ եռեակ յարձակման ժամանակ:

Ոչ մէկ արաբ կրնայ մոռնալ ռուսական վերջնագիրը, զոր Խորհրդային Միութիւնը ուղղեց Անգլիոյ, եւ որուն պատմագիրները վկայեցին, որ Հունգարիոյ տագնապը օգտագործելով կարելի էր վերսկսիլ մեր երկրին վերագրաւումը:

Կարելի չէ նաեւ մոռնալ, որ Խրուշչով յարգեց այն սկզբունքները, որոնց կը հաւատանք մենք եւ որոնք են՝ որեւէ երկրի հետ դաշինքէ չըլլալ եւ պահել դրական չէզոքութիւնը, ինչպէս նաեւ ազատ ձգել ժողովուրդը՝ որ ինք ընտրէ իրեն յարմարող եւ իր սովորութիւններուն հետ հաշտ եղող վարչաձեւը, առանց հակամարտութիւն ստեղծելու՝ ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան միջեւ, շարունակելով գործակցութիւնն ու բարեկամութիւնը երկու երկիրներուն միջեւ:

Վերջապէս կարելի չէ մոռնալ որ Խրուշչով մեզ չլքեց, երբ Ամերիկա եւ Անգլիա կասեցուցին իրենց օժանդակութիւնը Բարձր Ջրամբարի շինութեան մէջ, ընդհակառակն, հակառակ ամէն տըւեալներու, Սովետական Միութիւնը մեզի տուաւ նիւթական եւ թեքնիք օգնութիւն, ինչ որ մեզի հնարաւորութիւն տուաւ արաբ ժողովուրդի երազներուն երազը՝ Բարձր Ջրամբարի կառուցումը իրագործելու:

Մեր ժողովուրդը երբեք պիտի չկրնայ մոռնալ այն օժանդակութիւնները, որոնք ընծայուեցան իրեն, վասնզի ան ժողովուրդ մըն է որ բարիք չի մոռնար երբեք, եւ թէ միշտ պիտի յիշէ զանոնք ամբողջ պատմութեան ընթացքին:

Արաբ ժողովուրդը, որ կը հաւատայ իր անկախութեան, իր ընկերվարական ռեժիմին եւ իր չէզոքութեան, այս առիթը պիտի օգտագործէ ըսելու համար Խրուշչովին.

— Ձեր դիրքը մեզի հանդէպ երբեք պիտի չմոռնանք, ո՛վ Մեծ Մարդ:

Թրգմ. Գր. Սուլթանեան

ԳԱՌԶՈՒԻ ԲԵՐԱԾ ՆՊԱՍՏԸ
ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԲԵՄԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻՆ

Գրեց Մօ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Լոկ պատահականութեան մը պէտք է վերագրեմ իմ առաջին և միակ հանդիպումս Նախկին եգիպտահայ՝ տաղանդաւոր նկարիչ Գառզուի հետ։

Փարիզեան մեր ուսանողական տարիներուն էր։

Գահիրէական մեզի ծանօթ արուեստասէր հայ տիկին մը, որ առաջին անգամ ըլլալով կ'այցելէր «Լոյսերու քաղաք»ը, հայազգի նկարչին անպայման այցելութիւն մը տալու սեւեռուն գաղափարէն թելադրուած, փափաք յայտնած էր ուղեկցի իրեն ընկերակցիմ։

Խնդրանք մը չմերժելու փափկանկատութենէն աւելի արուեստի իմ հետաքրքրութեան յագուրդ տալու մտածումն է, որ ընդառաջեցի ինծի եղած առաջարկին։

Գառզուի փարիզեան աշխատանոցը այդ տարիներուն կը գտնուէր բազմայարկ շէնքի մը վերնայարկը։

Արուեստագէտը ինքը անձամբ բացաւ դուռը և երբ տեղեկացաւ մեր հայ ըլլալը՝ մեծ ուրախութեամբ և հաճելի լլալու ակնեյ և փութկոտութեամբ մըն է որ ներս հրամցուց մեզ։

Ցարգելու համար փարիզահայ բարքերուն մէջ արմատացած սովորութիւն մը, ֆրանսերէնով ուղղեցինք մեր խօսքերը։

— Բոլորս ալ հայ ենք — ընդմիջեց Գառզու կտրուկ կերպով. սակայն նշանակալից քաղցր ժպիտով մը — հարկ չկայ ֆրանսերէն խօսելու։

Բնականաբար հայերէնով շարունակուող խօսակցութեան նիւթին առանցքը կազմեց նկարիչին արձանագրած վերջին յաջողութիւնները՝ փարիզեան բեմանկարչական արուեստի մարզին մէջ։

Արդարև, այդ թուականներուն (1952–54) Գառզու արդէն իսկ կը վայելէր համբաւը նկարիչի և բեմանկարիչի կրկնակի համբաւը։

Փարիզի մէջ, երջանիկ զուգադիպութեամբ մը ներկայ եղած ըլլալով բոլոր այն բեմապարային ներկայացումներուն, որոնց Գառզու՝ իբրև բեմանկարիչ՝ իր մասնակցութիւնը բերած էր, կ'ուզեմ իմ ականատեսի վկայութեամբ և հակիրճ անդրադարձով մը վեր առնել տաղանդաւոր նկարիչին բերած անգնահատելի նպաստը իբրև նորարար բեմանկարիչ՝ փարիզեան պարարուեստի պատմութեան մէջ։

* *

1952 թուականի Յունիս 18ին Փարիզի Պետական Օփերայի որ-

նորէնութիւնը, Լուդովիկոս ԺԵ.ի ժամանակաշրջանի մեծաշուք ներկայացումները վերակենդանացնելու մտադրութեամբ, բեմահարթակի վրայ կը հանէ — երկարատև պատրաստութիւններէ և յայտարարութիւններու ազմկալից նախայարձակումէ մը ետք — 18րդ դարու ֆրանսացի երգահան Ժան Ֆիլիփ Ռամոյի (Jean - Philippe Rameau) «Les Indes Galantes» բեմապարային օփերան, որ կը բաղկանար նախամուտէ մը և չորս արարներէ։

Գառզու (Գառնիկ Զուլումեան)

Այս օփերային վերջին ներկայացումը տեղի ունեցած էր 1773 թուականին, որմէ յետոյ — անյայտ պատճառներով — ընդմիշտ վերցուած է Օփերայի ծրագրային խաղացանկէն։

Նոր բեմադրութեան համար իւրաքանչիւր արարի բեմանկարներուն և տարազներուն պատրաստութիւնը կը յանձնուի ֆրանսացի ժամանակակից անուանի և փորձառու բեմանկարիչներու, որոնցմէ Ֆոսթ (Fost), Մուլէն (Moulène) և Ուաքեւիչ (Wakhevitch)։

Օփերային գեղարուեստական վարիչները — միշտ նորի հետամուտ — գովելի նախաձեռնութեամբ մը, վերջիչեալ օփերայի ամենէն հ ե տ ա ք ր ք ր ա կ ա ն արարներէն միայն՝ Ինքասի (Incas) տեսարանին բեմանկարի և տարազներու գործադրումը կը վստահին երիտասարդ նկարիչ Գառզուի, որուն առաջին փորձերը պիտի ըլլային անոնք՝ այդ իւրայատուկ և գժուարին մարզէն ներս։ Նոյն տեսարանին պարագրութիւնն ալ ստանձնած էր մեծ-օրեայ աշխարհահռչակ պարող և պարագրող Սերժ Լիֆառ (Serge Lifar)։

Ներկայացումը իր բեմանկարներու արտակարգ չքեղութեամբ, տարազներու շռայլ ճոխութեամբ և շնորհիւ ի գործ դրուած բեմական մեքենական անհերքակայելի հնարքներուն, բացառիկ յաջողութիւն մը կ'արձանագրէ՝ արժանանալով ո՛չ միայն բեմապարասէրներու անվերապահ և խանդավառ գնահատանքին, այլև բաւարարութիւն տալով խստապահանջ և բազմաճաշակ պարարուեստի քննադատներուն։

Թէև բոլոր բեմանկարները և տարազները հաւասարապէս յաջող էին, սակայն Գառզուի նկարած «մեղր և արեւէն խանձուած» բեմանկարը, որ «ուշագրաւ հակադրութիւն մը կը ստեղծէր շնաչխարհիկ երփներանգ տարազներուն հետ», իր գմայլելի ամբողջականութեամբ յատուկ ուշադրութեան կ'արժանանայ։

Բնականաբար Գառզուի այս պատուաբեր յաջողութիւնը պարարուեստի աշխարհի գեղարուեստական ղեկավարներու աչքէն պիտի չվրիպէր։

Արդարև յաջորդ տարին իսկ, Պալէ Տը Փարի (Ballets de Paris) հիմնադիրներէն և ժամանակակից ամենէն ինքնատիպ և յանդուգն պարագրող՝ Ռոլան Փըթի (Rolland Petit), որ նոր վերադարձած էր ամերիկեան շարժանկարի աշխարհէն, Գառզուի կը յանձնէ իր նոր բեմադրութեան՝ «Գայլը»ի առաջին տեսարանի՝ «Անտառ»ի բեմանկարի և տարազներու գործադրումը։

Այս բեմապարին հեքեաթային նիւթը համագործակցաբար մշակած և թատերատեսքի վերածած էին ժամանակակից անուանի գրողներ՝ Ժան Անուիլհ (Jean Anouilh) և Ժորժ Նըվէօ (George Neveux), երաժշտութիւնն ալ կը պատկանէր Հանրի Տիւթիլէօի (Henri Dutilleux)։

Պարագրութիւնը նոյն ինքն Ռոլան Փըթիինն (Rolland Petit) էր։

Առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ 1953 թուականի Մարտ 17ին, մասնակցութեամբ միջազգային «Աստղ» պարուհի Վիոլէթ Վերտիի (Violette Verdy)։

Այս անգամ ալ Գառզուի նկարած բանաստեղծութեամբ թաթաւուն բեմանկարը, ինչպէս նաև տարազները ցնցիչ տպաւորութիւն մը կը թողուն հանդիսատեսներուն վրայ։

Քննադատներու միահամուռ կարծիքով իսկ, Գառզու բեմանկարիչներու այդ լուռ մրցակցութեան մէջ կը յաջողի յաղթութեան դափնին խլել։

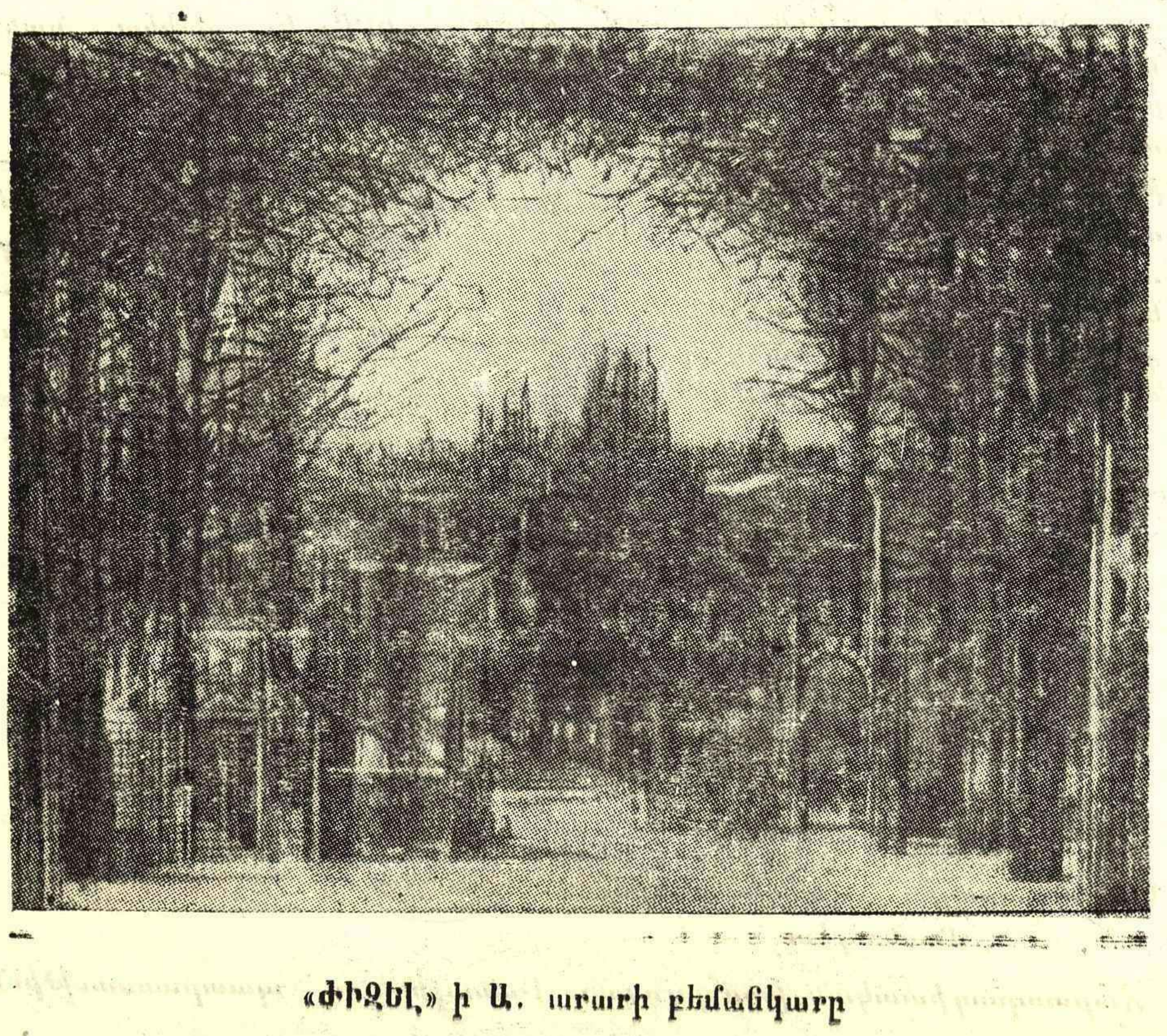
Բեմադրիչ Անտրէ Պօլ (André Boll) գնահատանքի հետեւեալ տողերով իր խանդավառութիւնը կը յայտնէր «Plaisir de France» պարբերագիրքի Յուլիս ամսուան համարին մէջ. «... Բեմանկարներու և տարազներու ճշմարիտ փառատօն մը...» «... Գայլով տարազներուն՝ Գառզու իր հմուտ զուգադրութիւններով և յանդուգն գոյներու յարակցութիւններով՝ կը թուի թէ յաջողած է հարստացնել պրիսմա ի գոյները»։

Արդարև, Գառզուի նկարած բեմանկարը «իր պինդ հիւսուած և երփներանգ գիծերովը, խորհրդաւոր շուքերով և հեռանկարներով, բանաստեղծական գրեթէ գերիրապաշտ տպաւորութիւն մը կը թողուր հանդիսատեսին վրայ»։

Գառզու շնորհիւ իր ինքնուրոյն ոճին և անհատականութեան՝ այլեւս կը դասուէր ժամանակակից ամենափայլուն բեմանկարիչներու կարգին։

Այդ մարզին մէջ ալ իր վեհելքը եղաւ աննախընթաց և ա՛լ աւելի ամրապնդեց իր նկարիչի համբաւը։

(Շար. տես էջ 5)

«Ժիզէլ»ի Ա. արարի բեմանկարը

«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ ՑԱՏԿԱՊԷՍ

ԶԳԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍ ՄԸ

Գրեց Լ. ԶՕՐՄԻՍԵԱՆ

Գաղութներու միջեւ պարբերական կամ նոյնիսկ պատահական յարաբերութիւնները եթէ գործնական և օգտակար արդիւնքներ չխոստանան իսկ, առաւելութիւն ունին ընդլայնելու տեսողութիւնը հայ մարդուն, հայութեան համապարփակ իրականութիւնը հասկնալու տեսակէտէն։

Բոլոր գաղութներուն մէջ թերթերու քանակէն տրտնջալու պատճառ չունինք։ Դիտելի է սակայն որ շատ քիչ թերթեր և բացառաբար միայն որոշ կանոնաւորութեամբ, թղթակցութիւններ կը հրատարակեն իրենց գտնուած երկրէն դուրս ապրող հայկական համախմբումներու հասարակական կեանքին մասին։ Զգալի թերութիւն մը կը կազմէ այս իրողութիւնը թէ՛ թերթերուն, թէ՛ ընթերցողներուն և մանաւանդ հանրային գործերով զբաղող և հետաքրքրուող անձերուն համար։

Ոեւէ մէկը հնարաւորութիւն չունի իւրաքանչիւր գաղութի մէջ լոյս տեսած գոնէ մէկ թերթի հետեւելու։ Շատ ուշ և յաճախ պատահաբար միայն կը ծանօթանայ նոյնիսկ կարեւոր իրողութեան մը եւ դէպքի մը։

Այս թերին կարելի էր մասամբ դարմանել, եթէ թերթերը թղթակիցներ կարենային պահել գոնէ կարեւոր եւ հոծ հայկական համախմբումներու մէջ։

Այս խորհրդածութիւններուն մղուեցայ «Յառաջ»ի վերջին թիւին մէջ եգիպտահայ գաղութի վերակազմութեան մասին գրուած խմբագրականը կարդալով։ Հարցին էութեան եւ տուեալներուն բոլորովին անգիտակ, թոյլ չեմ կրնար տալ ինքզինքիս որեւէ մտածում իսկ գրի առնել արծարծուած նիւթի մասին։ Այն տպաւորութիւնը միայն ունիմ որ ողբերգական ծանր օրեր ապրած է եգիպտահայ կորովի, խանդավառ, ազգանուէր հին գաղութը, որուն պատմութիւնը, փայլուն էջերէն մէկը կը կազմէ վերջին երեք քառորդ դարու հայ ժողովուրդի ընդհանուր պատմութեան մէջ։

Եգիպտոսը չէ եղած միայն հայ «փաշա»ներու, «պէյ»երու, բարերարներու, ՀԲԸՄ–ի հիմնադիրներու որրանը, այլ եղած է նաեւ նպաստաւոր աշխարհը եւ մթնոլորտը հայ մտքին եւ գրականութեան ծաղկումին։ Համիտեան բռնատիրութեան դաժան օրերուն, հոն ապաստանած, տքնած եւ աշխատած են հայ նորագոյն գրականութեան ամենէն փայլուն դէմքերէն շատերը։ Համաշխարհային Ա. պատերազմի սարսափի տարիներուն, քառասուն օրուան հերոսական պայքարէ մը յետոյ, ֆրանսական մարտանաւի մը միջոցով ազատուած՝ Սուէտիոյ հայութիւնը փրկութեան լաստը գտած է եգիպտական հիւրընկալ հողին վրայ։ Վերջապէս Կիլիկիոյ պարպումէն եւ քէմալական յաղթանակէն յետոյ, բազմաթիւ հայեր, որոնց մէջ մեր ժողովուրդի վարկն ու պատիւը բարձր պահող մտաւորականներ, նախընտրած են եգիպտական հողի վրայ բնակութիւնը, քան թէ եւրոպական եւ ամերիկեան հողերուն։

Այս բոլորէն յետոյ, անիմանալի եւ անբացատրելի երեւոյթ մըն էր վերջերս տեղի ունեցած արտագաղթը դէպի Գանատա կամ Աւստրալիա։ Ոչինչ կայ անբնական եւ անհասկնալի, երբ աշխարհի որեւէ մէկ անկիւնէն հայ

մը կամ հայերու ստուար կամ սակաւ խումբ մը կը լքէ իր բնակած երկիրը՝ հայրենիք փոխադրուելու նպատակով։ Վերջին կայանը հայ մարդուն հայրենիքն է, ինչպէս վերջին կայանը հայութեան։ Որեւէ բացատրութիւն պահանջելու կարիքը չկայ հայ մարդէ մը երբ հայրենիք կը տեղափոխուի։ Այնքան բնական ու մարդկային է այդ տեղափոխութիւնը, որ ինքն իր մէջ նպատակ մը եւ վախճան մը կը ներկայացնէ եւ արդարացման որեւէ պատճառաբանութեան կարիք չունի։

Հարցը կը փոխուի անշուշտ, երբ որոշ չափով զանգուածային նկարագիր ունեցող տեղափոխութիւններ կը կատարուին դէպի հեռաւոր եւ անծանօթ երկիրներ։ Ի՞նչ պատճառներու մղումով, ի՞նչ հարկադրանքի տակ, երկար տարիներէ ի վեր Եգիպտոսի մէջ բնակութիւն հաստատող հայեր, կը քանդեն իրենց տնտեսութիւնը, տունը, կը լքեն ծանօթներու եւ մտերիմներու շրջանակը, կը հրաժարին իրենց սովորութիւններէն, բարքերէն, կենցաղէն, մութ եւ անորոշ աշխարհի մը մէջ նետուելու եւ հոն նոր կեանքի մը հիմերը զետեղելու, ա. բ. գ.էն սկսելով։

Մարդուն միտքը տրամադիր և ի վիճակի է միշտ իր տուած որեւէ մէկ որոշման, առած քայլին, գրաւած կեցուածքին բացատրութիւն մը եւ արդարացում մը ցոյց տալու։ Մեկնողներէն իւրաքանչիւրը վստահաբար պատճառ մը ցոյց պիտի տայ իր մեկնումը արդարացնելու համար։ Տեղափոխութիւն մը ի վերջոյ անհատական որոշում մըն է ու մարդ կը մղուի խորհելու, որ բարոյական իրաւունքն ալ չունի անհատի մը կեանքին կապուած գործերով նոյնիսկ հետաքրքրուելու։ Մտածումը ճիշդ է մէկ վերապահութեամբ։ Եթէ անհատական որոշումը հաւաքականութեան կը վնասէ, եթէ անհատին որոշումէն հաւաքականութիւնը վտանգուած կը զգայ իր գոյութեան մէջ իսկ, այդ պարագային հաւաքականութիւնը արդարօրէն իրաւունքն ունի անհատին որոշման վրայ ազդեցութիւն գործելու։

Այդ վերապահութիւնը անկասկած գոյութիւն ունի Եգիպտոսէն զանգուածօրէն մեկնող հայերու պարագային մէջ։ Որքան ծանօթ եմ, արտագաղթը զուգադիպած էր հայրենադարձի շարժումի մը հետ։ Մեկնողները հետեւաբար կը գտնուէին հեռաւոր եւ օտար աշխարհ կամ հայրենիք մեկնելու երկընտրանքին առջեւ։ Ողբերգութիւնը աւելի ծանր եւ կսկծալի կը դառնայ մանաւանդ երբ կը խորհինք այդ երկընտրանքին մէջ օտարութեան նախապատուութիւն տուող մարդոց մտայնութեան վրայ։

Դժուար է երեւոյթը բացատրել տնտեսական ազդակը միայն հիմ ընդունելով։ Գանատա կամ Աւստրալիա մեկնողները որեւէ ապահովութիւն ունէի՞ն իրենց սպասող բարեկեցիկ կեանքի մը։ Ո՛չ անշուշտ։ Անոնց մէջ պիտի գտնուին շատեր՝ տաժանագին աշխատանքի մը պայմաններուն մէջ իրենց կեանքը շահող միայն եւ թերեւս բացառիկ քանի մը մարդիկ՝ առնէ մը յետոյ որոշ բարեկեցութեան տիրացող։ Բոլորին համար ապագան թէական եւ անորոշ կրնար ըլլալ։

(Շար. տես էջ 5)

20ՐԴ ԴԱՐՈՒ ՓԱՌՔԵՐԷՆ

ԲԱՐՁՐ ՋՐԱՄԲԱՐԸ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը յատուկ նախարարութիւն ունի Ասուանի մեծագոյն Ջրամբարին համար, որ 19 Օէն ի վեր, վերմարդկային ճիգերով կը կառուցուի:

Զորս տարի առաջ, Ցունուար 9ին էր որ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր, Ասուանի մօտ, Նեղոսի արեւելեան եզերքին կողմը, առաջին պայթումին կոճակը կոխեց՝ որպէսզի պեղումներն սկսին Բարձր Ջրամբարի շինութեան համար:

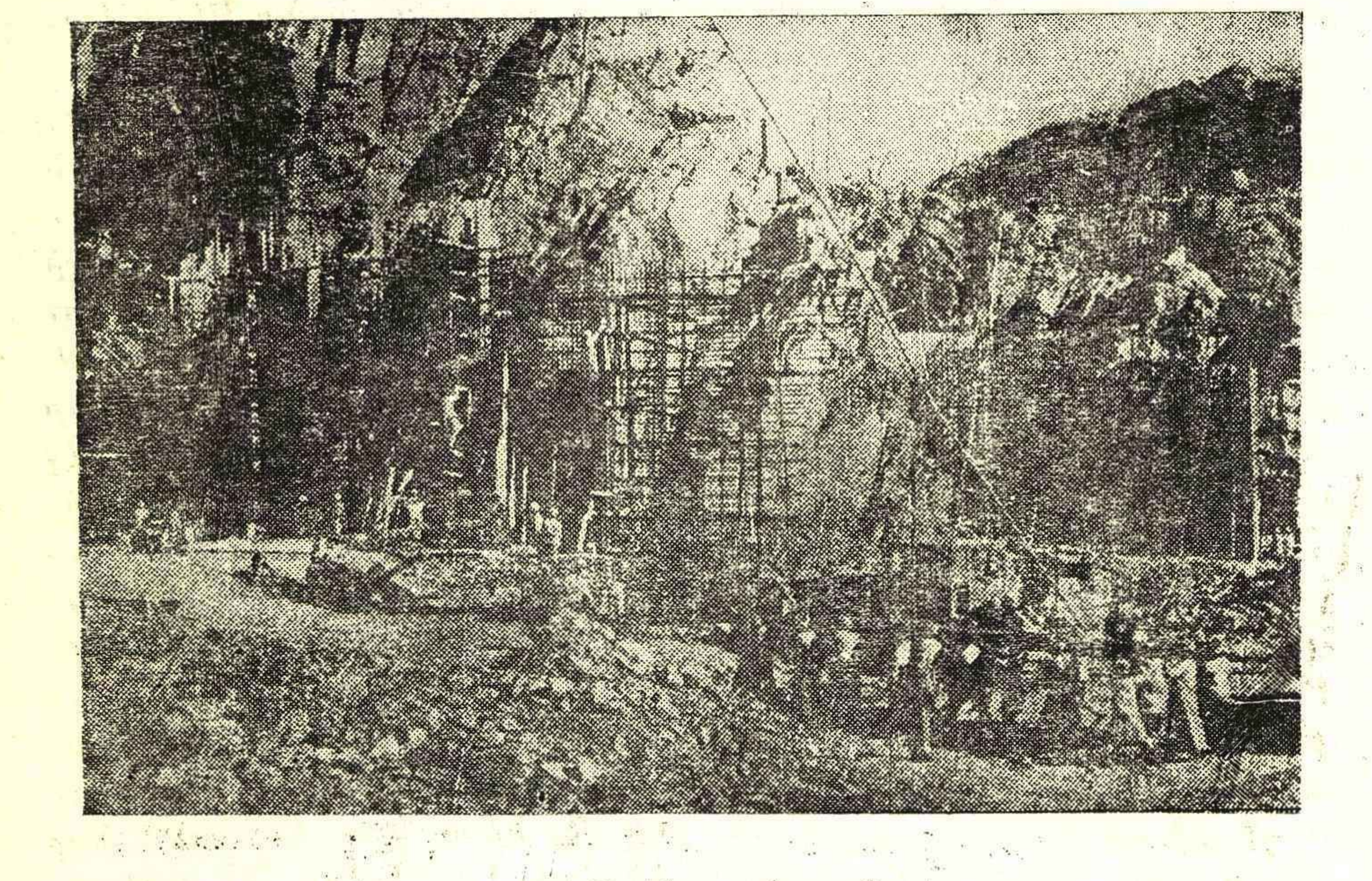
Եր բոլոր տարուան ընթացքին՝ աշխատաւորներու քաղաքը վերջացաւ (իր 3000 սենեակներով) և տասնըհինգ քիլոմեթր երկաթուղին — որ Ասուանը կը կապէ Ջրամբարի շրջանին — աւարտեցաւ: 600 մեթր երկարութեամբ և 7 ու կէս մեթր լայնքով փապուղի մը շինուեցաւ՝ փոխադրութեանց դիւրութեան համար: Եւ տոնք՝ հսկայական ապառաժեայ բլուրներ քակելէ և այլուր փոխադրելէ ետք:

Այս օրերուն արդէն իրականացան 6 փապուղիներու 48 ջրադուռները: Ամէն մէկ ջրադուռ 25 թոնօ է, 100 մեթր բարձրութեամբ և 6 ու կէս մեթր լայնքով: Այս ջրադուռներու միջոցաւ կարելի պիտի ըլլայ հակակշռել ելեկտրական ուժաշրջանակներու ջրանիւներուն գործունէութիւնը: Այս ուժաշրջանակները թիւով 2400 հատ են և երեք գիծերով միացած պիտի ըլլան Գահիրէի:

Մօտաւորապէս 30000 հոգի կ'աշխատին Բարձր Ջրամբարի շրջանին մէջ՝ երեք շրջանով, ամէն մէկ շրջանը 10000 հոգի: Ինչպէս ըսինք, ընդհանուր ծախքը նախատեսուած է 50 միլիոն ոսկի: Ջրամբարը պիտի կարենայ պարունաել 8 ու կէս միլիառ մեթր խորանարդ ջուր:

Երկրորդ հանգրուանի ընթացքին շինուելիք հիտրոելեկտրական փապուղիները խիստ կարեւոր են: Առաջին 6 փապուղիները պիտի ծառայեն ջուրերուն ուղղութիւնը փոխելու: Աջեւի և ետեւի ամբարտակները պիտի գլոպեն ջուրերը՝ հնարաւորութիւն տալու համար որ շինուի կեդրոնական մեծ ամբարտակը, որ պիտի աւարտի 1967ին, մակարդակը՝ 155: Այն ատեն է որ կարելի պիտի ըլլայ ամբողջ Նեղոսի հովիտը ոռոգել՝ ծրագրեալ ձեւով ու առաջքը առնել ամէն յորդումի:

Այս տարի աւարտեցան ջրաելեկտրական միաւորներու պատրաստութիւնը՝ ելեկտրական մէկ գիծով (կատարուելիք երեքէն), որ կը հասնի մինչեւ Գահիրէ: Այս իկը հասնի մինչեւ Գահիրէ: Այս իբագործումով՝ այժմ մենք ժամական մէկ միլիառ քիլովաթ ելեկտրուժ պիտի ունենանք:

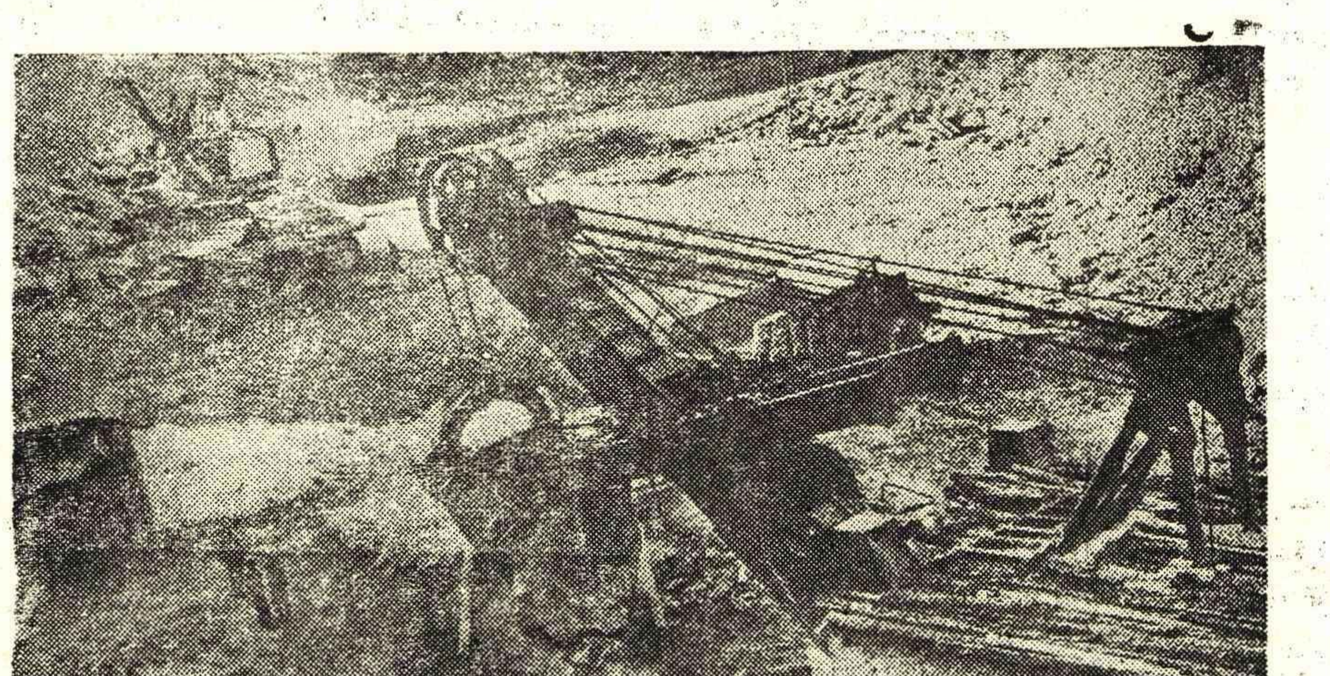
Ելեկտրուժի կեդր. կայանը

Այնուհետեւ, Ասուանի շուրջ կազմուեցաւ աշխարհի ամենամեծ աշխատանոցը (շանթիէ), ուր երկաթեղէնի, պայթուցիկներու, ելեկտրականութեան և ատաղձագործական խոշոր գործարաններ կառուցուեցան՝ նիւթ ու գործ հայթայթելու համար Ջրամբարին: Սովետական Միութենէն ստացուած մեքենաներուն ու մետաղեայ նիւթերուն համար մթերանոցներու խակական քաղաք մը շինուեցաւ, երբ ուրիշ խակական քաղաք մըն ալ կառուցուեցաւ Ջրամբարի շինութեան մէջ աշխատող եգիպտացի, ռուս և այլ ազգի աշխատաւորներուն համար: Ճամբաներու շինութիւնը և ելեկտրական կազմածներու ցանցը՝ զմայլելի կատարելութեամբ ի գործ դրուած են: Եւ առաջին տարուան վերջը, արդէն, ծախսուած էր 39 միլիոն ոսկի՝ նախապատրաստական աշխատանքներուն համար:

Սովետական Միութենէն եկած էր զմայլելի փաղանգ մը երկրաբանական և հարթաչափական ծանօթութեանց հմուտ գիտնական ճարտարագէտներու, որոնց բերած գործիքները կը հասնէին 32500 թոնայի: Մասնագէտները անմիջապէս անցան գործի և ծրագիրները կազմելէ ետք, ձեռնարկեցին գետին ջուրերը շեղեցնելու աշխատանքին:

Նախատեսուած ա. հանգրուանի ծախքը 50 միլիոն ոսկի էր, որմէ 18 ու կէս միլիոնին համար յանձնառու եղած էր Սով. Միութիւնը: Առաջին տարին, արդէն, ծախսուեցաւ 16 ու կէս միլիոն:

Ինչպէս գիտենք, Բարձր Ջրամբարը ունի երեք բաժիններ, առջեւի և ետեւի ամբարտակները և կեդրոնական գլխաւոր ամբարտակը: Առջեւի և ետեւի ամբարտակները լրացան ա. հանգրուանին (չորս տարուան մէջ), իսկ մէջտեղի ամբարտակին և լրացուցիչ աշխատանքներուն համար ունինք բ. հանգրուանը, որ պիտի տեւէ 6 տարի:

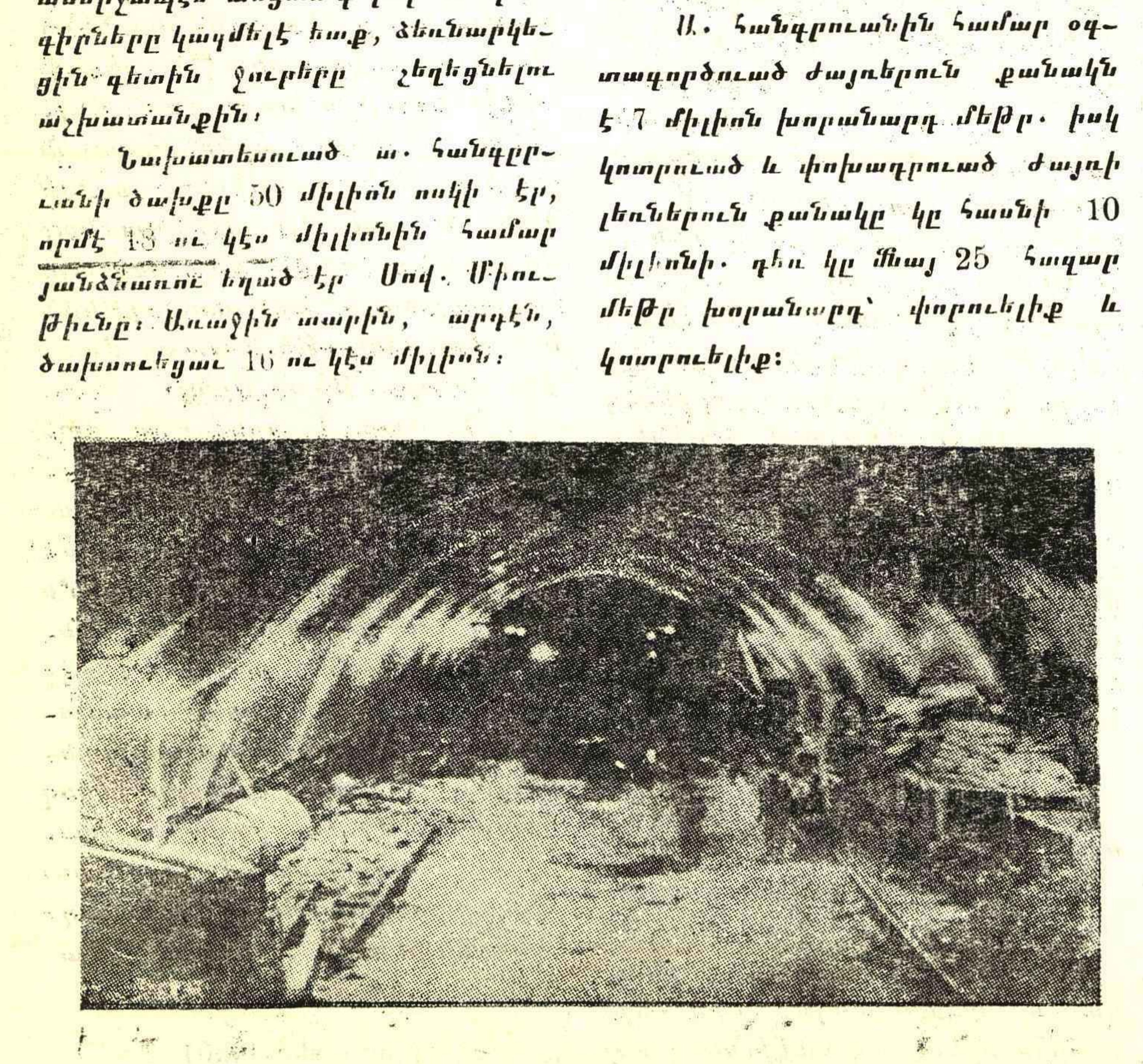
Կոտրտուած ժայռերու պարպումը կռունկներով (վինչ)

Ա. հանգրուանին համար օգտագործուած ժայռերուն քանակն է 7 միլիոն խորանարդ մեթր. իսկ կոտրուած և փոխադրուած ժայռի լեռներուն քանակը կը հասնի 10 միլիոնի. դեռ կը մնայ 25 հազար մեթր խորանարդ՝ փորուելիք և կոտրուելիք:

1968ին երեք ուրիշ միաւորներ իրականացած պիտի ըլլան՝ յաւելուածական գիծերով, մինչեւ Գահիրէ. այն ատեն մենք պիտի ունենանք ժամական երեք միլիառ քիլովաթ ելեկտրուժ (էներգիա): 1969ին երեք ուրիշ միաւորներու իրականացումով՝ պիտի ունենանք վեց միլիառ քիլովաթ: 1970ին Ելեկտրարտադրիչ կեդրոնին բոլոր շինութիւնները աւարտած պիտի ըլլան ու մենք պիտի ունենանք ութը միլիառ քիլովաթ ելեկտրուժ:

1972ին այս քանակութիւնը պիտի բարձրանայ տասը միլիառի, ինչ որ գագաթնակէտն է կեդրոնին արտադրողական զօրութեան: Այն ատեն է որ պիտի սկսի, Նեղոսի Հովիտին համար, յառաջդիմութեան ու բարգաւաճումի խակական շրջանը:

Յ. Բ.

Փապուղին

ԱՌՕՐԵԱՅ ՆՇՄԱՐ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Այս Նշմարը, աւելի լաւ պիտի ըլլար խորագրել՝ «Ներգաղթի Պատուիրակին ժամանման առթիւ», որովհետեւ՝ մեր գաղութին մէջ՝ Ներգաղթի արձանագրութիւնները վերաբացուած են 1962ի սկիզբէն ի վեր և մենք ունեցած ենք արդէն երկու կարաւան, մեկնած Մայր Հայրենիք, մէկը՝ 1962ի աշնան, միւսը՝ 1963ի ձմեռնամուտին:

Դուք կարդացիք, «Ջահակիր»ի նախորդ թիւին մէջ, խմբագրութեան տեսակցութիւնը՝ երկու յարգելի Պատուիրակներէն մէկուն, Ընկեր Աշոտ Նանագիւլեանի հետ: Այ տեղ, խիստ յստակ և դրական խորքով ու շեշտով ըսուած էին բաներ, որոնք ամէն չփոթ, տարակոյս, վարանում կամ տատանում կը փարատեն:

Ասկէ առաջ, 1943էն ի վեր, «Ջահակիր»ի և այլ թերթերու էջերէն, բազմիցս արտայայտուած եմ Ներգաղթի մասին: Ու դասնահամ կարգ մը բառերու հետ՝ արձանագրած եմ տողեր, որոնց բացարձակ եզրակացութիւնը եղած է՝ ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԼ ՋԱՏԱԳՈՎԸ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ:

Ըլլալով մէկտեղ ջերմ համակիր ազգահաւաքման գործին, ապա նաեւ բարոյական և մշակութային իմաստով մէկ գլխաւորեալը իմ Մայր-Հայրենիքին, իմ պայմաններուն բերումովը՝ պիտի ուշանայ իմ և զաւակներուս հայրենադարձութիւնը, ինչ որ չի՛ նշանակեր երբեք՝ թէ ես չեմ ուզեր հաստատուիլ Մայր-Հայրենիքին մէջ: Այս պատկերը կը պարզուի մեր թէ այլ հայ գաղութներու կարգ մը գրողներու և գործիչներու մօտ եւս, հակառակ անոր՝ որ անոնք ջերմեռանդ հայաստանասէրներ և Մայր-Հայրենիքի բարոյական ու անվճար գլխաւորեալներն են: Մեր հակառակորդները, որոնք մեզի հակառակորդ ըլլալէ շատ առաջ՝ հակառակորդնե՛րը եղան են Հայ Հայրենիքին ու Ներգաղթին, մեր պարագաները կը դարձնեն չահագործումի նիւթ, աղաղակելով.

— Եթէ Խորհրդային Հայաստանը շատ լաւ երկիր է, ինչո՞ւ գայն ջատագովողները իրե՛նք չեն երթար ամենէն առաջ...

Վերջին մանուկն ալ կը հասկնայ այս երկայրի պոռչտուքին միտք բանին, չարախինդ խորքը: Մայր-Հայրենիքի հակառակորդները (չըսելու համար թշնամիները), կ'ուզեն որ պայքարող և ծառացող հայերը վերնան մէջտեղէն ու մնայ միայն ոչխարի նման իրենց հետեւող հայութիւն մը: Ապա, այդ ատեն ամբաստանութեան եռին՝ կը հետապնդեն ներկայ յարաճուն և գերուժական Հայաստանի նսեմացումը...:

Արդ, ի սկզբանէ մերժելով հայաստանասէր գործօններու վերագրուած թերացումը, այսօր, այս Նշմարով, ողջունելէ ետք Ներգաղթի Պատուիրակները, հայրենասէր ազգակիցներուս առջեւ անգամ մը եւս կ'ընեմ ջատագովութիւնը հայրենադարձութեան կենսական ու պատմական շարժումին, որուն համար հայոց պատմութիւնը երախտապարտ պիտի հանչէ հայ գալիք սերունդները հանդէպ անոնց՝ որոնք արտօնեցին, կազմակերպեցին, դիւրացուցին և յաջողցուցին այս ազգաշինական ու հայրենակերտութեան աշխատանքը:

Իրաւ է. Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մէջ, արաբ ազնուական ժողովուրդին հետ, մենք երջանիկ քաղաքացիներ ենք և շատ լաւ դիտուած օգտակար տարր: Սակայն, քանի որ մեզի համար նուիրական են մեր լեզուն, մեր աւանդութիւնները, մեր սովորութիւնները, մեր տօները, մեր իւրայատուկ ըմբռնումները, մեր Արարատը և Արագածը, մեր Արաքսն ու Զանգուն, մեր Էջմիածինը, ապա մեր երգերը, մեր առասպելները, մեր պարերը, Իշխանաձուկը, Կախէթի գինին և Ոսկեվազը, Ծաղկաձորն ու Գառնին... Քանի որ ՄԵՆՔ ՊԻՏԻ ՋԿՐՆԱՆՔ ՀՐԱԺԱՐԻԼ ԱՆՈՆՑՄԷ՝ ժամանակին հետ, նոյնիսկ առանց որեւէ ճնշումի, ուրեմն, մենք պարտինք վաղ թէ ուշ հաստատուիլ հայկական միջավայրին մէջ, ինչպէս հնդիկը պարտ է ապրիլ ու գործել իր միջավայրին մէջ, ինչպէս չինն ու ճափոնցին պիտի ուզեն ծերանալ ու մեռնիլ իրենց հայրենի միջավայրին մէջ, որպէսզի իրենց երջանկութիւնը աւելի մօտենայ կատարելութեան:

Այստեղ — ուր արաբները երբեք չեն ուզած և չեն ուզեր որ ծախու հանենք մեր հայեցիութիւնը,— նաեւ այլ տեղ (ինչպէս Գանատա կամ Աւստրալիա, ուր միջավայրի ընդմիշտ և հիմնովին անհարազատ գլանին տակ առնըւած է՝ անխուսափելիօրէն՝ նո՛յն մեր հայեցիութիւնը), մենք հայերս կրնանք շա՜տ դրամ դիզել, դիրքի տիրանալ և ապրիլ ճոխութեան մէ՛ջ...: Սակայն, առանձնացած ձեր հոգիի խուցին մէջ, հարց տուէք դուք ձեզի, թէ ո՞ւր է երջանկութեան ուղին, պայմանն ու սահմանը...:

Շատ խոր մտածելու կարիք չկայ գտնելու համար՝ որ մա՛նաւանդ մեր հայեցիութիւնը վաճառք՝ ենթարկող օտար միջավայրերուն մէջ մենք պիտի չկըրնանք երբեւէ ապրիլ մեր անհատականութեամբն ու երջանկանալ ընդունելի չափով: Հայօրէն զգալու, մտածելու և մարդօրէն գործելու և ապրելու համար, մեզի՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴՈՒՐՍ ՉԻՔ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ...:

Հայօրէն զգալու և մտածելու իրողութեան ծիրին մէջ կ'իյնայ հայրենի հողին ճակատագրովը մտահոգուելու խնդիրը: Եթէ կ'ուզենք որ Հայաստան գոյութիւն ունենայ — և չկա՛յ հայ մը որ չուզէ — մենք պարտինք հայրենի հողին վրայ ապրիլ և աշխատիլ, Ի՛ՆՉ ԱԼ ԸԼԼԱՆ ՏԵՂԻՈՑՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ: Եւ աւելի՝ նաեւ ընկերային ու մանաւանդ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ հրամայականով:

Այս ճշմարտութիւնը, որ հաստատումի պէտք չունէր, անգամ մը եւս հաստատելէ ետք, մենք կրնանք խօսիլ հայրենի երկրի այսօրուան ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ մասին:

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՀՈՒՆԳԱՐ, ԼԵՀ, ՊՈՒԼԿԱՐ, ՌՈՒՄԷՆ, ԳԵՐՄԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ

★ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ ★

ՔՐԵՄԼԻՆԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ Ն. ԽՐՈՒՇՉՈՎ ԵՒ 6000 ՀՐԱՒԻՐԵԱԼՆԵՐ ԾԱՓԱՀԱՐԵՑԻՆ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ.— 40 հազար մոսկուացիներ ծափահարեցին հայ արուեստագէտներու ելոյթները, որոնք տեղի ունեցան խորհրդային մայրաքաղաքի ամենամեծ սրահին՝ Քրեմլինի Համագումարներու դահլիճին մէջ: Գոհար Գասպարեան, Տաթեւիկ Սազանդարեան, Նար Յովհաննիսեան, Միհրան Երկաթ եւ բազմաթիւ ուրիշներ կարեւոր յաջողութիւն մը արձանագրեցին:

Օրական վեց հազար հոգի ներկայ կը գտնուէին Արամ Խաչատուրեանի համերգներուն:

Հայկական վերջին համերգին ներկայ գտնուեցան Խորհրդային Միութեան վարչապետ Ն. Խրուշչով, Անաստաս Միկոյեան, Ալեքսի Գոսիկին, Արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու վարիչներէն Կոմուլքա, Ժոդէֆ Սիրանքիեւիչ, Անթոնին Նովոթնի, Ի. Զեէնգալ եւ Հայաստանի Կառավարութեան եւ Կուսակցութեան պատասխանատուներ:

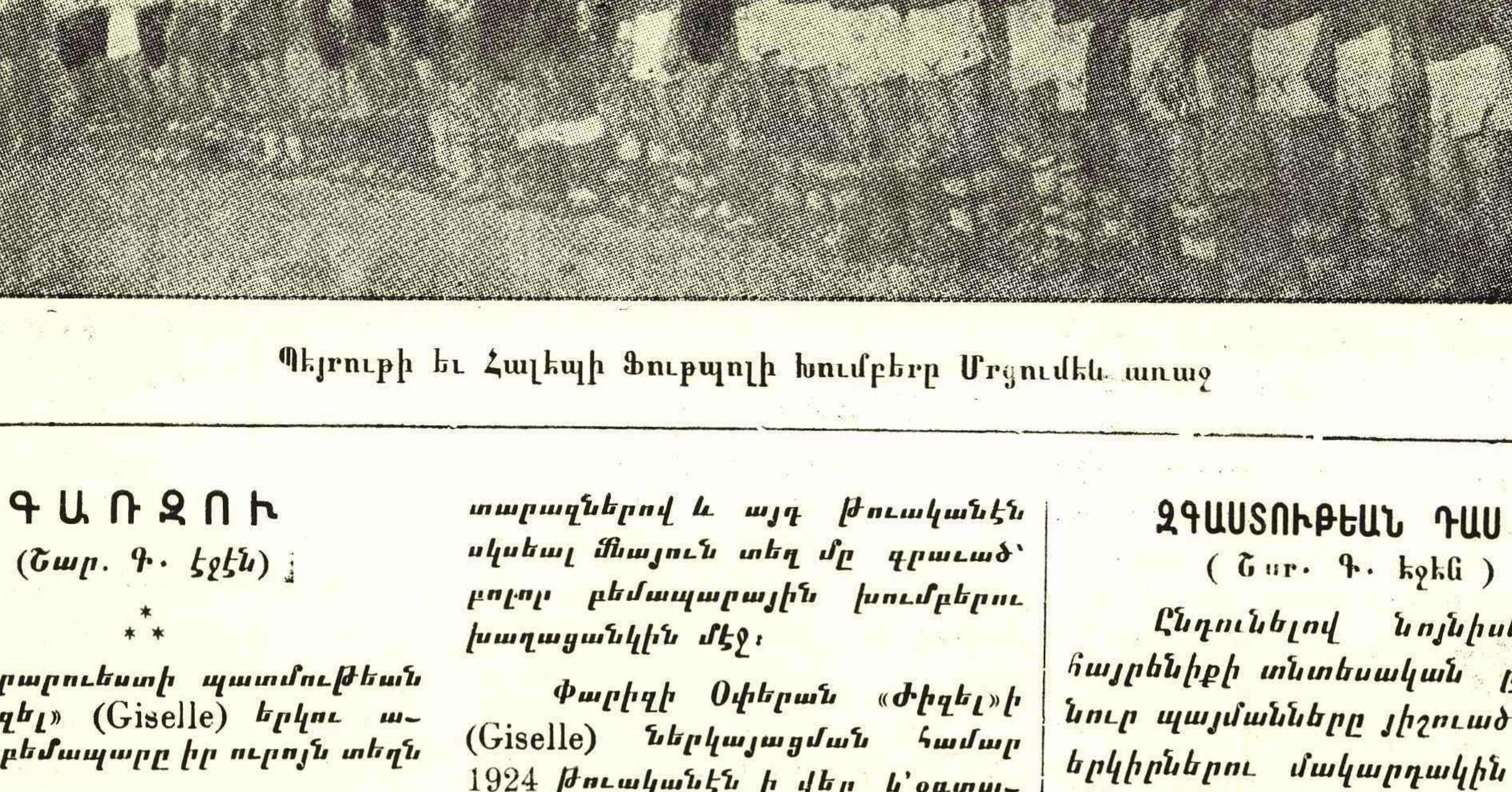
Երեւանի պալէի թատրոնի խումբը ներկայացուց Ռաւէլի «Պոլերօ»ն, որուն գլխաւոր մենակատարողներն էին Վիգէն Գալուստեան եւ Սիլվա Մինասեան: Պալէի շնորհալի կատարողները յաւ տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներու վրայ:

Հայաստանի ժողովրդական երգի-պարի անսամպլը՝ ղեկավարութեամբ Թաթուլ Ալթունեանի եւ Եդուարդ Մանուկեանի, որոտընդոտ ծափահարութիւններով կը վերջացնէր իր իւրաքանչիւր կատարումը:

Համերգի յաջողութեան մէջ կարեւոր բաժին մը ունէին նաեւ բեմի նկարազարդումները, որոնք գեղարուեստական նուրբ ճաշակով ձեւաւորուած էին նկարիչներ Յովհ. Զարդարեանի եւ Գր. Խանճեանի կողմէ: Այդ նկարները կ'արտացոլացնէին հայկ. արուեստի լաւագոյն աւանդութիւնները: Մոսկուացի արուեստի քննադատները մեծ գնահատանքով արտայայտուած են այս առթիւ, Հայաստանի լեռնային տեսարանը պատկերացնող մէկ բնանկարի մը մասին:

Հայ արուեստագէտներու վեց համերգները ցնցիչ տպաւորութիւն ձգեցին խորհրդային մայրաքաղաքի գեղարուեստական կեանքին վրայ:

Հ.Մ.Մ.Ի ՄԻՋ-ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Պէյրութի եւ Հալէպի Ֆութպոլի խումբերը Մրցումէն առաջ

ՄՐՑԱՆՔ

«ՃԱՀԱԿԻՐ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ ՅԱՐԳԵԼԻ ԽՄԲԱԳԻՐ,

Հայաստանի ռատիոհաղորդումների եւ հեռուստատեսութեան պետական կոմիտէի արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների խմբագրութիւնը սփիւռքի ռատիոլսողների համար յայտարարում է կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան մրցանակաբաշխութիւն:

Ուղարկում ենք մրցանակաբաշխութեան պայմանները եւ խնդրում ենք տպագրել Ձեր թերթում:

ՌԱՏԻՈՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ԵՒ ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
Հ. ԱՑՎԱՋԵԱՆ

ԿԱՐՃ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, ՆՈՎԵԼ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ս.Ս.Հ.եան մինիստրների սովետի ռադիոհաղորդումների եւ հեռուստատեսութեան պետական կոմիտէի արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւնը Սփիւռքի ռադիոունկնդիրների համար յայտարարում է կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան մրցանակաբաշխութիւն: Հեղինակները նիւթերը պէտք է ուղարկեն իրենց անուն-ազգանունով եւ հասցէով:

Պատմուածքում, նովելում եւ բանաստեղծութիւնում ցանկալի է, որ շօշափեն խաղաղութեան, հայրենասիրութեան, ժողովուրդների բարեկամութեան, մարդասիրութեան, ազնուութեան, բնութեան, սիրոյ եւ այլ հարցեր:

ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ա.— Երկու առաջին մրցանակ՝ մէկը արձակի, մէկը բանաստեղծութեան: Շահողները կը ստանան հայ դասական եւ ժամանակակից գրքերից կազմուած գրադարան:

Բ.— Չորս երկրորդ մրցանակ՝ երկուսը արձակի, երկուսը բանաստեղծութեան: Շահողները կը բաժանորդագրուեն 1965 թ. համար «Գրական Թերթին» եւ «Սովետական Գրականութիւն» հանդէսին:

Գ.— Վեց երրորդ մրցանակ՝ երեքը արձակի եւ երեքը բանաստեղծութեան: Շահողները կը ստանան արժէքաւոր յուշանուէրներ.

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած գործերից լաւագոյնները նախապէս կը հաղորդուեն Երեւանի ռադիոյով:

Մրցանակաբաշխութեան նիւթերի ստացման վերջին ժամկէտն է 1964 թուականի Նոյեմբերի մէկը: Մրցանակաբաշխութեան արդիւնքները կը հրապարակուին Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման օրը, Նոյեմբերի 29ին:

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած նիւթերը հեղինակներին չեն վերադարձւում:

Մրցանակաբաշխութեան կարող են մասնակցել Սփիւռքի մեր բոլոր ռադիոլսողները:

Նիւթերը պէտք է ուղարկել հետեւեալ հասցէով:

Հ. Ս. Ս. Հանրապետութիւն, Երեւան, Ռադիօ Տուն, արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւն, «Կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան» մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ՌԱՏԻՈՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ԵՒ ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ԳԱՐԶՈՒ

(Տար. Գ. Էջէն)

* * *

Պարարուեստի պատմութեան մէջ «Ժիզել» (Giselle) երկու արարով բեմապարը իր ուրոյն տեղն ունի:

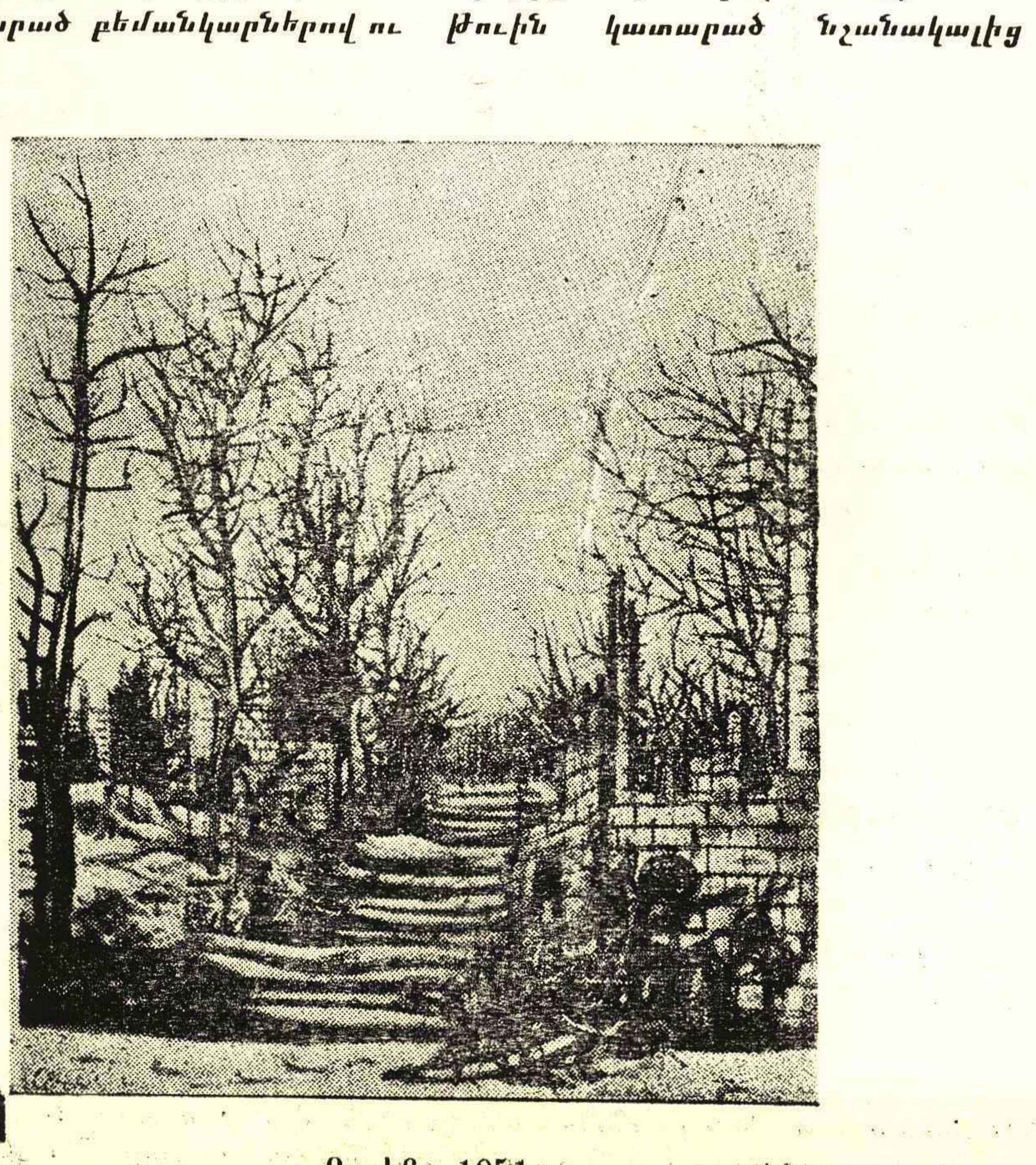
Գերազանցապէս վիպապաշտ այս բեմապարի նիւթին մշակման և թատերատեսրի վերածման աշխատանքներուն իրեն մասնակցութիւնը բերած էր նաև բեմապարի սիրահար՝ յայտնի ֆրանսացի գրող Թէոֆիլ Կօթիէ (Théophile Gautier)*:*

Երաժշտութեան հեղինակն էր գլխաւորապէս Ադամ (Adam)*:*

Այս բեմապարի առաջին ներկայացումը տեղի ունեցած էր 1841 *Թուականին՝ Փարիզի Օփերային մէջ Փիէռ Սիսերիի* (Pierre Ciceri) *նկարած բեմանկարներով ու տարազներով և այդ թուականէն սկսեալ միայնուն տեղ մը գրաւած՝ բոլոր բեմապարային խումբերու խաղացանկին մէջ:*

Փարիզի Օփերան «Ժիզել»ի (Giselle) *ներկայացման համար* 1924 *թուականէն ի վեր կ'օգտագործէր նկարիչ Ալեքսանդր Պընուայի* (Alexandre Benois) *նկարած հնամեայ սակայն արտայայտիչ բեմանկարները, որոնք — պէտք է խոստովանիլ — լաւ կը ներդաշնուէին ներկայացման վիպապաշտ նիւթին ներքին բովանդակութեան և տարազներուն հետ:*

Նոր բեմանկարներով փոխարինում մը կը նկատուէր իբրև յանդուգն ձեռնարկ մը: Արդարև նկարիչ Պերմանի (Berman) 1964 *թուին կատարած նշանակալից*

Ուղին 1951

ՃԳՆԱԺԱՄԻ ԴԱՍ ՄԸ

(Տար. Գ. էջէն)

Ընդունելով նոյնիսկ որ հայրենիքի տնտեսական ընդհանուր պայմանները յիշուած օտար երկիրներու մակարդակին վրայ չեն գտնուիր տակաւին, բայց չէ՞ որ Հայաստանին հայրենիք ըլլալու իրողութիւնն իսկ յաւելեալ բազմաթիւ առաւելութիւններ կրնայ ընծայել ունէ նորամուտ հայու աշխատանքի սկզբնական

փորձերը ձախողութեան հանդիպած էին:

Այսուհանդերձ, Օփերայի գեղարուեստական ղեկավարները, խիզախ որոշումով մը, Գառզուի կը վստահին «Ժիզել»ի (Giselle) *նոր ներկայացման համար բեմանկարներու և տարազներու ամբողջական կազմի պատրաստումը:*

Առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ 1954 *թուականին:*

Դժբախտաբար, պարասէր հասարակութիւնը ի տես այդ նոր բեմանկարներուն՝ որոնք հեղինակին ինքնատիպ խոր անհատականութիւնը կը կրէին, որոշ դժկամակութիւն մը ցոյց կուտայ:

Նոյնիսկ արուեստի քննադատները, ընդունելով հանդերձ բեմանկարներուն անուրանալի արժանիքները, կը ձայնակցին հասարակութեան դժգոհանքին:

Ի վերջոյ, Օփերայի տնօրէնութիւնը, տեղի տալով դժգոհութիւններու մակընթացութեան, կը ստիպուի վերահաստատել նախկին բեմանկարները և տարազները ի յուսախաբութիւն Գառզուի արուեստին անվերապահ երկրպագուներուն:

Գահիրէ, 25-4-64 Ե.Գ.

քայլերը դիւրացնելու տեսակէտէն: Այնքան անմի՞տ էին մեկնողները այս պարագան հաշուէ դուրս ձգելով: Ապահովաբար սուտ և իրաւ բազմաթիւ շլացուցիչ խոստումներէ քաջալերուած, անոնք նախընտրեցին հեռաւոր աշխարհները՝ խզելով նոյնիսկ իրենց հոգեկան ու բարոյական կապերը ազգութեան հետ: չեմ աւելցներ հայրենիքին հետ, որովհետեւ անվիճելի կը թուի այդ մարդոց հոգիին մէջ հայրենիքի հանդէպ նոյնիսկ զգացական կապի բացակայութիւնը: Անոնց մէջ կազմուած է վստահաբար հայրենիքը անբնակելի աշխարհ մը համարելու մտայնութիւնը: Ողբերգութեան մեծութիւնն ալ այս կէտին մէջն է:

Ինչպէ՞ս կազմուած է այդ մտայնութիւնը անոնց հոգիին մէջ: Ո՞վ ստեղծած է անոնց մտքին մէջ հայրենիքը խորթ և անհարազատ համարելու, հայրենի կեանքին ընդհանուր պայմանները անմարդկային և անընդունելի սեպելու ոգին:

Մէկ օրէն միւսը չէ ստեղծըւած անշուշտ մարդոց այդ մըտայնութիւնը: Պատահական և յաճախ անուղղակի կերպով հայրենիքէն ստացած աննպաստ կամ յուսալի լուրի մը, դէպքի մը ազդեցութեան տակ կազմուած չէ անտարակոյս այդ ոգին, որ կ'երևի խոր արմատներ տարածած է, անոնց ներքին ապրումներուն վրայ:

Այս կերպով ներկայացնելով հարցը, մարդ կը մղուի չափելու բարոյական այն ահաւոր պատասխանատուութիւնը, որ ունեցած են մեր իրականութեան մէջ նման մտայնութիւն և ոգի բատեղծող անձերը և կազմակերպութիւնները:

Մեկնողները՝ ապահովաբար վերջնականօրէն և ամբողջապէս կորսուած հայութեան համար, անգիտակից զոհերն են հակահայրենական, հետեւողական, յամառ, սիսթեմաթիք *քարոզչութեան մը, որ կը կատարուի արտասահմանի բոլոր հայկական համախմբումներուն մէջ, գրաւոր և բերանացի:*

Այս դէպքը կրնա՞յ խղճմտանքի լուրջ քննութեան մը մղել այդ քարոզչութեան նուիրուող անձերը: Անոնց շարքին գտնուող ծանօթ մէկ երկու դէմքերու ըստորագրութեամբ վերջերս հրատարակուեցան կարգ մը յօդուածներ, որոնք կարծես նշանները ցոյց կուտան խղճահարութեան մը: Որքա՜ն ցանկալի պիտի ըլլար տեսնել տարածուած և ընդհանրացած այդ խղճահարութիւնը այն բոլորին մօտ, որոնց հանրային գործունէութեան հիմն ու արդարացումը հայրենիքի դէմ պայքար վարելու դիտաւորութեան մէջ կայացած է երկար տարիներէ ի վեր:

Լ. ՉՈՐՄԻՍԵԱՆ

Սանարի, 27-3-94

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
7 ՄԱՅԻՍ 1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հինգշաբթի, 14 Մայիս 1964. կ. ե. ժամը 8ին

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Պիտի դասախօսէ ՋԱՒԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ

Ուրբաթ 15 Մայիս 1964, կ. ե. ժամը 7ին

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կը դասախօսէ ՏԻԱՐ ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Նիւթ ունենալով՝ ԱՌՈՂՋ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԻԹԻԻՆ

Բոլոր պատանիները սիրով կը հրաւիրուին

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՏԱՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՏԽՐՈՒՆԻ

Խոր ցաւով կը տեղեկանանք որ Պէյրութի մեր բնիկներէն եւ Տոքթ. Աւասար Կիւլվա դեան կորանցուցած է իր եղբայրը՝

ԱՆԴՐ ՆԻԿ ԿԻՒԼՎԱՐԴԵԱՆԸ

յանկարծական մահով, Ապրիլ 12ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է յաջորդ օրը եւ մարմինը թաղուած է Ֆերրի-Շրապէլի Ազգ. Գերեզմանատունը:

Մեր խորունկ ցաւակցութիւնները կը յայտնենք բնկ. Տոքթ. Կիւլվարդեանին եւ համայն ազգակից պարագաներուն:

ooooooooooooooooooooooooooooooo

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիար Վարուժան Ստեփանեան երկու տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Արթօ Խաչիկեանի (Գանատա):

Տիար Օննիկ Ծովլեան մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Պր. Ս. Թաթարեանի (Գանատա:)

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. Վ. ԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Բակլէ, Քամ Տը Սեզար:

✝

ՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր և Տիկին Նուպար Քէօշկէրեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Մուրատ Քէօշկէրեան և զաւակը, Տէր և Տիկ. Զօհրապ Քէօշկէրեան եւ զաւակը, Այրի Տիկ. Հրանոյշ Քիւբէլեան և զաւակունք, Այրի Տիկ. Գեղանոյշ Ղազարեան և զաւակունք (Լիբանան), Այրի Տիկ. Արշալոյս Կարապետեան և զաւակունք, Տէր և Տիկ. Խորէն Իսկէնեան և զաւակունք, Տէր և Տիկ. Նշան Իսկէնեան եւ զաւակունք, Տէր և Տիկ. Պօղոս Հաքոյեան և զաւակունք (Գանատա), ինչպէս նաև Շամա, Փալամեան, Փալաքեան (Գանատա), Ալեքսանեան, Գանգրունի (Պէյրութ), Պահարեան, Անսըլեան (Պէյրութ), Իսկէնեան (Հալէպ, Հայաստան), Յովնանեան (Լիբանան), Ուզունեան, Ճիէրճեան, Թարաքճեան, Խաերեան, Թահմիզեան, Բրուտեան, Քիւբէլեան և համայն ազգակից պարագաները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն գաղանակս իծ մահը, իրենց շատ սիրելի հօր, մեծհօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին և ազգականին՝

ԱՐԺ. ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊ ԱՒԱԳ ՔՀՅ. ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ

որ հանգեաւ ի Տէր 2 Մայիս 1964 կ. ե. ժամը 8.30ին, իր բնակարանին մէջ, յետ կարճատև հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութեան սխուր արարողութիւնը կատարուեցաւ Կիրակի 3 Մայիս 1964, առաւօտեան ժամը 10.30ին Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյն մէջ:

ԾԱՆՕԹ. — Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալուն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

«Ջահակիր» իր զգածուած ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր Հանգուցեալ Տէր Հօր կորուստին համար՝ մեր բարեկամ Տէր եւ Տիկին Նուպար, Մուրատ, Զօհրապ Քէօշկէրեան եղբայրներուն, ընկեր Խոր. եւ Իսկէնեանին, իր աշխատակից բանաստեղծ Մ. Հայկենցին եւ բոլոր ազգակից պարագաներուն:

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Այո՛, Թրեսին եմ, պատասխանեց տեղակալը, անհրապոյր արտայայտութեամբ մը: Այս երեկոյ, ժամը քանիի՞ն հոս եկած էք, օրիո՛րդ:

— Կարծեմ ժամը ութը երեսունըհինգ րոպէ կ՚անցնէր, երբ հո՛ս եկայ, ոճիրէն ճիշդ քանի մը վայրկեան յետոյ: Ոճրագործը չըտեսայ սակայն: Չեմ կրնար անոր ինքնութիւնը ճշդելու համար որևէ մասնանշում ընել: Այսուհանդերձ կրնամ ամենայն ճշգութեամբ ձեզի ըսել թէ ի՛նչ պատահեցաւ հոս գտնուած միջոցիս... ինչպէս և ձեզի յայտնել այն քանի մը մտածումները, որոնք մտքիս մէջ ծագում առին.

— Հրամմեցէք, պատրաստ եմ ձեզ լսելու. և անմիջապէս ո՛չ մէկ բան չծածկելու ազդարարութիւնը ընելով յարեց.

Ոստիկանը անմիջապէս մուշտակին քննութեանը վերջ տուաւ: Ապշահար Տիանայի նայեցաւ: Այնպէս կարծած էր թէ յետ խիստ հարցաքննութեան մը միայն ան պիտի սախպուէր խոստովանիլ:

— Ձեր հայրը արդէն գոհարեղէններու գողութեան մասին խօսեցաւ:

Ոստիկանին այս խօսքը անըսպասելի իրարանցում մը յառաջ բերաւ:

— Ի՞նչ գոհարեղէններու գողութիւն է, որուն մասին առաջին անգամ կը լսեմ, և ի՞նչ կապ կրնայ գոյութիւն ունեցած ըլլալ այդ գողութեան և այս ոճիրին միջև, բացագանչեց Մարսելլա:

Թիւիս անհամբերութեամբ գինքը դիտելով ըսաւ.

— Մենք ալ այդ կէտը կը ջանանք ճշդել: Անցեալ գիշեր ձեր ամուսինը, հօրը դրամարկղէն 43 հազար տոլար արժէքով գոհարեղէն վերցուցած է:

— Սո՛ւտ է, պոռաց կինը ոտքերուն վրայ ցատկելով. անպարկեշտ սուտ մը, ամուսինս՝ Հովարտ չէր կրնար մինչև այդ աստիճան իյնալ: Բարկացայտ անեբօղը դարձաւ, իբր թէ Հովարտի դէմ այս ամբաստանութիւնը չարամտութեամբ ընողը ան եղած ըլլար: Բայց երբ լսեց Տիանայի բացատրութիւնները, այն ատեն միայն կրցաւ ըմբռնել կացութիւնը իր ծանրութեանը մէջ: Եւ յուսահատ, գողդղալով մեղրամոմի մը պէս տժգոյն, ծկտեցաւ թիկնաթոռին մէջ:

— Հիմա ձեզ պիտի լսեմ, Օր. Գավուր, վերսկսաւ Թրեսի:

Տիանա, առանց կարևորութիւն տալու իր այլայլած ունկընդիրներուն, պատմեց յիմար և անճարակ գործը, այն աստիճան մանրամասն և ճշգրիտ կերպով մը որ, այլեւս որևէ հարցափորձի կարիք չէր մնար: Տարօրինակ պաղարիւնութեամբ մը ան թուեց այն բոլոր իրադարձութիւնները, որոնց տեղեակ ըլլալ միտքէն չէր անցըներ: Բան չմոռցաւ, ո՛չ իսկ Նիվէլը՝ աշխատանոցին մէջ, ատրճանա՛կ ի ձեռին տեսնելը: Եւ այս յայտնութիւնը ըրաւ այնպիսի ձևով մը, որ երիտասարդը փոխանակ ոճիրին մ անակից ցոյց տալու, անպատասխանատու կը ներկայացնէր:

Նիվէլ, չափազանց տանդարտ, ո՛չ իսկ անգամ մը գինքը ընդմիջելու փորձը ըրաւ: Ճշմարտութիւնը յայտնուած ըլլալուն համար մխիթարուած և հանդարտած կը թուէր: Կ՚ըմբռնէր թէ որքա՜ն դժուարին կացութեան մը մատնուած պիտի ըլլար, եթէ երբեք իրողութիւնը, իր ամբողջ մերկութեանը մէջ պարզուած չըլլար:

Պատահեցաւ որ Թրեսի աչքին պօչովը գինքը դիտէ:

Ռոժէ, տեղակալին այդ նայուածքին մեղմ ժպիտով մը պատասխանեց, որ յանցանքի վրայ բռնուած դպրոցականի մը քմծիծաղին կը նմանէր:

Երբ Տիանա խօսքը աւարտեց, կարգը եկաւ Ռոժէի, որ իր ընթացքին մասին բացատրութիւն տայ:

Ոճրախոյզին ամբաստանիչ նայուածքէն առանց ազդուելու, հանդարտութեամբ իր արկածներուն պատմութիւնը ըրաւ, և կէտ առ կէտ օրիորդ Գավուրի յայտարարութիւնները հաստատեց:

— Ուրեմն, երբ ձեզի հարցուցի թէ ոճիրին լուրը առաջին անգամ խմբապետ Գորիքէն առիք, հաստատական պատասխան տալով ստած եղաք, այնպէս չէ՞, հարցուց Թրեսի զայրացած:

— Այո՛, սուտ խօսեցայ, ըսաւ երիտասարդը, ամենայն պարկեշտութեամբ:

— Ի՞նչ նպատակաւ:

— Ո՛հ, տեղակալ, այդ ալ չհասկնալիք բան ըլլար:

— Բացայայտ խօսէ՛:

— Որովհետև, սուտ խօսելով միայն կրնայի օրիորդ Գավուրին օժանդակել. ի՛նչ ընեմ, կը փափաքէի իրեն օգնութեան հասնիլ:

— Նոյնիսկ, ինքզինքդ ծանր կասկածներու ենթարկելո՞ւ գինով:

— Ըրածս կնոմեծարութիւն չէ՞ միթէ, ըսաւ երիտասարդը հեգնանքով:

— Բաւակա՛ն է, սաստեց տեղակալը: Թոյլ տուէք որ սա՛ մէկ կէտն ալ լուսաբանեմ: Սուտ խօսեցաք Օր. Գավուրը պաշտպանելու նպատակաւ: Ըսէք տեսնեմ թէ որքա՞ն ատենէ ի վեր ծանօթ էք իրեն:

Լռջութեամբ, Ռոժէ Նիվէլ ժամացոյցը հանելով պահ մը մտածեց:

— Ճիշդ 13 ժամէ ի վեր:

— Տասնե՞րե՛ք ժամ, պոչեց Թրեսի ապշութեամբ, և տակաւին կը յանդգնիք ըսելու թէ, գլուխնիդ սանկ կնոջ մը համար վտանգած եղաք:

— Ձեզի ի՞նչ կը վերաբերի, Թրեսի: Գիտցած եղէք որ Օր. Գավուր սանկ կին մը չէ:

— Սրամտութեան հարկ չըկայ, Նիվէլ: Գաղտնիք մը կայ, որ չես ուզեր ինծի յայտնել:

— Բարկութիւնս միայն:

— Ես ալ այնպէս. ինքզինքըս կը սանձեմ, որպէսզի զայրոյթըս չպոռթկայ: Ոճիր մը կայ մէջտեղը. Թոյլ պիտի չտամ որ ոևէ մէկը փախուստի ճամբայ մը գտնէ: Իրողութիւնը այն է որ Օր. Գավուր, ձեզի ոճիրին վայրը հանդիպած է: Տարիներէ ի վեր ձեր մէկ յանցանքը բռնելու կ՚աշխատիմ. այս րոպէիս, ահաւասի՛կ, դժուարին կացութեան մը մատնուած էք: Եթէ խոհականութիւն բռնած ապրանքին հիւլէի մը չափ ունեցած ըլլայիք, ինծի ալ ըրեր բացատրութիւն մը պէտք է տայիք, Տոն Քիշօթական արկածախնդրութեան մը պատմութեանը փոխարէն... դո՛ւք...

— Վայրկեան մը, տեղակալ Թրեսի, ընդմիջեց Տիանա այնպիսի հրամայական շեշտով մը, որ ոճրախոյզը իրեն նայեցաւ զայրացած:

— Ի՞նչ կ՚ուզէք:

— Ձեզի նախապէս ըսի թէ այս ոճիրին մասին իմ կարծիքս ալ կ՚ուզեմ յայտնել. բաց աստի, համոզուած եմ թէ պարոն Նիվէլ բացարձակապէս անմեղ է:

— Վեհոգի զգացումներ ունիք իրեն հանդէպ, օրիորդ, բայց եթէ դուք ինծի չափ զինքը ճանչնայիք, այն ատեն...

— Շատ առաջ կ՚երթաք. եթէ չափ մը չդնէք ձեր խօսքերուն, ձեզի դէմ բողոք պիտի ներկայացնեմ որպէս զրպարտիչ, ազդարարեց Ռոժէ, որ չափազանց տժգունած էր և աչքերէն փայլակներ կը ցայտէին: Զայնին հանդարտութիւնը աւելի քան ապաւորիչ էր:

— Զրպարտութի՞ւն կ՚ընեմ միթէ:

— Քիչ մնաց որ զիս ոճրագործ ներկայացնէք: Ինչ որ սխալ է: Ոճրագործ եմ ձեր երևակայութեանը մէջ միայն: Մնաց որ իմ դատական թղթածրարս բացարձակապէս անբիծ է:

— Արդարև, փաստօրէն ո՛չ մէկ դատապարտութիւն կրած էք... բայց...

— «Բայց» չկայ. ոճրագործ, չեմ ա՛լ ուրիշ ըսելիք չի մնար ձեզի: Ցետոյ՝ Տեքսթեր Լիւֆպերին ես չէ որ սպաննած եմ:

Լռութիւն տիրեց: (22)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Քիւփէլեան — Զարժանկարի բաժին — Գ. Գոսթանոֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տընկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ Էտ-Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915012-62590 — Բաժանորդագրութիւն [illegible] հեռ. 915018 — [illegible]

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م." - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 27 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՄԱՅԻՍ 1964 — ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. — العدد رقم ٢٧ - الخميس ١٤ مايــو ١٩٦٤

ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ. ДОРОГОИ ДРУГ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

(ՆԻՔԻԹԱ Ս. ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՄԵՐ ՄԷՋ)

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մեծ բարեկամ՝ Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութիւններու Միութեան վարչապետ Նիքիթա Սերգէեւիչ Խրուշչովի այցելութիւնն է ասիկա, զոր կոչեցինք պատմական։

Եգիպտոսի հողերուն, իր աշխատաւոր և հերոս ժողովուրդին, իր ընկերվարական և դեմոկրատական կառավարութեան և իր կորովի ու անմահ Նախագահ Կամալ Աբտէլ Նասէրի մեծ հիւրն է Խրուշչով՝ Մայիս 9էն ի վեր։

Բարի գալուստ Մեծ Բարեկամին և Թանկագին Հիւրին, ողջունած նաեւ մեր համեստ էջերէն, յանուն Ա.Մ.Հ.ի հայ համայնքին։

Այո՛, մենք եւս կ'ողջունենք Մեծ Միութեան Մեծ Առաջնորդը, իբրեւ եգիպտացի, իբրև Եգիպտոսի հայ համայնքը և իբրեւ մանաւանդ մասով, որբագրել փորձելով մեր ազգային իշխանութեան և իր հոգեւոր պետին դանդաղկոտութիւնը . . . ։

Բարի գալուստ Նիքիթա Սերգէեւիչ Խրուշչովին, Խաղաղութեան և ժողովուրդներու Համագործակցութեան համաշխարհային ախոյեան Սովետական Մեծ Միութեան անձնուէր ու սիրուած Պետին։

Բարի գալուստ, յանուն այս օրհնեալ երկրի հայ երախտագէտ տարրին, որ ըլլալով մէկտեղ եգիպտացի, հոգեկան ու բարոյական մէկ հեռաւոր մասնիկն է նո՛յն Սովետական Մեծ Միութեան աքանչելի ընտանիքի անդամ Սովետական Հայաստանի անպարտելի ժողովուրդին։

Այս անվերապահ սիրոյ և բարեկամութեան, այս խանդավառ ուրախութեան և հրճուանքի արտայայտութենէն ետք, մե՛նք ալ հարցնենք, այս երկրի աննկուն առաջնորդ Կամալ Աբտէլ Նասէրին հետ, մե՛նք ալ հարցնենք մեզի՝ թէ ինչո՞ւ այսքան կարեւոր ու այսքան բարեբաստիկ կը նկատուի այս այցելութիւնը։

Ինչպէս լուեցաւ արաբ պետերու արտասանած ճառերուն, լրագրի մէջ երեւցած բազմաթիւ յօդուածներուն, ձայնասփիւռի և հեռատեսիլի ելոյթներուն միջոցաւ, այս այցելութիւնը հաստատումն է կարգ մը վերջնական բնոյթ ու կերպարանք առած իրողութիւններու, որո՛նք աշխարհի դիմագիծը փոխեցին վերջին տասնամեակի ընթացքին։

Որո՞նք են այդ իրողութիւնները.—

1) Հաստատուեցաւ, որ խաղաղութեան, ազգային իրաւունքներու պաշտպանութեան և ժողովուրդներու ազատութեան ու անկախութեան պայքարին համար՝ ասպարէզը ապահովուած է աշխարհին մէջ Սովետական Միութեան ներկայութեամբը։ Ապացոյց՝ Եգիպտական Յեղափոխութեան ճանաչումը, Գաղութատիրութեան և Կայսերապաշտութեան դէմ ԱՄՀի և Ափրիկէի պայքարին գտած նեցուկը, Երրեակ Յարձակումին (Սուէզի վրայ) զսպումը և Աւատա-դրամատիրութեան տապալումը ԱՄՀի և Ափրոասիական բազմաթիւ երկիրներու մէջ։

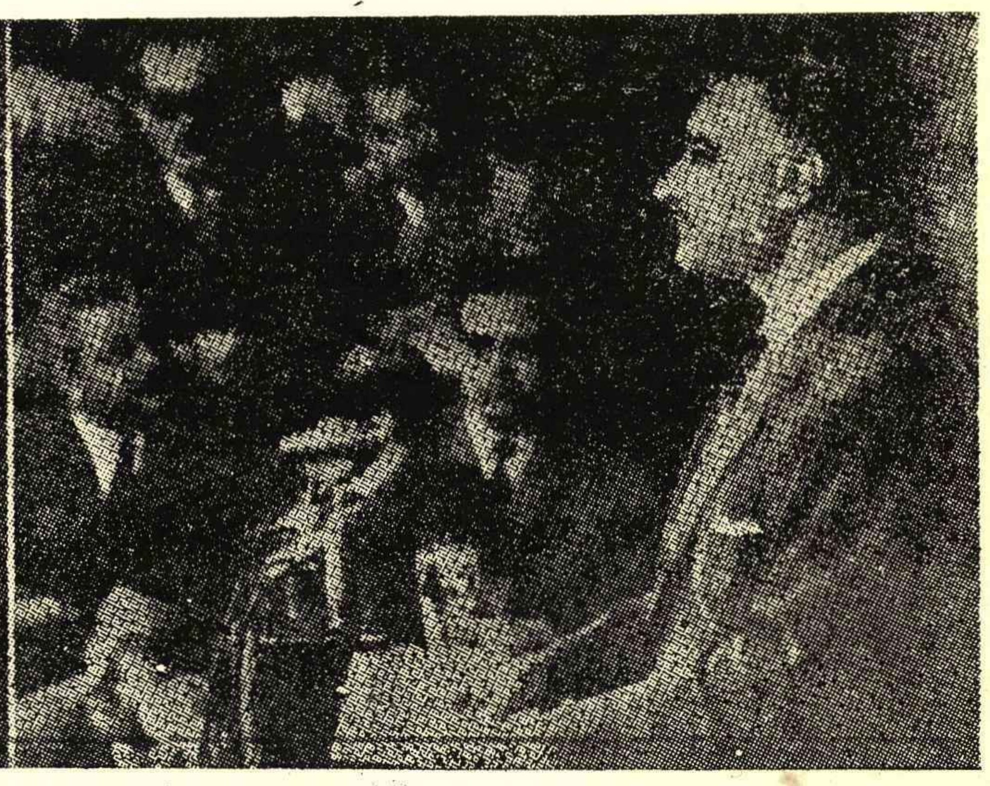
2) Հաստատուեցաւ, որ ժողովուրդներու եղբայրութիւնը և համագործակցութիւնը, փոխանակի համար արտասանուած ճառեր չեն, այլ իրական ու գործնական հիմերով ու ընթացքով պարզուած երեւոյթներ, յանուն և յօգուտ մարդկութեան։ Ապացոյց՝ ԱՄՀի բանակին վերակազմակերպումը և պատերազմական-ինքնապաշտպանողական մթերքի ճոխացման գործին ընծայուած օժանդակութիւնը նիւթապէս և գործնապէս, դրամով և ապրանքով։ Ապացոյց նաեւ՝ արեւմտեան դրամատիրութենէն մերժուած ծրագիրին՝ Նեղոսի Հովիտը ոռոգելու ծառայելիք Բարձր Ջրամբարի շինութեան բերուած անգնահատելի օգնութիւնը, նիւթապէս և թեքնիք կերպով, դրամով, գործիքներով, նախանիւթերով և մասնագէտներով։

(Շար. տես էջ 2)

ԽՐՈՒՇՉՈՎ Ա.Մ.Հ.Ի ՀԻՒՐ

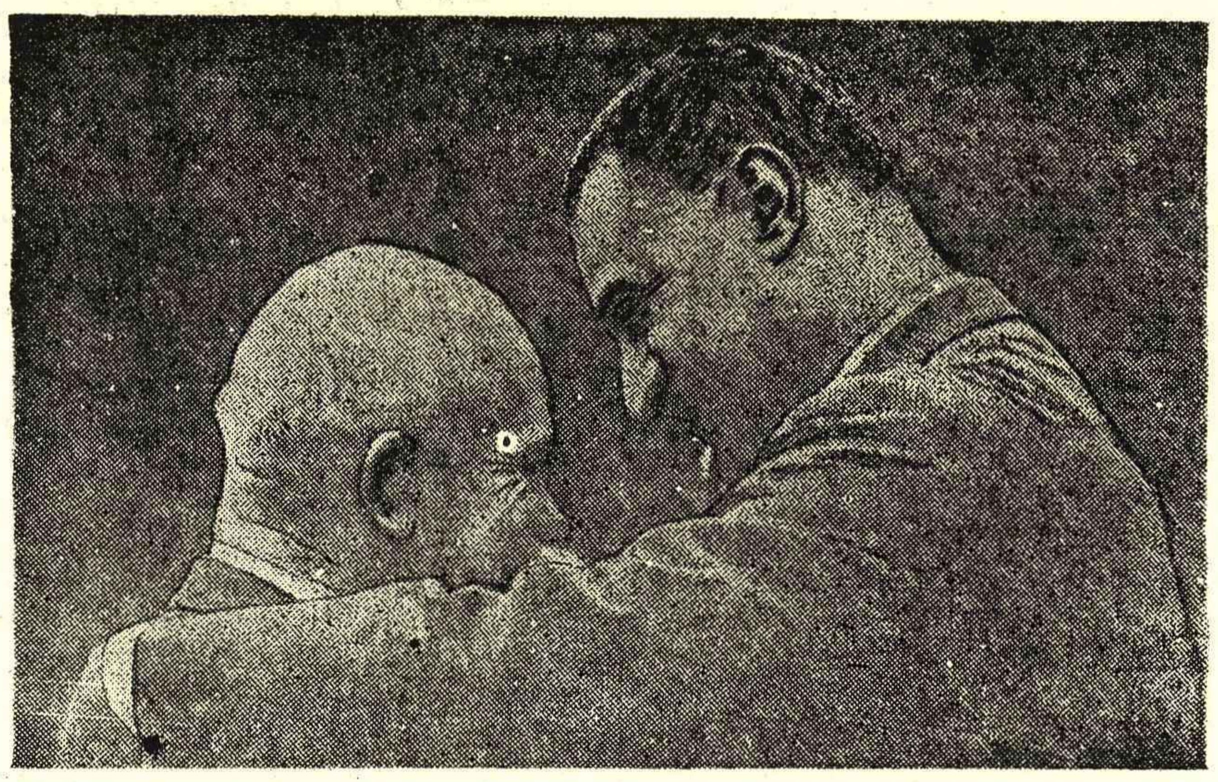

«Սովետական ժողովուրդը, օգնելով մեկնեղ, չի միջամտեր կայսերապաշտութեան լուծէն նոր ազատած երկիրներու ներքին գործերուն»

«Յեղափոխականներու բարեկամութիւնը ամենէն ամուրն է բարեկամութիւններուն մէջ։ Իրաւ յեղափոխութեանց միջեւ բարեկամութիւնը պատմական իրողութիւն մըն է, անուրանալի՝ ինչ ալ ըլլան ուղղութիւնները»

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան բարեկամ Սովետական Միութեան սիրուած վարչապետ Նիքիթա Սերգէեւիչ Խրուշչով, ինչպէս գրած էինք, հիւր եկաւ մեր երկիրը, Աղեքսանդրիա հասնելով Մայիս 9, կ. ա. ժամը 10ին՝ «Արմենիա» շոգենաւով։ Ան ընդունուեցաւ եգիպտական ծովուժին կողմէ մեծ պատիւներով։ Մարաջախտ Ամէր մինչեւ նաւ գացած էր դիմաւորելու մեծ հիւրն ու իր ընկերակիցները (տիկինը, դուստրը, փեսան՝ Աճուպէյ, Կրոմիքօ, Ալիխանով, Կրեչքօ, Սաթուիքով, եւն.)։

Եղբայրական Ողջագուրումը

Իր փափաքին վրայ՝ Խրուշչով ճառ մը խօսեցաւ հազիւ ցամաք ելած, բերելով սովետական ժողովուրդին ու պետութեան ողջոյնները արաբ ժողովուրդին և կառավարութեան։ Առաջին անգամն էր որ ուգար Ափրիկէ և Ա.Մ.Հ.։ Անկէ առաջ խօսք առած էր Նախագահ Նասէր՝ բարի գալուստ մաղթելու, հիւրերը նաւահանգիստին մէջ ընդունելէ ետք։

Ժողովուրդի աննկարագրելի ուրախութիւններուն մէջ, Խրուշչով առաջնորդուեցաւ շոգեկառքի կայարանը, միշտ մեր Նախագահին և Նախարարներուն հետ և Գահիրէ հասաւ կէսօրէ ետք ժամը 1ին։ Քաղաքին մէջ պտոյտ կատարելէ ետք՝ իջեւանեցան Քուպպէի Նախագահական պալատը։ Երեկոյեան մեծ ճաշկերոյթի մը ընթացքին՝ մեր Նախագահը, Խրուշչովը և իր տիկինը պարգեւատրեց շքանշաններով։

Կիրակի՝ այցելութիւններ թանգարաններուն և երեկոյեան՝ առաջին խորհրդակցական ժողովը։ Յետոյ՝ Երիտասարդական աննախընթաց Փառատօնին, ուր խօսեցաւ հոյակապ ճառ մը, պատասխանելով մեր Նախագահի ճառին, Եալթայի Նաւահանգիստին մէջ խռնուած բազմահազար սովետ երիտասարդներուն ողջոյնը հաղորդելով արաբ երիտասարդութեան, յայտնելով անոր թէ անոնք իր կողքին են ազատութեան և ինքնուրոյնութեան համար մղուած պայքարին մէջ։

Երկուշաբթի, կարգ մը այցելութիւններէ ետք՝ ներկայ եղաւ Խորհրդարանի նիստին և խօսեցաւ խիստ կարեւոր ճառ մը։ Իր ճառին մէջ Խրուշչով հաստատեց, որ պատմութիւնը արձանագրած է կայսերապաշտներուն տուած մեր դասը։ Նեղոսի ընթացքին շեղումը՝ պատմութեան ընթացքն ալ կը փոխէ։ Ընկերվարութիւնը աղբիւրն է բարգաւաճման։ Սև անցեալը կտրուած է։ Ս. Միութիւնը ազա-

(Շար. տես էջ 2)

Ն. Խրուշչով Ազգային Ժողովի դահլիճին մէջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄՕ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Ասուլիսներու շարք մը կազմակերպած է սիրուած երգահան և երաժշտութեան ուսուցիչ Մօ. Եդուարդ Յակոբեան՝ Հայ Գեղարւեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ: Անոնցմէ առաջինը նուիրուած էր «Արմենակ Շահմուրատեանի»ն, երկրորդը՝ «Հայ Գուսանա-Աշուղական Երգ»ին, իսկ երրորդը՝ Չորեքշաբթի 6 Մայիս՝ «Հայ Հոգեւոր Երգ»ին:

Երկու ժամ տեւող իր այս դասախօսութեան մէջ՝ Մօ. Յակոբեան ներկայացուց սաղմոսներու ծագումը, շարականներու մուտքը հայ եկեղեցիին մէջ, եկեղեցական երաժշտութեան տեսակները և անոնց բնաշրջումը: Ակնարկ մըն ալ նետեց հայկ. խազագրութեան և կրօնական գրականութեան վրայ: Ու վեր առաւ այս բոլորին թէ՛ եկեղեցական-կրօնական և թէ բանաստեղծական, երաժշտական արժէքները:

Երգերը կատարեցին Տիկիններ Զ. Ռշտունի և ընկերուհի Մարկօ Յակոբեան, պարոններ Վ. Պասմաճեան և Միք. Գարանֆիլեան:

Ասուլիսը ունկնդրուեցաւ մեծ շահագրգռութեամբ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՍՈՒՆԻ ՄԷԿ ԳԻՒՂԻՆ ՄԷՋ ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՅ ՍԻՒՐԻԱՆԻՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱՑԱՆ

Թուրք *Հիւրրիյէթ* թերթը կը գրէ.— Սասունի Անառ գիւղին մէջ, ամբողջ Սիւրիանի Հայերը իսլամացան, Պարմանի միւֆթիին ներկայութեան: Իսլամացողները 88 հոգի են, որոնք կը բնակէին նախապէս քրիստոնեայ այդ գիւղին մէջ, եւ իրենց կրօնափոխութեան նշանով, փոխեցին իրենց անունները ալ եւ մզկիթի վերածեցին իրենց դարաւոր եկեղեցին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

3) *Հաստատուեցաւ, որ աշխատաւոր դասակարգի, գիւղացիութեան ու բանուորութեան վիճակին բարելաւումը և անոնց ապագային ապահովումը, այսինքն՝ սոցիալիզմը (ընկերվարութիւնը) ցնորք մը կամ կարթ մը չէ միայն, այլ մարդկային ընկերութեան հիմնական բարեփոխումը: Ապացոյց՝ Արաբական Ընկերվարութեան (Էլ-Իշթիրաքիէ էլ-Արապիէ) ծնունդն ու յաջողութիւնը ԱՄՀի և ամբողջ Ափրիկեան երկրամասին մէջ:*

4) *Հաստատուեցաւ, որ* դեմոկրատիզմը *(ժողովրդավարութիւն), դրական չէզոքութիւնը և խաղաղ համակեցութիւնը անկարելի և անիրականանալի ձգտումներ չեն, այլ խիստ գործնական և անմիջականօրէն գործադրելի իրողութիւններ: Ապացոյց՝ ԱՄՀի և ազատագրուած երկիրներու մէջ տիրող ազատ պայմանները, մեծ պետերու միջև գոյութիւն ունեցող հակամարտութեանց մէջտեղ՝ փոքր ժողովուրդներու անկախ և չէզոք կեցուածքին ընդունումը, ապա հակառակ գաղափարական տարբերութեանց, ժողովուրդներու համագործակցութիւնը: Սովետական Միութիւնը համայնավար է, մենք և Ալճերիա ազգայնական ենք և ընկերվարական, Մարոք, Լիբիա և Յորդանան թագաւորութիւն են, բայց կարելի եղաւ գործակցութիւն ստեղծել այս երկիրներուն միջև, որովհետև ղեկավարողները իրենց գործերուն մէջ զգաստութիւն, խիղճ և իմաստութիւն դրին:*

Ահա՛ չորս ճշմարտութիւններ, որոնք աշխարհիս դիմագիծը փոխելու վրայ են և փոխեցին արդէն, առնուազն տասը վերջին տարիներու ընթացքին ու դեռ պիտի փոխեն:

Այս ճշմարտութիւնները, այս աղաղակող իրողութիւնները չտեսնողները կա՛մ ծնէ կամ կամաւոր կոյրեր են: Չհասկցողները կա՛մ ծնէ կամ կամաւոր բթամիտներ են:

Այս յեղափոխիչ իրողութեանց մէջ, երկու մարդիկ, Խրուշչով և Ապտէլ Նասէր — Թիթոյի, Նեհրուի, Սուքարնոյի, Պեն Պելլայի և Գասթրոյի հետ — չնչուած դէմքեր, տիպար ախոյեաններ հանդիսացան:

Արդ, Բարձր Ջրամբարի շինութեան առաջին հանգրուանի վերջաւորութեան և երկու ամբարտակներու բացման առթիւ՝ վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովի այցելութիւնը ափրիկեան հող և ի Ա. Մ. Հանրապետութիւն, այս ճշմարտութեանց և իրողութեանց վերջնական կնքումն ու վաւերացումն է:

Նիքիթա կը նշանակէ «յաղթական»: Նասէր բառն ալ կը նշանակէ «յաղթական»: Զարմանալի բան չկայ այս զուգորդութեան մէջ: Պատմութեան վճիռն է, որ անոնք իսկապէս յաղթականներ *ըլլան՝ յօգուտ մարդ ային բարօրութեան և երջանկութեան տարուած դժուարին պայքարին մէջ:*

Ուրախութեան և հրճուանքի այս հանդիսաւոր օրերուն, չկարենալով մոռնալ մեր հայու ծագումը, *անվեհեր այս Առաջնորդներուն արիաշատութիւն և առաւել յաջողութիւններ մաղթելէ ետք, կը ցանկանք որ անոնք միասնաբար հարթեն ծայրագոյն արեւելքէն սկսեալ մինչև Անկոլայի, մինչեւ Գուպայի կնճիռները. քակեն Կիպրոսի ողբերգական թնճուկը. ապա՝* արդարութիւն ընեն անիրաւուած հայ ժողովուրդին, *ստիպելով յափշտակիչ Թուրքը վերադարձնել ինչ որ հայու երկհազարամեայ սեփականութիւնն է: Կը մաղթենք, որ Խրուշչովի և Նասէրի ողջութեան և անոնց ջանքերով լուծուի նաև Հայ Դատը՝ երբ զայն արծարծող ալ հայեր գտնուին:*

Այս հաւատքով և յոյսով լեցուած, մենք խանդավառութեամբ կը գոչենք.

— *Կեցցէ՛ Սովետական Միութիւնը:*
— *Կեցցէ՛ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը:*
— *Կեցցէ՛ Խրուշչով:*
— *Կեցցէ՛ Ապտէլ Նասէր:*
— *Կեցցէ՛ն խաղաղութիւնը և ժողովուրդներու եղբայրութիւնը:*

ՏԽՐՈՒՆԻ

Մեր պաշտօնակից «Արարատ»ի 7 Մայիսի թիւին մէջ [illegible] կարդացինք գործը Պր. Արմենակ Սէֆէրեանի [illegible] մասին: Այս տխուր առթիւ, խմբագրութիւնս իր խոր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին եղբօրը՝ ընկեր Միհրան Սէֆէրեանին, իր այրիին Տիկին [illegible], Գէորգ Նշան Ճէրէճեանին, ինչպէս նաեւ Սէֆէրեան, Գույումճեան, Գըլըճկեօզեան, Մուրատեան ընտանիքներուն եւ համայն պարագաներուն:

Ուրախ եւ տխուր առիթներով նուիրատուութիւն ընելու կամ բաժանորդագրութիւն վճարելու ժամանակ կը խնդրուի անպայման ընկալագիր պահանջել «Ջահակիր»ի ներկայացուցիչէն:

ԽՐՈՒՇՉՈՎ Ա.Մ.Հ. Ի ՀԻՒՐԸ

(Շար. Ա. էջէն)

տագրուած երկիրներուն հետ է: Կը մասնակցի երջանկութեան կերտումին: Կայսերապաշտութիւնը կը փչէ՛ շնորհիւ յարատեւ պայքարին: Տնտեսական անկախութիւնը հիմն է ազատութեան: ԱՄՀ խաղաղութեան գինուորեալն է, համագործակցութեան կողմնակից, սպառազինման դէմ՝ ստորագրած է Մոսկուայի դաշնագիրը: Արաբական Միութեան կը հաւատայ Ս. Միութիւնը՝ Միջին Արեւելքի մէջ խաղաղութեան պահպանման և կեանքի մակարդակին բարձրացման համար: Կը հաւատանք Ափրիկեան Միութեան եւս: Թիկունք ենք յեղափ. ամէն շարժումի: Կ'ուզենք զօրացնել կապերը Ս. Միութեան, Ա.Մ.Հ.ի և Ալճերիոյ Հանրապետութեան: Իսրայէլ պէտք է հպատակի ՄԱԿին: Ս. Միութիւնը դէմ է Յորդանան գետի ընթացքին փոփոխումին: Օտար ուժերու և խարխափներու դէմ Ափրիկեան երկիրներու պայքարին հետ ենք: Նեղոսի վրայ տարուած յաղթանակը՝ Ա.Մ.Հ.ի և Ս. Միութեան սերտ բարեկամութեան արդիւնքն է:

Երեքշաբթի՝ այց քիմիական և այլ գործարաններ, ապա՝ Օփերայի մէջ ժողովրդական արուեստի ներկայացման:

Չորեքշաբթի՝ Նախագահ Նասէրի հետ: Խրուշչով և իր շքախումբը մեկնեցան Ասուան, դէպի Բարձր Ջրամբար:

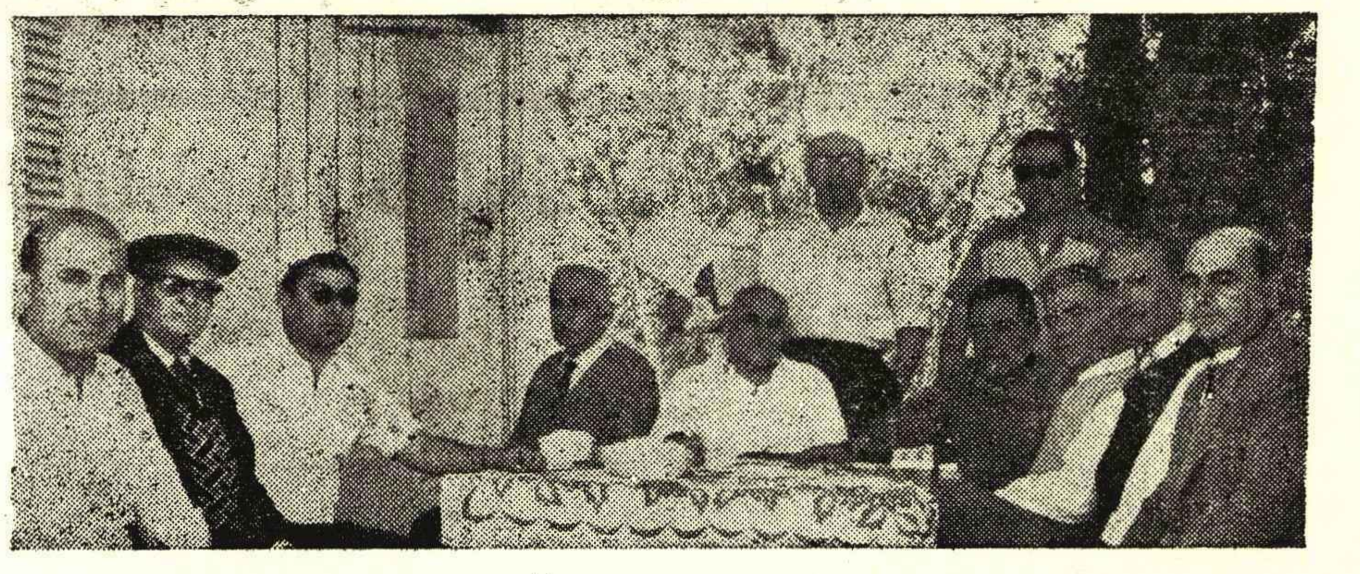
ԱՏԷՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Անգլիոյ Արտաքին գործոց նախարար Սըր Ալեք Տակլըս Հիւմ Սկովտիոյ մէջ արտասանած իր ճառին մէջ պարծենցաւ որ ինք հրամայած է Ատէնի մէջ Ռատֆանի ցեղախումբերուն վրայ օդանաւային ռմբակոծումը՝ զանոնք ընկճելու համար: Երկուշաբթի, Մայիս 11ին Ատէն մեկնած է անգլ. գաղթային նախարար Տանքըն Սանտիզ, անձամբ հսկելու համար այս գործողութեանց: Համաշխարհային մամուլը յուզուած է բնաջնջումի այս ձեռնարկներէն:

ՍԱԼԼԱԼ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի, 11 Մայիս, Եմէնի Նախագահ Ապտալլա Սալլալ Եգիպտոս եկաւ՝ ներկայ գտնուելու Ասուանի Ջրամբարի բացման հանդիսութիւններուն: Ան դիմաւորուեցաւ Նախագահ Նասէրէն:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՄԱՐԻՈՒԹ

Կազմակերպչութեամբ «Ջահակիր»ի վարչական պատասխանատու ընկ. Զաւէն Գալաճեանի, «Ջահակիր»ի ընտանիքը (աշխատակիցներ և աշխատաւորներ) ըզբօսապտոյտ մը ունեցաւ Շամ էլ Նէսիմի օրը՝ դէպի Մարիութ անապատային գիւղը (30 քիլ. հեռու Աղեքսանդրիայէն): Ցաւալի էր որ ընկ. Զաւէն կը բացակայէր՝ յանկարծական անհանգստութեան պատճառով:

Խումբը Երկուշաբթի, 4 Մայիսի առաւօտուն կանուխ, «Միսր-Թրեվըլ» ընկերութեան շքեղ ինքնաշարժով մեկնեցաւ Մարիութ, ուր ընդունուեցաւ Տէր և Տիկին Հրաչ Գալըճեանններու և իրենց զաւակաց կողմէ: Խումբը արդէն հրաւիրեալն էր ընկ. Գալըճեանին,

Նկարիչ ընկ. Ս. Սամսոնեան, յանուն Թերթի աշխատակիցներուն, Ընկ. և Ընկերուհի Գալըճեանին ձօնեց իր ձեռակերտ նկարներէն մին: Իսկ խմբագրութիւնը նուիրեց յիշատակի ափսէ մը՝ յատուկ արձանագրութեամբ:

Ուրախութիւնները — որոնց կ'արձագանգէր նաև շրջակայ հայկական կալուածներու (Վարձպետ անոր կալուածին մէջ և ամբողջ օրը վայելեց վիլլային ու ընդարձակ պարտէզին օդասուն և արեւահեղձ մթնոլորտը, ընկերական խանդավառ ցոյցերու մէջ: Տանտէրը, սիրահար որսորդ մը, եօթը ճղնիկներ և ոչխար մը իջեցուցած էր գետնափոր փուռին մէջ, իր հիւրերը ողողելով ըմպելիներու,

զովացուցիչի և աղանդերի ճոխութեան մէջ:

Ամբողջ օրը տեղի ունեցաւ ուրախութիւն: Երգ, արտասանութիւն, ճառեր: Եւ բաժակներ առաջարկուեցան մեզի սիրելի և նուիրական բոլոր իրականութեանց կենացը և «Ջահակիր»ի առաւել յաջողութեան: Օրուան ոգեղանպետն էր Մօ. Եդ. Յակոբեան:

եղբարք են.) մէջ վրաններ հաստատած հայկական այլ խումբերու երգերուն ձայնը — շարունակուեցան մինչև երեկոյ ժամը 7: Ու խումբը վերադարձաւ Գահիրէ, խաւագոյն յիշատակը պահելով հիւրամեծար ընկերներէն և լաւ ապրուած այս օրէն:

Ն. Մ.

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ԳԱՀԻՐԷ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Միութիւնը կը ծանուցանէ Պատուարժան հասարակութեան թէ այս ԿԻՐԱԿԻ, 17 Մայիս 1964, մայրաքաղաքիս ԵՐԵՔ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ մէջ միաժամանակ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի յիշատակ Միութեանս Հիմնադիր, Բարերար, Վեթերան և Գործօն անդամներու, հետեւեալ ժամակարգով.

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցի	*ժամը 10.30ին*
Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդանիստ Եկեղեցի, Կամաա-Շարքաս	*ժամը 9.30ին*
Հայ Աւետարանական Ժողովական Եկեղեցի	*ժամը 10ին*

ԾՆՆԴԵԱՆ 100 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՌԱՀՎԻՐԱՅ

ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆԸ

Գրեց ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

Այս տարի լրանում է հայկական ճարտարապետութեան գիտական ուսումնասիրութեան հիմնադիր Թորոս Թորամանեանի ծննդեան 100-ամեակը։

Այս առթիւ, Մարտ 26ին, Երեւանում տեղի է ունեցել մեծ ճարտարապետի յիշատակին նուիրուած երեկոյթ, մասնակցութեամբ ճարտարապետների, պատմաբանների եւ արուեստագէտների:

Թորամանեանի գիտական գործունէութեան մասին կարդացուել են զեկուցումներ, պատմուել են յուշեր եւ վերջում համերգ:

Ստորեւ տալիս ենք հանգուցեալ ճարտարապետի մասին գրող Ս. Զօրեանի յօդուածը:

* * *

Մեր կեանքի ճանապարհին մենք ամէն օր հանդիպում ենք հարիւրաւոր մարդկանց, որ գալիս-անցնում են՝ ոչ մի հետք չթողնելով մեր սրտում։ Բայց պատահում են և մարդիկ, հազուագիւտ մարդիկ, որ տպաւորւում են բացառիկ յուշարձանների պէս և էլ չեն անցնում մեր մտքից։

Այս վերջիններից էր Թորոս Թորամանեանը։

Արտաքուստ թւում էր հնադարեան մի լայնալանջ լեռնական, մի տոհմիկ երկրագործ, որ գութանի մաճը ասես նոր թողել եկել է քաղաք. եկել է ակամայ. աւելի շուտ՝ ոչ թէ եկել, այլ հարկադրական հոգսեր են բերել նրան այս՝ լեռնականի ըմբռնումով, պարապ մարդկանց մօտ, որ վազվզում են մի կտոր հացի, մի կտոր զարդի, մի կտոր փառքի ետեւից... ոչինչ չունեն կայուն ու հաստատուն։ Թեթեւ են ինչպէս ոտքով, այնպէս է մըտքով։

Իսկ ինքը հողի վրայ քայլում էր այնպէս, ինչպէս այդ հողի դարաւոր տէրը՝ ոտքերը հանդարտ փոխելով և ամուր դնելով, թաւ յօնքերը աչքերի վրայ կախած ինչպէս մացառներն են կախւում դարաւոր ժայռի գլխից։

Այո, ժայռեղէն մի բան կար Թորամանեանի ամբողջ կազմըւածքի մէջ։ Պինդ ու պիրկ, այրըւած ու խարկուած կնճիռներով նա, թւում էր, վկայ է եղել հին ու հնադարեան անցքերի, եւ այդ պատճառով ամէն ինչի կարծես նայում է ժամանակի ու տարածութեան մէջ, կշռելով երեւոյթները ու դէպքերը, կշռադատելով մարդկանց ու նրանց վարմունքները՝ ինքն իր մէջ, իր հանդարտ նայուածքով. նայուածք, որ այնքան ճիշդ է արտայայտել Մարտիրոս Սարեանը՝ Թորամանեանին ներկայացնող իր փայլուն կտաւում։

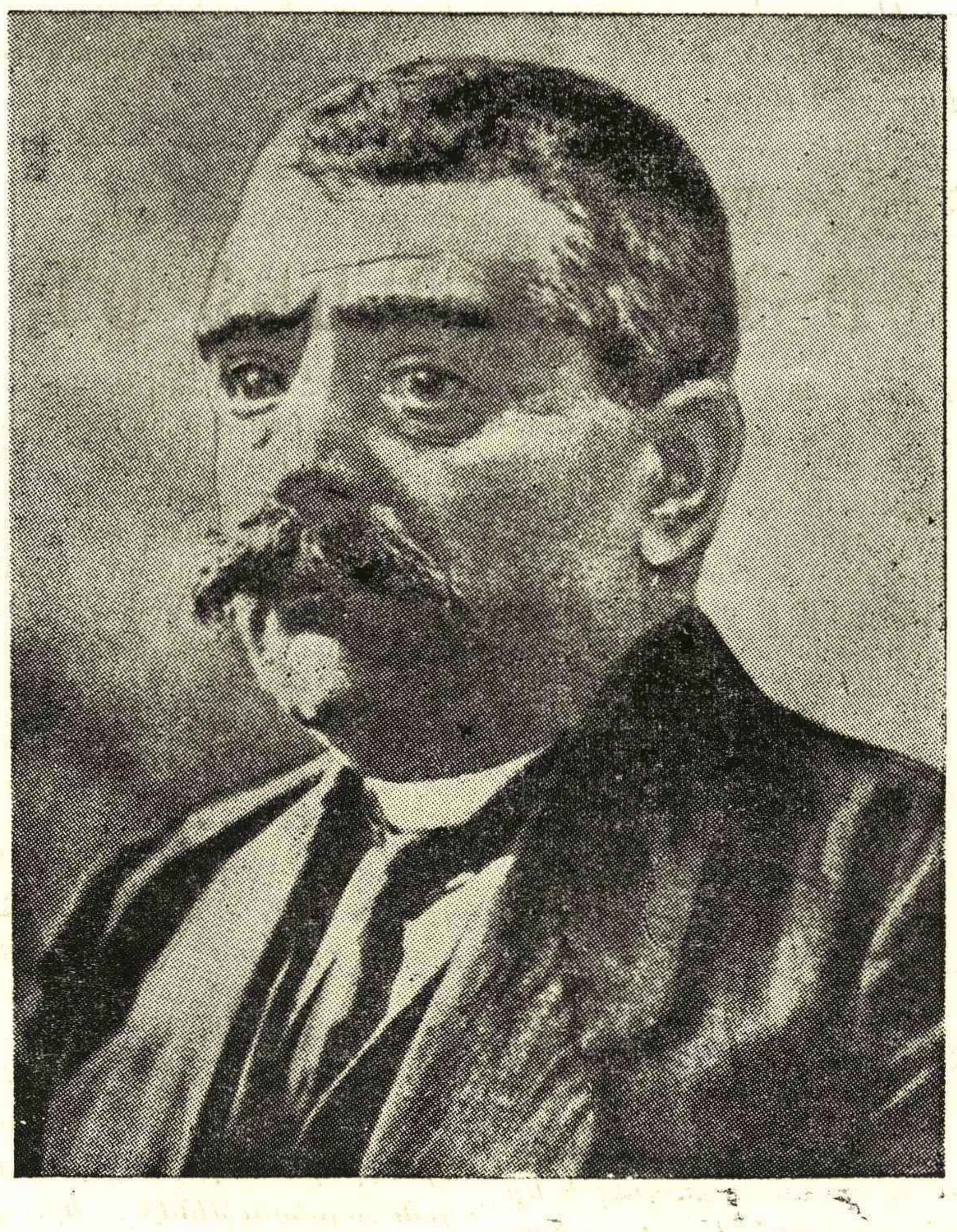
Թորամանեանը... կարծես դարեր ապրած մարդ էր. դարեր տեսած ու դարերի փորձով լցըւած՝ դարձել էր սակաւախօս ու խոհուն...

Ես նրան ծանօթացայ Թիֆլիսում 18 թ. այն տխուր օրերին, երբ տաճկական արշաւանքը հասել էր Ալեք-պոլ եւ Ղարաքիլիսա։ Այս դէպքերի մասին նոր լուրեր առնելու համար ես գնացի մի ընկերոջ մօտ։ Եւ երբ սովորականի պէս երեկոյեան մտայ նրա առատ լուսաւորուած առանձնասենեակը — այնտեղ նըստած էր թուխ դէմքով, թուխ թաւ յօնքերով, բեխերով մէկը՝ 40-ն անց մի ամրակազմ տղամարդ, որի ո՛վ լինելը դժուար էր որոշել. գիւղացի՞ էր -հագուստներն այլ էին։ Քաղաքացու էլ նման չէր։ Ունէր հանդարտ, ծանրախոհ հայեացք եւ ծանր չափաւոր շարժումներ։ Եւ երբ ընկերս տուեց «Թորամանեան» անունը, ես, որքան էլ կատարւող դէպքերից տխուր, ուրախացայ, որ ծանօթանում եմ Զըւարթնոցը վերածնողի հետ։ Բայց նա յարեւելիս տնքաց հառաչածայն։

շարունակւող պատերազմի պատճառով, այդ նիւթերը մնացել են այնտեղ։ Այս մասին էլ՝ այսպէս... Լսել էինք, որ աւստրիացի խոշոր արուեստաբան գիտնական ըՍտրըժիգովսկին մտադիր է հրապարակել հայկական ճարտարապետութեանը նուիրուած մի գիրք, օգտագործելով մեծ մասամբ Թորամանեանի նիւթերը։ Եւ որովհետեւ այդ ժամանակ ամէն կապ խզուած էր դրսի աշխարհի հետ, Թորամանեանը յուսահատութեան մէջ էր։ Մասնաւորապէս չէր հաւատում, թէ վերջին կորուստը գտնուի։

— Չեմ յուսար...

Եւ, դժբախտաբար, նա չէր սխալւում։ Տարիներ յետոյ, երբ մենք նորից հանդիպեցինք, այս անգամ արդէն Էջմիածնում, իմ առաջին հարցը եղաւ.

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

Այն աղէտալի օրերին հասկանալի էին ե՛ւ տնքոցը ե՛ւ հառաչանքը։ Սակայն Թորամանեանի մէջ կար աւելի խոր մի տխրութիւն, ընկճուած մի բան։

Վերջին պարագան բացատրեց արդէն ընկերս։ Ալեք-պոլից Ղարաքիլիսա գալով՝ այստեղ Թորամանեանը կորցրել էր տարիների ընթացքում կատարած, մեծ դժուարութիւններով գլուխ բերած մեր յուշարձանների չափագրութիւններ, վերակազմութիւններ ու ձեռագրեր՝ մի սընտուկի մէջ։

Ահա ինչո՛ւ տխուր էր եւ արտակարգ մտահոգ։

Երբ հարցրի, թէ շա՞տ էին արդեօք այդ չափագրութիւնները՝ նա նորից տնքաց.

— Բաւականին...

Ասաց ու լռեց։ Բացայայտ դժուարանում էր խօսել այդ մասին։ Բայց հետաքրքրութիւնն ինձ ստիպեց հարցնել.

— Իսկ վերականգնել հնարաւոր չէ՞, Պր. Թորամանեան։

— Ձեռագրերը գուցէ, բայց չափագրութիւննե՛րը...

Նրան մխիթարելու համար ես ու ընկերս այն կարծիքը յայտնեցինք, թէ դրանք այնպիսի նիւթեր են, որ կը գտնուեն եւ գտնողը չի փճացնի... Հիմա խաւար դարերը չեն, ժողովուրդը գրագէտ է... Կը գտնուեն...

— Այս տարերային խառնակութեան մէջ՝ չեմ յուսար, — նորից տնքաց նա։ Ապա աւելացրեց, թէ իր չափագրութիւնների եւ միւս նիւթերի ճակատագիրը, ըստ երեւոյթին, այդ է՝ կորչել... Ու պատմեց, որ պատերազմից առաջ դրանց մեծ մասը ինքը տարել է Վիեննա, եւ

— Ձեր կորուստը գտա՞ք։

— Ոչ, ասաց՝ ծանօթ հառաչանքով։

Այդ ժամանակ նա արդէն ընտանիքով բնակութիւն էր հաստատել Էջմիածնում եւ գրում էր մի ուսումնասիրութիւն։ Ու քանի որ ես մի երկու ամիս մնացի Էջմիածնում, առիթներ ունեցայ մի փոքր աւելի ծանօթանալու նրան։

Նա աշխատում էր ամբողջ օրը, երբեմն միայն դուրս էր գալիս կանգնում իր բնակարանի մուտքի առաջ՝ ծխելով հանգըստանում։ Երեւում էր՝ չի ուզում տունը ծխով լցնել... Կանգնում էր ժայռի պէս ամուր, անշարժ, եւ հաստ գլանակի ծուխը բարձրանում էր նրա գլխից վեր, ինչպէս առաւօտեան շամանդաղը ժայռի ճակատից։

Այդ պահերին երբեմն ցանկութիւն էի ունենում խօսել հետը, սակայն զգուշանում էի խանգարել նրա հանգիստն ու խոհերը։ Բարեւում էի յանգանքով ու անցնում։ Մի անգամ կանգնեցրեց ինքը։

— Միշտ կը շտապիք...

Պատճառաբանեցի թէ տըպարանում գործ ունեմ.. (Ես այդ ժամանակ նայում էի տպարանին յանձնելիք դասագրքերի լեզուն)։

— Տպարանը հեռու չէ, — ասաց նա, եւ ես զգացի նրա խօսելու ցանկութիւնը։

Ու խօսեցինք. նախ՝ Անիի մասին, ուր աշխատել էր երկար տարիներ, փրոֆ. Մառի հետ, որին յիշում էր մեծ երախտագի-

(Շար. տես էջ 5)

ԱՊՐԵՄ ԱՅՍՊԷՍ

Ապրեմ այսպէս հազա՛ր տարի,
Բախեմ հազար ժայռ ու քարի՛,
Շնչեմ հազար հողմ ու քամի
Ե՛ւ ամրանա՛մ, ե՛ւ ամրանա՛մ:

Թո՛ղ աչքերիս լոյսն էլ մարի,
Միայն միտքս փոխւի բառի,
Համերգի մէջ այս աշխարհի
Չհամրանա՛մ, չհամրանա՛մ:

Փոշի դառնամ բարձունքներում,
Հալուեմ ես իմ արցունքներում,
Միայն կեանքի մանրուքներում
Չմանրանա՛մ, չմանրանա՛մ:

Թող ծանրանամ հոգսի բեռով,
Բայց ներշնչուած մնամ նորով,
Կեանքի վրայ ոչ մի օրով
Չծանրանա՛մ, չծանրանա՛մ:

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

ԱՍՈՒԱՆԻ ԼՈՅՍԸ

(ՋՐԱՄԲԱՐ)

Ակնին՝ հրեղէն բիբերով
Հիւլէին մէջ եւ մարդկային մտածման,
Որուն համար զոհերով դեռ կը մխան...
Ու ես կ'երթամ դէպի աղբիւրը լոյսին...

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Այո՛, բանաստեղծի երեւակայութեան պտուղն արդա՛ր է։ Երկա՛ր է ուղին, կայծքարերով սալարկուած և մուրճի փուշերով ցանկուած։ Կայ քալել անվե՛րջ, մագլցիլ, դանդաչելով, իյնալ ելլելով, նպատակին ժայռափշուր մուրճերովը...

Անվե՞րջ։ Ո՛չ։ Երբ կը տեսնէ քեզ, որ դէպի իրեն կը վազես սեւաբիբ աչքերով ու պրկուած մկաններով, սեղմուած ակռաներով ու ծանրաբեռն բռունցքներով. երբ կը տեսնէ քեզ, որ անտեղիտալի կամքով կը դիմես իրեն, սայրասուր գնացքով,— Լոյսը՝ ինքն ալ կը սկսի վազել քու ուղղութեամբդ ու ողջագուրումը կ'ըլլայ հարսանիք...

Ցնո՛րքը, փառաւէր հոգիներու և անծայր երեւակայութեանց. ցնո՛րքը, մարդուն ու ցեղին բարձրացման, ազատագրման ուղիին մէջ։ Ահա՛ իրականութիւն դարձաւ։ Ու բերկրանքը պիտի հոսի լոյսին պէս առատ, լոյսին պէս արագ, կենարար...։

Անուննե՛ր, հերոսական անուններ, որոնք իրենց մէջ կը խըտացնեն միակ աստուածայնութիւնը մարդկային տեսակին, խոյանքով ոյժն ու ժայթքը հանճարին, մեծագոյն ու խորախորհուրդ ծիր փակը երգին։ Անուննե՛ր, որոնք ապարէզի ամբողջական տարածքը կը գրկեն, մինչ երկինքէն գինուորեալ։

Ու խոնարհնե՛րը, Հերոսներուն Հերոսը և Յիսուսներուն Յիսուսը։ Ապա՝ հրաշագործ ձեռքերն ու մոգական աչքերը, որոնք՝ հասած լոյսը կը վարեն դէպի նպատակը գերիվեր, որ ընկրկիլ չի՛ գիտեր։ Եւ անոնք, որոնք կ'իյնան ժպիտը շուրթին և օրհներգը լեզուին վրայ, երջանիկ, որպէսզի մարդու որդին վաղը, այլեւս տխրելու և արտասուելու պահ մը իսկ չունենայ...

Բէօփսը կեանքեր խլեց, անպէտ և ձանձրոյթ արտադրող կոյտի մը համար։ Ասուա՜ն, Ասուա՜ն, դուն կե՛անք ստեղծեցիր՝ կեանքեր արտադրող լուսոյ բերդին համար։

Փա՛ռք ստեղծողին, ստեղծողներուն...

Դարերը նուաճուեցան ի խնդիր դարերուն, և մարդը մնաց իշխանն անկորնչելի՛, իշխանը սիրելի՛, իշխա՛նը թանկագին։

Հիմա թող լոյսե՛րը խօսին...

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՓՐՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ ԵՐԳԻԾԱՆՔԻ ԱՅԲԵՆԱՐԱՆԷՆ

(ԿՆԻԿԱԿԱՆ)

Զրիպէլ քաղաքին մէջ ամենէն շատ իմ հիացումին ու զարմանքին հանդիպած են մաս մը հայ տիկիններու անունները։ Այդ անունները ի մի հաւաքելով՝ կ'ունենանք գեղարուեստական թանգարան մը, պայմանաւ որ անոնց տէրերը հոն չմտնեն իրենց սեփականատիրութիւնը ցոյց տալու համար։

Այժմ պարզենք այդ անունները.— Տիկին Սիրարփի, Տիկին Ոսկեթել, Տիկին Տէնչալի, Տիկին Սիրալի, Տիկին Մեղրանոյշ, Տիկին Մանուշակ, Տիկին Մեխակ, Տիկին Անթառամ, Տիկին Վեհունի, Տիկին Տէրունի, Տիկին Ցոլինէ, Տիկին Շաղինէ, Տիկին Արեւակ, Տիկին Դահանակ, Տիկին Վարդական, Տիկին Մեղեսիկ, Տիկին Կարկեհան, Տիկին Ծովակն, Տիկին Տպազիոն (Տրապիզոն չհասկընաք), Տիկին Յակինթ, Տիկին Յասպիս, Տիկին Ակատ, Տիկին Սուտակ, Տիկին Վահակն, Տիկին Շափիւղայ, Տիկին Շողակն, Տիկին Զմրուխտ, Տիկին Հրակն, Տիկին Սեւակն, Տիկին Արաքնէ, Տիկին Աթենա, Տիկին Կամելլա, Տիկին Կասանդրա, Տիկին Արքիւրիտէ, Տիկին Յունօ, Տիկին Կիրքէա, Տիկին Պանդորա, Տիկին Նէօփէ, Տիկին Պէլոնա, Տիկին Վէնիւս, Տիկին Էրմինէ, Տիկին Միներվա...

Ա՛լ չերկարեմ, սիրելի ընթերցող, շունչս սպառեցաւ և ձեռքս ալ յոգնեցաւ։ Այս անուշահոտ ծաղիկները, այս թանկագին քարերը, այս յունական դիցուհիները ո՞ր տեղերէն հաւաքուած են հոս, կը հարցնեմ ինքնիրենս և այս հարցման պատասխանը չեմ կրնար գտնել...

Անցեալ օր, Զրիպէլի հանրային պարտէզին մէջ երեք հայեր բուռն վիճաբանութեան մը բռնուած էին։ Ես պահ մը կարծեցի թէ անոնք մէկ վայրկեանէն միւսը՝ պիտի սկսէին իրարու գլուխ պատռել, այնքան բարկացոտ կը խօսէին...։

Մօտեցայ անոնց, ի՜նչ մեղքըս պահեմ, մի քիչ վախցայ ալ...։

— Եղբա՛յր, կ'ըսէր անոնցմէ մէկը, վերեւ յիշուած կանացի անունները տալէ ետք,— այդ անունները երբ կը լսես, կը կարծես թէ շնորհքով, գեղեցիկ կիներ են, իսկ երբ որ զանոնք կը տեսնես, սիրտդ կը խառնուի։ Ոսկիներու, ադամանդներու մէջ կը լողան, բայց կոշտ ու կոպիտ, փորերնին ուռած, սեւընոտ, տգեղ

(Շար. տես էջ 5)

ԱՌՕՐԵԱՅ ՆՇՄԱՐ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԿՐԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

(ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՌԹԻՒ)

«Ցարաճուն» և «գերուժական» ստորոգելիները գործածեցինք ներկայ Հայաստանի իրականութեան մասին խօսելու ժամանակ։

Ասիկա հաւատք ըլլալէ առք, համոզում դառնալէ յետոյ, իրենք գիրենք պարտադրող, դրական, չօշափելի և անժխտելի փաստերու հետեւանքով կատարուած հաստատում մըն է։

Արդարև, կայսերապաշտական, դրամատիրական և քաղքենիական փրոփականտը ա՛յնքան զօրաւոր էր, որ փոքրիկ աննպաստ քանի մը երևոյթներու վրայ հիմնըւած, մեր Մայր–Հայրենիքի և հայ ժողովուրդի թշնամիները, Հայաստանի կեանքը յաջողած էին ներկայացնել «մշուառ» և «անտանելի»։ Եւ ասիկա՝ մինչև համաշխարհային Բ. պատերազմին վերջը, 1945։

Խաղաղութեան վերահաստատումով և Խորհրդային Միութեան — իբրև ամենէն մեծը յաղթական դաշնակից տէրութեանց — հետ սկսած յարաբերութիւններով, «երկաթէ վարագոյր»ի առասպելը յօդս ցնդեցաւ և ապացուցուեցաւ, որ Միութեան տասնըհինգ հանրապետութիւններուն մէջ կեանքը շատ աւելի մարդկային է և ապահով, քան առնուազն կէս դարէ ի վեր տեսական ընկերվարութեան սկզբունքներով կառավարուող արևմտեան երկիրներուն մէջ։

Պատուիրակներ եկան նաև Հայաստանէն և պատուիրակներ գացին մազմէ՝ ի Հայաստան, Կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ։ Եւ կեղծիքը պատռեցաւ։ Հաստատուեցաւ որ Հայաստան յառաջադէմ և ամէն ինչի մէջ անխորտակ ու վերելք ապրող երկիր մըն է։ Կազմուեցաւ «Արտասահմանեան Երկիրներու հետ Բարեկամութեան և Մշակոյթի Կապի Ընկերութիւնը» և անոր հայկական ճիւղին ղեկավարութիւնը Երևանի մէջ յանձնուեցաւ Մարիա Պետրոսեանի։ Անոր յաջորդեց Աստուածատուրեան։ Ցեռոյ (այժմ) Բերսաբէ Գրիգորեան՝ բազմաթիւ օգնականներով։

Այս ընկերութիւնը փոխադարձ այցելութիւններ սարքելով և առատ գիրք ու թերթ բաշխելով՝ հրաշքներ գործեց սփիւռքահայութիւնը լուսաբանելու հարցին մէջ՝ ի մասին իր Մայր–Հայրենիքին։ Ուրեմն Հայաստանը «Վայաստան» չէ եղեր. «Կէ-Փէ-Ու»ն կամ «Էն-Քա-Վէ-Տէ»ն ամէն օր մ ա ր դ կ ա յ ի ն «մսագործութիւն» չ՚ընէր եղեր. հայ լեզուն ջնջուելու և տեղը ռուսերէնը դըրուելու խնդիր չկայ եղեր. ամէն կողմ, նոյնիսկ հօր և տղու, մօր և աղջկան միջև, «լրտեսութիւնը» պայման չէ եղեր...

Եկա՛ւ պաշտօնական Ներգաղթը և 1947-48ին հարիւր հազարէ աւելի սփիւռքահայեր Հայաստան մեկնեցան և հաստատուեցան այնտեղ։ Բերլիայի օրով դըժբախտ պատահարներ տեղի ունեցան։ Բայց չուշով ամէն ինչ կարգի մտաւ և յարաբերութիւնները վերահաստատուելով՝ ապացուցուեցաւ անգամ մը եւս որ Սովետական Հայաստանը կարող է մայր-հայրենիք հաստատուելու ուզող բոլո՛ր հայերը ընդունիլ ու պատսպարել։

Հակառակ տարուած կատաղի հակափրոփականտին (Հայաստանին հակառակ տարրերու կողմէ), 1962ին և 1963ին, Իրանէն, Կիպրոսէն և Ա. Մ. Հանրապետութիւնէն բազմաթիւ հայեր ներգաղթեցին Հայաստան, տեղաւորուեցան հանգըստաւէտ բնակարաններու մէջ, սկսան աշխատիլ իրենց համար յարմար գործերու մէջ և ԻՐԵՆՑ ՎԻՃԱԿԷՆ ՇԱՏ ԳՈՀ ԸԼԼԱԼԸ տեղեկացուցին ու դեռ կը տեղեկացնեն իրենց դուրսի ազգականներուն և բարեկամներուն։

Ինչո՞ւ գոհ մնացին ներգաղթողները։

Գոհ մնացին, որովհետև՝

1) Առաջին մէկ օրէն հաւասար իրաւունքներով քաղաքացի հռչակուեցան և վայելեցին քաղաքացիական բոլոր բարիքները, մինչև իսկ դառնալով Պետական Վարչութեանց (Սովետներու) ընտրութեանց թեկնածու և ընտրուեցան անդամ, նոյնիսկ։

2) Քանի մը տարի տուրքէ զերծ կացուցուեցան։

3) Ունեցան հանգստաւէտ բնակարան։

4) Ունեցան մնայուն գործ։

5) Իրենց զաւակները ունեցան ձրի և լաւագոյն (բարձր) ուսում։

6) Հիւանդութիւն, դեղ, դարման և հիւանդանոց—պետութեան հոգածութեան տակ։

7) Ծերութիւն, կենսաթոշակ՝ աւելի քան բուն թոշակին 50 առ հարիւրը, երբեմն մինչև 85-90 առ հարիւր։

8) Ապահովութիւն՝ վաղուան համար. ապահովութիւն՝ ընդդէմ պատերազմի, ջարդի, հալածանքի։

9) Ու այս բոլորը՝ հայկական մթնոլորտի մէջ, հայ պետութեան հովանիին տակ, յառաջդիմութեան ու բարձրացումի անհուն կարելիութիւններով։

Մեկնողները այս բոլորի մասին գրեցին և դեռ կը գրեն՝ խանդավառութեամբ լեցուած հանդէպ իրենց առօրեային, և ուխտառութեամբ տրամադրուած հանդէպ գալիքին։ Առաւե՛լ հպարտանք և փառք ի հաշիւ գալիք օրերուն։ Լաւագոյն օրերուն։

Արտասահմանէն, պարբերաբար, Հայաստան այցելեցին գրական, կրթական և այլ մշակներ, եկեղեցականներ, ու իրենց աչքերովը հաստատեցին ինչ որ կը պատմուէր, ու իբրև ականատես վկաներ՝ եկան սփիւռքահայ դանգըւածները լուսաբանել։

Այս միջոցին, սակայն, անգործ չմնաց հակառակորդ Մոլոքը։ Եւ յաճախ, հարազատի մորթ հագած, ԱՆԶԱ. և այլ խայտաբղէտ զգեստաւորումով, աշխատեցաւ ու դեռ կ՚աշխատի կարգ մը սփիւռքահայեր մոլորեցնել ու տանիլ հեռաւոր գաղթավայրերու անջրդի ու խոպան տափաստանները՝ գանոնք չէնցնելու համար։ Ի հեճուկս արևմտեան դրամատիրութեան և անոր հայանուն գործակալներուն այս պայքարին, այսօր, ԲՈԼՈՐ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅԵՐԸ, մէջն ըլլալով չորքային դաշնակցականները, համոզուած են՝ որ ՆԵՐԿԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԴՈՒՐՍ ՀԱՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ։ Համոզուած են, որ ո՛ւր ալ երթան, պիտի դառնան, պիտի դառնան և ի վերջոյ պիտի երթան Հայաստան եթէ հայ են հոգիով։

Այժմ, ներկայացնելէ ետք Մայր–Հայրենիքի մէջ հաստատուելու բարիքներն ու կենսական պահանջը, ես իմ ձեռքը իմ խիղճին վրայ դնելով, ինձմէ խորհուրդ հարցնող հայրենակիցներուս կ՚ըսե՛մ.

— Գացէ՛ք Հայաստան, առանց նկատի առնելու անոր իշխանութեան վարդապետական հիմնախարխուխէն բխած դեռ քիչ մը մեզի անծանօթ տուեալները։ Գացէ՛ք, և տեղաւորման յոգնութիւնները անցընելէ ետք՝ եթէ դժգոհ ըլլաք, ԱՆԻԾԵՑԷ՛Ք գլուխս և իմ սերունդը, ընդմիշտ... Կամ՝ զարկէ՛ք...

Ու եթէ գտնուին մարդիկ, որ ըսեն ձեզի՝ «Մի՛ երթաք Հայաստան...», անգուգական Նիկոլ Աղբալեանի պատգամը յիշելով, թքէ՛ք անոնց վրայ և գացէ՛ք Հայաստան...։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ՈՂՋՈՅՆ "ՋԱՀԱԿԻՐ" ԻՆ

Հայ լրագրական պատմութիւնը լեցուն է թանկարժէք հրատարակութիւններով, որոնք իսկապէս դարեր շարունակ, սատար հանդիսացած են մեր մշակոյթի զարգացման և հայ հասարակական կեանքի յառաջդիմութեան ազդուցիչ ոսկի օղակը հանդիսացած ի սփիւռս աշխարհի, այսպէս մեր թուականէն 4 դար առաջ Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքին մէջ, արդէն գոյութիւն ունէր, առաջին հայ պարբերաթերթը ու անոր նըման հետագային բազմաթիւ պարբերաթերթեր գրական, քաղաքական, բարոյագիտական, որոնք մեծ ծառայութիւն մատուցին ու կը շարունակեն մատուցել աշխարհի զանազան երկիրներու մէջ, հայ մշակոյթը սատարելու սրբազան և անհրաժեշտ գործին ի խնդիր։

Հայ կեանքը իրար զօդող լաւագոյն ազդակներէն մին է մամուլը՝ իրականութեան մէջ, անոր համար պարտինք զօրավիգ հանդիսանալ մեր մամուլներուն, նախանցեալ ամսուան ընթացքին հայ լրագրական պատմութեան երկնակամարին վրայ սկսաւ փայլիլ մէկ նոր շաբաթաթերթ ի Գահիրէ՝ յանձինս «Ջահակիր»ի, որուն բոցավառ ջահը անկասկած կուգայ լուսաւորել մեր ժողովուրդի ազատագրական պայքարի երկնակամարը, որուն առողջ ուղղութիւնը, ընկերվարական անկեղծ ոգին անկասկած չնճուկ մը պիտի հանդիսանայ մեր ժողովուրդի գերագոյն շահերուն պաշտպանութեան ի խնդիր, մղուած պայքարին։

«Ջահակիր»ի գրիչը անաչառ և կանգուն կը մնայ հայրենիքի պաշտպանութեան դիրքերուն վըրայ։ «Ջահակիր»ը իբրև թէժ արեգակ մը միջին արևելքի երկնակամարին վրայ, կուգայ ողողելու իր գաղափարական ճաճանչներով հայրենավառ մտքի անդաստանը համակ։

Մենք կը ձայնա՛կցինք «Ջահակիր»ին և մեր հաւաքական ուժերով զօրավիգ կը կանգնինք՝ սատար հանդիսանալով անոր յաղթական գնացքին և յառաջդիմութեան, որ մե՛ր ալ յաղթանակն է, և մեր պարծանքը. բովանդակութեամբ ճոխ և դաստիարակիչ այս շաբաթաթերթը կուգայ նախանձը առթել ամէն ազնիւ հ յրենասէր հայու, որուն կուրծքին տակ կը բաբախէ սիրտ մը հայրենավառ, կը տրոփէ սիրտ մը զեղուն սիրով՝ հանդէպ մեր մշակոյթին։

Թիկունք կանգնինք «Ջահակիր»ին, ցանկալով որ, ան մօտիկ ապագային դառնայ օրաթերթ, որպէսզի կարենայ ա՛լ աւելի ծառայել իր ընդգրկած նպատակին, որուն համար ան ճամբայ է ելած աննկուն խոյանքով, ձգտելով քանդակել ամէն հայու սրտին մէջ, Արարատ մը բարձրաբերձ։

Բիւր ողջոյն «Ջահակիր»ին։

«ՇՍՐԺՈՒՄ»

(Պուէնոս Այրէս)

ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՅՍՏԱԿ ՏԵՍԱԿԷՏ ՄԸ

«Պատմութեան Արխիւներուն մէջէն» — «Համայնավար Ռուսաստանի համակերպող դիրքը Ալեքսանդրապոլի Դաշնագրին հանդէպ» (Բոլշեւիկեան վաւերագրերու լոյսին տակ).— Այս վերնագիրներու տակ երեք յօդուած գրեց վանեցի նախկին դաշնակցական ղեկավար եւ երբեմնի «Ազդարար» անկախ թերթի խմբագրապետ Մեթր Խոսրով Թիւթիւնճեան, Պէյրութի «Նայիրի» շաբաթաթերթին մէջ։ Եզրափակումի իր սիւնակներէն կը վերցնենք հետեւեալ հատուածները՝ իրենց շահեկան ու թելադրական բնոյթին համար.—

Մենք հակառակորդ ըլլալով հանդերձ համայնավար վարչակարգին ու վարդապետութեան, ոչ միայն թշնամի չենք, այլ բոլշեւիկներէն աւելի ՋԵՐՄ ՊԱՇՏՊԱՆ ԵՆՔ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, տենչացող ենք որ հզօր մնայ և աւելի զօրանայ Ռուսաստանը, ՈՐՈՒ ՀՈՎԱՆԻԻՆ ՇԱՏ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ։

Անոր կը պարտինք Հայաստանի ներկայ անվտանգութիւնը թրքական մղձաւանջէն, և անոր հզօր աջակցութեան կը պարտի մեր երկիրը, իր վերաշինութիւնը, ճարտարարուեստը և գիտութեան ու մշակոյթի բնագաւառներուն մէջ հայ ստեղծագործող մտքի կատարած անժխտելի նուաճումները։

Խորհրդային Միութեան իբր դաշնակցային հանրապետութիւն, Հայաստանը կարող է իրականացնել հայ ժողովուրդի դարաւոր ազգային բաղձանքները — Հայոց հայրենիքի ընդարձակումը, տաճկապատկան հողերու ազատագրումը և համասփիւռ հայութեան համախմբումը հայրենիքի մէջ։

Ժամանակը կ՚աշխատի յօգուտ Հայաստանի, հայ ժողովուրդի միասնութեան և Հայոց հայրենիքի ամբողջացման։ Որքան բարեշրջուի բոլշեւիզմը և Խորհրդային Միութիւնը ճանչնայ նիւթական բարեկեցութիւնը և ազատութեան բարիքները, Խրուշչովեան իշխանութեան տակ, այնքան ալ վստահաբար կ՚ամրանայ և կը զօրանայ հայ ազգային պետութիւնը, մանաւանդ ազգային գաղափարականը համայնավար Հայաստանի մէջ։

Խորհրդահայ պատմաբան Ս. Տ. Ալիխանեանի տասը տպագիր էջերով յօդուածը, որուն բովանդակութեան ծանօթացաւ ընթերցողը, նման յայտարար նշան մըն է. ի շարս «Հայ ժողովրդի նոր շրջանի պատմութեան նենգափոխումը թուրք պատմագրութեան մէջ» և այլ աշխատասիրութիւններ։

Հայրենասիրութիւնն ու ազգասիրութիւնը ոչ մէկ կուսակցութեան մենաշնորհն են։ Ինչպէս ազգային մշակոյթն է, անոնք ոչ մէկ դասակարգի և հատուածի սեփականութիւնն են։

Հասարակական ամէն վարդապետութիւն վերջ ի վերջոյ ենթակայ է իւրաքանչիւր ազգի ուրոյն դրոշմին, անկարող՝ պահելու մոնոլիթիք ոճոյթ։ Քրիստոնէութիւնը և Իսլամութիւնը, որպէս կրօնք վերածուած են ազգային բաժանումներու։ Համայնավարութեան ուղին տարբեր չէ...

Խորհրդահայ մտաւորականները և առաջին հերթին, պատմաբանները, օգտուելով Խրուշչովեան շրջանի յարաբերական ազատութենէն, Սարգսեան, Սահակեան, Ալիխանեան, Կարապետեան խիզախած են, իրենց ուսումնասիրութիւններով, մասամբ պատռելու խորհրդային հին պատմագրութեան քաշած սև քօղը հայ մօտաւոր անցեալի մասին և մատնացոյց ընելով ճշմարտութիւնը։ Հեռու չէ ժամանակը, երբ անոնք և ուրիշներ, որոնց առջև բաց են սովետական իշխանութեան բոլոր վաւերագրերը, ոչ միայն բաւականանան ա մ բ ո ղ ջ ա կ ա ն ճշմարտութիւնը ե ր և ա ն հանելու հայոց և Հայաստանի, հայ աշխատաւոր ժողովուրդի հանդէպ կատարուած անարդարութիւնները, այլեւ դատախազ հանդիսանալու անոնց վերացման և փոխհատուցման։

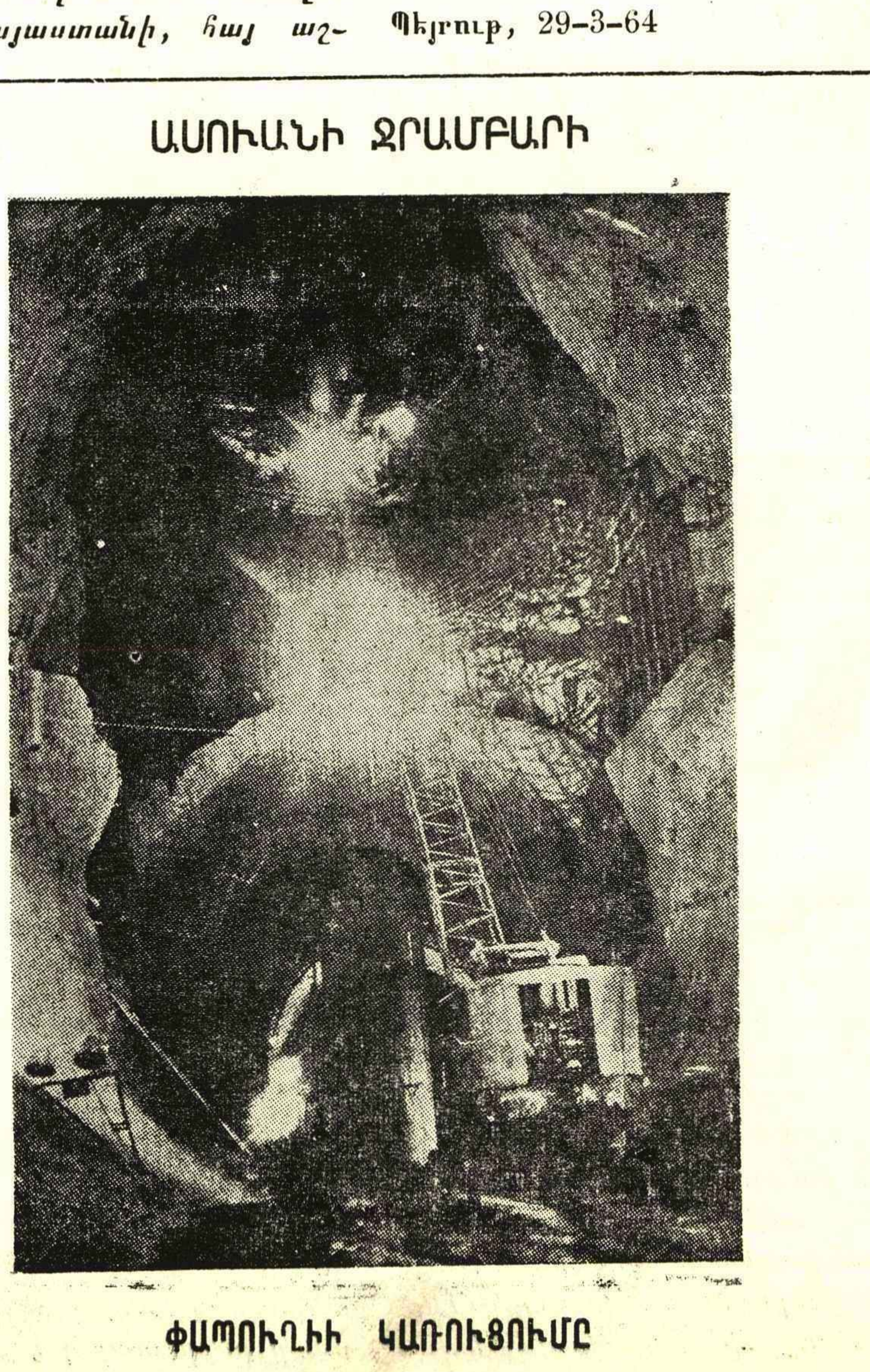
Խորհրդային Հայաստա՛նը, որպէս Դաշնակցային Հանրապետութիւն, իրաւունք ունի պահանջելու միութենական կառավարութենէն, հաշուի առնելու հայ ժողովուրդի ազգային արդարացի պահանջները, Հայոց երկրի ընդարձակումն ու ամբողջացումը, տաճկապատկան նահանգներու ազատագրումով, իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Ռուսաստանէն խլուած Բեսարաբիան ազատագրելը ամբողջ քառորդ դար մը զբաղեցուց խորհրդային քաղաքականութիւնը, մինչև որ երկրորդ աշխարհամարտը բերէր հարցի լուծումը։ Բեսարաբիան ներկայիս, 1945էն ի վեր մաս կը կազմէ Ռուսաստանի Ֆետերատիւ Հանրապետութեան։ Ինչո՞ւ զլանալ նոյն Իրաւունքը Խորհրդային Հայաստանին և չըվերականգնել արդարութիւնը, անոր կցելով տաճկապատկան հայկական նահանգները, որոնք հայերուն ճանչցուած հողերն են, Սան Ստեֆանոյի և Պերլինի դաշնագրերով և ի վերջոյ նուիրագործուած՝ Սեւրի 12 Օգոստոս 1920ի դաշնագրով։

ԽՈՍՐՈՎ ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

Պէյրութ, 29-3-64

ԱՍՈՒԱՆԻ ՋՐԱՄԲԱՐԻ

ՓԱՊՈՒՂԻԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Գահիրէ, 6 Մայիս 1964

Յարգելի պ. Խմբագիր «Ջահակիր» շաբաթաթերթի
Աստ

Ձեր թերթի 19 Ապրիլի թիւին մէջ կարդացի ձեր խմբագրականը, ուր կը խօսիք գաղութիս վերակազմակերպման համար առնուելիք գործնական քայլերու մասին ու առաջին առթիւ կը մատնանշէք թեմական Ընտրութիւններ կատարելու անհրաժեշտութիւնը, տրուած ըլլալով որ մեկնած են կամ մահացած մեր ժողովականներուն կէսէն աւելին։

Կը ձայնակցիմ ձեր ցուցմունքին։ Եւ այս առթիւ կուզամ ձայն բարձրացնել յանուն եգիպտահայ կնոջ, որ ներկայիս մեծ դեր վերցուցած է համայնքային գործերուն մէջ։

Ինչպէս գիտէք, ազգային Յանձնախումբերու, Հոգաբարձութեանց և խնամակալութեանց, նաև մշակութային միութեանց վարչութեանց մէջ՝ եգիպտահայ կիները կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը հասարակական աշխատանքներու, երբեմն այրերուն հաւասար և անոնցմէ աւելի աշխուժութեամբ։

Հետևաբար, քանի որ Ա.Մ.Հ.ի ընկերվարական-դեմոկրատական կարգերը կ'արտօնեն որ կիներ եւս ընտրող և ընտրելի ըլլան (ինչպէս օրինակ, Ընկերային Գործոց Նախարարուհի Հեքմէթ Ապուզէյթն ու բազմաթիւ երեսփոխանուհիներ՝ խորհրդարանին մէջ), նոյնպէս՝ քանի որ հայ կինը արդէն կ'աշխատի հայ ազգային գործերուն համար, ինչո՞ւ չթոյլատրել որ մենք ևս քուէ տանք և քուէ ստանալու, ընտրուելու իրաւունք ունենանք։ Մեր գաղութին մէջ՝ չե՛ն պակսիր բարձրագոյն կրթութիւն ստացած և կարող (նաև ազատ ժամանակ ունեցող) կիներ, որոնցմէ պէտք է օգտուի ազգը։

Յուսալով որ պիտի պաշտպանէք մեր այս տեսակէտը առաջիկայ թեմական ընտրութեանց ընթացքին, յանուն սեռակիցներուս կը ներկայացնեմ իմ յարգանքներս։

ՍՈՆԻԱ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ազգասէր Տիկնոջ նամակը ամբողջութեամբ տուինք, զեղչելով միայն մեր թերթին մասին արձանագրուած գովասանական տողերը։

Ու կը փութանք շնորհաւորել Տիկինը իր հասարակական ծառայութեան հասկացողութեան ու տրամադրութեանց համար։ Եւ կը խորհինք, թէ ինք միայն չէ եգիպտահայ կինը ընտրող եւ ընտրելի դարձնելու տեսակէտին մէջ։

Կը հաւատանք, որ Ա. Մ. Հանրապետութեան նոր Սահմանադրութեան համաձայն, Եգիպտահայ Կազմական Կանոնագրին մէջ կարելի է յաւելուածական եւ լրացուցիչ յօդուածներ ներմուծել, շատ մը նոր պահանջներու կարգին՝ կիներու եւս ընտրութեանց մասնակցելու հարցը նկատի ունենալով։ Կը խորհինք, որ կիներու կողմէ ստորագրուած հանրագրութեան մը կարիք չկայ, որպէսզի մեր Ազգ. Իշխանութիւնները լրջօրէն քննեն Տիկին Գազանճեանի յարուցած խնդիրը։

Այս ուղղութեամբ պէտք եղածը պիտի գրուի մեր թերթին մէջ։ Այնուամենայնիւ, անգամ մը եւս կը գնահատենք Տիկին Գազանճեանին ազգային ծառայութեան ոգին։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԷԹ ՊՈԼ

Քանի մը օր առաջ տեղի ունեցաւ պասքէթ պոլի աւարտական կամ աւելի ճիշդը կիսաւարտական մրցում մը ընդմէջ Կեզիրէի և Հելիոլիտոյի խումբերուն, ի ներկայութեան մօտ 500 հոգիի։ Ի միջի այլոց, առաջին գիծին վրայ կ'երևէր Գահիրէի Կառավարիչի ընդհանուր քարտուղարը, ինչպէս նաև Ֆետերասիոնի ամբողջ կազմը։

Կիսաւարտական կ'ըսեմ, որովհետև Հելիոլիտոյի խումբը պարտուած էր Թեվֆիքիէի խումբէն (որուն մաս կը կազմէ մեր հայրենակիցը՝ Զարեհ Միթիլեան, Ա.Մ.Հ.ի կրտսերներու խումբէն)։ Ուրեմն այսպէսով Հելիոլիտօ մէկ պարտութիւն ունէր, իսկ Կեզիրէի խումբը՝ բնաւ։ Այս վերջինը կը խաղար ստանալու համար Գահիրէի շրջանի բաժակը. ամենամեծ անակնկալը տեղի ունեցաւ՝ երբ Հելիոլիտոյի խումբը պարտութեան մատնեց Կեզիրէի անպարտելի խումբը 73–62 արդիւնքով։

Ա. կիսախաղը սկսաւ և առաջին իսկ վայրկեանին, Կեզիրէի խումբը նշանակից 2 կէտ և 5 վայրկեան ետք արդիւնքը 9ով 3 էր՝ ի նպաստ Կեզիրէի, և 2 վայրկեան մնացած առաջին կիսախաղի վերջաւորութեան՝ արդիւնքը 25ով հաւասար էին և կիսախաղը վերջացաւ 33-28 կէտերով՝ ի նպաստ Կեզիրէի։

Բ.րդ կիսախաղին արագ խաղարկութիւն մը՝ մինչև 7 վայրկեան մնացած երբ 5ական փաուլներով դուրս կ'ելլեն Ապու Օօֆ (Կեզիրէ) և Հանաֆի (Հելիոլիտօ)։

Այս մրցումը կը վերջանայ 73–62 արդիւնքով՝ ի նպաստ Հելիոլիտոյի։

Վ. Գ.

ԹՈՒՐՔ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ

Պոլսոյ «Թերճիւման»ին մէջ Օրհան Թահսին կ'ոգեկոչէ յիշատակները այն արուեստագէտներուն, որոնք թուրք բեմի ամենէն փայլուն աստղերը կը կազմէին հին օրերուն։

Այսպէս, Թուրքիոյ առաջին օփերէթներուն պատմութիւնը ընելով յօդուածագիրը կ'ըսէ.—

«1876ի Ռամազանին, Տիրէքլէրարասըի մէջ «Քարա՛գէօզ» և «օրթա օյունու» դիտելու, «քանթօ» և «սազ» լսելու վարժուած խմթանպուլցիները Վեզնէճիլէրի մէջ տեսան պատի խոշոր ծանուցում մը, ուր գրուած էր, թէ առաջին անգամ ըլլալով Չուխաճեանի «Լէպլէպիճի Հոր Հոր Աղա»ն պիտի ներկայացուէր Թաղին Թատրոնին մէջ, որ ախոռատիպ մըն էր։

Առաջին օփերէթն էր ասիկա, որ ոմանց կողմէ դիմաւորուեցաւ կատարեալ անտարբերութեամբ, ոմանք ալ հետաքրքրուեցան անով՝ պարզապէս բերանափոխ ըլլալու համար։ Ու այդ Ռամազանը, փոխանակ քանթօ և սազ դիտելու կամ քարակեօզ ու օրթա օյունու դիտելու, անցուցին Չուխաճեանի «Լէպլէպիճի Հոր Հոր Աղա»ն դիտելով և այսպէսով օփերէթը պաշտօնապէս մուտք գործեց թուրք բեմական կեանքէն՝ որպէս Ռամազանի «թեմաշա»։

«Լէպլէպիճի»ի յաջորդող օփերէթները եղան իտալացի Ալպէրթոյի յօրինած «Արիֆի Խարդաւանանքը» և «Զինական Ծաղիկը», «Լէպլէպիճի Հոր Հոր»ի խօսքերը առնուած են Մոլիերի «Մէօսիէօ Տը Փուրսինեաք» անուն կատակերգութենէն։ Այս բոլոր օփերէթներն ալ ներկայացուեցան հայ արուեստագէտներու կողմէ, որոնց գլխաւորներն են Շագիկ Բէօյլիւեան և Յովհաննէս Աճէմեան։

Զօրս Ռամազան վերջ, Շէհզատէպաշըի մէջ «Թեմաշա-ի Հիւնէր Օփերա-ի Օսմանի»ի բեմին վրայ ներկայացուեցաւ «Ենետիա» անունով օփերա-քոմիք մը, երբ ճիշդ այդ շրջանին Տիկին Պենլիեան եւս կ'ունենար իր օփերէթի խումբը, որ սակայն շատ կարճատև կեանք մը կ'ունենար։

1887ին, Շէհզատէպաշըի մէջ ալ կար Սերոբ Պենլիեանի գլխաւորութեամբ «Օսմանեան Օփերէթի խումբը» ուր Ռոզին անունով մեցօ-սոփրանօ մը կը փեղփղէր իսկական սոխակի մը նման։

1876էն մինչև 1936, Տիրէքլէրարասըի բեմերէն բազմաթիւ ու բազմատեսակ թատերախումբեր անցան։ Այդ շրջանին, յայտնուեցաւ նաև Կիւլլիւ-Ակոբ անունով ծանօթ Յակոբ Վարդովեանը, որ հետագային իսլամանալով առաւ Կիւլլիւ Եագուպ անունը և որուն զաւակն ալ ներկայիս Անգարայի Ռատիոկայանի նուագախումբի ղեկավարներէն է՝ Նեճիպ Աշքընը։

Վարդովեան երբ տեսաւ որ իր ներկայացուցած թատերգութիւնները լաւ ընդունելութիւն կը գտնեն Կէտիկփաշայի Թատրոնին մէջ ու ժողովուրդը սկսած է վարժուիլ թատրոնին, Եւրոպայէն խումբեր բերաւ և ներկայացուց Օֆէնպախի «Օրփէ Դժոխքին մէջ» և այլ թատերգութիւններ։ Աւելի վերջ Կիւլլիւ Յակոբ և Չուխաճեան միացան ու սկսան գործակցաբար աշխատիլ։

* * *

Յօդուածագիրը ապա յիշելով Թրքական օփերէթի առաջին աստղերէն Տիկին Նուարդի անունը, կը հրատարակէ նոյնպէս շրջանի ծանօթ արուեստագիտուհիներէն Տիկին Լիւսի Թոքաթլըի (Մատաթեան) լուսանկարը։

ԵՐԳԻԾԱՆՔԻ ԱՅԲԵՆԱՐԱՆԷՆ

(Շար. Գ. էջէն)

արարածներ են։ Մէկուն անունը դրեր են Տիկին Տենչալի... Տօ՛, էտոր ի՞նչն է տենչալին, խելքս չի հասնիր։

— Ինչո՞ւ, մէջերնին չիչէյի պուրնըստա, աղուոր կիներ կան, կը հակաճառէր միւսը.— Մէջքը բարակ, հասակը բարձր, համբոյրը քաղցր, աչքերը աստղիկ, կուրծքը զերթ...։ Դուն տեսե՞ր ես Տիկին Սիրարփին, Տիկին Ոսկեթելը, Տիկին Վարդաբոյրը...։

— Տեսեր եմ, հապա չե՞մ տեսեր,

— Է՛, եթէ տեսեր ես, ըսելիք ունի՞ս։

— Անշուշտ ունիմ։

— Ի՞նչ է ըսելիքդ։

— Շիտակ ես, անոնք գեղեցիկ են, բայց...

— Ի՞նչ ըսել է «բայց»...։

— Ինչո՞ւ, չե՞ս գիտեր ինչ ըսել է «բայց...»։

— Հա՛, գիտեմ, այստեղ «բայց» ըսելը, անոնցմէ են ըսել է, բայց «անոնք» ըսելով ի՞նչ պիտի հասկնանք։

— «Անոնք» ըսելով արածողները պիտի հասկնանք։

— Արածո՛ղ... ինչո՞ւ, անոնք կո՞վ են որ արածին։

— Կովդ կ'արածի, կաթ կու տայ իր տիրոջը, անոնք կ'արածին բայց կաթ չեն տար...

— Այդ ի՞նչ խօսք է...

— Տօ՛, ի՛նչ տանձ գլուխ ես, չե՞ս հասկնար... տոլա՛ր կը հաւաքեն, տոլա՛ր...

— Տանձ գլուխը դո՛ւն ես, որ ամէն լածլիդ կը հաւատաս։

— Ես տեսածիս կը հաւատամ, ո՛չ թէ լածլիս։

— Ի՞նչ է տեսածդ, պատմէ՛ նայինք։

— Կեցի՛ր որ պատմեմ... Տիկին Արեւակը, այդ չուն խաղցրնող կնիկը, հինգ տարուան մէջ ութը էրիկ փոխեց, այս տարի ալ իր վերջին էրիկը կարաժին մէջ ինքզինքը կախեց ու հոգին աւանդեց։ Հիմա այդ կնիկը միլիոնատէր է և տակաւին չի գոհանար. ուրիշ հարուստ էրիկ մը կը փընտռէ...։ Կ'ըսեն թէ տանտիրուհի մը գտեր է ու հետը նշանուեր է, երկու հազար տոլարնոց ադամանդէ մատանի մը մատը անցուցեր է և կ'որոճայ ծրագիր մը՝ թէ ինչպէ՛ս այդ մարդը ի գոգն Աբրահամու պիտի ղրկէ։ Ասիկա՝ մէկ։ Դուն ալ մէկ ըսէ...։ Անդին՝ առնենք Տիկին Մեղրանոյշը, որ պոլսեցի ըլլալուն համար կը պարծենայ. Հոռոմ Տուտու մը... Ասիկա իր ամուսինը խենթեցուց Լոնտոնի մէջ, զայն ճամբեց Փարիզ, ինք կաւ հոս անոր հարստութիւնը կողոպտելէ վերջ։ Երաւ չըրաւ, կերպով մը հրապուրեց Ջընկըրչեանը և ամուսնացաւ անոր հետ։ Երկու տարի յետոյ՝ անկէ զաւակ մը ունեցաւ։ Հիմակ ալ դատարան է դիմեր, էրիկը տիվոռս կ'ընէ, մարդուն հարստութեան կէսը պիտի առնէ ու ելլէ դուրս... Այս երկուք... Հիմա առնենք Տիկին Միւշկինազը, որ Մշեցի է. Վանոյին հետ ամուսնացաւ ու խեղճ մարդը վեց ամիսէն հիւանդանոց ղրկեց... Մեղա՜յ Տէր, սխալեցայ... խենթանոց պիտի ըսէի... Խենթանոցին մէջ մարդը մեռաւ ու, այդ չուն խաղցնող կընիկը առօք փառօք տիրացաւ անոր հարստութեան...։

— Վանոյին անունը մի՛ տար, այդ մարդը արդէն խենթ էր։

— Ո՞վ ըսաւ որ խենթ էր...

— Ե՛ս կ'ըսեմ։

— Դուն բան չես գիտեր։

— Եթէ չեմ գիտեր, քու գիտցածդ ըսէ։

— Վանոն, Գամփռիկեանի խօսքէն համոզուելով՝ ամուսնացաւ Միւշ[կ]ինազի հետ. վերջը տեսաւ որ բանը բանէն անցեր է, կնիկը գինքը ոչխարի տեղ է դրեր... Ատոր համար ուզեց իր դրամները թաղել իրենց տան պարտէզին մէջ։ Սատանայ կնիկը կը տեսնէ և օր մը գ[ա]ղտուկ՝ կը վերցնէ գանձը.— 50000 տոլար...։

Յիսուն հազար տոլար... հիմա խելքս կը թռցնեմ... ուրիշ օր մը, դուցէ կասկածելով, իր թաղած դրամները կ'ուզէ փոխադրել աւելի ապահով տեղ մը... Եւ ահա ի՛նչ տեսնէ... կը տեսնէ որ գանձը յարութիւն առեր է... Այդ ատեն է որ մարդը ձեռքը գլխուն կը զարնէ ու կը խենթենայ... հիմա հաս ցա՞ր...։

— Հասկցա՜յ, հասկցա՜յ... Ա՛լ հերիք է գլուխս ուռեցուցիր...։

— Ի՞նչն է հերիքը... դեռ կեցի՛ր...։

— Ինչո՞ւ կենամ։

— Կեցի՛ր որ Տիկին Ցակինթի խնդիրն ալ պարզեմ։

— Տիկին Ցակի՞նթը... Այդ ազնիւ ու Աստուածավախ կնկան մասին ի՞նչ ունիս ըսելիք... Անցեալ ամառուն, այդ կնոջ ամուսինը մեռաւ, հիմա նա դրան ետևն է մնացեր անտէր անտիրական։ Մարդ դուռը չի բանար։

— Դուռը ինչո՞ւ պիտի բանան, կին մը, որ ո՛չ կ'ամչնայ, ո՛չ ալ կը խպնի...։

— Ինչո՞ւ... ի՞նչ է ըրեր...։

— Ալ ի՞նչ պիտի ընէ... կեցիր որ պատմեմ... էրկան թաղումէն յետոյ դուռ դրացի, բարեկամ ու ազգական, կը հաւաքուին Տիկին Ցակինթը մխիթարելու համար։ Տիկինը անոնց մխիթարական խօսքերը լսելէ ետք՝ — «Աման դուն ըլ, կ'ըսէ.— Աղէկ է որ մեռաւ գնաց. էրիկ էր ու էրիկ չէր... մարդ էր ու մարդ չէր... ճկոյթ մա՛տ... էտոր անունը մա՞րդ էք դրեր...»։ Ձինքը լսողները իրարու երես կը նային զարմացած։ «Մեղայ Տէր», կ'ըսէ Տիկին մը.— «Աչքին, Ցակինթ էդ ի՞նչ է կ'ըսես։» — «Ի՞նչ պիտոր ըսէի,» կը պատասխանէ անմխիթար կինը.— «Դուն իմ տեղս ըլլայիր ի՞նչ պիտի ըսէիր»։

— Ձայնդ կտրէ, աղբա՛ր, հիմա երկինքէն կրակ կը թափի։

— Կ[ր]ակ թափի, կամ ջուր, իրողութիւնը՝ իրողութիւն է։

Վէճը դադրեցաւ... Մարդիկը իրարմէ բաժնուեցան, ու տեղ մը նստելով գրի առի լածնիքս։

ԸՆԿԵՐ ՕԶՈՒՆԻ

ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

տութեամբ, սիրով։ Անին, նրա ասելով, ունէր ճարտարապետական բացառիկ նշանակութիւն հայկական արուեստի համար եւ ընդհանրապէս։ Ապա իմ հարցին, թէ ստացե՞լ է արդեօք Ստրժիգովսկու գիրքը, յայտնեց, թէ տեսել է, բայց անձամբ չէ ստացել տակաւին։

Իսկ չափագրութիւննե՞րը... Նոյնպէս չէր ստացել։

— Եթէ դոքա էլ կորչին՝ չգիտեմ ի՛նչ պիտի ընեմ...

Նրա մտահոգութիւնը այժմ դարձել էր վիշտ, խոր վիշտ ու մորմոք։

Ձնայած աշխատում էր, բայց եւ այնպէս... հե՞շտ էր կորցնել տարիների, տասնեակ տ ա ր ի ն ե ր ի տքնաջան աշխատանքի արդիւնքը. կորցնել այն, ինչ պէտք է լինէր իր հետազօտութիւնների հիմքը։ Ու պարզ երեւում էր, որ մարդու մտքից չէին հեռանում տանջանքով ձեռք բերած, փայփայած չափագրութիւնները, նոյնն է թէ՝ իր մեծ գիտերը։ Խօսելով այդ մասին՝ կարծես կարիք էր զգում, որ մէկը յուսադրի իրեն։

Շատ դիմումներից յետոյ, վերջապէս 26 թ. նա Վիեննայից ստացաւ իր կորցրած ու երազած չափագրութիւնները, բայց ցաւօք, ոչ լրիւ... Սակայն դա էլ մեծ բան եղաւ նրա համար... մի մեծ պարգեւ... իր կրած տառապանքների դիմաց։

(Վերջը յաջորդով)

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ
27 Մարտ 1964

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

14 ՄԱՅԻՍ 1964

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԱՊՐԻԼ ԱՄՍՈՒԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Հայկական Ընթերցասրահի պատանեկան Յանձնախումբի գործունէութիւնը կանոնաւոր կերպով կը շարունակուի:

Ստորեւ կու տանք Ապրիլ ամսուան գործունէութեան համփոփ տեղեկագիրը.—

Եշ. 2 Ապրիլին տեղի ունեցաւ ընկերական հաւաքոյթ, ուրկէ ընթացքին ընկեր Յակոբ Ճիհանեան տեղեկութիւններ տուաւ երեք Արաբական երկիրներու մասին (Լիբանան, Իրաք եւ Յորդանան): Ապա՝ Զատկի առթիւ՝ ունեցանք հակրախաղի հաւաքոյթ, որ անցաւ խիստ հաճելի:

Եշ. 9 Ապրիլին ընկեր Թագւոր Արապեան դասախօսեց՝ նիւթ ունենալով՝ ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՆԴԷՊ ԱԶԳԻՆ: Ընկ. Արապեան ներկայացուց հայ ազգին պայքարները ու տառապանքները. դիտել տուաւ որ ներկայ սերունդը, որ խաղաղ պայմաններու մէջ կ'ապրի, պէտք է գուրգուրայ իր մայրենի լեզուին, հայրենիքին ու կրօնքին վրայ:

Շբ. 11 Ապրիլին տեղի ունեցաւ ընկերային ամսական խրախճանք, որուն ընթացքին տօնուեցաւ Ապրիլ ամսուան մէջ ծնած մեր բոլոր պատանի ընկեր — ընկերուհիներուն տարեդարձը: Աւանդական կարկանդակի մոմերը մարելէ ետք, երջանիկ կեանք մաղթեցինք անոնց: Ապա խումբը խանդավառ պարերով ընկերական խաղերով:

Եշ, 16 Ապրիլին ցուցադրուեցաւ սրահի անցեալ տարիներու պտոյտներուն ֆիլմերը, որոնք մեզ վերապրեցուցին երեսուն տարի առաջուան օրերը: Այնտեղ տեսանք մեր հայրերուն եւ մայրերուն ընկերական կեանքը: Ցեսոյ ընկերները զուարճացան մշակութային խաղերով:

Եշ. 23 Ապրիլին ընկ. Ժիրայր Լաչինեան ամփոփ կերպով ներկայացուց՝ դէպի Լուքսոր-Ասուան կատարուած քննական զբօսապտոյտի տպաւորութիւնները, որմէ ետք, մոգական լապտերով ցուցադրուեցան հնութիւններու գունաւոր պատկերները:

ՃԱՀԱԿԻՐԻ ՖՈՆՏԻՆ

Հանգուցեալ Տէր Մարտօ Ա. Քհյ. Քէօշկէրեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Սամոնեան՝ Ե. Դ. 50

Օր. Սոնա Սամոնեանի եւ Պր. Տիգրան Եագուպեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ վասն խնդակցութեան՝ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պայրամեան՝ Ե. Դ. 100

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Հանգուցեալ Տէր Մարտօ Ա. Քհյ. Քէօշկէրեանի մահուան առթիւ, վասն ցաւակցութեան

Տէր եւ Տիկին Մակար Գումրուեան Ե. Դ. 100

Այրի Տիկին Սիրանուշ Քիւրքճեան Ե. Դ. 100

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պալեան Ե. Դ. 100

Տէր եւ Տիկին Նուպար Պալաեան Ե. Դ. 100

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իր սիրեցեալ ամուսնոյն ողբ. Յարութիւն Յովելեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տիկին Զարուհի Յովելեան կ'ընէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Հայկ. Ընթերցասրահին	Ե. Դ.	200
Գալուստ. սանուց սեղանին	»	100
Նուպարեան »	»	100
«Ճահակիր»ի	»	100

Ստանալ Հայկական Ընթերցասրահէն

Նոյն առթիւ, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Սուլթանեան Ե. Դ. 100 կը նուիրեն Հայկական Ընթերցասրահին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ուրբաթ, 15 Մայիս 1964, կ. ե. ժամը 7ին

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կը դասախօսէ **ՏԻԱՐ ԱՐԱՄ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ**

Նիւթ ունենալով՝ ԱՌՈՂՋ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ:

Հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի

Հինգշաբթի, 21 Մայիս 1964, կ.ե. ժամը 8.30ին

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ի պատիւ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

ՓՈՐՁԻ ՏԱԿ Է.—

«ՍՏՈՒԵՐԻՆ ՄԷՋԷՆ»

Մանրամասնութիւն յաջորդով

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՕԴԱՅԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

Կասկածելի երիտասարդն ու ոստիկանապետը իրարու նայեցան լարուած կերպով մը, յետոյ Նիվելի շրթներուն վրայ մեղմ ժպիտ մը նշմարուեցաւ:

— Առանց ձեզի որեւէ վիրաւորանք պատճառել կամենալու, կ'ուզեմ ըսել, թէ այսօր տրամադրութիւն չունիք... անտարակոյս շատ յուզուած էք, երբե՛ք ձեր գործելակերպի մասին որեւէ թելադրութիւն ընել մտքէս չեմ անցըներ: Եւ սակայն աւելի լաւ բան մը ըրած պիտի ըլլայիք, եթէ փոխանակ ինծմով այսքան զբաղուելու, ուշադրութիւն ընծայէիք Օր. Գավուրի ըսելիքներուն:

Դարձեալ լռութիւն:

Թրեսի շուարած մնացած էր, չէր գիտեր թէ Նիվելի և Գավուրի խօսքերուն պէ՞տք էր հաւատք ընծայել: Երկուքին ալ յայտարարութիւնները իրարու կը համաձայնէին և ո՛չ մէկ փաստ գոյութիւն ունէր անոնց անճշդութիւնը հաստատող: Եթէ այս յայտնութիւնները քանի մը երկրորդական դէպքերու լուսաբանութեանը սատարած էին, չէին բաւած սակայն ոճրագործին ինքնութիւնը ճշդելու: Այս պատճառաւ ալ Թրեսի զայրացած և յուսախաբ եղած էր: Դատաւորին նայեցաւ, անոր խորհուրդէն օգտուելու համար, բայց անոր խորտակուած երեւոյթը տեսնելով՝ վարանեցաւ: Անշուշտ որ դատաւոր Գավուր, զարմացած էր. ոստիկանութեան ձեռքէն ճողոպրիլ գիտցող աղջկանը պատմութիւնը լսելով. յետոյ չափազանց մտավախութեան մատնուած էր, վասնզի կը կասկածէր որ զաւակը՝ Հովարտ եղած ըլլայ բուն ոճրագործը...

Տեղակալն ալ, ներքնապէս համոզուած էր թէ դատաւորին տղան յանցաւոր էր: Իր անյայտացումը կարելի չէր այլապէս բացատրել: Եւ եթէ Հովարտ Գավուրի յանցապարտութեանը մասին համոզում գոյացուցած չըլլար, միւսները աւելի խիստ հարցաքննութեան պիտի ենթարկէր:

— Կը փափաքիմ այս գործի մասին ձեր տեսակէտը գիտնալ, ըսաւ վերջապէս Տիանայի, բայց նախ կ'ուզեմ հասկնալ թէ ինչո՞ւ լման երկու ժամ ոստիկանութենէն խուսափեցաք:

Օրիորդը ուսերը թօթուելով յայտարարեց.

— Անկեղծ խօսելու համար, ըսեմ թէ նպատակս եղբօրս գողութիւնը գաղտնի պահելով, մեր ընտանիքը այս ամօթէն ազատել եղած էր: Բայց... մտածելու ժամանակ ունեցայ: Սպանութիւն մը այն աստիճան ծանր դէպք մըն է. որ չի բաղդատուիր գոհարեղէններու գողութեան հետ: Իսկ այժմ, պատրաստ եմ ոճրագործը գտնելու համար, ձեզի ամէն կերպով ծառայելու:

— Հը՛... կը հասկնամ...

Բոլորովին մտախոհ և յօնքերը կիտած, ոճրախոյզը գիւղկին նայեցաւ: Պահ մը վերջը, խօսքը դարձեալ Օր. Գավուրի ուղղելով.

— Ըսէ՛ք տեսնեմ, օրիորդ, ի՞նչ է այս ոճիրի մասին ձեր կազմած գաղափարը:

ՏԻԱՆԱՅԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Տիանա, ձեռքերը վերարկուին մէջ, աթոռի մը քով կեցած, սկսաւ իր տեսակէտը պարզել.

— Ինծի այնպէս կը թուի, թէ Պր. Նիվելի յանցապարտութեանը կը հաւատաք անոր համար որ զէնքը հո՛ս գտայ երբ ոտք կոխեցի այս յարկէն ներս: Եւ սակայն ո՛չ իսկ գոյգն կասկած մը ունիմ իր մասին:

— Պատճառը:

— Եթէ Տէքսթեր Լիւֆպերին սպանողը ինք ըլլար, կա՛մ պիտի փորձէր փախչիլ և կամ, մէկու մը գալը լսելով՝ գէթ պիտի փորձէր պահուըտիլ: Պիտի կրնար նոյնիսկ տանիքէն փախուստ գիտնել, ինչպէս ըրինք միասին, քիչ վերջը: Ո՛չ միայն այսպիսի ընթացքի մը մէջ չգտնուեցաւ, այլ երբ լսեց թէ եկող մը կայ, սպասեց և տեղնուտեղը մնաց: Յանցագործ մը այս դիրքին մէջ չի գտնուիր:

— Այդ պարագան, օրիո՛րդ, յանցագործին նկարագրէն կախում ունի: Կա՛ն այնպիսիներ, որոնք մինչև վերջին վայրկեանը պայքարելէ չեն դադրիր:

— Պր. Նիվել այդպիսի պայքարի մը պէտք ալ չէր տեսած: Եթէ ուզէր, կրնար ինծ նման վըտանգաւոր վկայէ մը օձիքը ազատել, այնպէս, ինչպէս որ ինքը յարմար կը դատէր, վասնզի ինծմէ աւելի ուժեղ է:

Թրեսի հառաչանք մը արձակեց:

— Շատ լաւ, չեմ ուզեր այս միջոցիս ձեր տրամաբանելու եղանակը քննել: Հարկաւ, ուրիշ ըսելիք ունիք:

— Այո՛, պայմանաւ որ կարծիքի այս արտայայտութիւնս միջամտութեան չվերագրէք:

— Ո՛հ, բնա՛ւ երբե՛ք, օրիորդ. ջերմապէս կը փափաքիմ ձեզ լսել. խնդրե՛մ, շարունակեցէք:

Օրիորդ Գավուր, վարանումով մը ոստիկանապետին դէմքը քննեց, հասկնալու թէ անկե՞ղծ թէ հեգնական խօսքեր էին ըսուածները: Բայց երբ զինքը տեսաւ միւս ունկնդիրներուն նման ուշադիր և լարուած վիճակի մէջ, վստահութեամբ խօսքը շարունակեց:

— Լա՛ւ ուրեմն, անցնինք հեռախօսի կանչին: Կ'ուզեմ յայտնել ինքնութիւնը այն անձին, որմէ ոստիկանութիւնը, առաջին անգամ, տեղեկացած է այս ոճրային դէպքը:

— Հրամմեցէ՛ք:

— Պր. Նիվել ըսաւ՝ թէ իր սենեակին առաստաղը ծանր անկումէ մը ցնցուելէ յետոյ, այս յարկաբաժինէն անձի մը դուրս գալն ու շուտափոյթ մեկնիլը լսած է: Այդ անծանօթն ու Պր. Նիվելը միայն այս ոճիրին տեղեակ գտնուած են, որոշ ժամանակ մը: Եւ որովհետեւ ոստիկանութեան լուր տուողը Պր. Նիվելը չէ, ուրեմն կասկած չկայ թէ հաղորդողը եղած է նոյն ինքն...:

— Ոճրագո՛րծը, ըսաւ Թրեսի անոր խօսքը ամբողջացնելով: Լա՛ւ միտք մըն է, զոր ես ալ յղացայ: Եւ սակայն դժբախտութիւնն այն է, որ այդ լրատուութիւնը ընողը չենք ճանչնար:

— Փորձ մը՝ այդ ուղղութեամբ ընելու էինք սակայն:

— Իրաւունք ունիք: Հեռախօսի զարկը 6րդ պողոտային վրայ գտնուող խցիկէ (գապին) մը տրուած է: Լսուածը առնական ձայն մըն էր: Խնդրուեցաւ մեզմէ որ հո՛ս փութանք, վասնզի ոճիր մը գործուած է ըսուեցաւ. ու անմիջապէս խօսակցութիւնը ընդհատուեցաւ:

— Հեռախօսի այդ խցիկը խանութի մը մէ՞ջն է արդեօք:

— Այո՛, դեղավաճառի մը խանութին մէջ: Բայց եթէ կը յուսաք որ այդ անծանօթը նշմարող մը գտնուած է, շատ կը սխալիք, վասնզի խանութը յաճախորդներով լեցուած էր: Հո՛ս, ձեզի ըսպասած միջոցիս պաշտօնեաներէս մէ ը ղրկեցի, որպէսզի տեղւոյն վրայ քննութիւն մը կատարէ: Ցաւալի է թէ անոր արդիւնքը եղած է բոլորովին ժխտական:

Պահ մը լռելէ ետք, ոճրախոյզը շարունակեց:

— Ըսէ՛ք խնդրեմ, օրիորդ Գավուր, ինչ կը նշանակեն սա Տ Ի Ա տառե՛րը:

Տիանայի արտայայտութիւնը փոխուեցաւ: Յօնքերը կիտեց, և՝

— Կը խորհէի, ըսաւ ծանր կերպով մը, թէ քանի որ այստեղ գողցուած ադամանդներ կային, կրնան այդ տառերը... տիամանդ (ադամանդ) նշանակել:

— Կրնան նաև տիակրամ (գծագիր) նշանակել, ինչ որ աւելի հաւանական է: Նպատակնիս սակայն բառ գտնել չէ: Կրնամ այդպէս բազմաթիւ ուրիշներ յիշատակել, բառարանը կը յորդի անոնցմով. ուրեմն աւելորդ է ժամավաճառ ըլլալ: Պէտք է գըտնենք այնպիսի բառ մը որ այս տառերուն իմաստը արտայայտէ... ուրիշ ըսելիք ալ ունի՞ք արդեօք:

Իրաւ է, թէ երիտասարդուհին կարծեց որ Թրեսի իր քթին կը խնդայ, այսուհանդերձ ան արիաբար շարունակեց իր խօսքը:

(23)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և Նկարիչ Սիմոն Սամոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Քիւփէլեան — Շարժանկարի բաժին — Գ. Գոսթանոֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամոնեան և Յովհ. Տընկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան հեռ. 915013 — Թէքնիք տպարանը Անտուան Թառաքեան: Տպաքանակ 3000:

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 28 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՄԱՅԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌԻԲԼ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٢٨ — الخميس ٢١ مايـــو ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՑ ԳՈՐԾԵՐԸ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

Շատ պիտի երթայ գործդ բոլոր կողմերուն՝ հաւասարապէս. նաեւ անոնցմէ դուրս գտնուող չէզոք միաւորներուն, որոնք մասնիկն են ընկերութեան: Եր կայի համագործակցութիւնը, եթէ անիկա ծառայեցուի միայն մէկ կողմի կամ մէկ գործոնի շահին կամ փառքին:

ՓՐՈՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ

Ա.

Հայ մտաւորականութեան համար, մայր հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ, անպակաս եղած են և դեռ անպակաս են լուծումի սպասող խնդիրներ ու յրումի կարօտ գործեր, մշակութային կարեւոր հարցեր և ազգային վերակազմակերպման կենսական աշխատանքներ:

Եթէ մենք դժգոհ ենք հայութեան և հայ մտաւորական ու գործիչ դասակարգի այսօրուան վիճակէն, ու եթէ վերոյիշեալ խնդիրներն ու գործերը իրենց վախճանին չեն հասցուիր, պատճառն այն է՝ որ կան խոչընդոտներ, արտաքին և ներքին, չըսելու համար դժուարութիւններ կամ անկարելիութիւններ:

Մեր գործերը մեր ուզածին պէս չեն արդիւնաւորուիր, որովհետեւ՝

1.— Ձեռնտու չէ միջազգային աշխարհը.
2.— Մեզի կը պակսի ժամանակը, տեղը, միջոցը կամ մարդը.
3.— Չկայ ազգային միութիւն, միասնականութիւն, ժողովուրդի զանազան խաւերուն միջև:

4.— Չկայ նաև տեւական համագործակցութիւն՝ նոյնիսկ նո՛յն ուղղութիւնն ունեցող տարրերու միջև.

Միջազգային պայմաններուն ձեռնտու չըլլալը՝ մեր կամքէն անկախ իրողութիւն մըն է: Յաճախ, չըսելու համար մի՛շտ, այդ իրականութեան դէմ պայքարիլը մեր ուժերէն վեր եղած է: Եւ եթէ մեր մէջ գտնուած են մարմիններ, խմբակցութիւններ, որոնք փորձած են անկարելին դարձնել կարելի, եղած են ծիծաղելի, և աղէտ բերած են ազգին գլխուն:

Միւս կողմէն սակայն, մեր պատմութիւնը մեզի կը սորվեցնէ, որ այդ պայմանները տեւապէս և յաւիտենապէս անձեռնտու մնացած չեն: Օգտագործելի առիթներ ներկայացած են մեզի, բայց այդ պահուն ալ՝

ա) Կա՛մ եղած ենք բացակայ ու անգիտակ,
բ) Կա՛մ հանդիսացած ենք ագահ և յոխորտ,
գ) Եւ կամ պառակտուած ենք ու գործած առանձնաբար, նոյնիսկ իրարու դէմ...

Ու պատեհութիւնը, որ երկնային օրհնութեան մը պէս ներկայացած է մեզի, փախած-հեռացած է մեզմէ՝ ժամանակին հետ: Կրնանք յիշել միայն մէկ օրինակ.— 1919ին, երբ Արարատեան Հայաստան մը ունեցանք, մենք չկրցանք ազգ. քաղաքական, ընկերային, զինուորական, տնտեսական և մտաւորական բոլոր ուժերուն համադրութեամբ գործի լծուիլ ու միջազգային ձեռնտու պայմաններէն օգտուիլ՝ ամրացնելու համար այդ «անկախութիւն»ը:

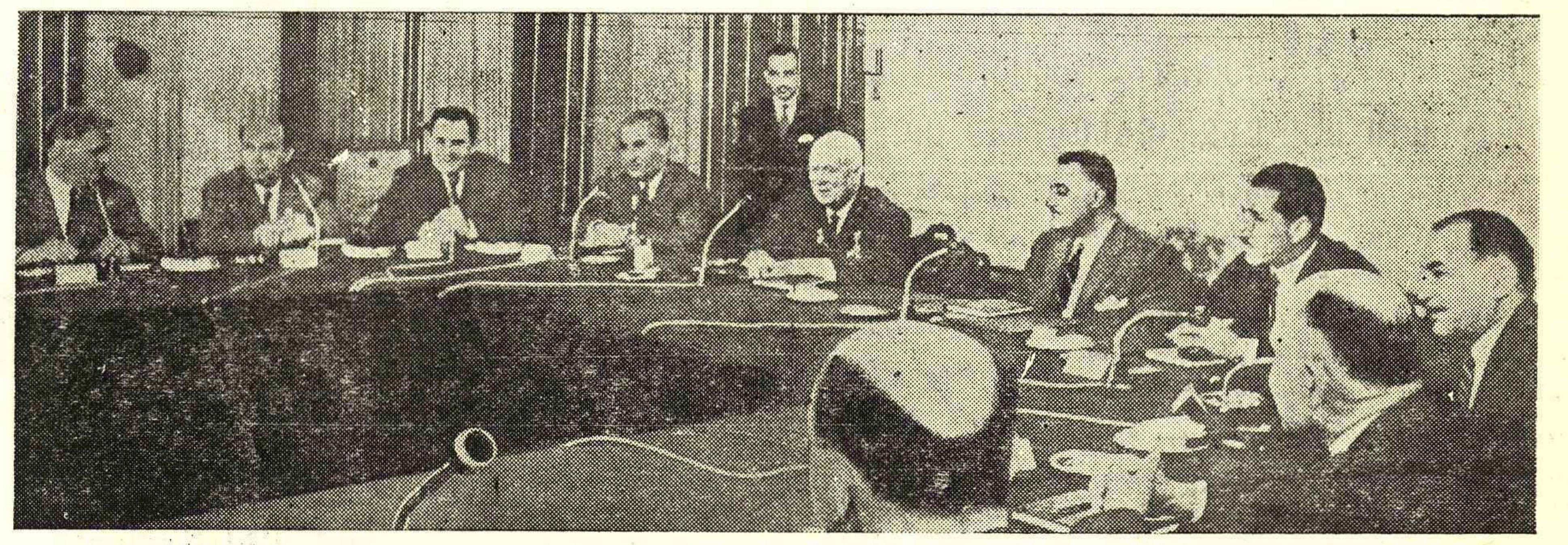
Ի՞նչ ըրինք, սակայն, մենք:

Նա՛խ սկսանք ծառայել հատուածական մենատիրութեան մեր եղկելի ախորժակներուն: ԱՌ ԵՐԵՍՍ, նախ այնպէս ցուցուցինք՝ որ կը ցանկանք Պօղոս Նուպարի և իր Ազգ. Պատուիրակութեան, նաև միւս բոլոր տարրերուն գործակցութիւնը, բայց ՆԵՐՔՆԱՊԷՍ որոշում անցուցինք՝ որ կարեւորութիւն չընծայուի անոնց: Ապա, փոխանակ նորազատ Կիլիկիոյ հայ ղեկավարներուն հետ համագործակցական (քաղաքական և ոչ-քաղաքական) կամուրջ մը նետելու, Արարատեան հանրապետութեան մէ՜ջ միայն բանտուելու և մնացեալը անտեսելու, ուրանալու ախտէ մը վարակուեցանք: Յետոյ, փոխանակ թէ՛ Արեւմուտքի (Ամերիկա, Անգլիա և Ֆրանսա) ղեկավարներուն և անոնց քաղաքականութեան յարմարելու և թէ՛ Ռուսաստանի հետ լեզու գտնելով՝ ներդաշնակութիւն մը ստեղծելու, մենք դարձանք կոկոզավիզ. արհամարհեցինք ռուսը և պահ մը բոլորովին ստրկացանք Արեւմտեան քաղաքականութեան տակ, յետոյ անոր դէմ ալ ելլելով՝ Թուրքին վերազարթումին պատճառ ըլլալու համար: Լօզանի Ժողովին (1923) Թուրքը խելացի փրթաւ և Արեւմուտք զայն նախընտրեց, մոռնալու համար մեզ: Այժմ մենք կ'անիծենք Լօզանը և Արեւմտեան տէրութիւնները, առանց անդրադառնալու՝ որ մեզի պա սեցաւ պէտք եղած ճարպիկութիւնը: Մինչդեռ Թուրքը այդ ճարպիկութիւնը ունենալով՝ վերականգնեց իր տունը:

Այս քննադատութիւնը մեզ կրնայ տանիլ հեռուները: Մեր այսօրուան նիւթն է համագործակցական ոգին՝ ներկայ ժամանակին համար, մեր ներկայ հոգերուն ի շահ: Դառնա՛նք:

(Շար. տես էջ 2)

ԲԱՐՁՐ ՋՐԱՄԲԱՐԻ ՇԱԲԱԹԸ

Խորհրդակցական ժողովը՝ Քուպպէի Հանրապետական պալատին մէջ

Չորեքշաբթի, 13 Մայիսին, Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր, Վարչապետ Խրուշչով և Նախագահ Սալլալ մեկնեցան Ասուան: Յաջորդ առտու, անոնք «Ռամսէս» գբօսանաւով վերջին անգամ անցնելէ ետք այն տեղէն որ վերջնապէս պիտի դադրի Նեղոսին մաս կազմելէ, այցելեցին ջրասար խողովակը, որ ունի 15 մեթր տրամագիծ և 282 մեթր երկայնք և որուն մէջ Նեղոսի ջուրերը պիտի հոսէին: Արդարև, Նախագահ Նասէր և Վարչապետ Խրուշչով՝ Հինգշաբթի առտու ժամը 12,35ին պայթեցուցին 1600 քիլօ պայթուցիկները, կոճակի մը վրայ կոխելով և աւազէ առժամեայ պատուարը օդը ելլելով՝ Նեղոսն սկսաւ հոսիլ իր նոր հունին մէջէն: Աննկարագրելի էր ժողովուրդին ուրախութիւնը:

Ջրամբարի Նախարար Սըտքի Սիւլէյման բացման ճառ մը խօսեցաւ, յիշելով որ Ասուանի աշխատանոցներուն 34 հազար գործաւորներուն մէջ կան 1800 սովետական բանուորներ և մասնագէտներ:

Ճառեր խօսեցան նաև Նասէր, Խրուշչով, Արէֆ և Սալլալ:

Նախագահ Նասէր ըսաւ ի միջի այլոց, որ «Երկար տարիներու համագործակցութեան շնորհիւ, արաբ և սովետ ժողովուրդները կառուցին բարեկամութեան ամբարտակ մը որ ոչ նուազ կարեւոր է քան Բարձր Ջրամբարը:»

Իսկ Խրուշչով, իր ճառին ընթացքին յայտարարեց թէ Սովետ Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը որոշած է Նախագահ Նասէրը պարգեւատրել Սովետ Միութեան բարձրագոյն գնահատականով «Սովետ Միութեան Հերոս»ի կոչումին, Լենինի շքանշանով և «Ոսկիէ Աստղ»ով:

ԱՄՀի առաջին փոխ-Նախագահ և զինեալ ուժերու փոխ-գերագոյն հրամանատարին՝ մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէրին եւս շնորհուած է «Սովետ Միութեան Հերոս»ի կոչում, Լենինի շքանշան և «Ոսկիէ Աստղ» մետալը:

Բացման հանդիսութիւններէն ետք՝ Նասէր, Խրուշչով և միւս պետերը ճաշեցին Նիւ-Քաթարաքթ պանդոկին մէջ: Եւ կէսօրէ ետք օդանաւով մեկնեցան Ռաս-Պանաս՝ խորհրդակցական ժողովի:

Ուրբաթ՝ տեղի ունեցաւ կարեւոր ժողով՝ մասնակցութեամբ բոլոր պետերուն:

Շաբաթը անցաւ Թանգարանի մէջ յիշատակի ոսկեայ տախտակի զետեղումով, ընդունելութիւններով և նուէրներու (շքանշաններու) բաշխումով: Կիրակի այցելութիւն Լուքսոր (օդանաւով), հնագիտական վայրեր: Ապա, միշտ օդանաւով, վերադարձ Գահիրէ: Ալճերիոյ Նախագահ Պէն-Պէլլա վերադարձաւ իր տեղը:

Երկուշաբթի շարունակուեցան խորհրդակցութիւնները Քուպպէի Հանրապետական Պալատին մէջ, ուր ներկայ էր նաև սովետ արտաքին գործոց նախարար Անտրէյ Կրոմիքօ: Այս խորհրդակցութեան ընթացքին՝ թարգմանի պաշտօնը կը կատարէր Ասուանի սովետ հիւպատոս Սերգէյ Առաքելեան:

Խորհրդակցութիւններէն ետք, Մարաջախտ Ապտէլ Հաքիմ Ամէրի կողմէ տրուած ճաշկերոյթի մը ընթացքին (Զինեալ Ուժերու Ջամալէքի ակումբ) Սովետ. Միութեան Պաշտպանութեան Փոխ-Նախարար Մարաջախտ Անտրէյ Կրեչքոյի շնորհուեցաւ ԱՄՀի «Զինուորական Պատւոյ Աստղ»ը:

Երեքշաբթի, Նախագահ Նասէր, Վարչապետ Խրուշչով և միւս պետերը այցելեցին Փոր-Սայիտի հերոսական քաղաքը: Տեղի ունեցան մեծ հանդիսութիւններ: Երեկոյեան վերադարձան Գահիրէ:

Չորեքշաբթի, 20 Մայիս, տեղի ունեցաւ կարեւոր հանդիպում՝ Պաղեստինի համար Արաբ Լիկի մէջ ներկայացուցիչ Ահմէտ էլ Շուքէյրիի հետ՝ Քուպպէ: Յետոյ, առաջնորդները ներկայ եղան Ի ր ա ք ի Դեսպանատան խընջոյքին և Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան ընդունելութեան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ՈՒՐ ԳՐՈՒԱԾ ԵՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԸ

Երեւանի Մատենադարանին մէջ պատրաստուեցաւ սկզբնական քարտէս մը, ուր ցոյց կը տրուին, թէ հայերէն ձեռագրերը ուր գրուած են։ Քարտէսին վրայ նշուած են աւելի քան 1000 վայրեր, ուր այդ ձեռագրերը կը գրուէին։ Այդ վայրերը կը գտնուին 5–19րդ դարերու Հայաստանի ու դրացի երկիրներու հողամասերուն վրայ և գլխաւորներն են Սաղմոսավանքը, Տաթեւը, Սանահինը, Հաղբատը, Գեղարդը։

Քարտէսը պատմագրական թանկարժէք ծանօթութիւններ կու տայ ամէնէն յայտնի գրչադարաններուն մասին։ Տասնեւհինգ դարերու ընթացքին անհաշուելի թիւով գիրքեր վերընդօրինակուած են, բայց ձեռագրերուն շատերը կորսուած են։ Անոնց մէկ կարեւոր մասը կը գտնուի Մատենադարանին մէջ։

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԱՆԶՈՒԳԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

Ուքրաինայի հայկական գաղութին դատական վճիռները, որոնք 16–17րդ դարերուն արձակուած են, Միջնադարու պատմութեան անզուգական յիշատակարաններ են։ Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանը հրատարակութեան տուաւ զանոնք։

Հայկական դատարանին վճիռները կը հայթայթեն անգնահատելի տուեալներ, որոնք կը վկայեն հայերուն, ուքրաինացիներուն և բոլոնացիներուն միջեւ այն ատեն գոյութիւն ունեցող բարեկամութեան մասին։ Այս փաստաթուղթերը հիթլերականներու կողմէ վերցուած ու տարուած էին Քիեւի արխիւներէն, բայց պատերազմէն վերջ վերագտնուեցան անոնց 32 ծանօթ հատորներէն 27 հատորը։

ՄՐՑԱՆՔԻ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄԸ ԵՐԿԱՐԱՑՈՒԱԾ

«Պիոնիր Կանչ» պատանեկան թերթի խմբագրութիւնը մեզի կը տեղեկացնէ, որ իր կազմակերպած չարադրութեան և քերթուածի մրցանքը — նիւթ՝ «Իմ պատկերացումների մէջ ի՛նչպիսին է մայր հայրենիքը» — յետաձգուած է մէկ ամիսով։ Նոր պայմանաժամն է 15 Յունիս 1964։

Մեր պատանի ընթերցողներուն կը թելադրենք փութացնել իրենց գրութիւնները՝

«Պիոներ Կանչ ի խմբագրութեան՝ Երեւան, Նալբանդեան փողոց, թիւ 4։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ (Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Լօզանէն ետքն ալ պատեհ առիթներ ներկայացած են մեզի։ Բայց մենք, չորս հովերուն տրուած մնացորդներ, այլեւս բացառայ էինք կըրկէսէն։ Միայն Երեւանի հայութիւնն էր փրկուած, շնորհիւ քանի մը արթուն գործիչներու, որոնք մեծ ոյժը բերին այնտեղ և երկրին ապագան ապահովեցին։

Իրողութիւն է, որ հողի կռուանը կորսնցնելէ ետք, շատ դժուար պիտի ըլլար վերականգնել հայ ազգը՝ սփիւռքի մէջ։ Ծիգեր թափուեցան։ Բայց հին թոյները մեզի հետ արտասահման բերած ըլլալով, վերակազմակերպումի գործը միշտ ուշացաւ և անկարելի դարձաւ, միասնականութեան պակասին պատճառով։

1929ին, կարգ մը տարագիր հայ գործիչներու արկածախնդրական գործունէութիւնը, Թուականներու և դրօշի շուրջ ստեղծուած միջհատուածական վէճերը, եկեղեցական հաստատութեանց վրայ մենատիրաբար իշխելու ձգտումներ եկան զգացնելու, որ այլեւս երկու տեսակ հայութիւն կայ սփիւռքի մէջ. մինչ Հայաստան, շնորհիւ կարգապահական վարչաձեւի մը, օրէ օր կը յառաջդիմէր։ 1939ի պատերազմը, Հիթլերին ծառայող հայ փոքրամասնութիւնը, 1945ի Ներգաղթը՝ վերջնականապէս ճշդեցին կացութիւնը՝ հայ սփիւռքին։ Այստեղ ունէինք, այլեւս խիստ յստակ, երկու տեսակ հայութիւն, որուն մէջ, շնորհիւ Ներգաղթի հրաշքին և Ս. Էջմիածնի աճող հեղինակութեան հայրենասէր մասը մեծամասնութիւն կը կազմէր, չնչին փոքրամասնութեան մէջ ձգելով միւս մասը։ Բայց անմնաս չէր այդ փոքրամասնութիւնը, որովհետև կը վայելէր օտարներու գործնական և կարեւոր պաշտպանութիւնն ու օժանդակութիւնը։

Քանիցս փորձուեցաւ բառնալ տարակարծութիւնները, որոնք խորքին մէջ արուեստական էին. փորձուեցաւ ազգային գործերուն համար ապահովել համագործակցութիւնը բոլոր տարրերուն։ Բայց կարելի չեղաւ. որովհետև, յիշեալ փոքրամասնութեան մաս կազմող հայերը, թէ առհաւութեամբ յօժար, բայց առօրեայ ախորժակներով տկար էին (ղեկավարները մանաւանդ). անոնք իրենք իրենց տէրը չէին այլեւս։ Ցետոյ, դեռ չէին բուժուած գերադասութեան անտանելի բարդոյթէն և մենատիրական ախտէն.

Ուրեմն, փոքրամասնութեան հետ համագործակցութեան ամէն յոյս և կարելիութիւն դարակին մէջ նետելէ (գլասէ) ետք, հայրենասէր տարրերու միջև համագործակցական ոգին զարգացնելու և հայրենասէր խմբակցութեանց ու անհատ ուժերու միասնականութիւնը իրագործելու անհրաժեշտութիւնը՝ ամէն գիտակից հայու մօտ զգալի ու ըմբռնելի էր։ Պէտք է հաստատել, որ 1952էն ետք (Սթալինի մահը) և մանաւանդ 1955էն աղին (Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան հմայքին ու ոյժին աճը) կարելի եղաւ ազգային հարցերու և գործերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացնել հայրենասէր ճակատի գործօններուն միջեւ։ Ինչպէս։

(Շարունակելի)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ԳՐՈՂԸ

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

Այս օրերուն լրացաւ Ստեփան Զորեանի գործերուն հրատարակութիւնը՝ տասը հատորով։ Վերջին հատորը կը պարունակէ գրողին ընդարձակ յօդուածները ու յուշերը։ Ստեփան Զորեան, որ իր գրական գործունէութեան յիսնամեակը կը տօնէ, գրած է պատմուածքներ, նովելներ եւ վէպեր, որոնք լայնօրէն ծանօթ են Սովետ Միութեան մէջ։ Անոնք թարգմանուած են նաեւ արտասահմանի մէջ։

Պատմուածքի մեծ վարպետ Ստեփան Զորեան, որ յառաջիկայ աշնան 74 տարեկանին պիտի բոլորէ, ներկայիս պատմուածքներու նոր ժողովածու մը կը պատրաստէ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐԸ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻՆ

Միացեալ Նահանգներու Փիցպուրկ քաղաքի Տանքըն համալսարանի միջազգային պարախումբը, վերջին մէկ քանի տարիներու ընթացքին, այցելած է աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրները, ուսումնասիրելով ժողովուրդներու ազգային պարերը։ Պարախումբը մասնաւոր հետաքրքրութեամբ ըզբաղած է հայկական պարերով եւ գնահատած զանոնք։ Իբրեւ եզրակացութիւն՝ որոշած է որ իր անդամներէն 12 հոգինոց խումբ մը, (վեց աղջիկ եւ վեց մանչ), հայկական պարեր սորվին։

Այս նպատակով հրաւիրած է Պոսթոնի հայ ազգային պարախումբի ղեկավար Հայկազ Մկրտիչեանը. որ մեկնած է Փիցպուրկ, ընդառաջելով հրաւէրին, կը գրէ «Այգ»։

"ԳՈՒՍԱՆ" ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Նիւ Եորքի մէջ հիմնուած է նոր երգչախումբ մը՝ ԳՈՒՍԱՆ, որուն ղեկավարը վարդապետ մըն է, երաժշտագէտ Գրիգոր վարդապետ Փիտէճեան։ Այս մօտ 60 հոգինոց խումբը տուաւ երկու երգահանդէսներ. բաւական լաւ մարզուած է խումբը, ու ղեկավարը միեւնոյն ժամանակ ունի շատ սիրուն հեղինակութիւն մը, որ կը կոչուի «Դերիկօ»։

«ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ»

ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Յովհ. Թումանեանի ժողովրդական դիւցազներգութեան հերոս «Սասունցի Դաւիթ» ստեղծագործութիւնը Նիւ Եորքի մէջ, Գալիֆորնիոյ Համալսարանի դասախօս Արամ Թոլիկեանի թարգմանութեամբ անգլերէն հրատարակուած է։

ԵԳԻՊՏՈՍ

"ԷՋՄԻԱԾԻՆ" ԱՄՍԱԳՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿԸ

Ստացանք խմբագրութեան եւ յատկապէս Սարգիս Պալեանի անունին ծրարուած օրինակները «Էջմիածին» ամսագրի բացառիկին, որ նուիրուած է Վեհ. Վազգէն Ա.ի արտասահման չորրորդ ուղեւորութեան։

Ստուգեցինք որ այս բացառիկին մէջ յիշուած եգիպտահայ բոլոր ազգայիններուն, Վեհ. Կաթողիկոսին ստորագրութեամբ, մէկ-մէկ թիւ ղրկուած է Ազգ. Առաջնորդարան, ծրարով։ Այս ծրարը – Տ. Մամբրէ Ս. բացակայ ըլլալուն — մնացած է բանկալը։ Ու հոն ալ պիտի մնար ընդմիշտ, եթէ պատահմամբ երեւան չհանուէր արթուն հայորդիի մը կողմէ։ Զայս ի գիտութիւն։

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ՎՐԺ.Ի ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Աշակերտներու Գծագրութեան և Ձեռական աշխատանքներու այս տարուան ցուցահանդէսը, հովանաւորութեամբ Կրթական Շրջանի Ընդհ. Տնօրէն Տ. Ահմէտ Հելմի Ալիի և Նախագահութեամբ Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի, պիտի բացուի Ուրբաթ, 22 Մայիս կ. ե. ժամը 6ին, վրժ.ի թատերասրահին մէջ։

ՖՐԱՆՍԱ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ

Համազասպ Ցարութիւնեան, Ս. Միութեան Գիտական Ակադեմիայի դեսպան, իր Փարիզ այցելութեան ընթացքին, այցելած է Ուսանողական Ոստանի Հայկական տունը և տեսակցած տնօրէնութեան ու համալսարանական ուսանողութեան հետ (մեծ մասամբ՝ Միջին Արեւելքէն)։

ԺՈՐԺ ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ

Նոր արեւ՝ երգի աշխարհին մէջ։ Հեծելարշաւի նախկին ախոյեան մը՝ Ժորժ Եագուպեան, որ նեղութեան օրերուն եղած է պըտղավաճառ, ֆրանսական երգի փոքրիկ աշխարհը յեղաշրջելու վրայ է։ Իվ Մոնթան, Միշել Արնօ, Սաշա Տիսթէլ, ոգեւորուած իր ըստեղծագործութիւններով՝ իր մէջ կը տեսնեն ապագայի երգագիրը։

Մոնթան, պիտի ձայնագրէ իր առաջին երգը՝ Եագուպեանի բառերուն վրայ դաշնաւորուած։ Դարլօ Նէլ արդէն գործի սկսած է։

Մ Ր Ց Ա Ն Ք

ԿԱՐՃ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ, ՆՈՎԵԼԻ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ս.Ս.Հ.եան մինիստրների սովետի ռադիոհաղորդումների եւ հեռուստատեսութեան պետական կոմիտէի արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւնը Սփիւռքի ռադիոունկնդիրների համար յայտարարում է կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան բաց մրցանակաբաշխութիւն։ Հեղինակները նիւթերը պէտք է ուղարկեն իրենց անուն-ազգանունով եւ հասցէով։

Պատմուածքում, նովելում եւ բանաստեղծութիւնում ցանկալի է, որ շօշափուեն խաղաղութեան, հայրենասիրութեան, ժողովուրդների բարեկամութեան, մարդասիրութեան, ազնուութեան, բնութեան, սիրոյ եւ այլ հարցեր։

ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ա.— Երկու առաջին մրցանակ՝ մէկը արձակի, մէկը բանաստեղծութեան։ Շահողները կը ստանան հայ դասական եւ ժամանակակից գրքերից կազմուած գրադարան։

Բ.— Չորս երկրորդ մրցանակ՝ երկուսը արձակի, երկուսը բանաստեղծութեան։ Շահողները կը բաժանորդագրուեն 1965 թ. համար «Գրական Թերթին» եւ «Սովետական Գրականութիւն» հանդէսին։

Գ.— Վեց երրորդ մրցանակ՝ երեքը արձակի եւ երեքը բանաստեղծութեան։ Շահողները կը ստանան արժէքաւոր յուշանուէրներ.

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած գործերից լաւագոյնները նախապէս կը հաղորդուեն Երեւանի ռադիոյով։

Մրցանակաբաշխութեան նիւթերի ստացման վերջին ժամկէտն է 1964 թուականի Նոյեմբերի մէկը։ Մրցանակաբաշխութեան արդիւնքները կը հրապարակուին Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման օրը, Նոյեմբերի 29ին։

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած նիւթերը հեղինակներին չեն վերադարձւում։

Մրցանակաբաշխութեան կարող են մասնակցել Սփիւռքի մեր բոլոր ռադիոլսողները։

Նիւթերը պէտք է ուղարկել հետեւեալ հասցէով։

Հ. Ս. Ս. Հանրապետութիւն, Երեւան, Ռադիօ տուն, արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւն, «Կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան» մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ՌԱԴԻՈՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ ԵՒ ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

"ՀՈԳՍԵՐՈՎ, ՅՈՅՍԵՐՈՎ ՈՒ ՍԻՐՈՎ..."

Հ. ՍԱՀԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 50 ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Երկու տասնամեակ առաջ, Հայրենական պատերազմի կենաց ու մահու օրերին մեր մամուլում երեւաց շատ-շատերին անծանօթ գրական մի անուն. ռազմաճակատից ուղարկուած մի քանի բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ թրթռում էր զինուորի սիրտը՝ իր մեծ ու անձնազոհ սիրով, իր կարօտներով, տագնապներով ու երազներով, այդ անունը միանգամից մօտ ու հարազատ դարձրին ընթերցողի հոգուն...

Ես երգիչ հրի, արի, ահ չունեմ
Քո սիրուց զատ,
Քեզ նման կանաչ կեանքով, քեզ
համար եկած մարդի,
Կը մեռնեմ, միայն թէ դու
դարերում ազատ խօսես,
Իմ հեռո՜ւ, հեռո՜ւ, հեռո՜ւ
Նայիրեան դալար բարդի:

Այսպէս՝ «Նայիրեան դալար բարդու» խշշոցով մտաւ պոէզիայի անտառը Համօ Սահեանը՝ ժամանակակից հայ բանաստեղծութեան ականաւոր ու առաջատար դէմքերից մէկը, որի գրական վաստակը ուրոյն տեղ ունի սովետահայ պոէզիայի պատմութեան մէջ:

Հ. Սահեանը հրապարակել է բանաստեղծական եօթ գիրք: Եւ այսօր, երբ թերթում ես բանաստեղծի գրական կենսագրութեան այդ էջերը, տեսնում ես, որ ամենեւին էլ հարթ ու միագիծ չի եղել նրա անցած ստեղծագործական ճանապարհը: Միշտ ձգտելով խորացնել և առաւել կատարեալ դարձնել իր բնատուր տաղանդը, նա կուտակեց ստեղծագործական հարուստ փորձ, հասաւ գրական այնպիսի մի վարպետութեան, որը ձեռք է բերւում իրօք «դժուարին մի վարժութեամբ». այդ բեղմնաւոր ուղին յատկանշւում է ստեղծագործական ազնիւ ջանքերով, համբերատար որոնումներով և իսկական պոէտական յայտնութիւններով: Բնարական վարակիչ շունչ ու ինքնաբուխ քաղաքացիական պաթոս, կենսական խոհ և հարուստ ենթատեքստ.— այս յատկանիշների բնական ներդաշնակութեամբ է, որ նրա բանաստեղծական խօսքը հասնում է յուզական մեծ ներգործութեան:

Համօ Սահեանը մեր օրերի, մեր ժամանակների երգիչն է. Նրա քնարը շատ զգայուն է դարաշրջանի ամենակենսական խնդիրների հանդէպ. «Դու ոտից-գլուխ քո այս դարի'նն ես...»: Եւ ինչ էլ որ երգում է բանաստեղծը՝ աշխարհի խաղաղութիւնը, թէ՛ ժողովուրդների բարեկամութիւնը, տիեզերքի գրոհը, թէ՛ գալիքի լուսաւոր հորիզոնները,— միշտ խուսափում է ծանօթ ու տրորուած պոէտական շաւիղներից. լինելով քաղաքացիական պոէզիայի աչքի ընկնող ներկայացուցիչներից մէկը մեր յետպատերազմեան գրականութեան մէջ, Հ. Սահեանը իր լաւագոյն ստեղծագործութիւններով մերժելով-մերժեց «յանգաւոր ճառերը», որոնք իր իսկ խօսքով ասած՝ այնքան են հեռու իսկական երգից, «որքան հեռու է մուրն արեգակից և աշնանային խազալը՝ ծաղկից».

Ես կեանքի տէրն եմ ու տնօրէնը,
Ես կեանքում երբեք չեմ եղել
հիւր...

Հասարակական պարտքի այս խոր գիտակցումն էլ հէնց մեր օրերին ներդաշնակ է դարձնում նրա երգը, որը սրտաբաց մի զրոյց է աշխարհի ու մարդկանց հետ՝ իր և իր սերնդակիցների անցած ճանապարհի, այսօրուայ մտորումների ու վաղուայ երազանքների մասին:

Քաղաքացիական պոէզիայի փայլուն նմուշներ են Հ. Սահեանի այն բանաստեղծութիւնները, որոնց մէջ պոէտական ցայտուն խտացումներով մարմնաւորուած է ժողովրդի ուժի և տոկունութեան, անձնազոհ խիզախումների, հոգեւոր անսպառ հարստութեան և գեղեցկութեան դիւցազներգութիւնը.

... Մենք գիտենք ամենից անեղ
Հեղեղի յորձանքում լողալ,
Ցասման զօռ փոթորկից պայթել
Եվ սիրոյ քնքշանքից դողալ:
Ինչ էլ որ պատահի կեանքում,
Ամենուր զօրանալ գիտենք,
Երազով տաքանալ ցրտում,
Հրդեհում զովանալ գիտենք...

(Շար. տես էջ 4)

ՄԵԾ ԵՐԳԻԾԱԲԱՆ ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

120 ԱՄԵԱԿԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մայիսին Հայկ. Հանրապետութեան աշխատաւորները հանդիսաւորութեամբ պիտի նշեն հայ ականաւոր երգիծաբան Յակոբ Պարոնեանի ծննդեան 120 ամեակը: Այդ տարելիցի առթիւ այժմուանից երկրին մէջ անց են կացւում հետաքրքիր միջոցառումներ:

«Գիտելիք» ընկերութեան դասախօսները զեկուցումներով հանդէս են գալիս Երեւանում, Լենինականում, Կիրովականում և Հանրապետութեան միւս քաղաքներում ու շրջաններում: Մարտի կէսերին ընկերութեան հրատարակութեամբ լոյս է տեսել բանասիրական գիտութիւնների թեկնածու Ա. Մանուկեանի գրքոյ ը՝ նուիրուած Պարոնեանի կեանքին ու ստեղծագործութեանը:

Յոբելեանական օրերին Հայկական ՍՍՌ գիտութիւնների ակադեմիայի Մ. Աբեղեանի անուան գրականութեան Հիմնարկը և Երեւանի պետական համալսարանը կը կազմակերպեն գիտական հաւաքոյթներ: Մեծանուն երգիծաբանի կեանքը և գործունէութեան առանձին հանգրուանները պատկերող հարուստ ցուցահանդէսներ կը կազմակերպուեն Ալ. Մեասնիկեանի անուան հանրապետական գրադարանում, գրա անութեան ու արուեստի թանգարանում և մշակոյթ-լուսաւորական այլ օճախներում:

Հանրապետութեան գիտութիւնների ակադեմիայի հրատարակութեամբ լոյս կը տեսնեն գրողի երկերի 10 հատորեակի երկրորդ և երրորդ հատորները:

Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը ռուսերէն լեզուով լոյս կ'ընծայի Յ. Պարոնեանի ստեղծագործութիւնների մէկ հատորեակը Ալեքսանդր Սարուխանի և Ջիկ Տամատեանի նկարազարդումներով:

Նախատեսուած է նաև լոյս ընծայել Պարոնեանի կեանքը և ստեղծագործութիւնը լուսաբանող մենագրութիւն:

Հանրապետութեան դրամատիկական թատրոնները պատրաստում են մեծանուն երգիծաբանի մի շարք կատակերգութիւնների բեմադրութիւնները: Յոբելեանական օրերին կինոթատրոնների պաստառներին վրայ կը ցուցադրուեն կարճամետրաժ կինոնկարներ, որոնք կը պատմեն մեծանուն գրողի կեանքի և գործունէութեան մասին: Կապի Նախարարութիւնը կը թողարկի փոստանիշներ՝ մեծ երգիծաբանի պատկերով:

* * *

Հայկական ՍՍՌ Նախարարների Խորհուրդի որոշումով Յակոբ Պարոնեանի ծննդեան 120ամեակին կապակցութեամբ՝ Երեւանի երաժշտական կատակերգութեան թատրոնը կոչուել է հայ մեծ երգիծաբանի անունով:
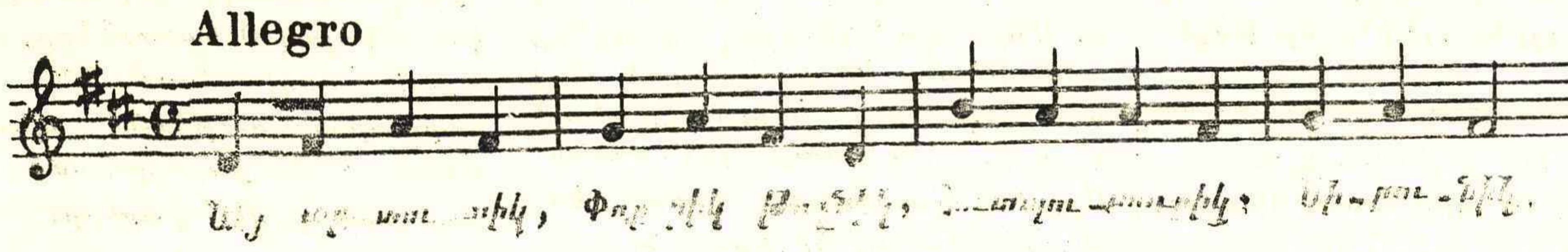
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԷՋԸ

ԱՐՏՈՒՏԻԿ

(«Կանոն» 2–3 ձայնով)

Խօսք՝ Հ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

Երաժշ.՝ ԵՂ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Ա՜յ արտուտիկ,	Արշալոյսին	Սիրուն հանդում,
Փոքրիկ թռչնիկ,	Հովիտներին	Կանաչ դաշտում
Պուտպուտուրիկ,	Բարի լոյս ես	Սոխակի տեղ
Սիրունիկ:	Աւետում:	Երգ ասում:

ՓՈՔՐԻԿ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

Հայ մանկագրութեան երախտաշատ ներկայացուցիչներէն է վաստակաւոր մանկավարժ, բանաստեղծ և ուսուցիչ Հայրապետ Հայրապետեան:

Հ. Հայրապետեան ծնած է 1874 թուականին, Նախիջեւանի Տանակերտ գիւղին մէջ: Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Ջաքաթալա աւանին ծխական դպրոցին մէջ, որմէ ետք ընդունուած՝ Թիֆլիսի Ներսէսեան դըպրոցը, զոր աւարտած է 1893 թուականին:

Հայրապետեան իր գրական գործունէութիւնը սկսած է 1910-ական թուականներուն՝ համեստ աշխատակցութիւն մը բերելով «Հասկեր» հանդէսին: Մանկական մտածողութեան բնորոշ իր հայրենաբոյր գողտրիկ ստեղծագործութիւնները Յ. Թումանեանի մասնաւոր ուշադրութեան արժանացած են:

Սակայն Սովետական տարիներուն է, որ առաւել արգասաւոր կը դառնայ Հայրապետեանի գրական-մանկավարժական գործունէութիւնը՝ դառնալով սովետահայ մանկական պարբերականներու գլխաւոր աշխատակիցը:

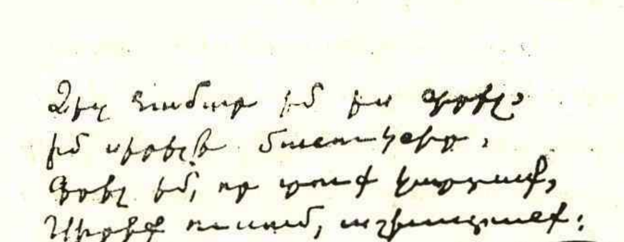
Փոքրահասակներուն համար գրած իր բանաստեղծութիւնները, պոեմները, առակները, հէքեաթները և գրոյցները հետզհետէ լոյս կը տեսնեն «Պիոներ», «Պիոներ Կանչ», «Կարմիր Ծիլեր», «Հոկտեմբերիկ» և ուրիշ պարբերականներու մէջ:

Հայրապետեան թարգմանած է նաև ռուսական մանկական գրականութեան գոհարները:

Մեծ է եղած անուանի մանկավարժի վաստակը մայրենի լեզուի դասագիրքերու պատրաստութեան մէջ:

Լաւ թափանցելով մանկական հոգիին, Հայրապետեան կարողացած է ներբերանգ գիծերով արտացոլել անոր ներաշխարհը «առօրեայ իրագրութեան» մէջ:

Հայրապետեան իր բազմաթիւ ստեղծագործութիւններով նըպաստած է հայ դպրոցական երգերու զարգացման:

Այդ երգերուն խօսքերը կ'արտացոլեն ոչ միայն հայրենի բնաշխարհը, այլեւ իրենց բովանդակութեամբ ներբողներ են ուղղուած հայրենիքին, անոր քաջարի զաւակներուն, ինչպէս նաև փոքրիկ քաղաքացիներու հանրօգուտ աշխատանքներուն:

Հետեւեալ ցանկը — որքան ալ համառօտ — լաւագոյնս կը պատկերացնէ հայ երգահաններու ցուցաբերած հետաքրքրութիւնը Հայրապետեանի մանկական ստեղծագործութիւններուն հանդէպ:

Ա. Մանուկեան («Հէ՜յ, ջան անցան»), Կ. Զաքարեան (Գարուն, կատակ), Դ. Ղազարեան (Գարուն է, սիրուն է, Ջան,ջան աշուն է), Ա. Տէր-Ղեւոնդեան (Ձմեռ), Գ. Միրզոյեան (Նանիկ), Վ. Տալեան (Եղնիկին, Պստիկ Օվին, Զնծաղիկ), Ս. Գալիկեան (Սարեակին, Երեք ձագ, Փոս ենք փորում, Նոյեմբերին, Ջան աշուն, Նորից աշուն):

Այս երգերը արժանացած են փոքրիկ դպրոցականներու ջերմ ընդունելութեան և հիմնյուն տեղ մը գրաւած՝ դպրոցական երգ-երաժշտութեան ծրագրերուն մէջ:

Հ. Հայրապետեան իր բեղուն մանկավարժական գործունէութեան համար արժանացած է վաստակաւոր ուսուցչի կոչման:

Դպրոցականներու անկաշառ բարեկամը և դաստիարակը մեռած է 1962 թ.՝ 40ամեայ մանկավարժական բեղուն գործունէութենէ մը վերջ:

Ե. Յ.

ՉԱՐԵՆՑԻ ՉԹԱՌԱՄՈՂ ԾԱՂԻԿԸ

Սովետահայ մեծ բանաստեղծ Եղիշէ Չարենցի դստեր՝ Արփենիկի մօտ պահւում է մի փոքրիկ ծաղիկ, որը չնայած 29 տարեկան է, բայց բոլորովին չի թառամում:

Այդ ծաղիկն ունի իր պատմութիւնը: 1935 թուականին Երեւանի պանթէոնում, հայ հանճարեղ երաժշտագէտ Կոմիտասի թաղման ժամանակ՝ մի ծաղկեպսակ է ըստացւում արտասահմանից: Այն ուղարկել էին Կոմիտասի հայրենակիցները՝ Կուտինա քաղաքի բնակիչները: Բարձր գնահատելով իրենց մեծ հայրենակցի ծառայութիւնները հայրենի երաժշտական կուլտուրան համաշխարհային բարձրութեան հասցնելու գործում, կուտինացիները մոմից եւ այլ նիւթերից պատրաստել էին այնպիսի ծաղիկներ, որոնք «յաւերժ թարմ պիտի մնան, ինչպէս Կոմիտասի արւեստը»:

Եւ ահա թաղման ժամանակ, կսկիծը սրտում, Կոմիտասի դագաղին է մօտենում Չարենցը, խոնարհւում, կուտինացիների ուղարկած ծաղկեպսակից մի ծաղիկ վերցնում եւ, առանց մի բառ ասելու, հետեւում թաղման արարողութեանը:

Հետագայում այդ ծաղիկը նա յանձնում է երաժշտութեան տեսաբան Աղաւնի Մեսրոպեանին, վերջինս էլ՝ Արփենիկ Չարենցին:

ԾՆՆԴԵԱՆ 100 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌ. ԻԻ

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՌԱՀՎԻՐԱՅ

ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆԸ

Գրեց *ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ*

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Ասացի, որ սակաւախօս էր, պէտք է աւելացնեմ, նաեւ սակաւապետ: Հագնւում էր միշտ համեստ եւ երբեք չէր սիրում խօսել իր անձի մասին: Մեր հանդիպումների միջոցին, մի այլ անգամ, երբ հարցրի թէ Զուարթնոցի վերականգնումը չա՞տ ժամանակ է խլել իրենից, պատասխանեց.

— Է, ըշտէ: Բաւականին:

Ուրիշ մէկը կ'ասէր՝ գիշեր-ցերեկ տանջուել եմ, սոված-ծարաւ եւ այլն: Չէր տարածւում. Թողնում էր, որ ինքդ հասկանաս... եւ դու, նայելով այդ լայնալանջ, ուսապինդ լեռնականի երպարանքով, ծանր շարժ ու ձեւով մարդուն, զարմանում էիր, թէ ո՞րտեղից են նրա մէջ այդքան նուրբ ու բարձր գեղագիտական ճաշակը, գիտական թափանցողութիւնը եւ, վերջապէս, առատ գիտելիքները... Չէ՞ որ Զուարթնոցը վերականգնելը, ինձ թւում էր, նոյնքան խիզախ մի գործ է, որքան եւ այդ տաճարը կառուցելը: Ուստի եւ ակամայ մտածում էիր, թէ մարդկանց միայն արտաքինով դատելը՝ կը լինի մեծագոյն թիւրիմացութիւն: Եւ ոմանք նրա արտաքինից խաբւելով, կարծում էին, թէ նա սահմանափակ մի մասնագէտ է, եւ իր մասնագիտութիւնից այն կողմ ոչինչ չգիտի կամ ոչնչո՛վ չի հետաքրքրւում: Ու չաղակրատում էին մօտը յաւակնոտ գիտնականի հովեր առած:

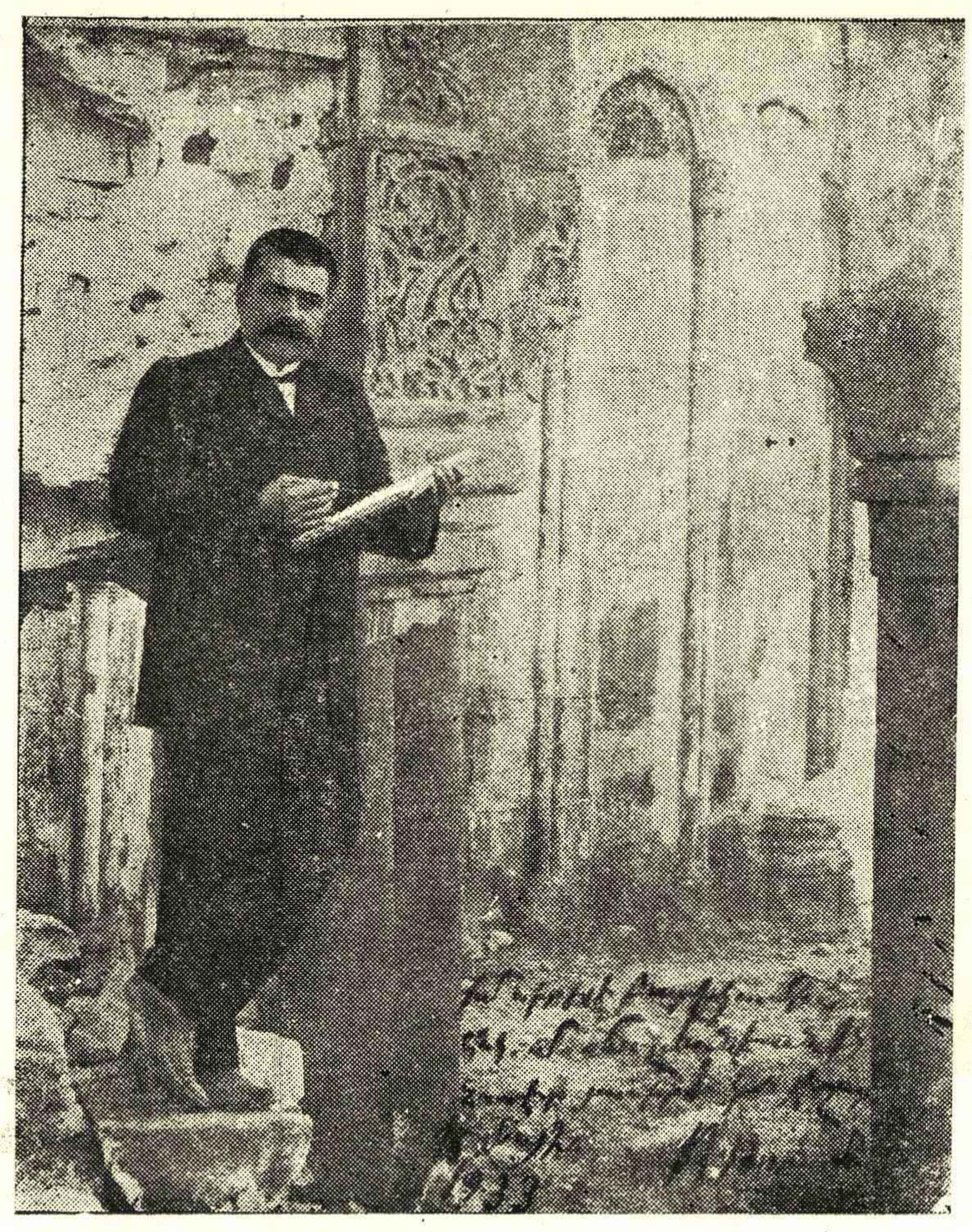
Մի օր, մի երիտասարդ, դէնից-դենից խօսելով, յայտնեց, թէ՝ այն ժամանա՛, երբ Եւրոպայում առաջ է եկել վերածնութիւն, հումանիզմ, Հայաստանում եղել է միայն բարբարոս իրականութիւն, չեն յարգել մարդիկ իրար, իսկ գինուորներին արդէն համարել են անասուններ:

Թորամանեանը լսում էր անշարժ եւ թաւ բեխերի տակ ժպտում աննըշմարելի: Իսկ երբ երիտասարդն աւարտեց իր գիտական գեղումը, Թորամանեանը ձեռքը դրաւ նրա ուսին եւ ասաց իր ձայնին յատուկ խղղոցով:

— Ոգեւորութիւնդ ը գովեմ, տղաս: Բայց հումանիզմը Հայաստանում եղած է աւելի վաղ: Պատմութիւնը ճիշդ չ'ն գրեր կամ իւրաքանչիւրը ուզածին պէս կը գրէ: Ամէն պառաւ իր մածունը կը գովէ: Կարդացա՞ծ ես Նարեկացու եւ միւս հայ տաղերգուներու գործերը: Ո՞չ... Ուրեմն կարդա: Հէնց միայն տիկին Շուշան Կամսարա, անի բարի վերաբերմունքները 8րդ դարում կը հերքէ քու եւրոպացիներուդ կեղծ հումանիզմը, որ արգելք չեղաւ անհաւատ ինկուիզիցիային եւ «Բարթուղիմէոսեան գիշերների»ուն: Բարբարոս իրականութիւն կ'ըսես: Բայց իմացիր, որ այդ բարբարոս իրականութիւնը մեր եր բում ստեղծած էին մեր թշնամիները, մեզի նուաճող բարբարոսները... Այո: Ինչ կը վերաբերի գինուորներուն նոյնպէս կը սխալիս: Զինուորը միշտ յարգուած է եղած հին Հայաստանում թէ՛ Վարդանանց օրօք, թէ՛ առաջ ու յետոյ: Ամբերդի կողմը յուշարձան կայ 7րդ դարից եւ վրան գիտե՞ս ինչ է գրուած. «Պատերազմում ընկած բոլոր գինուորների յիշատակին»...

— Հ յաստանո՞ւմ,— զարմացաւ չաղակրատը:

— Այո՛, Հայաստանում, տղաս: Փափախնիս ալրոտ տեսար՝ մեզի ջաղացպա՞ն կարծեցիր: Երկիրը աղքատ տեսար՝ մեզի բարբարո՞ս համարեցիր... Հայաստանում, այո՛, 7րդ դարից. կայ այդպիսի մի յուշարձան: Կարող ես գնալ եւ ստուգել անձամբ:

Թորամանեան Զուարթնոցի հնութեանց մէջտեղ
(նկ.ր՝ ձօնուած ճարտպ. Միք. Մազմանեանին, 1933)

Այդ օրերին նա, չնայած գրում էր իր այնքան կարեւոր հետազօտութիւնները, բայց գանգատւում էր, թէ գործ չի արւում: Նրա համար իսկական գործը՝ պեղումներն էին, նոր յուշարձաններ յայտնաբերելը կամ այդ յուշարձանները ուսումնասիրելը: Այստեղ նա իրեն զգում էր իր տարերքի մէջ. Նոր բան գտնել հնութիւններում. այսինքն՝ հին նորութիւն... Եւ այդպիսի աշխատանքների գընում էր սիրով: Ու մի անգամ ահա, Աշտարակ թէ Օշական գնալիս, մեքենան շրջուել էր խանդակի հանդիպելով եւ միւս մասնագէտների հետ Թորամանեանը եւս վիրաւորուել էր: Ակադեմիկոս Թամանեանը ցաւ էր զգացել, նկարիչ Տարագրոսի աչքի տակը քերծուել էր անհագին, մի երրորդի ոտն էր ցաւել, իսկ Թորամանեանը, որ ընկել էր գլխի վրայ՝ ուշագնաց էր եղել. եւ նրան ուշքի բերելու համար այնքան սառը ջուր էին լցրել գլխին, որ թոքերի բորբոքում ստացաւ... Այստեղ, ի պատիւ Ալ. Թամանեանի պիտի ասեմ, որ նա մեծ հոգածութեամբ շրջապատեց հիւանդին. մի քանի անգամ բժիշկներ տարաւ էջմիածին, մինչեւ որ ոտքի անգնեցրեց իր սիրելի «սանահօր»ը, ինչպէս սիրում էր անուանել նրան ինքը Թամանեանը: Եւ երբ Թորամանեանն այնքան ապաքինուեց, որ արդէն գալիս էր Երեւան, ես հարցրի, թէ չա՞տ տանջուեցիք արդեօք:

— Է, ըշտէ. գործն առանց ցաւի չի լինում...

Նոյն այդ տարին էր կարծեմ, որ Վիեննայից ստանալով իր նիւթերը, ամբողջովին նուիրուեց իր գործերին ե՛ւ էջմիածնում, ե՛ւ Երեւանն տեղափոխուելուց յետոյ: Գրում էր՝ անելու, ինչ ունէր, փրկելու՝ ինչ կարող էր: Ու յաճախ շաբաթներով, ամիսներով չէիր տեսնի նրան դուրսը: Ու այսպէս տարիներ...

Մի օր էլ լսեցինք՝ հիւանդ է: Մի երկու ընկերով գնացինք տեսութեան: Իրօք՝ պառկած էր, եւ անկողնի մէջ թւում էր նոյն կորովի, նոյն ամուր լեռնականը: Այդ իսկ պատճառով վստահ էի, թէ այդ կարծր փիզիքականի տէր մարդը կը յաղթահարի իր նոր հիւանդութիւնը:

Այդպէս էլ յուսադրեցինք.

— Կը յաղթէք, կը յաղթահարէք եւ կը շարունակէք ձեր սիրած գործը: Մենք ձեզնից դեռ շատ բան ենք սպասում:

— Էհ, ըշտէ՛... Տեսնե՛նք..

Բայց մեր այցելութեան երրորդ օրը նա մեռաւ, եւ մեր հնագիտութիւնը կորցրեց մի վիթխարի գիտնական: Այդ մահը բնականաբար յուզեց բոլորիս: Իսկ ինձ առանձնապէս յուզեց նաեւ հետեւեալ փաստը, որ պատմում էին այդ օրերին:

Մահուան օրը, Թորամանեանը պահանջում է իր ժիլետը: Երբ կինը բերում է բռնում առաջին, հիւանդը տ,ար ձեռքը բարձրացնում է, ժիլետի գրպանից հանում մի բանալի եւ տալիս կնոջը.

— Առ՛ բերդի բանալին...

Կինը զարմանում է.

— Ինչո՞ւ կուտաս: Ուրիշ ժամանակ, որ հիւանդ լինէիր չէիր տայ: Հիմա ինչո՞ւ...

— Վերցրու եւ... պահիր...

Ու այս խօսքերի հետ երեսը դարձնում է դէպի պատը: Մահուան ժամին էլ կարծես չի ցանկանում արտայայտել իր նուիրական զգացումները:

Իսկ ի՞նչ էր «բերդ» ասածը: Իր չափագրումները կորցնելուց յետոյ, Թորամանեանը տանը պահում էր մի յատուկ սնտուկ եւ դրա մէջ փակում էր չափագրութիւնները, ծաղկագրումներն ու ձեռագրերը, որպէսզի նորից չկորչեն: Իսկ դրանց կորուստը նրա աչքում հաւասար էր հայոց արուեստի պատմութեան եւ հայոց փառքի կորստի: Չէ՞ որ նա ճարտարապետական իւրաքանչիւր կոթող համարում էր հայ ժողովրդի ստեղծագործական հանճարի վկայական... Նրա աչքը վախեցել էր կորուստներից եւ իր տանն էլ փակի տակ էր պահում իր նուիրական գանձերը:

Եւ ահա մահուան ժամին այդ բերդի բանալին յանձնում է կնոջը իբր նշանակում է՝ լաւ պահիր, որ նորից չկորչեն...

Եւ, բարեբախտաբար, չկորան:

Անձնուրաց, հայրենասէր գիտնականի մահից յետոյ, լոյս տեսան նրա ուսումնասիրութիւնների երկու հսկայական հատորները, որոնք այսօր հանդիսանում են հայոց ճարտարապետութեան պատմութեան հիմնաքարերը կամ, աւելի լաւ է ասել, վէմ քարերը:

«Գրական Թերթ» թիւ 13
27 Մարտ, 1964

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

Համօ Սահեանը մարդկային հոգսերի, յոյսերի ու սիրոյ երգիչ է: Նրա բազմաթիւ ստեղծագործութիւններում բաբախում է մեծ, ազնիւ ու բարի սիրտը այն մարդու, որը ձգտում է իր «բոցն ու լոյսը տալ ուրիշներին», «մուրն ու մոխիրը պահելով իրեն», որը գիտէ «թաքուն պահել իր հոգու տառապանքները», եւ «բոլորին բաժանել իր ժպիտները», «վշտանալ մի ծաղկի մահով», «ճամբայ տալ բոլոր հովերին եւ կանգնել հողմերին հակառակ» եւ, վերջապէս՝

Իր ձեռքով նորոգուող կեանքում
Նորոգել իր հոգին անվերջ...

Խոշոր ընդհանրացումների է հասել Հ. Սահեանը հայ ժողովրդի պատմական ճակատագրին եւ վերածնուած Հայաստանին նուիրած իր երգերում, որոնք առանձնայատուկ տեղ ունեն ինչպէս պոէտի գրական վաստակի մէջ, այնպէս էլ սովետահայ պոէզիայում: Հայ ժողովրդի դարաւոր ոգորումները, ընդվզումները, ապրելու եւ յարատեւելու անխորտակ կամքը, նրա հոգու թռիչքն ու սրտի կրակը, երազների հեռուն եւ նորօրեայ խինդը,— այս ամէնը բանաստեղծական անկեղծ ու պոռթկուն ներշնչանքի շնորհիւ դարձել է խոհ ու խորհուրդ, աշխարհին ասուած ինքնաբուխ մի խօսք՝ ներթափանցուած քնարական խոր շնչով, կենսահաստատ ու ոգելից պաթոսով:

Բանաստեղծական խորիմաստ պատկերներ են Համօ Սահեանի բնութեան երգերը, մարդկային զգացմունքների ու մտորումների այդ ինքնատիպ խտացումները: Ընդհանրապէս հայրենի բնութիւնը այն հարուստ, անըսպառ գանձարանն է, որտեղից պոէտը վերցնում է իր գոյներն ու հնչիւնները: Բնութեան եւ մարդու ներդաշնակութեան պոէտական իմաստաւորումը խոհական մեծ լիցք է տալիս Հ. Սահեանի ամբողջ ստեղծագործութեանը: Վարպետօրէն է կերտել Համօ Սահեանը հայերի երկրի բնանկարը՝ անկրկնելի երանգներով, անորսալի ձայներով, կենդանի ու շնչող ելեւէջներով, իր ամբողջ բոյրով ու հրապոյրով:

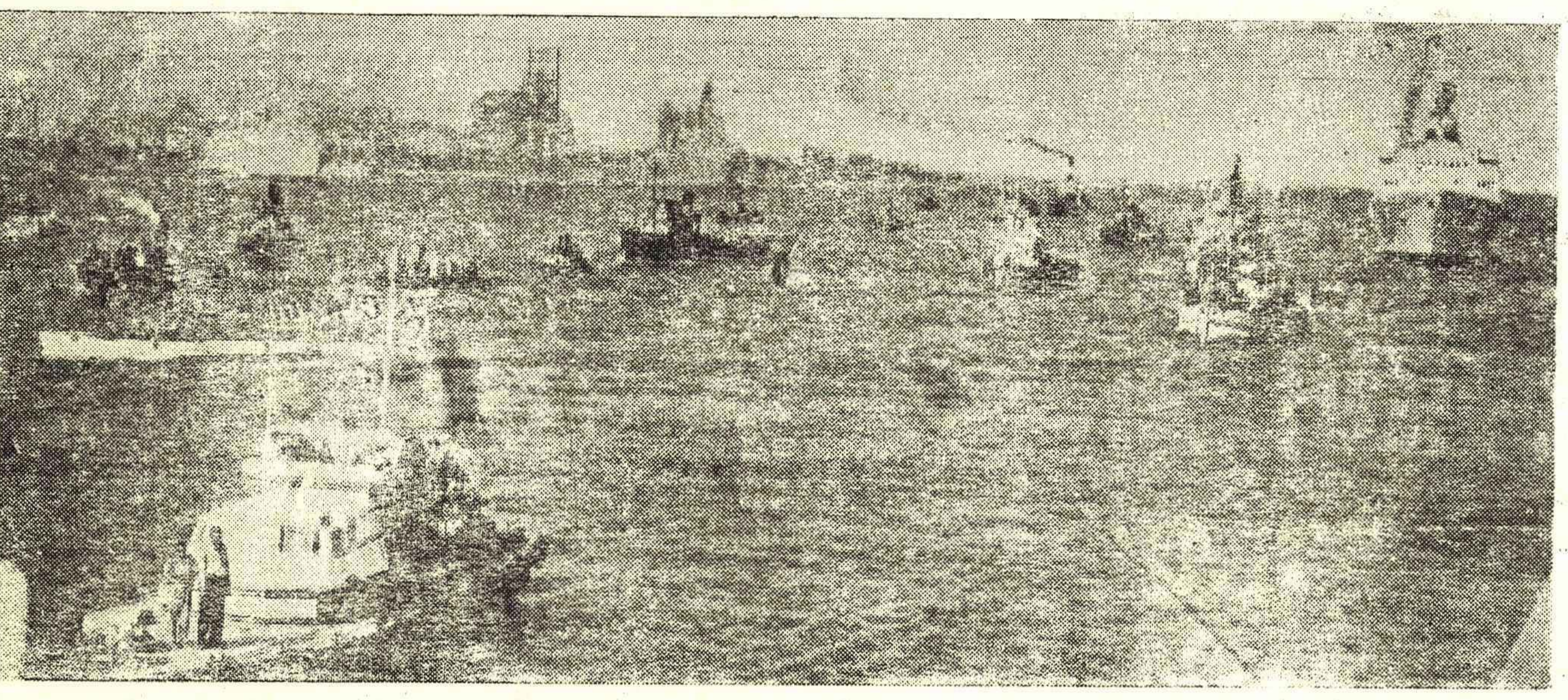
Համօ Սահեանը մեր Պոէզիայի գանձարանն է բերել իր գոյներն ու բոյրերը: Նրա համար բանաստեղծութիւնը ոչ թէ նպատակ է, այլ միջոց՝ արտայայտելու հայրենասիրութեան, մարդկայնութեան եւ հումանիզմի այն վեհ զգացմունքները, որոնք զարդարում են մարդու կեանքն ու գործը: Բանաստեղծութիւնը նրա համար նախշ ու գունաւոր ռեկլամ չէ, այլ պայքարի զէնք, կեանքի անբաժան ուղեկից: Խորապէս գիտակցելով պոէզիայի դերն ու նշանակութիւնը, մի բանաստեղծութեան մէջ նա գրում է.

Եթէ քո շնչից չի ջերմանալու
Վշտի պաղ հողմից մրսած մի սիրտ,
Եթէ քեզ վրայ չի զայրանալու
Քո ծաղկած հողի ոսոխը բիրտ,
Եթէ քեզանով՝ չի զովանալու
Մարդկային սրտում վառուող մի
վէրք,
Եթէ քեզանով չի զօրանալու
Սիրոյ բողբոջը շոյող մի ձեռք,—
Իզուր ես կ'անցնում բախտ
որոնելու,
Լաւ է՝ յաւիտեան լռես, իմ երգ:

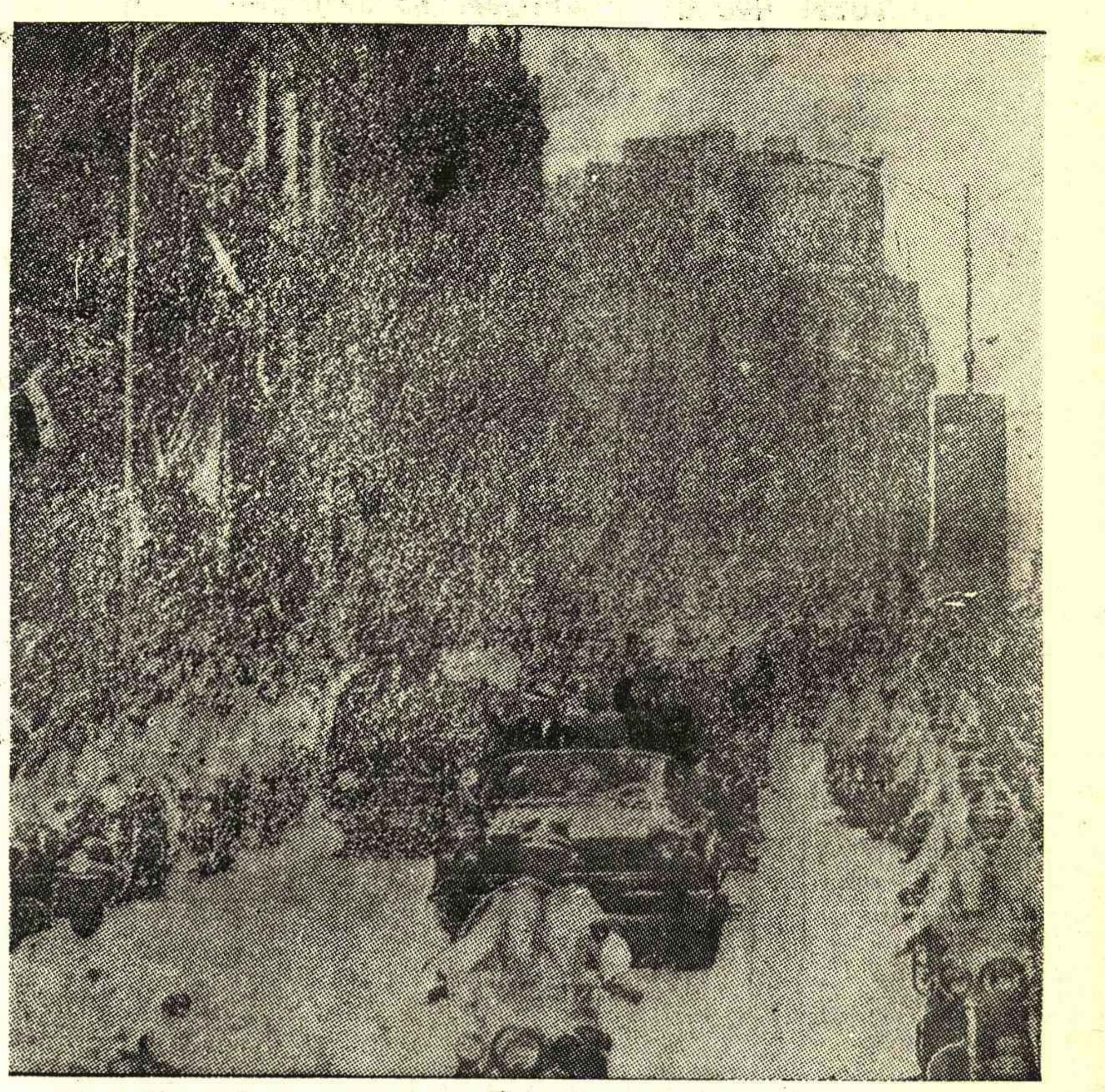
Ճշմարտացի ու արդար ելակէտ: Եւ երբ հէնց այդ ելակէտից էլ գնահատում ես բանաստեղծի գրական վաստակը, ուզում ես գոհունակութեան եւ շընորհակալութեան զգացումով ասել. իրօ՛ք արգասաւոր ու իմաստաւորուած է այդ վաստակը. շատ սրտեր է ջերմացրել տաղանդաւոր բանաստեղծը իր հոգեբուխ երգով, անկեղծ ու հայրենախօս իր քնարի սրտալի հնչիւններով... Համօ Սահեանը գրականութիւն եկաւ «հոգսերով, յոյսերով ու սիրով ծանրաբեռ...», այդպէս էլ նա անցաւ իր նախընթաց ստեղծագործական ճանապարհը եւ այսօր, իր կեանքի երկրորդ դարակէսին, միայն իսկական բանաստեղծներին տրուած այդ անկապտելի հարստութեամբ՝ շարունակում է իր վերելքը մեր պոէզիայի մայր-ուղիով...

Հ. ՖԷՆԷՔԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵՆԷՆ

Մայիս 9 — «Արմենիա» նաւին դիմաւորումը Եգիպտ. ջուրերուն մէջ

Երկու մեծ առաջնորդները Աղեքսանդրիոյ մէջ սովետ հիւրերուն ժամանման օրը — 9 Մայիս:

ԲԱՐԻ ԵԿԱՔ

Մեր սիրելի Նախագահը Կամալ Ապտէլ Նասէր, բոլորիս անունով խօսելով Ձեզի, թանկագին Նիքիթա Խրուշչով ու բարի գալուստ մաղթեց Ձեզի:

Բարեկամութեան ջերմ խօսքերուն վրայ ՆՈՐ ԲԱՌ ՄԸ չեմ կրնար աւելցնել թէեւ, թոյլ տուէք որ ե՛ս ալ բաժակս բարձրացնեմ Ձեր կենացը ու Ձեր միջոցաւ կենացը Սովետական Միութեան՝ որուն հարազատ մէկ անդամն է մեր աշխարհը՝ Հայաստան:

Ո՜րքա՜ն հպարտ ենք ու երջանիկ որ դուք եկեր էք մեր մէջ, փարաոններու այս հնագոյն բայց նո՛ր փառքի ու կեանքի հասած երկիրը ու Ձեր աչքով կը տեսնէք այն ամէն գեղեցիկ նուաճումները որ կարելի եղաւ արաբ ու սովետական աշխատաւոր եւ ազնիւ ժողովուրդներուն ճշմարիտ եւ անկեղծ բարեկամութեան շնորհիւ:

Արդար հպարտութեան ու հրճուանքի, խանդավառութեան եւ յուզումի մը աղբիւր է հայրենիքի տարած ամէն նոր յաղթանակ՝ արուեստի, գիտութեան, մարմնամարզի եւ այլ կալուածներու մէջ:

Այս ամէնը, արտասահմանի հայրենասէր հայուն համար — իր այնքան ցաւէն ու արիւն-արցունքէն ետք — կը թուի ըլլալ երա՜զ մը:

Բայց չէ՞ որ հրաշք է պատահեր՝ հայրենիքի մէջ ու մենք տակաւին երա՜զ կը կարծենք...: Կը հաւատա՛նք այդ երազին, ինչպէս կը հաւատանք որ ուրիշ երազներ ալ իրականութիւն պիտի դառնան անպայման, միայն թէ խաղաղութիւն ըլլայ աշխարհի վրայ:

Կեցցէ՛ բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդներուն եւ անոնց ախոյեան՝ Սովետական ժողովուրդին, կառավարութեան ու վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովին:

Մենք չենք նայիր այլեւս երկինքի աստղերուն՝ կարդալու համար մեր ապագան, չենք հաւատար ո՛չ արեւի, ոչ լուսինի խաւարումին՝ իբր ազդարար նշան որեւէ Աղէտի կամ յայտարար նշան որեւէ բարիքի, չենք հաւատար որ խաղաղութիւնն ու մարդկային երջանկութիւնը աղերս ունին երկնային նման երեւոյթներու հետ:

Մենք կը հաւատա՛նք մարդկային արժէքներու, մարդուն ապրելու բնածին պահանջքին, արդարութեան յաղթանակին, մարդո՛ւն:

Ու կը հաւատանք որ խաղաղութիւնը չի կերտուիր հրաշքով, լուսինով կամ աստղերով, այլ կը կերտուի փոխադարձ հանդուրժողականութեամբ, խաղաղ գոյակցութեամբ, սերտ գործակցութեամբ, սիրո՛վ՝ բայց քար քար, յարկ յարկ, ինչպէս կերտուեցան հրաշալիք բուրգերն անցեալին, ինչպէս աշխատանքով կը կառուցուի բուրգերէն բազմաթիւ անգամ մեծ եւ հոյակապ Ասուանի Բարձր Ջրամբարը:

Ա՛յս է ամրակուռ խաղաղութիւնը, որուն կը հաւատանք մենք:

Ու այս ճիգը կ'ընենք մենք, պիտի ընէ մարդկութիւնը՝ երջանիկ ապագայի համար:

Կեցցէ՛ այդ ապագան կերտող ազնիւ մարդը:

Իրատես ենք. մոռցեր ենք աստղերն ու արեւը: Իրականութիւնը, իրակա՛նը միայն յոյս կուտայ մեզի, հպարտութիւն ու հաճոյք կը պատճառէ հայութեան:

Որքա՜ն ուրախ ու հպարտ զգացինք մենք մեզ՝ երբ լսեցինք թէ «Արմենիա» ջերմանաւը Ձեզ ու Ձեր Շքախումբը կը բերէր այս արեւոտ ու հիւրընկալ երկիրը:

Իսկ յաղթական Ձեր անցքը Նեղուցներէն, մեր ջարդարարներուն իսկ քիթին տակ եւ անոնց պետին Ձեր հեռագիր յղելը՝... նոր ՅԱՂԹԱՆԱԿ մը չէ՞ ասիկա հայութեան որ կը վերապի այսօր, հայութեան՝ որ բնաջի՛նջ ըրին «վերջնականապէս»...:

«Արմենիա» բառը հայը չէր կրնար բերանը առնել: Չկար Արմենիա: Իսկ այսօր, ոչ միայն թուրքը, այլ աշխարհ ամբողջ կը խօսի «Արմենիա»յի մասին...: Պատմական դէպք մը: Հայաստան մը՝ ուր կ'ապրի հայը, ունի հայրենիք եւ արդար պահանջքներ՝ որոնք չեն թաղուած բնաւ քանի որ հայութեան [illegible] չէ եղած երբեք:

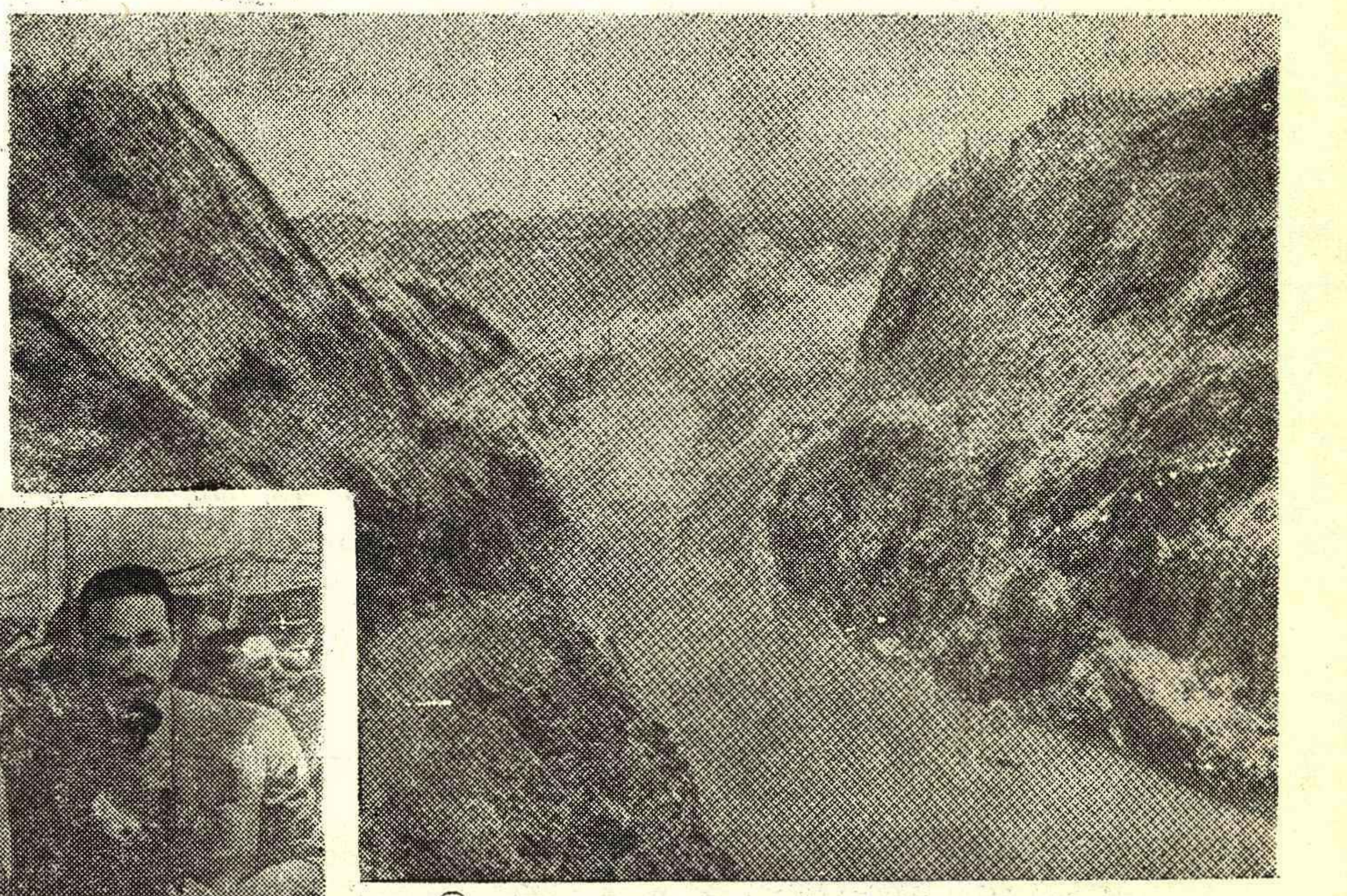
Ձեր կենացը ա՛յս բանին համար: Շնորհակա՛լ ենք:

Կեցցէ՛ մեր սիրելի Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան, ժողովուրդին ու հայրենասէր եւ ազատասէր Նախագահին՝ Կամալ Ապտէլ Նասէրին:

Կեցցէ՛ Սովետական ժողովուրդին եւ Ձեր կենացը՝ թանկագին Նիքիթա Սերգեեւիչ Խրուշչով:

Բարի՛ եկաք, բարո՛վ երթաք:

17-5-1964 ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Պետերը կը կոխեն թումբը պայթեցնող կոճակը

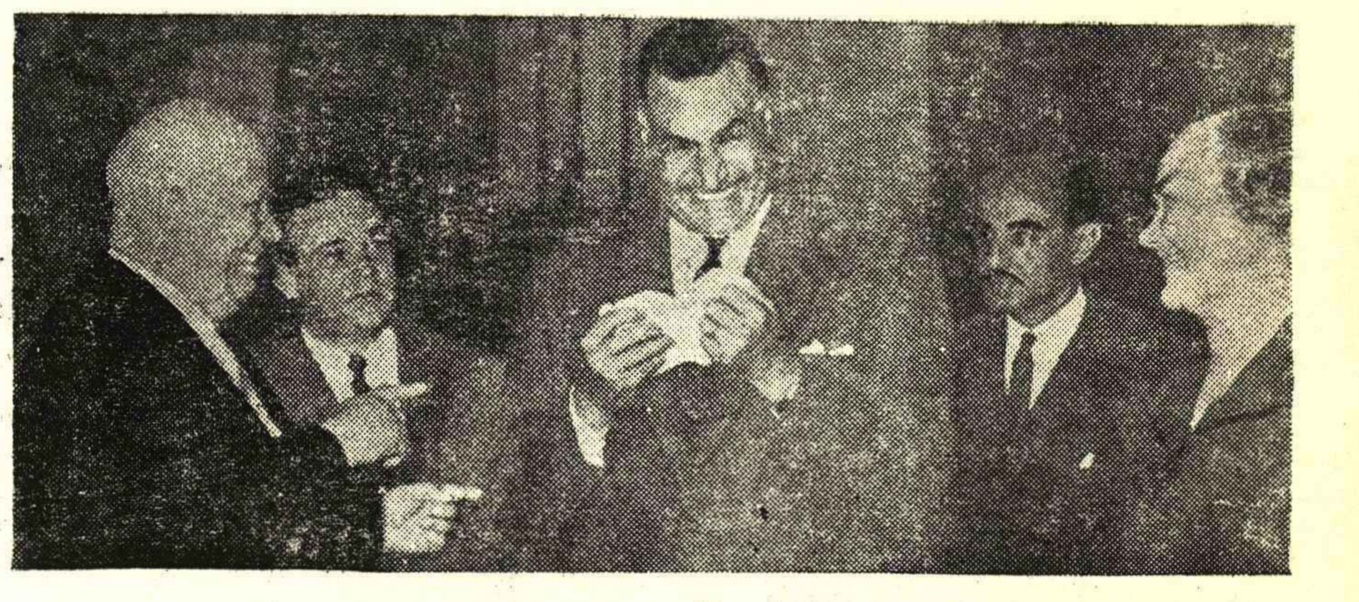
Աւազէ առժամեայ թումբին պայթումը՝ Նեղոսի ուղղութիւնը փոխելու համար — 14 Մայիս

«ԿԱՅՍԵՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՓԼՉԻ՝ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ՈՒԺԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ԱՌՋԵՒ, ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ:»

ՆԻՔԻԹԱ ԽՐՈՒՇՉՈՎ

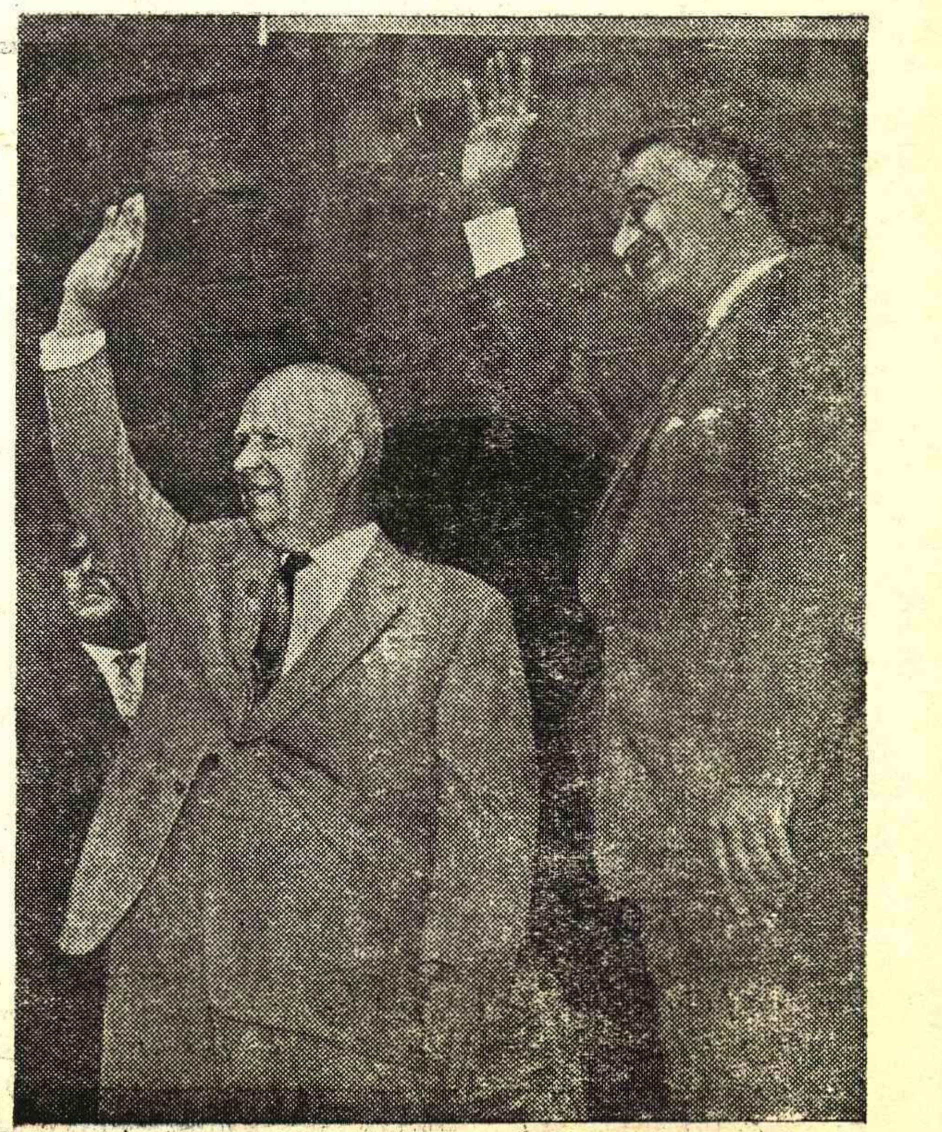
ՄԵՐ ՀԻՒՐԸ՝ ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՄԷԿՆ Է ՊԵՏԵՐԷՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՈՐ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՄԻԼԻՈՆ ՄԱՐԴԻԿ ԱԶԱՏԱԳՐԱԾ Է»:

ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ

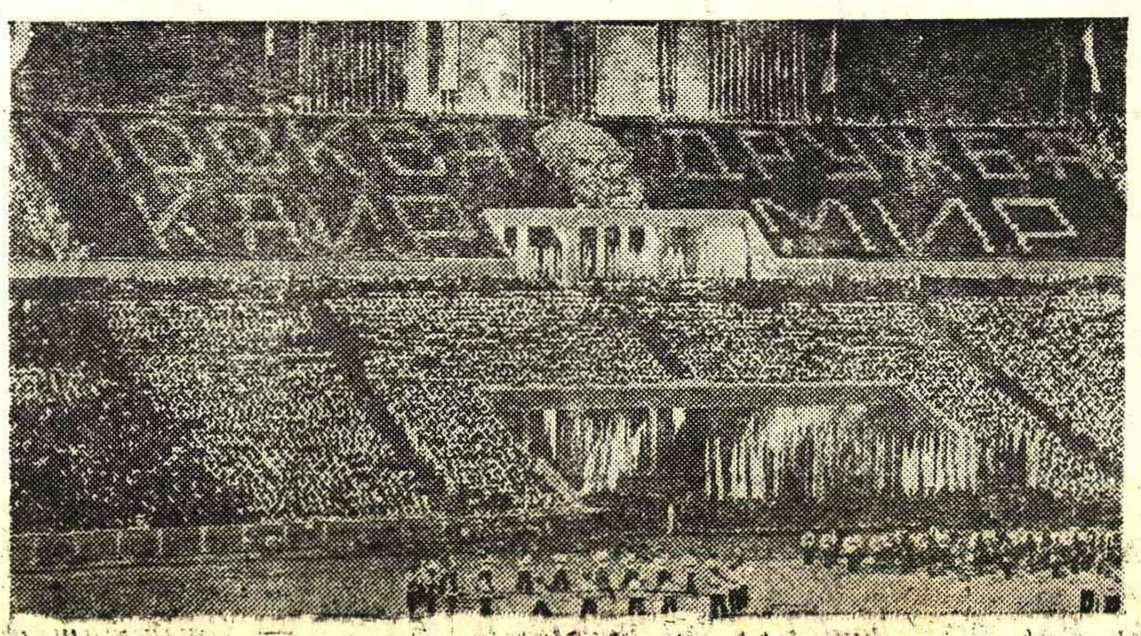

Զուարթ տեսարան մը՝ առաջնորդներու առօրեային

Կ'ողջունեն ժողովուրդը

Գահիրէի պետական սթատի երիտասարդական փառատօնը՝ 10 Մայիսին

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

21 ՄԱՅԻՍ 1964

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

«ԱԽՆԱԹՈՆԻ»Ի ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Հինգ նկարիչներ — Ռէտա Զահէր, Ապտել Համիտ Էլ Տավախլի, Ալի Նեպիլ Վահպա, Ֆարղալի Ապտէլ Հաֆիզ և Նեպիլ Էլ Հիւսէյնի — միատեղ, իրենց գործերը ցուցադրեցին «Ախնաթոն»ի սրահներուն մէջ, Մայիս 7էն 13։

Իսկ Մայիս 14ին, Հինգշաբթի, հովանաւորութեամբ Ընկերային Գործոց Նախարարուհի Տոքթ. Հէքմէթ Ապուզէյտի, նոյն սրահներուն մէջ բացուեցաւ յայտնի նկարիչ Պորշա Սեմէյքայի ցուցահանդէսը, որ պիտի շարունակուի մինչեւ Մայիս 31։ Ուիլհելմ Ուհտէի, հէնննոյի, Տիւթիլէօլի, Փոնիլ-Լաքոսթի, Ռումար Նեհրուի, Ժագ Վիյոնի, Փիգոնի, Մ. Հաւըսի, Ժագինոյի, Ժան Կրավընի, Ռ. Ուէըլիի, Շուրի և Ժան Մագիւրելի վկայութիւնները կ'ապացուցանեն որ խիստ հետաքրքրական արուեստագէտ մըն է Պորշա։

«Ախնաթոն»ի տնօրէնութիւնը անգամ մը եւս կը շնորհաւորենք իր այս խիստ գովելի գործունէութեան համար։ Կը կրկնենք, որ ցուցահանդէսը ամէն օր բաց պիտի ըլլայ՝ մինչեւ Մայիս 31։

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ՄԱՆՈՒԿ

Յօդուածագիր Սարգիս Տեմիրճեան, «Արարատ» օրաթերթին մէջ կը ներկայացնէ 1918ին ծնած լիբանանահայ արուեստագէտ լուսանկարիչ ՄԱՆՈՒԿ Ալէմեանը, որ երկու տարի առաջ Միւնիխի մէջ՝ 77 երկիրներէ եկած լուսանկարիչներու գործերուն ցուցահանդէսին՝ շահած է ա. և բ. մրցանակները, «Պալպէք» քոնթրըժուրով։

Այս տարի ալ Մանուկ մասնակցած է «Քոտաք» ընկերութեան Նիւ Եորքի գունաւոր սլայտ-թիֆներու միջազգ. մեծ մրցումին և խլած է Ա. մրցանակը՝ Պաալպէքի վեց սիւները գիշեր ատեն լուսանկարուած տեսարանով։ Մանուկ Ալէմեան իբրև Հայ՝ պատիւ կը բերէ ազգին և իբրև Լիբանանցի՝ աշխարհին ծանօթացուցած է երկրին գեղեցկութիւնները։

Ա. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ, 15 Մայիս 1964, կ. ե. ժամը 7.30ին Հայկական Ընթերցասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Գալուստեան վարժ.ի ուսուցիչներէն Պր. Արամ Մովսէսեանի խիստ շահեկան դասախօսութիւնը՝ «Առողջ երիտասարդութիւն» նիւթին մասին, ընտիր բազմութեան մը առջև։ Մանրամասնութիւնը յաջորդով։

ԱԼԻՍ ՔԷՀՅԷԱՆԵԱՆ

ՊՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԽՕՍԵՑԵԱԼՔ

9-5-1964 Հելիոպոլիս Դամասկոս

Մեր շնորհակալութիւնները։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Ընկեր Զաւէն Պալաեանի ապաքինման ուրախ առթիւ, Պր. Հայրապետ Հինայէկեան կը նուիրէ Ե. Դ. 50։

Օր. Ալիս Քէհեայեանի ընդ Պր. Կ. Առաքելեանի (Դամասկոս) նշանախօսութեան ուրախ առթիւ վասն խնդակցութեան Տէր և Տիկին Արմէն Տատուր կը նուիրեն Ե. Դ. 100։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ողբ. Փալանդի Լաչինեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տէր և Տիկին Վահան Խաչերեան Ե. Դ. 50

Ողբ. Տիրամայր Մարիամ Շաքարեանի տխուր մահուան առթիւ վասն ցաւակցութեան Տէր և Տիկին Վահան Խաչերեան Ե. Դ. 50

Ողբ. Յուլիանէ Ստեփանեանի (Իսթանպուլ) մահուան առթիւ վասն ցաւակցութեան Տէր և Տիկին Վահան Խաչերեան Ե. Դ. 50

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամպ Տը Սեզար։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Տեքսթեր Լիւֆպերին կանխամտածուած կերպով սպանուած չէ, այլ զիպուածաւ։

Եւ իր տեսակէտը պաշտպանելու համար, ան յայտարարեց, թէ Լիւֆպերի իրեն տրուած հարուածին ազդեցութեանը տակ չէ որ մահացած է, այլ երկաթին սուր կողմն է, որուն վրան իյնալով, այդ եղերական վախճանին հասցուցած է զինքը։

— Խիստ աննեթեթ բան մը պիտի ըլլար կարծել թէ ոճրագործը իր զոհը վառարանին երկաթին ճիշդ սրածայր կողմին վրայ նետելով սպաննելու նախապատրաստութիւնը տեսած է։

— Ուրեմն, կը կարծէ՞ք թէ այս մահը պարզապէս արկածի մը արդիւնք է, կմկմաց Թրեսի, Օր. Գավուրի այս պատճառաբանութենէն խիստ տպաւորուելով։

— Անշո՛ւշտ. կը կարծեմ նաև թէ ոճրագործը Լիւֆպերին սպաննելու նպատակաւ զարկած չէ։

— Ինչո՞ւ այդ կարծիքը։

— Վասնզի Լիւֆպերի, անակնկալ կերպով եղբայրս տեսնելու եկած էր։ Իր այցելութենէն մարդ տեղեկութիւն չունէր։ Հետեւաբար, ո՛չ ոք կրնար մաքէն անցընել, թէ երեկոյեան այդ պահուն կարելի էր զինքը հոս գտնել։ Եւ վերջապէս, Լիւֆպերիի վրայ յարձակում գործելու նպատակը հետապնդող մը, եղբօրս տունը պիտի չընտրէր իր ոճրային ծրագիրը գործադրելու համար, քանի որ սպանեալը շատ քիչ անգամ հո՛ս կուգար։

Տիանայի այս խօսքերը լսելով, Մարսէլլա միջամտեց և հաստատեց Քէնիին ըրած յայտարարութիւնները։

— Ահա՛ թէ ինչո՞ւ կենթադրեմ թէ Տեքսթերի վրայ յարձակում գործող անձը այստեղ պատահմամբ իրեն հանդիպած է, եզրակացուց Տիանա։

— Շատ հաւանական է, բայց հարցը լուսաբանելու համար՝ անբաւարար, ըսաւ Թրեսի մտածկոտ։ Մեր քննութեան սահմանը փոխանակ սահմանափակելու, ձեր այս տեսակէտով աւելի եւս կ'ընդարձակուի։ Ձեր խորհելակերպը ոճիրին հեղինակը գտնուելու չի նպաստեր։

— Գիտե՛մ, բայց գոնէ մեր վրայ ծանրացած կասկածները մասամբ կը ջրէ։

— Ո՛հ, հասկնալի է... շարունակեցէ՛ք օրիորդ...։

Տիանա՛ վարանեցաւ։

Եղբօրը դէմ Անթուանի և Նիթա Սերանտելլի կողմէ եղած ահաւոր ամբաստանութեան մասին որևէ յայտնութի՛ւն ըրած չէր։ Ջէր ալ կրնար այդ ողբալի պատմութիւնը այս մարդոց առջև ընել, առանց նախապէս հօրը խորհուրդին դիմելու։

Կը խորհէր, թէ ոճրագործութիւնը թերեւս ծանօթ կրկնակ առմուսնութեան հետեւանք չըլլար. և որքան ատեն որ մարդասպանը Հովարտը չէր, պէտք չունէր այդ ամօթալի արարքը հրապարակելու։

— Ուրիշ ըսելիք չունիմ, ըսաւ վերջապէս Տիանա, վճռական շեշտով մը։

— Հո՛ս եկողներէն ոևէ մէկուն վրայ կասկած մը ունի՞ք արդեօք...։

Հազիւ թէ Թրեսի այս խօսքերը արտաբերած էր, յանկարծ ժխոր մըն էր ծայր տուաւ, և մարդ մը, մուտքի դրան առջև պահակ կանգնող ոստիկանը հրմշտկելով ներս մտաւ։ Դողդղալով դրան շէմքին վրայ կեցաւ և անձկութեամբ վարշամակին տակ ծածկուած դիակը զննեց։

— Տէ՛ր Աստուած, մրմնջեց խռպոտ ձայնով մը, Տե՛քս...

Ծոն Լիւֆպերին էր, սպանեալին եղբայրը։ Քանի մը վայրկեան ինքնակորոյս մէ՛յու մը երեւոյթն ունեցաւ. յետոյ խռովեալ դէմքով մը պահանջեց դիակը տեսնել ու վէրքերը քննել։ Եւ երբ եղբօրը անկենդան մարմինը տեսաւ, ամբողջ էութեամբը ցնցուեցաւ և աթոռի մը վրայ ինկաւ։ Եւ սկսաւ այնպիսի բուռն կերպով մը Թրեսիի գլխուն հարցումներ տեղացնել որ քիչ յետոյ իր խօսելու թափը կորսնցուց։ Տեղակալը ինչ որ գիտէր ոճիրին շուրջ, յայտնեց իրեն։ Համբերութեամբ և քաղցրութեամբ հիւրը խօսեցաւ, որպէսզի քիչ մը հանդարտանալէ ետք զինքը հարցաքննութեան ենթարկէ։ Բայց երբ ի վերջոյ կը եղաւ հարցաքննուելու, որեւէ նոր յայտնութիւն մը ձեռք բերել կարելի չեղաւ։

Ո՛չ, այս սարսափելի ողբերգութեան շուրջ ինք ոչինչ գիտէր. ոճիրին դէպքը տուն եկած միջոցին միայն տեղեկացած էր։

Ո՞ւր կը գտնուէր ինք այդ պահուն, հարցում մը, որուն Ծոն չէր ուզած պատասխանել։

— Բայց շատ մեծ կարեւորութիւն ունի մեզի համար գիտնալ այդ մանրամասնութիւնը, յայտնեց իրեն Թրեսի։ Կ'ուզենք ամէն գինով այս դէպքը լուսաբանել։ Գիտեմ թէ, ժամը 8.30ին միջոցները ձեր եղբայրը հո՛ս առաջնորդեցիք և թէ իրիկունը, աւելի ուշ, պիտի գայիք զինքը տուն տանելու...

— Այո՛, այո՛, բացագանչեց Ծոն Լիւֆպերի, այս խօսակցութիւնը աւելորդ նկատող մէկու մը պէս։

Այդ պարագային, անհրաժեշտ է գիտնալ, թէ ո՞ւր անցուցիք ձեր երեկոն (սուարէն)...

— Զարմանալի՛ բան։ Հարկաւ չէք կարծեր թէ ես ըլլամ... և կամ ժամանակիս գործածութիւնը որեւէ կերպով առնչութիւն ունենայ... ոճիրին հետ։

— Իմ ալ գիտնալ ուզածս ճիշդ այդ կէտն է, Պր. Լիւֆպերի։

— Ակումբն էի։

— Ո՞ր ակումբը։

Թրեսի հասկցաւ վերջապէս, թէ «Միութիւն» փողոցին վրայ ճատրակի ակումբը կը գտնուէր։ Այնտեղ, Ծոն բարթի մը խաղացած էր և քիչ մըն ալ ուրիշներուն խաղը դիտելով, մինչեւ ժամը 10.30 ժամանակ անցուցած։

Թէ ժամը քանիի՞ն ակումբ գացած էր, յայտնի չէր, հաւանաբար 9ի մօտերը։ Յաճախ ակումբ կ'երթա՞ր արդեօք. ըսուեցաւ թէ գոնէ շաբաթը երկու – երեք անգամ հոն կ'ըլլար, հետեւաբար ոճիրին գիշերն ալ կրնար գացած ըլլալ։

— Կը ճանչնա՞ք ոեւէ մէկը, որ ձեր եղբայրը սպաննելու դիտում կամ որոշում մը ունեցած ըլլայ, հարցուց դարձեալ ոստիկանապետը։

— Ո՛չ, պատասխանեց Ծոն, այնպիսի մէկը չեմ ճանչնար։ Բայց յանկարծ ձայնը ընդմիջելով ամբաստանիչ նայուածք մը սեւեռեց Մարսէլլայի վրայ։ Խեղճ կինը տըժգունեցաւ և սրտակեղէք ճիչ մը արձակեց... Լիւֆպերի գլուխը մէկ կողմ դարձնելով, ուժեղ շեշտով մը կրկնեց.

— Ո՛չ, չեմ ճանչնար այնպիսի մէկը, որ եղբայրս սպաննելու պատճառ մը ունեցած ըլլայ...

Տեղակալը ուշադրութեամբ Ծոնին նայեցաւ և համոզում գոյացուց, թէ Ծոն կը ստէր։

(24)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Քիւփէլեան — Շարժանկարի բաժին — Գ. Գասթանոֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տըմպրեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ Թիւ 2111 կամ Թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան հեռ. 915013 — Թերթիս աշխատողն Աւետիս Տատուրեան։ Տպաքանակ 3000։

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 29 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՄԱՅԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՌՈՒԲ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٢٩ — الخميس ٢٨ مايو ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՑ ԳՈՐԾԵՐԸ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

Բ.

Պէտք է հաստատել, որ 1952էն ետք (Սթալինի մահը) և մանաւանդ 1955էն սկսեալ (Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան նմայքին ու օծման առթիւ) կարելի եղաւ ազգային հարցերու և գործերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացնել հայրենասէր ճակատի գործօններուն միջև. կ'ըսէինք մեր նախորդ խմբագրականին մէջ: Եւ կը հարցնէինք — ինչպէս:

Հայ սփիւռքին մէջ կային՝

Ա) Խմբակցութիւններ և անհատ գործիչներ, որոնք այլեւս ծանօթ էին, ինչպէս ըսինք, իրենց ուղղութեամբ և գործելակերպով. անոնք կը շարժէին, կ'աշխատէին՝ առաջնորդուած՝

ա) նախ խմբակցական շահէ,

բ) յետոյ անձնական շահէ,

գ) ամենէն ետքը միայն ազգային շահէ:

Այս խմբակցութիւնները և գործիչները, օտարներու հետ իրենց գործակցութեամբն ալ, բոլորովին օրէնքէ դուրս հռչակուեցան:

Բ) Խմբակցութիւններ և անհատ գործիչներ, որոնք ժամանակին և տեղին հետ ուղղութիւն և գործելակերպ կը փոխէին, ունենալով մէկտեղ նպատակի միութիւն, իբրեւ հայրենասիրութիւն. անոնք առաջնորդուած էին՝

ա) նախ անձնական շահէ,

բ) յետոյ խմբակցական շահէ,

գ) ամենէն ետքը միայն ազգային շահէ:

Գ) Խմբակցութիւններ և անհատ գործիչներ, որոնք մի՛ և անփոփոխ խտէալ ունէին, միշտ նոյն ուղղութեամբ, բայց գործելակերպի ելեւէջներով, որոնք պայմաններու և տուեալներու ակարութենէն առաջ կուգային, և ոչ թէ խորքի թերութենէ. ասոնք կը ղեկավարուէին՝

ա) նախ ազգային շահէ,

բ) յետոյ խմբակցական շահէ,

գ) ամենէն ետքը միայն անձնական շահէ:

Դ) Համախմբումներ և անկախ գործողներ, որոնք որոշ նպատակ և ուղղութիւն չունենալով մէկտեղ, պարագայական գոյատումներ եղած են և զբաղած ազգային գործերով: Անոնք ղեկավարուած են՝

ա) նախ անձնական փառքէ,

բ) յետոյ մրցակցական ոգիէ,

գ) ամենէն ետքը միայն ազգային շահէ...

Թէեւ դժուարութեամբ, բայց ի վերջոյ, գէթ վերջին տասնամեակին — քանի Հայաստանի և Հայց. Եկեղեցիի դէմ գործողութիւնները չատցան — վերջին երեք հայրենասէր խումբերը կրցան ապրելու կերպ մը (մոտիւս վիվենտի) գտնել, ի շահ հանրային իրին, պահ մը հրաժարելով խմբակցական յատուկ գործելակերպէ, անհանդուրժողութենէ, դիմացինը արհամարհելու սովորութենէ կամ դիմացինը գրպանը դրած ըլլալու անմիտ յաւակնութենէ:

Հայրենիքին ու Հայց. Եկեղեցիին դէմ նիզակ ճօճող խմբակցութիւնները կը յաւակնէին՝ մի՛շտ հրաման արձակողն իրենք ըլլալ, մի՛շտ ղեկավարն իրենք ըլլալ: Այս յաւակնոտութիւնը պատժուեցաւ և գրեթէ ամէնուրեք՝ անոնք ժողովուրդին կողմէ լքուելով՝ չէզոքացուեցան:

Միւս խմբաւորումներուն միջև որոշ համագործակցութիւն ստեղծուեցաւ, որովհետև կարելի եղաւ ինչպէս ըսինք, «ես աւելի առաջ եմ, ես աւելի կարող եմ»ի ոգին պահ մը յ ա ղ թ ա հ ա ր ե լ և զայն փոխարինել՝ իրարու գաղափարաբանութեան ու սկզբունքային իրականութեան հանդէպ փոխադարձ յարգանքով: Ցանուցն հայրենիքի, ազգի և եկեղեցիի՝ կար փոխադարձ զիջում ու ոչ ոք կը համարձակէր իր մամուլին տակ առած ըլլալ միւսին գլուխը կամ հրահանգներ ուղղել անոր: Կամ այնպէս ցոյց տալ՝ թէ իրական ղեկավարութիւնը (լիտրշիփ) ի'ր ձեռքն է....:

Համագործակցական ոգիի այս պահպանումն ու կիրառումը, արգիւնաւոր էր ազգապահպանման և հայրենադարձութեան խիստ կարեւոր հոգերուն առջև: Կը պայքարէինք այս կամ այն ձեւով, հասնելու համար նաւահանգիստ:

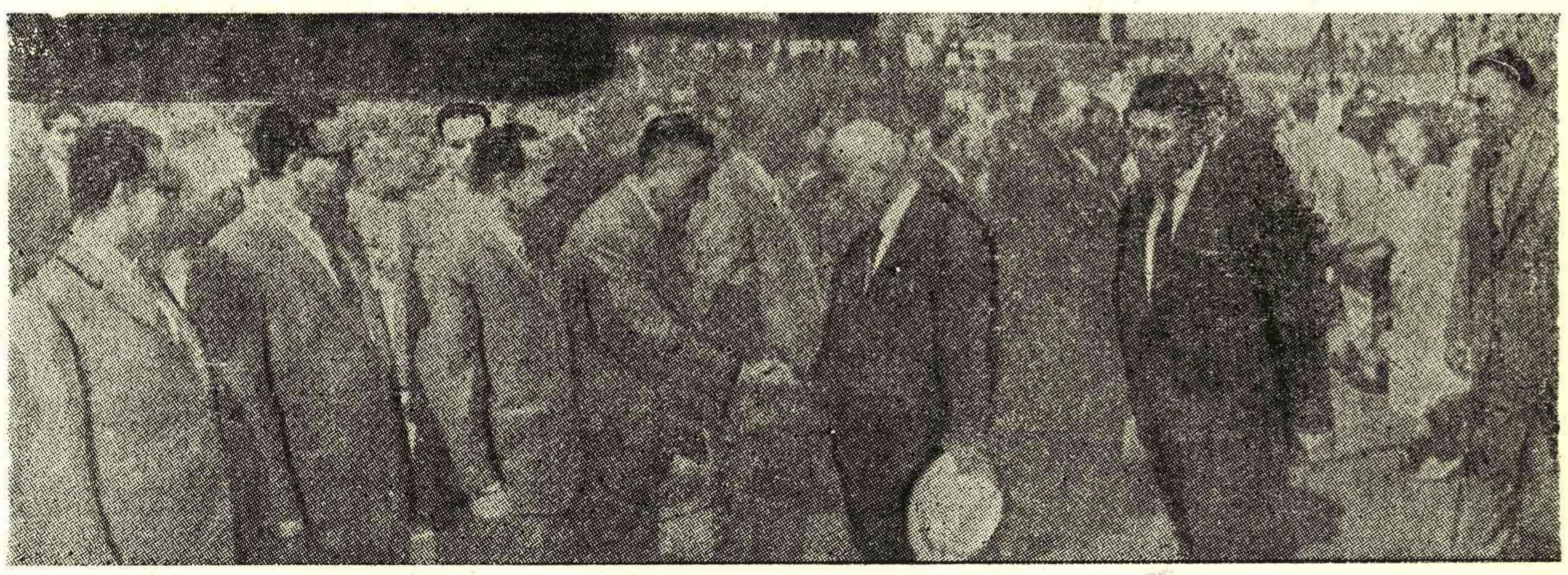
Բնական է, ձեռնածալ նստած չէր յետադիմական փոքրամասնութիւնը և կը ջանար միշտ ու ամենուրեք ճեղք բանալ հայրենասէր ճակատին վրայ: Բայց չյաջողեցաւ:

Օր մը, սակայն,— ըսենք Երուսաղէմի 26-10-63ի ողջագուրումին առթիւ (երկու կաթողիկոսներու միջև) — ոմանք կարծեցին՝ թէ կարելի է հաշտուիլ յետադիմական փոքրամասնութեան հետ: Ոմանք, հայ-

(Շար. 8էս էջ 2)

ՄԵԾ ՀԻՒՐԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

252 ՄԻԼԻՈՆԻ ՆՈՐ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա.Մ.Հ.ԻՆ

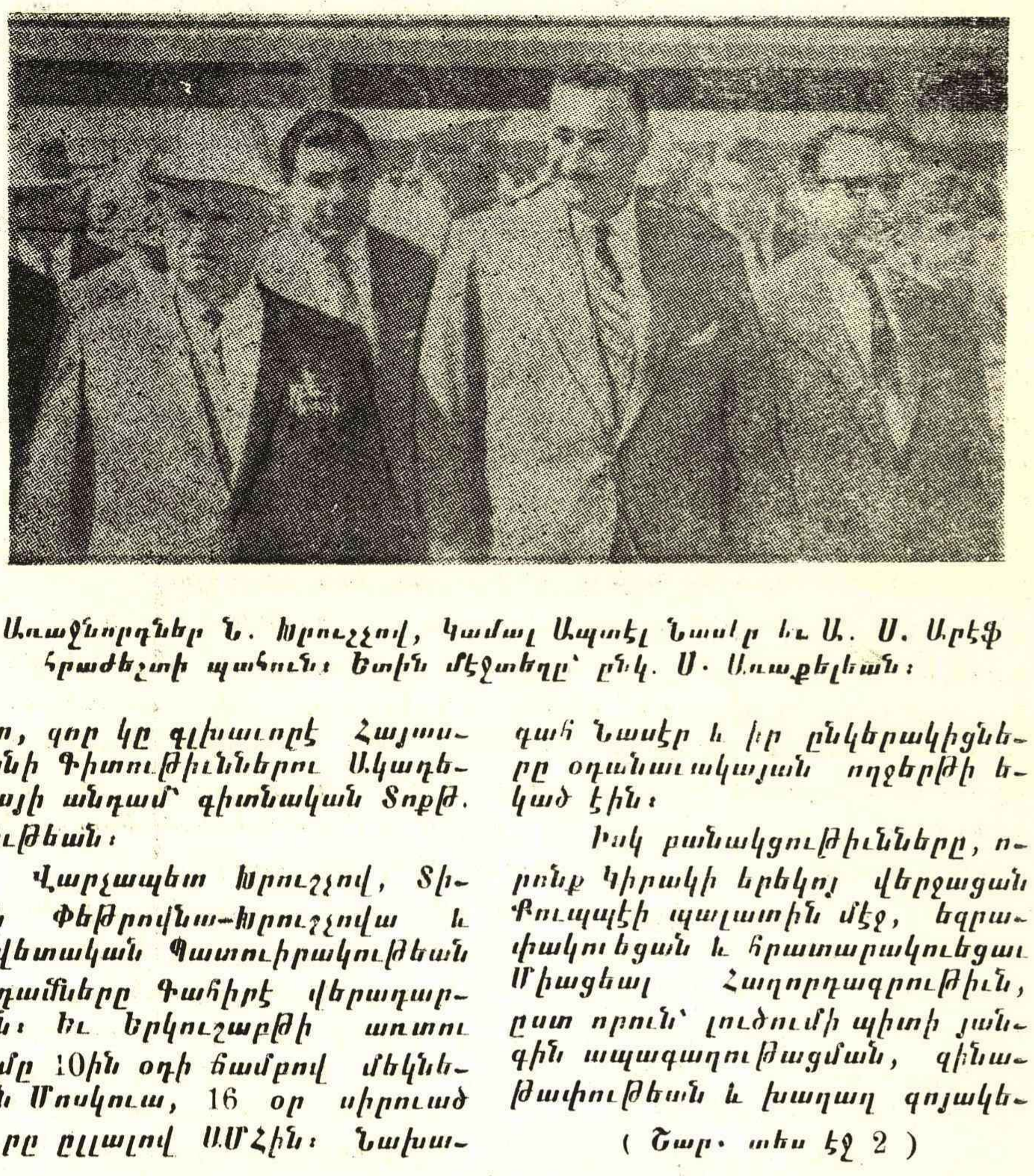

Օդակայանին մէջ, մեկնումի պահուն

Ցատուկ շոգեկառքով, Գահիրէէն Աղեքսանդրիա մեկնեցան Վարչապետ Խրուշչով, Նախագահ Նասէր և իրենց ընկերակիցները, Հինգշաբթի, Մայիս 21ին: Շոգեկառքը կանգ առաւ Պէնհա, Թանթա և Տամանհուր՝ ողջունելու համար ժողովուրդը: Աղեքսանդրիոյ քաղաքին մէջ՝ բաց ինքնաշարժով շրջան մը ընելէ ետք՝ հիւրերը իջան Ռաս էլ Թինի պալատը: Երեկոյեան՝ Մամուրայի ամառանոցը տեղի ունեցան կարեւոր մեծ խօսակցութիւններ և խորհրդակցութիւն՝ ԱՄՀի և Ս. Միութեանց յարաբերութեանց, Միջին Արեւելքի կացութեան և միջազգային հարցերու շուրջ: Ապա՝ Մոնթազայի պալատը:

ԱՄՀի «Սուրիա» նաւուն ըսպաները մեծ ընդունելութիւն մը սարքեցին ի պատիւ «Արմենիա» նաւու անձնակազմին:

Մինչ Գահիրէի մէջ՝ ԱՄՀի Ճարտարարուեստի փոխ-վարչապետ Տոքթ. Ազիզ Սըտքի խորհրդակցութիւն մը կ'ունենար Հողային Բարեկարգումի և Ոռոգմանց Սով. Պատուիրակութեան

Առաջնորդներ Ն. Խրուշչով, Կամալ Ապտէլ Նասէր եւ Ա. Ս. Արէֆ հրաժեշտի պահուն: Ետին մէջտեղը՝ ընկ. Ս. Աւաքելեան:

հետ, զոր կը գլխաւորէ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ՝ գիտնական Տոքթ. Դաւթեան:

Վարչապետ Խրուշչով, Տիկին Փեթրովնա-Խրուշչովա և Սովետական Պատուիրակութեան անդամները Գահիրէ վերադարձան: Եւ Երկուշաբթի առտու ժամը 10ին օդի ճամբով մեկնեցան Մոսկուա, 16 օր հիւրուած հիւրը ըլլալով ԱՄՀին: Նախագահ Նասէր և իր ընկերակիցները օդանաւակայան ողջերթի եկած էին:

Իսկ բանակցութիւնները, որոնք Կիրակի երեկոյ վերջացան Քուպպէի պալատին մէջ, եզրափակուեցան և հրատարակուեցաւ Միացեալ Հաղորդագրութիւն, ըստ որուն՝ լուծումի պիտի յանգին ապագաղութացման, զինաթափութեան և խաղաղ գոյակե-

(Շար. տես էջ 2)

ԱՄՀ - ԻՐԱՔ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Երեքշաբթի 26 Մայիս, կէսօրին, Նախագահ Նասէրի եւ Իրաքի Հանրապետութեան Նախագահ Ապտէլ Սալամ Արէֆի միջեւ ստորագրուեցաւ խիստ կարեւոր համաձայնութիւն մը՝ աւելի մօտիկ միացումի մը համար: «Այս գործակցութիւնը՝ երկու եղբայր երկիրները պիտի տանի դէպի Միացում, համաձայն առ համաձայն» կ'ըսէ միացեալ պաշտօնական հաղորդագրութիւնը:

ՆԵՀՐՈՒԻ ՄԱՀԸ

Չորեքշաբթի, 27 Մայիս 1964ին՝ աշխարհ սգաց մահը Հնդկաստանի կարողի վարչապետ Նեհրուի, որ համաշխարհային խաղաղութեան ախոյեան մը եւ հայկական դատի բարեկամ մըն էր:

ԱՐԷՖ ԵՒ ՆԱՍԷՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այսու կը հաղորդենք յարգոյ հասարակութեան որ Կիրակի, 24 Մայիս 1964ի երեկոյեան, Գահիրէի Հայոց Առաջնորդական փոխանորդ Արժ. Տ. Սահակ Քհնյ. Տաքարեան պատասխանելով Սովետ Միութեան Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովի և իր տիկնոջ հրաւէրին, ներկայ գտնուեցաւ Ա.Մ.Հ.ի Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի և իր տիկնոջ ի պատիւ տրուած ճաշկերոյթին, Քուպպէի Նախագահական պալատի պարտէզներուն մէջ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԳՐ. ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

Գահիրէի Եղիայեան Սան ուց Յանձնախումբը յատուկ յայտարարութեամբ կը հաղորդէ որ Կիրակի, 31 Մայիս 1964, Ս. Էջմիածնի տօնին օրը հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի և տեղի պիտի ունենայ Հայրապետական Մաղթանք, ապա Հոգեհանգիստ՝ ի յիշատակ բարերար Գր. Եղիայեանի, և ընդունելութիւն Ազգ. Առաջնորդարանին մէջ՝ Նախագահութեամբ Տ. Մամբրէ Ս. Արք.ի։ Հրաւիրուած են Եղիայեան սան-սանուհիները, Ազգ. Բաղ. Ժողովի անդամները և մամուլը։

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ, 22 Մայիս, խմբագրատունս այցելեց ուսուցիչ-գրագէտ Պր. Յովսէփ Թրգրեան, Նայրոպիի (Քենիա) մեր բազմամեայ աշխատակիցը, որ Ա.Մ.Հ.էն անցնելով կ'երթայ միացեալ Նահանգներ, իբրեւ հիւր իր ազգականներուն մօտ մնալու համար չո ս ամիս:

Պր. Թրգրեան Գահիրէ մնաց երբ օր. այցելեց Գալուստեան Ազգային Վարժարան եւ ատակերտներու ցուցահանդէսը. Կիրակի, 24 Մայիս, ներկայ եղաւ Ներգաղթի Լիազօր Պատուիրակներ Ընկ. Ա. Նանագիւլեանի եւ Խ. Մոսինեանի զեկուցումներ ոյթին՝ Հայկ.Ընթերցարանի մէջ եւ մեկնեցաւ այսօր:

Բարի նաւապարհորդութիւն կը մաղթենք մեր սիրելի աշխատակից Պր. Յովսէփ Թրգրեանի:

**

Մայիս 27ին խմբագրատանս մէջ ընդունեցանք Խարթումի Ազգ. վարժարանի Տնօրէն-Դաստիարակ Պր. Օննիկ Գալուստեանը, որ Գահիրէ եկած է իր արձակուրդի օրերը անցնելու իրեններուն հետ։

Պր. Գալուստեան մեզի տուաւ չահեկան տեղեկութիւններ Սուտանահայ գաղութին մասին, ու մեզի տրամադրեց Ազգ. վրժ.ի տարեկան տեղեկագիրն ու բազմաթիւ նկարներ, զորս պիտի հրատարակենք յաջորդով։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

բենասէր ճակատէն, գացին նոյնիսկ յետադիմական ակումբները՝ այնտեղ միասին ճաշ ընելու, ուխտքի խմելու և պատկեր քաշուելու ... Այդ ժամերուն կամ օրերուն՝ մոռցուեցան իրենց կեանքը վտանգի տակ դնելով երբեմն հայրենասիրական սուր պայքար տանող յառաջդիմական տարրերը։ Կարծես թէ այլեւս պէտք չկար անոնց։

Զուշացաւ սակայն յուսախաբութիւնը և «հաշտամոլ» մարդիկ ը, իրենց թերացումը պարտկելու համար, անոր ականջ ...իւններ ունեցան իրենց քծնող վերաբերմունքը ուրիշներու մօտ տեսնելու։

Կարգ մը գիտակից հայերու՝ Խորէն Ա. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, դէպի Երուսաղէմ ուղեւորութեան, անբաղդատելիօրէն շատ աւելի թեթեւ կը կշռէր քան վերև յիշուած ոմանց անսկզբունք «սիրաբանութիւն»ը։ Այսու ամենայնիւ, լիտրշիփը իր ձեռքին մէջ ունենալու յաւակնութիւն մը — որ սքողուած կը մնար գուցէ մինչև այդ օրը — իր գլուխը ցոյց տուաւ։ Եւ ցաւալի է հաստատել, որ ճի՛շդ յետադիմականներուն նման, ոմանք սկսան մենատիրական ախորժակներ ցոյց տալ։

Երեւան եկաւ ծրագիր մը։ Դիրքերը գրաւելու կամ խափանարարութեան հաւաքական ծրագիր մը, որուն առաջին տեսիլին ականատես եղանք Միջին Արեւելքի մէջ, վերընձիւղող թերթի մը դէմ յարդարուած ճակատով կամ հասարակաց փոքր դաշտի մը վրայ կատարուած ռազմափորձով մը։ «Անբաղձալի» հռչակուած էին սկզբունք և նկարագիր, աշխատասիրութիւն և անձնուիրութիւն, անհատականութիւն և հեղինակութիւն ունեցող տարրեր։ Ու բացուեցաւ խուլ պայքար՝ անոնց դէմ, իրենք զիրենք ազգասէր դաւանող խմբակցութեան մը կողմէ։

Ով էր շահողը, սակայն, այս դժբախտ ա՛ն...ժամկացուցադրումէն։ Բնակա՛ն է՝ յետադիմութիւնը։ Փակուած դաշտը կը վերաբացուէր։

Այժմ, աւելի հզօրապէս՝ քան երբ և է, խի՛ստ կենսականութիւն, այժմէականութիւն և անհրաժեշտութիւն ստացած են սփիւռքահայ ազգային գործերը։ Դաղութահայ ազգային մեքենաները վերակազմակերպելու, ապա՝ ազգապահպանումի և հայրենադարձութեան կարեւոր աշխատանքներէն զատ, կը գտնուինք նաև Մեծ Եղեռնի 50 ամեակին առջև, ու Հայ Դատը վերարծարծելու պահանջ մը կ'ընդգծուի։ Դժբախտաբար, այս իրականութեան դիմաց, հայրենասէր ճակատին մօտ, համագործակցական ոգին (չըսելու համար միասնականութիւնը) հարուած մը կրած է այսօր։

Յոյս մը, յոյսի նշոյլ մը, այս անմխիթար կացութեան մէջ. Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութեանց համար՝ յետադիմական ուժերու դէմ հայրենասիրական մէկ ճակատի ստեղծումին փո՛րձն էր առիկա։ Սակայն՝ անցա՜ւ...

Մեր այս նկատողութիւնները, որոնք կը ձգտին զգացնել հայերու մօտ տկարացումը համագործակցական ոգիին, սփիւռքի հայութեան հոգերուն բարձումը կ'ուզէն սեւեռել զատողութեանը այն մարդոց, որոնք անձնական զգացումներով և անձնական հաշիւներով չե՛ն առաջնորդուիր, ու ընդհանուրին շահը չե՛ն զոհեր իրենց իբր թէ վիրաւորուած եսին կամ վտանգուած դիրքին։ Համագործակցական ոգիի բացակայութիւնը, եթէ անհատներուն տուժել կուտայ մէկով, տասնապատիկ անգամ աւելի վնաս կը պատճառէ հաւաքականութիւններուն։ Եւ ասիկա իմաստուն ընթացք չէ՛ կրնար կոչուիլ։

Մենք չեւարտեցինք։

ՈՂՋԵՐԹԻ ԳԻՐ

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք՝ որ խումբ մը աղեքսանդրահայ հայրենադարձներ՝ Վարչապետ Խրուշչովին յանձնած են, հայրենադարձութեան գործին անոր ընծայած դիւրութեանց համար շնորհակալութեան գիր մը, միեւնոյն ատեն մաղթելով ողջերթ:

Կը շնորհաւորենք նախաձեռնողները։

**

ՊԱՏՈՒԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ՎՐԺ. ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ

Հայկ. Ընթերցարանի Պատանեկան Շարժման Վարիչ Մարմնի սարքած պատուասիրութիւնը, ի պատիւ հայ ուսուցիչներու, տեղի ունեցաւ Եշ. 21 Մայիս 1964ի երեկոյեան, խիստ յաջող պայմաններու տակ։

Մանրամասնութիւնը յաջորդով։

**

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Երիտասարդ բժիշկ Շաւարշ Քրիսեան իր առաջին դասախօսութիւնը տուած էր Հ.Բ.Ը.Մ.ի մէջ։ Իր երկրորդ դասախօսութիւնը 20 Մայիսին, ան տուաւ Գեզարուեստասիրացի մէջ՝ «Հորմոններու գործունէութեան» մասին։ Խիստ յաջող անցաւ այս դասախօսութիւնն ալ։

**

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Գալուստեան վրժ.ի Գծագրութեան և Ձեռական աշխատանքներու ցուցահանդէսը բացուեցաւ Ուրբաթ, Մայիս 22ին։

«Ախնաթոն» Յունիս 1ին կը բանայ իր ներթական արուեստահանդէսը։ Կը ցուցադրուին Քամէլ Խ սրհճայի քանդակագործութիւններն ու գծագրութիւնները։

«Այծեմնիկ» Տիկնանց Միութիւնը՝ Աբիկեան Հանգստեան Տան մէջ կը բանայ, Յունիս 5ին, ձեռական աշխատանքի իր մեծ ցուցահանդէսը։

**

ԱՊԱՔԻՆԱԾ

Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք մեր բարեկամներուն, թէ ընկեր Զաւէն Պալաեան, որ երեք շաբաթ առաջ յաջող գործողութեան մը ենթարկուած էր Ղպտիական հիւանդանոցին մէջ, բոլորովին ապաքինած է եւ ելած հիւանդանոցէն: Ան քանի մը շաբաթ հանգիստ ընելէ ետք՝ կը վերադառնայ իր գործին:

Վարչութիւն «Ջահակիր»ի

ՄԵԾ ԺԻՒՐԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

(Շար. Ա. էջէն)

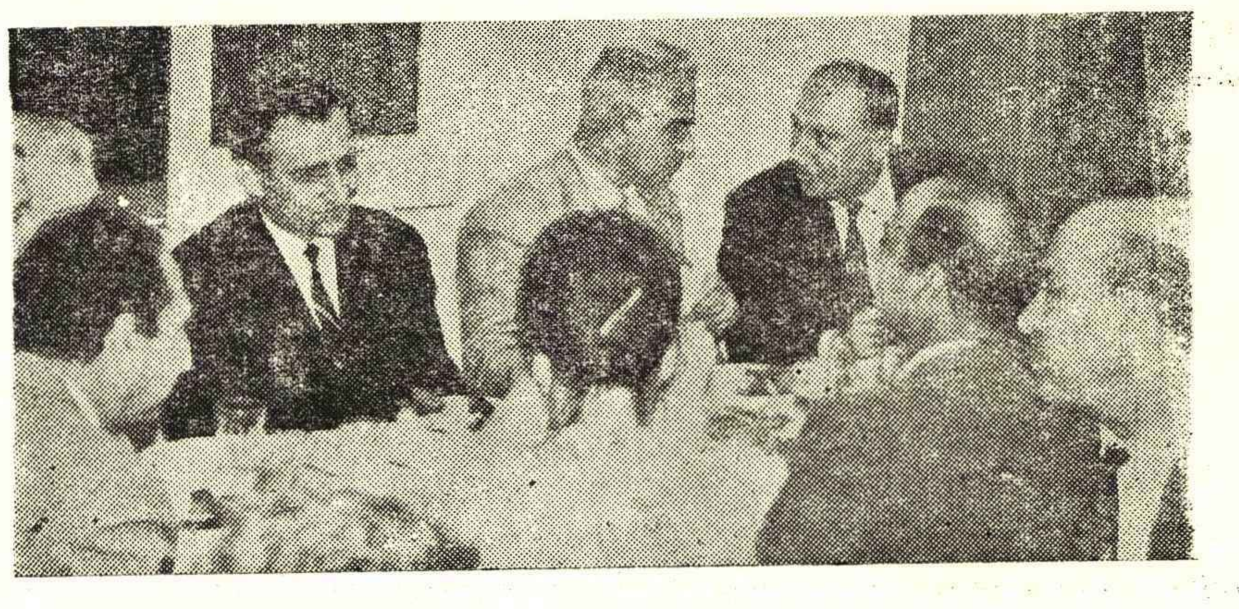
ցութեան հարցերը։ Սովետական Միութիւնը 252 միլիոն ռուբլիի փոխատուութեամբ մը պիտի օժանդակէ ԱՄՀի հզգամեայ բ. ծրագիրին, բացի 1000 ֆետտան հողի բարեկարգումէն, զոր ի գլուխ հանելէ ետք՝ կազմածներով մէկտեղ պիտի նուիրէ ԱՄՀին։ Այս հաղորդագրութիւնը 18 էջ է։

Վերջին ժողովէն ետք, կատարուած էր շքանշաններու յանձնումը Նախագահ Նասէրին և Փոխ-Նախագահ Ամէրին. Խրուշչովի կողմէ, որ Նասէրը հրաւիրեց Մոսկուա այցելել։ Դիշերը, Խրուշչով տուաւ իր հրաժեշտի ընդունելութիւնը՝ ի պատիւ մեր Նախագահին։ Խօսեցան երկու առաջնորդները։

Մեծ հիւրերուն մեկնումէն և հաղորդագրութեան հրատարակումէն ետք, քաղաքական և ընկերային շրջանակները կը վերլուծեն երեւոյթները։ Անոնց պիտի անդրադառնանք մենք եւս։ Համաշխարհային մամուլը շահագրգռութեամբ կը հետեւի Ա.Մ.Հ.ի պատմական այլակերպումին։

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 24 Մայիս, կ. ե. ժամը 8.30էն սկսեալ, տեղի ունեցաւ ժողովրդային աննախընթաց հանդիպումը, զոր Հայկ. Ընթերցասրահի վարչութիւնը կազմակերպած էր Հայրենադարձու-

Պատուիրակները շրջապատուած սրահի վարչականներով

թեան պատուիրակ ընկեր ԱՇՈՏ ՆԱՆԱԳԻՒԼԵԱՆի հետ։ Նախորդ օրը արդէն Գահիրէ ժամանած ըլլալով նաև երկրորդ պատուիրակ ընկեր ԽԱԼԱԹ ՄՈՍԻՆԵԱՆԸ, ժողովուրդը բախտն ունեցաւ վայելելու երկու պատուիրակներուն ալ ընկերակցութիւնն ու լսելու անոնց զեկուցումները։ Բազմութիւնն աննախընթաց էր։

Նագրուած երկերէ։ Ապա խօսեցան ընկերներ Խալաթ Մոսինեան և Աշոտ Նանագիւլեան, հանգամանօրէն պարզելով հայրենադարձութեան պարզ ու գեղ ազգային նշանակութիւնը և իրենց աշխատանքին փուլերը։ Այս տարի եւս՝ եգիպտահայոց կարաւանը պիտի մեկնի «Արմենիա» նաւով՝ դէպի մայր հայրենիք։ Այս մասին պիտի անդրադառնանք առանձին։

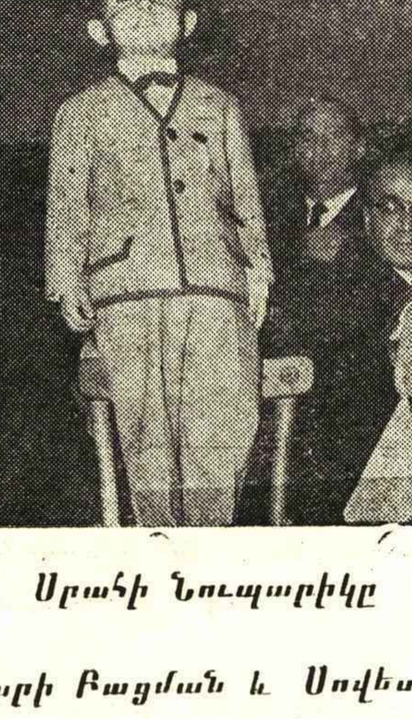
Ժողովրդային հանդիպումէն ետք՝ տեղի ունեցաւ Վարչութեան սարքած ճաշկերոյթը՝ ի պատիւ Ընկեր Պատուիրակներու։

Արտասանեցին և երգեցին՝

Պատուասիրութեան ընթացքին

Բացման խօսքն արտասանեց Հայկ. Ընթերցասրահի Վարչ. Ատենապետ Ընկ. Եգնիկ Վեցիկեան, պարզելով թէ ի՛նչ է հայրենադարձութիւնը մեզի համար և թէ Հայկ. Ընթերցասրահի շրջանակը ի՛նչ դեր խաղացած է ու խաղալու է այս ազգաշէն ձեռնարկին մէջ։ Այդ առթիւ վեր առնուեցան Վարչապետ Խրուշչովի այցի, Ձը-

Սրահի Նուպարիկը

բամբարի Բացման և Սովետական օժանդակութեան բարեբաստիկ իրողութիւնները ԱՄՀի մէջ։

Օրք. Մար. Խաչիկեանի և Սոնա Եագուպեանի յատկանշական արտասանութիւններէն ետք, ունկնդրուեցան անցեալ տարուան հայրենադարձներու եւ ոյթները՝ ձայ

Օրք. Մարօ Պալաեան, Մայտա Պալաեան, Տիկ. Մ. Յակոբեան, ըն՛. Գր. Նիկողոսեան և փոքրիկն Նուպար Պահարեան։ Բաժակներ առաջարկուեցան հիւրերուն, մայր հայրենիքին, ԱՄՀի և իր ժողովուրդի յաղթանակներուն, մեր մեծ բարեկամներուն, հայրենադարձներուն ու մեր նուիրականութեանց կ'նացը։ Խօսեցան՝ երգահան Եգ. Յակոբեան (որ սեղանապետ էր միեւնոյն ատեն), ընկերներ Խ. Իսկէնեան, Ա. Տատուր, Հ. Ժամկոչեան և Տիկ. Սոնա Գապանճեան։ Մտերմիկ գեղեցիկ զրոյց մը ունեցաւ ընկ. Խալաթ Մոսինեան, պարզելով շահեկան նորութիւններ հայրենադարձական աշխարհէն։

Ն. Մ.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ընկեր Կ. Ս. Աչապահեանին, Պուէնոս Այրէս.— *«Սաւթ-էլ-Արապ» Ռատիոկայանի (ԱՄՀ) երոյթը, ի նպաստ Հայկ. Եղեռնի, մեծ ընդունելութիւն գտած է։ Գրեցէք ուղղակի* E.S.B., *էլուի* փողոց Գ հիւէ, *որեւէ օտար լեզուով իսկ, ձեր տպագրեալ անունը կրող նամակի թուղթին վրայ։*

ԵՍ ԾԱՐԱՒ ԵՄ, ՀԱՅՐԻԿ

Գրեց ԳՐԻԳՈՐ ՔԵՇԻՇԵԱՆ

Նրանց տարիքային տարբերութեան մասին երկու կարծիք կայ։ Եթէ եղբօրը հարցնես, նա անմիջապէս կը պատասխանի.

— Դէ, Ծովինարը փոքրիկ աղջիկ է, նրան հետ խօսել չարժէ։

Անշուշտ նրան համակարծիք չէ քոյրը։ Այդ պահին նա կարող է ոչինչ չասել, նա կարող է բաւականանալ դէմքի ինչ-որ ծամածռութեամբ, ուսերի ինչ-որ շարժումով, բայց կը շարունակէ ամէն ինչում չափուել եղբօր հետ։

— Ես արդէն շատ լաւ լողում եմ,— ասում է Սամուէլիկը և թաքուն հետեւում հօր արտայայտութեանը,— ամէն օր ես անցնում եմ որոշուած սահմանը և մինչեւ ազատարար նաւակների մօտենալը վերադառնում եմ։

Հօր հայեացքը մթագնում է։ Նա ուզում է որդուն ասել, որ անշուշտ լաւ է լող տալ իմանալը, բայց և ոչ մի անհրաժեշտութիւն չկայ թոյլ տրուած սահմանից անցնել դէպի լճի խորքը, բայց չի ասում, որովհետև չի ուզում անհնազանդ լինել։ Փորձում է ինչ-որ արդարացուցիչ պատճառ գտնել։

— Խորը տեղում աւելի հեշտ է լողալը, հայրիկ,— ասում է նա,— և բոլորովին էլ վտանգաւոր չէ, երբ լողալ գիտես։ Այ, Ծովինարը փոքր աղջիկ է և չեմ թողնում, որ ափից հեռանայ։ Նա լող տալ չգիտէ։

— Ես լող տալ արդէն գիտեմ հայրիկ,— փայլում են Ծովինարի աչուկները,— ես նոյնիսկ բարձրից թռնում եմ ջրի մէջ։

Հայրը չի պատասխանում, բայց և լաւ չի էլ հասկանում, թէ ինչի՞ մասին է խօսում աղջիկը։ Նա շատ լաւ գիտէ, որ Սեւանում ոստնակներ չկան, բայց աղջկան չի հերքում։

— Ես այսօր կը նայեմ, թէ ինչպէս և որտեղից ես դու ջրի մէջ թռնում, կը նայեմ թէ ինչպէս և Սամուէլիկը սահմանն անցնում։

— Նա շատ քիչ է կարողանում լողալ, հայրիկ,— ասում է Ծովինարը եղբօր վրայ յարձակուելու ժամանակը եկած համարելով։ — Նա կարմիր նշանը չի անցնում։

— Անցնում եմ, անցնում եմ,— պնդում է Սամուէլիկը և միայն այն ժամանակ հանգստանում, երբ հօր աչքերի մէջ կասկածանք չի տեսնում։— Իսկ դու ափի մօտ պառկում ես ջրի մէջ, ձեռքերդ ու աչքերդ ես շարժում և կարծում, թէ լողում ես։

— Ես լողանում եմ, հայրիկ,— ասում է Ծովինարը տաքացած,— ես պառկում եմ ջրի մէջ, ձեռքերս ու ոտքերս շարժում եմ և լողում, այնքան արագ եմ լողում։

Հայրը, որդին և աղջիկը բլրից ցած են իջնում։ Սեւանը ներքեւում տարածւում է մինչեւ հեռուները և համարեա քնած է։ Գուցէ փոքր ալեակները կնճռոտում են նրա մակերեսը. բայց բլրի վրայից ոչինչ չի երեւում։ Օրը անամպ ու գեղեցիկ է, իսկ լիճը՝ կապոյտ ու անշարժ։

Լերան ետեւից դուրս եկած արեւը սկսում է տաքացնել, և նրանք արագացնում են քայլերը։

— Գնանք լճափ,— շտապում է Սամուէլիկը։

— Գնանք ու տես, թէ ես ինչքան լաւ եմ լողանում,— եղբօրը միանում է Ծովինարը։

Հայրը ժպտում է։

— Գնանք,— համաձայնւում է նա,— բայց լողանալու համար դեռ շատ շուտ է։ Այ, այնտեղ, ձուկ են որսում, գնանք դիտենք։

Երեխաների աչքերը փայլում են։

— Ես էլ եմ որսում,— ասում է Սամուէլիկը։— Կարթս գցում եմ ջուրը, հեռու ու սպասում եմ։ Ձկները գալիս, և ուզում են ուտել կարթի ծայրի որդը։ Նրանք կուլ են տալիս նաև կարթը եւ թելը շարժւում է։ Ես ձգում եմ թելը, ձուկը ձգում է միւս կողմից, ես հասկանում եմ որ նա ընկել է, սկսում եմ թելը քաշել եւ ահա, նրա ծայրին...

Քոյրը չի թողնում, որ եղբայրը շարունակի։ Այսքան երկար թողնելն էլ մի հրաշք էր։ Նա սկսում է խօսել։

— Ես էլ եմ բռնում, հայրիկ — ասում է նա։— Ես կարթը գցում եմ ջուրը. շատ հեռու ու սպասում։ Ձուկը գալիս ու կցում է կարթի ծայրը, ու ձգում իրեն։ Բայց ես աւելի ուժեղ եմ, ես նրան յաղթում եմ ու...

— Քանի՞ ձուկ ես բռնել Ծովինար,— հարցնում է հայրը։

— Շատ, այնքան բռնե՛լ եմ։

— Ո՞րքան։

— Շա՜տ։

— Քանի՞ հատ, Ծովինար։

Աղջիկը լռում է։ Լռում է, ոչ թէ նրա համար, որ անհամար են բռնած ձկները, այլ որովհետև չի ուզում սուտ խօսել, և չի ուզում խոստովանել։

— Ես մի անգամ բռնեցի, հայրիկ,— ասում է նա,— քաշեցի, արդէն հասել էր ինձ, բայց յանկարծ ջուրը ընկաւ և փախաւ.

— Նա ոչ մի ձուկ էլ չի բռնել, հայրիկ,— ասում է Սամուէլիկը։

— Իսկ դո՞ւ։

— Ես բռնել եմ։

— Քանի՞ հատ։

— Ես չեմ հաշուել, հայրիկ, բայց բռնել եմ։

Նրանք արդէն քայլում են լճափով։ Աւազը խշշում է նրանց ոտքերի տակ։ Ձկնորսները ուշադրութիւն չեն դարձնում եկողների վրայ։ Նրանք լարուած հետեւում են ջրի մէջ գցուած կարթերին։

Ջրի մէջ գցուած մի թել թեթեւ շարժւում է։ Ձկնորսը անմիջապէս լարւում է, յետոյ արագ ու վարժ շարժումներով դէպի իրեն է քաշում թելը։ Օդում կախւում է ձուկը։

— Բռնեց,— նախանձով ասում է Սամուէլը։— Նա ամէն օր բռնում է։

Ձկնորսը ձուկը դնում է կողքի ամանի մէջ, կարթը ստուգում ու նորից լայն շարժումով գցում է ջուրը։

— Ինչ գեղեցիկ,— ասում է Ծովինարը։

— Իշխան է,— գիտակ է ձեւանում Սամուէլիկը։

— Իշխան չէ, կողակ է,— հանգիստ ասում է հայրը։

— Մեռնելու է, մեռնելու է։

— Ծովինարի ձայնը խզւում է։

— Ասա նրան, որ ձկանը ազատի, հայրիկ։— Ասում է նա հօրը։

— Իսկ դու, քո որսացածներին ազատո՞ւմ էիր։— Հայրը շուռ է գալիս դէպի աղջիկը։

— Ես երբեք չեմ որսում,— ասում է Ծովինարը։— Ես միայն կարթը ջուրն եմ գցում, քաշում եմ նորից գցում։ Ասա նրան, որ ազատի, հայրիկ։

— Ձկնորսը հայրիկին չի լսի,— ասում է Սամուէլիկը։— Նա այդ ձուկը ուտելու է։

— Ուտելո՞ւ։— Ծովինարի աչքերը մեծանում են։— Նա այդ ձուկը ուտելո՞ւ է, հայրիկ։

— Իսկ դու ձուկ չե՞ս ուտում։

Աղջիկը մտածում է։

— Իշխան սիրո՞ւմ ես,— հարցնում է հայրը։

— Սիրում եմ։

— Ձկնորսն էլ է սիրում։

— Բայց սրան թող բաց թողնի։ Սա շատ փոքր է և գեղեցիկ։

— Աւելի լաւ է, գնանք լողանանք։— Ասում է հայրը։

Երեքով շարժւում են դէպի լողափ, որտեղ արդէն հաւաքուել են ուրիշներ։

Երեքով մտնում են ջուրը։ Սամուէլիկը անցնում է կարմիր կէտը ու վերադառնում։ Ծովինարը ափի մօտ պառկում է ջրի մէջ, ոտքերն ու ձեռքերը շարժում ու համոզում հօրը, որ ինք շատ արագ է լողում։

Յետոյ պառկում են տաք աւազի վրայ։

— Դու մինչև միւս ափը կարող ես լողալ, չէ՞, հայրիկ։ — Ասում է Ծովինար ու շարունակում։— Անշուշտ կարող ես։ Սամուէլիկն ու ես չենք կարող, որովհետև մենք դեռ փոքր ենք։ Երբ մեծանանք, կը կարողանանք չէ՞, հայրիկ։

— Դուք երբ մեծանաք, կը կարողանաք ամէն ինչ անել,— ասում է հայրը,— միշտ է, որ մեծանաք։

— Իսկ ե՞րբ կը մեծանանք,— ասում է աղջիկը։

— Երբ որ մեծանաք, ինքներդ կ'իմանաք, որ մեծացել էք ու ամէն ինչ կ'անէք,— ասում է հայրը։

Նրանք նորից են մտնում լիճը։ Սամուէլիկը նորից անցնում է կարմիր նշանը, իսկ Ծովինարը նորից պառկում է ափի մօտ, ջրի մէջ։ Յետոյ պառկում է աւազի վրայ։

Երբ այդպէս կրկնւում են բազմաթիւ անգամներ։

— Ես սոված եմ, հայրիկ,— ասում է վերջին անգամ Ծովինարը։

— Ես էլ,— ասում է Սամուէլիկը։

— Ես էլ,— նրանց է միանում հայրը։— Գնանք, մի բան ուտենք։

«Իշխան» ճաշարանը մօտ է, լճափին։ Երեքով նստում են սեղանին։ Մատուցողը մօտենում է։

— Ի՞նչ բերեմ,— հարցնում է նա։

(Շար. տես էջ 5)

ԽՐԱՏԱԿԱՆՔ

Կռուի մ'ըներ, քէն մի' պահեր, հեռն ու նախանձը ատէ,
Հացըդ բաժնէ ընկերիդ հետ, թշնամի՛իդ իսկ ժպտէ։

Խորը սրտիդ վիշտ մի' պահեր, հոգերը քեզ կը հիւծեն,
Մի' դժգոհիր, մի' տրտնջար կեանքին քեզի տուածէն։

Թէ' պէտք ունիս մօտը գընա դուն մարդերուն բաց-սրտով,
Թէ' պէտք չունիս՝ հեռու կեցիր, ու կը մնաս անխռով։

Կեանքը թէ իսկ փուշեր ցանէ ոտքերուդ դէմ արիւնած,
Ոսկի հորթին դէմ երբեք մի' խոնարհիր գետնամած։

Կինը վարդ է, կինը փուշ է, անկէ հեռո՛ւ միշտ կեցիր,
Վարդ մը ինչպէս ճամբուդ վըրայ՝ զայն լոկ դիտէ ու անցիր։

Սէրն հզօր է, սէրը հուր է, սէրը երկսայրի սուր է,
Թէ ամբողջը տուիր մէկուն՝ կը դառնայ ան քեզ կ'այրէ։

Բայց թէ կրցար սէրըդ բաժնել ամէն մարդոց հաւասար,
Վստա՛հ եղիր, սուրբ մը ինչպէս, երկինքի դուռը հասար։

1961 — Երուսաղէմ Գ. ՃԱՐՏԱՐ

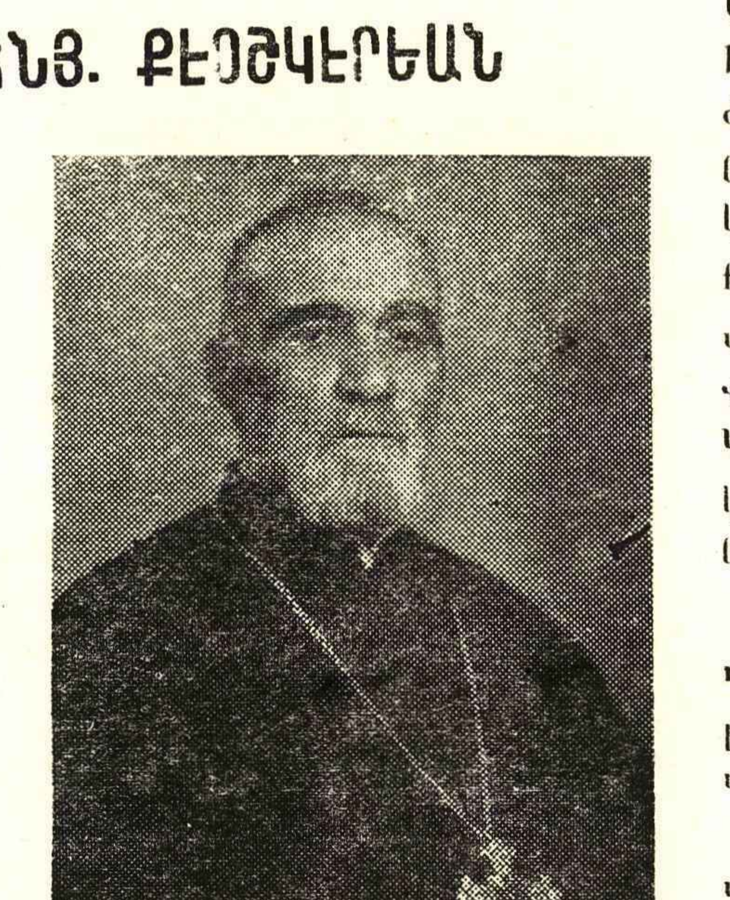

Պուքրէշի Օփերայի բեմին վրայ ներկայացուած է Վերտիի «Այտա»ն, մասնակցութեամբ հայ արուեստագէտներ Կարպիս Զոպեանի եւ Դաւիթ Յովհաննէսեանի։

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

Տ. ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆ

Շաբաթ, 2 Մայիս 1964ի երեկոյեան, հոգածու ձեռքերու մէջ ու շրջապատուած իր զաւակներէն եւ թոռներէն, Աղեքսանդրիոյ մէջ իր հոգին առ աստուած աւանդեց Արժանապատիւ Տ. Մեսրոպ Աւագ Քահանայ Քէօշկէրեան, Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ հաւատաւոր ու գործունեայ պաշտօնեաներէն մին։

Հինգ-վեց տարիներէ ի վեր իր առողջութիւնը խախտուած ըլլալով՝ Աղեքսանդրիոյ Ազգային Իշխանութեան կարգադրութեամբ, հանգստեան կոչուած էր ան, իր կեանքի վերջալոյսին, իր կամքէն անկախ, հեռու էր գործօն մասնակցութիւն մը ունենալէ գաղութին եկեղեցական ու ազգային գործերուն մէջ, բայց միշտ սրտով ու հոգիով մօտ էր իր սիրած եկեղեցիին ու հօտին։

Աղեքսանդրահայ գաղութը բախտաւոր եղած է, նոյն ժամանակաշրջանին, իր մէջ ունենալով ուսումնական ու եկեղեցականի իրենց պարտականութեանց գիտակից քահանաներու շարք մը։ Տէր Վարդան, Տէր Հայկազուն ու Տէր Մեսրոպ (այժմ երեքն ալ հանգուցեալ), կողք կողքի, աւելի քան երեք տասնամեակներ (1923էն սկսեալ) ծառայեցին ու շէն պահեցին իրենց յանձնուած հօտը։ Անոնք գիտակցօրէն իրենց ուսերուն վրայ առած էին եկեղեցականի սքեմը, ու ճակատաբաց կեցին զայն մինչեւ իրենց յաւիտենական հանգիստը մտնելը։

Մինչ Տէր Վարդան Պոլսոյ Պէզնեան վարժարանէն շրջանաւարտ էր ու նախ քան եկեղեցական ասպարէզ ընդգրկելը՝ ուսուցչական պաշտօններ վարած էր, Տէր Հայկազուն եւ Տէր Մեսրոպ ժառանգաւորաց վարժարաններէ շրջանաւարտ եղած էին, առաջինը Երուսաղէմ, իսկ երկրորդը՝ Սիս։ Երկուքն ալ ի սկզբանէ եկեղեցականութեան համար պատրաստուած էին, ու երբ կուսակրօն չէին ձեռնադրուած՝ ապագային եղած էին արժանաւոր ու ժողովրդական քահանաներ, որոնց անքա՜ն պէտք ունի հայ ժողովուրդը ի սփիւռս աշխարհի։

Ամէն անգամ որ ինծի առիթ կը ներկայանար Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին ներս Տ. Մեսրոպ Հօր ժամերգութեան կամ պատարագին ներկայ գտնուելու՝ աչքիս առջեւ կը պատկերանար նոյնքան արժէքաւոր ու սիրուած եկեղեցական այլ դէմք մը՝ լուսահոգի Տէր Պսակ Քհնյ. Խաչիկեանը (1885-1953)։ Կարծէք նոյն դիմագիծը, երգելու կամ կարդալու նոյն եղանակը ունեցած ըլլային անոնք։

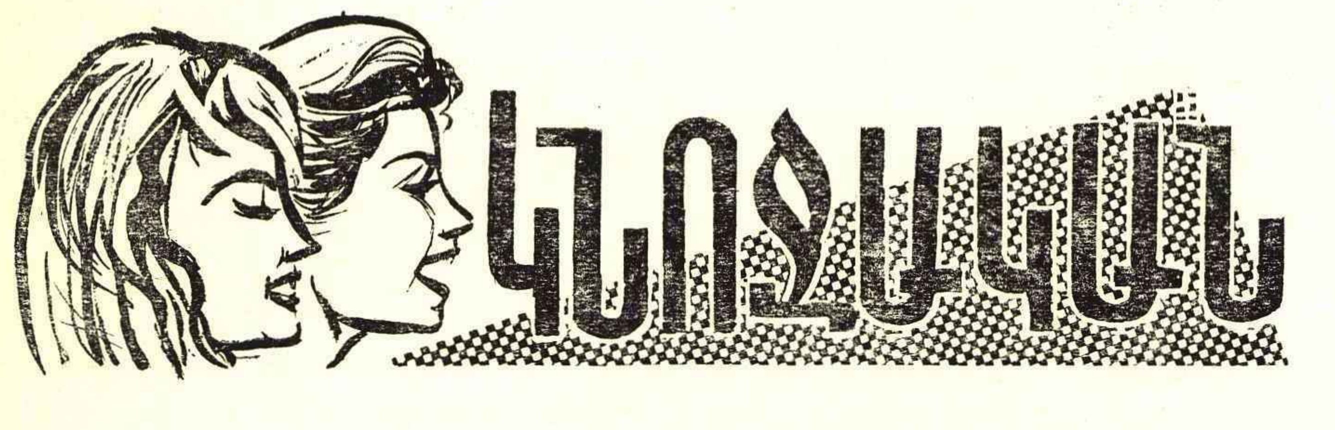
Իր մահուան առթիւ, կ'արժէ որ քանի մը հակիրճ տողերով մեր ընթերցողներուն ծանօթացնենք այս արժէքաւոր եկեղեցականը։

Աւազանի անունով Սամուէլ, ան ծնած է Այնթապ, 1884ին. որով ութսունամեայ՝ կը մտնէ գերեզման։ Եկեղեցասէր ընտանիքի մը զաւակը եղած է։ Նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն Հայկազեան վարժարանէն ներս, յետոյ անցած է Սիս, ուր աշակերտած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Մայրավանքի Ժառանգաւորացին։ Երեք տարի մնացած է այնտեղ (1899-1902), Կիրակոս Արք. Փէֆէզեանի տեսչութեան օրով։

Հետագային, ան յարգանքով ու օրհնութեամբ կը յիշատակէր իր ուսուցիչները — եկեղեցական թէ աշխարհական — որոնք իրեն ուսում ջամբած էին ի Այնթապ եւ ի Սիս։

1902ին վերադարձած է իր ծննդավայրը, ուր ուսուցչական

(Շար. տես էջ 4)

ԿԻՆԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մարդկութիւնը գիտակցութեան մէջ գտնուելէն ի վեր՝ կինը առեղծուածի մը վերածուած է այր մարդուն համար: Դիպուածաւ չէ որ Սփինքսը Յունաստանի մէջ ներկայացուած էր կնոջ մը գլուխով եւ ծոցով: Արդէն իսկ կը խորհրդանշէր այրերու անձկութիւնը կանացի անթափանցութեան առջեւ: Փուճ պիտի ըլլայ մեր մատենադարաններու գիրքերուն մէջ ուսումնասիրել կանացի խորհուրդին խորքը, քանի այդ գիրքերէն շատեր այրերու կողմէ գրուած են:

Նոյնիսկ հոլանտացի գիտնական Պիւյթէնտիժի, որ վերջինը եղաւ կինը վերլուծողը, բացատրութիւն մը չկարողացաւ կազմել: Ան թուանշաններ եւ վիճակագրութիւններ տալով հանդերձ՝ իր նախորդներուն նման բախեցաւ յուզական հակազդեցութիւններու:

Կինը բացարձակապէս համագրել ուզուելէ կուգայ ամէն չարիք:

Արդ, իր դիրքը, յատկութիւնները եւ թերիները, իրականութիւններէ աւելի առարկայական մանրամասնութիւններ են: Կինը կ'ապրի եւ կը գործէ ոչ թէ դէպքերու, այլ իր իսկ [illegible] համաձայն:

Այս իրականութիւնը ցոյց տուող խորհրդանշական փոքր մանրամասնութիւնը հայելիի առջեւ իր ման գալն է:

Իր դէմքին ուղղեալ քննադատական ակնարկը պճնասիրութեան արարք մը չէ, ինչպէս կը խորհին այրեր: Կը քննէ ան ինքզինքը մանրակրկիտօրէն եւ չափիկի մը նման վրան կ'անցնէ անհատականութիւնը՝ քանի հինէն ի վեր, նախ քան ամէն բան, ֆիզիքական երեւոյթ մըն է լոկ կինը:

Եթէ դէմքը յանկարծ ցոյց տայ իր տարիքը կամ տարիքէն աւելին, իր շուրջիններուն համար անբացատրելի շարք մը հակազդեցութիւններ ծայր կուտան: Տիկնոջ կամ օրիորդին տրամադրութիւնը իսկոյն կ'աւրուի անհանդուրժելի մթնոլորտ մը ստեղծելով իր շուրջ:

Կիներէն ոմանք մինչեւ իսկ անձնասպան կ'ըլլան չկարողանալով հանդուրժել ապերախտ տարիքի ֆիզիքական անպատեհութիւններուն: Մարթին Քարոլ մոլֆինով կը մխիթարուի, իսկ Էւա Կարտնըր քառասունըհինգ տարեկանին քաշուեցաւ արդէն սպիտակ պաստառէն:

Կիները չեն հանդուրժեր որ անցեալ եղանակը գործածուի իրենց համար. ինչպէս «ատենօք գեղեցիկ եղած էր» եւն.:

Կիներուն բարոյական անկումը հոգեբանական պատճառներէ յառաջ կուգայ յաճախ: Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ 40-45տարեկան 750 հազար կիներ ալքոլամոլութեան հետեւանքով կը գտնուին հիւանդանոցներու մէջ: Բոլորն ալ կը տառապին նոյն ախտէն: Ծերանալու մղձաւանջէն...:

Ահա թէ ինչո՞ւ առանց պատմութեան կինը, տանը գործերով զբաղող կատարեալ տանտիկինը, օրին մէկը ձանձրացած իր անշուք դիրքէն եւ ամուսնոյն կողմէ «ընտանի առարկայ» նկատուելէ, կ'ուզէ դուրս ելլել իր միջավայրէն՝ ջանալով չափուիլ իրմէ աւելի փայլուն եւ վայելուչ կիներու հետ:

Գալով արդիական կնոջ, հոգեբանները եւ մասնաւորաբար համբաւաւոր հոգեբոյժ Եունկի աշակերտ՝ Տոքթ. Հարտինկի համաձայն, «Կնոջ՝ յեղաշրջումը հասած է իր դժուարին շրջանին»:

Ամուսնութեան մէջ անյաջող նկատելով իր կեանքը եւ զգացականօրէն ալ այրէն անկախ նկատելով այլեւս ինքզինքը, կինը կը սկսի զարգացնել իր նկարագրին առնական մասը:

Ներկայիս կիները գրեթէ հաւասարած են այրերուն՝ բոլոր մարզերուն մէջ, առանց հրաժարելու իրենց կանացի շնորհներէն: Չեն նմանիր անոնք երբեմնի անհրապոյր «ֆեմինիսթ»ներուն:

Վալանթինա Թերեշքովա, գեղեցկագիտական հասարակութեան մը մէջ գիմնաստիկարդարանք եւ վարսայարդարանք անթերիօրէն կատարելէ յետոյ, արձակուեցաւ անջրպետին մէջ: Ժագլին Օրիոլ ալ համաշխարհային իր մրցանիշը տօնեց փարիզեան ամենավերջին նորոյթի համաձայն զգեստաւորուած,

Պճնասիրութիւնը արդիական կնոջ համար կանացիութեան մէջ քաջութեան արտայայտութիւնը կը դառնայ:

Սակայն ճակատագրական է կինը, աւա՜ղ կը շարունակէ միշտ աշխատող կինէն աւելի հրապուրել այրը:

Կա՞յ միթէ, Ադամը փորձութեան մատնող եւ Դրախտի կորուստին պատճառ դարձնող Եւայէն աւելի խորհրդաւոր կին մը...:

ՄԻՄԻ

ՍՐՏԱԳԻՆ ԿՈՉ

Գալուստեան Ազգ. Վարժարանաց Տիկնանց Խնամակալութիւնը, որ երկար տարիներէ ի վեր յառատ ճիգերով կ'ապահովէ չքաւոր իր սաներուն բազմապիսի կարիքները, հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Պարահանդէս մը, յառաջիկայ 7 Յունիսի Կիրակին, ի նպաստ իր Խնամակալութեան Ֆոնտին:

Դպրոցական հոգերով մտահոգուող ամէն ազգայինի ծանօթ է այն եւս, թէ ներկայի դժնդակ պայմաններուն մէջ, երբ բարգաւաճ գաղութս հետզհետէ կը նօսրանայ իր կենսունակ եւ զօրաւոր տարրերէն, որքան յարանուն դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի Խնամակալութեանս նուիրական գործը, որ կը գոյատեւէ տակաւին ի գին մեծ զոհողութիւններու, շնորհիւ համեստ ու նուիրեալ եւ բարեսէր ազգայիններու բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան:

Կազմակերպելով տարեկան այս Ձեռնարկը, հաւատաւոր եւ անվհատ, ինչպէս միշտ, Տիկնանց Խնամակալութիւնը կ'ապաւինի մեր սիրելի ազգայիններուն անվերապահ օժանդակութեան, շարունակելու համար իր ազգանուէր գործը, այնքան մօտիկ մեր ամենուն սրտին, եւ ջերմօրէն կը խնդրէ որ ամէն գիտակից եւ իրաւ ազգասէր սիրայօժար տրամադրէ իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը, իր նուէրներով եւ իր ներկայութեամբ ճոխացնելով այս Ձեռնարկին յաջողութիւնը, այն ազնիւ գիտակցութեամբ, թէ կ'օժանդակէ մեր չքաւոր դպրոցականներուն բարօրութեան ազգանուէր գործին:

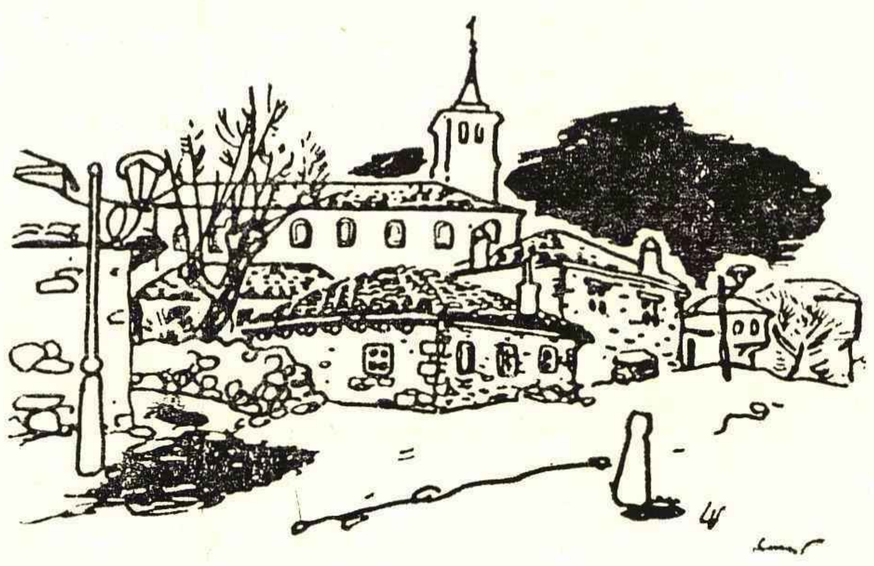
Տիկնանց Խնամակալութիւն

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՆԿԱՐԻՉ

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԱՍԵՐԵԱՆ

(Պուլկարիա այցելութեան առթիւ)

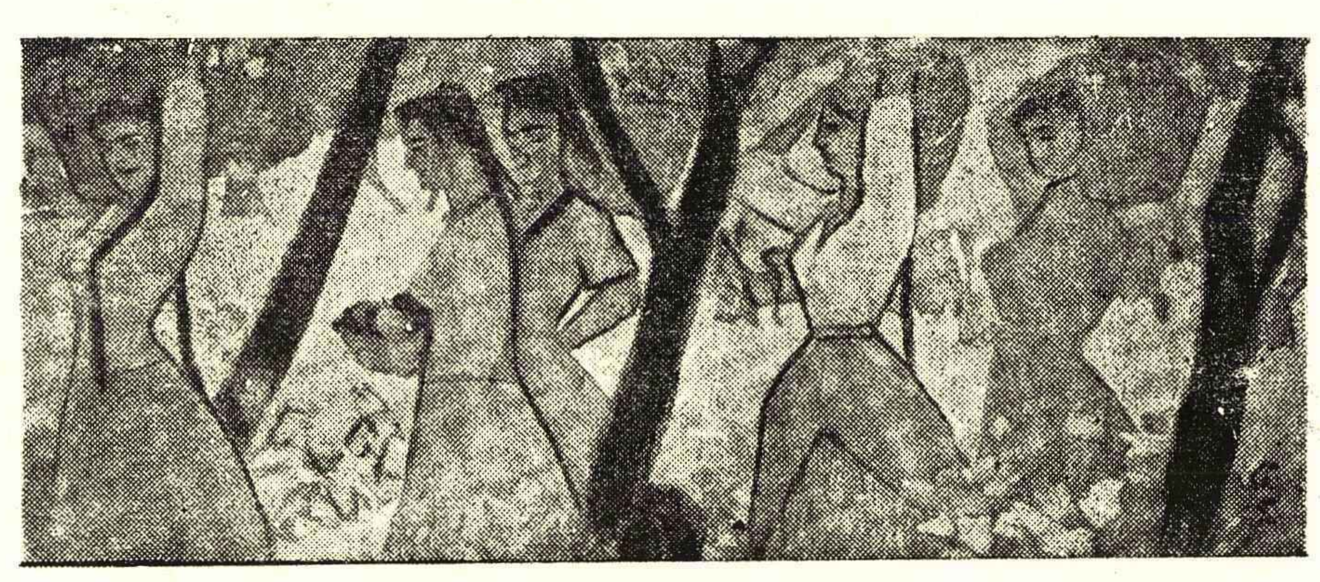

ՆԵՍԵԲԸՐ

Հայաստանէն արձագանգող իւրաքանչիւր ձայնին կամ անոր մասին ապրուած իւրաքանչիւր զգացում կրակէ սլաքի մը պէս կը թափանցէ ամէն մէկ հայու սրտի թաքուն ծալքերուն մէջ:

մասնակցէր Բուլղար նկարիչներու միութ՝ ան որպէս հիւր՝ ստեղծագործական գործուղումի համար ժամանող սովետական նկարիչներու խմբին:

Երիտասարդ հայ նկարիչներու

«Ոսկեայ Աշուն», Եղար՝ Լ. Մանասերեանի

Մեր ազգակից երիտասարդ նկարիչ Լեւոն Մանասերեանի այցելութենէն նման յուզում կրեցինք, առանց ոչ յափշտակութեան: Ան կը սերունդը, հայկական դարաւոր մշակոյթի հսկայական հարստութիւնը ժառանգած, իր ստեղծագործական խիզախումներով բաւարար ապացոյց կու տայ՝ որպէս շարունակողը անցեալի մեր կերպարուեստի աւանդներուն: Լ. Մանասերեանը այն երիտասարդ ուժերէն է, որոնք տեղ գրաւեցին հայ ժամանակակից կեանքին մէջ՝ որպէս թարմ հոսք:

Ծնած 1925ին Էջմիածին, իր տաղանդը ի յայտ կուգայ տակաւին կանուխ հասակի մէջ: Օժտուած ըլլալով բարոյական եւ մասնագիտական ձիրքերով, ան 1953ին յաջողապէս կ'աւարտէ Երեւանի գեղարուեստական ինստիտուտի գունանկարի ֆակուլտետը՝ յայտնի նկարիչ պրոֆ. Կիւրջեանի մօտ:

Իր աւարտական աշխատանքը՝ «Բամպակ» իւղանկարի կոմպոզիցիա, իրեն կը բերէ մեծ յաջողութիւն, անով մասնակցելով Մոսկուայի Համամիութենական ցուցահանդէսին:

Ֆակուլտետը աւարտելէ յետոյ, ան յաճախ կը մասնակցի ցուցահանդէսներու, կը նկարազարդէ գրքեր եւ դասագրքեր, կը ձեւաւորէ հրատարակչական երկեր, կ'աշխատի նաեւ կիրառական արուեստի մէջ: Իր յայտնի իւղանկարներէն՝ «Կէսօր» «Ոսկեայ աշուն», «Սայաթ-Նովա» եւայլն, մեզ կը տրամադրեն մտածել արտայայտչական միջոցներ որոնողի իր անհատ ոգիի մասին: Այս յաջողութիւնները արդիւնք են լաւատես բնաւորութեան:

Լ. Մանասերեան կը նկարազարդէ բաւական թուով գրքեր, որոնց մէջ «Փնիի Սէրը» (Ն. Հրաչեան), «Արշակ» (Պ. Միքայելեան), «Հրաշալի պարտէզ» (Վ. Տալեան) եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Մենք չենք կարծեր, որ այս տողերը կը սպառեն իր կենսագրութիւնը: Անոնք միայն սկիզբն են այնպիսի տաղանդաւոր նկարչի մը ստեղծագործութեան, ինչպիսին է Մանասերեանը: Կը մնայ մաղթել իրեն ստեղծագործական նորանոր յաջողութիւններ, հայկական կերպարուեստը բարձրարուեստ երկերով ճոխացնելու համար:

Սոֆիա Ա. ԱՍԼԱՆԵԱՆ
(Նկարիչ)

Տ. ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ

(Շար. Գ. էջէն)

պաշտօն վարած է տեղւոյն Հայկազեան վարժարանին մէջ: Տարի մը ետք, ան յաջորդաբար անցած է Քիլիս, յետոյ Տէօրթ Եոլ ու Իսկէնտէրուն, միշտ ուսուցչական պաշտօններով:

Սիրելով հանդերձ դասատուի իր պաշտօնը, ան իր նախապատուութիւնը տուած է եկեղեցական ասպարէզին, ու 1919ին, հազիւ 27 տարեկան, քահանայ ձեռնադրուած է Մարաշի մէջ, Ներսէս Եպս. Դանիէլեանէ ուր եւ եռանդուն գործունէութիւն մը ունեցած է մինչեւ չարագուշակ թուականը՝ 1915: Տեղահանութեան օրերուն, իր հօտին հետ աքսորուած է դէպի Տէր Զօր:

Ագնա-Գոյունի կայարանը, ուր կը հաւաքուէին կիլիկեցի աքսորականները, կը ծառայէր որպէս կեդրոն տեղահանութեան բաշխումին: Այնտեղ, Տէր Մեսրոպ, ճարպիկ հնարքով կրցած է իր գլխաւորած կարաւանը, մօտ 800 հոգի, դարձել տալ դէպի Սուրիա, Ճեպել Անլունի շրջանը (այժմ Անդրյորդանան): Անլուր տառապանքներէ եւ մահուան վտանգներ անցնելէ ետք, 1918ին, ծպտուած որպէս թուրք զինուոր, կ'ապաստանի Դամասկոս, ուր եւս կ'անցընէ գաղթականի դառն ու դժնդակ օրեր: Այնտեղ է որ Սաանեան Արքազան իրեն կը վստահի թուրք տուներէ հաւաքուած տարեց աղջիկներու ապաստանարանին տնօրէնութիւնը:

Գաղթականութեան ամբողջ տեւողութեան, իր ջանքերը չէ խնայած ամոքելու համար իր ազգակիցներուն ցաւերը: Օգնութեան հասած է ուր որ կրցած է: (Ամուսնացած էր 1906ին, Իսկէնեան ընտանիքէն Օր. Հայկանուշի հետ:)

1918ին, Դամասկոսի առաջնորդ Պետրոս Եպս. Սարաճեան (1870-1939), հետագային Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ), Դամասկոսի մէջ կը հիմնէ որբանոց մը, անապատներէն հաւաքուած որբուհիները պատսպարելու համար: Այս որբանոցին տեսչութիւնը կը յանձնուի Տ. Մեսրոպ հօր:

Զինադադարէն ետք, շրջան մը եւս Կիլիկեան թեմերու մէջ քահանայագործելէ ետք, 1921ին վերջնականապէս կը հաստատուի Աղեքսանդրիա, ու՛ր կը քահանայագործէ աւելի քան քառասուն տարի:

Կէս դարու իր քահանայական գործունէութեան երկար ժամանակամիջոցին, ան սիրուած ու փնտռուած հոգեւոր հայր մը եղած է: Իսկական տաներէց մը:

Երջանկայիշատակ Գէորգ Զ., ի տես Տ. Մեսրոպի բարւոք գործունէութեան, ու առաջնորդ Տ. Մամբրէ Ս. հօր միջնորդութեամբ՝ 1946 Մայիս 20 թուակիր կոնդակով մը անոր տուած է *Աւագութեան* աստիճան արտօնելով ծաղկեայ փիլոնի ու արծաթեայ խաչի գործածութիւն: Կաթողիկոսական այս շնորհումները լաւագոյն ապացոյցներն են հանգուցեալ Տէր Հօր արժանիքներուն:

Այս կոնդակը, որուն լուսատիպ պատճէնը հետագային Տ. Մեսրոպ հրատարակած է իր աշխարհաբար «*Ժամագիրք*»ին սկիզբը, կը սկսի հետեւեալ տողերով.

«Հասու եղեալ մեր, զի ի կողման քահանայութեանդ ցուցանես ըստ արժանւոյն արթնութիւն եւ ժրութիւն, ի պաշտամանց եւ հոգւոր խրատուք եւ օրինակաւ գործոց բարեաց՝ գրաւեալ իսկ է ձեր զսէր եւ զհամակրութիւն քեզ յանձն եղեալ ժողովրդեանդ: Այլ եւ զհետ լինես բարեկարգութեան, խնամատար եւ հսկող հանդիսանաս բարենախանձ ըղձիւք եւ սիրով:»

Հանգուցեալը եղած է նաեւ փնտռուած քարոզիչ մը: Եկեղեցւոյ բեմէն իր խօսած շինիչ քարոզները միշտ հետաքրքրութեամբ ունկնդրուած են ներկայ հաւատացեալներուն կողմէ:

(Շարունակելի)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՊԱՇՏ ՕՓԵՐԱ ՄԸ ★ ★ ԵՒ ԴԵՌԱՏԻ ՀԱՅ ՏԱՂԱՆԴ ՄԸ

Տասներեք տարիներէ ի վեր Էն. Բի. Սի.-ի օփերան իր խաղացանկին անբաժան մասը բռնած է, ամէն Ծնունդի գիշեր պատկերասփռելով «Ամալ և Գիշերուան Այցելուները» (Ամալ էնտ թը Նայթ Վիզիթըրզ) օփերան, բազմամիլիոն մեծ ու պզտիկ հանդիսատեսներու տալով հոգեկան վայելքով օծուն բեմադրութիւն մը:

Արդիական օփերայի վարպետ իտալացի Ճիան Կարլօ Մենոթթին է «Ամալ»ի յօրինողը: Ան 11 տարեկանին արտակարգ տաղանդ ցոյց տուաւ օփերա գրելու: Մենոթթի իր արուեստը կատարելագործեց Ամերիկայի մէջ: «Ամալ» օփերան յօրինելու համար իրեն ներշնչման աղբիւր ծառայեց պելճիքացի անուանի նկարիչ Հիրոնիմուս Պոշին մէկ իւղանկարը: «Ամալ» գրուեցաւ մասնաւորաբար պատկերասփիւռի համար և անոր անդրանիկ բեմադրութիւնը տեղի ունեցաւ 1951ին:

Աւանդական և կրօնական հիմք ունեցող այս օփերային բովանդակութիւնը սրտառուչ է: Քանի մը խօսք անոր մասին:

Օփերայի կեդրոնական դէմքը Ամալն է: Ցուրտ, լուրթ գիշեր մը, 12 տարեկան որբ, հաշմանդամ փոքրիկ հովիւ Ամալ, իրենց հիւղակին դրան առջեւ նստած, սրինգ կը նուագէր: Աչքերը վեր վերցնելով երկինքի վրայ տեսաւ արտասովոր փայլ մը, աստղեր որոնք լուսաւոր պոչեր ունէին, իսկ Արեւելքի կողմը մեծ ու պայծառ աստղ մը կը պսպղար:

Մայրը իր տան գործերը վերջացուցած, մէկ հատիկ զաւակը ներս կը կանչէր անկողին դնելու, իսկ տղան տարուած երկինքի սքանչելի տեսարանէն, չէր լսեր մօրը «Նե՛րս եկուր, Ամա՛լ, նե՛րս եկուր» կրկնակի կոչերը: Ընդհակառակն, իր ականջին կը հասնէր հովիւ ընկերներուն ձայնը: Շա՜տ կ'ուզէր երթալ, անոնց միանալ, բայց չէր կրնար, կաղ էր: Միշտ կը նստէր հիւղակին դրան առջեւ և քովի քարին վրայ կը դնէր իր անբաժան ընկեր անթացուպը, որ իր ձեռքով շինուած անտաշ գաւազան մըն էր: Հօրը մահէն ետք, իրենց ոչխարներու հօտը ծախուեցաւ: Հիմա միակ ունեցածը նիհար կատու մըն էր և հին վանդակի մէջ թռչնիկ մը:

Մայրը բարկացաւ իր տղուն անհնազանդ գտնուելուն համար և անգամ մը եւս հրամայական շեշտով կանչեց. «Ամա՛լ, շուտ նե՛րս եկուր»: Տղան ակամայ անթացուպին կռթնած՝ կաղալէն ներս մտաւ և սկսաւ մօրը պատմել. «Օ՜, մայրիկ, պէտք է դուրս երթաս, տեսնես երկինքը այնքան փայլուն, լոյսերու մէջ այնքան շողշողուն».— «Խե՜ղճ տղաս» ձայնը բարձրացուց մայրը, «ե՞րբ պիտի դադրիս սուտ խօսելէ, չափազանցելէ: Ուտելու բան չունինք, փայտի կտոր մը չկայ վառելու, ոչ ալ կանթեղ մը իւղ լոյսի համար, դուն ելեր մօրդ ցաւ կը պատճառես հէքեաթներ հրապարակելով: Անօթութիւնը մտքիդ ազդած է, տղա՛ս, վաղը երկուքս ալ պէտք է երթանք մուրալու»:

Մինչ Ամալ կը ջանար հանդարտեցնել մայրը, թէ շուտով ճարպիկ մուրացիկ մը պիտի ըլլար, անպատասխան պատուհանին ետեւէն նշմարեց որ քանի մը մարդիկ դէպի իրենց հիւղակը կը յառաջանան: Դուռը զարնուեցաւ, մօրը հրամանին վրայ Ամալ դուռը բացաւ և ակնախտիղ զգեստներով երեք թագաւորներ ներս մտան: Մայրը սկսաւ խոնարհիլ մեծափառ այցելուներուն առջեւ, իսկ տղան ապշած մնաց մօրը քղանցքին կառչած: Մելքոն, Գասպար և Պաղտասար մոգերն էին, որոնք երկնքի փայլուն աստղէն առաջնորդուած, Երկնային Մանուկին նուէրներ կը տանէին, սակայն իրիկունը յառաջացած, իրենք ալ յոգնած ըլլալուն, ուզեցին հոն գիշերել, առտու կանուխ շարունակելու համար իրենց ճամբան: Յանկարծ Ամալին վրայ քաջութիւն մը եկաւ, լեզուն բացուեցաւ և Պաղտասար մոգին քով կաղալէն երթալով, հարցուց.— «Թագաւորական արիւնը հասարակ մարդու արիւնէն տարբե՞ր է»: Եւ շատ զարմացաւ երբ լսեց, որ թագաւորներուն արիւնն ալ ճիշդ իր արիւնին պէս է:

Յոգնած մոգերը իրենց յատկացուած նստարանին վրայ երկնցան հանգչելու: Ամալ ամբողջ գիշերը չքնացաւ. կը մտածէր, թէ ինք ի՞նչ նուէր կրնար ղրկել Սուրբ Մանուկին: Եւ որոշեց ընծայել իր միակ ունեցածը՝ անթացուպը. «Ո՞վ գիտէ, թերեւս Մանուկը անթացուպի պէտք ունենայ, և... ասիկա ե՛ս, ե՛ս եմ շինած», կը մրմռար: Երբ մօրը յայտնեց միտքը, մայրը «չես կրնար Ամալ, չե՛ս կրնար» ըսելով սաստեց զինք:

Առաւօտեան մթնշաղին Ամալ կ'ուզէր մոգերուն քով երթալ, որոնք կը պատրաստուէին մեկնելու: Յանկարծ տարօրինակ թեթեւութիւն մը եկաւ վրան, զօրաւոր զգացում մը համակեց ամբողջ էութիւնը և... պատահեցաւ հրաշքը: Ամալ անթացուպը ձեռքը բռնած, առանց ինկալու յառաջացաւ մոգերուն քով և առանց երկընտրանքի անթացուպը երկնցուց անոնց, նուէր՝ Սուրբ Մանուկին: Մայրը ուրախութենէն կուլար և կը բացագանչէր «կը քալէ՜, կը քալէ՜»:

Իմաստուն մոգերը անմիջապէս հասկցան տղուն վեհ հոգիին վարձատրութիւնը: Ամալին ոտքը բուժուած էր: Եւ սկսաւ ցատկռտել երջանկութենէն, յետոյ մօրը քով վազելով, աղաչեց որ մոգերուն հետ միասին երթայ Սուրբ Մանուկը տեսնելու և Անոր նուիրելու իր անթացուպը: Մայրը վերջին անգամ համբուրեց իր տղան և խստիւ պատուիրեց Երբե՛ք, երբե՛ք, սուտ չխօսիլ:

Արշալոյսի վարդագոյն երանգները կը պայծառացնէին հորիզոնը: Ամալ, անթացուպը կռնակը կապած, սրինգին տուաւ հոգեհմայ եղանակ մը: Դուրսը՝ հովիւներուն երգերուն մէջէն անյայտացան Մեծ Այցելուները և իրենց հետ տարին Ամալը:

Անցեալ Դեկտեմբեր 25ին խաղին հերոս Ամալին դերը կատարելու համար ընտրուած էր հայազգի 12 տարեկան պատանի Քըրթ Եաղճեան, որդին երաժշտական աշխարհի քաջածանօթ Հայկ Եաղճեանի, հիմնադիր-ղեկավարը Ֆրեզնօ Ֆիլհարմոնիք Նուագախումբին:

Փոքրիկն Եաղճեան «Ամալ»ով իր երաժշտական նախամուտը ըրաւ: Բեմի վրայ երեւալուն՝ կրցաւ վստահութիւն ներշնչել, թէ տէրն է իրեն յանձնուած երկկողմանի բաժինին, ինչպէս «Նիւ Եորք Թայմզ» գրեց, ան «գիւտ մըն էր թէ՛ որպէս երաժիշտ և թէ որպէս դերասան»: Այս պատանեակը իր թարմ զիլ ձայնին մէջ դրաւ, մերթ որբ հոգիին թախիծը, մերթ յոյսի ոգեւորիչ շեշտը և մերթ իր մանկունակ սրտին յորդ ուրախութիւնը, որոնք իր կատարողական ձիրքին տուին որոշ դիմագիծ մը:

Այս արդիական օփերան ճոխ է երգաստացութիւններով, յանկուցիչ եղանակներով և հարուստ խմբերգներով: Եւ փորձառու դերերգիչներ, որոնց հետ դաշն համաչափութիւն պահեց Եաղճեան հայորդին, «Ամալ»ը դարձուցին նոր և փայլուն յաջողութիւն մը:

Մեր ազգային նախանձախնդրութիւնը ինչքա՜ն կը զօրանայ, տեսնելով մեր փոքրիկ հայ ժողովուրդի ծոցէն ընձիւղած նորանոր տաղանդներ, թէ՛ մեր հարազատ Մայր Հայրենիքի լուսաշող հորիզոնին վրայ և թէ տարաշխարհի համայնական ովկեանին մէջ, որոնք համբաւի կը տիրանան և կը վերցնեն հայ անունը աւելի բարձր ոլորտներու:

ՄԱՐԹԱ ԱՐՄԷՆ ԻՑՃԵԱՆ

«ՆՈՐ ՕՐ»

ԵՍ ԾԱՐԱՒ ԵՄ ՀԱՅՐԻԿ

(Շար. 3րդ էջէն)

— Իշխան,— ասում է հայրը:

— Լիմոնադ,— ասում է Ծովինարը:

— Երկուսից էլ,— ասում է Սամուէլիկը:

Կապոյտ ու անշարժ լիճը փռուել է նրանց առաջ: Թեթեւ քամին մանր կնճիռներ է սարքում լճի երեսին ու անմիջապէս էլ ջնջում է դրանք: Լսւում են լողացողների ուրախ ձայները: Մի մօթորանաւ ակօսում է լիճը արագ ընթացքով, ետեւին սպիտակ պոչ թողնելով: Ափից ու մարդկանցից մի քիչ հեռու ճայերը իջնում են ծով ու արագ բարձրանում են:

Մատուցողը սեղանին է դնում գոլորշի արձակող իշխանը, լիմոնադի քրտնած շշեր, և ուրիշ բաներ:

Երեխաները միանգամից հայեացքները կտրում են լճից ու յարձակւում սեղանին:

Ու կանգ են առնում:

Ծովինարը խոշորացած աչքերով նայում է ամանի մէջ անշարժ պառկած իշխանին, նայում է ու ցածր, ցածր ասում:

— Ես չեմ ուտի, հայրիկ, ես... սոված չեմ:

Եւ այդ անգամ, գուցէ և միակ անգամը, Սամուէլիկը մոռանում է ասել, որ Ծովինարը փոքր աղջիկ է և միայն փոքր աղջիկները անկարող են յանկարծ այդպէս բան ասել: Նա մոռանում է, յետոյ դանդաղ ցած է դնում պատառաքաղը և ձեռքի թեթեւ հազիւ նշմարելի շարժումով ամանը իրանից հեռացնում:

— Ես ծարաւ եմ,— ասում է նա հայեացքը սեղանից չկտրելով:

Հայրը բացում է լիմոնադի շիշը, լցնում նրանց բաժակները և մատուցողին կանչելով, ասում.

— Մեզ համար երեք բաժին խորոված բերէք, եթէ կարելի է:

Մատուցողը նայում է սեղանի վրայ գոլորշի արձակող իշխանին, բացատրութեան սպասում, ապա գլուխն օրօրելով դէպի խոհանոց գնում:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Մոսկուա, 22 Ապրիլ 1964

«Ջահակիր»ի խմբագիրին, ...գործիչին ու իմ բարեկամին.

«Ջահակիր»ն ինձ ոգեւորում է, ու ամէն մի նոր նրա համարը բարձրացնում է իմ տրամադրութիւնը՝ եգիպտահայ առաջաւոր մտածողի աւանդները բազմացնող այդ պարբերականը:

Մայիս 1ի տօնի առթիւ ընդունեցէք իմ բարի ցանկութիւններն ու հաղորդեցէք «Ջահակիր»ը պատրաստող, ստեղծող կոլեկտիւին:

Ձերդ՝

Ա. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

* * *

Սիրելի ընկեր,

Պարբերաբար ստանում եմ ձեր հրատարակած «Ջահակիր» շաբաթաթերթը: Սրտագին շնորհակալում եմ ձեզ և ձեր աշխատակից ընկերներին, օտարութեան մէջ հայ գիրն ու լեզուն կենդանի պահելու ձեր ջանքերի համար:

Ուրախ եմ մանաւանդ որ ողբ. ձեր հօր և ինձ բարեկամ հայրենասէր Մարտիրոս Պալաեանի արժանաւոր զաւակներն էք հանդիսանում:

Ձեզ յաջողութիւն և յարատեւութիւն եմ մաղթում. սիրալիր բարեւներով՝ ձերդ անկեղծօրէն՝

ԱՌԱՔԵԼ ՊԱՏՐԻԿ

Երեւան, 26-4-64 թ.

Յ. Գ.— Շնորհակալութի՛ւն հրատարակելու «Հայկ. Տարազի Պատմութիւն» իմ աշխատութեան մասին «Ջահակիր»ում տեղ գտած համակրական արտայայտութիւնների համար:

Այս առթիւ, խնդրում եմ ինձ տեղեկացնել թէ ո՞ր տեղից արտատպել էիք 1823 թ. «Հայ կամաւոր զինուոր»ի կերպարը:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՑԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
		ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ	
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

Մ Ր Ց Ա Ն Ք

ԿԱՐՃ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԻ, ՆՈՎԵԼԻ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ս.Ս.Հ.-ի մինիստրների սովետի ռադիոհաղորդումների եւ հեռուստատեսութեան պետական կոմիտէի արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւնը Սփիւռքի ռադիոունկնդիրների համար յայտարարում է կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան բաց մրցանակաբաշխութիւն: Հեղինակները նիւթերը պէտք է ուղարկեն իրենց անուն-ազգանունով եւ հասցէով:

Պատմուածքում, նովելում եւ բանաստեղծութիւնում ցանկալի է, որ շօշափեն խաղաղութեան, հայրենասիրութեան, ժողովուրդների բարեկամութեան, մարդասիրութեան, ազնուութեան, բնութեան, սիրոյ եւ այլ հարցեր:

ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ա.— Երկու առաջին մրցանակ՝ մէկը արձակի, մէկը բանաստեղծութեան: Տանողները կը ստանան հայ դասական եւ ժամանակակից գրքերից կազմուած գրադարան:

Բ.— Չորս երկրորդ մրցանակ՝ երկուսը արձակի, երկուսը բանաստեղծութեան: Տանողները կը բաժանորդագրուեն 1965 թ. համար «Գրական Թերթի» եւ «Սովետական Գրականութիւն» հանդէսին:

Գ.— Վեց երրորդ մրցանակ՝ երեքը արձակի եւ երեքը բանաստեղծութեան: Տանողները կը ստանան արժէքաւոր յուշանուէրներ.

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած գործերից լաւագոյնները նախապէս կը հաղորդուեն Երեւանի ռադիոյով:

Մրցանակաբաշխութեան նիւթերի ստացման վերջին ժամկէտն է 1964 թուականի Նոյեմբերի մէկը: Մրցանակաբաշխութեան արդիւնքները կը հրապարակուեն Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման օրը, Նոյեմբերի 29ին:

Մրցանակաբաշխութեան ներկայացուած նիւթերը հեղինակներին չեն վերադարձւում:

Մրցանակաբաշխութեան կարող են մասնակցել Սփիւռքի մեր բոլոր ռադիոլսողները:

Նիւթերը պէտք է ուղարկել հետեւեալ հասցէով:

Հ. Ս. Ս. Հանրապետութիւն, Երեւան, Ռադիօ Տուն, արտասահմանի համար տրուող հաղորդումների գլխաւոր խմբագրութիւն, «Կարճ պատմուածքի, նովելի եւ բանաստեղծութեան» մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ՌԱԴԻՈՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ
ԵՒ ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ՃԱՌԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

28 ՄԱՅԻՍ 1964

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՍՔԷԹ ՊՈԼ

Շաբաթէ մը ի վեր արդէն կը վայելենք ամերիկեան Պոսթոն Սելթիք պասքէթ պոլի փրոֆեսիոնել խումբը, որուն մարզիչն է ամերիկեան պասքէթ պոլի աշխարհին մէջ հռչակ շահած Ռետ Օէրպախ։

Այս խումբը իր առաջին ելոյթը ունեցաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ և պարտութեան մատնեց ԱՄՀի խումբը՝ 90ով 47։

Այս ամերիկեան խումբին Բ. ելոյթը տեղի ունեցաւ Կեզիրէի դաշտին վրայ, Երկուշաբթի 25 Մայիս երեկոյեան ժամը 8.45ին և պարտութեան մատնեց ԱՄՀի խումբը՝ 99ի դէմ 60 կէտերով։

Ա. կիսախաղը սկսաւ շատ արագ և 12րդ վայրկեանին երկու խումբերը 20ով հաւասար էին։ Այս տեսնելով՝ ամերիկացիները սկսան գնդակի աւելի արագ և ճշգրիտ փոխանցումներով վերջացընել Ա. կիսախաղը՝ 24ով 49, ի նպաստ իրենց։

Բ. կիսախաղը շարունակուեցաւ նոյն արագութեամբ և կրնամ ըսել որ ԱՄՀի խումբը ա՛լ աւելի արագեցուց իր խաղը, բայց հակառակորդ խումբի անդամներուն ֆիզիքական կազմը կը տիրապետէր ԱՄՀի խումբին վրայ ու 3 վայրկեան մնացած բ. կիսախաղի վերջաւորութեան ԱՄՀի խումբին պետը՝ 5 սխալներով դուրս կ'ելլէ և խաղը կը վերջանայ 99—60 արդիւնքով՝ ի նպաստ ամերիկեան խումբին։

Այստեղ կ'արժէ յիշել ԱՄՀի խումբի խաղացողներէն ատէլ Շարաֆը, Թաուֆիք և Սամի Շիլպայան (խմբապետ)։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ԴԱՐՊԱՍԱՊԱՀ ՄԸ

Ֆրանսայի ֆութպոլի այս տարուան առաջնութիւնը կը գլխաւորէ «Սենթէթիէն» խումբը, որ 18 մրցումներէ ետք՝ ստացած է 27 կէտ։ Խումբին մէջ կան շատ փորձուած խաղացողներ՝ երկրի հաւաքական թիմի անդամներ՝ Պեռնարտ, Ֆիրյէն, Հերբենը և ուրիշներ։

Հիմնական կազմին յաջողութեամբ հանդէս կուգայ նաև երիտասարդ դարպասապահ Տոնոյեանը։

Վ. Գ.

ՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

«Ոստիկանութիւնը բուռն թափով մը Հովարտ Գավըրը կը փնտռէ, որ իր գործընկերոջ սպանութենէն յետոյ անյայտացած է։ Զգայացունց յայտնութիւններէ հասկցուած է, որ փախստականը կողոպտած է հօրը դրամարկղը։»

Մամուլը մեծ հետաքրքրութեամբ այս խնդրով կը զբաղուէր։ Թերթերու առաւօտեան հրատարակութիւնները, ոճիրը իր ահասարսուռ մանրամասնութեանց մէջ կը պատմէին, և անոր պէտք եղածէն աւելի տեղ կը յատկացնէին իրենց Ոճիր-Արկածի բաժինին մէջ, անոր համար մանաւանդ որ ան իրաւագէտի մը զաւակն էր։ Մամուլի լրաբերները այս գայթակղութեամբ կը զբաղուէին, իւղոտ պատառի մը վրայ ինկած սովալլուկ շուներու նման։ Գավըրի տան մէջ, առաջին անգամ Էմման թերթերը կարդաց, լրագրական տեղեկատուութիւնը գինքը յանկարծ իր բերաւ, և շրթները խածնելով մտագրաւ մնաց, մինչև որ Ֆրետերիք Միւրչան, իր նախաճաշիկը ընելու համար սեղանատուն իջաւ։

— Սարսափելի բան է, բացականչեց պառաւը։ Զարմանահար, մարդուկը յօդուածը կարդաց սուրճը կուլ տալով։ Անցքուն մի ջանքի երևոյթ ունէր։ Ամբողջ գիշերը դատաւորին հետ, որուն սենեակը իրենինին կից էր, արթուն անցուցած էր։ Տիկին Միւրչան թելադրած էր ամուսնոյն, որպէսզի երթայ և բարեկամական խօսքերով փարատէ իր բարեկամին մտահոգութիւնները։

— Ի՞նչ կրնամ ընել այսպիսի պարագաներուն մէջ։ Մարդ մինակ մնալը կը նախընտրէ։

Երբ դատաւորը սեղանատուն մէջ յայտնուեցաւ, անհրապոյր և ծիւրած վիճակ մը ունէր։ Կարծես թէ տասը տարիով, յանկարծ ծերացած ըլլար։

Զինքը տեսնելով, Ֆրետերիք, ողորմելի ձևով մը ոտքի ելաւ։

— Շատ զգածուած եմ... Կարտոն։ Ահաւոր բան է։

Դատաւորը լուռ մնաց։ Տեղը նստեցաւ և նայուածքը անորոշութեան մէջ ընկղմած մնաց։

— Եթէ կրնամ բան մը ընել... մինչեւ Միւրչան վարանոտ ձայնով մը։

— Շնորհակալութիւն, Ֆրետ, շնորհակալութիւն... Չեմ կարծեր թէ...

— Մի՛նչ հիմա թերթը կարդացի։ Երբե՛ք պիտի չուզէի որ Հաննայի գոհարեղէնները այս բոլոր դժբախտութեանց պատճառը ըլլային։

Գավըրի դէմքին վրայ, տըխուր ժպիտ մը տեսնուեցաւ։

— Մի՛ խորհիք այդ մասին։ Հաննայի գոհարեղէնները ցաւալի արկածի մը արդիւնքն են։ Այսպիսի ոճիր մը ճակատագրականօրէն տեղի պիտի ունենար։

Ճակատագրականօրէ՞ն տեղի պիտի ունենար։

— Այո՛, Հովարտ ժամանակին, զանազան կնոջ մը հետ արկածախնդրութիւն մը ունեցած է։

— Այդ անմիտ երիտասարդը... ըսաւ մարդուկը... ձայնը բարձրացնելով. բայց յանկարծ ինքզինքը բռնելով՝

— Ի՞նչ օգուտ, եղածը եղած է։

Միւրչան պահ մը մտածկոտ մնաց ետք.

— Կարտոն, հարկաւ չէք կարծեր թէ այդ մարդը սպաննողը Հովարտը եղած ըլլայ։

Ցօնքերը կիտած, դատաւորը պահ մը անպատասխանի թողուց իր բարեկամին հարցումը։

— Ֆրետ, ես ալ ըսելիքս չեմ գիտեր... ըսաւ վերջապէս։

— Բայց ձեր զաւակին...

— Արդարև... զաւակս է։ Դեռ մինչև երէկ, պիտի պատակէի ան որ պիտի համարձակէր զաւակս ոճրագործ կոչել։ Այսօր սակայն... է՜հ, ի՛նչ ընենք... այնպիսի բաներ լսեցի իր մասին որ չեմ կըրնար իր ընթացքը որակել...

— Հարկ չկայ այդ աստիճան յուսահատելու. Թերթերու ըսածին նայելով կարելի չէ ըսել թէ ոճրագործը Հովարտն է։

— Ինչո՞ւ սա այն էր փախչէր։ Ո՞ւր կը գտնուի այս պահուս։

— Արդարև... արդարև տխուր բան է։ Այսուհանդերձ կարելի չէ ամբաստանել մէկը, իր փախուստը պատճառ բռնելով։

— Եւ սակայն շատեր գինքը մեղապարտ կը նկատեն։

Այդ բոպէին, Էմմա, երկչոտ քայլերով և առանց աղմուկի ներս մտաւ։

— Էմմա՛, սուրճ՝ առանց կաթի բեր, ըսաւ դատաւորը մըտացիր երևոյթով մը։ Էմմա՛...

— Հրամմեցէք պարոն։

— Տիկնոջ անկողինէն ելա՞ծ է։

— Կարծեմ, թէ հագուելու վրայ է, եթէ չեմ սխալիր։

— Ըսէ իրեն որ մեկնելու կը պատրաստուիմ։

Երբ սպասուհին դուրս ելաւ, Միւրչան, մտահոգ նայուածք մը ուղղելով իր բարեկամին.

— Հովարտենց պիտի չերթա՞ք։

— Ո՛չ, ա՛լ կը բաւէ... այդտեղի տեսարանը վրաս գէշ ազդեց։ Գանատացի կինը տեսնելու պիտի երթամ, աղջկան հետ։

— Ինչո՞ւ կը մտահոգէ ձեզ այդ կինը։

— Եթէ չես վշտանար, կը նախընտրեմ որ առ այժմ չխօսի՛նք։ Ուրիշ առթիւ...

Երկար լռութիւն մը տիրեց իրենց միջև։ Էմմա սուրճը բերաւ և մէկ կողմ քաշուեցաւ։ Դատաւորը՝ անշարժ, աչքերը՝ պատուհանին յառած, մտածումներու մէջ խորասուզուած էր։

Եւ յանկարծ ցնցում մը ունենալով, խօսքը Միւրչանի ուղղեց.

— Կարծեմ թէ կը խորհիք այսօր իսկ Հաննային հետ մեկնիլ, այնպէս չէ՞։

— Այո՛... այդպէս կը խորհէինք, բայց...

Մարդուկը, ամօթխածութեամբ մը վարանեցաւ խօսքը շարունակելու։

— Բայց որոշած ենք մնալ, Կարտոն։

— Պատճա՞ռը։

— Ձեզ կրնար քեզ այս վիճակի մէջ մինակ թողուլ։

— Խենթ բաներ մի՛ ըսէք։ Մտածումներդ գնահատելով հանդերձ, չեմ փափաքիր որ, ինծի համար, դուն և Հաննան անհանգիստ ըլլաք։

— Երբե՛ք, Կարտոն։ Հաննան քնա՛ւ պիտի չուզէ այսպիսի պարագաներու մէջ հոսկից հեռանալ, ո՛չ ալ ես։ Ա՜հ, չեմ փափաքիր սրտագրաւ խօսքեր ընել, բայց վերջապէս, հին բարեկամներ ենք, Կարտոն։ Այս պատճառաւ չեմ ուզեր քեզ մինակ թողուլ։

Դատաւորը ժպտեցաւ և Միւրչանի թևին, բարեկամական քանի մը հարուած տալով ըսաւ.

— Շնորհակալ եմ, իմ վաղեմի բարեկամ, կը հասկնամ... եթէ վճռապէս որոշած էք մնալ, լա՛ւ... Ինքզինքս մխիթարուած պիտի զգամ բարեկամի մը ընկերակցութիւնը վայելելով...։

Այս միջոցիս Տիանա ներս մտաւ։ Տժգոյն էր և ուժասպառ վիճակ մը կը մատնէր, այսուհանդերձ մեծ ճիգ կ'ընէր ինքզինքը պտուտ և հանդարտ ցոյց տալու համար։

— Պիտի երթա՞նք, հայր։

— Անմիջապէս որ նախաճաշդ ընես։

— Հա՛, նախաճաշի՛կը... արդարև... մոռցած էի...

Հովարտ Գավըր՝ Ալպանի (Միացեալ Նահանգաց մէջ գաւառ մը) կը գտնուէր, և ճիշդ այս պահուս կայարանի դահլիճին մէջ կեցած, աչքերը սևեռած էր անդադար տեղացող անձրևին վրայ։ Գունաթափ էր, յոգնած և հիւանդ ջղայնոտ վիճակ մը ունէր։ Գլուխը ուսերուն մէջտեղը ինկած, շուրջի ամբոխին հանդէպ անուշադիր, ինքն իր վիճակին վրայ կը խորհէր։ (25)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Ցակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Քիւփէլեան — Շարժանկարի բաժին — Գ. Գութանոֆ — Ծծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Ցովհ. Տրնճճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Ցայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան հեռ. 915013 — Թերթիկ աչխատանք Աւետիս Տատուրեան։ Տպաքանակ 3000։

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

جاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالاداين)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՑՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 30 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ՋԵՌՔԻՆ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

عدد رقم ٣٠ – الخميس ٤ يونيـــة ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅՍՏԱԿ ՈՒ ՄԵԿԻՆ

(ԴԱՐՁԵԱԼ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐՈՒ ԵՒ ԶԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ՈԳԻԻ ՄԱՍԻՆ)

Անցեալ երկու թիւերով մենք պարզեցինք սփիւռքի հայահոծ գաղութներուն մէջ գործող ուժերուն բնոյթն ու հանգամանքը։ Հայրենիքի և հայ նուիրականութեանց հանդէպ աննպաստ դիրք և գործունէութիւն ունեցող փոքրամասնութիւնը հաշիւէն դուրս հանելէ ետք, մենք խօսեցանք հայրենասէր պլոքներու մասին։

Ու հաստատեցինք, որ մեր ազգային և եկեղեցական գործերուն ոչ բարւոք ընթացքը՝ ուղիղ հետեւանքն էր հայրենասէր ուժերու միասնականութեան թերի իրականացման։ Ներկայացուցինք իրողութիւնը, թէ ղեկավարութիւնը (լիտըրշիփ) իր ձեռքին մէջ ունենալու յաւակնոտութիւն մը ծնունդ առած է ոմանց մօտ — խմբակցութիւն և թէ անկախ անհատներ —, որոնք պաշտօնի ու դիրքի վրայ բերողը ժողովուրդն է, ապա ամենէն շատ ժողովրդային կազմակերպութիւն ճանչցուած մեր շրջանակը՝ Ս. Դ. Հնչակեանութիւնը, ամենուրեք և հոս։

Չենք աճապարեր փաշական կոչելու՝ ինքզինքը մատնող մենատիրական ձգտում մը կամ գերադասութեան բարդոյթ մը։ Բայց կը փութանք յայտարարել, որ՝ արտասահմանի հայ ազգային պայքարի գործը մեծապէս կը հարուածուի նման անբնականոն և անընդունելի երևոյթներէ։ Համագործակցական ոգիի բացակայութիւն կը նշանակէ ուրիշները միշտ ստորադասի վիճակին մէջ տեսնելը, և ըստ այնմ՝ վերաբերական երևոյթները։

Եգիպտոսի մէջ, վաթսունէ աւելի տարիներէ ի վեր, Հնչակեանութիւնը — ըլլալով հայրենասիրական առաջին գիծերու գործօն մը — գործած է միշտ հայրենիքի գաղափարին պահպանման և զարգացման, հայեցիութեան խորացման ու հայ եկեղեցիի միասնականութեան համար։

Գործած է, յաճախ գործակցելով նոյն նպատակները տարբեր ուղիներով հետապնդող խմբակցութեանց և անհատ ազգայիններու հետ։ Ու դժգոհ եղած չէ ատոր համար, քանի որ շահողը ազգն է։ Հանդուրժած է որ նոյնիսկ ըսեն, կարգ մը մեծխօսիկ մարդիկ, թէ «Հնչակեանները, ի սէր հայաստանեան-էջմիածնական վարկին պահպանման, ինչ որ ուզենք՝ կ'ընեն...»։ Ու ճիշդ է ասիկա, պայմանաւ որ չարաշահութեան չտարուի մեր այս բարի տրամադրութիւնը։

Ցայտնի է՝ օրինակի համար՝ որ Հայրենիքի տօնը անխափան ամէն տարի տօնողը, յետոյ՝ հայրենիքի օգնութեան գործը (հինէն երկրաշարժ եւն. նոր՝ Սասունցի Դաւիթ հրասայլի ֆոնտ, նահատակ զինւորի ընտանեաց կօշիկի յանձնախումբ, մարտիկներու բրդեղէնի տիկնանց յանձնախումբ, ներգաղթի ֆոնտ, եգիպտահայ ներգաղթողներու օժանդակութիւն) կազմակերպողը, ներգաղթի աշխատանքները 95 առ հարիւր տոկոսով կատարողը, այս գաղութին մէջ եղած են Հնչակեանութիւնը և իր շուրջ հաւաքուած կարգ մը անկախ տարրերը։

Պիտի չուզէինք, որ վերջին պահուն, ներգաղթի գաղափարին հետ ըլլալով մէկտեղ՝ ներգաղթի գործին հանդէպ ցուրտ վերաբերմունք ցոյց տուած մարդիկ՝ փորձէին իւրացնել մեր կատարած աշխատանքը և իրենք զիրենք չփոթէին մեզի հետ։ Ասիկա պիտի ըլլար գէշ յուսախաբութիւն մը, որ կը հարուածէ համագործակցութեան գաղափարն ու գործը։

Ինչպէս միշտ, նոյնպէս և յատկապէս վերջին Թեմական ընտրութիւններուն, Հնչակեանութիւնը, յաջողցնելու համար անկուսակցական Թեմականի մը կազմութիւնը, դադար տուաւ իր սրահի հասութաբեր ձեռնարկներուն, աւելի քան վեց ամիս, ու իր սնտուկէն վճարեց ծախքերը, առանց որևէ եկամուտ ունենալու։ Շարժման մէջ դրաւ իր բոլոր գործօնները և իրականացաւ բաղձալին։

Սակայն, ընտրութիւններէն ետք, ամէն տեսակէտէ անտեսուեցաւ մեր «Հայկական Ընթերցասրահ»ը, մնալով միայն իր հաւատարիմներուն վրայ։ Եւ այս անտեսումը՝ թէ՛ գործակցած տարրերուն կողմէ և թէ՛ ընտրուած անձերուն կողմէ։ Վերջինները յաճախ մոռցան որ Թեմական Ժողովի աթոռին վրայ իրենց բազմիլը կը պարտին «Հայկական Ընթերցասրահ»ի երիտասարդութեան աշխատանքին։ Եւ ասիկա՝ մոռնալով նաև, որ իրենց շրջանը պիտի լրանայ ու իրենք կրկին կարօտ պիտի ըլլան մեր օժանդակութեան։

Այս իրողութենէն առաջնորդուած, հարկ կը տեսնենք այսօր յայտարարել հոս, որ Հնչակեանութիւնը, ո՛չ Եգիպտոսէն դուրս և ո՛չ ալ Եգիպտոսի մէջ, չէ՛ գտնուած և չի՛ գտնուիր ուրիշ խմբակցութեան կամ անհատներու ազդեցութեան ու հակակշռին տակ։ Ու պիտի չգտնուի երբեք։

Հնչակեանութիւնն ունի իր սեփական դաւանանքը, իր սեփական ուղղութիւնը և իր սեփական գործելակերպը, իր բեմին և իր թերթին միջոցաւ հրամցուած՝ ժողովուրդին, որուն միայն համարատու է անիկա։

(Շար. տես էջ 2)

ԱՄՀ-Ի ԵՒ ԻՐԱՔԻ ՄԻԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Իրաքի Ելեմտական Նախարար Մոհամէտ Կաուատ էլ Ուեսի Գահիրէի և Պաղտատի մէջ պիտի կատարէ ուսումնասիրութիւններ որոշելու համար երկու երկիրներուն տնտեսական սիստեմները միացնելու միջոցները։

Նախարարը յայտարարած է որ «տնտեսական հարցերը այնքան բարդ չեն, որ խոչընդոտ ըլլան ԱՄՀ-Իրաք միութեան համար ձեռք առնուած միջոցներուն արագ գործադրութեան։ Ստոյգ է որ եթէ Գահիրէի մէջ կնքուած համաձայնութեան պայմանները հաւատարմօրէն և արաբական ազգայնականութեան ոգիով գործադրուին, կարելի պիտի ըլլայ երկու երկիրներուն զանազան կազմակերպութիւնները միացնել շուտով և երկու կամ երեք տարիէն իրականացնել ամբողջական միութիւնը։»

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԽՐՈՒՇՉՈՎ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մայիս 27ին, Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչով երկար տեսակցութիւն մը տուած է Մոսկուայի Ջայնասփիւռ-հեռատեսիլի վարչութեան և բացատրած է թէ ինչ պատգամ տուած է իր այցը՝ ԱՄՀ։ Ան մանրամասնօրէն խօսելէ ետք, քաղաքակրթութեան... Ասուանի Ջրամբարի իրագործման մասին, վեր առած է արաբ ժողովուրդին և իր պետերուն տոկունութիւնն ու յառաջդիմական ձգտումները։ Անգամ մը եւս հաստատած՝ սովետական անցեալ, ներկայ և ապագայ օժանդակութիւնները։ Ու պարզած՝ թէ քաղաքական և ընկերային մարզին մէջ ինչ խօսակցութիւններ ունեցած է Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի հետ և ինչ եզրակացութիւններու յանգած։

Գաղափարաբանական խնդիրներու մէջ, հակառակ գոյութիւն ունեցող տեսակէտներու տարբերութեան, յայտնի եղաւ որ ԱՄՀ մէկ ճակատ կազմած է Սովետական Միութեան հետ՝ գաղութարարութեան և կայսերապաշտութեան դէմ և ի նպաստ խաղաղութեան ու խաղաղ համակեցութեան, ինչպէս և մշակութային ու բարեկամական յարաբերութեանց ու գործակցութեան՝ հակառակ ընկերային դրութեանց տարբերութեան, որ կայ երկու երկիրներուն միջև։

ՆԵՀՐՈՒԻՆ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԷ ՇԱՍԹՐԻ

Լալ Պահատուր Շասթրի, պետական Նախարար, Համագումար կուսակցութեան կողմէ թեկնածու է հանգուցեալ Նեհրուի պաշտօնին՝ իբրև Նախագահ Հնդկաստանի Նախարարաց խորհուրդին։

ՃԱՒԱՀԱՐԼԱԼ ՆԵՀՐՈՒ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ ՄԸ

Մայիս 27ին, Նիւ-Տելհիի մէջ, սրտի տագնապէ մեռաւ Հնդկաստանի Վարչապետ Շրի Ճաւահարլալ Նեհրու, որ ճանչցուած էր Նոր Հնդկաստանի ու անոր անկախութեան կերտիչներէն մէկը, Ափրիկեասիական ժողովուրդներու Բարեկամութեան և Միութեան ռահվիրայ մը և համաշխարհային խաղաղութեան մեծագոյն պաշտպան մը։

Ան ծնած էր 1890ին, Քաշմիրի պրահման ազնուական ընտանիքի մը մէջ, հինտու մեծ գերդաստանի մը պատկանող։ Կանտիի պայքարէն խանդավառուած՝ Նեհրուի հայրը՝ փաստաբան Մոթիլալ Նեհրու և ընտանիքի այլ անդամներ, ճաշակած են բրիտանական բանտերու դառնութիւնը։

Հակառակ հարուստի կեանք վարած ըլլալուն, հազիւ պատանեկութեան շրջանը աւարտած, Ճաւահարլալ եւս կը նուիրուի իր երկրին անկախութեան պայքարին, զոր կը մղէր Կանտի։ 1947 Ապրիլի կէսին, վերջապէս, Հնդկաստան տիրացաւ իր անկախութեան։

Նորազատ Հնդկաստանը, իր չորս հարիւր եօթանասուն միլիոն ժողովուրդով, խկապէս մտահոգութիւն պատճառելիք աշխատանք կը պահանջէր։ Նեհրու կեցաւ կողքին մեծն Կանտիի, մինչև անոր ըսպանութիւնը՝ 30 Յունուար 1948ին։ Հնդիկ ժողովուրդի միութիւնն ամէն բանէ վեր էր։ Կանտիի մահէն ետք՝ Ճաւահարլալ Նեհրու դարձաւ միահեծան տէրն ու ղեկավարը իր երկրին։

Դարերով անօթութեան, տգիտութեան և ճնշումի ենթակայ հնդիկ ժողովուրդին փրկութիւնը՝ Նեհրու տեսաւ դրամատիրական և ընկերվարական դրութեանց միաձուլումին ու ըստ տեղական պայմաններու պահանջին կիրարկման մէջ։ Բնական է, այս ճամբուն մէջ, ան ստիպուեցաւ մէկ կողմէն ճակատիլ դրամատիրական շահագործողներու, միւս կողմէն հակառակ ուղղութեան ծայրայեղականներու դէմ։ Բայց մնաց անյողդողդ և պայքարէն դուրս եկաւ յաղթական, արժանանալով իր ժողովուրդի երախտագիտութեան ու այլ ժողովուրդներու հիացումին։

(Շար. տես էջ 2)

ՆԵՀՐՈՒԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Հնդկաստանի Դեսպանատուն Գահիրէ,

Մեծայարգ Տիար Դեսպան,

«Ջահակիր» եգիպտահայ թերթի խմբագրութիւն-վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ անոր հազարաւոր հայ ընթերցողները, կը ներկայացնեն իրենց ցաւակցութիւնները՝ հնդիկ մեծ առաջնորդ, մեծ քաղաքագէտ, Արդի Հնդկաստանի կերտիչ եւ խաղաղութեան ու չէզոքութեան 20րդ դարու ախոյեաններէն Շրի Ճաւահարլալ Նեհրուի կսկծալի կորուստին առթիւ։

29-5-64

ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ – «ՋԱՀԱԿԻՐ» ԹԵՐԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԲԱՐԵՐԱՐ ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, 31 Մայիս 1964, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ Հանդիսաւոր Պատարագ և հայրապետական մաղթանք՝ Ս. Էջմիածնի և Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին առթիւ: Ապա Հոգեհանգիստ՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի հիմնադիր և Եղիայեան Սանուց փոնտի բարերար Ողբ. Գրիգոր Եղիայեանի յիշատակին: Հոգեհանգիստ կար նաև նկարիչ Հրանդ և ճարտարապետ Տիգրան Անդրանիկեանի ու վաղամեռիկ երիտասարդ Գրիգոր Մանճըլըքեանի համար:

Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Թաղ. Ժողովի և Եղիայեան Սանուց Յանձնախումբին, տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը՝ Ազգ. Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, նախագահութեամբ Տ. Շաքարեան քհն.ի:

Հրաւիրեալներն էին Ազգ. Իշխանութեան անդամները, Ազգ. վրժ.ներու տնօրէններն ու ուսուցիչները, մամուլը և Եղիայեան հին ու նոր սաները: Տէր Շաքարեանի բացման խօսքէն ետք, ճառ մը կարդաց Թաղ. Ժողովի ատենապետ Պր. Օնիկ Ծալեան, շեշտելով արևորութիւնը օրուան տօնին և ոգեկոչելով բարերար Եղիայեանի յիշատակը:

Խօսք տրուեցաւ Գալուստեան Վրժ.ի տնօրէնուհի Տիկ. Տատրեանի, որ — իբրև նախկին Եղիայեան սան — հրապարակաւ յայտնեց իր երախտագիտական անկեղծ զգացումները ու ընդգծեց կարևորութիւնը այս տարեդարձին տալու աւելի մեծ շուք, ապա գրական արդիւնք մը հանելու՝ պարբերական հանդիպումներէն հարիւրաւոր Եղիայեան սաներու, որոնցմէ շատեր բարձր դիրքերու են հասած: Տիկին Տատրեան խօսեցաւ յուզուած:

Եղիայեան արդի սաներու կողմէ օրիորդ մը՝ շողշողուն աչքերով ծանրաբեռն գեղապաշտ ուղերձ մը կարդաց, որմէ ետք՝ Նուպարեան Վրժ.ի տնօրէն Պր. Տ. Պապիկեան երկար ճառ մը խօսեցաւ, տալով բարերարին կենսագրութիւնը: Օդը խիստ տաք ըլլալուն, ընդունելութեան յանձնախումբը խօսուող ճառերը ընդմիջելով՝ զովացուցիչ և քաղցրաւենի կը հրամցնէր խօսողներուն և ներկաներուն:

Տէր հայրը փակելու վրայ էր հաւաքոյթը, երբ Պր. Կայծ Կոկանեան, յայտարարելով թէ խօսք կ՚ուզէ առնել յանուն ժողովուրդին, կարգ մը թելադրութիւններ և պահանջներ դրաւ, գիտողութեանց ձևով: Անոր պատասխանեցին Պրք. Օ. Ծալեան և Խաչ. Բէխեան: Պր. Կոկանեան ներողութիւն խնդրեց, որ լուր չունէր՝ թէ օրեր առաջ պատշաճ հրաւիրագիրներ ղրկուած են պաշտօնական կամ հանգամանաւոր անուններու միայն: Այս օգտակար հանդիսութիւնը վերջացաւ Տէր Շաքարեանի պահպանիչով, ժամադրուելով յառաջիկայ տարուան համար եթէ Տէրը կամենայ:

Հ.

ՆԵՀՐՈՒ

(Շար. Ա. էջէն)

Արտաքին ու միջազգային քաղաքականութեան մէջ եւս Նեհրու եղաւ անհատականութիւն մը: Ազատութեան և ժողովուրդներու անկախութեան ջերմեռանդ դրօշակիր, ան առաջիններէն եղաւ, որ իրենց մեծ ոչով կասեցուցին 1956ի եռակողմանի յարձակումը Սուէզի շրջանին վրայ:

Ափրիկեասիական համաժողովներու մեծագոյն տեսաբաններէն՝ Նեհրու կը նկատուի այդ միութեան կերտիչներէն մէկը: Համակիր էր բոլոր ճնշուած ժողովուրդներուն, և անոնց կարգին՝ հայ ժողովուրդին: 1965ին (Ապրիլ-24ի յիսնամեակը) ան հայկական հարցը պիտի տանէր ՄԱԿի մէջ ու պիտի պահանջէր որ Թուրքիա իր տէրերուն վերադարձնէ Արևելեան Անատոլուի հայապատկան հողերը:

1962ին է որ առաջին անգամ առողջական խանգարումներ տեսնուեցան Նեհրուի մօտ: Այս տարի, Յունուար 7ին, կաթուածի փոքր հարուած մը ստացաւ: Բայց կազմով զօրաւոր ըլլալուն, շուտով վերագտաւ ինքզինք՝ վերադառնալու համար իրեն սպասող պետական գործերուն: Ափսոս, սակայն, Մայիս 27ին՝ այս անգամ սիրտն էր որ կը դաւաճանէր իրեն:

Ամբողջ աշխարհ սգաց Նեհրուի մահը: ԱՄՀի մէջ 7 օրուան սուգ մը յայտարարուեցաւ, որովհետև Ճաւահարլալ Նեհրու արաբ ժողովուրդի մեծ բարեկամներէն մէկն էր:

Յ. Բ.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Մենք այլեւս չենք մտածեր — միշտ հետևութեամբը վերոյիշեալ իրողութեանց — համակարգել մեր անելիքը՝ ներքին թէ արտաքին գործերուն նկատմամբ, հաշուի առնելով այլ հաւաքականութիւններ:

Յստա՛կ է մեր ուղին և գիտենք թէ այնտեղ մեզի պիտի ուղեկցին դեռ իրենց ողջմտութիւնը պահած հայ բոլոր գործօնները: Յաւակնոտութիւն չկայ այստեղ, այլ գիտակցութիւն և աշխատելու կամք: Ղեկավարութիւնը ձեռքին մէջ ունենալու և չունենալու հարց չկայ: Այլ կայ՝ աւելի առողջ և արդիւնաւոր գործունէութեան մը ծրագիրը, նոր տարրերով հետապնդելի, քանի որ հին տարրերէն շատեր քանիցս փորձուեցան և պակաս գտնուեցան:

Աչնան պիտի ձեռնարկուի Եգիպտահայ Թեմական նոր ընտրութեանց: Անհրաժեշտ էր որ մենք այժմէն ըսէինք ինչ որ ըսինք:

Այժմ կը մնայ նեւ այսանել այդ աւելի լաւ ծրագիրը և պատրաստուիլ անոր իրագործման աշխատանքներուն, վասն զի չ մը թուլցած մեր համայնքին վերակազմակերպման գործին:

Այս մասին պիտի խօսինք իր ատենին:

ՖՐԱՆՍԱ

ԵՐԳԱՀԱՆ Ա. ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ

Օգտուելով սովետահայ երգահան Առնօ Բաբաջանեանի Փարիզ ներկայութենէն, «Աշխարհ»ի աշխատակից Գեղամ Քէրէսթէճեան շահեկան զրոյց մը ունեցած է անոր հետ, երաժշտութեան մասին առհասարակ և իր ստեղծագործութեանց շուրջ մասնաւորաբար, Սոնատ, Քոնչերտօ, Վարշաւայի Երաժշտակ. Աշուն և Նոր գրուող Փոփիսներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆՈՎ

Ռ ը կ է ն հրատարակչականը (Մոնթէ Քարլօ) հրապարակ հանած է Սարգիս Սարգիսեանի «Մեծ Հայր՝ Վարդան» վէպը: «Մարդկային և պատմական վիպակ մը» կը կոչեն զայն ֆրանսացի քննադատները:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ ԿԸ ԳՐԷ

Ալ. Ալիքսանեանի «Անունը Մասիս Դրինք» հատորին առթիւ՝ Շահան Շահնուր շահեկան նամակ մը ուղղած է հեղինակին: «Եւ մինչ կը սպասեն Մասիսին, կը պատահի անսպասելին — կը ծնին զոյգ Մասիսներ: Երեսուն տարի վերջ ես կը մնամ հաւատարիմ մեր զոյգ մասիսներուն և երեսուն տարի վերջ դեռ կը յիշեմ մարդուն փլուզումը, մինակ՝ աթոռին վրայ, և իր ճիչը— Ա՜հ մոն փօվրը վիեօ...» («Մալ Լոթի» վէպին մէջ):

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Ամերիկայի հեռատեսիլի յաջող մէկ յայտագիրը կը կոչուի «Ուաթ իզ մայ լայն»: Այս յայտագիրը 15րդ տարեշրջանը թեւակոխեց: Մնայուն մասնակցողներէն մին է Արլին Ֆրանսիս (Գազանճեան):

✲✲✲✲✲

ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

Նուիրուած պիտի ըլլայ Ուիլեամ Շէքսփիրի: Աշխատակցած են՝ Յովհ. Խան Մասեհեան, Վ. Թէքէեան, Խ. Դաշտենց, Ա. Տատուր, Հ. Ժամկոչեան, նկարիչ Ս. Սամսոնեան, Մօ. Եդ. Յակոբեան և ուրիշներ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ընկեր Ա. Բ.ին Հելիոպոլիս.— Ստացանք ձեր նամակը Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան Հայրենադարձութեան հանդիպումին մասին: Կը խորհինք և կը յայտնենք արդիւնքը:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ՚արձանագրենք, թերթիս բարեկամներէն Տէր և Տիկին Լեւոն Պալեանի հօր՝ ողբ.

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, 30 Մայիս, առաւօտեան ժամը 6ին, իրենց բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ նոյն օրը և ողբացեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց Գերեզմանատան մէջ:

Այս տխուր առթիւ «Ջահակիր» իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալի այրիին՝ Տիկին Աստղիկ Պալեանի, զաւակին Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պալեանի եւ քեռայրին՝ Տէր եւ Տիկին Վահէ Գասպարեանի եւ Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պէրպէրեանի:

ՀԻՒՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ

Հայկ. Ընթերցասրահի Պատանեկան Մարմինը պզտիկ խնջոյք մը սարքած էր ի պատիւ Գահիրէի հայկական վարժարաններու ուսուցիչներուն և ուսուցչուհիներուն, Հինգշաբթի, 21 Մայիս 1964, երեկոյեան ժամը 9ին: Եկած էին հոծ թիւով հրաւիրեալներ:

Մարմնի պատասխանատու վարիչ՝ ընկ. Նուպար Պալեան երեկոյթը բանալով յայտնեց որ մեր նոր սերունդին դաստիարակութեան համար զոհաբերող դասին ի պատիւ այս հաւաքոյթը՝ աւանդութեան վերածուելու վրայ է, և այս տարի անոր նախաձեռնութիւնը տրուած է սրահի պատանիներուն:

Փոքրիկն Նուպար Պահատըրեանի «Վարժուհիս» արտասանութենէն ետք, Միրայր Զօրայեան, յանուն պատանիներուն, կարդաց հայերէն գեղեցիկ ուղերձ մը՝ ուղղուած իրենց ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու: Ապա, հաւաքոյթին վարիչը խօսք տուաւ ուսուցիչներու ուսուցիչ Պր. Արարատ Քրիսեանին: Վաստակաւոր դաստիարակը խօսիլ սկսաւ քիչ մը յուզուած՝ ուսուցչական դասին հանդէպ ցոյց տրուած զուրգուրոտ վերաբերմունքին համար: Ապա պատմեց երկու դրուագ: Մէկը՝ այն ծերունիին ոգևականը (Հէքեաթ), որուն որդին «մարդ կ՚ըլլայ»՝ իր հայրը Նախարարական պալատ բերել տալով բանի, կէս գիշերին, անոր ըսելու համար, թէ «հա՛յր դուն ինծի ըսիր որ մարդ չեմ ըլլար, բայց ահա՛ մարդ ալ եղայ, նախարար ալ...»: Հայրը կը պատասխանէ, «Նախարար՝ այո՛ բայց եթէ մարդ եղած ըլլայիր, կէս գիշերին, քու ծեր հայրդ՝ սիրտդող ոստիկաններով քու ոտքիդ չէիր բերել տար...»: Երկրորդ դրուագը՝ իրական կեանքէ.— Ազգային ժողովի մը մէջ կը խօսուի օրավարձքի, թոշակի և պատուագինի մասին: Վարժարանի մը տնօրէնը, պաշտպանելով ուսուցիչներու բարոյական հանգամանքը, կ՚ըսէ թէ անոնց թոշակը պէտք է «պատուագին» կոչել, որովհետև անոնց գործին հետ անհամապատասխան է վարձատրութիւնը (նիւթական), ճիշդ բժիշկին նման, որ մարդոց կեանքը կը փրկէ, բայց միայն ոսկի մը կ՚առնէ...: Դրամատէր ժողովական մը, իր «առաւելութիւնը» ապացուցանելու համար, կ՚ըսէ. «Այո՛, նպարավաճառիս առածն ալ պէտք է պատուագին կոչել, որովհետև անոր ինծի տուած 2 օխա լուբիան՝ իմ կեանքս 2 օր երկարաձգելու կը ծառայէ...:» Պր. Քրիսեան իր խօսքը վերջացուց՝ ըսելով թէ այս ընդունելութիւնը ապացոյց է՝ որ իրենք այսօր կը գտնուին մարդոց մէջ...: Սիրուած դաստիարակը երկարօրէն ծափահարուեցաւ:

Խօսեցաւ Ընթերցասրահի Ատենապետ ընկ. Եզնիկ Վեցիկեան: Վեր առնելէ ետք հայ ուսուցչին և ուսուցչուհիին կոչումն ու աշխատանքը, բաղձանք յայտնեց

(Շար. տես էջ 4)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, կ. ա. ժամը 10ին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոլիս, Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915ին կախաղան հանուած

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, ԱՆՈՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՄԱՆ 49ՐԴ

ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, իր ներկայութեամբ պատուելու հայ անմահ հերոսները

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 7.30ին

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀՆՉԱԿԵԱՆ

ՔՍԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՈՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՄԱՆ 49ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽՈՐԷՆ ԻՍԿԷՆԵԱՆ

Կը խօսին Ընկերներ Հ. Օհաննէսեան, Հ. Ժամկոչեան, Ս. Շալճեան և Ս. Պալեան

Գեղարուեստական յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն, ընթերցում, կենդանի պատկեր եւայլն:

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԽՏԻՐ

ՃԱՇԱՍԵՂԱՆ

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, Քսան Նահատակներու Հոգեհանգիստէն ետք, մեր ընկեր-ընկերուհիները կը հրաւիրուին մասնակցիլ կազմակերպուած ճաշասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ, կէսօրուան ժամը 1.30ին:

Անհրաժեշտ է արձանագրուիլ նախապէս: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԼԻԿԻՍ ՄՕՏ

Այնպէս խաղաղ է բալիկս քնել,
Կարծես պատկեր է մի անրջային,
Կամ մի պատրանքից շքեղ առաւել,
Լոյս է մի անմար, շող արեւածին,

Բաբախուն սրտով մի պահ
վերացած,
Դիտում եմ անշարժ, երկիւղած
հոգով,
— Օ՜ ողջոյն քեզ կեանք — գոչում
եմ յուզուած,
Անբերի, վեհ է իմաստը քո բով...

Համակ արբեցում, սէր է
յաւերժող,
Քո ստեղծագործ վրձինը շքեղ,
Որ գիտէ կերտել պատկերներ
դիւթող,
Արփիից էլ ջինջ, այնպէս
լուսազեղ:

Ու ցոլում է սիրտն իմ ջահել,
Այս կեանքով ծփուն ջինջ մանկան
համար,
Որ նոր իմաստով իմ ջահն է
վառել,
Բոցակեզ սրտիս ջահը լուսավառ...

ԳՈՀԱՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԻՐԱՆԷՆ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ

ԳՈՀԱՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԵՐԳ ԼՈՒՍԱԲԱՑԻ

Ցաւէս քօքափած ուսիս վրայից,
Սեւ պանդխտութեան փոշին
հոգեմաշ,
Քո գիրկն եմ դարձել հեռու
ճամբեքից,
Իմ գեղածիծաղ Հայրենիք լուսաչ:

Ի՞նչ փոյթ թէ մթին այն
հեռուներում,
Սրտիս բիւրեղն է յաճախ պղտորուել,
Ու մրրիկները դաւի անհասնում,
Փորձել են ճամբաս խաւարով պատել:

Սակայն գտել եմ ուղիս վերստին,
Ու քայլել հպարտ աննուաճ հոգով,
Չէ՞ հզօր ուժ էր, վահան իմ ու տին,
Հայրենի սէրը իմ բոցակորով...

Եւ ահա խնդուն քայլում եմ հպարտ,
Պողոտաներով քո լուսածփուն,
Փոխուել է, լցուել առօրեաս զուարթ,
Երգս ու հոգուս վէրս սփոփում...

Ու դարձած քեզնով նոր ուժ,
նոր կորով,
Կեանքով առլեցուն նոր քաղաքացի
Պիտ երգեմ խինդով, ազատ սլացքով,
Նոր էջն է բացուել իմ
լուսաբացի...

ԳՈՀԱՐ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՆԵՐՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂԻՆ ՀԱՄԱՐ

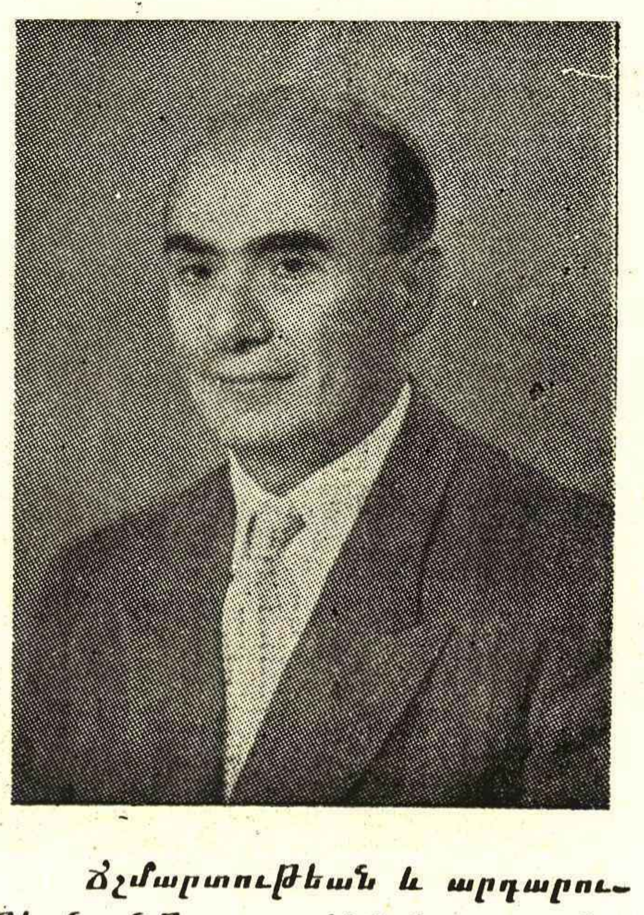
Բազմ՛ամ ճիչեր ու աղաղակներ արձակուած են մարդկային ընկերութեան դէմ դարերու ընթացքին: Սակայն միշտ ալ զուր չէ արձակել նոր ճիչեր...:

Դեռ տկար է արձագանգը ձայնի մը, որ լսուեցաւ մօտ երկու հազար տարի առաջ: Քիչեր ընտելացած են Քրիստոնէական լոյսին, և մարդիկ կը վախնան ճանչնալու *անոր ոգին: Քրիստոս կանուխ է եկեր աշխարհ, թէև Աստուծոյ համար ժամանակին ու միջոցին մէջ դարերը բոպէ իսկ չեն...: Ան գիտէ, թէ ինչո՛ւ կը թաւալին աշխարհները: Հիմա, ազնիւ գաղափարներ ունեցողները, կեանքի իրականութենէն լուր չունեցող երազատեսներ կը նկատուին և ներկայ ժամանակի յիմարները կը սեպուին: Սակայն ամենախորունկ իմաստութիւնը ազնիւ ըլլալն է: Աւելի՛ն,* ազնիւ մնալն է: *Պէտք է կենալ մարդկութեան դիրքերուն վրայ և «Հռոմ տանող», յաւիտենականութեան և ճշմարտութեան տանող ճամբուն մէջ: Պէտք է հասնիլ իմաստի Հռոմին, նոյնիսկ բազմիլ անոր մէջ: Դժընդա՛կ ուղի...:*

Մարդը նուաճեց կրակն ու երկաթը, նուաճեց հիւլէն. այժմ կ'ուզէ նուաճել տիեզերքը և կորզել անոր բոլոր գաղտնիքները: Ան՝ քարանձաւը կախարդական պալատներու վերածեց, սակայն այսքան նուաճումներէ և յաղթանակներէ ետքն ալ... դեռ իր հոգին չկրցաւ ազատագրել նախամարդու, քարայրի մարդու մտայնութենէն ու մտավախութիւններէն: Մութ և վատ գործեր կը կատարուին արդարութեան և եղբայրութեան ընթացքը կասեցնելու համար: Քենետիի սպանութիւնը, օրինակ:

Մարդկային պատմութիւնը յաջորդական ազատագրումներու հոլովոյթ մըն է: Ազատութիւններէն ոչ մէկը սրտանց ու ինքնաբերաբար չէ տրուած իշխողներու կողմէ: Միշտ պէտք է կռուիլ յաղթելու համար անոնց շահախնդիր և կատաղի դիմադրութեան...:

Այս ամենուն մէջ անհատնում նիւթ կայ խորհելու փիլիսոփաներու, հոգեբաններու, բարոյագէտներու և պատմաբաններու համար: Որոնողի անկեղծ ու քաջ ճակատները միշտ փշրուած են, տէրերու առեղծուածային և նենգ բազմաթիւ միջոցներէն: Հռոմ, չկարենալով պայքարիլ քրիստոնէութեան դէմ, հանեցաւ ընդունիլ *և* պաշտպանել զայն, *որպէս զի լաւագոյնս կարենար զայն չէզոքացնել և իր հրամանին ենթարկել:*

Ճշմարտութեան և արդարութեան ընթացքը չի՛ կրնար արգիլուիլ, բայց դարերո՜վ դանդաղեցուած է: Մարդակապիկներու դարաշրջանին բարոյականը կը գործադրեն, երեկոյթի զգեստով այժմու քարայրի մարդիկը: Խօսուած ու տպուած բաներու հանդէպ ժողովուրդին միամիտ վստահութիւնը պէտք չէ չարաչար գործածուի: Ան խորագէտ չէ, որ կեղծը իրականէն զանազանէ: Սիրոյ պատուանդանը դեռ շատ հեռու է մարդկութեան հորիզոնէն և դեռ արշալոյսը չէ եղբայրութեան, այլ արշալոյսին խոստումն է միայն: Մարդկութիւնը դեռ... զինուոր կը խաղայ: Թէեւ վառօդի հոտ կայ ամենուրեք և ահաւոր աղէտ մը հասուննալու վրայ է, սակայն լիահաւատ սպասենք, զի փրկարար փոթորիկներուն մէջէն նոր աշխարհը կը կերտուի:

Վաղուան օրէնքը պէտք է կերտուի սիրոյ գաղափարներով և մարդիկ կրնան մտածել, որ պարտաւոր են ապրիլ եղբայրներու պէս: *Այդ մեծագոյն գործին յաջողութեան համար պէտք է բոլոր ազգերը իրենց ձեռքերը իրարու օղակեն, աշխարհը ընդհանուր եղբայրութիւն դարձնելով: Ապագայ լաւագոյն մարդկութիւնը պիտի չունենայ այլեւս «Անծանօթ Զինուոր»ի շիրիմներ և այն ատեն լուսափառ դարաշրջանի արշալոյսը պիտի ծագի: Մարդկային հոգին գաղտնիք չունի օժտուած գրագէտին համար: Ան իր հոգիին կատարեալ գեղեցկութեան մէջ, իր ամբողջութեամբը կը դիմէ դէպի նախադուռը վաղուան կեանքին: Ժամանակներու հոգին կ'անցնի իր հոգիէն և իր ետին ունի բոլոր դարերու մղումը ու յաւիտենականութեան օգնութիւնը...: Կը զգայ այն համբերատար տառապանքը և անհաշուելի աշխատանքը, որ կատարուած է ցարդ և կ'ողբայ դարերու յետամնացութիւնը: Կ'ուզէ, որ մեր դարը իր հունը գտնէ և լուծէ երջանկութեան հարցը ապերջանիկներուն, քանի որ մարդուն պէտքերը հարիւր չեն, այլ երեք — անհրաժեշտը — սնունդ —, կարեւորը — բնակարան, հագուստ, դեղ — և հաճելին — մշակոյթ —: Այժմու մարդկութեան քառորդին սեղանները լիառատ են, միւս քառորդինը համեստ են և մնացեալ կէսին սեղանները... մերկ են: Ցարդ Շահը և Կիրքը աշխարհը կը կառավարեն և սակայն Սէրը պէտք է, որ կառավարէ զայն:*

Հայ գրողին գիտութիւնը հասած է կատարեալ ըմբռնողութեան: Դարաւոր իմացականութեան փորձառութիւնը իր մէջ է և ան կը ճանչնայ կեանքը, հազար տարի ապրողի նման: Աստուածաշունչ օրհնութիւն կայ իր ձայնին մէջ: Անոր հոգեւոյն հրեղէն աղբիւրէն բխող իւրաքանչիւր խօսք խտացած ճշմարտութիւն է և ոչինչ աւելի սուրբ է քան ճշմարտութիւնը: Գերագոյն նուիրումով պէտք է լսէ սրտին զարկը մարդկութեան և խնկելի բարութեամբ փութայ խորհելու դարմանը: Իրեն համար չկայ օրէնք, զի իր գերազանց խիղճը օրէնք է: Արի չեշտով պարտի շառաչել և ռումբի պէս պայթիլ անարդարութեան աշխատաւորներուն վրայ: Ան սովորական մեծերէն աւելի մեծ է և առաջնորդ ջահն է, ջահակիրը վշտահար ու յոգնաբեկ մարդկութեան, զոր պարտի տանիլ դէպի յաւիտենական ծիրանի գօտին: Ան գերագոյն անպարտելին է, վասնզի հեռու է ոսկիէն ու փառքէն: Անոր հոգին երջանիկ, իմաստուն, յաղթական ու անմահ է և կ'իշխէ դարերուն:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Աղեքսանդրիա

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

Տ. ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ՔԷՕՇԿԵՐԵԱՆ

ԳՐԵՑ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Կարճ շրջան մը Պօղոսեան վարժարանէն ներս դասաւանդած է կրօնքի դասեր: Աշակերտներուն տուած իր դասախօսութիւնները դասաւորելով՝ հետագային հրատարակած է առանձին հատորով մը, «*Քրիստոնէութիւն Եւ Մենք*» վերնագրով (1934ին, Աղեքսանդրիա, 160 էջ):

Այս գիրքը, որուն հրատարակութեան թուականին վրայէն երեսուն երկար տարիներ անցած են, այսօր ալ իր թարմութիւնը չէ կորսնցուցած: Ան, որքան աշակերտներուն՝ նոյնքան ալ չափահասներուն համար օգտակար գիրք մըն է, ուր հետաքրքիր ընթերցողը պիտի գտնէ ընդհանուր տեղեկութիւններ քրիստոնեայ եկեղեցիներու սկզբնական շրջանի պատմութեան եւ Հայց. Եկեղեցւոյ համառօտ պատմութեան մասին, ամէնը բաժնուած 26 դասերու:

Պատրաստելով այս գիրքը, ու հրատարակելով զայն, Հանգ. Տէր Հայրը ջանացած է իր ընթերցողներուն «*հնարաւոր միջոցներով ցոյց տալ միակ նպատակը, զոր հետապնդեցին մեր երանաշնորհ հայրապետներն ու նախնիք: Թէ՛ Հայութիւնը լուսաւորել քրիստոնէական հաւատքով որպէս կրօնք երկնաւոր, և թէ իբրեւ միակ միջոց փրկելու համար զայն օտարացումէ: Անոնք կերտեցին Հայաստանեայց եկեղեցին որ Հայը ապրի:*»

Երկարատեւ տարիներու յարատեւ աշխատանքի շնորհիւ, ան *Ժամագիրքը* թարգմանած է աշխարհաբարի, ու 1956ին հրատարակած է զայն, երկու անջատ հատորներով, դէմ դիմաց զետեղելով գրաբար բնագիրը ու աշխարհաբար թարգմանութիւնը (Ա. հտ. 864 երես, Բ. հտ. 563 երես, տպ. Սահակ-Մեսրոպ):

Առաջին հատորին սկիզբը զետեղուած *Յառաջաբանին* մէջ բացատրելէ ետք գրաբար լեզուով կարդացուած աղօթքներու դժուարիմացութիւնը, ան կը հաստատէ «*որ այսօր մեր ժողովուրդը եկեղեցիէն բառացի շատ բան չի հասկնար, ի հարկէ բացառութիւնները յարգելով. այլ առաւելապէս հոգեկան հաղորդութեամբ կը հետեւի արարողութեանց.*» Ու մասնաւորելով խօսքը իր ձեռնարկին մասին կ'ըսէ.

«*Այս գիրքը՝ եթէ ոչ բոլորովին, գէթ մասամբ գոհացում կուտայ եկեղեցասէր և հաւատացեալ ժողովուրդին, զայն ձերբազատելով ժամագրքեր թղթատելու դժուարութենէ, կարենալ հետեւելու համար եկեղեցիէն ներս տեղի ունեցող արարողութեանց*»:

Յառաջաբանէն ետք կայ *Ներածութիւն* մը (էջ 9-30) իսկապէս շահեկան ու հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը, ուր, համառօտ գիծերու մէջ տրուած են Հայց. Եկեղեցւոյ դաւանանքը, արարողութիւնները, ծէսերը եւ տօնացուցային մանրամասնութիւնները:

Տ. Մեսրոպ Հօր այս ձեռնարկը առաջինը չէ իր տեսակին մէջ: Ան ունեցած է իր նախընթացը, Տ. Յովհ. Ա. Քհնյ. Մկրեան (1831-1909) պատրաստած է նոյնպէս ժամագիրք մը, որ երից տպագրութեան արժանացած է (1883, 1891, 1895): Մեր նիւթէն դուրս է այս երկու ձեռնարկներուն բաղդատականը ընել այստեղ, բայց տեղին է յիշել թէ Մկրեան Քհնյ.ի ձեռնարկը աւելի գործնական ու հաւատացեալներուն համար դիւրին գործածելի հատոր մըն է, քան Տ. Մեսրոպ Հօր պատրաստածը:

Անշուշտ ասիկա չի նշանակեր թէ Հանգ Տ. Մեսրոպ Հօր աշխատանքը ապարդիւն գործ մը եղած է: Կարեւորը Տէր Հօր ժողովուրդին հասկնալի ըլլալուն ոգին է, ինչ որ ինքն իր մէջ յաջողած աշխատանք մը կարելի է նկատել:

Ինչպէս վերեւ ըսինք, իր կեանքի վերջին քանի մը տարիները Հանգ. Տ. Հայրը իր բնակարանը փակուած կը մնար, Ս. Գիրքի եւ կրօնական այլ հատորներու ընթերցանութեամբ՝ անցընելով իր ժամանակը:

Իր մահուամբ Հայց. Եկեղեցին կը կորսնցնէ իր հաւատաւոր ու գործունեայ եկեղեցականներէն մին, իսկ Եգիպտահայ գաղութը գիտակից հովիւ մը:

Նոյնպէս իր մահուամբ կ'անհետանայ դէմք մը այն սակաւաթիւ եկեղեցականներէն, որոնք 1914-18ի ահեղ թոհուբոհին մէջէն անցած էին ու հասած մեզի, սփիւռքի մէջ հասակ նետող սերունդներուն, իրենց հետ բերելով հայկական գաւառներու յիշատակները:

Առաջին աշխարհամարտէն առաջ եկեղեցական ձեռնադրուած Հայց. Եկեղեցւոյ ամուսնացեալ եկեղեցականներէն թերեւս վերջինն է որ գերեզման կ'իջնէ յանձին Տ. Մեսրոպ Հօր:

Հանգիստ իր յոգնած մարմնին ու երկնային արքայութիւն՝ իր հոգիին:

Գահիրէ 17-5-64

* * *

ԽՈՀԵՐ

* *Օրհասական է մեր ժողովուրդը մեծ քաղաքներու ախտաւոր մթնոլորտին մէջ՝ ուր օրուան հոգերով կը հալի ու կը մաշի և հետզհետէ կը թօթուէ ու կը մերկանայ իր բնատոհմիկ զգացումներէն, հօրենական հաւատքէն և ազգային նկարագրէն: Ի տես այս ահաւոր չարիքին, դժբախտաբար երազներով կ'օրօրուինք: Իմ խոնարհ կարծիքովս գաղութահայութեան ազգային կեանքը պէտք է անքակտելիօրէն կապուի իր Մայ*րենի *Եկեղեցւոյն, և անոր միջոցաւ պէտք է դառնայ իր կրթական, վարչական և բարեսիրական մեքենան:*

* *...Կրօնագիտութիւնը գիտութիւն մը չէ այնպէս, ինչպէս որ է օրինակի համար թուաբանութիւնը:*

* *Դաւանաբանական հարցերու խոր հմտութիւնը՝ Աստուածաբանական տեսութիւններու մանուածապատ խրթնութիւնները, ինչպէս նաև եկեղեցական արարողութեանց և ծէսերուն իրարմէ ունեցած տարբերութիւնները գիտնալ և սորվեցնել, եկեղեցականաց համար մասնագիտութիւններ են: Հաւատքի համար էականը Փրկչի* Աւետարանին *և կամ* Աւետարանական կեանք *ապրողներուն ծանօթանալ և անոնց հետեւիլն է: Եւ եթէ ուսուցիչը չ'ապրիր այդ կեանքը, ինչ որ ինք կը դասախօսէ փոքր տղոց, դասը կը դառնայ ոչ միայն անհամ և ձանձրացուցիչ, այլ նախապաշարումներու լեռնակոյտ մը, որուն ծանրութեան տակ կը փթթան մտքեր, կը թունաւորուին ու կը սպաննուին անմեղ հոգիներ:*

* *Լաւ է որ մեր դպրոցներէն ներս կրօնի դասը ի սպառ ջնջուի, քան թէ վստահուի* անհաւատ *և* կեղծաւոր *ուսուցչի մը:*

ՄԵՍՐՈՊ Ա. ՔՀՆՅ. ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ

Սոյն յօդուածի սկզբնաւորութեան (տես «Ջահակիր» թիւ 29) Տէր Մեսրոպի Քահանայական ձեռնադրութեան թուականը կարդալ 1911՝ փոխան 1919ի:

ՀԻՒՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ՎԱՐԺ. ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ

(Շար. Բ. էջէն)

որ արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի ապագայ միաձուլումին օգնելու համար, անոնք մեր զաւակներուն սորվեցնեն նաեւ արեւելահայերէնը:

Ցանուն ուսուցչութեան, խօսք առաւ Գալուստեան վրժ.ի հայերէնի ուսուցիչներէն Պր. Պերճ Մոմճեան: Ան թուեց ուսուցչական ասպարէզին սեւ ու ճերմակ կողմերը եւ գտաւ որ հոգեկան գոհացումի մեծ ազդակ է իրենց ասպարէզը. ու իրենք վարձատրուած են այն պահուն իսկ, երբ կը տեսնեն որ իրենց տնկած գեղեցիկ եւ օգտակար նիւթերը արդէն կ'իւրացուին աշակերտէն ու կը շինեն զայն: Խօսելով մեր երկու բարբառներուն մասին, յայտնեց թէ կրնայինք հանգիստ ըլլալ. մեր մամուլէն առաջ, վարժարաններու մէջ, բարձրագոյն կարգերու հայերէնի գիրքերուն կէսէն աւելին լեցուած է արեւելահայերէն նիւթերով: «Միաձուլումի հարց չի կրնար ստեղծուիլ, որովհետեւ երկու բարբառներն ալ ունին իրենց առաւելութիւններն ու գեղեցկութիւնները» ըսաւ յարգելի ուսուցիչը:

Ապա՝ խօսք առաւ Նուպարեան վարժարանի հայերէնի ուսուցիչ Պր. Նուպար Բիւփէլեան: Ան ջատագովեց ուսուցչական ասպարէզին կենսականութիւնն ու գեղեցկութիւնը՝ բարոյական եւ ոգեկան առումով: Ու ճշդեց հայ ուսուցչութեան պարտականութեան սահմանները՝ փառն ազգապահպանման գործին:

Լեւոն Թորոսեանի արաբերէն լեզուով շատ յաջող ուղերձէն ետք, խօսք տրուեցաւ ծանօթ գրող եւ Ընթերցասրահի Մշակութային Խորհուրդի անդամ Պր. Հայկ Ժամկոչեանին: Ան, խօսելով նաեւ իբրեւ անպաշտօն ուսուցիչ, ձայնակցեցաւ ուսուցչական դասուն կոչումի ու զոհաբերութեան անգնահատելիութեան մասին արտայայտուած միտքերուն: Եւ աւելցուց որ գաղութին ընդհանուր կեցուածքը հանդէպ ուսուցչութեան, թերի է... «Մեր զաւակներուն հոգին ճարտարապետելու եւ զարգացնելու գործն ենք վստահեր անոնց, բայց զանոնք կը պահենք շուքի մէջ: Տեղ տեղ՝ լաւ ամսականներ կուտանք անոնցմէ շատ քիչերուն. ուրիշները (դարձեալ քիչեր) կը գոհացնենք յոբելեանով մը կամ կէս-յոբելեանով. յաճախ՝ յոբելեաններ կը խոստանանք, կը ծրագրենք ու կը յայտարարենք ալ, բայց չենք գործադրեր:» Ու բաղձանք յայտնեց որ Ընթերցասրահի հիւրասիրութեան այս աւանդութիւնը, հետզհետէ, ձիւնի հիւսնի նըման մեծնար, գլորէր լեռն ի վար, ու բան մը փոխէր մեր գաղութի կեանքին մէջ:

Արտայայտուելով արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի մասին, Պր. Ժամկոչեան ըսաւ, որ պէտք է պահենք երկու բարբառներն ալ ու զարգացնենք, գեղեցկացնենք զանոնք, ժամանակին թողլով միաձուլումի խնդիրը: Արեւելահայերը շատ անոյշ կը գտնեն մեր լեզուն՝ ինչպէս մենք՝ իրենցը: Թող պահուին երկուքն ալ եւ առ այդ՝ մեր ուսուցչութիւնը իր պարտքը լիովին կը կատարէ:

Վերջին խօսողը եղաւ Գալուստեան Ազգ. Վրժ.ի տնօրէնուհի Տիկ. Իսկուհի Տատրեան: Ան երկարօրէն կանգ առաւ ուսուցիչի հանգամանքին, կոչումին, պաշտօնին, պարտականութեանց ու զոհողութեանց վրայ: [illegible] ասպարէզը եւ ըսաւ թէ ուսուցչութիւնը չի կրնար պահանջկոտ ըլլալ: Հերոսները միայն տալ գիտեն եւ ոչ առնել: «Բայց, աւելցուց յարգելի Տիկինը, իրողութիւն է որ հայ հասարակութեան մէջ ուսուցչութիւնը անտեսուած տարր մըն էր. սակայն նոր ժամանակներուն հետ սկսած է փոխուիլ նաեւ այս մտայնութիւնը: Ուսուցիչները հանրային դաշտի լայն անդաստաններուն մէջ քաշելով՝ շահողը մեր ազգը կ'ըլլայ...»:

Հաւաքոյթին վերջը՝ Ընկեր Ն. Պալեան, եզրափակեց այս շատ շահեկան արտայայտութիւնները, անգամ մը եւս վեր առաւ արժանիքները ուսուցչական դասուն ու հաւաքոյթը փակեց շնորհակալիքի ու շնորհաւորութեանց արտայայտութիւններով: Մնաց սակայն անդրադառնալ, որ պատուասիրութեան չէին եկած քանի մը վարժարաններու մեծերը (տնօրէն եւ ուսուցիչ): Արդեօք անոնք իրենց հաստատութիւնները հայկական չէի՞ն սեպեր...:

Ն. Մ.

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

Պէյրութ հրատարակուող «Սփիւռք» շաբաթաթերթը կազմակերպած էր «Հայ Երգի Երեկոյ» մը, որ տեղի ունեցաւ 28 Ապրիլ 1964-ին՝ Կիւլպենկեան սրահին մէջ:

Հանդէսին կը նախագահէր Պր. Երուանդ Ապանեան:

Յայտագրին՝ իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին քաղաքին սիրուած արուեստագէտները, որոնց ընտրած երգացանկը, ըլլան անոնք հայ դասական թէ ժողովրդական կտորներ, խոր յուզումով եւ մեծ վայելքով ունկնդրուեցան:

Առաջին անգամ բեմ բարձրացաւ Պր. Կարապետ Զաքարեան:

Ան երգեց կտորներ «Դաւիթ Բէկ» օփերայէն եւ Կոմիտասի «Ծիրանի Ծառ»ը: Ներկաներուն համար բացառիկ անակնկալ մը եղաւ, կատարեալ նեղութեամբ եւ ճաշակաւորութեամբ հրամցուած այդ երգերուն կատարումը:

Տեղին է յիշել, որ Պր. Կարապետ Զաքարեան նոր վերադարձած է Մայր Հայրենիքէն, ուր գացած էր կատարելագործելու իր երաժշտական ուսումը:

Օր. Ժանէթ Գույումճեան, որ լիրիք սոփրանօ է, ներկայացուց Ա. Մեսումենցի «Ծիծեռնակ»ը, Կոմիտասի «Կռունկ»ը եւ Պասմաճեանի «Եաման Կոլեն»:

Հանդիսականները, երկարատեւ ծափահարութեամբ, յայտնեցին իրենց գոհունակութիւնն ու գնահատանքը:

Օր. Ժանէթ Գույումճեան երաժշտական իր ուսումը կատարելագործած է Իտալիոյ եւ Հայաստանի մէջ:

ԱՐԱ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ

Ապա բեմ բարձրացաւ սիրուած երգիչ Արա Կիրակոսեան: Ան երգեց Սարոյի արիան «Անուշ» օփերայէն եւ զանազան ժողովրդական երգեր:

Արա Կիրակոսեան եւս, Օր. Ժ. Գույումճեանի նման, ստիպուեցաւ կրկնել կարգ մը երգեր՝ գոհացնելու համար ունկնդիրներուն պահանջքը, որ կ'արտայայտուէր բուռն ծափերով:

Երգերուն՝ դաշնամուրով կ'ընկերակցէր Պր. Միքայէլ Ջիսքինոֆ:

Իրական վայելքի երեկոյ մը ապրեցաւ ներկայ հասարակութիւնը, եւ հայ երգին համար ունեցած իր պապակը մասամբ գոհացած՝ ուրախ տրամադրութեամբ մեկնեցաւ հանդիսասրահէն:

Կը շնորհաւորենք «Սփիւռք» շաբաթաթերթը, իր այս գեղեցիկ եւ շինիչ ձեռնարկին համար:

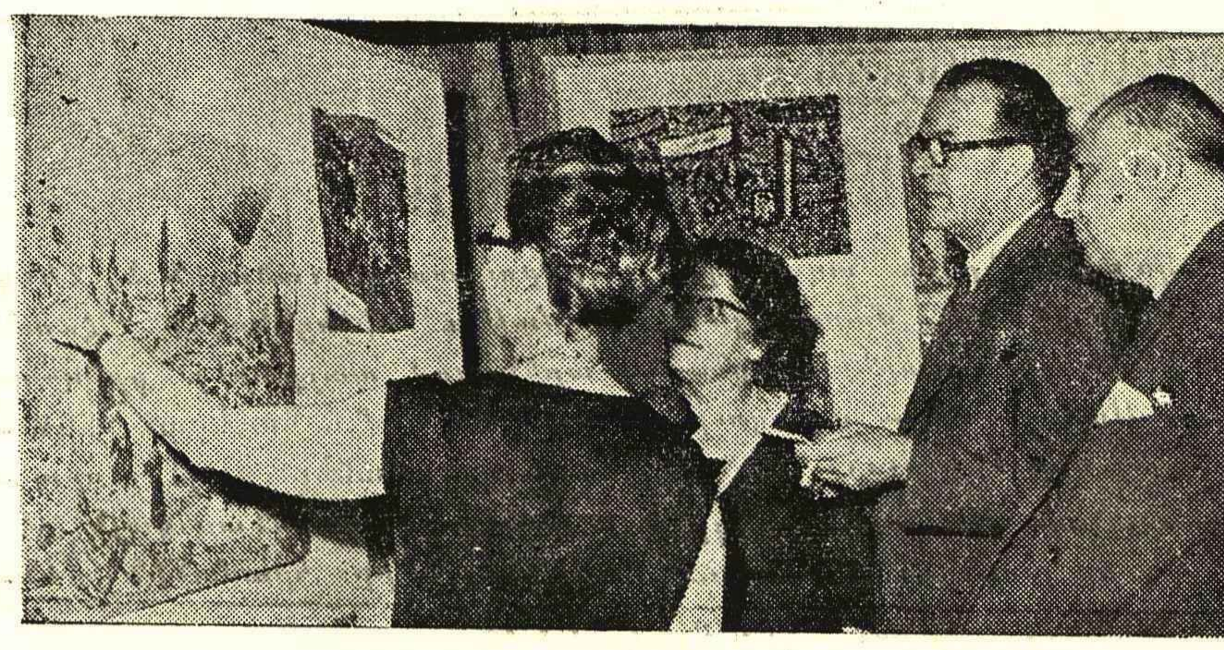
«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քան Տը Սեզար:

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ ՍԱՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ուրբաթ, 22 Մայիս 1964ին բացուեցաւ եւ մինչեւ Մայիս 27 տեւեց Գալուստեան Ազգ. Վրժ.ի աշակերտական ցուցահանդէսը՝ անցեալ տարիներուն նման: Հովանաւորողն էր Կրթական Շրջանի տնօրէն Ահմէտ Հելմի, նախագահ՝ Տ. Ս. Ք. Շաքարեան: Կարուձեւի ուսուցչուհի՝ Տիկ. Ս. Կարինեան, ձեռագործի վարչուհիներ՝ Օր. Ա. Մազլումեան եւ Օր. Վ. Նորիկեան, փորագրութեանց ուսուցիչներ՝ Մահմուտ Կէլիլ եւ Նեպիհ Ջէքի, գծագրութեան ուսուցչուհի՝ Տիկ. Նորա Իփէքեան (Նկարչուհի): Ստորեւ քանի մը տեսարաններ ցուցահանդէսէն.—

Տ. Սահակ Քհն. Շաքարեան, Կրթական Տնօրէն Պր. Ահմէտ Հելմի ուսուցիչ Նեպիհ Ջէքի, գրագէտ Յ. Թըգըրեան (Նայրոպիէն) եւ Տիկ. Ի. Տատրեան:

Ուսուցչուհի Տիկ. Ն. Իփէքեան բացատրութիւններ կուտայ Տիկ. Ա. Պօյաճեանի (քանդակագործ), Պր. Ե. Թուչեանի եւ ընկ. Ս. Պալաեանի:

Ահմէտ Ֆահմի Ապտէլ Սալամ (Կրթ. Գեղար. Քննիչ), ուսուցիչ Մահմուտ Կէլիլ, Կրթ. Շրջ. տնօրէն Ահմէտ Հելմի եւ Տիկ. Տատրեան:

Բարձրգ. Նախակրթարաններու ընդհ. տնօրէն Ահմէտ Աթէյաթ Ալլա, ուսուցիչ Ապտէլ Գատըր եւ (ետեւը) Պր. Մ. Մոմճեան:

Անխոնջ տնօրէնուհի Տիկ. Ի. Տատրեան՝ ցուցադրուած գործերուն մէջտեղ:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

4 ՅՈՒՆԻՍ 1964

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Անցեալ Հինգշաբթի, 28 Մայիս 1964, երեկոյեան մեծ հանդիպում մը սարքուած էր Հելիոպոլսոյ Կոկանեան Սրահի վարչութեան կողմէ՝ Հայրենադարձութեան լիազօր պատուիրակներ ընկ. Խալաթ Մոսինեանի և ընկ. Աշոտ Նահապետեանի հետ։ Սրահի ատենապետ Հ. Գարայեանի բացման խօսքէն ետք, գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիր մը, որմէ յետոյ՝ մեր պատուիրակները հրաւիրուեցան արտայայտուելու մեր օրերու ամենէն գեղեցիկ շարժումին՝ Հայրենադարձութեան էութեան ու կազմակերպումի մանրամասնութիւններուն մասին։ Ստեղծուեցաւ խանդավառ մթնոլորտ։

ԱՍՈՒԼԻՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

Այս երեկոյ, Կոկանեան Սրահի մէջ, տեղի պիտի ունենայ երգահան Եդ. Յակոբեանի Ասուլիսը՝ նուիրուած Կոմիտասի Եգիպտոսի մէջ ունեցած ելոյթներուն։ Գեղարուեստական մասնակցութիւն՝ Տիկ. Մ. Յակոբեանի, Պր. Հ. Հինայեկեանի։ Կան ընթերցումներ և ունկնդրութիւն Կոմիտասի հարազատ ձայնին (երիզ)։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տիար Ժիրայր Պետրոսեան և դուստրերը՝ Սիլվա, Մարի-Ռոզ և Նորա, Տէր և Տիկին Գրիգոր Ս. Դարբինեան, Տէր և Տիկին Նիքոլա Սարգիս և դուստրը՝ Սոնիա, Օրք. Շնորհիկ, Լուսի և Ագնիւ Պետրոսեան քոյրեր և Տիար Հայկ Փիլիպպոսեան, իրենց սիրեցեալ կողակցին, մօր և ազգականին ՈՂԲ. ՋՈՒԼԻԲԹ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ խիստ կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, առանձին նուիրատուութիւններ ըրած են՝

Եկեղեցւոյ և Գերեզմանատան Ազգատախնամին

«Այծեմնիկ» Հանգստեան Տան

Գալուստեան Տիկ. Խնամակալութեան

Նուպարեան Տիկ. Խնամակալութեան

Հ.Բ.Ը. Միութեան

Սրգաշեան Դարմանատան

«Արեւ»ին և «Ջահակիր»ին

(4 ոսկի)։

Այս նուիրատուութիւններուն ընդհանուր գումարն է 50 Ե. Ո.։ (Ստանալ Պր. Վ. Զէյթունցեանէն։)

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ընկեր Մուշեղ Կերիկեան մէկ տարուան բաժանորդագրութիւն կը նուիրէ իր քրոջ Տէր և Տիկին Ասգանազ Փանոսեանի (Աւստրալիա)։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Իրենց սիրելի զաւկին՝ Մկրտիչի ծննդեան 9րդ տարեդարձին (4 Մայիս) առթիւ, Տէր և Տիկին Անդրանիկ Փափազեան կը նուիրեն Ե. Դ. 100

Ողբ. Յակոբ Պալեանի մահուան տխուր առիթով, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.
Այրի Տիկին Աստղիկ Պալեան
Տէր և Տիկին Վահէ Գասապեան
Տէր և Տիկին Երուանդ Պէրպէրեան
100ական։

Տէր և Տիկին Ժիրայր Սուլթանեաններ (Մ. Նահանգներ) առջինեկ մանչ զաւակով մը բախտաւորուած են և անուանած՝ Մարտիկ։

Այս առթիւ Տէր և Տիկին Մարտիկ Թաթիկեան վասն խնդակցութեան կը նուիրեն Ե. Դ. 100

Ողբ. Յովակիմ Տիգրան Էվէրէկլեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր և Տիկին Մարտի Թաթիկեան կը նուիրեն Ե. Դ. 100

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Ընկեր Զաւէն Պալաեանի ապաքինման ուրախ առթիւ կը նուիրեն.
Տէր և Տիկին Մկրտիչ Սըլեան
Տէր և Տիկին Մակար Գումրուեան
100ական։

Ողբ. Սողոմէ Հէօճէթեանի (Պէյրութ) մահուան քառասունքին առթիւ՝ վասն ցաւակցութեան Տէր և Տիկին Գոբէռ Էսկիճեան Ե. Դ. 100

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Սրահիս բարեզարդման ֆոնտին ստացած ենք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.
Տէր և Տիկին Ա. Գազանճեան
Տէր և Տիկին Հ. Օհաննէսեան
Տէր և Տիկին Բ. Հաճըլեան
Տէր և Տիկին Վ. Գազանճեան
Տէր և Տիկին Ե. Վեցիկեան
Տէր և Տիկին Մ. Գումրուեան
Տէր և Տիկին Զ. Զօրայեան
Տէր և Տիկին Ս. Պալաեան
Տէր և Տիկին Մ. Պահատրեան
Տիկին Մ. Յակոբեան
Օր. Լ. Կոկիկեան
Պր. Գր. Նիկողոսեան
Պր. Հ. Հապէշեան
Պր. Ա. Էլպէկեան
Պր. Շանթ Պալաեան
Պալաեան փոքրիկներ
Ե. Դ. 100 ական

Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնս իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պր. Յարութիւն Պալտուզեանի (Կիրովական), որ սրահիս նուէր ուղարկած է երեք տուփ շոքոլա և մարմլատ՝ իր քոյրերուն միջոցաւ։

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱՀՃԵԱՆ

Գիշերը՝ Մոնրէալ երթալու ծրագիրը լքեց։ Մեկնելու համար տոմսակ առած միջոցին, անդրադարձաւ որ յրածը տղայական ձախաւերութիւն մըն էր, վասնզի այնպիսի հետք մը կը թողուր իր ետին որ քիչ շատ ճարպիկ գաղտնի ոստիկան մը պիտի կրնար զինքը անմիջապէս գտնել։ Այս նկատումով ալ որոշեց ճամբան փոխել. ինքզինքը անգտանելի դարձնելու համար։ Ծրագրած էր, Ալպանիի մէջ, գնացքէն իջնել և առաւօտուն դէպի Շիքակօ մեկնող կառախումբը առնել։ Շիքակոյի մէջ պիտի որոշէր իր ապագայ ընելիքը։ Հովարտ, գիշերը համեստ պանդոկի մը մէջ անցուց, ուր ներկայացած էր Ճէյմս Ֆրոստ անունով։ Առաւօտուն շատ կանուխէն, կայարան երթալով Շիքակոյի համար տոմսակ մը գնեց։ Բայց մեծ եղաւ իր զարմանքը, երբ իրեն ըսին թէ հարդկադրուած էր, երկո՞ւ ժամեր, գնացքին սպասել. Դառնացած, դուրս ելաւ, և Նիւ Եորքէն հասած թերթ մը գնելով, աչքին զարկաւ հետեւեալ տողերը.

«Դատաւոր Գավուրի զաւակը՝ Հովարտ Գավուր, ոճիրի ամբաստանութեամբ կը փնտռուի»։

Ահ ու սարսափի դող մը պատեց իր էութիւնը. աչքերը՝ պիշ պիշ, յառած մնացին վերոյիշեալ տողե ուն վրայ։

Սպանութեան յանցանքով ամբաստանուա՞ծ...

Այս քանի մը բ ռերը քիչ մնաց որ զինքը խորտակէին։ Օգի, զովանալու պէտք ունէր։ Թերթը գրպանելով, կայարանին մուտքի կողմը գնաց։

Իր ալեկոծ մտքին մէջ, Հովարտ, վերջին քանըչորս ժամուան ընթացքին տեղի ունեցած դէպքերը վերաքններ... Յիշեց յանկարծ, թէ նախորդ գիշերը սուրհանդակին յանձնած էր քրոջը ուղղեալ նամակ մը։ Փորձեց իր գրութեան բովանդակութիւնը վերյիշել, ճշդելու համար թէ իր գրածներէն հետեւցնելով կարելի՞ էր զինքը փախստական ոճրագործ նկատել։

Հովարտ անդրադարձաւ, թէ որքա՞ն ժամանակ, ա՛յդտեղ, զինքը շրջապատող ամբոխին բոլորովին օտար ու անտարբեր մնացած էր։ Բայց վճռական և հրամայական թելադրանքի մը ազդեցութեանը տակ, կայարանի հեռախօսային մէկ խցիկը մտնելով, «Նիւ Եորքի հետ կը փափաքի խօսիլ» ըսաւ ինքն իրեն. բայց իր ... յս որոշումը աղէտին սկզբնաւորութիւնը եղաւ։

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 9ին, Գավուր, աղջկանը հետ, «Պրանթոն» պանդոկը երթալով, ուզեց Սերանոսեանի զոյգը տեսնել։ Երկկնութեան այս կեղտոտ գործը դատաւորին զայրոյթ և զարշանք կը պատճառէր։ Ամբողջ գիշերը, ամենայն խստութեամբ զաւկին այս ցաւալի ընթացքը քննարկած էր այնպէս, ինչպէս դատական ատեանին առջև սուէ մէկու մը դատը։

Տիանա, այս գործին շուրջ իր ամբողջ գիտցածը ըսած էր իրեն, բայց աւելին գիտնալու ցանկութեամբ, ան մնացած էր առաջին հ բոն ալ տեսնելով, լսել անոր պատմութիւնը։

Երբ վերջապէս Նիթայի ներկայութեանը գտնուեցաւ, այս վերջինը կրկնեց, իր նախապէս բոլոր ըսածները Տիանայի։ Անթուան ալ, քանիցս, յաւելուածական տեղեկութիւններ տուաւ, առանց սակայն խնդրոյն բնոյթը փոփոխելու։

— Ի՞նչ կը խորհիք ընել հիմա, հարցուց դատաւորը կասկածոտ ձայնով մը։

— Ես ալ չեմ գիտեր, պատասխանեց Նիթա, այս սարսափելի ոճիրը ամէն բան տակն ու վրայ ըրաւ։ Ես և եղբայրս շուարած մնացած ենք։

— Աստուա՛ծ միայն գիտէ, թէ այս սպանութեան գործը մեզի ալ գլխացաւութիւն պիտի պատճառէ՞ թէ ո՛չ, բացագանչեց Անթուան։

— Կրկնակ ամուսնութեան մայս խնդիրը դատարան յանձնելու էք։

— Ի՞նչ պիտի ընէիք, պարոն, եթէ դո՛ւք իմ տեղս ըլլայիք, պատասխանեց Նիթա

— Պիտի սպասէի քիչ մը... թերեւս ձեր ամուսնութեան այս հարցը սպանութեան հետ որեւէ առնչութիւն չունենայ։

— Տէր Աստուա՛ծ, ի՞նչ կապ կրնայ ունեցած ըլլալ, յարեց Նիթա, եռանդով։

— Այդ պարագային, պիտի կրնանք անշուշտ, աւելի ուշ, այս գործը կարգադրել, առանց դայթակղութիւն յարուցանելու։

— Իմ միա փափաքս ալ այդ է, վստահեցուց երիտասարդ կինը։ Ձեմ ուզեր որ իմ անձիս շուրջ խօսին ձեր թերթերը. այսչափ ըսպասելէս վերջ, կրնամ քանի մը օր ալ սպասել։

Այսպէսով, երկու կողմերը համաձայնեցան կրկնամուսնութեան (երկկնութեան) այս գործը առկախ թողուլ, և պարագաները թոյլատրած ժամանակ միայն արծարծել։

Սիրանոսեանք ապահովեցուցին դատաւորը, թէ ոճիրի մասին որեւէ տեղեկութիւն չունէին։ Ճշմարտապէս ազդուած ըլլալնին յայտնելով, կ՚ըսէին թէ ոճրագործին ինքնութեանը մասին չէին կրնար որեւէ յայտնութիւն ընել։ Այսուհանդերձ, Նիթայի ընթացքէն այնպէս կարելի էր հետեւցնել, թէ ան, իր ամուսնոյն՝ Հովարտի այսպիսի ոճրային արարքի մը ընդունակ ըլլալուն կը հաւատար։

Երբ վերջապէս դատաւորն ու Տիանան մեկնելու համար ոտքի ելան, Անթուան վերջաբ ն մը ընելու պարտականութիւնը անտես չըրաւ։

— Ձեր զաւակը, պարոն դատաւոր, հիանալի մէկն է... Օ՛հ, այո՛, և եթէ, օր մը, ոստիկանութիւնը հաճելի առիթը ընծայէ ինծի, իրեն այնպիսի հոյակապ դաս մը պիտի տամ որ յաւիտեանս չմոռնայ։

Դատաւորը՝ տժգոյն և դաժան, ոչինչ պատասխանեց։ Եւ ի՞նչ կրնար պատասխանել արդէն։

Հայր ու աղջիկ, Սերանոսեանց մօտէն դուրս գալով, իրենց ինքնաշարժը մտան։ Տիանա ս սաւ կառքը քշել, մինչ դատաւորը անկիւն մը կծկտած էր, ուժաթափ ծերունիի մը նման, աչքերը՝ կիսախուփ։

— Կառք։ չիտակ տուն քշէ՛։ որպէսզի իջնես, մինչեւ դատաւորը դանդաղօրէն։

— Իսկ դո՞ւն, հայր։

— Ե՞ս...

Լայն շունչ մը առնելէ յետոյ, յարեց թէ ժամը տասնի ատեանին պիտի նախագահէր։ Անփոփոխելի կանոնի մը հպատակողի եռանդը ունէր իր խօսած միջոցին, այնպէս որ, Տիանա, բոլորովին անօգուտ կը գտնէր, զինքը այս որոշումէն ետ կեցնելու համար որեւէ ճիգ մը ընելը։

Կորտոն Գավուր մեծ յարգանք ունէր իր պաշտօնին վերաբերմամբ և լրջօրէն կը կիրարկէր իր պարտականութիւնը։ Այս պարագային, իր դէրքը սպարտացի հերոսի մը դէմքէն տարբերութիւն չունէր։ Շատ հաւանաբար իր սիրտն ու միտքը տանջող մտահոգութեանց դարմանը կը փնտռէր, իր պարտականութիւնը կատարելուն մէջ։

(26)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շահճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Բիւփէլեան — Ծաղրանկարի բաժին — Գ. Գոսթանոֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տընկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատէլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան հեռ. 915013 — Թերթիս աշխատանք Աւետիս Տատուրեան։ Տպաքանակ 3000։

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز: السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 31 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ.

عدد رقم ٣١ الخميس ١١ يونيــة ١٩٦٤

ՇԵՔՍՓԻՐ

(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 400 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Գրեց ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Ուիլեամ Շեքսփիր սեփականութիւնը չէ մէկ ազգի, այլ կը պատկանի բոլո՛ր ժողովուրդներուն։

Մեր Հայրենիքը՝ որ գիտէ պատուել մեր արժէքներուն հետ նաեւ ուրիշի՛ն ալ արժէքները, բացառիկ շուքով եւ յարգանքով կը տօնէ այսօր Շեքսփիրի ծննդեան չորսհարիւրամեակը։ Տեղի կ'ունենան հանդիսութիւններ, լոյս կ'ընծայուին Շեքսփիրի գործերը՝ հայերէն, գեղեցիկ տպագրութեամբ։ Ամէն օր միաժամանակ երեք չորս ներկայացում՝ Շեքըսփիրէն, կը նշանակէ ժողովրդային հետաքրքրութիւն եւ սէր։

Այս օրերուն կը զուգադիպի նաեւ Շեքսփիրի հայ բեմին վրայ փոխադրուելուն հարիւրամեակը։ Ա՛յս իրականութիւնը միայն կը փաստէ՝ որքան կանուխ սկսեր ենք սիրել Շեքսփիրը։

Յովհաննէս Թումանեան ըսած չէ՞ր արդէն«... Շեքսփիր դարձել է մի չափ՝ ազգերի զարգացման աստիճանը որոշելու համար։ Եթէ մի ժողովուրդ նրան չի թարգմանում, կը նշանակի տհաս է, եթէ մի լեզու նրան վրայ չի գալիս, կը նշանակի տկար է»։

Իսկ, մենք թարգմաներ ենք Շեքսփիրը՝ առանց գրեթէ բան մը կորսնցնել տալու իր հարազատութենէն ու ասիկա անշուշտ շնորհիւ մեր լեզուի ճոխութեան, ճկունութեան եւ մարդկային մտածումներն ու ապրումները, զգացումներն ու յոյզերը, հոգեկան ազնուագոյն, բարձր եւ խորունկ վիճակները կատարեա՛լ կերպով արտայայտելու կարելիութեան։

Շեքսփիրի լաւագոյն թարգմանողներէն պէտք է մասնաւորապէս յիշենք Յովհաննէս Մասեհեանը, Վահան Թէքէեանը՝ որուն թարգմանած հնչեակները հրաշալի են, մէկ մէկ գոհար ստեղծագործութիւն, եւ Հայաստանէն՝ Խաչիկ Դաշտենցը։ Այս բանաստեղծները ընծայեցին հայ գրականութեան՝ իսկակա՛ն Շեքսփիրը։

Արդարեւ, լեզու գիտնալը չի բաւեր Շեքսփիր թարգմանելու համար։ Պէտք է ըլլալ նաեւ բանաստեղծ եւ միաժամանակ պահպանել գիտնալ հեղինակին ոճը, բառացի արտայայտութիւնները՝ լրիւ, ամբողջ տալ բնագիրին մտածումները, կառուցուածքը։

Շեքսփիրագիտութիւն մը ունինք այսօր ու կրնանք մեր հայրենի ժողովուրդին գեղեցկագիտական–մշակութային զարգացման, հասունութեան իբր չափ ու կշիռ նկատել ասիկա։

Խանդավառուած ու հպարտ ենք հայրենիքի մէջ Շեքսփիրի հանդէպ ցոյց տրուած յարգանքի ու սիրոյ արտայայտութենէն։

Թէեւ խորհրդանշական ու աննշան մեր մասնակցութիւնը, կարելի է մի՛շտ նոր բան մը ըսել Շեքսփիրի մասին, նոր գանձ մը գտնել Շեքսփիրի մէջ։

ԳԻԹ ԱՒԵԼԻ՜ սիրել տալ Շեքսփիրը՝ Սփիւռքի հայութեան....։

Մենք կը մասնակցինք հայրենիքի Շեքսփիրասիրութեան ու աւելի ամուր սիրով կը պահենք հայրենիքի հետ մեր ԿԱՊԸ՝ առանց որուն չուտով կը քայքայուի Սփիւռքը, կը մեռնի հայը։

Շեքսփիրը գովաբանող կամ քննադատող ահագին վկայութիւն մը գիզուեր է դարերէ ի վեր ու պիտի կուտակուի տակաւին՝ ժամանակին հետ։

Զափազանց շատ, այլազան ու զարմանալի են ուսումնասիրութիւնները Շեքսփիրի կեանքին ու գործին մասին ու երբ կը մխրճուինք այդ գիրքերուն մէջ, կը կարդանք հազար ու մէկ վերլուծում, կարծիք՝ իր գործերուն, պատմական դէպքերուն եւ իր ստեղծած մարդկային տիպարներուն եւ յայտնած մտածումներուն մասին, միշտ նո՛ր ու աւելի պայծառ դէմքով կը ներկայանայ Շեքսփիր մեզի։

Ձենք կրնար ճանչնալ սակայն՝ թէ ՈՎ Է ՇԵՔՍՓԻՐ։

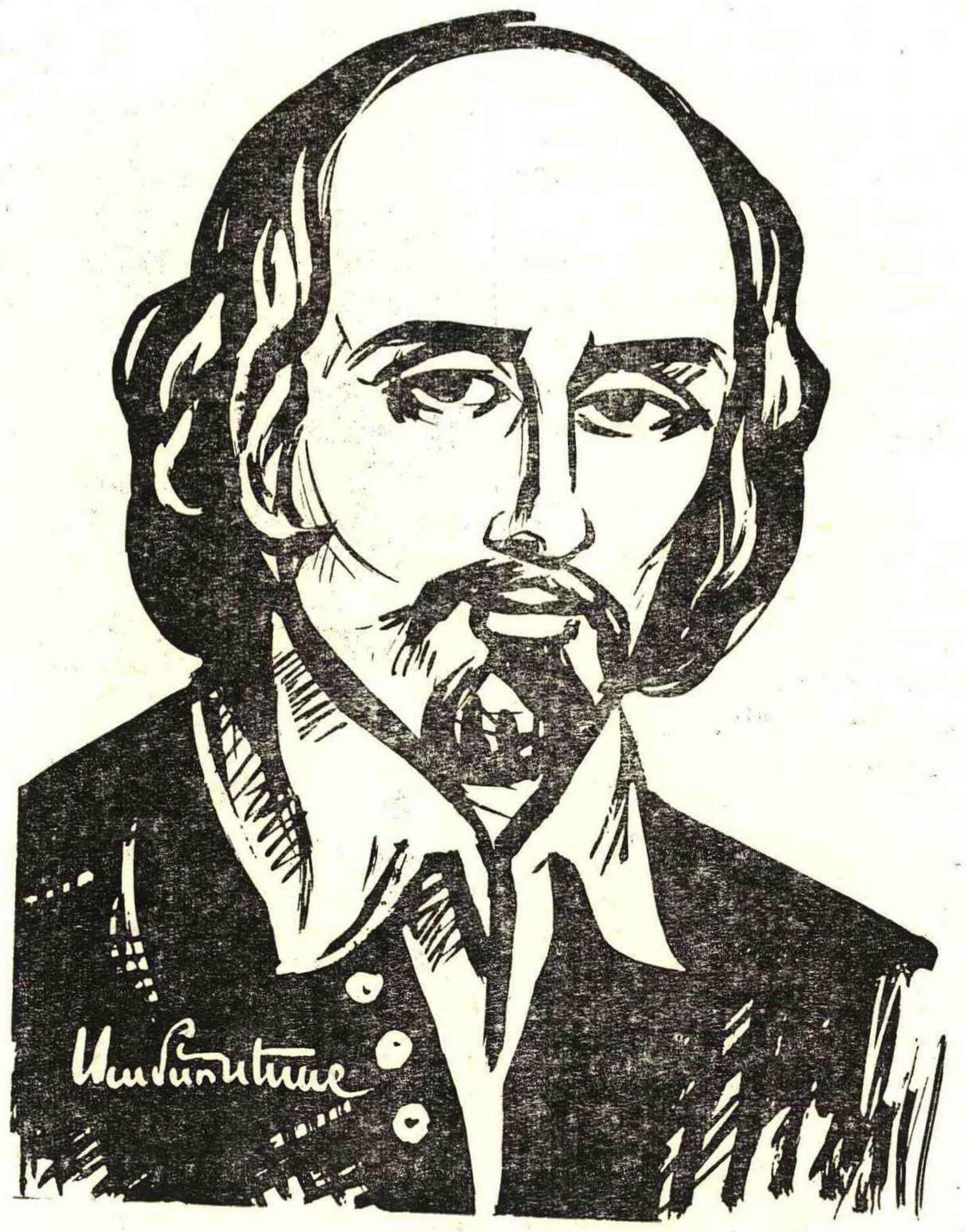
Հազար կենսագրութիւն ունի Շեքսփիր, երբեք սակայն իսկականը։ Կը սկսինք մե՛նք հիւսել իր կեանքին պատմութիւնը՝ մե՛ր սիրած ձեւով։ Առասպելական դէմք մը կը դառնայ Շեքսփիր այս ձեւով, երբեք՝ առասպել մը....։

Իրա՛ւ է Շեքսփիր, իրաւ՝ ամէն կերպով. ԱՆՈՒՆՈՎ ՈՒ ԳՈՐԾՈՎ։

Կենդանի է Շեքսփիր, կ'ապրի ու կը բաբախէ կեանքով ու արիւնով։ Ունինք ԻՐ ԳՈՐԾԸ՝ քան թէ իր կեանքին վաւերագրուած, ճըշգըրիտ ու մանրամասն պատմութիւնը։ Գործ՝ որ ամենէն թանկագին ժառանգներէն է մարդկութեան։

Իր է՛ն կարեւոր եւ խիստ քննադատներէն՝ Ճորճ Պեռնըրտ Շոյի բառերով՝ «Շեքսփիր վերապրած է հարիւրաւոր իրմէ աւելի մեծ մտածողներու եւ պիտի վերապրի հազարի ալ...»։

21-5-1964

ՇԵՔՍՓԻՐ

Գծագրութիւն ՍԱՄՍՈՆԵԱՆԻ

ՇԵՔՍՓԻՐԻ ՀՆՉԵԱԿՆԵՐԷՆ

ԻԲ

Իմ հայելիս պիտի զիս չըհամոզէ թէ ծեր եմ
Այնքան ատեն որ դուն միշտ պիտի ըլլաս ծաղկատի.
Բայց երբ վրադ տարիքին տեսնեմ հետքերը դժխեմ
Պիտի խորհիմ որ կրնայ մօտենալ մահն ալ ինծի:

Զի քեզ պատող այդ ամբողջ գեղեցկութիւնն ոչ այլ ինչ
Է՝ բայց եթէ արժանի լուսահանդերձն իմ սրտիս,
Որ քու կուրծքիդ մէջ կ'ապրի, քուկդ իմինիս մէջն է մինչ,
Ի՞նչպէս ուրեմըն կրնամ քեզմէ տարեց գտնել զիս:

Ուստի, հոգի՛ս, հոգ տար քեզ՝ ինչպէս որ ես ինձ կ'ընեմ
Ո՛չ թէ ինծի՝ քեզ համար, ե՛ս որ քու սիրտըդ ունիմ
Եւ մանուկի մը պէս զայն կը պաշտպանեմ բախտին դէմ:

Եւ մի՛ կարծեր թէ երբեք պիտի կրնաս, ո՛վ սէրդ իմ,
Սիրտըդ գտնել վերըստին երբոր մեռած ըլլամ ես.
Ես չառնելու պայմանով դուն զայն ինծի տըւած ես:

ԾԵ

Ոչ մարմարնե՛րն ու ոչ ալ իշխաններու ոսկեզօծ
Յուշարձանները ապրին պիտի այնքան որքան այս
Տողերս ուժեղ, որոնցմով է որ պիտի դուն շողաս
Լաւ քան քարերն որոնց տուաւ ատենը բիւր կեղտ ու բոց:

Պատերազմներն երբ շրջած ըլլան շքեղ արձաններն
Ու հիմն ի վեր տապալած ամէն պարիսպ Արէսի,
Ոչ սուրն եւ ոչ սըրավազ իր կրակները պիտի
կրնան սրբել աշխարհէս գոյութեանդ յուշը անծիր...:

Պիտի անվախ դուն դիմացն ելլես մահուան մոռացման,
Ու պիտի գովքդ հնչէ սերունդներու ականջին
Յըկատարումն աշխարհի ցարարածըն վերջին.

Եւ այսպէս է որ մինչեւ արթընցընել պիտի գան
Դատաստանի շեփորներն՝ ապրիս պիտի անվըրթար
Իմ տողերուս եւ աչքին մէջ զոյգերուն սիրահար...:

Թարգմ. ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՀՆԳԱՄԵԱՅ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

ԱՄՀի Նախարարաց Խորհուրդը անցեալ շաբաթ կազմեց Հընգամեայ Նոր Ծրագիրը, որուն համաձայն՝

— 1970ին ԱՄՀի մէջ պիտի աշխատին 9 միլիոն 6 հարիւր հազար բանուորներ։

— Ազգային եկամուտը պիտի հասնի 2570 միլիոն ոսկիի։ Սպառումը՝ 1863 միլիոն ոսկիի։

— Վճարումներու չափը՝ 92 միլիոն 6 հարիւր հազարի։ Տեղական օժանդակութեանց՝ 718 հազար ոսկիի։

— Իրագործելի գլխաւոր նպատակ՝ Բ. հանգրուան Բարձր Ջրամբարի։

— Պիտի օգտագործուի, այս հինգ տարիներու ընթացքին, Սովետական Միութեան ընձեռած 100 միլիոնի վարկը։

Ծրագրի յանձնախումբը կը վարէ նոյնինքն Վարչապետ Ալի Սապրի։ Ծրագրի ուսումնասիրութիւնը պիտի վերջանայ Սեպտեմբերին։ Մինչ այդ՝ զեկոյց պիտի տրուի այս մասին՝ Արաբական Ընկերվարական Միութեան եւ Ազգային Ժողովի հաւաքոյթներուն։

ՄԱՄՈՒԼԸ ԱՄՀ-Ի ՄԷՋ

Երկուշաբթի, 8 Յունիս, Ազգային Ժողովը, ի միջի այլոց, քննեց պիւտճէի վերաբերեալ ներկայացուած ծրագիրները։ Մամուլի շուրջ եղած կարգ մը հարցումներու պատասխանեց Տոքթ. Ապտէլ Գատէր Հաթէմ։ Հաստատուեցաւ որ՝

— Մամուլը ենթակայ պիտի չըլլայ կառավարութեան, ըստ 24 Մարտ 1964ի Սահմանադրութեան։ Ոչ ալ պիտի ըլլայ անոր սեփականութիւնը։

— Մամլոյ ազատութիւնը պիտի պահպանուի՝ ճշդելով անոր կառավարութեան փոխյարաբերութիւնները ու վարչա․արգին հրամայականները։

— Մամուլը մաս պիտի կազմէ Արաբական Ընկերվարական Միութեան, եւ ասիկա կրնայ որեւէ արտօնագիր ջնջել կամ ոեւէ լրագրող զրկել իր իրաւունքներէն՝ չեղումի պարագային։

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Հնդկաստանի Դեսպանատուն
Գահիրէ

Մայիս 30, 1964

Սիրելի Պ. Պալաեան, «Ջահակիր»,

Կը գրեմ ձեզի՝ շնորհակալութիւն յայտնելու ձեր համակրանքի եւ ցաւակցութեան հեռագիրին համար, զոր ղրկած էք Հնդկաստանի Նախա[illegible] Փանտիթ Ճաւահարլալ Ներուի վախճանման առթիւ:

Ձերդ անկեղծօրէն՝
Մ. Ա. ՀՈՒՍԷՅՆ
Հնդկաստանի դեսպան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՔՐՈՆԻԿ

Կիրակի, 31 Մայիս 1964, տեղի ունեցաւ Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի ամավերջի մարզական հանդէսը՝ հովանաւորութեամբ Տ. Մամբրէ Արք. Սիրունեանի և Նախագահութեամբ Պատ. Քաղ. Ժողովի Փոխ-Ատենապետ Պր. Վահէ Արթինեանի։ Գնահատիչ Յանձնախումբի պատուոյ Նախագահն էր Պր. Յ. Դանիէլեան, նախագահը՝ Պր. Գէորգ Տ. Սիմոնեան։ Քննիչ Յանձնախումբ՝ Պրք. Ա. Ազգաճեան, Յ. Գանոնճեան, Մ. Շատախցեան, Ա. Զատրճեան, Յ. Զօրլեան, Ս. Սարգիսեան և Կ. Քիւփէլեան։

Գործադրուեցաւ գեղեցիկ յայտագիր մը՝ տողանցք, բարև, հեծանիւի մրցում, շուէտական մարզանք, պար («Հունձք», ղեկավար Օր. Ց. Փալանճեան), պարանածգութիւն, գնդախաղ և արգելարշաւ։ Բաշխուեցան բազմաթիւ մրցանակներ, բաժակ և մետալ։ Վարժ.ի տնօրէնութեան անունով խօսեցաւ փոխ-տնօրէնուհի Օր. Սրբուհի Սարգիսեան։ Փակման խօսքն արտասանեց Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեան (Առաջն. Փոխանորդ)։

Հինգշաբթի, 4 Յունիս 1964, Հելիոպոլսոյ Կոկանեան Սրահի մէջ տեղի ունեցաւ Մօ. Եղ. Յակոբեանի երաժշտական աստւլիսը՝ նուիրուած Կոմիտասի Եգիպտոսի մէջ ունեցած գործունէութեան։ Դասախօսը, պատմական տուեալներով, տուաւ մանրամասնութիւններ, որոնք բոլորովին նորութիւններ են ներկայ սերունդին համար։

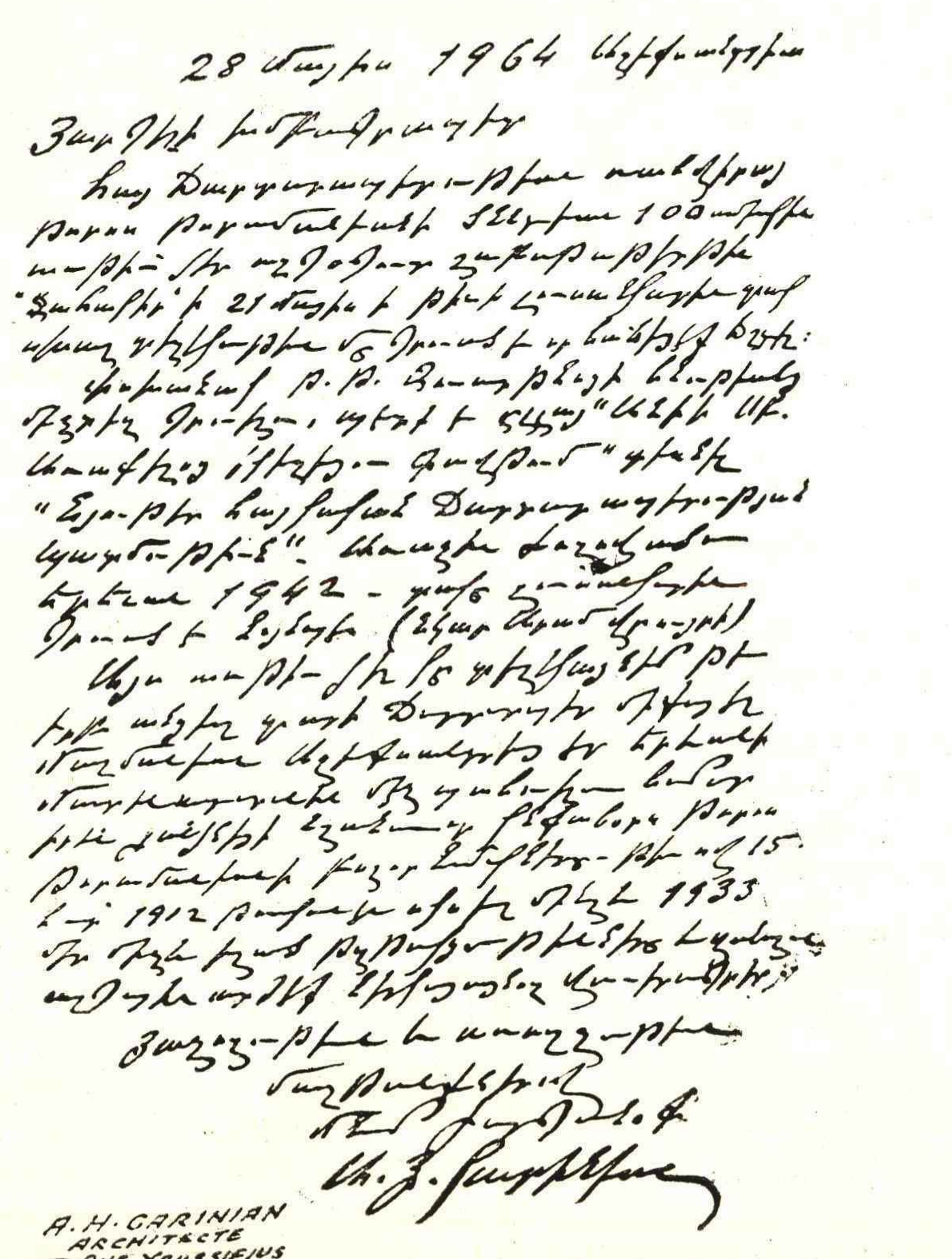
Դասախօսութեան ընթացքին, յարգելի երգահանը՝ հրաւիրեց Տիկին Մարկօ Յակոբեանը որ ընթերցումներ կատարէ, համեմուած երգի պատառիկներով. ինչպէս նաև Պր. Հայրապետ Հինայէկեանը, որ արտասանէ։ Խօսեցան նաև Կոմիտասի ժամանակակիցներէն Տիկ. Գ. Բրուտեան, Պր. Ա. Քրիսեան և Պր. Միք. Կիւրճեան։ Այս երեկոյթը անցաւ խիստ յաջող։

Ուրբաթ, 5 Յունիս 1964, կ. ետք, կատարուեցաւ բացումը Տիկնանց Այծեմնիկ Միութեան Կարապետ Աղա Աբիկեան Հանգստեան Տան Ձեռական աշխատանքի տարեկան մեծ ցուցահանդէսը՝ Նախագահութեամբ Տիկին Զարուհի Մազլումեանի։ Ցուցադրուած էին նուրբ ասեղնագործութիւններ, սեղանի ծածկոցներ, փոքրերու յատուկ բանուածքներ եւայլն։ Ցուցահանդէսը տևեց 3 օր, մինչև Յունիս 7։

Շաբաթ, 6 Յունիս 1964, երեկոյեան, Հայկական Ընթերցասրահի մէջ ներկայացուեցաւ Անտրէ տը Լորտի (Թրգմ. հայրենադարձ Խաչիկ Սանտալճեանի) «Ստուերին Մէջէն» երկու արար ընտանեկան դրամը՝ խաղարկութեամբ ընկերուհիներ Անահիտ Քիւփէլեանի, Մարկրիթ Վէցիկեանի, ընկերներ Կարպիս Նիկողոսեանի, Հայկ Պուղտաճեանի և Պերճ Քիւփէլեանի։ Ներկայացուեցաւ նաև «Սամաթիացի Աբիկ Աղան» մէկ արար կատակերգութիւնը (հեղինակ՝ Արմէն Հայկունի)։

Կիրակի, 7 Յունիս 1964, Օպերժ Տէ Փիրամիտի շքեղ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Գալուստեան Ազգային Վրժ.ի տարեկան պարահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Տիկնանց Խնամակալութեան, ի նպաստ Ուսանողական Ֆոնտին։ Անթերի կերպով տեղի ունեցան ճաշի սպասարկութիւնը, տիկիններու և օրիորդներու կողմէ վիճակահանութեան տոմսերու տեղաւորումը, և մեծ վիճակահանումը՝ մուտքի տոմսի թիւերուն վրայ (շահեցաւ Պր Յ. Քէհեայեան, SABENAի երդուեարձ օդանաւային տոմս Աթէնքի համար)։ Գործադրուեցաւ հաստատութեան Փիէռ Ֆրանք պալէի և սպանական Մարթա Փիլար խումբերու գեղ. յայտագիրը։ Հ.Բ.Ը.Միութեան Երիտասարդացի ժիր անդամուհի Օր. Վ. Հացունի երգեց եգիպտահայ երգահան Արամ Մուրատեանի ծոներգը (առ Գալուստեան վրժ.)։ Հանդիսականները մէջ ընդ մէջ պարեցին՝ նուագախումբի եղանակներուն հետևելով։ Գովելի է Գալուստեանի Տիկիններուն, Օժանդակ Յանձնախումբին և Պր. Օննիկ Ալեքսանեանին թափած ջանքերը, ու շնորհաւորելի է իրենց այս յաջողութիւնը։

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԸ ԿԸ ԳՐԵՆ

28 Մայիս 1964 Աղեքսանդրիա

A. H. GARINIAN
ARCHITECTE
5, RUE YOUSSIFIUS
CAMP DE CESAR
ALEXANDRIE
R A U.

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀՕՐ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Թեմիս Ս. Առաջնորդ Տէր Մամբրէ Արքեպս. Սիրունեան, որ հովուական գործով մեկնած էր Եթովպիա. քաղաքս վերադարձաւ Հինգշաբթի, 4 Յունիս 1964ին։

Սրբազանը, իր առաջնորդութեան ենթակայ Եթովպիոյ հայ համայնքի գործերով՝ կրկին կը մեկնի Ատիս Ապապա։

Բարի ճանապարհ կը մաղթենք և բարի վերադարձ։

******

ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ողբացեալ

ՏԻԿ. ԲԵՐՈՒԶ ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

Մեր շատ սիրեցեալ, անգուգական և թանկագին մօր՝ Բերուզ Գօչունեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կը խոնարհինք իր անթառամ, քաղցր և անմոռանալի յիշատակին և փոխան ծաղկեփունջի կը նուիրենք «Ջահակիր»ի ֆոնտին Ե. Դ. 300

ՊԵԼԻՆԱ և ՍԵԴԻ ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

******

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ընկ. Զաւէն Պալաեան կուգայ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել Քասր էլ Այնիի Prof. AZIZ FANIի և Dr. ADEL GUIRGUISի, որոնք ճիգ չխնայեցին վիրաբուժական յաջող գործողութեան մը համար, որուն ենթարկուեցաւ ինք։ Նաև Գերշ. Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի, Քահանայ Հայրերու, Ազգ. Իշխանութեան անդամներու, «Ջահակիր» և «Սաւառնակ» Շաբաթաթերթերու խմբագրութեանց, ազգականներու, բարեկամներու և պաշտօնակիցներու, որոնք այցելեցին հիւանդանոց, ծաղկեկողովներ ուղարկեցին և կամ նուիրատուութիւններ ըրին զանազան կազմակերպութեանց՝ իր ապաքինման առթիւ։

******

ՕՐ. ՆԱՐԱ ՇԼԷՊՋԵԱՆ

Հայաստանի հեռատեսիլի ճնորհալի հաղորդավարուհին

ԹՐԹԱՀԱՅԹ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Ապրիլ 17ին, Պոլսոյ Կեդրոնական Սանուց Միութեան մէջ տեղի ունեցաւ բացումը «Իսթանպուլահայ Նկարիչ և արձանագործներու միացեալ ցուցահանդէս»ին, որ կազմակերպուած էր Միութեան Նկարչական Յանձնախումբին կողմէ։

Պր. Վարդ Հազըրեանի բացման խօսքերէն վերջ, Տօքթ. Գ. Գէորգեան ներկայացուց ցուցահանդէսի մասնակցող արուեստագէտները և անոնց գործերը։ Այս տարի թէև քիչ էին մասնակցողները և անոնց գործերը, սակայն յուսադրիչ պարագայ մըն էր ծանօթ գծագրիչներու կողքին տեսնել նաև նոր ուժեր, որոնք յոյս կը ներշնչեն վաղուան համար։

Նկատելով որ նոր հոսանքները շուտով սիրելի կը դառնան շատերու, ներկայացուած կտաւներուն մէջ աչքառու առաւելութիւն մը ունէին ապսթրէ ստեղծագործութիւնները, որոնց առջև հանդիսատեսները երկար կանգ կ'առնէին, ներկայացուածներուն խորքին և իմաստին թափանցելու ճիգով։

Ֆիկիւրաթիֆ նկարներով ցուցահանդէսին կը մասնակցէին հիներէն Վարդ Հազըրեան, Մկրտիչ Արտա, մասամբ Անահիտ Աբգարեան, իսկ ապսթրաքսիոնի առաջնորդներ կը տեսնուէին Քրիսթին Սալէրի, Սեդա Խըտըրշ, Անդրանիկ Գըլըճեան։ Աբրահամ Թօրոսեան իր հարուստ գոյներով աչքառու տեղ մը կը գրաւէր ցուցահանդէսին մէջ։

Իսկ երկու նորերը՝ Հիլտա Եօսմանեան և Սիլվա Առաքելեան, ներկայացուցին տարբեր ստեղծագործութիւններ, առաջինը ապըսթրէ, երկրորդը՝ ֆիկիւրաթիֆ։

Ցուցահանդէսին մասնակից միակ արձանագործը եղած էր Էրօլ Սարաֆեան, իր երեք նոր գործերով, որոնք կարելի է որակել «անակնկալ մտածումներու յըղացումներ» ինչպէս արուեստագէտը ինքն ալ նոյն բացատրութիւնը տուաւ երբ հարցուցինք իր ներշընչման աղբիւրները։

Ց. Ս.

Պէյրութի Կիւլպէնկեան սրահին մէջ, Շաբաթ 14 Մարտին, եւրոպական և հայկական երգերու ընտիր յայտագրով մը երաժշտասէր հասարակութեան ներկայացան սիրուած երգիչներ Տիկին Սիրարփի Յակոբեան և Արա Կիրակոսեան, որոնք շատ յաջող զուգերգներ ըրին օփերաներէ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Շաքէ Եզեկիէլեանի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ ԳԱՀԻՐԷ

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, կ. ա. ժամը 10ին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոլիս, 1915ին կախաղան հանուած

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, ԱՆՈՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՄԱՆ 49ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, իր ներկայութեամբ պատուելու հայ անմահ հերոսները

Շաբաթ, 20 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 9.30ին

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀՆՉԱԿԵԱՆ

ՔՍԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՈՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՄԱՆ 49ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽՈՐԷՆ ԻՍԿԷՆԵԱՆ

Կը խօսին Ընկերներ Հ. Օհաննէսեան, Հ. Ժամկոչեան, Ս. Շալճեան և Ս. Պալաեան

Գեղարուեստական յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն, ընթերցում, կենդանի պատկեր եւայլն:

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԽՏԻՐ

ՃԱՇԱՍԵՂԱՆ

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, Քսան Նահատակներու Հոգեհանգիստէն ետք, մեր ընկեր-ընկերուհիները կը հրաւիրուին մասնակցիլ կազմակերպուած ճաշասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ, կէսօրուան ժամը 1.30ին։

Անհրաժեշտ է արձանագրուիլ նախապէս։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՒԵՐԺ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ՀՐ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Մարդկութիւնն իր գոյութեան ընթացքում գեղարուեստական մտքի շատ տիտաններ է տուել, բայց այն մարդը, որի ծննդեան չորսհարիւրամեակը նշեց համայն մարդկութիւնը, եզակի է։ Նա առանձնանում ու երեւում է մեզ ինչպէս լեռնաշղթայի բարձրագահ կատար՝ դիմացած ժամանակի անհաշ ամպրոպներին ու հողմերին, ողողուած յաւերժութեան լոյսով։

Նա Ուիլեամ Շեքսփիրն է, Էվընի Ստրատֆորտ փոքրիկ քաղաքում ծնուած ձեռնոց ագործի որդին, որին բնութիւնը օժտեց մի անսահման հանճարով։ Այդ հանճարի ուժով Նա պտ ուեց իր ժամանակից և իբրև արբանեակ՝ շուրջ 350 տարի է, ինչ ուղեկցում է մարդկութեանը։ Նա ուղեկցում է մարդկութեանը ամենուրեք և ամէն ժամանակ։ Շեքսփիրի անունը ճախրել է երկնքի բոլոր կամարների տակ, թափանցել աշխարհի

«ՇԷՔՍՓԻՐ», գծ. Ջիկ Տամաեանի

բոլոր գօտիները։ Հաշակման իր օրից սկսած՝ Նա դարձել է սերունդների պաշտամունքի առարկան, մի անձ, որի պաշտամունքը նշան է միայն մտքի հասունութեան, հոգու պերճանքի և կեանքի առաջադիմութեան։ Երեք և աւելի դար Նա ստիպում է բիւրաւոր մարդկանց լալ ու խնդալ, հիանալ ու զայրանալ, յուզուել և ապրել։ Ի տարբերութիւն բոլոր գրողների, Շեքսփիրը չմնաց իբրև սոսկ իր ժամանակի նկարիչ ու պատմագիր։ Նա մեզ չի ծանօթացնում լոկ իր դարաշրջանի հետ։ Նրա գործերը ճեղքել են պատմականճանաչողական արժէքի անձուկ սահմանները և ապրում են մեզ հետ, ոչ իբրև գրադարակներում անշարժօրէն հանգչող հատորներ։ Շեքսփիրը թէկուզ ոսկեձոյլ, բայց անդրի չէ, թէկուզ ալաբաստրէ, բայց կոթող չէ՝ անխօս ու սառնաշունչ։ Նա ապրում ու զրուցում է սերունդների հետ, մասնակցում է մարդու մղած բոլոր մաքառումներին, լաւ օրերին խնդակից է նրան ու վշտակից՝ փորձութեան ժամին։ Նրա կատակերգութիւնները մեր հոգում յարուցել են անզուսպ տենչանք՝ ապրելու, վայելելու կեանքի գեղեցկութիւնը, ողբերգութիւնները սովորեցրել են ճանաչել, ըմբռնել կեանքի էութիւնը։ Գեղարուեստական մտքի ոչ մի ներկայացուցիչ չի տուել կեանքի ու կեանքն առաջ մղող մարդու պատկերն այն կատարելութեամբ, խորութեամբ ու բարձրութեամբ, լայնութեամբ ու մեծութեամբ, ինչպէս այն տուել է Շեքսփիրը։ Գեղարուեստական մտքի և ո՛չ մի այլ ներկայացուցիչ չի եղել այնքան յաւերժօրէն հարազատ բոլոր սերունդներին, որքան Շեքսփիրը։ Երբեմն թւում է, որ Շեքսփիրը ասել, պատկերել ու սպառել է ա՛յն ամէնը, ինչ կազմում է մարդու և կեանքի ամբողջութիւնը։ Այդպիսին է Շեքսփիրը, մարդկութեան մեծ բարեկամը։ Նրա փառքն անցել ու թրծուել է այնպիսի չիկացած քուրաներում, ինչպիսիք են ժամանակը և տարածութիւնը։ Նա, որպէս հարազատ զաւակ, քայլել ու քայլում է և կը քայլի մարդկութեան հետ՝ Նրա դժուար ու բեղմնաւոր ճանապարհով, քանզի Նրա երկերի հերոսը ո՛չ միայն անցած-գնացած ժամանակների մարդն է, այլև մարդն է մշտնջենական՝ իր բոլոր առաքինութիւններով ու թուլութիւններով։ Շեքսփիրի հանճարով կախարդուած, ճիշդ է բացականչել լեհ մեծ բանաստեղծ Յուլիոս Սլավացկին՝ իր հերոսի շուրթերով.

Շեքսփիրի առաջին թարգմանիչներէն տաղանդաւոր ՅՈՎՀ. ԽԱՆ ՄԱՍԵՀԵԱՆ

Օ, Շեքսփի՛ր, ոգի՛, դու իջնում
էիր լեռներից,
Բարձր աւելի, քան արարչի
ստեղծած լեռները.
Դու կոյրերին ցոյց էիր տալիս
անդունդներն անտակ,
Դու յաւերժութիւնը մօտեցրիր
մեզ...
Ես կ'ուզէի ապրել խաւարի մէջ
խորունկ,
Միայն թէ քո՛ աչքով տեսնէի
աշխարհը:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ (Լիր արքայ)
ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՐՈՆԻԿԵԱՆ (Կորդելիա)

Թէկուզ խաւարի մէջ ապրել, բայց աշխարհը տեսնել Շեքսփիրեան աչքերով, մի աչք, որին ամենից շատ է սազում Մեծելայտիսի համեմատութիւնը արեգակի հետ։ Ահա այդ արեւամման աչքն էր, որ շուրջ չորսհարիւրամեակ առաջ պատռեց միջնադարեան խաւարը, թափանցեց բնութեան անյայտ խորշերը, լուսաւորեց մարդու անհուն հոգին և տիեզերքի արարչագործութեան կենտրոնում դրեց մարդուն, մեծատառով մարդուն, ամէ՛ն ինչ հասկացող և ամէ՛ն ինչ ստեղծող մարդուն։

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Օթելլօ)

Շեքսփիրի հանճարի առաջ գլուխ են խոնարհել Կէօթէն ու Մարքսը, Ստենտալն ու Պուշկինը, Գորկին ու Թումանեանը։ Որևէ մշակուած լեզու չկայ, որով թարգմանուած չլինեն Նրա երկերը, որևէ կանոնաւոր բեմահարթակ չկայ, որտեղ տառապած ու սպանուած չլինեն Նրա հերոսները, ուէ մարդ չկայ, որ իրեն տեսած չլինի Շեքսփիրեան բազմանիստ հայելում։

Մենք՝ հայերս, եզակի տուրք ենք տուել մեծ դրամատուրգի ստեղծագործութեանը։ Աւելի քան մէկ հարիւրամեակ առաջ սկսուեց Շեքսփիրի յաղթական երթը հայ իրականութեան մէջ և այն շարունակւում է ցայսօր։ Մենք հպարտ ենք, որ Նրա բազմագէտ, խորամիտ, պատկերափայլ և ճարտարախօս ստեղծագործութիւնների գերազանց մասը թարգմանուել է (այն էլ բազմիցս, այն էլ մեծ տաղանդով) հայերէն, որ Նրա ստեղծագործութիւնը փորձաքար է եղել հայ նշանաւոր դերասանների մի ամբողջ փայլուն համաստեղութեան համար։

Շեքսփիրի ստեղծագործութիւնը հզօր գետի նման շառաչում և շարժւում է դէպի ապագայի մեծ ովկիանոսը։

ԳՈՀԱՐ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ ՇԵՔՍՓԻՐԷՆ

* Ճշմարիտ աշխատաւոր մըն եմ. կը վաստկիմ որ հաց ուտենամ, կը ջանամ հագուելու համար, ատելութիւն չունիմ մարդու հանդէպ, չեմ նախանձիր ոչ ոքի երջանկութեան, կը հրճուիմ երբ լաւ է ուրիշը:

* Չէ՞ք գիտեր, կին մըն եմ ես,
Պէ՛տք է խօսիմ երբ բան
մ'անցնի միտքէս:

* Կան (մարդիկ) որ մեծ կը ծնին ուրիշներ՝ մեծութեան կը տիրանան, ոմանց ալ մեծութիւն կը շնորհուի:

* Իմ պատիւս իմ կեանքս է:

* Տգիտութիւնը անէ՛ծքն է
Աստուծոյ:
Ուսումը այն թեւը՝ որուն
միջոցաւ կը բարձրանանք Երկինք:

* Չարիքը որ գործեն մարդիկ,
կ'ապրի յաւէտ,
Բարիքը՝ յաճախ կը թաղուի
իրենց ոսկորին հետ·

* Երբ մուրիկները մեռնին,
աստղեր չեն երեւիր.
Երկի՛նքը փայլատակումով մը
կը գուժէ մա՛հը իշխաններու

թարգմ. Ա. ՏԱՏՈՒՐ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայրենադարձի պատրաստութիւններուն մասին խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետեւեալ օրերուն և հետեւեալ վայրերու մէջ, երեկոյեան ժամը 8·30ին.—

Ամէն Երկուշաբթի՝ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ։

Ամէն Չորեքշաբթի՝ Կոկանեան սրահին մէջ (Հէլիոպոլիս)։

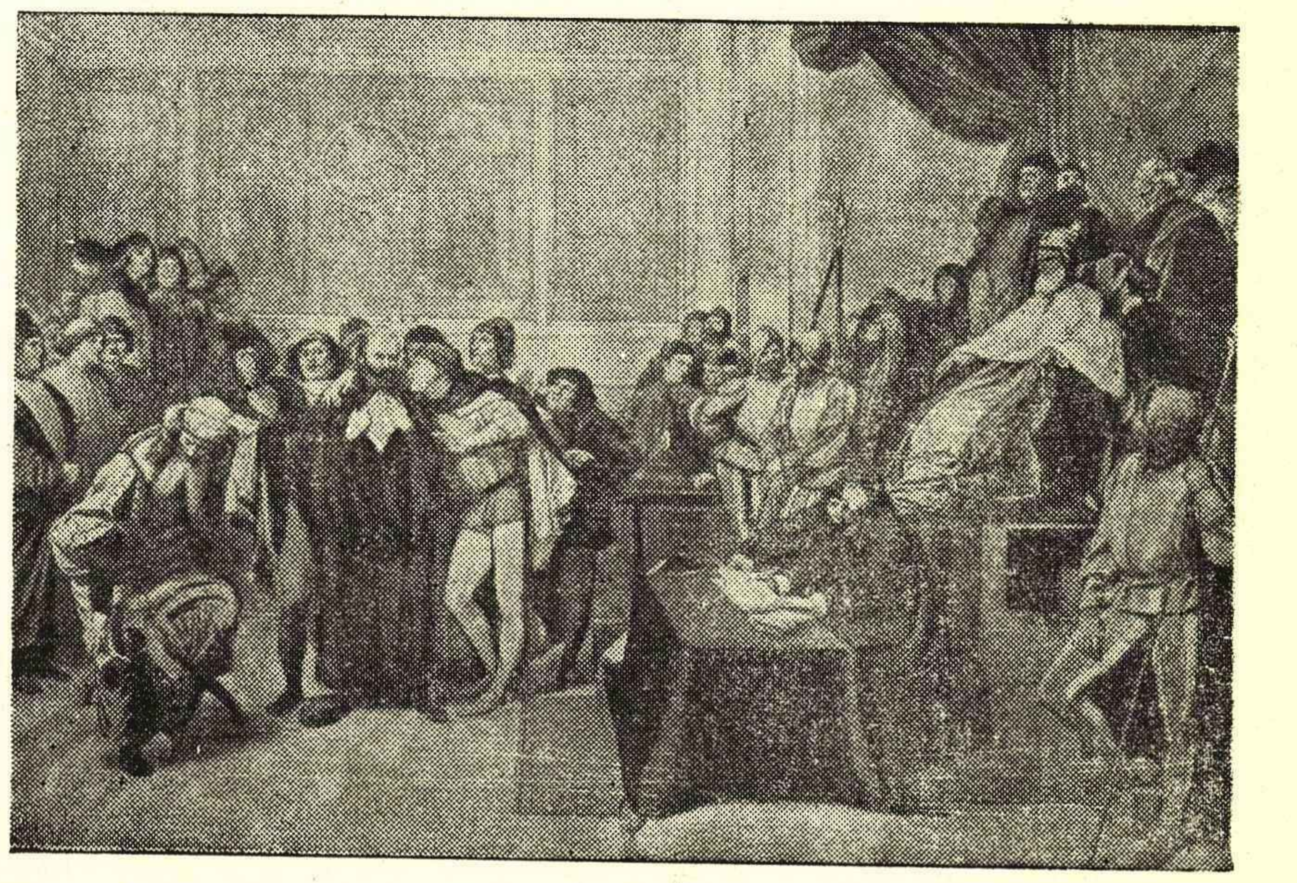
Ամէն Ուրբաթ՝ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ։

Ներգաղթող հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ

Թարգմ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՍԵՀԵԱՆ

Արարուած Չորրորդ — Տեսարան Առաջին — Վենետիկ. Դատարանի Սրահում:

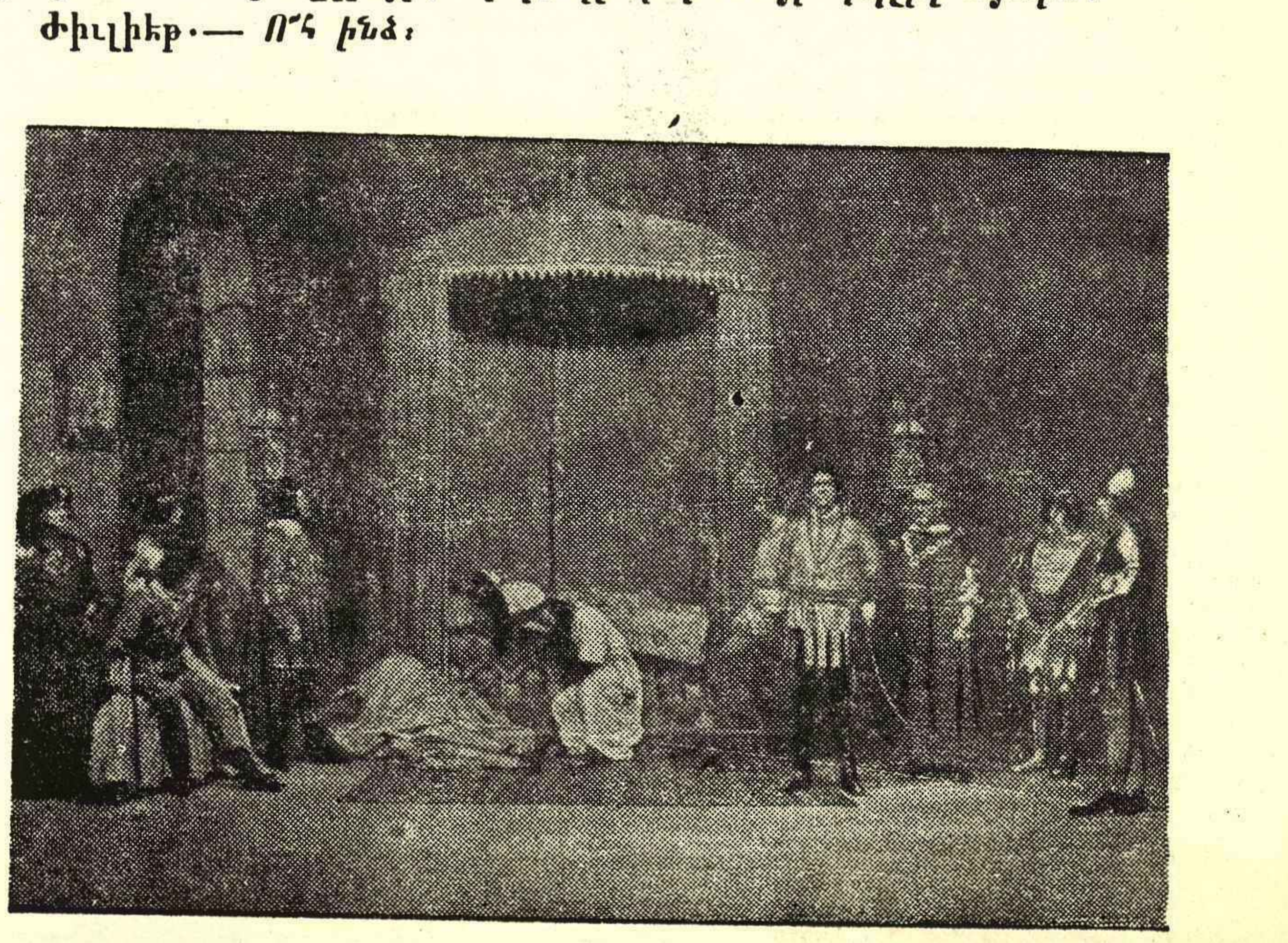
Պորցիա.— Ուրեմն հրեան պէտք է գութ ցոյց տայ։
Շայլոկ.— Ինչի՞ց ստիպուած, այդ ասացէք ինձ։
Պորցիա.— Գութը բնոյթով հարկադիր բան չէ.
Այլ կաթում է նա քաղցր անձրեւի պէս
Երկնքից ներքեւ, և կրկնապատիկ օրհնութիւն է նա.
Օրհնութիւն է նա տուողի համար, և ստացողի.
Հզօրների մէջ հզօրագոյն է.
Գութը գահակալ արքայի համար
Թագիցն աւելի վայելող զարդ է.
Նըրա գայիսոնն արտայայտիչն է երկրային ոյժի,
Խորհրդանիշն է վեհափառութեան, ահաւորութեան.
Այնտեղ է բազմած թագաւորական վախ ու սարսափը.
Բայց գութը բարձր է գայիսոնական իշխանութիւնից.
Թագաւորների սրտերի մէջն է գըթութեան գահը.
Աստուծոյ հէնց ի՛ր յատկանիշն է այն.
Եւ աշխարհային կարողութիւնը ա՛յն ժամանակն է
Աւելի նըման աստուածայինին,
Երբ գթութիւնը բարեխառնում է արդարութեանը։
Թէպէտև, հրեայ, արդար դատաստան պահանջում ես դու,
Բայց լաւ իմացիր, որ եթէ արդար դատաստան լինի՝
Մեզնից ոչ մէկը պիտի չփրկուի։
Մենք միշտ Աստուծոյ գութ ենք աղերսում,
Եւ նոյն աղօթքը պէտք է բոլորիս գութ սովեցնէ։
Այս ասածներըս նը՛րա համար են,
Որ մեղմացընեն արած պահանջիդ արդարութիւնը.
Բայց եթէ պնդես՝ ապա Վենետիկի խիստ դատարանը.
Պէտք է ստիպուած վճիռ արձակէ,
Եւ դատապարտէ քո հակառակորդ վաճառականին։
Շայլոկ.— Թող իմ գործերը ի՛մ գլխիս թափուին։
Ես պահանջում եմ օրէնքը միայն,
Մուրհակիս տուգանքն ու գրաւականը։

«ՌՈՄԷՕ ԵՒ ԺԻՒԼԻԷԹ»

Թարգմ. ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Արար Երկրորդ — Տեսարան Երկրորդ — Գաբուլէթի պարտէզը
Ռոմէօ կը մտնէ.

Ռոմէօ.— Սպիին վրայ կը խնդայ այն որ բնաւ չէ վիրաւորուած
Ժիւլիէթ կ'երեւի վերեւ՝ պատուհանի մը մէջ
Բայց զգո՛յշ, սա պատուհանին մէջ ցոլացող լոյսն ի՞նչ է արդեօք
արեւե՞լքն է, ուրկէ կը ծագի Ժիւլիէթ արեւը։ Ել, պայծառ արև, ու
սպաննէ՛ նախանձ լուսինը՝ որ արդէն իր ցաւէն հիւծած ու թալկացած է
տեսնելով որ քեզի պէս գեղուհին՝ շատ աւելի սիրուն է իրմէ,
դուն սակայն մի՛ ըլլար իր սիրուհին, քանի որ նախանձ է ինք։
Ո՜հ սիրուհիս է, ա՜հ, գիտէ՞ արդեօք սիրուհիս է։ Կը խօսի՜,
բա՛ն մը չ'ըսեր սակայն, ի՞նչ կարեւորութիւն ունի։ Կը խօսին իր աչքերը.
Պատասխանեմ պիտի։ Եթէ աչքերն ըլլային երկինքի մէջ ու աստղերն ալ իր
գլխուն վրայ՝ իր այտերուն շողէն պիտի ամչնային աստղերը, ինչպէս
արշալոյսէն՝ ճրագը Եթէ ըլլային աչքերն երկինքի մէջ՝ այնքան լոյս
պիտի շողար որ թռչունները պիտի գեղգեղէին ու կարծէին թէ գիշեր չէ:
Տե՛ս, ինչպէ՛ս իր այտը ձեռքին վրայ է դրեր. ո՜հ երանի ձեռքն
անցուցած ձեռնոցն ըլլայի, որպէսզի կարենայի դպչիլ այտին։
Ժիւլիէթ.— Ո՜հ ինձ.

«ՕԹԵԼԼՕ»

400 ԱՄԵԱԿ ՈՒԻԼ

ՀԱՆՃԱՐԸ ԵՒ ԻՐ ՅԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ

(ՈՒԻԼԵԱՄ ՇԵՔՍՓԻՐԻ 400-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Անգլիոյ Սթրաթֆորտ-օն-Էյվոն գիւղաքաղաքին մէջ սկսան, այս տարի Մարտին, Ուիլեամ Շեքսփիր հանճարեղ բանաստեղծ-թատերագիրի ծննդեան 400ամեակի հանդիսութիւնները ու կը շարունակուին աշխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ,

Ո՞վ է Ուիլեամ Շեքսփիր։

Արհեստաւորի մը — որ քաղաքապետ ալ եղած է յետոյ — զաւակը, տպագրիչ-բանուոր, սրբագրիչ, գրագէտ, դերասան, ապա բանաստեղծ և թատերագիր։

Պատմութիւնը մեզի կը սորվեցնէ, որ դասական եսասիրութեան (բոլոր կղզիներուն նման) այս երկիրը (Ալպիոն), ունեցած է շատ մը մեծ մարդիկ։ Քաղաքականութեան մէջ՝ Գրոմուելը, որ հռչակ հանեց իր վայրագութեամբը. իմաստասիրութեան մէջ՝ Պեքընը, որ ծանօթ է իր փոքրոգութեամբը, գիտութեան մէջ՝ Նեւտոնը, որ տապալուեցաւ յաջորդող նուաճումներէն, իսկ գրականութեան մէջ՝ Ուիլեամ Շեքսփիրը, որ կը մնայ անսասան, վասնզի ան զուտ է, մաքուր, անկորնչելի ու մարդկայնական։

Անգլիայէն դուրս՝ Գրոմուելը գերազանցող, մենք ունեցանք Պոնափարթը և ուրիշներ. Պեքընը շուքի մէջ ձգող՝ Տեգարթն ու Պերկսոնը. Նեւտոնին հաւասարող կամ զայն անցնող՝ Կալիլէն և Այնշթայնը, չըսելու համար Վ. Համբարձումեանը։ Սակայն, ո՛չ Անգլիոյ մէջ և ոչ ալ անկէ դուրս մենք Շեքսփիրը գերազանցող հանճար չենք ունեցած։ Հոմերոս, Եսքիլէս, Կէօթէ, Ֆիրտուսի, Թերեւս համարժէք են անոր, բայց երբե՛ք անկէ գերազանց։

Անգլիա, որ մեր օրերու Սպարտան կամ Կարթագինէն եղաւ, փոքր պիտի մնար (հակառակ իր անցեալ ու ներկայ կայսրութեանց) եթէ չունենար Շեքսփիրը։ «Վերցուցէք Շեքսփիրը Անգլիայէն, և պիտի տեսնէք թէ անիկա որքան պիտի խեղճանայ...» կ'ըսէ Վիքթոր Հիւկօ։ Հակառակ ասոր, նոյն Վիքթոր Հիւկօ երբ առաջին անգամ Անգլիա այցելած է, իր առաջին տեսածը եղած է զօրավար Ուելինկթընի անդրին, և ո՛չ թէ Շեքսփիրի արձանը։

Ի՞նչ տուաւ Շեքսփիր՝ իր հայրենիքին և աշխարհին։

Ան իր հայրենիքին տուաւ նախ լեզու մը, անգլերէնը, որ մինչև 16րդ դար տակաւին աղճատ բարբառ մըն էր, խառնուրդ այլ մայր ու պատահական լեզուներու։ Ապա՝ շունչ, իմաստութեան և բանաստեղծութեան, մարդկային գերագոյն ու խորագոյն մտածումներուն ճշգրիտ, հարազատ, յստակ գեղումն ու փայլատակումը։ Շեքսփիր անգլիական հոգիին բերաւ կենդանութիւն, կեանք ու խորք, անգլիական միտքին՝ պայծառութիւն և տեսիլք, և անգլիական բարքերուն՝ զտում։

Հասկնալու համար յեղափոխական այն մեծ դերը, զոր Շեքսփիր ունեցաւ ծթուած աւանդամոլութեան այդ երկրին մէջ, պէտք է ուսումնասիրել նախատասնըվեցերորդ դարերու անգլիական մթնոլորտը։ Քաղաքական ամլացած տեսութիւններ և ձգտումներ, գինուորա-ապստամբային եպերելի ուղի, ընկերաբարոյական յետադիմականութեան տիպար միջավայր և կրօնական մոլեռանդութեան ու անհանդուրժողութեան անմարդկային իրագործութիւն։ Կարդացէ՛ք իր հօրը կեանքը ու ասպարէզը և պիտի համոզուիք, որ այն մեծ յանգգնութիւնները, զորս բեմ հանեց Շեքսփիր, իսկական յեղափոխութիւնը կը կազմէին անգլիական ընկերութեան։

Գրաքննութիւնը թոյլ չէր տար՝ որ Աստուած բառը եկեղեցիէն դուրս որեւէ այլ տեղ արտասանուէր։ Կ'ըսէին՝ Բարձրեալը, Ամենակարողը, Երկնաւոր Տէրը, Երկինք, եւն։ Ս. Գիրքով և Ս. Գիրքէն շինուած Անգլիան՝ գայթակղեցաւ, առաջին անգամ, երբ Օթելլօ՝ Դեզդեմոնային Whore բառը ուղղեց բեմին վրայ։ «Ինչո՞ւ կը մոռցուէր, որ Ահարոն նոյնը ըսած էր Մովսէսին կնոջը», կ'ըսէ դարձեալ Հիւկօ։

Անգլիացի էր Շեքսփիր, և անգլիական արքաներու, ազնուականներու, տիկիններու և զինուորներու կեանքէն առնուած իր թատերախաղերուն մէջ՝ առողջ աւանդապահութեան (և ոչ թէ մոլեռանդ ու նեղմիտ պահպանողականութեան) և վեհանձն կարգապահութեան (ընդդէմ թոյլ, եսասէր և սնոտ յաւակնոտութեան) դասեր կուտայ ան, ստեղծելով ազգային նկարագրի, ազգային դիմագիծի ցայտուն, ցցուն կարկառ-հասկացողութիւն և հիմնաքար։ Այսօր, ինչ որ կը գնահատենք անգլիական նկարագիրին մէջ, իր սկիզբը՝ մեծ մասով՝ կը պարտի Շեքսփիրեան յեղաշրջումին։

Ի՞նչ է պայմանը, որ արուեստ մը, գրականութիւն մը բարձրանայ համաշխարհային արժէքի և զայն կերտողը կոչուի հանճար։ Անշուշտ թէ ծնունդը, ապա խառնուածքը և ասոնցմէ բխող հարստութիւնը։

Մարդկութիւնը ունի հոյլ մը հանճարներու։ Համայն մարդկութեան սեփականութիւնը դարձած այս մեծ Անգլիացին, իր հետ աշխարհ բերած տաղանդին, ձիրքերուն, ըսենք հանճարին մէջ կը ցոլացնէ անհրաժեշտ բոլոր յատկանիշները, որոնք ոչ մէկ վիճաբանութեան առարկայ պիտի ըլլային։

Անզգամ պայմաններու մէջ՝ գաղափարներու ծայրայեղ ազատականութիւն։ Կեղծիքի տակ ըստրկացած զգացումներու դիմաց՝ յորդումը հարազատ, ջինջ և անկեղծ յոյզերու։ Շահամոլութեան ու շահագործումի մտայնութեանց ովկիանոսին մէջ՝ վեհանձնութեան ու գեղեցկութեան առագաստանաւի մը խիզախ նաւարկումը, անդանդաչ։ Վերջապէս, խաւարին մէջ տուայտող լուսապապակ աչքերու և դէմքերու դէմ՝ տաք ու յորդ ճաճանչներու ցնցուղում մը։

Ինչպէս ետքէն Ֆլօպեռի «Տիկին Պովարի»ն, որ ծնած է պարզ ոճիր-արկածի պատմութենէ մը, Շեքսփիրի երկերուն նիւթերն ալ փոխ առնուած են ուրիշներէն. բայց անոնց վրայ դրուած է դրոշմ մը, անոնք կրած են օժտում մը՝ որ հանճարներուն գաղտնիքն է։ Շինելէ, վերաշինելէ ետք անգլիական հոգին, միշտ մնալով մէկտեղ գերազանցօրէն ազգային,— նոյնիսկ այն երկերուն մէջ, ինչպէս Համլետ, Օթելլօ, Ռոմէօ-Ժիւլիէթ, Մակբեթ, Լիր, Յուլիոս Կեսար, Գորիօլան, Տիմոն Աթենացի, որոնք օտար դաշտերէ առնուած նիւթեր ունին,— առանց ճիգի՝ Շեքսփիր կրցած է բռնել և արձանագրել խորապէս մարդկային ամէն դրական ու ժխտական շարժ, երեւոյթ, իր ու գաղափար։ Եւ ասիկա, անշուշտ, կը ծառայէ ո՛չ միայն զանգուածներու դաստիարակութեան, այլ անոնց փոխյարաբերութեանց բարելաւման, ազնուացման, սերտացման և արդիւնաւորման։ Ապա՝ ժողովուրդներու եղբայրութեան և խաղաղասիրութեան։

Մարդն է Շեքսփիր, ecce Homo։ Իր բոլոր վսեմ ու նսեմ ելեւէջներով և մարզերով։ Եւ ինծի կը մնայ, ոգեկոչումի այս տողերս վերջացնել, վկայութեամբը՝ վարպետի մը.

«Շեքսփիր կրցած է վրձինել, հոգեգրաւ ճշմարտութեամբ մը և զմայլելի կորովով՝ բոլոր զգացումները և բոլոր կիրքերը։ Փոխն ի փոխ՝ պարզ, ահարկու, շնորհալի, սիրասուն, ծիծաղելի, թախծալից, խորունկ, ծաղրող, հրայրքոտ կամ անձնատուր հաճելի զուարթամտութեան մը, հանճարին հզօր ազատութեամբը։»

Շեքսփիր մեծութեան անհասանելի գագաթ մըն է։

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

«ՀԱՄԼԵՏ»

Արար 3, Տես 1 — Թարգմ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՍԵՀԵԱՆ

Համլետ.—

Լինել թէ չլինել, այս է խնդիրը.
Ո՞րն է հոգեպէս աւելի ազնիւ,
Տանել գոռ բախտի պարսաքարերը և նետերը,
Թէ զէնք վերցնել ցաւ ու վիշտերի մի ծովի ընդդէմ,
Եւ, դիմադրելով՝ վերջ տալ բոլորին։
Մեռնել, քնանալ, ոչինչ աւելի.
Եւ մտածել, թէ մի պարզ քնով մենք վերջ ենք տալիս
Այն սրտացաւին և բիւր բնական անձկութիւններին,
Որոնց ժառանգն է մեր հէգ մարմինը,
Մի վախճան է դա՝ հոգով բաղձալի։
Մեռնել, ննջել. ննջե՞լ... գուցէ երազել.
Ա՜յ, ցաւն այդտեղ է. քանզի այդ մահուան քնի ժամանակ
Ի՞նչ կերպ երազներ պիտի գան գուցէ՝
Երբ այս մահացու կապանքը մեզնից թօթափած լինենք.
Ահա ինչ որ մեզ խորհել պէտք է տայ. ա՛յս նկատումն է,
Որ այսչափ երկար տեւել է տալիս թշուառութիւնը։
Թէ ոչ, ո՞վ արդեօք կ'ուզէր հանդուրժել
Աշխարհի այնքան նախատինքներին և մտրակներին,
Հարստահարչի անիրաւութեան,
Մեծամիտ մարդու արհամարհանքին,
Քամահրած սիրոյ տուայտանքներին,
Օրէնքի բոլոր ձգձգումներին,
Պաշտօնեաների անլրբութեան,
Այն հարուածներին, որ համբերատար արժանաւորը
Ստանում է միշտ անարժաններին,
Այն ինչ կարող էր մարդ իր հաշիւը իր ձեռքով փակել
Մի մերկ դաշոյնով։ Ո՞վ կը յօժարէր այսքան բեռ կրել,
Հեծծել ու քրտնել տաղտուկ կեանքի տակ,
Եթէ երկիւղը մի ինչ որ բանի մահուանից յետոյ,
Այն անյայտ երկրի, որի սահմանից
Ոչ մի ուղեւոր չէ վերադառնում,
Չը ձգէր կամքը երկբայութեան մէջ, և մեզ չը ստիպէր

ՍԻՐԱՆՈՅՇ

ՊԵՏՐՈՍ ԱԴԱՄԵԱՆ

«ՀԱՄԼԵՏ»Ի ԴԵՐԻՆ ՄԷՋ

Տանել աւելի այն չարիքները որ այստեղ ունենք,
Քան թէ սաւառնել դէպի նոր ցաւեր, որոնց անգէտ ենք։
Խոհեմութիւնն, այսպէս, ամենքիս վախկոտ է դարձնում.
Եւ հէնց այս կերպով վճռականութեան բնածին գոյնը
Ախտաժէտւում է խորհրդածութեան գունաթափ ցոլքից,
Եւ շատ ձեռնարկներ, մեծ ու կարեւոր,
Շեղւում են այսպէս իրենց հոսանքից,
Եւ գործ կոչւելու անարժան դառնում։
Բայց կա՛ց, ո՞վ է այս։ Սիրուն Օֆէլիա՞ն։— ո՛վ յաւերժահարս,
Աղօթքներիդ մէջ թող յիշւեն նաև բոլոր մեղքերս։

ԳՈՀԱՐ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ՇԵՔՍՓԻՐԷՆ

* Օ՜, սքանչելի է ունենալ ո՛ւժը հսկայի մը.
Բռնակալութիւնն սակայն տիտանի մը պէս գործածել այդ ուժը։

* Օ՜, մարդ կրնայ ինչե՜ր պահել իր մէջ՝
Հրեշտակի մը դիմակին տակ.

* Որքա՜ն ազնիւ է արտասուել հրճուանքէն, քան թէ հրճուիլ արցունքի տեսքէն։

* Ամէն ոք իր ցաւէն զատ կրնայ ուրիշին ցաւը տանիլ։

* Մերկ ճշմարտութիւնը։

* Ճամբան ճշմարիտ սիրոյ՝
Չէ եղած հարթ երբեք։

* Սատանա՛ն ալ կրնայ ճառել Սուրբ Գիրքէն։

* Աշխարհն արար՝ բեմ մըն է,
Եւ բոլոր մարդերն ու կիներր լոկ դերակատարներ։
Անոնք ունին իրենց ելքն ու մուտքը.
Եւ մէկ անձ իր կեանքին մէջ կը խաղայ բազում դերեր։

* Դո՜ւն ալ, Բրուտոս։— Մեռի՛ր՝ Կեսար։
Ազատութի՜ւն։ Անկախութի՜ւն։
Բռնատիրութիւնը մեռա՛ծ է։

Թարգմ. Ա. ՏԱՏՈՒՐ

ԵԱՄ ՇԵՔՍՓԻՐԻ

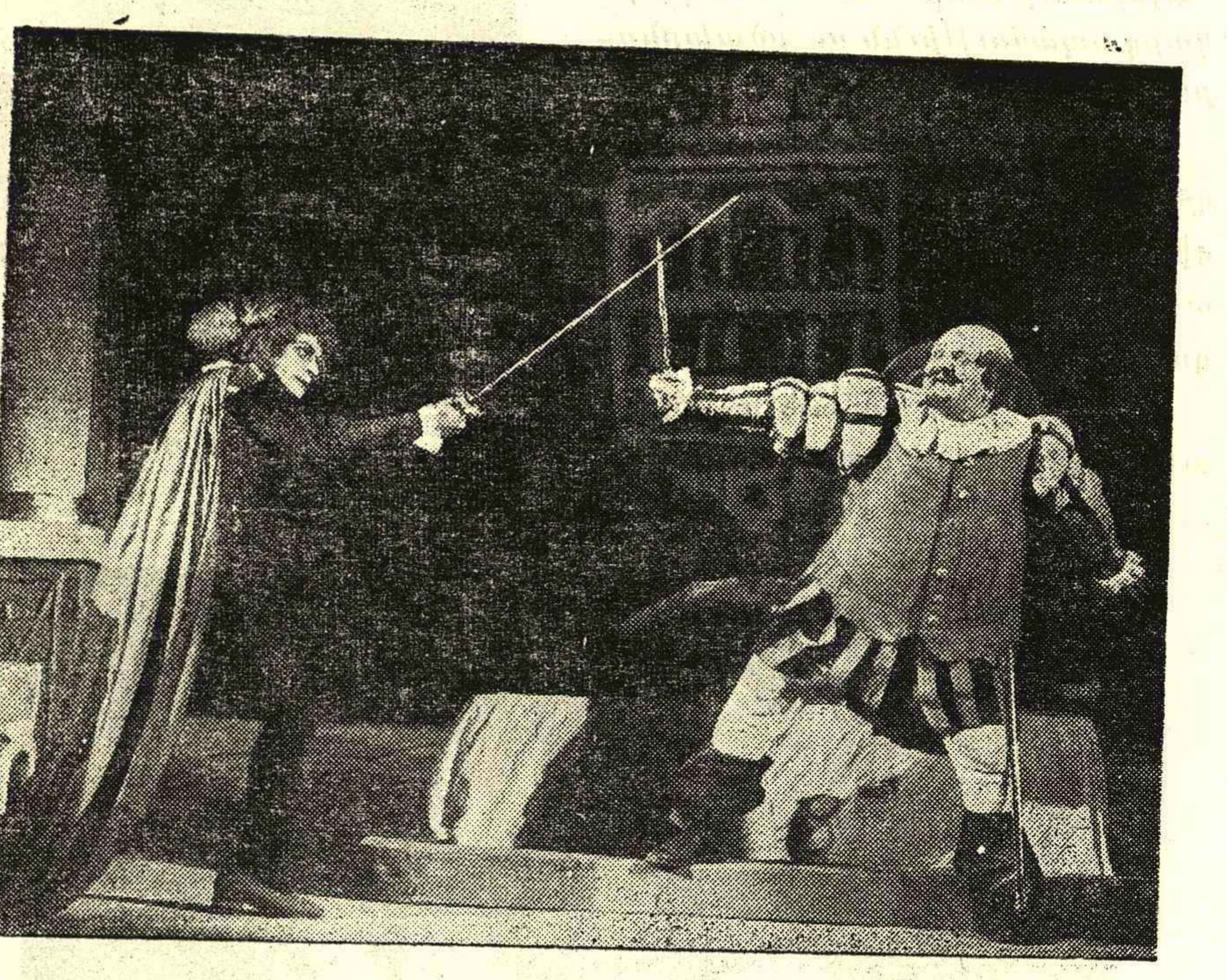
ՇԵՔՍՓԻՐ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գրեց Մօ. ԷԴՈՒԱՐԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հանճարեղ ողբերգակ և մարդասէր Շեքսփիրի ստեղծագործութիւնները համաշխարհային երաժշտական իրականութեան մէջ ծնունդ տուած են երաժշտական այնպիսի գլուխ-գործոցներու, որպիսիքն են Պելլինիի, Րոսինիի, Վերտիի, Թոմայի, Կունոյի օփերաները, Պերլիոզի համանուագը, Տվորժաքի և Զայքովսքիի նախերգանքները, Փրոքոֆիեւի բեմապարը եւայլն։

Սակայն այս պատահական երեւոյթները պերճանք մը նկատուած էին կազմակերպիչներու կողմէ, տրուած ըլլալով նիւթական այն ահագին դժուարութիւնները՝ որոնց ենթակայ էին անոնք։

Այդ ներկայացումներուն կապակցութեամբ՝ Մագինեանի յուժ շահեկան վկայութիւնը — Համլետի 1880 թուականի Թիֆլիսեան ներկայացումներուն առթիւ գրուած որոշապէս ցոյց կուտայ այն կա-

« 12 րդ Գիշեր» ի ներկայացումը Լենինականի թատրոնին մէջ:

Դժբախտաբար նոյնը չէ պատկերը հայ երաժշտական իրականութենէն ներս, ուր հայ երաժիշտները բաւականացած են մի միայն բեմական երաժշտութիւն գրելով։

Փրոֆեսիոնել հայ երաժիշտներու պակասը անցեալին մէջ պատճառ եղած է՝ որպէսզի Շեքսփիրեան հայ դերասաններ բաւականան լոկ բեմական երգերով, որոնց եղանակները յաճախ անյաջող ընդօրինակումներ էին կամ բանագողական յարմարցումներ։

Ճիշդ է, անցեալին, մենք ունեցած ենք Շեքսփիրեան ներկայացումներ, որոնց բեմական երաժշտութեան համար օգտագործուած է նուագախումբ։

տարողական դժուարութիւնները, որոնց ենթարկուած էին դերակատարները։

«Առաւօտը փորձ չունէինք — կը գրէ Մագինեան իր Յիշատակարանին մէջ — որպէսզի Ադամեանցը չդադրի և ձայնը չկտրուի։ Միայն փորձեցինք չորրորդ գործողութիւնը՝ Օֆելիայի երգերուն համար։ Օրկեստրը շատ վատ էր։ Նոր երաժշտական կառավարիչը՝ Կեզետրինը օրկեստրից աւելի վատ էր։ Վախենում եմ, որ օրկեստրը փչացնէ Սիրանոյշի գեղեցիկ խաղը»։

Միայն Սովետական կարգերու հաստատումով է որ բեմական երաժշտութիւնը վերջ ի վերջոյ իր

«Արքայ Լիր» ի ներկայացումը Երեւանի Պետական թատրոնին մէջ:

արժանի տեղը պիտի գրաւէր հայ թատրոնէն ներս։

Շեքսփիրեան ողբերգութիւններուն համար գրուած բեմական երաժշտութեան պատմութիւնը անմիջականօրէն կապուած է Սունդուկեանի անուան Պետական Թատրոնի ներկայացումներուն հետ։

1925 թուականին Յ. Աբելեանի Մայր Հայրենիք վերադառնալուն առթիւ, Երեւանի Պետական Թատրոնը՝ Ա. Բուրջալեանի նոր բեմադրութեամբ կը ներկայացնէ Օթելլոն։ Այդ ներկայացման համար կ՚օգտագործուի մեր դասական երաժշտութեան աւագ ներկայացուցիչ Ալ. Սպենդիարեանի «բարձրարժէք» բեմական երաժշտութիւնը։

Շեքսփիրեան ներկայացումներու երկարատեւ ընդմիջումէ մը յետոյ 1930 թուականին՝ Ար. Գուլակեանի բեմադրութեամբ և նկարիչ Մ. Արուշտեանի ձեւաւորումով կը ներկայացուի Մակբեթը։ Երաժշտութիւնը վստահուած էր Մոսկուայի Պետական Երաժշտանոցի տաղանդաւոր երիտասարդ ուսանող Ա. Խաչատուրեանի։

Պէտք է մատնանշել այն իրողութիւնը եւս, որ սովետահայ բեմադրիչներ իրենց Շեքսփիրեան ներկայացումներուն համար յաճախ կ՚օգտագործէին ռուս ականաւոր երաժիշտներու բեմական հարուստ երաժշտութիւնը։

Այսպէս՝ 1942 թուականին՝ Համլետի երրորդ բեմականացման համար կ՚օգտագործուի Զայքովսքիի համանուն ծրագրային երաժշտութիւնը։ Իսկ 1950 թուականին՝ «Արքայ Լիր»ի ներկայացման առթիւ կ՚օգտագործուի Պալաքիրեւի երաժշտութիւնը։

Թիֆլիսահայ թատերական պատմութեան մէջ մեծ է եղած տաղանդաւոր երգահան Ստեփան Փանեանի բերած նպաստը Ստեփան Շահումեանի անուան Հայկական Թատրոնի ներկայացումներուն բեմական երաժշտութեան հարստացման աշխատանքներուն մէջ։

Արդարեւ՝ այդ թատրոնի 1923 թուականին բեմադրուած (Ա. Բուրջալեանի) Համլետի բեմական երաժշտութիւնը իր գրչին կը պատկանի։

Ուրիշ շնորհալի երգահան մը եւս՝ Փ. Շահբազեան երաժշտութիւն գրած է Արտեմի Լուսինեանի 1947 թուականին բեմադրուած Օթելլոյին համար։

Շեքսփիրեան հայկական ներկայացումներու պատմութեան մէջ Պաքուի Լեւոն Երամեանի անուան Հայկական Թատրոնն ալ իր տեղը ունի 1946 թուականին իր ներկայացուցած «Օթելլո»յով, որուն երաժշտութիւնը գրած էր հայ երգահաններու աւագ սերունդի ներկայացուցիչ Անուշ Մայիլեան։

Երեւանի Սպենդիարեանի անուան Պետական Օփերան ալ իր գնահատելի բաժինը բերած է Շեքսփիրեան օփերայի ներկայացումներուն մէջ։

1944 թուականին Շեքսփիրի ծննդեան 380ամեակին առթիւ, Օփերան բեմահարթակի վրայ կը հանէ Վերտիի «Օթելլո»ն՝ երգչուհի Հայկանոյշ Դանիէլեանի կատարմամբ։

Այդ փառատօնի օրերուն է, որ երգահան Ա. Ազամեան կը գեկուցէ «Շեքսփիր և երաժշտութիւնը» թեմային շուրջ։

Աւելի ուշ, 1955 թուականին, կը ներկայացուի Կունօ-ի «Ռոմէօ և Ժիւլիէթ»ը՝ հայրենադարձ Գոհար Գասպարեանի դերերգումով, և ղեկավարութեամբ՝ Ս. Զարեքեանի։

Հնչիւնային շարժապատկերը լայն հորիզոններ բացաւ սովետահայ երաժշտութեան մէջ։

Այս բնագաւառին մէջ ալ Արամ Խաչատուրեանի բերած նպաստը անգնահատելի է։ «Պէպօ»ի և «Զանգէզուր»ի յաջող փորձերէն յետոյ, Խաչատուրեան 1955 թուականին «Մոսֆիլմ»ի պատուէրով կը գրէ «Օթելլո»յի շարժանկարային երաժշտութիւնը։

Այս գունաւոր ժապաւէնը՝ 1956 թուականին տեղի ունեցած Գանի շարժանկարային փառատօնին կ՚արժանանայ մասնաւոր մըրցանակի՝ իր յաջող բեմադրութեան համար։

Գահիրեցիներս մի քանի տարիներ առաջ պատեհութիւն ունեցանք վայելելու այդ շարժապատկերը Օտէոնի պաստառին վրայ։

Երաժշտութիւնը տպաւորիչ էր։

Արդարեւ՝ Խաչատուրեան ընդգրկելով երաժշտական լայթմոթիվներու զարգացման սկզբունքը, յաջողած էր ստեղծել անհրաժեշտ յուզական մթնոլորտ մը։ Այդ մոթիվները ոչ միայն կը բացատրէին գործողութեան ներքին էութիւնը, այլև ուղեկցելով հերոսներուն՝ լաւագոյնս կ՚արտայայտէին անոնց զգացումները և հոգեբանութիւնը։

Նոյն թուականին Մոսկուայի Պետական Թատրոնը կը ներկայացնէր Մակբեթը՝ նոյնպէս Խաչատուրեանի բեմական երաժշտութեամբ։

Խաչատուրեան վերոյիշեալ թատրոնին համար գրած ունի նաև «Արքայ Լիր»ի երաժշտութիւնը։

Այս հակիրճ պատկերը լաւագոյնս ցոյց կուտայ հայ երգահաններու ցուցաբերած հետաքրքրութիւնը անմահ Շեքսփիրի գործերուն նկատմամբ և անոնց բերած արժէքաւոր նպաստը հայ բեմական երաժշտութեան հարստացման մէջ։

Սակայն, կը սիրենք յուսալ, որ անոնք՝ իրենց ստեղծագործական մտահորիզոնը պիտի չսահմանափակեն մի միայն բեմական կամ շարժանկարային երաժշտութեամբ մը, այլեւ պիտի յօրինեն լայն կտաւի համանուագային ինքնուրոյն երկեր։

Գահիրէ, 5-6-64

ՈՒԻԼԵԱՄ ՇԵՔՍՓԻՐ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ)

Անգլիոյ փառքը հանդիսացող այս մեծ բանաստեղծ-թատերագիրը ծնած է ասկէ չորս հարիւր տարի առաջ՝ Սթրատֆորտ-Օն-Էյվըն աւանին մէջ, որ զուտ անգլիական էր՝ իր սովորութիւններով, աւանդութիւններով եւ մտայնութիւններով:

Փոքրիկ Ուիլեամի նախահայրերէն մէկը քաջ մարտիկ մը ըլլալուն, անոր տուած էին «շէյք սփիր» անունը, այսինքն «նիզակ ճօճող»: Ասկէ՝ այդ ընտանիքին անունը մնաց Շեքսփիր:

Հայրը՝ Ճոն, արհեստաւոր մըն էր եւ սիրուած քաղաքացի: Ձեռնոց կը շինէր եւ բուրդ կը ծախէր, բայց 1570ին ընտրուած է քաղաքապետ: Ուիլեամին մայրը՝ Մերի, աւանդապահ, բարեպաշտ եւ պարտաճանաչ կին մըն էր:

Հազիւ տասներինց տարեկան պատանի, Ուիլեամ ականատես կ'ըլլայ քաղաքական, ընկերային եւ կրօնական անպատուաբեր վերիվայրումներու՝ իր երկրին մէջ: Առանց զոհ կ'երթայ հայրը, կը պաշտօնազրկուի, տուգանքի կ'ենթարկուի եւ ընտանիքը կը մատնուի թշուառութեան:

Ուիլեամ ստիպուած էր աշխատիլ: 18 տարեկանին կը սիրահարուի իրմէ մեծ աղջկան մը, որ լաւ ընկերուհի մը կ'ըլլայ իրեն եւ տիպար կին:

1586ին Ուիլեամ կ'անցնի Լոնտոն: Իր կենսագիրները տարբեր տեղեկութիւններ կուտան անոր անցուցած 14 տարիներուն մասին: 1599ին է որ Շեքսփիր երեւան կ'ելլէ իբրեւ թատերագիր: Ուրկէ՞ հաւաքած էր անհրաժեշտ պաշարը՝ թատրոն գրելու համար: Կ'ըսեն թէ ան եղած է տպարանի սրբագրիչ, ընդօրինակող եւ գրագիր: Եւ նոյնիսկ դերասան:

Անգլիոյ վերածնունդը սկսած էր 16 դարուն վերջերը եւ շատ մը արուեստներու հետ՝ թատրոնն ալ նորոյթի կարգ անցած էր: Յետադիմականութիւնը կը ցնցուէր յառաջդիմական զարթօնքի հարուածներէն: Արդարութեան, եղբայրութեան եւ ճշմարտութեան պապակը զգալի էր: Այս յարմար ժամանակաշրջանին է որ հրապարակ կ'ելլէ Շեքսփիր ու կը սկսի ուշադրութեան արժանանալ ինքն իսկ կազմակերպելով եւ ներկայացնելով իր գործերը՝ Լոնտոնի «Երկրակունտ» թատրոնին մէջ, որուն բաժնետէրերէն մէկը կը դառնայ յետոյ:

Ինք կը հարստանայ, կը մեծնայ թիւը իր թատերախաղերուն: Կը վերադառնայ Ստրատֆորտ եւ կը գնէ տուն: Բայց չի դադրիր Լոնտոն երթեւեկելէ՝ միշտ թատերական գործով:

Ամենուրեք փնտռուող դէմք է Շեքսփիր: Իրեն համար շինած է մտաւորական շրջանակ մը: Ու ինք չի դադրիր իր պաշարը աւելցնելէ՝ նոր ուսումնասիրութիւններով եւ ընթերցումներով:

Գրած է յիսունի մօտ մեծ երկեր, գլխաւորապէս ողբերգութիւններ, հինգ կատակերգութիւն եւ բազմաթիւ բանաստեղծութիւններ (հնչեակ):

Անգլիոյ մեծագոյն գրողն է եւ իր նախընթացը, ապա յետնըթացը չունի այդ երկրին մէջ: Իր գրականութեան համամարդկային բնոյթն ու բովանդակութիւնը՝ զինք դարձուցած են տիեզերական դէմք մը: Իր գործերը թարգմանուած են հարիւրաւոր լեզուներու:

Մեռած է իր ծննդավայրին մէջ՝ 1616ին, 52 տարեկան հասակին: Իր արժէքը երկար ատեն ուրացուած է Անգլիոյ մէջ՝ իր յանդըգնութեանց պատճառով: Անցեալ դարուն, Վիքթորիա թագուհիի օրով է որ սկսած են անգլիացիք եւս յարգ ու պատիւ ընծայել հանճարեղ բանաստեղծին ու անով ալ հպարտանալ:

Յ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԲԵՄԻ ԵՐԱԽՏԱՒՈՐՆԵՐԷՆ՝

★ ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆԸ ★

(բեմական գործունէութեան 35-ամեակին առթիւ)

Գրեց ՅԱԿՈԲ ՇԱՀՆՈՒՐ

Տաղանդը կը ծնի անհատին հետ, բայց կը զարգանայ, կ'աճի, կը գեղեցկանայ կեանքի տեւողութեան ընթացքին՝ մշակումով, ու յետոյ, արգասաւոր անդաստանի մը նման, կը բեղմնաւորուի ու կ'արդիւնաւորուի գիտակցութեամբ ու կամքով:

Այս ճշմարտութեան անտեսումը թերացում է, եւ տաղանդներուն անտեսումը կամ ուրացումը, անհետացած թէ ներկայ եղողներուն, փղշտականութիւն է: Վասնզի անոնք իրենց նուիրումովը կը տան ու իրենց սպառումովը կոթողած կ'ըլլան տաճարներ, որոնց գոյութիւնը անմահացումն իսկ պիտի ըլլայ անոնց անունին, մեր աչքերուն, դիմաց եւ հոգիին մէջ:

⁂

Երեւունցվեց տարիներ առաջ, քնքուշ աղջիկ մը, Արաքսի, դողդոջ քայլերով մօտեցաւ եգիպտահայ բեմի խորանին, անոր սպասարկելու հաստատ վճիռով:

Հաւատաւոր, ջերմեռանդ բարեպաշտի մը երկիւղածութեամբ, ան, ծնրադիր այդ խորանին առջեւ, հայեացքը յառած արուեստի կանթեղին, մնաց մինչեւ այսօր՝ մեհեանին խորհրդապահ սիւներուն մէջտեղ, միշտ պատրաստ:

ներու: Ո՛րքան ազդակներու ընտրութեան մէջ կրնան եղած ըլլալ հետեւողական, բայց անկարելի է որ աւանդութեանց եւ փոքրիկ նրբանուններով շահուած գէտքիներու ու ժէքին գիտակցութեան ու պահպանման մէջ եղած ըլլան Արաքսիին չափ յստակ ու ճշտակի:

Հակառակ իր սկար կազմին, արհամարհելով բժիշկներու բզգուշաւոր ըլլալու խրատները, ինքզինք երթարկելով ծանր տառապանքներու, Արաքսի մագլցեցաւ հայ-բեմի Գողգոթան...:

Իր այլազան դերերով, ան ստեղծեց կերպարներ, որոնք անկախաբար իրենց յաջողութեան աստիճանէն, կը կրեն իր դրոշմը, իր ոճը, շարունակուող ու պարտադրուող: Ճշգրիտ առոգանութիւն, հաճելի եւ յստակ ձայն, հայ լեզուի կանոններուն հաւատարիմ մնալու տառապագին նիզ: Ու այս բոլորին հետ՝ բեմին վրայ զգայուն խաղարկութիւն, հարազատ ապրումներ, յափշտակութիւն նիւթէն թէ կերպարէն, որոնք համակրանք կը ստեղծեն հանդիսատեսին մէջ, հանդէպ դերասանին:

Գաղափար մը տուած ըլլալու համար թէ ինչ հոգեմաշ եւ տաժանելի մարտնչումով ան հանդէս եկած է ի՛ արու ներհակ, մերթ հակառող, մերթ չեզոքացնող դերերով, որոնց

ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ

Շատ՛ե՛ր եկան ու անցան առանց յիշատակելի անուն մը ձգելու, ոչ իսկ կայծ մը, եւ ինկան պարտուած կամ նահանջեցին՝ բողոքելու համար մոռացութեան ովկեանին մէջ...:

Սկզբնական քայլերուն իսկ, Արաքսի զուրկ մնաց յաւակնութիւն կոչուած վտանգաւոր փայլատակումներէն. կը ստանձնէր շատ համեստ դերեր, եւ անոնց միջոցով իսկ կը յաջողէր արտայայտել իր ներաշխարհը եռուզեռի մէջ պահող յոյզերն ու մտորումները՝ անսայթաք հարազատութեամբ:

Ան չունեցաւ, որպէս առաջնորդ կամ դերուսոյց, թատրոնի մեր հսկաներէն ոեւէ մէկուն օժանդակութիւնը: Ինքնաբոյս, բայց բազում յատկութիւններով ծաղիկի մը նման, ան տեղ բացաւ ինքն իրեն, համբերութեամբ, կամքով, յամառ աշխատանքով, յաղթահարելով դժուարութիւնները: Եւ ահիկա՝ միշտ լայն բացած ընկալչութեան իր պատուհանները՝ ամենայնպէս գեփիւռին կամ շողին առջեւ, որ կրնար բան մը աւելցնել իր նպատակին եւ գործին...:

Եգիպտահայ թատրոնի պատմութեան մէջ՝ շատ է թիւը միաւոր-

այլազան հոգեբանութեանց կ'ներպարկուէր Արաքսի՝ զմայլելի տրամադրելիութեամբ մը, կը բաւէ բուէլ քանի մը անուններ.—

Շեքսփիրի «Համլէթ»ը, Տոլսթոյի «Գարանագով Եղբայրներ», Թոլսթոյի «Յարութիւն»ը, Մեթերլինկի «Մարիամ Մագդաղենացի»ն, Սարտուի «Սան-Ժէն»ը, Տիւմա-Որդիի «Գամելիազարդ Տիկին»ը, Վ. Հիւկոյի «Էռնանի»ն, եւ «Հտպիտ»ը, Հանրի Պաթայլի «Ցիմար Կոյս»ը, Օսքար Ուայլտի «Հովանար»ը, Շիրվանզադէի «Նամուսը» եւ «Չար Ոգի»ն, Լ. Շանթի «Կայսր»ը, Սունդուկեանի «Պէպօ»ն, Զոհրաբեանի «Լէպլէպիճի»ն, իսկ օփերէթներէն «Ուշ լինի, նուշ լինի», «Սա չլինի, նա լինի», եւայլն: Իր ցարդ ներկայացումներուն թիւը կը հասնի 400-ի:

1952-ին Գահիրէի մէջ տօնուեցաւ եր բեմական գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանը մեծ խանդավառութեամբ: 1960-ին մասնակցած է Հ. Բ. Ը. Միութեան կազմակերպած «Արտաւազդ Գոյումնեան» թատերական մրցանքին եւ 54 թախաղերու մէջ իր «Մա՞նչ թէ Աղջիկ» զաւեշտը շահած է երկրորդ մրցանակը 125 տոլար պարգեւով:

Դարձեալ 1960-ին զրած է Սայաթ-Նովայի կեանքէն երգախառն - երաժշտութեամբ յատկանըշական թատերախաղ մը, որ քանի մը անգամներ ներկայացուած է Գահիրէի մէջ՝ գտնելով մեծ ընդունելութիւն:

Զգայուն դերասանուհիի եւ նուիրեալ արուեստագիտուհիի իր հանգամանքէն զատ, Արաքսիի նըպաստը, Եգիպտահայ բեմին, իբրեւ կազմակերպիչ, եղած է յատականշական ու մեծ: Պատրաստած է հոյլ մը սիրող դերասաններու եւ դերասանուհիներու, որոնք այսօր, յաճախ իրեն հետ եւ երբեմն իրմէ

հեռու այլ խումբերու հետ՝ վառ կը պահեն եգիպտահայ բեմին ջահը...:

Բեմի գաղտնիքներուն եւ նրբութիւններուն տիրացած է Արաքսի ոչ թէ տեսական ուսումնասիրութիւններով, այլ գործով, կեանքով, ապրելով քուլիսներուն մէջ...: Եւ այդ փորձառութեամբ, կատարած է հայացումներ, թարգմանութիւններ, յարմարեցումներ, տտնք հաշտ կ'ընթանան մեր մտայնութեանց հետ: Յիշենք անոնցմէ մէկ քանին.—

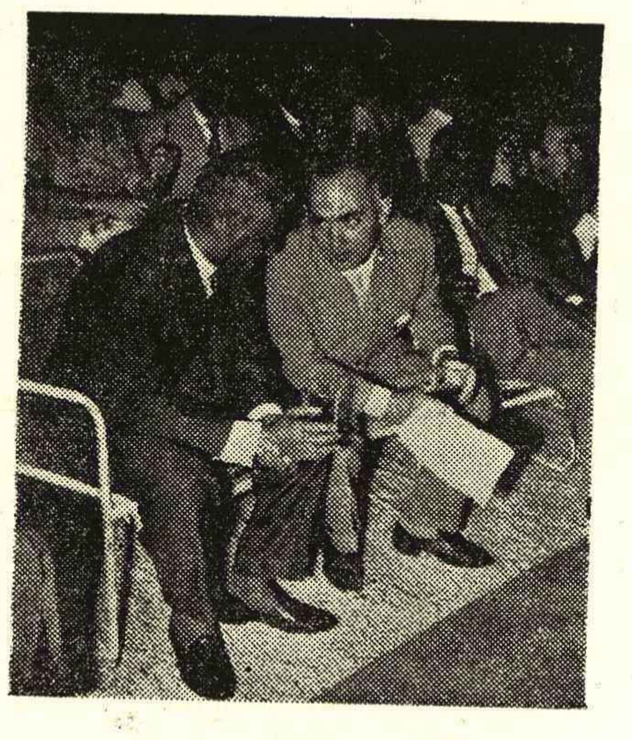
Ալեքս. Գազանովի «Արշալոյսի Կինը», որ հոգեբանական բարդ

(Շար. տես էջ 8)

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սուտանահայ գաղութի Ազգ. վարժարանի 1963-1964ի ուսումնական տարեշրջանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի, 19 Ապրիլ 1964, կ. ե. ժամը 6.30ին վարժարանիս բակին մէջ, նախագահութեամբ Սուտանի Կրթ. գործերու Նախարար Լեուա Մոհամէտ Թալաաթ Ֆարիտի։

Կրթ. Նախարարը կը խօսակցի Վարժարանի Տնօրէն Պր. Օննիկ Գալուստեանի հետ:

Ապա վարժարանին Տնօրէնը Պր. Օննիկ Գալուստեան, բարի գալուստ մաղթեց, բարձրապատիւ հիւրին՝ Կրթ. գործոց Նախարարին, որմէ ետք գործադըրուեցաւ դպրոցական կոկիկ յայտագիր մը՝ ամենայն կարգապահութեամբ եւ յաջողութեամբ։

Վարժարանի տնօրէնին կողմէ կարդացուեցաւ տարեկան տեղեկագիրը (կուտանք զայն առանձին)։ Ապա տեղի ունեցաւ վկայականներու եւ մրցանակներու բաշխում՝ ձեռամբ Կրթ. Նախարարին։ Որմէ ետք Նախարարը խօսք առաւ, գնահատեց եւ քաջալերեց հայոց վարժարանը, աշակերտութիւնը ու հանդէսին կարգապահութիւնն ու բծախնդրութիւնը։

«Առաջին անգամն է որ կը գտնուիմ միջավայրի մը մէջ՝ ուր ես զիս օտար չզգացի: Այս երեւոյթը օրինակ պէտք է հանդիսանայ ու դաս ըլլայ այլ վարժարաններու:

«Մենք հայ համայնքը նկատի ունինք իբրեւ բնիկ հաւաքականութիւն մը, այնպէս ինչպէս մէկը մեր հարազատ ցեղախումբերէն:

«Ազատ էք խօսելու ձեր լեզուն, պաշտելու ձեր կրօնքը եւ ծառայելու ձեր մշակոյթին, քանի որ որպէս սուտանական քաղաքացիներ՝ բարձր կը պահէք երկրին վարկն ու պատիւը: Մենք հպարտ ենք ձեզմով:»

Նախարարն ու իր հետեւորդները մեկնեցան հանդէսէն՝ խանդավառ ու գոհ սրտով։

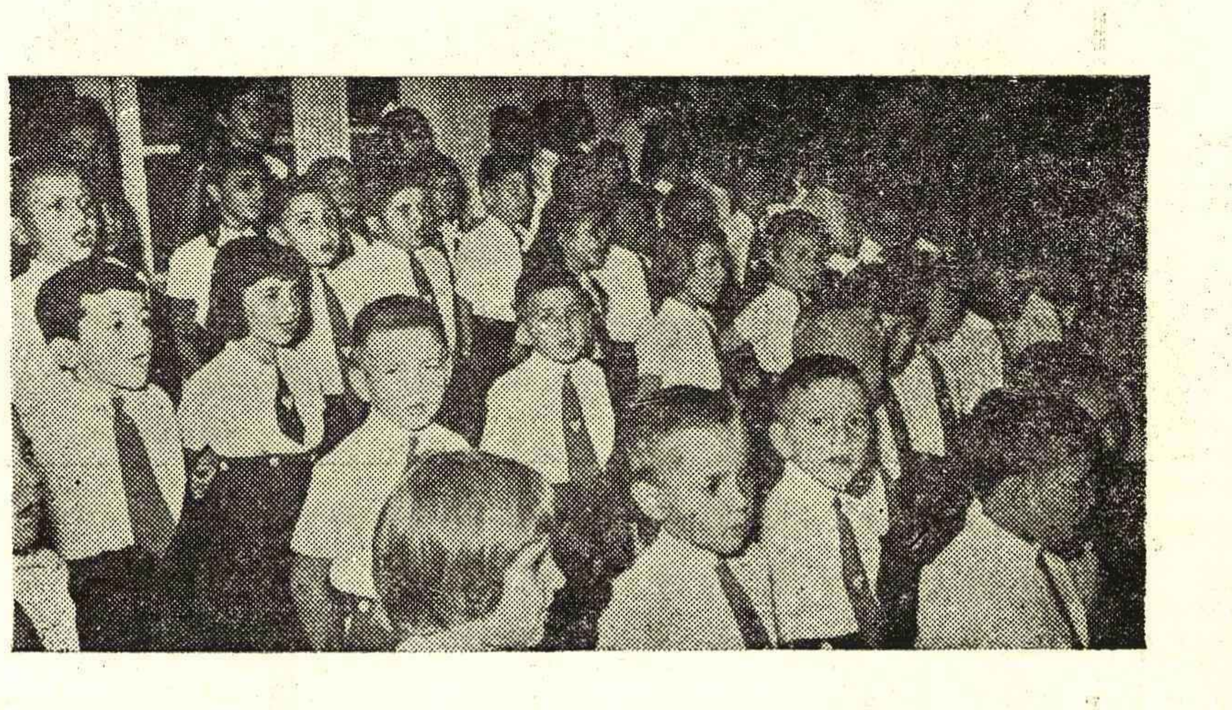

Կրթ. Նախարար Լեուա Մոհմ. Թալաաթ Ֆարիտ մրցանակներ կը բաշխէ

Ներկայ էին նոյնպէս Սուտանահայ գաղութի վարչութեան պատ. անդամները, Նախագահ Պր. Գրիգոր Պօտուրեան, անդամներ՝ Պրք. Տիգրան Յարութիւնեան, Նազարէթ Էօմիւրեան, Վաղինակ Լուսինեան, Թորոս Պարսամեան և Եփրեմ Պէնկեան։ Նաև՝ Պատ. Հոգաբարձութեան Ատենապետ Պր. Հայկ Պօտուրեան, Ատենադպիր եւ Գանձապահ Պր. Նշան Բարձիկեան, եւ անդամներ՝ Պրք. Հրանդ Նազարէթեան, Օննիկ Դանիէլեան և Տիգրան Իզմիրլեան։

Ներկայ էին նոյնպէս՝ Կիրակնօրեայ դպրոցի և եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան պատ. անդամները, Տիկնանց Բարեսիրաց Միութեան պատ. անդամները, Երիտասարդաց Միութեան անդամները, ծնողներ և հիւրեր։ Հոն էր նաև գաղութիս հոգեւոր հովիւ Տ. Սմբէն Վրդ. Չինչինեան։

Հանդէսը սկսաւ սուտանական եւ վարժարանի քայլերգներով։

Աշակերտութիւնը հանդէսի ընթացքին

Կիրակնօրեայ դպրոցի եւ դպիրներու մրցանակները բաշխեց Հոգեշն. հայր սուրբը։

Հանդէսը վերջ գտաւ պահպանիչով։

Յաջորդ օրը՝ Երկուշաբթի իրիկուն 20 Ապրիլ 1964, Ազգ. վարժարանի հանդէսը երկու անգամ ցոյց տուին Սուտանական Հեռատեսիլէն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Նկարին մէջ կ'երեւին Հոգեշնորհ Տ. Սմբէն Վրդ. Չինչինեան, Տիար Թոռոս Պարսամեան (Ազգ. բարերար), Կրթ. Նախարարը, Տեարք Գ. իզոր եւ Հայկ Պօտուրեան Եղբայրներ եւ Կրթ. Քննիչը:

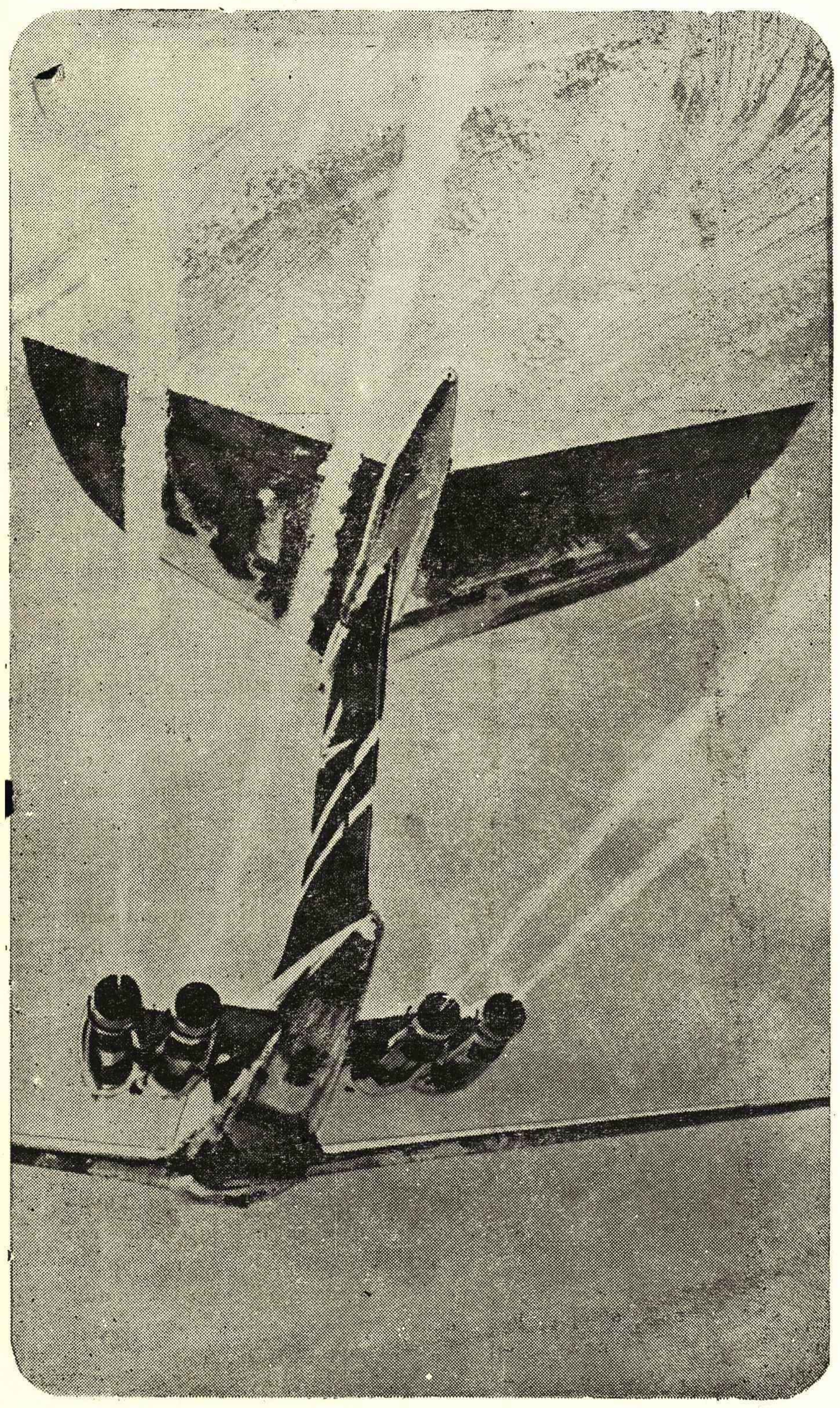
Յաջորդով Խարթումի Ազգ. վարժարանի 1963-64 ուսումնական տարեշրջանի տեղեկագիրը։

ՍՈՒՏԱՆԻ
ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Սուտանի մեր հայրենակիցներուն կը տեղեկացնենք, որ կարելի է «Ջահակիր»ը օդային փոստով ստանալ՝ տարեկան 50 Ե. Դ.ի յաւելուածական վճարումով մը, այսինքն՝ տարեկան 175 ե. գ. բաժնեգինով։

Բաժանորդագրութիւններ և նուիրատուութիւններ կարելի է յանձնել Թերթիս բարեկամ Պր. Վաղինակ Լուսինեանի, Խարթում։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՀԱԿԻՐ

"ՄԱՐԴԱՍԷՐ" ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ

— ՅՈՒՇԵՐ —

Ատանայի ջարդին (1909) յուշերը կը գրէ «Նայիրի»ի մէջ Տիար Գէորգ Ջաքմաքճեան և հոն կը յիշէ անգլիական հիւպատոսին անունը: Այս «ճէնթըլմէն»ը միևնոյն ատեն Գոնիայի հիւպատոսն էր. վեց ամիս Ատանա կը կենար և վեց ամիս ալ Գոնիա:

Երբ Ատանայի ջարդը սկսած էր, հաւանականութիւն կար որ Գոնիայի հայերն ալ ջարդուէին, սակայն Մէվլէվի կրօնապետին միջնորդութեամբ ատիկա տեղի չունեցաւ:

Այն ատեն այդ միևնոյն հիւպատոսէն՝ Ճենանեան Գոլէճի դասատուները խնդրեցին, որ ի պահանջել հարկին Գոլէճի բնակչութիւնը պատսպարուի Հիւպատոսարանի շէնքին մէջ, որ կից էր Գոլէճին: Ի՞նչ պատասխան տայ կը հաւնիք. «Ձիս հետաքրքրող անձերը Փրոֆ. Ա. Հայկազեանը (Գոլէճի Տնօրէնը) և Ժ ա գ Սայապալեանն են (հիւպատոսարանի քարտուղարն էր), իսկ միացեալ հօյութիւնը եթէ ջարդեն հոգս իսկ չէ:»

Սոյն երկու անձերէն մին՝ գրագէտ Ժագ Սայապալեան 1915ի տարագրութեան միջոցին նահատակուեցաւ, իսկ Փրոֆ. Ա. Հայկազեանը, հակառակ որ իրեն թելադրած են զինադադարէն ետքը հեռանալ Թուրքիայէն և ազատիլ, մտիկ չէ ըրած և անձնազոհութիւն ընելով մնացած է. ապա Քեմալի օրով Խարբերդ տարագրուած և «Թիֆիւս»էն մահացած է:

Զարմանալի է որ հակառակ բազմիցս խարուելնուս, այս տեսակ եւրոպացի «հայասէր»ներու խօսքը մտիկ ըրած ենք. զանոնք հետաքրքրողը միմիայն Թուրքիայէն կորզուած առաւելութիւններն են, մանաւորաբար պաշտօնական անձեր, որոնք իրենց գաղտնի ըսպասարկութեան գործակալները եղած են այսինքն իրենց հետաքրքրուած են իրենց պետութեան շահը միայն:

Անոնք բոլորն ալ, շատ քիչ բացառութիւններով, շահասէր և ընչաքաղց եղած են. ատիկա կը վկայեն մեր այսքան տարուան փորձառութիւնները:

Այս քանի մը տողերը գրեցի որպէս լրացում տրուած տեղեկութիւններուն:

Հ. ԲԱԲԷԼ

◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐

«Ջահակիր»ի Նախորդ թիւով հրատարակուած Գալուստ. վրժ.ի ցուցահանդէսի նկարները տրամադրուած էին Սթուտիօ Ֆիլիփի (Տօքքի) կողմէ:

◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

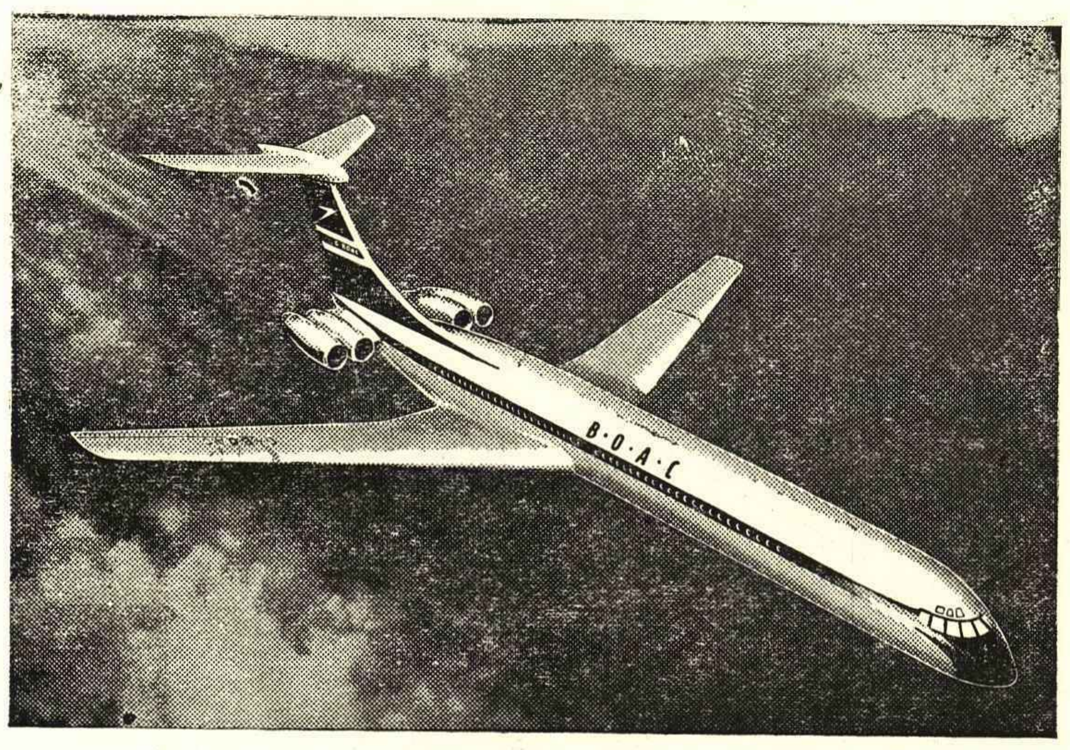
Օդափոխութեան մեկնող մեր ընթերցողներէն (բաժանորդ և հատավաճառ) կը խնդրուի վարչութեանս տեղեկացնել իրենց հասցէն, որ թերթ ղրկուի իրենց, առանց յաւելեալ ծախքի:

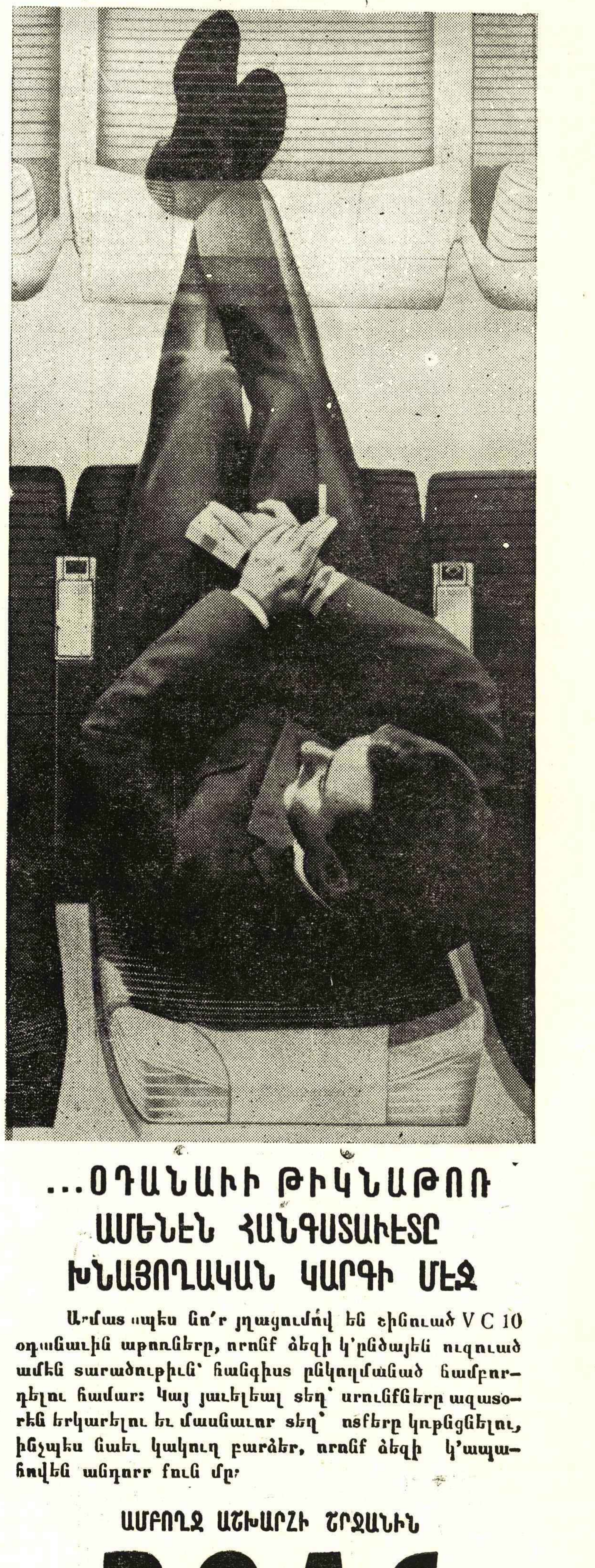
«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐

«Ջահակիր»ի Աղեքսանդրիոյ Ներկայացուցիչն է Պր. ՎԱՀԱՆ ՊԷՆՏԵԱՆ, Հելիոպոլիս փողոց թիւ 18, Ռամլէ, Քամ Տը Սեզար:

◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐◐

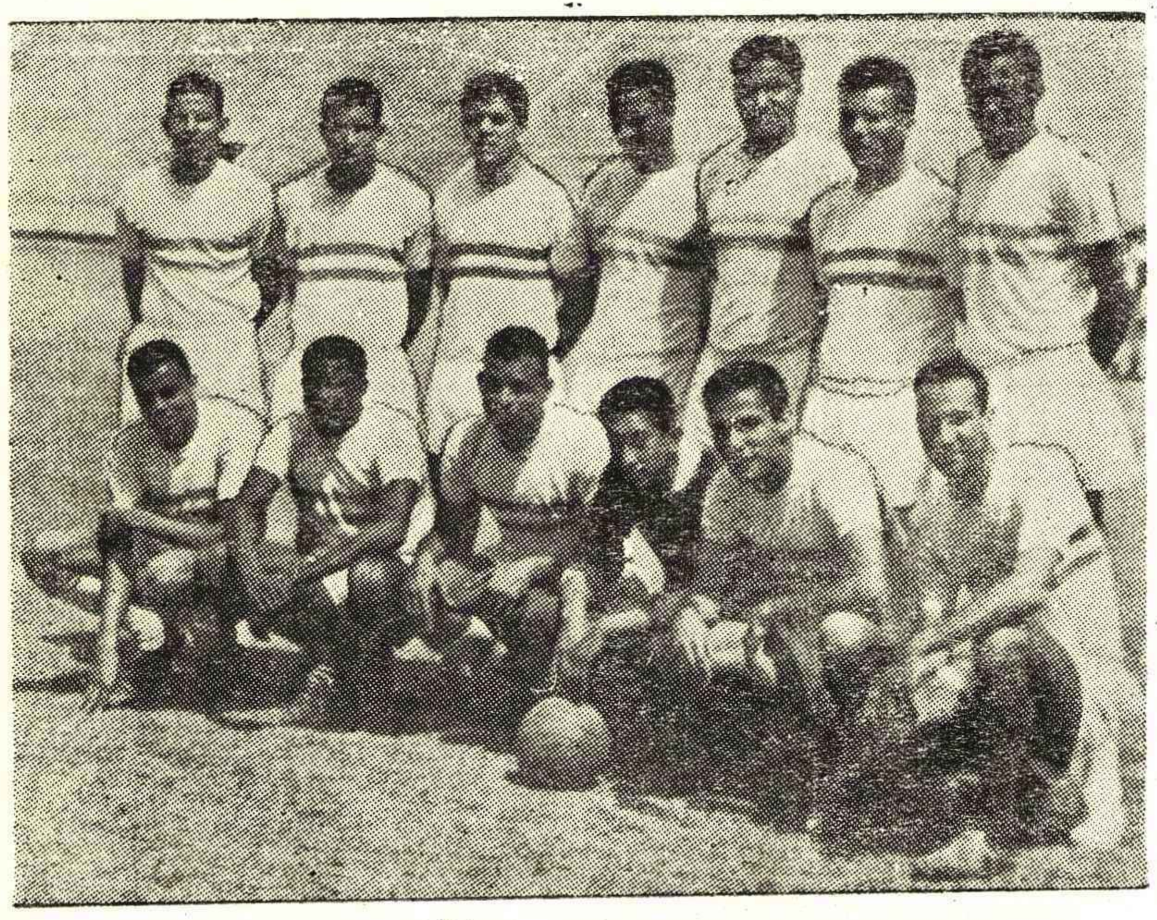
ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

11 ՅՈՒՆԻՍ 1964

ՖՈՒԹՊՈԼ

1964Ի «ԼԻԿ»Ի ԱԽՈՅԵԱՆ «ԶԱՄԱԼԷՔ» ԽՈՒՄԲԸ

Եգիպտոսի, այս տարուան ֆութպոլի «Լիկ»ի ախոյեան «Զամալէք» խումբը, որ կիսաւարտական և աւարտական մրցումներուն՝ պարտութեան մատնեց «Արսենալ»ի խումբը 4–2 և 3–1 արդիւնքներով։

ԳԼԷՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Կափամարտի համաշխարհային ախոյեան Լիսթընի վրայ յաղթանակ տարած Գլէյ սեւամորթ կափամարտիկը, որ մահմետական կրօնքը ընդունած է և որ կոչուի Մոհամէտ Գլէյ, անցեալ շաբթու հասաւ ԱՄՆ։ Ան կափամարտի ցուցադրական մրցումներ պիտի ունենայ այստեղ և պիտի այցելէ տեսարժան վայրերը,

ՓԵԼԷ ԿԸ ՆՇԱՆՈՒԻ

Հարաւ-ամերիկեան և եւրոպական մամուլի էջերուն մէջ կը կարդացուի նոր «զգայացունց» լուր մը։ «Սեւ մարգարիտը» պրազիլիական ֆութպոլի պարծանք Փելէն՝ վերջապէս նշանուած գտած է։ Պէտք չէ մոռնալ, որ 1958 թուականի աշխարհի առաջնութեան մրցաշարքին՝ Պրազիլիոյ յաղթանակէն ետք, շնորհաւորութիւններու և նուէրներու կա գին Փելէն, որ գեռ 20 տարեկան չկար ամուսնութեան հարիւրաւոր առաջարկներ եւս կը ստանար։

Փելէ եւ իր նշանածը

ԻՎՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ՆՈՐԱՅՐ ԹՈՐԻԿԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼՔ

Պէյրութ 31–5–1956

Մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները նորապսակ ամոլին և իրենց ծնողաց Ընկեր և Տիկին Կիրակոս Տօնիկեանի և Տէր և Տիկին Միքայէլ Թորիկեանի։

ՋԱՀԱԿԻՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տ. Արշամ Քհնյ. Պօզոյեան, մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Պր. Հրայր Կարապետեանի – Թրիփոլի (Լիբանան)։

Տ. Արշամ Քհնյ. Պօզոյեան մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ Տէր և Տիկին Յովհաննէս Զաղլասեանի – Թրիփոլի (Լիբանան)։

Պր. Երուանդ Թաչճեան մէկ տարուան «Ջահակիր» կը նուիրէ իր քրոջ՝ Տիկ. Վիքթորիա Քէչիշեանի (Մ. Նահանգներ)։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր և Տիկին Նուպար Քէօշկէրեան ՝ զաւակները, Տէր և Տիկին Մուրատ Քէօշկէրեան և զաւակը, Տէր և Տիկին Զօհրապ Քէօշկէրեան և զաւակը, Այրի Տիկին Հրանոյշ Քիւփէլեան և զաւակները, ինչպէս նաև համայն ազգակից պարագաները կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ Կիրակի, 14 Յունիս 1964, առաւօտեան ժամը 10.30ին, յաւարտ Ս. Պատարագի, Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի Հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն իրենց շատ սիրելի և յաւէտ ողբացեալ ծնողքին և ազգականին՝

ԱՐԺ. ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊ ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ. ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ
ԵՒ ԵՐԷՑԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՔԷՕՇԿԷՐԵԱՆԻ

հոգւոյն ի հանգիստ.

Հոգելոյս Տէր հօր և բարեյիշատակ երէցկնոջ յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
ԳԱՀԻՐԷ

Հինգշաբթի, 11 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 9.30ին

ՀԱՆԴԷՍ–ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած «ՇԵՔՍՓԻՐ»ի

(Ծննդեան 400ամեակին առթիւ)

Կը դասախօսէ՝ գրող ԱՐՄԷՆ ՏԱՏՈՒՐ

Գեղարուեստական յայտագիր

Ելոյթներ կ'ունենան.— Տիկիններ՝ ԱՐԱՔՍԻ ՕԶԱՆԵԱՆ, ՄԱՐԿՐԻԹ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԵՒ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Պարոններ՝ ԳՐԻԳՈ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ։

Սիրալիր հրաւէր հայ հասարակութեան

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ԹՂԹԱՏԱՐ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԶ	ՏԱՐԵԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
	ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ		
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ Եւ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ԱՐԱՔՍԻ ՕԶԱՆԵԱՆ

(Շար. 6րդ էջէն)

թատերախաղ մըն է, կարելի եղած է հայ բեմին մատչելի դարձնել շնորհիւ Արաքսիի: «Մահուան» դըժ-ւարին կերպարը անթերի ներկայացում մը եղած է: Մտաւորական պաշարով աւելի հարուստ եւ լեզուներու ծանօթութեան մէջ աւելի վարժ ուրիշ ոեւէ անձնաւորութիւն երբ փորձէր թարգմանել Ալեքս. Գազանովի ոեւէ երկը, թերեւս աւելի յաջող ըլլար որպէս ընթերցանութեան նիւթ. բայց Արաքսիի հայացումը կը մօտենայ հարազատութեան՝ շնորհիւ անոր թարգմանիչին փորձառութեան:

Ինքնագիր թատերախաղեր ունի Արաքսի, բոլորն ալ ժողովրդային, հասկնալի եւ շատ առաւելութիւններով: Գրած է նախ «Նըշանածներ»ը կատակերգութիւնը. որուն պարզ ու շարժուն տեսարանները կ'առինքնեն հանդիսատեսը: Ապա, «Սա՞ էր թէ նա էր», «Անմեղ Մեղաւորներ»ը, դարձեալ կատակերգութիւն: Բարոյալից եւ ընտանեկան տրամներ են «Կեանքին Հեգնանքը», «Գիտցին Զոհը», «Մայրենին», որոնց մէջ մարդկային ընդհանուր հոգեբանութեան կ'աւելցուի հայկական տոհմիկ բարոյականի եւ մտայնութեանց նկարագիրը: Արաքսին կրցած է իր արտայայտութեանց այլազան երանգաւորումներ տալ, եւ այդպէսով իր երկերը դարձնել պեսպիսուն ու ընդունելի: Իր մէջ ամէնէն գնահատելի գիծն է համեստութիւնը. իր ինքնագիր կամ թարգմանածոյ թատերախաղերով —որոնց ներկայացումը ինք եւ իր խումբն է պատրաստած— ամբողջ քառորդ դար մեր հասարակութեան թատերական պապակը յագեցնելէ ետք, չէ փնտռած, չէ ուզած որ իր շուրջ փողփողուէ եւ ծանուցում ըլլայ: Արաքսի կը զարմանայ, թէ ինչպէս ուրիշներ, հազիւ երկու անգամ բեմ ելած կամ ներկայացուելու անյարմար թատերակ մը հազիւ մ ուտած, արդէն կ'ուզեն որ դափնիներ դրուին իրենց գլխուն: Արաքսի կ'ընդունի որ իր կատարած աշխատանքը ոչինչ է այն կարելիութիւններուն առջեւ, զորս պիտի իրագործէր՝ երբ պայմանները ներէին: Առէ՛ք իր ներկայացումներէն ոեւէ մէկուն յայտագիրը, չէք գտներ այնտեղ ոչ մէկ շլացուցիչ բառ, որ կրնայ խաբել կամ մոլորեցնել հասարակութիւնը...: Արաքսիի նուիրուածութեան եւ կարողութեան մասին աւելի կրնան վկայել անոնք որոնք զինք բեմին ետին տեսնելու առիթը ունեցած են:

Հաճելի է, ոեւէ դերասանի կամ սիրողի համար, Արաքսին իբրեւ խաղընկեր ունենալ բեմին վրայ: Վասն զի ան որ աղէտ մը չի կրնար պատահիլ: Դերակատար մը, որ յանկարծ կը մոռնայ իր բաժինը, կամ սխալ մը կ'ընէ ու կը սկսի այլ տարանի վերապահուած խօսքերը, այդ պարագային՝ Արաքսի, ճարպիկ, արագ եւ տրամաբանական դարձուածքով մը օգնութեան կը հասնի, առանց բան մը զգացնելու հանդիսատեսին: Արաքսի իր խաղընկերները կ'առաջնորդէ շռուինչով, նշաններով, բառով մը, հազով մը, յաճախ...:

Օր մը, Հայկական Ընթերցարանի մէջ կը ներկայացնէինք «Գիտցին Զոհը» թատերախաղը եւ յուշողը ես էի: Երկրորդ արարին, երբ Մէլի (Տիկ. Արաքսի), ռումբի մը պայթումէն՝ պատերազմի դաշտին վրայ՝ իր զաւկին մահը իմանալով, կսկիծի զօրութեան տակ ընկճուած, կ'ընդվզի, մաղձով կը լեցուի բոլոր գիտնականներուն դէմ, որոնք մահաբեր գործիքներ կը հնարեն: Իր ամուսինը, նոյնպէս գիտնական մը (Խորէն Տէտէեան), տքնաջան աշխատանքով յաջողած է գիւտ մը ընել, որ կրնայ աւեր տարածել ամէնուրեք, եթէ գործածուի, հնարիչին ալ ապահովելով փառք եւ հարստութիւն: Ողբերգու այս մայրը կը թախանձէ իր ամուսնոյն, որ փճացնէ այդ գիւտը, մարդը չ'անսար կնոջ աղաչանքներուն. ասոր վրայ, ինք կինը, փրկելու համար հազարաւորներու կեանքը եւ անոնց մայրերը զերծ պահելու համար իր զգացած վիշտէն, կ'որոշէ սպաննել իր ամուսինը:

Վշտահար կինը գրասեղանին գզրոցէն կը խլէ ամուսինին պատկանող ատրճանակը եւ կը կրակէ, բայց զէնքը չի պայթիր... Արաքսի կը հասկնայ որ մէկը խաղ բրած է եւ փամփուշտը վերցուցած հրազէնէն...: Ան չի կորսնցներ ինքզինքը. մէկդի կը նետէ ատրճանակը եւ գըրասեղանին վրայէն շինուկի շիշ մը վերցնելով, հանդիսատեսին կուտայ այն տպաւորութիւնը թէ ձեռքինը դանակ մըն է, մինչ իր շրթները կ'արտասանեն հետեւեալ բառերը.

— Մեղք է փամփուշտով սպաննել քեզ, այդպէսով վայրկեանական կ'ըլլայ մահդ. մինչ դանակը կ'երկարաձգէ հոգեվարքդ... առոր արժանի ես դուն...:

Ու կը մխէ «դանակ»ը մարդուն կուրծքը: Ասիկա անշուշտ տաղանդի հետ կապ չունի, բայց արթնութիւնն ու ճարպիկութիւնն ալ միթէ պայմանները չե՞ն բեմի կեանքին...: Նման պատահարներ անթիւ են:

Արաքսի փայլեցաւ եւ իր տաղանդը արժեցուց՝ իրեն համար գտնելով եւ պատրաստելով ներդաշնակ ուժեր, իբրեւ խաղընկեր: Վերջին տասներկու տարիներու յարափոփոխ եւ ելեւէջաւոր կեանքը այս երկրին մէջ, իրեն կորսնցընել տուաւ իր գործակիցները: Ոմանք անդա՛րձ մեկնեցան, ուրիշներ այլ երկիրներ փոխադրուեցան: Տխրեցաւ Արաքսի, բայց չյուսահատեցաւ, մի՛շտ հաւատք եւ համարում ունի հայորդիներու ընդունակութեան վրայ, ձեռնարկեց նոր ուժեր պատրաստելու:

Իր միակ զաւակը եւս հեռացաւ իրմէ՝ ուսանելու օտա՛ր ափունքներ, ինչ որ փակեց իր սփոփանքի եւ մխիթարութեան լուսամուտը...:

***

Արաքսի՛, եգիպտահայ բեմի նուիրեա՛լ քրմուհի, երբ անողոք հակատագրի տնօրինութեամբ փոքր տարիքէն չվայելեցիր ծնողներուդ գուրգուրոտ փայփայանքը, երբ հարազատներուդ ջերմիկ եղբօրն տակ մտաղաւ էութիւնդ չգտաւ իր խանդաղից փքքումը, երբ որբութեան ուղիներուն վրայ օրհասական ողբերդ արձագանգեցին, մենք կը վըկայենք, բոլորը կը վկայեն, որ ցաւդ ու թախիծդ վերանորոգիչ ծաղիկներ բուսցուցին եւ տաղանդդ լոյս սփռեց մեր բեմին:

Վստա՛հ եղիր, քրմուհի՛, որ ցեղիդ զաւակներուն երախտագէտ հոգիին մէջ, իբրեւ վարձք քու նուիրումիդ, ունիս գողտրիկ տեղ մը: Որովհետեւ դուն՝ հայ արուեստի եւ մշակոյթի տաճարի կանթեղին, մաքուր ձեռքի կաթիլները անպակաս ընող պարիկը եղար...:

Երբ գրուի մեր բեմի պատմութիւնը—եւ պիտի գրուի — պատմագիրը պիտի հաստատէ, որ դուն աւելին ըրիր, քան ինչ որ ես գրեցի, եւ աւելիին ես արժանի, քան ինչ որ ես այստեղ մաղթեցի քեզի, — առողջութիւն եւ անդորրութիւն քեզի՛, վասն զրկեալ հայ բեմին...։

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սեւակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Քիւփէլեան — Շարժանկարի բաժին — Փ. Փոսթանօֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տրնկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալեան հեռ. 915013 — Թէքնիք աշխատանք Աւետիս Տարաքճեան: Տպաքանակ 3000:

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص. ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél. 915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef ; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԻՐՈՎԲԵԱՆ
Օժանդակ(?) Ստեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՅԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 32 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԻ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٣٢ - الخميس ١٨ يونيـــة ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՈՂՋԱԿԻԶՈՒՄ...

(ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ 49ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Կէս դար բոլորելու մէկ տարի կը մնայ այն չարաշուք թուականին, որ 1915 կը կոչուի, և ուր, Ապրիլ 24ի եղերական գիշերէն ետք, կարծէք լրացում մը եղաւ Յունիս 15ը, Քսան Հնչակեաններու կախաղան բարձրացման գործողութիւնը, Պոլիս, Թուրք Պատերազմական Ատեանի շէնքի շրջափակին մէջ։

Ինչո՞ւ կը կախուէին անոնք, տասնհինգ ամիս բանտին մէջ պահուելէ և անլուր չարչարանքներու ենթարկուելէ ետք։

Դեռ հինգ տարի առաջ, «ազատութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն և եղբայրութիւն» հռչակելէ ետք, ամէն սրբութիւն կը լլկէր Իթթիհատը և կը կազմակերպէր Ատանայի ջարդը, անխնայ պատրուակներով։

Այստեղ, Մեծ Եղեռնի առաջին քայլէն յետոյ, այլեւս պատրուակ չէր պակսէր հայութեան ուղեղը ամբողջովին տապալելու համար։ Դաւաճան մը գոյութիւն չունենար իսկ, Մողոքը պիտի ուտէր մեր ժողովուրդին թարմ ուղեղը։

Անկախ Հայաստան կազմելու և Թալէաթի նման հրէշներ տապալելու ծրագիր կազմած ըլլալու «անքաւելի» յանցանքով՝ ողջակիզումի սեղան հանուեցան քսան աննման հայորդիներ, որոնք ուխտեր էին, իրենց կուսակցութեան բարձրագոյն ժողովին իսկ որոշումով, պաշտպանել հայ ժողովուրդը ԱՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱՑՈՂ յայտնի վտանգին,— բնաջնջման դէմ։

Ամբողջ Թուրք ժողովուրդը, մէկ անգամէն և միաժամանակ չէր կրնար որոշել որ անճիտուի մեր ժողովուրդը։ Քանի մը ոճրագործ հրէշներ էին, որ ծրագրեր էին, Սելանիկի իրենց ժողովին մէջ, մեր ազգին ջնջումը։ Ու Քսանները, այդ հրէշները մաքրելու ինքնապաշտպանութեան ձեռնարկ մըն էր որ կ՚ընէին։ Ուխտեցին անոնք՝ աւելի արագ չարժիլ ու փշրել Մողոքին ժանիքները և աղօթել անոր ճիրանները, ան՝ զանոնք տակաւին մեր մայրերուն և զաւակներուն կուրծքը չմխած։

Աւա՜ղ։ Զյաջողեցան։ Ուրդ մը կար մեր մէջ, ու ան կրծեց ծակեց սրբազան գաղտնիքը և օդին տուաւ։ Ու Թուրքը, գոհացում տալու համար իր դարերու խենէշ ախորժակին, սկսաւ իր «առաքելութիւն»ը. ձեռնարկեց լռեցնելու՝ իրաւունք և ազատութիւն պոռացող հագագները...

Այսօր, քառասուն ինն տարիներ ետք, գիւրութեամբ կարելի է տեսնել, այո՛, որ պակսած է խորամանկութիւնը մերիններուն, ազայի ստացած է գաղտնապահութիւնը, անտեսուած է աչալրջութիւնը։

Բայց և այնպէս՝ ոչի՛նչ կրնայ նսեմացնել արժէքը քսաններու օրինակելի յեղափոխականութեան, ու ոչինչ կրնայ մեղմացնել ոսոխին ոճրագործ խուժութիւնը։

Եթէ յաջողէր, պիտի արգիլուէր Ապրիլ 24ի Մեծ Եղեռն ալ, տեղահանութիւնն ալ, Եփրատի ջուրերուն արնաներկումն ալ...

Երբ ճամբայ ելան անոնք, անսալով իրենց խիղճին ու երգումի ցուցմունքներուն, անշուշտ գիտէին որ իյնալ կար, մեռնիլ կար, վասն ազգի և հայրենեաց։ Ու անոնք պատրաստ էին զոհուելու՝ Գաղափարի սուրբ սեղանին վրայ, ազգի Փրկութեան ուղիին մէջ, Փրկութեան հետ... բայց ո՛չ Փրկութենէն առաջ...

Յեղափոխականին համար քաղցր է նահատակուիլ նպատակի իրագործման հետ, բայց տխուր է անչարժացուիլ, կաշկանդուիլ ու անչնչացուիլ՝ ուղին բանալէն առաջ։

Գեղեցիկ է ապրիլ հայրենիքին համար ու գործել, ստեղծագործել։ Բայց նոյնքան գեղեցիկ է — ինչպէս ժողովուրդը կ՚երգէ — հայրենիքի ազատութիւնն տեսնել ու այնպէս մեռնիլ...։

Եթէ մահէն վախնային, չէին երթար հոն, դժոխքին մէջ, չէին ձեռնարկեր վտանգաւոր գործերու։ Բայց տխո՜ւր եղաւ իրենց մահը, որովհետեւ չտեսան թէ իրենց ողջակիզումովը կը վերընձիւղին ծառերը և կը կանաչնան անդաստանները։

(Շար. տես էջ 2)

Ցղացում եւ գործ ՍԱՄՍՈՆԵԱՆ Ի

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՎԿԱՆԵՐՈՒՆ

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Ինչպէս անշուշտ մըսեցաւ, ո՜հ մըսեցաւ ձեր հոգին
Երբ Յունիսի այն առտուն, արշալոյսէն դեռ առաջ
Իրարու քով, իրարու միայն կառչած նայուածքնին
Մահափայտերը տեսաք, ձեր դէմ ցցուած իբրեւ խաչ...

Ինչպէս անշուշտ խորհեցաք թէ ա՛լ արեւը երբե՛ք
Նոյն օրն ու օր մը նորէն, պիտի նորէն չըծագի
Ձեզի համար, և ինչպէ՜ս այն զգացմամբ սըրտաբեկ
Դուք նայեցաք ճերմկող անհունութեանն երկնքի։

Ինչպէս անցան մի առ մի ձեր աչքերուն առջեւէն
Սիրուած դէմքերը բոլոր՝ հայրենիքին հետ սիրուած
Եւ հին յուշերը անուշ և նոր յոյսերը ամէն։

Բայց և ինչպէս ամէնքդ ալ, վերջին պահուն ձեր դիմաց,
Երազային շատ պայծառ ուրիշ արեւ մը տեսաք
Եւ ճօճեցաք օդին մէջ զայն խըմելէ վերջ ցըյագ։

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, կ. ա. ժամը 10ին
Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոլիս, 1915ին կախաղան հանուած

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, ԱՆՈՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՄԱՆ 49ՐԴ
ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, իր ներկայութեամբ պատուելու հայ անմահ հերոսները

200000 ՖԵՏՏԱՆ ՀՈՂԵՐՈՒ ԲԱՐԻՈՔՈՒՄԸ

Վարչապետ Խրուշչովի Գահիրէ գտնուած օրերուն, Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրի առաջարկով, որոշուած էր որ ԱՄՀի վարչապետ Ալի Սապրի այցելէ Ս. Միութիւն՝ ուսումնասիրելու եւ հաստատ ուղիի մէջ դնելու 200000 ֆետտանի բարւոքման գործը, զոր յանձն առած է կատարել Ս. Միութիւնը՝ ԱՄՀի մէջ։ Ամէն տարի 80 միլիոն խորանարդ մեթր թարմ հող պիտի փոխադրուի բարւոքելի հողամասերուն վրայ, անկէ պարպելէ ետք 16 միլիոն խոր. մեթր աւազ։ 24 միլիոն խոր. մեթր ուրիշ հողեր պիտի փորուին ջուրի անցքերուն համար, ի խնդիր հողերու աղեզերծման։

Վարչապետ Ալի Սապրիին պիտի ընկերանան փոխ-վարչապետ Ապտէլ Մոհսէն Ապտիլ Նուր եւ բազմաթիւ մասնագէտներ, որոնք մէկ ամիս պիտի մնան ուսումնասիրելու համար հարցը։ Վարչապետը պիտի մնայ միայն երկու շաբաթ։

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՓՐՈՖ. Գ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ՍՈՎԵՏ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ Ա Մ Հ-Ի ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, դեռ Վարչապետ Խրուշչով հոս գտնուած միջոցին, Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի Բուսաբանական Աշխատանոցներու վարիչ Փրոֆ. Գագիկ Ստեփանի Դաւթեանի գլխաւորութեամբ եւ ուքրանիացի, ռուս ու այլ մասնագէտներու (թիւով 7) մասնակցութեամբ, սովետ գիւղատնտեսներու առաքելութիւն մը բերել տուած էր հոս, ուսումնասիրելու համար ԱՄՀի հողերու բարելաւման եւ յատկապէս բոյսերու անհող մշակութեան՝ Հիտրոբոնիքայի համար կարելիութիւններու հարցը։

Փրոֆ. Դաւթեան Գահիրէի հայ մամուլը հրաւիրեց ասուլիսի մը, Ուրբաթ, 12 Յունիս 1964, երեկոյեան ժամը 6ին, ՎՈՔՍի ընդունելութեան փոքր սրահին մէջ։ Ասուլիսին ներկայ էին Ասուանի Սով. Հիւպատոս ընկ. Սերգէյ Առաքելեան, Դեսպ. Քարտուղար ընկ. Պօղոս Ակոբով, ընկերներ Գրիգորեան եւ տիկինը, հայրենադարձութեան պատուիրակ ընկերներ Խ. Մոսինեան եւ Ա. Նանագիւլեան, «Արեւ» օրաթերթէն երեք հոգի, «Սաւառնակ»էն՝ երկու, «Ջահակիր»էն երեք, Հայկական Ընթերցասրահէն երկու ներկայացուցիչներ եւ այլ հիւրեր։

Յարգելի ակադեմիկոսը աւելի քան մէկ ժամ մանրամասնօրէն բացատրեց իրենց առաքելութեան նպատակը։ Ըսաւ թէ շատ լաւ ընդունելութեան արժանացած էին

(Շար. տես էջ 2)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

1964Ի Ա. ԿԱՐԱՒԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԺԱՄԱՆԱԾ

Մայիս 7ին Հայաստան հասած է հայրենադարձներու այս տարուան ա. կարաւանը Իրանէն. տեղաւորուած է Էջմիածին քաղաքի յատուկ շէնքերուն մէջ։

Այս օրերուն կը սպասուի հայրենադարձներու բ. կարաւանը՝ Արժանթինէն (Հար. Ամերիկա)։

ՔՐՈՆԻԿ

Կիրակի, 7 Յունիս 1964, կ. ետք ժամը 7ին, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Ս. Պսակի արարողութիւնը Օր. Սիլվա Լաչինեանի ընդ Պր. Ժագ Գալփաքեանի, նախագահութեամբ Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի, շրջապատուած Տ. Զաւէն Վրդ. Չինչինեանի և Քահանայ Հայրերէ։ Զեռնտու՝ Տ. Սահակ Ա. Քհն. Շաքարեան։ Կնքահայր՝ Պր. Ե. Թումայեանց։ Կը մասնակցէր «Շնորհալի» Երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Մօ. Ե. Ե. Յակոբեանի։ Ներկայ էր հայ և զգալիօրէն օտար հրաւիրեալներու հոծ բազմութիւն մը։

Խրատական խօսեցաւ Առաջնորդ Ս. Հայրը՝ հայերէն։ Խրատական մըն ալ Հայր սուրբը՝ անգլերէն,

Շնորհալի հարսը աղջիկն է ազգային երեսփոխան Պր. Ստեփան Լաչինեանի։ Պր. Ժագը՝ Մէատի Ամերիկեան Գոլէճին բնագիտութեան և ուսողութեան ուսուցիչը։

Ջերմ շնորհաւորութիւններ՝ նորապսակ ամոլին և իրենց պարագաներուն։

Կիրակի, 14 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 9.30ին, Փրոֆ. Գագիկ Ստեփանի Դաւթեանի զեկուցումէն ետք, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան Թատերախումբը ներկայացուց՝ ծաղրանկարիչ Ալ. Սարուխանի «Մենք Հայերէն Չենք Գիտեր» կատակերգութիւնը, 3 արար։

Դերակատարները՝ Տիկ. Այծեմնիկ Պօյաճեան, Օրք. Մ. Աղամեան և Ա. Համբարձումեան, Պրք. Գ. Փարթամեան, Բ. Գարթալեան, Ե. Տեմիրճեան, Ա. Աւետիսեան, Գ. Զարդարեան, Ե. Զարդարեան և Մ. Գարանֆիլեան, ինչպէս նաև բեմավար-դերուսոյցյուշարար՝ Պր. Վահէ Պօյաճեան իրենց կարելին ըրին՝ յաջողցնելու համար այս ներկայացումը։

Հեղինակ Պր. Սարուխան և դերակատարներ ստացան գեղեցիկ ծաղկեկողովներ։

ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ ԻՏԱԼԵՐԷՆ

«Բազմավէպ»ի վերջերս լոյս տեսած Դեկտ.ի թիւին մէջ կը կարդանք որ մամուլի տակ է Սայաթ-Նովայի տասներկու հայերէն, վեց վրացերէն և վեց ազերի լեզուով խաղերուն իտալերէն թարգմանութիւնը՝ աշխատասիրութեամբ Հ. Մեսրոպ Վրդ. Ճանաշեանի։

ՍԱՅԱԹ - ՆՈՎԱ ԱՐԱԲԵՐԷՆ

Պէյրութի «Մեր Նշանաբանն է Յառաջ» շաբաթաթերթի խմբագրութիւնը ձեռնարկած է իր կողմէ արաբերէնի թարգմանուած Սայաթ-Նովայի տաղերուն գեղատիպ հատորի մը հրատարակութեան և իբր նմոյշ առաջին անգամ ըլլալով «Գրական Յառաջ»ի երկու էջերը յատկացուցած է հրատարակուելիք հատորին մաս կազմող հայ բանաստեղծ գուսանի ստեղծագործութիւններէն մէկ քանիին, անոնց հայերէն բնագրերուն հետ միասին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Եագուպեան կուգան իրենց խոր շնորհակալութիւնները յայտնել Գեր. Տ. Մամբրէ Ս. Արք. Սիրունեանի, Քահանայ Հայրերուն, «Շնորհալի» երգչախումբի անդամներուն եւ ղեկավար Մօ. Ե. Յակոբեանին, «Ջահակիր»ին, «Սաւառնակ»ին եւ բոլոր այն ազգականներուն, բարեկամներուն եւ ազգայիններուն։ որոնք հարսնիքին անձամբ ներկայ եղան կամ հեռագրով, նամակով, բարեսիրական հաստատութեանց նուիրատուութիւններով շնորհաւորեցին իրենց ամուսնութիւնը։

ԼԻԲԱՆԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԷՆ ՂԱՐԻՊԻ

Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք, որ Պէյրութի մէջ կազմուած է Յոբելինական Յանձնախումբ մը՝ տօնելու համար վաստակաւոր կրթական գործիչ և «Նոր Բարձրագոյն վրժ.»ի հիմնադիր տնօրէն ընկեր Արմէն Ղարիպի (Նազարէթ Ղարիպեան) կրթական գործունէութեան երեսնամեայ յոբելեանը, գործակցութեամբ Յոբելեարի հին ու նոր սաներուն և մասնակցութեամբ մշակութային մարմիններու։

★ "ԱՐԱՐԱՏ ԳՐԱԿԱՆ"Ի ՎԵՐԱԿԵՆԴԱՆԱՑՈՒՄԸ ★

Մեր պաշտօնակից «Արարատ» օրաթերթի (Պէյրութ) կողքին՝ գրող և գրասէր երիտասարդները կը հրատարակէին «Արարատ Գրական» հանդէսը, որ ատենէ մը ի վեր կասած էր։

Ուրախութեամբ կ'աւետենք, որ ստացած ենք այդ հանդէսի նոր շրջանի (ե. տարի) թիւ 1ը, 15 Մայիս թուակիր, մեծադիր (օրաթերթին կէս էջին մեծութեամբը) 16 էջ։ Խմբագրական մարմնի անդամներն են՝ Յ. Նորունի, Ե. Գարաճեան, Ա. Գազանճեան, Պ. Սիմոնեան, Օր. Շ. Մոլոյեան։ Պիտի հրատարակուի ամիսը մէկ թիւ։

Այս առաջին թիւին բացումը կը կատարուի «Մեր Խօսքը» վերնագրուած խմբագրականով մը, ուր մամուլին դերը վեր առնելէ ետք, այլ առաջադրութեանց կարգին՝ կ'ըսուի. «համագործակցիլ Սփիւռքի զանազան հոսանքներու մամուլին հետ։ Մենք կ'ընդունինք, թէ առանց համագործակցութեան, մեր դատին հետապնդումը զուր պայքար պիտի ըլլայ...» ու կ'աւելցուի. «Մեր համոզումներուն տարբերութիւնը չի կրնար արգելք հանդիսանալ համագործակցութեան։»

Անտարակոյս, խիստ գովելի է այսպէս ճամբայ ելլելու իրողութիւն մը։ Եւ կը մաղթենք որ իմաստութիւնը չպակսի ուրիշներուն՝ այս գեղեցիկ կեցուածքին դիմաց։

Խմբագրականին կը յաջորդեն Սայաթ-Նովայի մասին գրութիւններ, անոր 250ամեակին առթիւ։

Օր. Շ. Մոլոյեան և Երուանդ Գարաճեան ունին ինքնագիր յօդուած-քերթուած՝ մեծ աշուղին նուիրուած։ Երաժշտագէտ Աշոտ Պատմագրեան կը պատմէ Աղեքսանդրիայէն իր յուշերը (1936)՝ «Քանդակներ» խորագրի տակ։ Յ. Նորունի, Փ. Ծերանեան, Պ. Սիմոնեան, Մ. Աղամեան, Սասուն Գրիգորեան մասնակցած են ոտանաւորներով։

Արշակ Գազանճեան կը գրէ՝ «Ի՞նչ կը սպասենք մեր գրողներէն»։ Երուանդ Կոպելեանի պատմուածքին անունն է «Մերաշխարհեան հաշուընթացներ»։ Մ. Գուշակճեան կը խօսի միջազգային գրականութենէն Թէօտոր Տրայզէրի մասին, իսկ Արա Յովհաննէսեան թարգմանած է պարսիկ բանաստեղծ Փարվին Էթէսամիի քանի մը քերթուածները։ Եուսէֆ էլ Խալի «Այժմէակա՞ն է ժամանակակից Արաբական գրականութիւն»ը յօդուածին թարգմանիչն է Եր. Գարաճեան։ «Առանց Սակարկութեան» խորագրով իր պատմուածքը՝ Գ. Միքայէլեան կը ձօնէ բըժըշ. պետ Ճիտէճեանին։ Հրանդ Գանգրունի գրախօսած է Բագրէ Յովսէփեանի «Սրբինացանները չվերադարձան» վէպը (Հայպետհրատէն)։

Շահեկան այս ամսաթերթին գրողներուն մասին պիտի կրնանք կարծիք յայտնել անշուշտ՝ քանի մը թիւերու մէջ անոնց լաւ ծանօթանալէ ետք։ Այժմ կը մաղթենք՝ յաջողութիւն։

Գ. ՋԱՀԱԿԻՐԵԱՆ

ՓՐՈՖ. Գ. Ս. ԴՈՒԹԵԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

արաբ գիւղատնտեսներու եւ գիտահետազօտողներու կողմէ։ Ալեքսանդրիոյ համալսարանի տնօրէն Տոքթ. Մուսթաֆա էլ Կապալիի առաջնորդութեամբ՝ արաբ գիտնականներու խումբը գործակցեցաւ սովետական խումբին եւ ոռոգուեցաւ բոյսերու աճող մշակութեան համար չորս կամ հինգ կեդրոններ ընել, Ալեքսանդրիա, Ափիս, Թահրիր, Գահիրէ եւ Ասուան։ Ս. Միութիւնը պիտի հայթայթէ պէտք եղած գործիքներն ու նիւթերը եւ փորձարկութիւնները պիտի սկսին երբեք Թեստան հողակայքի մը մէջ։ Հակառակ վերին եւ վարին Եգիպտոսի ու այլ շրջաններու կլիմայական շեշտուած տարբերութիւններուն (Ասուան՝ արեւի տակ՝ մինչեւ 80 աստիճան, իսկ խոնաւութիւնը մինչեւ 10 տոկոս)՝ կարելի պիտի ըլլայ ոռոգ արդիւնքի հասնիլը։

Այս փորձերէն անկախաբար, արդէն խումբ մը արաբ մասնագէտներ հրահանգ ստացած են պատրաստութեան մը մաս կազմելու, երբայ սովետական աշխատանոցներու մէջ հետեւելու հիդրոբոնիքայի աշխատանքներուն։

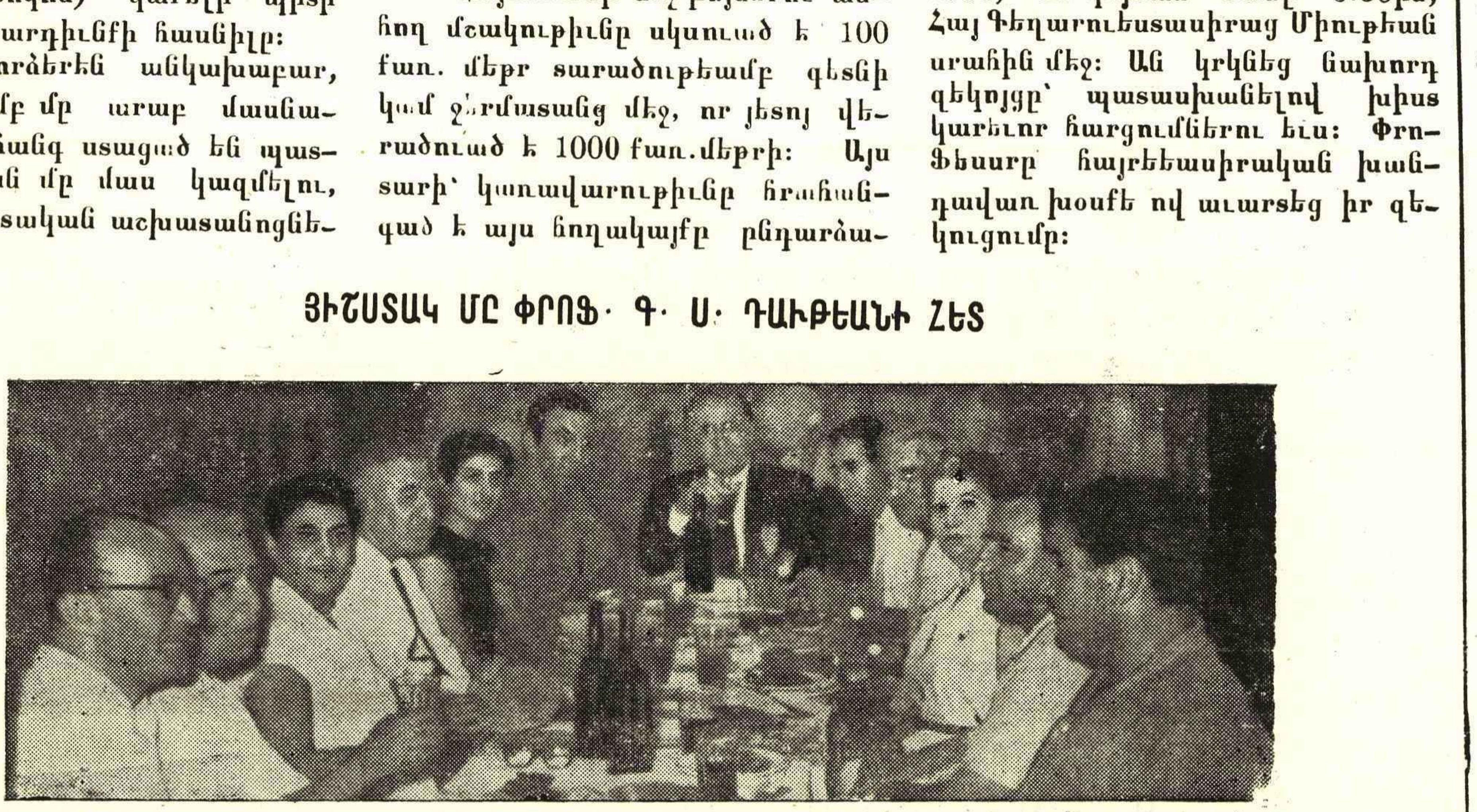
Փրոֆ. Դաւթեան լայն տեղեկութիւններ տուաւ ուր տարիներէ ի վեր գործող Երեւանի իր աշխատանոցին մասին, խօսելով նաեւ իր համբորդութիւններուն վրայ, Հիւս. Ամերիկա (Գալիֆորնիա՝ փրոֆ. Լանկ, որ Հայաստան այցելած է. Իլլինոյ եւն.), եւրոպական գրեթէ բոլոր տարրալուծարան-աշխատանոցները։ Խօսեցաւ Մոսկուայի մէջ Մարտի ժողովին իր զեկոյցին շուրջ որ ունկնդրուած էր Վարշ. պետ Խրուշչովի կողմէ եւ հարց դրուած էր արմտիքի աճող մշակութեան համար։ Երբ Խրուշչով Ասուանի մէջ հանդիպած է փրոֆեսորին, առաջին հարցումը եղած է. «Յօրէն առանց հողի՝ մշակեցի՞ք արդէն Երեւանի մէջ»։ Փրոֆեսորը պատասխանած է՝ այո՛։

Հայաստանի մէջ բոյսերու անհող մշակութիւնը սկսուած է 100 քառ. մեթր տարածութեամբ զետնի կամ ջերմատանց մէջ, որ յետոյ վերածուած է 1000 քառ.մեթրի։ Այս տարի՝ կառավարութիւնը հրահանգած է այս հողակայքը ընդարձակել 2500 քառ. մեթրի։ Փրոֆ.ը մանրամասնութիւններ տուաւ բուսական պահածոներու, անոնց մշակութեան, քիմիական լուծոյթներու, խնամատեսներոս ջրաքաղանքումին, նիւթերու վնասազերծումին, կոմաղբի եւ այլ աշխատանքներու մասին՝ բոլորովին հայերէն բառերով, գիտական թեքնիք հայերէն բացատրութիւններով, ինչ որ մեծ ուրախութիւն պատճառեց մեզի։

Փրոֆեսորը խօսեցաւ նաեւ գիտական այլ նուաճումներու. ապա հայրենադարձութեան կարեւորութեան եւ սփիւռքի մէջ հայոց միասնականութեան անհրաժեշտութեան մասին։ Ասուլիսէն ետք՝ փրոֆեսորը եւ սովետական միւս հիւրերը բոլորուեցան մտերմիկ սեղանի մը շուրջ՝ շարունակելով մեր զրոյցը մինչեւ ուշ գիշեր։

Փրոֆ. Դաւթեան ելոյթ ունեցաւ նաեւ Կիրակի, 14 Յունիս 1964, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ։ Ան կրկնեց նախորդ զեկոյցը՝ պատասխանելով խիստ կարեւոր հարցումներու եւս։ Փրոֆեսորը հայրենասիրական խանդավառ խօսքերով աւարտեց իր զեկուցումը։

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԸ ՓՐՈՖ. Գ. Ս. ԴՈՒԹԵԱՆԻ ՀԵՏ

Աջէն ձախ՝ ընկերներ Ս. Առաքելեան, Ա. Նանագիւլեան, Աղաւնի Մսրլեան, Խ. Մոսինեան, Պ. Ալթոֆ, Տ. Տիրատուր, Ս. Գրիգորեան, Այտա Գրիգորեան, Փրոֆ. Գ. Ս. Դաւթեան, Տիկ. Տիրատուր, Ե. Մսրլեան, եւ «Ջահակիր»ի ներկայացուցիչը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն Ա. էջէն)

Հակառակ այս վիշտին, անոնք կորովի էին սակայն։ Նահատակուեցան արիաբար, ժողովուրդին ազատութեան, ընկերվարութեան յաղթանակին և եղբայրութեան յաւերժացման գաղափարովը։

Բռնակալին անկման մարգարէացումն ալ ունեցան։ Պողոքի վերջաւորութիւնը նախատեսեցին։

«Կախաղանները ազատութեան կոթողներ են» կ'ըսէ Թորգոմ Գուշակեան Պատրիարք։ Արդարև, անոնք մահացան և իրենց մահով գնեցին ու բերին ազատութիւնը, եղբայրութիւնը՝ մեզի։

Վաղը, Քսան Հնչակեանները, երախտագէտ ժողովուրդին կողմէ, իբրեւ ռահվիրայ և նախավկայ բարձրագոյն նուիրականութեանց պաշտպանութեան, սիրտերէն ու միտքերէն ետք, պիտի փոխանցուին հայրենի բագիններուն։ Եւ անոնց արձանները պիտի զարդարեն հրապարակները, ի յուշ սրբազան մարտերու և իբրև ներշնչարան գալիք սերունդներուն։

Կեցցե՛ն ՔՍԱՆՆԵՐԸ։

Օ ԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Օդափոխութեան մեկնող մեր ընթերցողներէն (բաժանորդ և հատավաճառ) կը խնդրուի վարչութեանս տեղեկացնել իրենց հասցէն, որ թերթ ղրկուի իրենց, առանց յաւելեալ ծախքի։

«ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՌՔ ՔՍԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՉԿԱՆԽՈՒԱԾ ՀԱՐՈՒԱԾԸ

(20 ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ)

Գրեց ՅՈՎՀ. ԲԱԳՐԱՏԵԱՆ

15 Յունիսը տխուր տարելիցն է մահուան այն քսան կորիճներուն, որոնք 1913ին, Քոսթանցայի մէջ Ս. Դ. Հնչակեան Է. Պատգամաւորականի որոշումով, յանձն առած էին ԿԱՆԽԵԼ ԵՒ ԱՐԳԻԼԵԼ Ապրիլ 24ը։

1913ին, Օսմանեան Պետութիւն կոչուած Թուրքիոյ նոր վարիչները՝ Երիտասարդ Թուրքերը (Ժէօն Թիւրք), այլ անունով Իթթիհատ-վէ-Թերագգը (Միութիւն և Յառաջդիմութիւն) կուսակցութեան պետերը, համագումար մը գաղտնի կը գումարեն Սելանիկի մէջ և որոշում կուտան միանգամընդմիշտ ազատիլ Հայերէն՝ յարմար առիթով զանոնք ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ ՋԱՐԴԵԼՈՎ...

Իթթիհատականները կը կարծէին գաղտնի պահած ըլլալ իրենց դժոխային որոշումը։ Բայց Հայ Յեղափոխութեան առաջին մարտիկ Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան կեդրոնը տեղեկացած էր ատոր։ Փարամազ, Հնչակեանութեան լիտրը, անմիջապէս յարաբերութեան

Արամ Աչըգպաշեան

մէջ կը մտնէ ազգին պատասխանատու ղեկավարներուն հետ, և անոնց կը յայտնէ Թուրք պետերուն սադայէլական ծրագիրը։ Յարաբերութեան մէջ կը մտնէ միւս յեղափոխական կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան պետերուն հետ եւս։ Բայց... ափսո՜ս...

Կը գումարուի Ս.Դ.Հ.Կ.ի Պատգամաւորական Է. Ժողովը Քոսթանցայի մէջ։ Եւ այնտեղ որոշում կ'առնուի, որ արագօրէն տերոր (ահաբեկում) կազմակերպուի Թուրք վարիչներուն դէմ և մահացուին անոնք, որպէսզի ժամանակ չունենան ջարդել տալու անգէն, անպաշտպան և խաղաղասէր հայութիւնը։

Հնչակեան գործիչներէն շատեր կը գտնուէին արտասահման։ Անոնք կուգան Պոլիս՝ այնտեղի պատասխանատուներուն հետ կազմակերպելու ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ։ Ափսո՜ս, սակայն, Արշաւիր Սահակեան, այլ անունով Արթիւր Եսաեան, որ իբրեւ հնչակեան մուտք գործած էր ընկերական շրջանակներու մէջ (և որ տարի մը իբրեւ ուսուցիչ՝ ձեւականօրէն իր ինկութիւնը ծածկելու համար պաշտօնավարած է Գահիրէ, Գալուստեան վրժ.ի մէջ), ՓՈԽԱՆ ԱՌԱՏ ՎՃԱՐՈՒՄԻ, իր քաղած բոլոր տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Թուրք ոստիկանութեան։ Ու մեր անմահ մտաւորականները կը ձերբակալուէին Պոլսոյ մէջ՝ 1914ի Մարտ ամիսներուն։

Տարի մը ետք, ձեւական դատավարութեամբ մը, Թուրք Պատերազմական ատեանը, ձերբակալեալ քսանհինգ անձերէն հինգը անպարտ արձակելով, քսանը կը դատապարտէ մահուան։

Յանցա՞նքը։

Այն էր, թէ անոնք կ'ուզեն եղեր «մաս մը անջատել Թուրք սուրբ վաթանէն» և Հայաստան կազմել. և թէ «որոշեր են սպաննել մեր սիրելի Թալէաթ փաշան»...

Հարցը, այսօրուան լոյսերուն տակ, կրնայ տարօրինակ թուիլ և անտրամաբանական, այն տպաւորութիւնը թողլով մեր վրայ՝ թէ հայութեան փրկութեան համար աշխատող այս անձնուէր Հնչակեանները՝ գործը աւելի ամուր կռուաններու չէին կապած։ Այնպէս կրնայ կարծուիլ՝ որ մտածութեան մը մասին չէին մտածած, թէ «կրնայ ըլլալ»...։

Ոչ։ Գործը լաւ կազմակերպուած էր։ Ու առանց հայ կղերի, հայ քաղքենի-դրամատէր դասակարգի և միւս յեղափոխական մարմինի օժանդակութեան իսկ (քանի որ չէին ուզեր) պիտի յաջողէր, եթէ հարուածը ներսէն չտրուէր։

Իթթիհատ, այս առաջին ազդարարութենէն սազին արթնցած, ժամանակ չտուաւ որ Հայ Յեղափոխականութիւնը վերահաւաքէ իր ուժերը և վերսկսի իր գործին։ 1915 Ապրիլ 24ին՝ յարձակեցաւ մեր ազգի գլխուն, ու գրեթէ փշրեց զայն։ Փշրեց մեր յեղափոխութիւնն ալ, մեր ազգն ալ՝ յեղափոխականի անունով գործող կարգ մը մարդոց հետ եղբայրութիւն կեղծելով, անոնց տալով մէկպուսութեան (երեսփոխան) և միւտիրութեան (տնօրէն) պաշտօններ, զանոնք քնացնելու համար։

Հակառակ ձախողութեան, սակայն, գիտակցական զոհաբերումը արգասաւորուեցաւ և հայ յեղափոխական ոգին աճեցաւ, մեծցաւ կրկին։ Ու յայտնի են մեր հերոսամարտները՝ այս ու այն քաղաքներուն մէջ, ուր չկային Եսաեաններ։ Ժողովուրդը ջարդըւեցաւ ամենուրեք, բայց անզէ մեծ մաս մը փրկուեցաւ՝ շնորհիւ հայոց ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն։

Ծանր էր մեր կորուստը Ապրիլ 24ին։ Ծանր եղաւ նաև անոր յաջորդող Յունիս 15ը։ Սակայն, ինչպէս Փարամազ պատգամած է, «պիտի մեռնի՛ Հայը, որ Հայը ապրի»...

Չկանխուեցաւ մեզի տրուած հարուածը Քսաններու գմայլելի ծրագիրին ձախողութեան հետեւանքով. սակայն չմեռաւ հայու ազատութեան ուխտը։ Ու մենք ունեցանք — թող թէ մնացորդացով — մեր Հայաստանը, պաշտպանութեամբն ու օժանդակութեամբը եղբայր ժողովուրդներու։

Կախաղան բարձրացողներէն Տօքթ. Պէննէի նախատեսութիւնը ճի՛շդ դուրս եկաւ. «Մեզ, քսանս կը կախէք, բայց քսան հազարներ պիտի հետեւին մեզի»։

Հարուածը չկանխուեցաւ։ Բայց հոսող արեան մէջէն բուսնող վարդերուն բոյրը՝ յաւիտենական բնակալն ու յափշտակիչը խեղդելու չափ զօրաւոր է։

Վկա՛յ Նորքի բլուրը։

«Փոխանակ կաթիլ-կաթիլ մեռնելու եւ անէանալու, հայը մի անգամ էլ պիտի մեռնի, որ հայը ապրի...

(Փարամազ)

ՓԱՐԱՄԱԶ
Մաթէոս Սարգիսեան

ՔՍԱՆՆԵՐԸ

ՓԱՐԱՄԱԶ
(ՄԱՏԹԷՈՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ)

●●

ԱՐԱՄ ԱՉԸԳՊԱՇԵԱՆ

●●

ՌՈՒԲԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
(ՎԱՀԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ)

●●

ՏՈՔԹ. ՊԷՆՆԷ
(ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ)

●●

ԳԵՂԱՄ ՎԱՆԻԿԵԱՆ
(ՎԱՆԻԿ)

●●

ՀՐԱՆԴ ԵԿԱՒԵԱՆ

●●

ՄՈՒՐԱՏ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
(ՅԱԿՈԲ ՂԱԶԱՐԵԱՆ)

●●

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

●●

ԹՈՎՄԱՍ Վ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

●●

ԵՐՈՒԱՆԴ ԹՕՓՈՒԶԵԱՆ
(ԲԱՆՈՒՈՐ)

●●

ՄԻՆԱՍ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

●●

ՅԱԿՈԲ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

●●

ԱԲՐԱՀԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

●●

ՍՄԲԱՏ ԳԼԸՃԵԱՆ

●●

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

●●

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

●●

ԵՐԵՄԻԱ ՄԱԹՈՍԵԱՆ
(ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ)

●●

ԳԱՌՆԻԿ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

●●

ՊՕՂՈՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

●●

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԷՑԵԱՆ

Դուք մեզ Քսաններս կը կախէք, լաւ գիտցէք որ քսան հազարներ պիտի գան մեր եռեւէն մեր վրէժը լուծելու...

(Տօքթ. ՊԷՆՆԷ)

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԸ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՅՈՒՇԵՐ)

Գրեց ՏՈՔԹ. ԵԴ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

1915 Ապրիլի մէջ, Պոլսոյ Պատերազմական Ատեանին առջև տեղի ունեցաւ ձեւական դատավարութիւնը քսան և հինգ հնչակեան գործիչներու, որոնցմէ հինգը, Յակոբ Աւետիսեան, Գագիկ Օզանեան, Կարապետ Փոթուկեան, Գրիգոր Եղիկեան և Համայեակ Արամեանց ազատ արձակուեցան, իրենց մեղսակցութիւնը ապացուցուած չըլլալով. մնացեալ քսան ամբաստանեալները մահուան դատապարտուեցան։

Դատավարութեան ընթացքին թարգմանի պաշտօնը կատարեցին երկու հայազգի Թուրքեր, որոնցմէ մին՝ Սուրէյա պէյը Իսկիւտարի Կարապետեան Լիսէէն վկայեալ էր և այդ շրջանին կը վարէր Դրաքննութեան Վարչութեան փոխ-տնօրէնութիւնը։

Հնչակեան կուսակցութեան անդամներուն և գործօն դերակատարներուն անունները արդէն ծանօթ էին կառավարութեան Քաղաքական Ծիւղի Տնօրէնութեան, որուն փոխ-տնօրէնութիւնը ձեռնահա՜սօրէն... կը վարէր Յարութիւն Մկրտիչեան։

Մկրտիչեան, իր Թուրք պաշտօնակիցներու շարքին, գործակից ունէր նաև իր երկու որդիները, Կէտիկ Փաշացի Փոլիս Յակոբը և Հնչակեան կուսակցութենէն վտարեալ Արշաւիր Սահակեանը, այլ անուամբ՝ Արթիւր Եսաեանը։

Տարաբախտ Հնչակեաններու դատավարութեանց ընթացքին Արշաւիր, դատախազի հանգամանքով ներկայ կ'ըլլար նիստերուն, իբրև Ոստիկանական Հետապնդիչ պաշտօնեայ-Թէհարրի Մէմուրու։

Մասնաւորաբար Հնչակեաններու ձերբակալման խնդրոյն մէջ, հասցէներ հայթայթելու, Ջէմպէրլի Թաշի Հնչակեան Թագստոցը լըրտեսելու և ցուցմունքներ ընելու պաշտօնը վստահուած էր Արշաւիր Սահակեանին։

Նախապէս կարծուեցաւ՝ թէ Հնչակեաններու մատնիչը Նախկին Հնչակեան Համայեակ Արամեանցն էր. այդ թիւր ենթադրութեան իբր հետեւանք, Արամեանց եղերական մահով սպաննուեցաւ Կէտիկ Փաշայի իր տան սեմին առջև, յեղափոխական ահաբեկիչի մը կողմէ։ Հետագային դէպքերը հաստատեցին՝ որ բուն մատնիչը Արթիւր Եսաեանն էր, որ՝ իր կարգին ահաբեկումի ենթարկուեցաւ 1918ին, Թուրքիոյ, համաձայնական պետութեանց հետ առանց

Տօքթ. ՊԷՆՆԷ

պայմանի անջատ զինադադար կնքելէն և անձնատուր ըլլալէն յետոյ։

Դատապարտեալ Հնչակեաններուն մահապատիժի գործադրութիւնը տեղի ունեցաւ 15 Յունիս 1915ի օրուայ լուսադէմին, Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի Պատերազմական Նախարարութեան շէնքին շրջափակին մէջ. այդ իսկ պատճառաւ, զոհերը մօտէն դիտողներ չգտնուեցան (բացի խոստովանահայր Տ. Գալուստ Քհն. Ց. Պօղոսեանէ. Ջ.), որովհետեւ մահապատիժին գործադրութիւնը, ինչպէս երբեմն սխալմամբ կը յիշուի ու կը գրուի, տեղի չէր ունեցած Պայազիտի հրապարակին վրայ, որ եզերուած է ժողովրդային սրճարաններով և պարսիկ թղթավաճառներու կրպակներով, ուրկէ՝ հետաքրքիր ամբոխը ազատօրէն կրնար դիտել կախաղանին վրայ ճօճացող մահապարտներուն անշընչացած դիակները։

Վանիկ (Գեղամ Վանիկեան)

Այդ հրապարակին վրայ կախուած մահապարտներու շարքին, դիտած էինք պատերազմական Նախարար Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի սպաննիչներուն դիակները, Թոփալ Թէվֆիքը, Սուլթան Րէշատի փեսայ Իթիլաֆական Տամատ Ֆէրիտ փաշան և իր ընկերները։ Նոյնպէս, այդ հրապարակին վըրայ, յուզումով, սարսուռով և արցունքով ականատես եղանք Քսան Հնչակեաններու նահատակութենէն եօթը ամիս ետք, գեղադէմ, զարգացեալ, բարեսէր և անձնազոհ, քսան և ութամեայ Հրանդ Աղաճանեան առեւտրականին կախաղանի վրայ գլխիկոր ու անմեղունակ ճօճիլը...։

Վերոյիշեալ Քսան Հնչակեաններուն կախաղանները «բացառիկ կարգադրութեամբ» շարուած էին ոչ թէ յիշատակուած հրապարակին վրայ, այլ՝ Պատերազմական Նախարարատունը և յարակից պաշտօնատեղիները շըրջապատող երկաթապատ վանդակորմերուն ընդարձակ տարածութեան խորը, Հրդեհի Աշտարակին և պատերազմական ատեանի ըստորերկրեայ բանտին «վարի մեծ գօղուշ» անուանեալ տանջարանին սանդուխներուն առջև։

Հանրութեան համար են ու մուտքը արդէն արգիլուած արտաքին չորս դուռերը, յաւելեալ սուինաւոր զինուորներով խիստ հսկողութեան տակ առնուած ըլլալով, ամբոխը կարելիութիւն չունէր մօտէն դիտե-

(Շար. տես էջ 5)

ՄԵԾ ՊԱՅՔԱՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

«Հոն ուր կախաղաններն են ճօճում,
Ազատութիւնն է ման գալիս.
Հոն ուր մեռելներն են ննջում,
Յարութիւնն է մօտալուտ»:

ՓԱՐԱՄԱԶ

«Կախաղանները ազատութեան կոթողներ են»

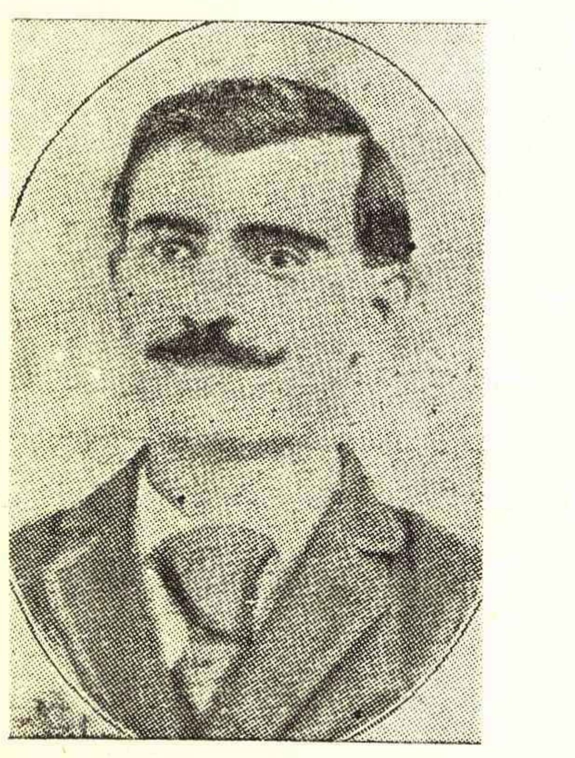
ԹՈՐԳՈՄ ՍՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

1915–Արիւնոտ թուական, Կարմի՛ր հանգրուան:

1915, ամենամռայլ, զահանգեցնող թուական մը Հայու անհանխընթաց մարտիրոսագրութեան: Անստուգութեան անդոհանքը իր թեւերը տարածած տիրապետած էր հայ բնաշխարհին վրայ:

Մահուան սարսուռը սրտին մէջ, հայութիւնը հեւքով արշալոյսէ վերջալոյս դէպքերու թաւալումին մէջ, իր ազատագրութեան երազներու փլուզումը կ'ողբար բնազդօրէն:

Փայփայուած երազներու աւերակներուն վրայ թեւածող կականներու ողբի ձայները՝ չարանենգ ոսոխին դիւային յղացումներու չարագուշակ ազդանշանները կը զգացնէին հայ հոգիներէն ներս:

Ռուբէն Կարապետեան

Սակայն «Եղբայրութիւն» «Հաւասարութիւն» «Ազատութիւն» բառերու մոգական ազդեցութեան տակ թմրած հոգիներ, Կիլիկեան ահաւոր սպանդէն վերջը, որ հայութեան զանգուածային մահացումի սթափեցնող նախանշանն էր, դարձեալ մնացին լուռ եւ անտարբեր, անգիտակ՝ դարբնուող Մեծ Եղեռնին:

Համատարած սպանդին նախազգացումը, իտէալական յեղափոխական մարտիկներու հոգիէն ներս բունկցուցած էր պայքարի հուրը՝ մոխրացնելու համար այն վատ ձեռքերը, որոնք մութին մէջ դաւադրաբար ազգի մը, շինարար ժողովուրդի մը գերեզմանը կը փորէին, պայթեցնելու համար ուղեղները այն խենէշ «ընկեր» Թալէաթներու, որոնք, յուդայական թունաւոր համբոյրը շրթներուն, Սեանիկէն–Երլտըզ կը պատրաստէին համատարած կոտորածի մը ծրագիրը:

Հայ ազատամարտի ուխտաւոր քուրմերէն *Փարամազ*՝ Հընչակեան Տանդոնը, գաւառի խորերէն արծիւի աչքերով տեսած, դիտած եւ ապրած ըլլալով հայ տառապանքի խորութիւնը եւ մերձաւոր ապագային համար պատրաստուող հայասպանութեան բարբարոս ծրագիրը, ահաւոր ոճիրէն ճիշդ երկու տարի առաջ մարգարէական նախատեսութեամբ մը գուշակած էր պայթելիք մեծ փոթորիկը եւ ի լուր հայ աշխարհին մագիստրական թոնով մը պատգամած էր՝ «*Հայը մեռնում է կաթիլ առ կաթիլ, Հայը միանգամ էլ պիտի մեռնի որ Հայը ապրի*»:

Ինչպէս իր պատգամին խաչակիրը, ինքը՝ Փարամազ նոր իմն Նազովրեցի, հետեւողական ինքն իրեն, անսասան՝ մահուան երկիւղին առջեւ, Ս. Դ. Հնչ. Կուսակցութեան 7րդ Պատգ. Գերագոյն Ժողովին տուած մէկ որոշումը իրագործելու Սրբազան առաքելութեամբ, ան՝ քանի մը կտրիճ ընկերներով՝ անցաւ Տաճկաստան:

Օսմանեան Կայսրութեան եւ թրքահայութեան ճակատագիրը հիմնովին տարբեր պիտի ըլլար՝ եթէ Փարամազի գլխաւորած խումբը ստոր մատնութեան զոհ դառնալով, չստիպուէր կիսատ ձգել Մեծ Գործը:

Անկից ճիշդ Երեսուն տարիներ առաջ Յունիս 15ին, չարագուշակ սեւ օր մը, Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ, Արեւելքէն ծագող Արշալոյսի բոսոր ճառագայթները ողջունելու հաստատ հաւատքով լուսաբացին դէմ աչքերնին արեւելք սեւեռած, օճառուած ճոպանները վիզերնին, անխռով, ազատութեան եւ կունքի խորհրդանիշ՝ Կախաղաններուն վրայ Քսան առաքելատիպ հսկաներ անմահացան հայութեան եւ Հայաստանի համար:

Հայ ազատագրական պայքարի սրբազան Բագինին վրայ, ինքնամատոյց նուիրումով իրենց թանկագին կեանքերը զոհաբերեցին՝ *Փարամազը*, Վանայ ծաղիկ գանգրահեր *Վանիկը*, Փոքր Հայքի ապառաժներուն պաշտելին՝ ծերունազարդ եւ բարեհամբոյր *Աչըգպաշեանը*, ազատութեան նեկտարով գինովցած, բանուորութեան ջահակիր Պարտիզակի կորիւն *Բանուորը*, յաղթանակի գերագոյն համոզումով մոլեգնավառ Եսկիլլապի աշակերտ սեգ *Պէննէն*, արիասիրտ *Ռուբէնը*, սարսափելին *Ջաքարեանը*, աննկուն *Արմենակը*, ուսումնատենչ *Հրանդը*, Վեհափառ Արգէոսի զաւակ՝ արիասիրտ, եղեւնահասակ *Տէր Ղազարեանը*, սպիտակահեր ծերանին *Պօղոսեանը*, հայրենանուէր *Գարեգինը*, *Մինասն* ու *Մուրատեանը*, յեղափոխութեան Կարմիր դրօշին հաւատարիմ պահապաններ *Յակոբը*, *Գըլըճեանը*, *Մանուկեանը*, *Թովմասը*, *Մկրտիչն* ու *Գառնիկը*, ամենքն ալ՝ *Քսանը*, իրենց հուսկ նայուածքները պլպլուն աստղերուն սեւեռած, խորհրդաւոր նայուածքներով ողջունեցին Մասիսի գագաթէն ծագող Հայաստանի այգաբացը, դարերու երկունքէն ծնունդ առնող Կարմիր Արշալոյսը:

ԲԱՆՈՒՈՐ
Երուանդ Թօփուզեան

Քսաններու տեսիլքը այսօր խանդավառիչ՝ շօշափելի իրականութիւն է որ սփիւռքի հայութիւնը առինքնող մագնիսն է:

Յարգա՛նք, ուխտանուէր մարտիկներու, Քսան Տիտաններու անքառամ յիշատակին:

ՄԱՆՈՒԷԼ ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ

(*) *Ծ. Խ.— Յուզումով կ'արտատպենք, 1945ի «Աշխատանք» հաւաքածոյէն (Գահիրէ), Հայաստանի մէջ մահացած (1951) մեր հայրենադարձ ընկերոջ այս չահեկան գրութիւնը:*

ՓԱՐԱՄԱԶ

Գրեց ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Եւ Փարամազն աւասիկ, Սուրբ Սրբութիւնը հեռու
Որ Յիսուսի ճամբուն վրայ, վրկաներու խումբին մէջ,
Քրիստոնութեամբ մը անզօր, հետ իր խաչին բարբարոս,
Կ'ուզէ որ տան իր ուսին Քըսանին բեռն ալ անվերջ....:

Օ՛, Փարամազն աւասիկ, արփամիւռոն մարտիրոս,
Որ լուսընկայ մը ճակտին ու հրդեհ մ'իր հոգւոյն մէջ
Եւ իր շուրջը առկախուած քըսան աստղեր՝ վրիժահոս
Կառափնատի անտառին մէջ կը շողայ փողփող էջ....:

Արդ Փարամազն աւասիկ, ամպահանդերձ ուրուական
Ցեղին զանգին շանթազարդ՝ ամպիոնին մէջ լուսակերտ՝
Սուրբ Քսանին հետ կ'երգէ կարմիր խմբերգն Հայկազեան:

Եւ աւասիկ, աւասիկ խմբերգին ձայնը ուժով
Կը բանայ դուռը սրտին ու մըրափող սիրագէտ
Ասպետն ոսկի հանելով կը զինէ զայն վրէժով:

ՓԱՐԱՄԱԶԻ ՃԱՌԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Քիչ առաջ փոխ-նախագահ Խուրշիտ Պէյ սրտաբաց յայտարարութիւններ ըրաւ հոս, և ես, որ կեանքիս մէջ լացած չեմ, (նոյնիսկ տասնեակ տարիներով ընտանիքէս հեռու ապրեր և երբ օր մը տունս դառնալով հարազատ զաւկիս կողմէ չճանչցուելով) ի՞նչ մեղքս պահեմ, խորապէս յուզուեցայ Խուրշիտ Պէյի ճառին անկեղծութենէն ... ու լացի, ես Փարամազս: Որովհետև Խուրշիտ Պէյ մատը մեր վէրքին վրայ դրաւ՝ ըսելով թէ «ինչո՞ւ չէին կրնար ըլլալ ձեզի պէս խանդավառ մարդիկ, եթէ հասարակաց երջանկութեան իտէալը ընդհանուր դրօշի մը տակ հետապնդուէր»: Լացի, այո՛, որովհետև այդ քանի մը բառերուն մէջ ճշմարտութեան ճառագայթը փայլեցաւ: Այդ միևնոյն հարցումը մե՛նք պիտի ընէինք, աւելցնելով թէ՝ ինչո՞ւ չըրինք մենք այդ դժբախտ երկրին երջանկութեան համար, ի՞նչ անսահման զոհողութիւններու չյօժարեցանք, ինչքա՞ն եռանդ ու արիւն չսպառեցինք հայ և թուրք եղբայրակցութեան իրականացման համար, ինչպիսի զըրկանքներ յանձն չառինք փոխադարձ վստահութեամբ զիրար բարձրացընելու համար...: Ու ի՞նչ տեսանք: Ո՛չ միայն անտարբերութեամբ ամլութեան դատապարտեցիք դուք մեր ահագին ջանքերը, այլ գիտակցաբար հետամուտ եղաք մեր բնաջնջումին, մոռնալով որ Հայութեան բնաջնջումը բուն իսկ Թուրքիոյ կործանման համազօր է: Դուք քաջալերեցիք ոճիրն ու հարստահարութիւնը և լռեցնել ջանացիք բողոքի մէն մի արտայայտութիւն: Դուք մեր կենսական հիւթով ապրեցաք դարեր շարունակ, և երբեք չուզեցիք որ այդ հիւթին աղբիւրը իրաւունք ունենայ կանգուն մնալու և արտադրելու: Դուք ճնշեցիք մեզ՝ երբ կամազուրկ ռայեա *էինք ու ողբալի համբերատարութեամբ կը հանդուրժէինք ամէն ստորնացման:*

Դուք ահաբեկեցիք մեզ, երբ օր մը ուզեցինք թերմաշ գոյութեան մը տարրերը խնդրել մեր իշխանաւորներէն: Դուք զայրացաք, երբ մենք Արևելքի մէջ Արևմուտքի քաղաքակրթութեան սերմերն ուզեցինք աճեցնել՝ մեր և ձեր ապագան երաշխաւորելու մտօք: Դուք մեզ ջարդել սկսաք, երբ օրին մէկը վճռեցինք մեր արժանապատուութեան համապատասխան դիրքի վրայ բարձրանալ: Դուք մեզ օրէնքի պաշտպանութենէն դուրս ձգեցիք, իբրև թէ Միտհաթեան պոչատ Սահմանադրութեան արտօնած իրաւունքներէն օգտուիլ ուզեցինք: Թուրքիոյ բաղկացուցիչ տարրերուն մէջ ամենէն աւելի անձնուէր ու շինող տարրը եղանք և ամենէն աւելի մեզի տուժել տուիք: Եւ այսօր ալ բռնի եղանակով Անկախ Հայաստանի մը ամբաստանութեան ներքեւ ճզմել կ'ուզէք մեզ:

«Այո՛, պարոննե՛ր, դատեցէք մարդիկ իրենց գործերով, իրենց աւանդութիւններով, իրենց գաղափարական կալուածին մէջ: Ես անջատողական չեմ այս երկրին հանդէպ, ընդհակառակն ինքն է որ կ'անջատուի ինձմէ՝ չկարենալով հաշտուիլ զիս ոգևորող գաղափարներուն հետ: Եւ ես կը ներեմ իրեն, առանց պահանջելու որ ինքն ալ ինծի ներէ, թէև փիլիսոփայ մը իրաւամբ ըսած է թէ «լաւ է տասը յանցաւորի ներել, քան անմեղ մը դատապարտել...»:

ՄԵԾ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն օր մեռնողներ կան՝ թերեւս ամէն երկվայրկեան մէկը կը մեռնի երկրի վրայ. անոնց սուգն ու ցաւը՝ հազիւ մէկ քանի օր կամ մէկ քանի ամիս կը տեւէ: Քիչեր կը սգան անոնց մահը. մի միայն արժանաւորին սուգն է՝ որ տարիներ կը տեւէ և բազմութիւններ կ'ողբան անոնց մահը:

Այդ արժանաւորներէն էին Քսան Հնչակեանները, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին՝ համայն հայութեան համար: Գիտակցաբար մահը յանձն առին, երբ կարելի էր որևէ դժուարութեան չենթարկուիլ ու հանգարտ վայելել կեանքը:

Անոնցմէ շատերը՝ արտասահման էին և որևէ պատճառ չկար՝ որ այդ արկածալից և յանդուգն տեռորի գործադրութիւնը յանձն առնէին: Բայց իրենց անձնուիրութիւնը, իրենց անշէջ հայրենասիրութիւնը աւելի գերազանց հանդիսացաւ, քան որևէ եսամոլ մտածում. գիտնալով դիմեցին վտանգին, որպէսզի ամբողջ հայութիւնը չզոհաբերուի:

Գիտէին՝ թէ պզտիկ ձախողութիւն մը իրենց կեանքին գնովը պիտի վճարէին: Ամէն հաւանականութիւն յանձն առնելով՝ գացին իրենց անձը զոհելու, ազգին ու Հայրենիքին համար:

Ազգը անտարբեր գտնուեցաւ անոնց անձնազոհութեան հանդէպ, որովհետև մեծամեծ «ռէքլամ»ներով տեղի չունեցած յաղթանակներ չծանուցին և անոնց հետեւորդները սուտ «փրոփականտ» չըրին, չեղածը եղածի տեղ անցնելու համար հատորներ չլեցուցին:

Մենք, անոնց հետեւողներս, մէկ բան միայն կը սգանք, թէ մեր ցաւը մէկ էր, մեր ընկերները՝ ազգին փրկութեան համար իրենք զիրենք զոհեցին: Հետեւաբար, մեր սուգն ալ մէկ պէտք էր ըլլար. սակայն այդպէս չեղաւ: Մեծ-մեծ պատմութիւններ թրծողները, դեռ ներբողանքի կ'արժանանան և իբր ազգային հերոսներ կ'ընդունուին, երբ կարելի է հաստատել՝ թէ անոնց ամբողջ քաղաքականութիւնը՝ սխալում և մոլորանք մը եղած է՝ սնապարծութեամբ շաղախուած. և շատ անգամ անոնք արգելք եղած են Հայ Յեղափոխութեան:

Շատ կը ցաւինք՝ որ քիչեր կը գիտակցին Քսաններու զոհաբերութեան, քիչեր գիտեն թէ՝ այդ Քսանները հերոսաբար իրենց մատղաշ կեանքը զոհ տուին, որպէսզի տարագրութիւնները և ջարդերը արգիլուէին, հայութեան այդ փոքրաթիւ քանակը չկոտորուի, որբեր և որբեւայրիներ գոյութիւն չունենան, տուներ չքանդուին, եկեղեցիներ և հին ճարտարապետութիւններ չէն մնան, աշխատանքը չխլուի աշխատող ձեռքերէն. սակայն իրենց բոլոր յոյսերը ի դերեւ ելան, որովհետեւ դաւադիր ձեռք մը, ամբողջ գաղտնիքը իմաց տուաւ Թուրք կառավարութեան և իրենց բոլոր ճիգերը ընդունայն եղան:

Որո՞ւ համար մեռան, և կախաղանը՝ անարգ մահը յանձն առին: Ազգասիրութիւնը, մի միայն անկեղծ հայրենասիրութիւնն էր՝ որ մղեց զիրենք այդ գերագոյն զոհողութեան: Ամէն գնով, նոյնիսկ իրենց անձը զոհելով, աշխատեցան որ Հայրենիքը հեռու մնայ պատերազմներէն և իր անսահման աւերներէն, իր զաւակները չկոտորուին, մայրեր այրի չմնան և զաւակներ անհայր չմեծնան ու ձեռք կարկառեն օտար շահատենչ «բարերար»ներուն:

Երէկ կեանքի էին՝ համակ խանդ ու աւիւն: Այսօր կառափնատի վրայ են. որովհետեւ աշխատեր էին՝ որ հայրենիքը բոլորին ըլլայ հաւասարապէս, մայրեր չսգան իրենց կորսուած սիրելիներուն համար. աշխատանքը ու վայելքը մատչելի ըլլան ամենուն, առանց ցեղի և կրօնքի խտրութեան: Աշխատաւորը՝ անընդհատ գործ ունենայ, թէ՛ իրեն թէ՛ ընտանիքին և զաւակներուն բաւարարելու չափ: Անոր աշխատանքը՝ Հայրենիքին և Հայրենիքը բաղկացնող համայնքին և թէ ամբողջ մարդկութեան համար օգտակար ըլլայ, խաղաղութիւնը տիրէ ամէն տեղ և բոլոր ցեղերն ու ազգերը եղբայրանան, կերտելով ընկերվարական հայրենիքը:

Գիտակցաբար և հպարտութեամբ դիմեցին մահուան, վըստա՛հ վաղուան յաղթանակին, վստա՛հ հայրենիքի յարութեան և վստահ ընկերվարական հսկայաքայլ յառաջդիմութեան:

Սգա՛նք մեր մեռելները, ցնծա՛նք անոնց նպատակներն իրագործուած ըլլալուն համար: Յաւիտեան անմոռաց մնայ անոնց խնկաւէտ և նուիրական յիշատակը:

Քալելով անոնց հետքերուն վրայէն, համոզուած ենք որ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ օր մը և բոլոր ազգերը պիտի տիրանան իրենց թէ՛ տնտեսական և թէ՛ քաղաքական բոլոր իրաւունքներուն: Հեռու չէ այդ երանելի օրը:

(Գահիրէ) ԲԱԲԷԼ ՀԱՃԸՆԼԵԱՆ

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻՆ ՊԱՏՄԱԾԸ)

Գրեց Տ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՔՀ. Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Հետեւեալը գրի առնուած է Գումգաբուի քահանաներէն Տ. Գալուստ Յ. Պօղոսեանի կողմէ, որ միակ վկան է կախաղաններու նախորդ օրը բանտին մէջ անցած դարձածին եւ մահապատիժին: Ահա թէ ի՛նչպէս կը պատմէ.

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱՆՉՈՒԵՑԱՅ

Յունիս 1—14ի Կիրակի իրիկունը ժամը 9·30ին առտնները ընթրիքս նոր աւարտած էի, երբ դուռը զարնուեցաւ ուժգնօրէն։

Մեծ զաւակս՝ Գրիգոր բացաւ դուռը և քիչ յետոյ վերադարձաւ ըսելով.

Մինաս Քէչիչեան

— Հայրի՛կ, ոստիկան մը եկած է և քեզի կը կանչէ։

Վար իջայ։ Գաղտնի ոստիկան մըն էր եկողը, որ հարցումիս պատասխանելով ըսաւ.

— Ոստիկանական տնօրէնը ձեզ տեսնել կ'ուզէ անմիջապէս։

Շատերու զինուորագրութեան խնդրին առթիւ երաշխաւոր եղած ըլլալով, կարծեցի որ այդ առիթով գիս կը կանչէն։ Միևնոյն ատեն վախը պատած էր զիս, որովհետև Հայութեան համար է՛ն դըժընդակ օրերը կ'ապրէինք։

Կարծես այս մտածումս կարդալով դէմքիս վրայ, գաղտնի ոստիկանը ըսաւ.

— Մի վախնաք, ձեզի անձնապէս որեւէ բան չկայ, պաշտօննիդ կիրարկելու համար կը կանչըւիք։

Այս խօսքերը զիս աւելի շըփոթեցուցին, որովհետև չէի կըրնար հասկնալ թէ «պաշտօնիս կատարումը» ի՞նչ կապ ունէր Թուրք ոստիկանութեան հետ։

Երբ հասանք Միւտիւրիէթ, զիս առաջնորդեցին Թահիր օսմանին, ուր պարթեւ հասակով անձ մը պուլուրն, պուլուրն ըսելով իր աթոռը ինծի տուաւ, միևնոյն ատեն սի առ մը հրամցնելով, հրամայեց որ սուրճ մը բերեն. յետոյ ծիծաղկոտ դէմքով մը ինծի դառնալով թրքերէն ըսաւ հեգնանքով.

— Ո՛վ գիտէ ինչե՛ր կ'անցընէք մտքերնուդ, փափազ էֆ.։

Յետոյ առանց սպասելու իմ պատասխանիս, շարունակեց.

— Ձեր տաքգլուխներէն մէկ քանի հոգի անկախ Հայաստան մը կազմակերպել ուզեր են և մեծ ոճիրներ ընել ծրագրեր են։ Ատոր համար անոնք ձերբակալուեցան և Պատերազմական Ատեանի կողմէ մահուան դատապարտուեցան։ Մահավճիռը առտուն պիտի գործադրուի։ Ձեզի կանչեցի՛ք, որպէսզի

Մկրտիչ Եռեցեան

անոնց կրօնական պարտականութիւնները կատարել տաք։

Յետոյ հետաքրքրուեցաւ իմ ընտանեկան պարագաներովս և ընտանիքս մտատանջութենէ ազատելու համար հեռաձայնեց Գումգաբուի ոստիկանատունը, որպէսզի տունը լուր տան։

Յետոյ իմացայ որ ինծի հետ խօսող այդ անձին անունն էր Պէլ Օսման պէյ։

Երեք քառորդ ժամ յետոյ Պէլ Օսման պէյ զիս յանձնեց նոյն տեղի սէր-քօմիսէրին, յանձնարարելով որ գիշերուան ժամը 2ին զիս տանի Պատերազմական Ատեան, որոշեալ պաշտօնեաներով։

Կ. Պոլսոյ Պատերազմական Նախարարութիւնը, ուր տրուած է հազարաւոր անմեղ հայերու մահավճիռը։

Յետոյ ինծի դառնալով և նոյն հեգնական շեշտով ու սադայէլական ժպիտով մը ըսաւ.

— Փափազ էֆէնտի, անոնց հետ երես երեսի բերուած առտենդ ըսէ որ այս աշխարհին մէջ հանդարտ չկեցողին մահը այսպէս կ'ըլլայ։ Ըըլլայ որ անդին աշխարհին մէջ ալ յեղափոխութիւն հանել փորձեն, որովհետև հոնտեղի պատիժը աւելի խիստ է։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մէկ երկու ժամ այդտեղ ըսպասելէ յետոյ, զիս տարին դէպի Պատերազմական Ատեանը։ Ոտքերըս ինծի չէին հպատակեր, գինովի նման կը քալէի, առանց մտածելու և առանց կամքի։ Մտածումներս խոյս կուտային ուղեղէս և մեծ բան, եթէ այդտեղ չինկայ մահացած։

Պատերազմական Ատեանի առջև հասած էինք, երբ սթափեցայ, տեսնելով այն եռոտանիները, ուրկէ պիտի կախուէին քիչ յետոյ մեր Նահատակները։ Արիւնը գլուխս խուժեց, պաղ քրտինք մը պատեց մարմինս և ուժաթափ պիտի իյնայի, բայց քովիններս բըռնեցին։

Ներս մտանք Պատերազմական Ատեանի պաշտօնատունէն և առաջնորդուեցանք սենեակ մը, ուր կային սպայ մը և զինուորական բժիշկ մը։ Դուռին մօտ նըստած էին երկու գնչուներ, որոնք կը պատրաստէին կախաղանի չուանները։ Սպաներ կ'երթային, կուգային դրան առջևէն և կը կատակէին գնչուներուն հետ։

Ժամէն աւելի սպասեցինք հոդ։

Առաւօտուն 3 ու կէսին ատեանները պաշտօնատունը սկսաւ ոգևորուիլ։ Սպաներ կուգային սուրերնին շաչեցնելով. դուռները կը բացուէին, կը գոցուէին։

Բակին ձեղունին մէջ բոյն դրած աղաւնիներն ալ արթնցած էին և իրենց տխուր դո՛ւ, դո՛ւ, դո՛ւ կանչովը կարծես կուլային և կ'ողբային մահը այն քաջ կըտրիճներուն, որոնք իրենք զիրենք կը զոհէին Հայաստանի համար։

Անմեղ Թռչնիկներուն այդ կանչը զիս աւելի յուզեց և արտասուալից կը սպասէի պատահելիքին։

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Ներս մտցուցին 10 հոգի, որոնց մէջ էին նաև Տոքթ. Պէննէն և Բանուորը։ Անոնք ոտքի վրայ սպասե՛ին, երբ ներս մտան՝ Պատերազմական Ատեանի նախագահը, անդամները, մէրքէզ քոմանտանին և իր օգնականը, ոստիկանական տնօրէն Պէտրի կոչուած հրէշը, ընկերակցութեամբ մէրքէզ մէմուրիներու, քոմիսէրներու, գաղտնի ոստիկաններու։ Անոնցմէ վերջ ներս մտաւ երիտասարդ ըսպայ մը, ձեռքը բռնած ծրար մը թուղթ, և դառնալով դատապարտեալներուն, ըսաւ Թուրքերէն.

— Պատերազմական Ատեանը ձեզ մահուան դատապարտած ըլլալով, Սուլթանը վաւերացուցած

Երեմիա Մանուկեան

է։ Քիչ յետոյ մահավճիռը պիտի գործադրուի։ Այս քահանան ձեր կրօնական վերջին պարտականութիւնը կատարել պիտի տայ։

Երիտասարդներէն մէկը՝ որուն անունը չեմ կրնար մտաբերել, որովհետև չափազանց յուզուած էի, երեսին վրայ ինկաւ և բարձրաձայն սկսաւ հեկեկալ։

Երբ պաշտօնեաները ուզեցին զայն վերցնել, իր ընկերները թող չտուին, իրենք վերցուցին և սկսան քաջալերել։

Հրաման ըրին ինծի կատարել արարողութիւնը։

Սկսայ արտասանել Մեղայ Ամենասուրբը, որուն կը պատասխանէին Մեղայ Աստուծոյ ըսելով միաբերան։

(վերջը յաջորդով)

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՅՈՒՇԵՐ

(Շար. Գ. էջէն)

լու կախաղանները. հետաքրքիրներ՝ շատ հեռուէն կրնային տեսնել «Էրմէնի Գոմիթաճըլար» Հայ Յեղափոխականները։

Մեր նիւթէն դուրս կ'իյնայ նկարագրել մանրամասնութիւնները թէ ինչ պարագաներու բերմամբ առիթը ներկայացած էր ինծի՝ մօտենալ կախաղաններուն. համառօտիւ ըսեմ, թէ Յունիս 15ի օրուան համար ժամադրուած էի բժիշկ հազարապետ Աբիկ Պէյ Կիւլլապեանի հետ, պատերազմական Նախարարութեան Առողջապահական Զօրակոչի գրասենեակը այցելելու, զինուորական ծառայութեանս սխալ մէկ որոշումը բեկանել տալու համար, տնօրէն Պիւրհանէտտին Պէյի միջոցաւ, որ 1912–1913 Թուականներու Պալքանեան պատերազմի ընթացքին, Էնտիրնէի պուլկարներու կողմէ գրաւման շրջանին, բժիշկ Կիւլլապեանի բարերարեալը եղած էր։

Նախարարատան Պայազիտի դուռնէն մինչեւ Պիւրհանէտտին Պէյի պաշտօնատեղին երթ ու դարձի ճամբուն վրայ, կախաղաններու շարքին մօտէն անցնելով, յամենալով դիտեցինք և ականատես եղանք կատարուած վայրագ սպանդին. ու կարդալով զոհերուն կուրծքերէն կախուած արձանագրութիւնները, վերահասու եղանք՝ թէ կախուողները հայեր էին....

Հազարապետ Տոքթ. Աբիկ Պէյ Կիւլլապեան, համարձակեցաւ հսկիչ սպային հետ խօսակցիլ՝ Մչեցի Մուրատ Զաքարեանի կախաղանի սիւնէն քիչ հեռու կանգնած։

Մահապարտները հագուած էին ճերմակ, լայն, և մինչև ոտները երկարած շապիկներ. իրենց կուրծքերուն վրայ կը կրէին մահավճիռին արձանագրութիւնը պարունակող խաւաքարտէ ցուցատախտակներ, մօտաւորապէս հետևեալ բովանդակութեամբ, որքան որ կարողացած եմ յիշողութեանս մէջ պահել։

. . . .

«Անկախ և ինքնօրէն Հայաստան մը կազմելու նպատակով, արտաքին և ներքին խռովութիւններ յարուցանելու մտօք, վտանգաւոր հրատարակութիւններ ըրած և գաղտնի ժողովներու մէջ (Քէօսթէնճէ քաղաքին մէջ Հնչակեան 7րդ Պատգամաւորական ժողովին կ'ակնարկուի) խռովարարութեամբ պետութենէն մաս մը անջատ լու որոշումներ տուած. վարչապետ Թալէաթ փաշան սպաննելու համար կարգադրութիւններ ըրած և այլ քրէական յանցանքներ գործած ըլլալով, մահուան դատապարտուած է»։

Ի մէջ այլոց տեսանք հաստամարմին Արամ Աչըքպաշեանը, որուն լեզուին ծայրը դուրս ստահած էր շրթներէն...։

Փարամազը, որուն քթէն ու բերնէն չոզիկներ կախուած էին...

Տոքթ. Պէննէ (Պենոն) Թորոսեանը, որուն խեղդալարը շատ գէշ կերպով ագուցուած էր, հաւանաբար տաժանելի մահ մը ունեցած էր...։

Հազիւ քսանմեայ, Հրանդ Եկաւեանին աչքերէն հոսած արտասուքը չորցած ու երիզներ գոյացուցած էին դէմքին վրայ...։

Գարեգին Պօղոսեանի կախաղանի սիւնին տակ կը գտնուէր կիսով լի դոյլ մը, որուն մէջ կը լողար խոշոր օճառի կտոր մը...

Նկատելի էր կախաղաններուն յատ՛ացուած պարաններուն նեարդային ըլլալը, կարելի է հետևցնել՝ թէ խեղդալարին սահումը դիւրացնելու մտօք գործածուած էր այդ օճառջուրը.

Ծերունի Պօղոս Պօղոսեանի կախաղանի սիւնին մօտ կը գըտնուէր շրջուած աթոռակ մը. կարելի է ենթադրել՝ թէ Պօղոսեան վերջին կախուողը եղած ըլլար։

Կախաղաններու շարքին, շրջափակին մէջ, ուրիշ աթոռակ չտեսնուելով, նոյնպէս, կարելի է եզրակացնել՝ թէ Նահատակները մի առ մի կախուած են, և իւրաքանչիւր զոհ ականատես եղած է իր ընկերոջ կախուելուն։

Մահապարտներուն խոստովանահայրն էր Կէտիկ փաշա Թաղի Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ եկեղեցւոյ աւագերէցը, որ անգիտակցաբար, վերոյիշեալ օճառջուրը մատակարարած էր մահապարտներէն առաջինին՝ Փարամազին, որ իր շրթները հպելով գաւաթին ըսած է.— «Տէ՛ր Հա՛յր, Յիսուս քացախը ըմպեց, դուն մեզի օճառ ջո՞ւր կը խմցնես»։ Տէր Հայրը հասկնալով ջուրին անմաքուր ըլլալը, կը խնդրէ հսկիչ սպայէն՝ որպէսզի գաւաթ մը մաքուր ջուր բերեն, զոր օրհնելով իբրեւ Ս. Հաղորդութիւն կը խմցնէ զոհերուն։ Աւագերէց հայրը, որ կէս գիշերէն ետք անակնկալօրէն կանչուած ու գոց կառքով մը տարուած էր Պատերազմական Ատեանի բանտը, անգիտացած էր նպատակը այդ սարսափազդու հրաւէրին, որպէսզի կարողանար իր հետ առնել Ս. Հաղորդութեան Մասնատուփը։

Ս. Հաղորդութեան մատակարարութենէն ետք, թոյլ տրուած է մահապարտներուն, իրենց «վերջին խօսք»ը ընելու, ի ներկայութեան Տէր Հօր, որմէ ստացած ենք հետևեալ ծանօթութիւնները.—

— Գառնիկ Պօյաճեան ըսած է. «Տէր Հա՛յր, 30 ոսկի կաշառքի գին չունենալուս համար 'ը կախուիմ կոր»...։

— Հրանդ Եկաւեան, արտասուաթոր աչքերով, իր անմեղութիւնը յայտնած է...։

— Երուանդ Թօփուզեան, իր Թաշկինակը յանձնելով քահանային ըսած է.— «Տէր Հա՛յր, մօրս տո՛ւր այս Թաշկինակը, որ դեռ արցունք տեսած չէ»...։

— Փարամազ, իր ժամացոյցը յանձնելով քահանային ըսած է.— «Տէր Հա՛յր, ծախէ՛ այս ժամացոյցը և փոխարժէքովը կազզ գնէ և հոգիիս փրկութեանը համար բաժնէ»...։

— Տոքթ. Պէննէ, անվեհեր աղաղակեր է.— «Դուք մեր քանը 'ը կախէք, մենք դեռ քանի հազար ունինք մեր ետեւը, որ չէք կրնար մեռցնել»։

Դատապարտեալներէն ոմանք ալ, իրենց դատարկ . . . գըրպաններուն մէջ մնացած մէկ քանի դահեկանները յանձներ են Տէր Հօր «աղքատաց բաժնելու համար»...։

Եղերաբախտ Հնչակեաններուն անշնչացած մարմինները եռեկոյեան մօտ վար առնուեցան կախաղաններէն և հիւանդանոցի յատուկ վրանակառքերով առանց դագաղի և թաղմանական արարողութեան տարուեցան ան՝անօթ ուղղութեամբ՝ փոսի մը մէջ հաւաքաբար թաղուելու համար։ Հետագային չհաստատուեցաւ անոնց որեւէ ազգային գերեզմանատան մը մէջ թաղուած ըլլալը։

Մահապատիժին գործադրութենէն վերջ, զրոյց շրջեցաւ թէ տարաբախտ Հնչակեանները թաղած էին Պոլսէն դուրս, Մալ Թէփէի զինուորական հիւանդանոցի մօտերը փոսի մը մէջ։

Անհաւասիկ տխուր մանրամասնութիւններ Քսան Հնչակեան Նահատակներու կախաղան բարձրացման մասին, առ ի գիտութիւն անգիտաց։

Հելիոպոլիս 8-6-1964

ՃԱՆԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

18 ՅՈՒՆԻՍ 1964

ՇԵՔՍՓԻՐԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

Հայկական Ընթերցասրահի վարչութիւնը, մեծանուն գրագէտ Ուիլեամ Շեքսփիրի ծննդեան 400 ամեակին առթիւ, կազմակերպած էր հաւաքոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի 11 Յունիս՝ երեկոյեան ժամը 9.30ին։

Հանդէսին բացումը կատարեց Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի ուսուցիչներէն Պր. Նուպար Բիւփէլեան, որ օրուան բանախօսը՝ ծանօթ գրագէտ Արմէն Տատուրը ներկայացուց ունկնդիր հասարակութեան։

Ի միջի այլոց, ան ըսաւ որ Արմէն Տատուր գրագէտի իր համբաւը, ամենէն աւելի տարածեց պատմուածքներու իր երկրորդ հաւաքածոյին՝ «Անապատի Խորերէն»ի միջոցաւ, որուն մասին գովեստով արտայայտուած է Մայր Հայրենիքի գրական շրջանակը, եւ նոյնիսկ այդ մասին գնահատական խօսքերով ռատիոհաղորդում մը տեղի ունեցած է գրականագէտ Շահէ Տատուրեանի կողմէ (բնագիրը տես «Ճանակիր» թիւ 9)։

Ապա, բեմ հրաւիրեց Պր. Արմէն Տատուրը։

Ցարգելի բանախօսը նախ ամփոփ գիծերու մէջ տուաւ Շեքսփիրի կենսագրականը. ապա հետզհետէ ներկայացուց անոր թատերգութիւններն ու բանաստեղծութիւնները, պարզելով անոնց գրական արժէքը։ Ըսաւ. «Շեքսփիր եթէ իր թատերախաղերէն կամ հրնչեակներէն միայն մէկ հատը գրած ըլլար, պիտի բաւէր որ իր անունը անմահանար»։

Խօսելով Շեքսփիր անունի վաւերականութեան մասին, մերժեց այն վարկածը՝ թէ այդ անուան տակ պահուըտած են ուրիշ գրագէտներ։ Ուիլեամ Շեքսփիր, այդ անունով, ապրած եւ ստեղծագործած վաւերական գրագէտ մըն է։

Ապա, յարգելի բանախօսը ներկայացուց պարսկահայ Շեքսփիրագէտ Յովհաննէս Մասեհեանը, եւ մեծ գովեստով խօսեցաւ անոր կատարած թարգմանութեանց մասին։ Այդ առթիւ, յիշեց նաեւ որ այս տարեթիւին կը զուգադիպի՝ Շեքսփիրը հայ բեմին վրայ փոխադրելու հարիւրամեակը։

Բանախօսութեան ընթացքին, մէջ ընդ մէջ, ելոյթներ ունեցան սիրուած դերասանուհի Տիկ. Արաքսի Օհանեան, ընկ. Գրիգոր Նիկողոսեան, ընկերուհի Մարկրիթ Յակոբեան եւ Տիկ. Վարդուհի Տատուր։

Փակման խօսքին մէջ, Նուպար Բիւփէլեան շնորհակալութիւն յայտնեց գրագէտ Արմէն Տատուրի եւ մասնակցողներուն։ Ան շնորհաւորեց Հայկ. Ընթերցասրահը որ միակ կազմակերպութիւնը եղաւ տօնող անմահ գրագէտ Շեքսփիրի ծննդեան 400 ամեակը։

Հանդէսէն ետք տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը՝ ի պատիւ դերասանուհի Տիկ. Ա. Օհանեանի, դէպի արտասահման շրջագայութեան անոր մեկնումին առթիւ։ Ցարգանքի խօսքը արտասանեց Պր. Հայկ Ժամկոչեան։

Հաւաքոյթը վերջացաւ ուշ գիշերին, եւ հրաւիրեալները մեկնեցան լաւ տրամադրութեան տակ։

ՊՐ. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ
ՕՐ. ՆՈՒԱՐԴ ԳՆՈՐԴԵԱՆ
ԽՕՍԵՑԵԱԼ

12-6-1964 Խարթում-Գահիրէ

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Լուսինեանի եւ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեանի։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայրենադարձի պատրաստութիւններուն մասին խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետեւեալ օրերուն և հետեւեալ վայրերու մէջ, երեկոյեան ժամը 8.30ին.—

Ամէն Երկուշաբթի՝ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ։

Ամէն Չորեքշաբթի՝ Կոկանեան սրահին մէջ (Հէլիոպոլիս)։

Ամէն Ուրբաթ՝ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ։

Ներգաղթող հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին։

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Հերմինէ Պասմաճեանի ընդ Պր. Ժանօ Կուտուզեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ, Տէր և Տիկին Գոքէօ Էսկիճեան Ե. Դ. 100

Տէր և Տիկին Նուպար Պալեան Ե. Դ. 100 կը նուիրեն Օր. Սիլվա Լաչինեանի ընդ Պր. Ժագ Գալփաքեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՋԱՀԵՐԹ, Համանուագ հինգ շարժումով (բանաստեղծութիւն)։ Շեփորեց Ժագ Ս. Յակոբեան։ 47 էջ, մաքուր տպագրութիւն տպարան Շիրակի, Պէյրութ, 1964։ Գին՝ չէ նշանակուած։ Հեղինակին հասցէն՝ փոստարկղ 818, Պէյրութ, Լիբանան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳԱՀԻՐԷ

Շաբաթ, 20 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 9.30ին

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀՆՉԱԿԵԱՆ

ՔՍԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

ԱՆՈՆՑ ՆԱՀԱՏԱԿՄԱՆ 49ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կը նախագահէ՝ ընկեր ԽՈՐԷՆ ԻՍԿԷՆԵԱՆ

Կը խօսին Ընկերներ Հ. Օհաննէսեան, Հ. Ժամկոչեան, և Ս. Պալաեան

Գեղարուեստական յայտագիր՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն, ընթերցում, կենդանի պատկեր եւայլն։

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԽՏԻՐ

ՃԱՇԱՍԵՂԱՆ

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, Բսան Նահատակներու Հոգեհանգիստէն ետք, մեր ընկեր-ընկերուհիները կը հրաւիրուին մասնակցիլ կազմակերպուած ճաշասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ, կէսօրուան ժամը 1.30ին։

Անհրաժեշտ է արձանագրուիլ նախապէս։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		ՏԱՐԵԿԱՆ — ՊԱՐԶ	ՕԴԱՑԻՆ
		ԹՂԹԱՏԱՐ	
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ե. Դ.	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	Լ. Ո.	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	Ս. Ո.	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	Ս. Դ.	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	ՍԹԵՐԼ.	1.10.0	2.0.0
			ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ԱՍՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ*

Տիանա, հօրը բնաւորութիւնը լաւ կը ճանչնար, հետեւաբար առանց որեւէ դիտողութիւն ընելու, կառքը ուղղակի տուն առաջնորդեց։ Դրան առջեւ, Օր. Գավուր վար իջնելով հայրը ողջագուրեց։ Գավուր տխուր ժպիտ մը ունեցաւ և աղջկանը ձեռքը չոյեց։ Ցետոյ, ղեկին գլուխը անցնելով ինքնաշարժը քշեց «ցտեսութիւն սիրելիս» ըսելով։ Մանկամարդուհին, արտասուալից աչքերով կը դիտէր կառքին հեռանալը. բայց երբ դէպի իր կողմը եկող երեք երիտասարդները նշմարեց և անոնց լրագրողի հանգամանքը ճշդեց, այն ժամանակ, խոյս տալով, ամբողջ ուժովը տուն վազեց։ Տրամադիր չէր անոնց անխորհրդապահ հարցումներուն պատասխանելու։ Եւ երբ Էմմա դուռը բացաւ, խօլական թափով մը ան ներս մտաւ։ կարծես թէ զայրացած ամբոխի մը առջեւէն հալածական կը փախչէր։

Բայց յանկարծ տեղն ու տեղը կանգ առաւ, վասնզի տան վարչուհին՝ Էմմայի նայուածքէն անմիջապէս կռահեց՝ թէ իրեն հաղորդուելիք կարեւոր լուր մը կար։ Լրագրողներուն երեսն ի վեր դուռը փակելէ յետոյ, արդարեւ Էմմա ըսաւ.

— Պր. Հովարտ հեռաձայնեց։

Տիանայի սիրտը ուրախութենէն թունդ ելաւ։

— Ե՞րբ, ո՞ր ժամուն։

— Ճիշդ ձեր մեկնումէն յետոյ։

— Ի՞նչ ըսաւ. յատկապէս զի՞ս ուզեց ... Ա՜խ, չըսե՞ս, Էմմաս, շո՛ւտ խօսէ, ո՞ւր է այս ժամուս։

— Չեմ գիտեր, օրիո՛րդ։ Ըսի իրեն թէ դուրս ելած էք։ Հարցուց թէ ո՞վ կար տունը. պատասխանեցի թէ Տէր և Տիկին Միւրչանները հո՛ս են։ Այդ ժամանակ ուզեց Միւրչանի հետ խօսիլ։

— Պր. Միւրչանը ո՞ւր է։

— Գրասենեակն է, դատական պաշտօնատարը պիտի հեռաձայնէ, Պր. Գավուրի հետ խօսելու համար։

Տիանա, գրադարանի սրահէն վազելով անցաւ։ Գրասենեակը, գիրուկ Ֆրետերիք, եռանդով, հեռախօսին գլուխն անցած կը ղրադուէր, գլուխը արիւն քրտինքի մէջ։ Տիանան նշմարածին պէս թաւ ձայնով մը գոչեց.

— Աչքերնիս լո՛յս, Հովարտ վերադարձի ճամբուն վրայ է...

Ֆրետերիք Միւրչան կը ջանար պահել իր պաղարիւնութիւնը, հակառակ որ այս ողբերգական իրադարձութեանց պատճառաւ չափազանց զգածուած էր։

— Եղբայրս ե՞րբ պիտի ժամանէ, հարցուց Տիանա։

— Այսօ՛ր, կէսօրին։

— Ո՞ւր է. ի՞նչ պատահած է իրեն։

— Չե՛մ գիտեր... չուզեց որոշ բան մը ըսել, պատասխանեց Միւրչան, քրտնաթոր ճակատը սրբելով։ Կը փափաքի որ իր վերադարձը, ոստիկանութենէն գաղտնի պահուի։ Նախքան հարցաքննութեան ենթարկուիլը, կ'ուզէ որ ձեզի, ինչպէս և հօրը հետ տեսակցութիւն մը ունենայ։ Կը թուի թէ Լիւֆպերիի սպանութեան լուրը թերթերէն նոր տեղեկացած է։

— Թերթերէն իմացած է... կը նշանակէ թէ ոճիրի մասին բան չէր գիտեր։

— Ես ալ այդ եզրակացութեան յանգեցայ։

— Այդ ուղղութեամբ իրեն որեւէ հարցում չըրի՞ք։

— Փորձեցի, բայց ժամանակ չտուաւ որ աւելի խօսիմ, աւելցուց Միւրչան։ Հայրիկին լուր տալը խոհեմութիւն պիտի չըլլա՞ր արդեօք։

— Անտարակո՛յս, սպասեցէ՛ք քիչ մը, հայրս հիմա դուրս ելաւ։

Տիանա մտածումներու մէջ խորասուզուած, այն աստիճան մտազբաղ վիճակի մէջ էր որ Հաննայի խօսքերը չլսեց...

Քանի որ Հովարտ, Լիւֆպերիի սպանութեան լուրը առնելով կը վերադառնար, սպանութեան գործն ալ բոլորովին նոր դարձուածք մը պիտի ստանար։ Ուրեմն, իր փախուստը պարզապէս Սերանտէլի ձեռքէն ազատելու համար էր։ Ի՜նչ անակնկալ պիտի ըլլար այս դէպքը խռովեալ Թրեսիի համար։ Եւ Տիանա, սրտատրոփ կը սպասէր։ Ժամը 10ին կը մօտենար։ Քսան րոպէ յետոյ, Հովարտի վերադարձի լուրը հօրը հաղորդելէ յետոյ Տիանա յանկարծ որոշեց երթալ Մարսելլան գտնելու։

— Եթէ ես ձեր տեղը ըլլայի, պիտի չերթայի, յայտարարեց Հաննա կատաղութեամբ...։ Եթէ թագաւորութեան տէր դառնալս ալ գիտնամ, դարձեալ տեղէս չեմ շարժիր։

— Կ'ուզեմ հարսս, Մարսելլան տեսնել։

— Հո՛ս կանչել տուր։ Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ ընել կը մտածէք։

— Բան մըն ալ ընելու միտք չունիմ, յայտարարեց Տիանա, պարզապէս, չեմ ուզեր զինքը մինակ թողուլ։

Խօսքը ընդմիջելով Միւրչանի նայեցաւ ուշադրութեամբ։

— Հայրս Մարսելլայի հետ, ցարդ անարդար կերպով վարուած է։ Բազմիցս այս մասին իրեն արտայայտուեցայ։ Նկատեցէ՛ք որ մինչեւ այսօր մեր տունը ոտք կոխած չէ։ Վերջապէս իրեն հանդէպ չեղանք այն, ինչ որ պէտք էինք ըլլալ։ Կասկած չկայ թէ մեզի նման ինքն ալ յուզուած է։ Հովարտի այս արարքը մեր վրայ պարտք կը դնէ, երթալ զինքը տեսնելու, քանի մը մխիթարական խօսք ընելու, և մեր համակրանքը իրեն յայտնելու։ Ի՞նչ կրնայինք ընել անկէց աւելի։

— Ա՜հ, բնականաբար, այդպէս պէտք է վարուիլ, մանաւանդ ներկայիս, յարեց Տիկին Միւրչան։

— Տունը մնալու միտք ունի՞ք՝ թէ դուրս պիտի ելլէք։

— Ես պիտի մնամ, իսկ Ֆրետ ձեր հօրը հետ ընթրելու պիտի երթայ։ Կարծեմ թէ ան միակ մարդն է որ կրնայ Պր. Գավուրին տրամադրութիւնը փոխել. և Աստուած միայն գիտէ թէ ո՞ր աստիճան անոր ընկերակցութեան պէտքը կը զգայ։

— Շնորհակալ եմ, ըսաւ Տիանա, երախտագիտութեամբ։ Արդարեւ հայրս, ուրախանալու պէտքը ունի։ Ես ալ, պիտի ջանամ, կէսօրին վերադառնալ, ուրախ երեւնալ։ Ու այս ըսելով մեկնեցաւ։

Բայց երբ փողոց իջաւ, յանկարծ կանգ առաւ։ Սեւ և փայլուն ինքնաշարժ մը մայթին երկայնքին կեցած էր։ Այս կառքին տեսքը իրեն թէ՛ հետաքրքրութիւն և թէ յուզում պատճառեց։ Ռոժէ Նիվէլ, մայթին վրայ ոտք կը դնէր ճիշդ այդ միջոցին, և երբ Տիանան նշմարեց՝ գլխարկը հանելով զուարթութեամբ ժպտեցաւ։ Բարեբախտաբար լրագրողները մեկնած էին, այնպէս որ երկարատեւ և ջերմագին ձեռքի սեղմումը, որ ունեցան երկու երիտասարդները, ո՛չ ոք նշմարեց։

(27)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Բիւփէլեան — Շարժանկարի բաժին — Գ. Գոսթանոֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տընկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Ցայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Ջանին Գալաեան հեռ. 915013 — Թեմիլա տպարան Աստղ Յուսաբեան. Տպաքանակ 3000.

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique: TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

Հիմնուած 1948ին

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 33 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ՋԵՌՔԷ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٣٣ – الخميس ٢٥ يونيــة ١٩٦٤

ԱՍՈՒԱՆԻ ԳՈՎԵՐԳԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ՋԱՀԱԿԻՐ»Ի)

Գրեց ՓՐՈՖ. Ա. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Մայիսի արեւոտ օրերին Եգիպտոսի համարեա բոլոր բնակելի վայրերում տարածւում էր նոր երգը՝ Ասուանի, սովետական ու արաբ ժողովուրդների բարեկամութեան յուզումնալից երգը, որ Վարչապետ Խրուշչովի հետ միասին եկաւ Նեղոսի ափերը։

Ինձ Մոսկուայում ասացին, որ այդ նոր երգը արդէն շատերի համար Եգիպտոսում դարձել է հարազատ, իսկ պար սիրողները նոյնիսկ պարում են նրա մեղեդու հնչիւնները լսելիս։

Այսօր արդէն հանրածանօթ երգը՝ Ասուանի գովերգը՝ Մոսկուայում ու Գահիրէում, երկու եղբայրական երկիրներում շատ կարճ ժամանակամիջոցում հաւանութիւն գտած մասսաների կողմից, գրել են երկու հայ արուեստագէտներ։

Արամ Խաչատրեանը, երաժշտութեան հեղինակը, կարիք չունի մեր ընթերցողին ներկայացնելու։ Նրան ճանաչում են ամենուրեք, գնահատում, սիրում։

Նոր երգի բառերի՝ տեքստի հեղինակը Հարոլտ Ռեգիստանն է, որին ցանկանում ենք ներկայացնել «Ջահակիր»ի ընթերցողներին։

Բանաստեղծ Հարոլդ Ռեգիստանը, հանրածանօթ երգերի տեքստերի հեղինակն է, որի ստեղծագործութիւնը յետպատերազմեան տարիներին զարգացման ընթացքի ճանապարհին է։

Նա դեռ երիտասարդ է, վերջին 10 տարիներին աչքի ընկնող ռուս բանաստեղծներից։

Այո, ռուս բանաստեղծների շարքում, ինչպէս բանաստեղծ Աշոտ Գառնակերեանը, վիպասան Լեւոն Հուրունցը, արձակագիր Նորա Ադամեանը, որոնք գրում են ռուսերէն լեզուով, լինելով հայեր։

Հարոլդ Ռեգիստանը Էլ-Ռեգիստան գրողի որդին է, որը 46 տարեկան հասակում վախճանուեց պատերազմից յետոյ Մոսկուայում։

Էլ-Ռեգիստանը (գրական մականունն էր Գաբրիէլ Ուրեկլեանի) երկար ժամանակ ապրում էր Միջին Ասիայում, գրում էր տեղական ռուսերէն պարբերական մամուլում, յետոյ տեղափոխուեց Մոսկուա, պատերազմի տարիներին բանակումն էր, ունէր սուր աչք ու հատու գրիչ։

Հօրը, Էլ-Ռագիստանի, ու որդու Ռեգիստանի միջեւ կան շատ բնորոշ յատկութիւն՝ ստեղծագործական բնագաւառում, թէեւ հայրը հրապարակախօսական ջիղ ունէր, իսկ որդին՝ լիրիկական խոր գիծ։

Երկուսն էլ իրենց աշխատանքին վերաբերւում էին յոյզերով, եռանդով, համարձակ։ Երկուսն էլ անում էին իրենց գործը վարպետութեամբ, միշտ զգալով կատարելիք աշխատանքի այժմէականութիւնը, կարեւորութիւնը, պահանջը։

Երկուսի մօտ էլ կայ՝ չափի զգացողութիւնը, առանց չափազանցութեան ու արուեստի բարձունքից վար չիջնել, մնալ առաջաւոր դիրքերում։

Մտերմաբար խօսում ենք Հարոլդի հետ, մեր մտերիմ ընկերոջ որդու հետ, չէ՞ որ Գաբրիէլի հետ երկու տասնեակ տարի բարեկամութիւն ենք արել...

Հարոլդ քաշուելով, կարծես ամաչելով ասում է.

— Մենք Արամ Իլիչի հետ աշխատեցինք, միմեանց հասկացանք, համատեղ ջանքերով երգը վերջացրինք և... մեր սպասումները արդարացան։

Ցիրաւի, երգը աղաւնուց աւելի թեւաւոր է, բարեկամների յոյզերն ու ողջոյնները հաղորդող թռչուն է...

Մոսկուա 27-5-64

ԱՄՀի ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

* Հինգշաբթի, 18 Յունիս 1964, տօն Պարպումի Նահատակներու եւ Յաղթանակի, անցաւ շքեղ հանդիսութիւններով: Նախագահ Աբդէլ Նասէր խօսեցաւ յաւելուածական ճառ մը՝ բուելով անցեալի դէպքերը եւ յաղթանակին փուլերը: Երեկոյեան տեղի ունեցաւ Եմէնի մէջ աչքի ինկած 2357 սպաներու եւ Լնքասպանի ու շքանշաններու բաշխումը:

* ԱՄՀի Ազգային Ժողովը Շաբաթ եւ Կիրակի (20-21 Յունիս) ուսումնասիրեց Պիւտճէի Նախագիծը: Քննարկուեցան տուրքերու յաւելման խնդիրը, հնգամեայ ծրագիրը, պետութեան քաղաքային պաշտօնեաներու վերաբերեալ օրէնքը, պարէնաւորման խնդիրներ եւ ըզբօսաշրջիկութեան գործերը:

Իսկ Երկուշաբթի, 22 Յունիս, յետ նոր վիճաբանութիւններու, Ազգային Ժողովը վաւերացուց պետական նոր պիւտճէն: Տուրքերու կամ նիւթերու գիներուն վրայ յաւելում չկայ, բացի պենզինէն, որուն լիտրոյին վրայ հինգ միլիէմի յաւելում մը բերուեցաւ: Ոչ սառցարանները, ոչ ջեռուցիչները, ոչ ինքնաշարժերը, ոչ ալ ուտելիք ըմպելիները յաւելում պիտի կրեն:

Ազգային Ժողովը վաւերացուց նաեւ պետութեան քաղաքային պաշտօնեաներուն կենսաթոշակի եւ ապահովագրութեան 1963ի թիւ 50 օրէնքին փոփոխումը:

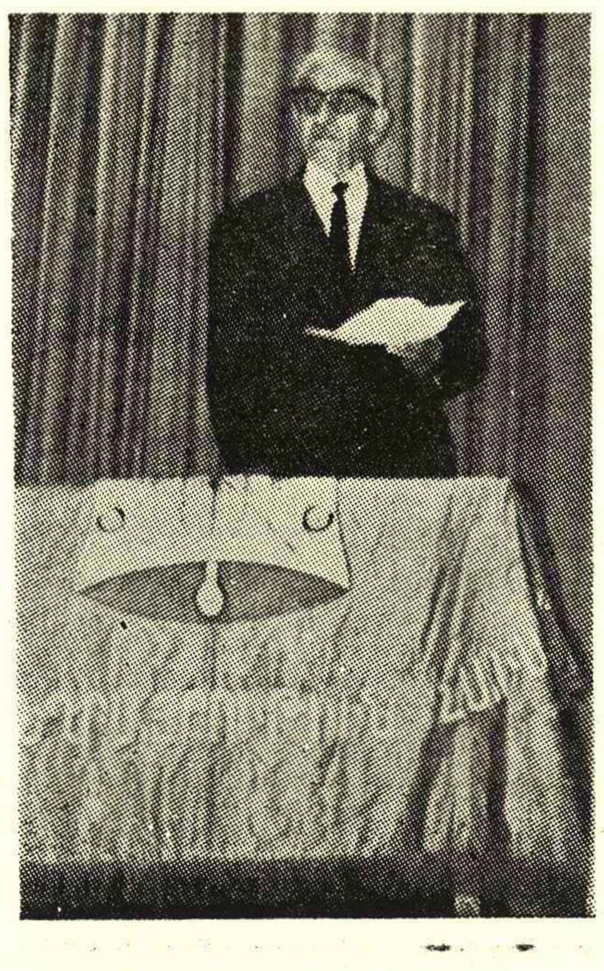
* Հարաւային Արաբիոյ մէջ տեղի ունեցած արիւնալի դէպքերէն ետք, բրիտանացիք կը խորհին համաձայնութեան գալ այդ երկրին ազատագրական պայքարը ղեկավարող նախագահ Կամալ Աբդէլ Նասէրի հետ: Եւ ասիկա՝ ոչ թէ խնայելու համար մարդկային կեանքեր, այլ «թոյլ չտալու համար որ Բրիտանիոյ ձեռքէն ելլեն Արաբիոյ քարիւղահանքերը»: Ուիլեամ Եից անուն անգլիացի երեսփոխան մը՝ Անգլ. Համայնքներու Տան մէջ առաջարկած է «Նասէրը Լոնտոն հրաւիրել եւ բանակցիլ հետը»...

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՔՍԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՔԱՌԱՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կազմակերպուած հանդէսը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, 20 Յունիս 1964ի գիշերը, Հայկ. Ընթերցասրահին մէջ, փոխանակ Կիրակի 21 Յունիսի՝ որպէսզի դպրոցական հանդէսները չխաչաձեւուին։

Հանդէսը բացուեցաւ «Հեռաւոր երկիր»ով (դաշնակի վրայ)։

Կը նախագահէր ընկ. Խորէն Իսկէնեան, որ բացման գեղեցիկ ճառով մը ներկայացուց 15 Յունիս 1915ին Պոլսոյ մէջ կախաղան բարձրացուած քսան ականաւոր հնչակեաններու նահատակման նշանակութիւնը։

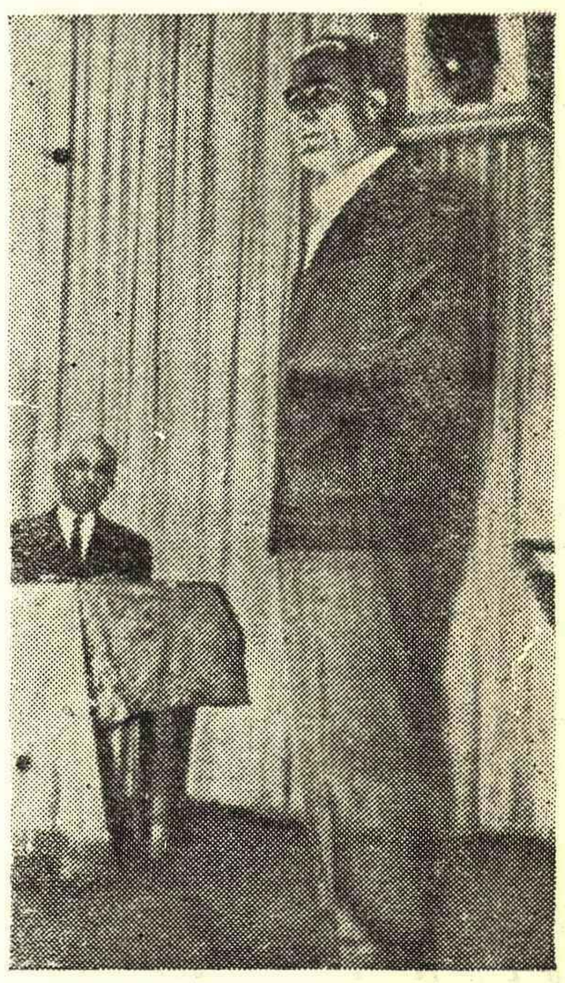
Ընկեր Խորէն Իսկէնեան

Երիտասարդ Պերճ Գոզոբեան կարդաց, հռետորական բայց գրաւիչ առոգանութեամբ մը, իր ուղերձը՝ առ քսան կախաղաններուն։ Օր. Զուարթ Թաշճեան դաշնակի վրայ նուագեց պատշաճ կտոր մը։ Օր. Մայտա Պալաեան արտասանեց Նշան Պէշիկթաշլեանի «Փարամազ» ոտանաւորը։

Ընկ. Հայկ. Օհաննէսեան խօսեցաւ կախաղան հանուած 20 ընդունակ, պատրաստուած և քաջարի ընկերներու զոհողութեան տարողութեան մասին, վեր առնելով անոնց գաղափարականութեան վեհութիւնը։

Ընկերուհի Մարկօ Յակոբեան քնքուշ երգեցողութեամբ լսելի ըրաւ թախծալի երգ մը՝ («Ողբ» Սրուանձտեանցի), ընկեր Գր. Նիկողոսեան արտասանեց Սիամանթոյի «Կախաղաններու կատաքէն»ը։

Ընկեր Սարգիս Պալաեան, պատրաստուած զեկուցումով մը ելաւ բեմ։ Դէպքին և անոր շարժառիթին պատմականն ընելէ ետք, կանգ առաւ Քսաններու փրկարար աշխատանքի կարեւորութեան վրայ, տալով շահեկան մանրամասնութիւններ։ Անոնց համազգային բնոյթ ունեցող սուրբ գործը ձախողեցաւ, բայց պարտութեան չմատնուեցանք մենք։

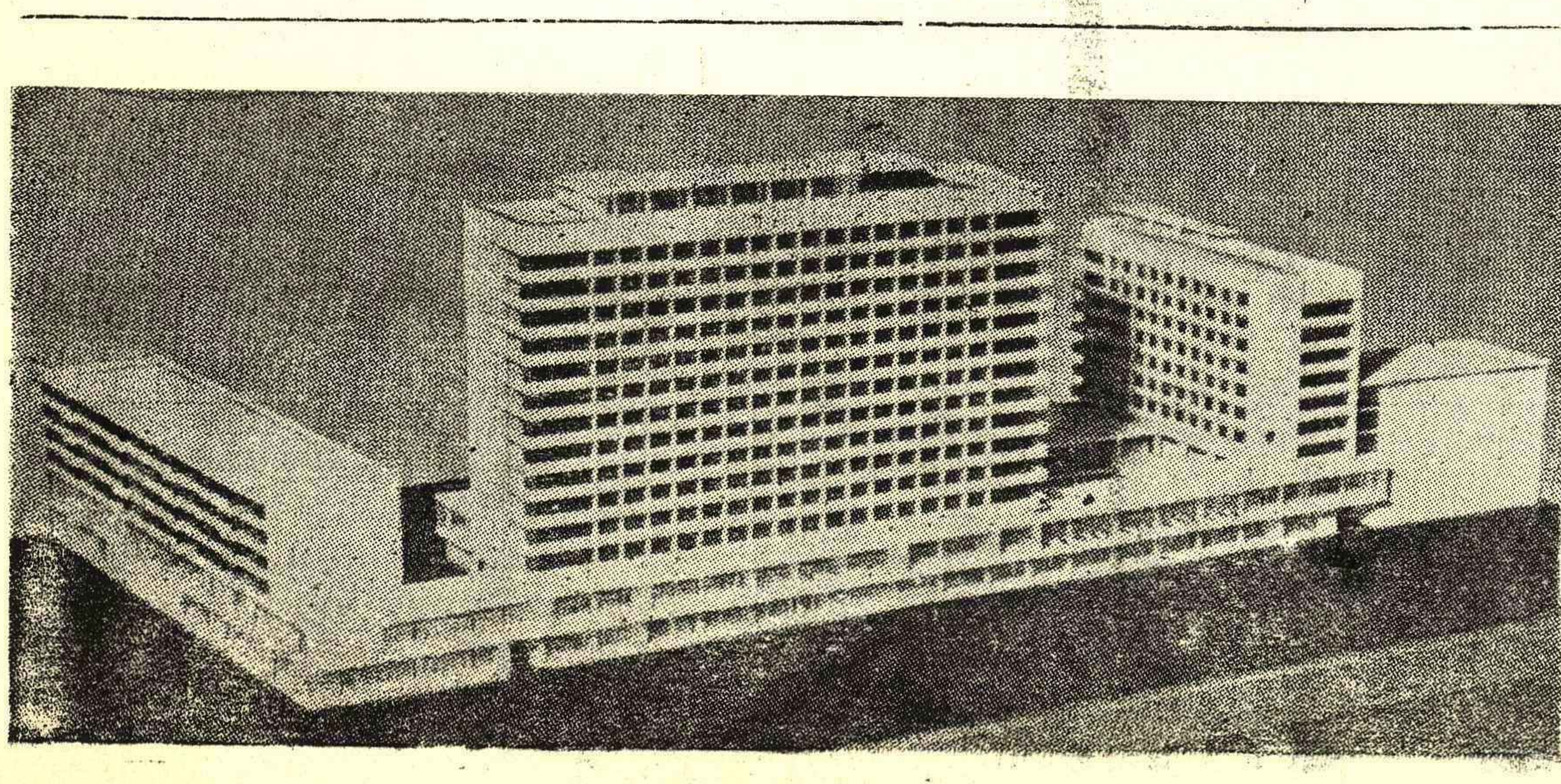
Ընկեր Հայկ Օհաննէսեան

Ընկերուհի Լօրա Կոկիկեան կարդաց նահատակներու հակիրճ կենսագրականները։ Ընկերուհի Մարօ Պալաեան արտասանեց Արդարունիի «Քսան Անմահներուն»ը։

Պր. Պետրոս Գոզոբեանի ջութակի նուագէն ետք («Սեւ Կռունկներ»), ընկերուհի Մարկօ Վեցիկեան կարդաց Փարամազի ճառը՝ դատարանին մէջ, պատմական և բովանդակալից։

Վերջին խօսողն էր Պր. Հայկ Ժամկոչեան, որ ճշդեց՝ թէ

(Շար. տես էջ 2)

Սայաթ-Նովա փողոցի վրայ կառուցուելիք «ԱՆԻ» պանդոկը։ Նախագծի հեղինակներն են ճարտարապետներ Յ. Դարբինեանը, Է. Սաֆարեանը եւ Յ. Յակոբեանը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 14 Յունիս 1964, երեկոյեան, Պլըգտանեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ այս խիստ չահեկան հանդէսը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան։

Պետական քայլերգով բացումէն ետք, սկսան փոքրիկներու կողմէ զանազան ելոյթներ,— արտասանութիւն, երգ, պար, ռիթմիք շարժումներ, տրամախօսութիւն եւն.։ Յատկանշական էր Բարձր Զրամբարին նուիրուած արաբերէն հաւաքական ասմունքը։

Տնօրէն Պր. Տ. Պապիկեան խօսեցաւ կատարուած աշխատանքներուն մասին՝ գովելով վարչուհի Օր. Դերենկուհի Սիսակեանի նուիրումը։ Դաշնակի վրայ՝ հանդէսին փայլ կուտար Տիկ. Շամիրամ Դարմանեանի նուագը։

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 9,45ին։

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎՐԺ.Ի ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 21 Յունիս 1964, կ. ետք ժամը 7ին տեղի ունեցաւ այս հանդէսը՝ Պլըգտանեան սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Առաջն. Փոխանորդ Տ. Սահակ Ա. Քհն. Շաքարեանի։ Ներկայ էին ազգ. իշխանութեան անդամներ, ծնողներ և ազգայիններ, ինչպէս նաև Կրթական Շրջանի ներկայացուցիչը։

Պետական քայլերգէն ետք (Տիկին Շամիրամ Դարմանեան՝ դաշնակի վրայ), վրժ.ի երգչախումբը երգեց արաբական և հայկական երգեր, ղեկավարութեամբ երաժշ. ուսուցիչ Մօ. Եդ. Յակոբեանի։

Արտասանութիւն՝ Օր. Սոնա Միրզայեանէ (Գ. Սարեանէն), Ներսէս Զարըճեանէ (անգլերէն), Մհեր Սիմիթեանէ (արաբերէն), ֆրանսերէն տրամախօսութիւն Սեդա Գրալեանէ և Ճ. Պօյաճեանէ։

Պր. Ա. Արխեանէ՝ արաբերէն ուղերձ մը։ Տեղեկագիր՝ տնօրէն Պր. Տ. Պապիկեանէ։ (վրժ.ին պիւտճէն՝ 10600 ե. ոսկի է։) Վարժարանը 4400 ոսկի բաց ունի։

Քսանմէկու չրջանաւարտներ ստացան իրենց վկայականները։ Տեղի ունեցաւ առատ մրցանակաբաշխութիւն։

Հայերէն ուղերձ մը կարդաց Արեգ Պետրոսեան, արաբերէն՝ Օր. Ալիս Միրզայեան։ Փակման խօսքն ու պահպանիչը արտասանեց Տէր Հայրը։

ԳԾԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Նուպարեան վրժ.ի գծագրութեան ցուցահանդէսը բացուեցաւ Ուրբաթ, 19 Յունիս և տեւեց մինչև Կիրակի։ Վրժ. գծագրութեան ուսուցչուհի Տիկ. Այծեմնիկ Պոյաճեանի ջանքերուն չնորհիւ՝ որոշ նուաճումներ ըրած էին աշակերտները։ Կային աշխատանքներ, գունաւոր նկարներ՝ բնական տեսարաններու, եգիպտական պատկերներու, տօնական ցոյցերու, եւն.։

Այս ցուցահանդէսը մեծապէս գնահատուեցաւ այցելողներէն։

ԻՄ ԱՆՆՄԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՍ

—Ա. Տատրեանի մահուան 8 րդ տարելիցին առթիւ—

Առանց չափազանցելու և առանց եղծելու բառերուն իմաստը՝ կ'ըսեմ — Աննմա՛ն, լուսահոգի և հայրենաշունչ Արշամ։

Ահա՛ մեծ բառեր, սակայն ընթերցողը թող չզարմանայ այս հիացմունքի պոռթկումէն։ Ինծի համար կարելի չէ մի քանի խօսք չգրել իր մահուան տարելիցներուն առթիւ։ Ի՛նչ լաւ է հեռանալ երբեմն տաղտուկէն և առօրեայէն։

1944ին երբ Գահիրէ կը գտնուէի, Գեղարուեստասիրացի սրահին մէջ Սահակ Պալըգճեանէ խնդրեցի որ զիս ներկայացնէ Գ.եանի։ «Ներկաներուն մէջ չի գտնուիր, եթէ կ'ուզես Արշամ Տատրեանին ներկայացնեմ,» ըսաւ։ Գացինք Սարեան հաստատութիւն գրուցելու գրական և այլ հարցերու շուրջ։ Հասարակ զրուցող չէր։ Առաջին հանդիպումէն իսկ դիւթեց, տիրեց և գահակալեց հոգիիս վրայ իր արեւահամ նեկտարով։ Հետագային կեանքիս զարմանահրաշ պարգևներէն մին եղաւ Արշամի մտերմութիւնը ինծի համար որ, աւա՛ղ չատ կարճ տևեց, զի իր տաղանդին լիալիր հասունութեան մէջ չիջեցաւ 1956 Յունիս 19ին՝ երիտասարդ տարիքի մէջ։

Աստուծոյ շնորհներուն համագումարը ունէր. ո՞ր մէկ արժանիքին մասին գրել։ Իր առաջին յատկանիշն էր համեստութիւնը. բ. յատկանիշը՝ ընդհ. զարգացումը և գ.ը՝ բարութիւնը։ Ազնուա ան հոգի ունէր և անբիծ նկարագիր։ Իր մէջ ամէն ինչ ուժ էր և ժայթքում։ Տոգորուած խոր հայրենասիրութեամբ, յարատև որոնող և հետազօտող էր ճշմարտութեան, ամէ՛ն հարցի մէջ։ Անբաժանելի ամբողջութիւն մըն էր, կատարելութիւն մը, իրաւ հայ մարդ մը։

«Ջահակիր»ի խումբը կը յարգէր և կ'ընդունէր Արշամի գրական, իմացական և հոգեկան կարողութեանց գերազանցութիւնը։

Օր մը հարցուց ինծի. «Ի՞նչ կը խորհիս իմ մասիս»։ Ըսի, «Բանաստեղծ ես. հայ և ֆրանսական գրականութեան խորահմուտ»։ Մտերիս աւելցուցի նաեւ՝ հոգեբան և այլ առաքինի։ Խորհրդաւոր ժպիտով յարեց. «Գրականութեան չափ կը չահագրգռուիմ գիտութեամբ ալ. գիտե՞ս, ես գիտուն եմ»։ Յայտնութիւն մըն էր այս խօսքը և անմիջապէս չկրցայ ըմբռնել։ Ինքն իր մասին ճիշդ և արդար կ'ըսէր, զի ամէն բան գիտունի նման կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը հետազօտէր, կը վերլուծէր և կը լուծէր...։ Իր հեղինակաւոր խօսքը կշիռ ունէր և իր մտքի ու հոգիի գեղեցկութիւնները, այս մոլորակին վրայ եկող-անցնողներէն չատ քիչեր ունեցած են։ Յարգանքն ու պատիւը արժանիքին ու արժանաւորին բաժինն են և ամէն մշակ արժանի է իր հունձքին։

Ո՛վ դիւթական և պայծառացեալ հայ մարդ, մեր հոգիներուն մէջ նուիրական անկիւն մը ունիս դուն՝ մի՛շտ։

Աղեքսանդրիա ՄԿՐՏԻՉ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՏԵՐ

Ինքնութեան եւ ընտանեկան քարտերու դիմում կատարելու վերջին պայմանաժամն է 30 Յունիս: Քարտ չունեցողները ծանր տուգանքի պիտի ենթարկուին:

ԿԻՊՐՈՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կիպրոսի կառավարութեան հրահանգով կազմուած է Հայկական Հարցեր ու Վարչութիւնը, որ պիտի զբաղի Կիպրահայ համայնքին խնդիրներով եւ պիտի ներկայացնէ զանոնք կառավարութեան:

Վաւերացուած վարչութեան անդամներն են՝ Ա. Ուզունեան, Ա. Աշճեան, Ս. Տէօվլէթեան, Մ. Պեստըլեան, Է. Թոփիկեան, Ա. Պէրպէրեան. Պ. Գէորգեան. Յ. Շէօհմէրեան, Զ. Տէր Ներսէսեան։

Կազմուած է նաեւ Պահանջքներու Յանձնախումբ մը, որ պիտի զբաղի հայոց կրած վնասներուն ցուցակագրումով:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

"ՄՈՒՍԱ ՏԱՂ" ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Ֆրանց Վերֆէլի «ՄՈՒՍԱ ՏԱՂԻ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՕՐԵՐԸ» վերջապէս չարժանկարի կը վերածուի Մեթրօ Կոլտուին Մէյէրի կողմէ։ Շարժանկարի պատրաստութեան պիտի ձեռնարկուի Յունուար 1965ին։

Հերոս Բագրատեանի դերը պիտի խաղայ Օմար Շէրիֆ։ Ան արդէն իսկ ստորագրած է համաձայնութիւն մը Մեթրոյի հետ։

«Վստահ եմ որ լաւ Բագրատ մը պիտի մարմնաւորեմ», յայտնեց Օմար Շէրիֆ (Բուն անունով՝ Միչէլ Շալհուպ, ծագումով՝ լիբանանցի)։

Ասիկա երկրորդ անգամն է որ յայտնի եգիպտացի դերասանը կը խաղայ հայու մը դերը։

Ինչպէս ծանօթ է, ասկէ առաջ մարմնաւորեց Հայոց Թագաւորի դերը «Հռոմէական Կայսրութեան Անկումը» ժապաւէնի մէջ, ուր դեր ունէր նաև Սոֆիա Լորէն։

Օմար Շէրիֆ կարդացած է Վերֆէլի գործը, բայց տակաւին չէ տեսած Մեթրոյի կողմէ պատրաստուած սենարիօն։

Թուրքերը գործի լծուած են նորէն և կը փորձեն ամէն ազդեցութիւն ի գործ դնել Մեթրօ Կոլտուինի վրայ, որպէսզի չարժանկարը չպատրաստուի։

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայրենադարձի պատրաստութիւններուն մասին խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետեւեալ օրերուն և հետեւեալ վայրերու մէջ, երեկոյեան ժամը 8.30ին.—

Ամէն Երկուշաբթի՝ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ։

Ամէն Չորեքշաբթի՝ Կոկանեան սրահին մէջ (Հելիոպոլիս)։

Ամէն Ուրբաթ՝ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ։

Ներգ ղթող հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՔՍԱՆ ՎԿԱՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Պէյրութի մէջ՝ անոնց նուիրուած հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Շաբաթ, 20 Յունիս 1964, Սին-է Ռիվիերայի մէջ, հովանաւորութեամբ Լիբանանի Շրջանի Վարիչ Մարմին։ Կ'ատենապետէր ընկ. Ժիրայր Նաիրի։ Խօսած է ընկ. Բենիամին Ժամկոչեան։ Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են՝ «Ասօ» Երգչախումբը, Սունդուկեան Թատերախումբը (ղեկ. Կ. Գնդունի), ՀՄՄի ֆանֆարը, ասմունքողներ Թ. Սպիտանեան, Վ. Զարըքեան և այլ արուեստագէտներ։

* * *

Թրիփոլիի մէջ Քսան անմահներու նուիրուած հանդէսը տեղի ունեցած է Կիրակի, 21 Յունիս 1964, Հ.Մ.Մ.ի «Կայծ» ակումբին մէջ, նախագահութեամբ ընկ. Թ. Զափարեանի։ Խօսած են ընկ.ներ Գ. Մալոյեան և Մ. Ուրարտու։

* * *

Զահլէի մէջ՝ Հնչակեան Քսան Կախաղաններու յիշատակի հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Կիրակի, 21 Յունիս 1964ին, Իսգպաշեան Սրահին մէջ, Նախագահութեամբ Տ. Մաշթոց Ա. Քհյ. Ոսկերիչեանի։ Խօսած են ընկերներ Մանուէլ Ադամեան և Գէորգ Տարօնի։

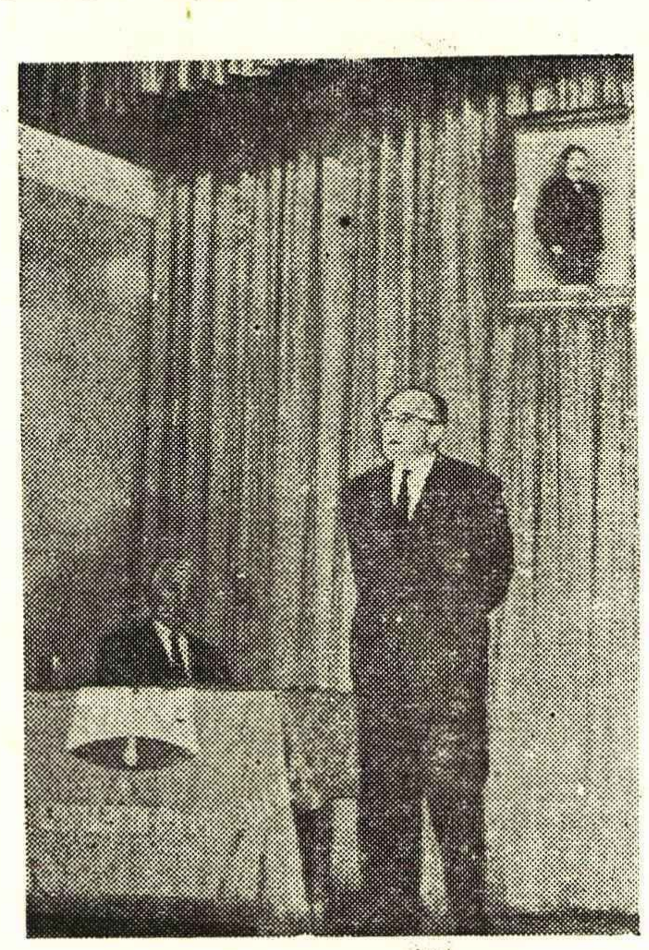
ՔՍԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Շար. Ա. էջէն

Թուրք դատարանը, ինչպէս Թուրք ամբողջ պատմագրութիւնը, խար դախ է, միշտ։ «Ազատ Հայաստան»ի գաղափարը հեռաւոր նըպատակ էր մեր Յեղափոխութեան համար։ Մեր ուզածը՝ կեանքի, ինչքի ապահովութիւն և կրօնի, խօսքի ազատութիւն էր միայն։ Հնչակեան կուսակցութիւնը կը հետապնդէր՝ մեզի հետ՝ Թուրք, չէրքէզ, լազ, Թիւրքմէն և քիւրտ տարրերուն ալ ազատութիւնը՝ օսման. ընդհ. անունին տակ։ Բայց Թուրքերը եղան ճիւաղ։ Իթթիհատի վարիչները կրօնափոխ եղած նախկին հրեաներ էին։

Եզրակացնելով որ գաղափարը չպարտուեցաւ և ներկայ Հայաստանը մեր Թափած արեան պտուղն է, բանախօսը յաղթանակի հաւատքով փակեց իր խօսքերը։

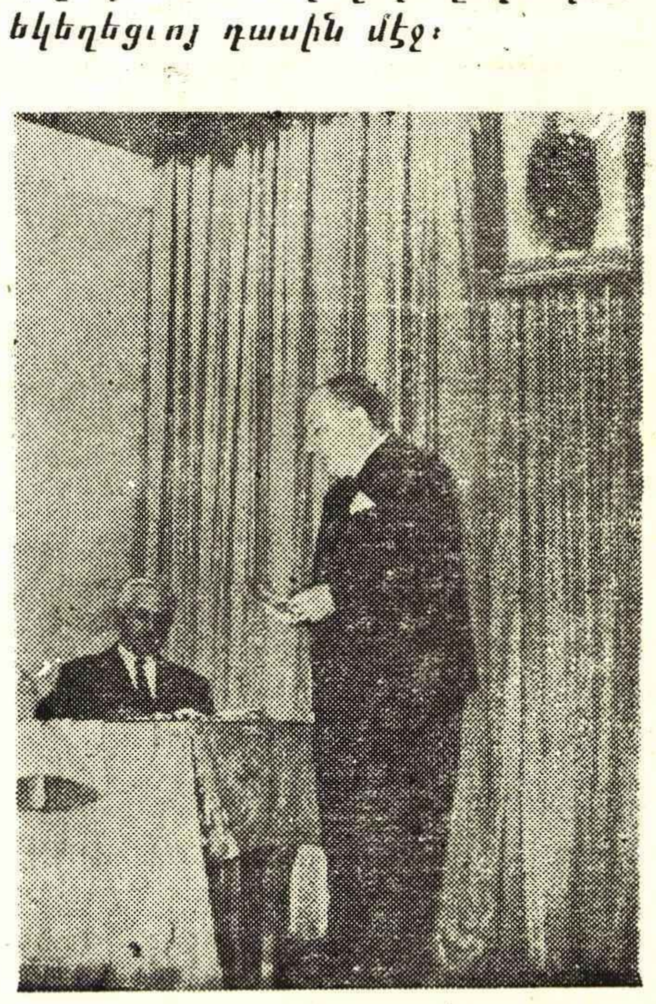
Նախագահ ընկեր Խ. Իսկէնեան փակեց հանդէսը՝ շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին։

Ընկեր Հայկ Ժամկոչեան

Կիրակի, 21 Յունիս 1964 Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս. Պատարագի, տեղի ունեցաւ Քսան Կախաղաններու համար ազգային Հոգեհանգիստ, նախագահութեամբ Առաջն. փոխանորդ Տ. Սահակ Ա. Քհնյ. Շաքարեանի, մասնակցութեամբ Տ. Յուսիկ Քհնյ. Նշանեանի և դըպրաց դասուն։ Երգեցողութիւնները կատարուեցան «Շնորհալի» Երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Մօ. Եդուարդ Յակոբեանի։ Քարոզեց Տէր Շաքարեան։

Հոգեհանգիստէն ետք՝ բազմաթիւ հայրենակիցներ եկան անձնապէս ալ սեղմելու ձեռքը Հնչակեան աւագ ղեկավարներու՝ եկեղեցւոյ դասին մէջ։

Ընկեր Սարգիս Պալաեան

Էսօրէն սկսեալ, քառասունէ աւելի ընկեր-ընկերուհիներ, Քսան Անմահներու յիշատակին ճաշասեղանի մը շուրջ բոլորուեցան։ Բաժակներ պարպուեցան մեծ նահատակներուն ու անոնց գաղափարին կենացը։

Ն. Մ.

ՃՇԴՈՒՄ

Օսմանեան բանակի նախկին սպայ, գրական բանակի նախկին թարգման եւ «Անգլեւհայ Բառարան»ներու հեղինակ Պր. Մեսրոպ Գույումճեան դիտել կուտայ մեզի, որ Պոլսոյ մէջ 1915ին կախուող թուրքերուն մէջ չկար Տամաս Ֆերիտ փաշան (որ սպանուած եղած է), այլ Տամաս Սալեհ փաշա (տես Տոքթ. Եդ. Ճիզմէճեանի յօդուածը, «Ջահակիր» թիւ 32, գ. էջ, վերջին սիւնակ):

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ուսուցիչին հետ ժամադրուելու համար՝ հեռաձայնել ՋԱՀԱԿԻՐի Վարչութեան, Թիւ 915013, ամէն օր, կ. ե. ժամը 4էն 7,30։

ԶՈՅԳ ՄԸ ՔԵՐԹՈՒԱԾ ԱՐՇԱՄ ՏԱՏՐԵԱՆԷՆ

ՏԵ՛Ս, ՆՈՐԷՆ ՏԵ՛Ս...

Տե՛ս, նորէն տե՛ս մատներուս ունելիին մէջ դողդոջ,
Ինչպէս կայծիկ մը կրակ՝ հարստութիւնն իմ ամբողջ,
Ու աչքիս մէջ արցունքիս ճիւղը բողբոջ առ բողբոջ...

Խոնջէնքն անձիս հայելոյն մէջ ջահի պէս է վառուած...

Անզգած ջուրով ողողուն, ծրփուն մայթի մը վրան
Գիշերուան պէս առուի՝ մութ ու խորունկ եմ հիմա.—
Մինչ որոտման ու հովին ձայնն իմ մէջէս ինձ կուգայ...

Անօթութիւնն ինծմէ ներս գերեզմանի պէս է բաց...

Տանի՛մ, տանի՛մ ու դրնե՛մ մուրացկանի մը ափին
Գանձն իմ փոքրիկ այս վերջին ինչպէս համբոյր մ'անձկագին,
Ըլլամ մինա՛կ, իմ գիւղիս հարստութեան մէջ ներքին...

Տեղատարափ մը լոյսի՝ ծառերուն մէջ իմ սիրտիս...

Բերե՛մ զրկած, Աստուա՛ծ իմ, բե՛րքը ամբողջ իմ հոգւոյն,
Պրնակներով ոսկեզօծ լի ափսէի մը հանգոյն,
Ու ես հովի՛ պէս երթա՛մ խաղաղութեան դաշտերուն...

... Ընդունի՛մ քե՛զ՝ անընդհատ վիհերուն մէջ ինքզինքիս...

1931

* * *

ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ո՛ղջ իմ մէջն ես գիշերի՛դ խաւարներուն ու մահուան,
Ո՛վ ժողովուրդ՝ որ ես դեռ, կուշտին վրայ մարդկութեան
Նիզակներով թունաւոր՝ բացուած վէրքի մը նման...

Ի լուր ո՞ր մեծ հրէշին կանչին՝ ծուէն առ ծուէն,
Կը փախչիս մի՛շտ, իմ ներքի՛ն կարկառումիս առջեւէն,
Թռիչքն որուն դո՛ւն ես լոկ դրած յիս իբր ապաւէն...

Մինչ առանձի՛ն, մինչ խռո՛վ ու մինչ քեզմով անձկագին,
Ես կը քալեմ լռութեան մէջէն ճամբուն ահագին,
Քու արիւնովդ ողողուած քու փրկութեան տեսիլքին,

Հեռուներէ՛ն, մօտերէ՛ն նման ծագող աստղերու,
Նո՛յն չափին մէջ տրոփին եւ նո՛յն չափին սէրերու,
Կը զգամ քայլերն ես ուրի՛շ եղբայրակից սիրտերու...

Ու կը յորդի՛, կը յորդի՛ ինքն իր մէջ սի՛րտն իմ ամբողջ...

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐՇԱՄ ՏԱՏՐԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 8ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Յունիս 19ին ութերորդ տարելիցն է այս արժէքաւոր մտաւորականին մահուան ու մենք տխրութեամբ կը համակուինք յիշելով ատիկա:

Արշամ ծնած էր Ամասիա քաղաքը՝ 1909ին, Կեսարացի հօրմէ և Ամասիացի մօրմէ (Մօղեան ընտանիքէն): Կորսնցնելով իր հայրը Մեծ Եղեռնին, մօրը և Հրանդ եղբօրը հետ եկած էր Փարիզ, 1923ին մտած Գալուստեան Ազգ. վրժ.:

Փայլուն աշակերտ էր Արշամ՝ ամէն բանի մէջ: Առաջիններէն՝ ուսման մէջ. եւ ախոյեան աթլեթիք խաղերու... Նաև խիստ աչքառու՝ իր բարութեամբ և ընկերսիրութեամբ:

Գալուստեանը աւարտած էր 1926ին: Բայց անկէ առաջ, Արամ և Յակոբ Արամեաններու, Սիմոն և Սերոբէ Գույումճեաններու, Արտաշէս և Վարդգէս Գարտաշեաններու և ուրիշներու հետ, Նոյն վարժարանի շրջափակին մէջ, հիմը դրած էր «Արածանի» մարզական միութեան, որուն անդամները յայտնի եղան իրենց մարդկայնական դաստիարակութեամբ և առողջ ոգիով: Տարի մը ֆրանսական վարժարան յաճախելէ ետք, Արշամ իբրև Ֆերմանեան ազգային սան, զրկուեցաւ Վալալր (Ֆրանսա)՝ գիւղատնտեսութիւն ուսանելու: Ատեն մը այնտեղ պաշտօն ալ վերցնելէ ետք՝ 1929ին Վալալրէն անցաւ Կրինեոն և հոն կատարելագործեց իր մասնագիտութիւնը, միևնոյն ատեն զարգանալով իր սիրած գրականութեան, պատմութեան և փիլիսոփայութեան մէջ, մտերմանալով Փօլ Գլօտէլի նման բանաստեղծներու հետ:

1932ին եկաւ Փարիզ: Ատեն մը մնալէ ետք այստեղ՝ վերադարձաւ Ֆրանսա և 1934ին հոն ամուսնացաւ Եղիայեան ազգային սան Օր. Իսկուհի Փօճանեանի հետ: Ունեցաւ հինգ զաւակներ: (Տիկին Տատրեան այժմ տնօրէնուհին է Գալուստեան վրժ.ի): 1937ին ընտանեօք վերադարձաւ Փարիզ և գործեց ագարակներու մէջ իբրև հողագէտ-գիւղատնտես: 1945ին կոչուեցաւ Գալուստեանի փոխ-տնօրէնի պաշտօնին: Հալածուեցաւ տնօրէնէն և իր գործակիցներէն: 1947ին անցաւ Փարիզի Ֆրանսական Լիսէն, ուր պաշտօնավարեց ութը տարի, կրթելով օտար տղաք ու տառապելով որ չի կրնար հայ տղոց ալ օգտակար ըլլալ: Կուտար նաև հայերէնի մասնաւոր դասեր:

1948ին միացաւ այս տողերը գրողին (ընկերներ էինք 1932էն ի վեր), երբ հիմնուեցաւ «Ջահակիր» թերթը: Արշամ արժանաւոր խմբագիր էր և գրեց կարեւոր յօդուածներ, պայքարեցաւ, մեզի հետ՝ 15 հոգիի կողմէ զինեալ յարձակումի առարկայ դառնալով, բայց չընկրկեցաւ՝ ի սէր բոլորիս համար նուիրական հայ հայրենիքին, Ս. Էջմիածնին, հայ խղճմտանքին և հայոց պատմութեան, ի սէր մեր հերոսներուն և նահատակներուն: Լիսէի տնօրէնութեան մօտ զինք իբրեւ համայնավար ուղղակի ամբաստանելն իսկ Արշամը ետ չընկրկեցուց իր առաքելութենէն: Գրեց ու բանախօսեց, բարոյապէս միշտ բարձր ու յաղթական մնալով:

Ինքնաշարժ մը զարկաւ իրեն անգամ մը: Վտիտ դարձաւ իր առողջութիւնը: Մոլութիւններ չունէր, բայց լեարդը յարձակում կրած էր անողոք քաղցկեղէն: Հիւանդացաւ, ամիսներ տառապեցաւ: Իր անձնուէր կինը և իր անձնազոհ եղբայրը, ապա ընկերներ, չկրցան ազատել զինք. Արշամ 1956 Յունիս 19ին մեռաւ Ակուզայի հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր Տոր էլ Շիֆայէն: Կատարուեցաւ ազգ. յուղարկաւորութիւն, դամբանականներ խօսեցան Տ. Մամբրէ Ս. Արքեպիսկոպոս Սիրունեան, Մեթր Նուպար Պէրպէրեան և Հայկ Ժամկոչեան. «Ջահակիր» բացառիկ մը հանեց իրեն նուիրուած: 70 էջ: Արձագանգեցին սփիւռքահայ թերթեր

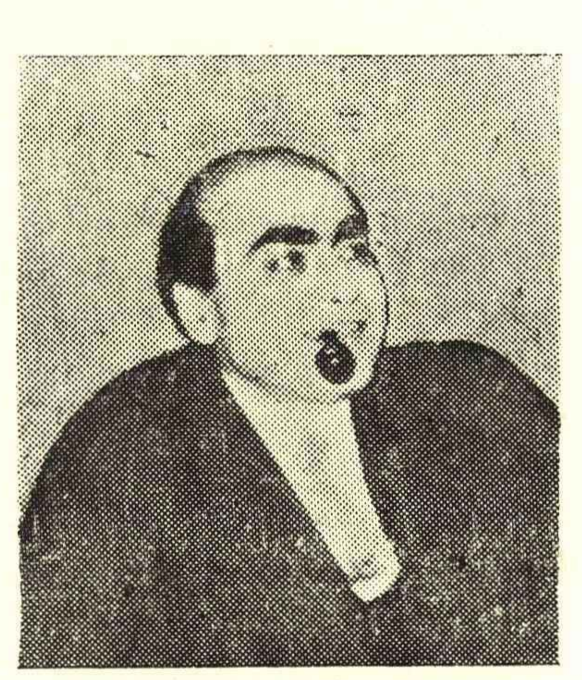
(Շար. տես. էջ 4)

ՄԵՐ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

ՆԿԱՐԻՉ ՀՐԱՆԴ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ Ա. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

1963ի Մայիսին կորսնցուցինք՝ համակ զգայնութիւն, վաւերական իմացականութիւն, նուրբ արուեստ և կամքի հսկայական ոյժ ներկայացնող այս մարդը, բառին իսկական և խորագոյն իմաստովը:

Ճանչցեր էի զինք՝ ընկերոջս, բանաստեղծ Արշամ Տատրեանի միջոցաւ, որուն մտերիմ բարեկամն էր: Ու կ'ունենայինք պատահական հանդիպումներ՝ մերթ ակումբը, մերթ նկարիչ Աշոտ Զօրեանի աշխատանոցին մէջ և մերթ ալ հանրային դալար (կամ ոչ) տանիք մը, որ աղմուկ չունենար և ըլլար քաղաքին մէջ, տան մը մօտ: Եւ ամէն մէկ հանդիպում, Հրանդին հետ, իսկական վայելք էր, որովհետև առաջին իսկ վայրկեանէն՝ խօսակցութիւնը կը թռչէր դէպի միջակէն շատ վեր, չըսելու համար գեղադէր նիւթերու:

Հրանդ, որդին՝ Հ.Բ.Ը.Միութեան հիմնադիրներէն Մկրտիչ Անդրանիկեանի, ծնած էր 1909ին, Գահիրէ: Իր նախնական ուսումը տեղւոյն վրայ առնելէ ետք՝ կը մեկնէր Ֆրանսա և 1926ին, Պերք-սիւր-Մերի մէջ կը սորվէր գծագրութեան արուեստը: Ունէր բնատուր ձիրք, և անոր առաջին արգասիքը կ'ըլլար մետալի մը բոտացումը՝ նոյն քաղաքին մէջ: 1933ին իր մէկ գծագրանկարը կ'ընդունուէր Ֆրանսացի Արուեստագէտներու Ցուցահանդէսէն՝ հաստատելով իր մէջ տաղանդին վաւերականութիւնը:

Լինոլեոմի վրայ գծուած նկարներով՝ ան 1945ին մասնակցեցաւ Գահիրէի մէջ կայացած Եգիպտոսի Հայ Նկարիչներու մեծ ցուցահանդէսին և ուշադրութիւն գրաւեց: 1949ին, իր Տիգրան եղբօր A.d.a.m. հաստատութեան մէջ տուաւ իր անձնական ցուցահանդէսը (Սոլիման Փաշա փողոց)՝ հանրութեան մատուցանելով գծանկարներ, ջրանկարներ և թուղթի կտրուածքներով պատրաստուած որմանկարներ՝ մանուկներու համար, ապա՝ «Հազար ու մէկ գիշերներ»էն տեսարաններ, ինչպէս «Ապու Քասէմին մուճակները» և «Ընդերքի վաճառական»ը, որոնք տարի մը ետք ցուցադրուեցան Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս (Ամիթիէ Ֆրանսեզ):

«Հայ Նկարիչներ և քանդակագործներ» պատմական մեծ աշխատասիրութեան մէջ (Ֆրանսերէն), արուեստագէտ Օննիկ Աւետիսեան կը գրէ. «Հրանդ Անդրանիկեան ունի ժպտամտութեան (հիւմոր) չեշտուած զգացողութիւն: Ան կրցած է մանուկին հոգեբանութիւնը ներկայացնել անթերի միջոցներով: Այս սեռին մէջ իր յաջողութիւնը կը պարտի նիւթին յստակ ու պարզ յղացումին, իր մէջ, ինչ որ ինք կ'արտայայտէ տեքորաթիֆ արուեստով մը, և տարածուն՝ զուարթ գոյներու միջոցաւ:»

1957էն մինչև իր մահը՝ ան «Հարուն» ստորագրութեամբ, զմայլելի նկարազարդումներով կ'օժտէր «Սամիր» մանկական գունաւոր շաբաթաթերթը, որ իր տեսակին մէջ առաջինն էր արաբական աշխարհէն ներս:

Ան շատ մօտ էր և մէջն էր նաև հայ կեանքին, մտաւորական և գեղարուեստական: Գրեթէ բոլոր ձեռնարկներուն ներկայ կ'ըլլար՝ հակառակ իր վտիտ առողջութեան և տեղափոխուելու դժուարութեան: Ու կը մասնակցէր ալ անոնց՝ դասախօսութիւններով, ելոյթներով, վիճաբանութեանց ժամանակ խօսք առնելով: Հասարակութիւնը զինք կը լսէր հաճոյքով, իսկ մտաւորականութիւնը՝ իսկական վայելքով, որովհետև Հրանդ Անդրանիկեանի մտաւոր պաշարը կ'ընդգրկէր արուեստի և մտածման բոլոր մարզերը:

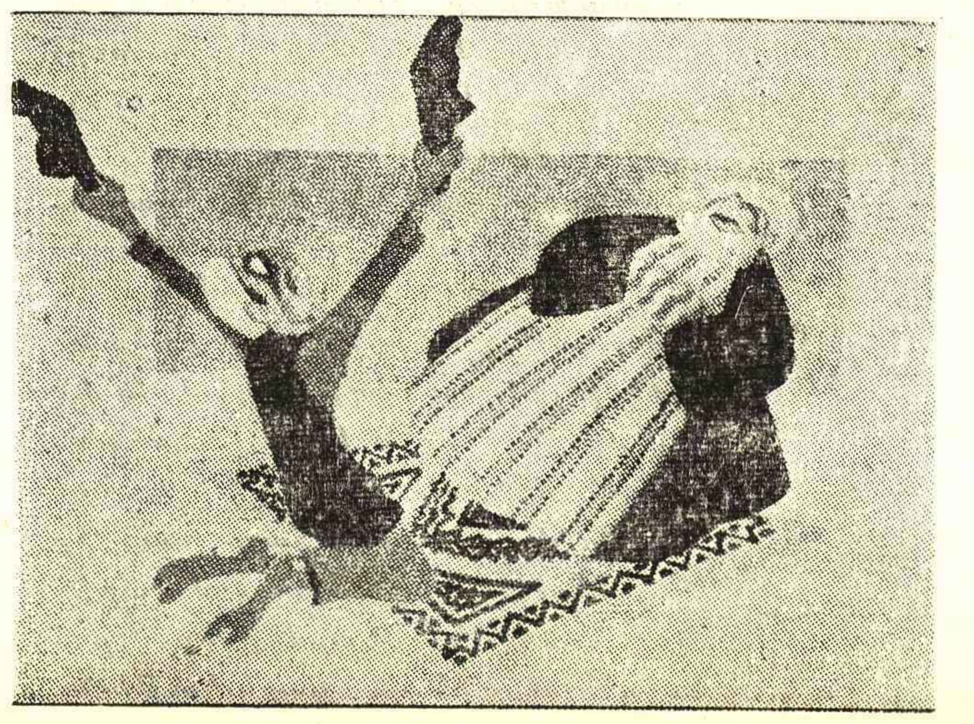
Իբրեւ քաղաքացի՝ ունէր իր սկզբունքները, սեփական և առողջ, միշտ ի նպաստ մարդկային ու ազգային նուիրականութիւններու պաշտպանութեան: Ինչպէս իր արուեստին մէջ, նոյնպէս և կեանքի, ան լաւատես էր առ հասարակ և մարդուն մէջ մարդը սիրելի ու շահագրգռական դարձնող արժէքները աւելի շուտ և աւելի շատ կը տեսնէր՝ քան ժխտական կողմերը, յոռի գիծերը: Ան կը սիրէր մարդիկը: «Կը ստեղծեմ, կեանք կուտամ անոնց իմ վրձինով, անոնց կեանքը կ'ապրիմ ես, կը զուարճանամ, կը վերանորոգուիմ ինքս» կ'ըսէր ան:

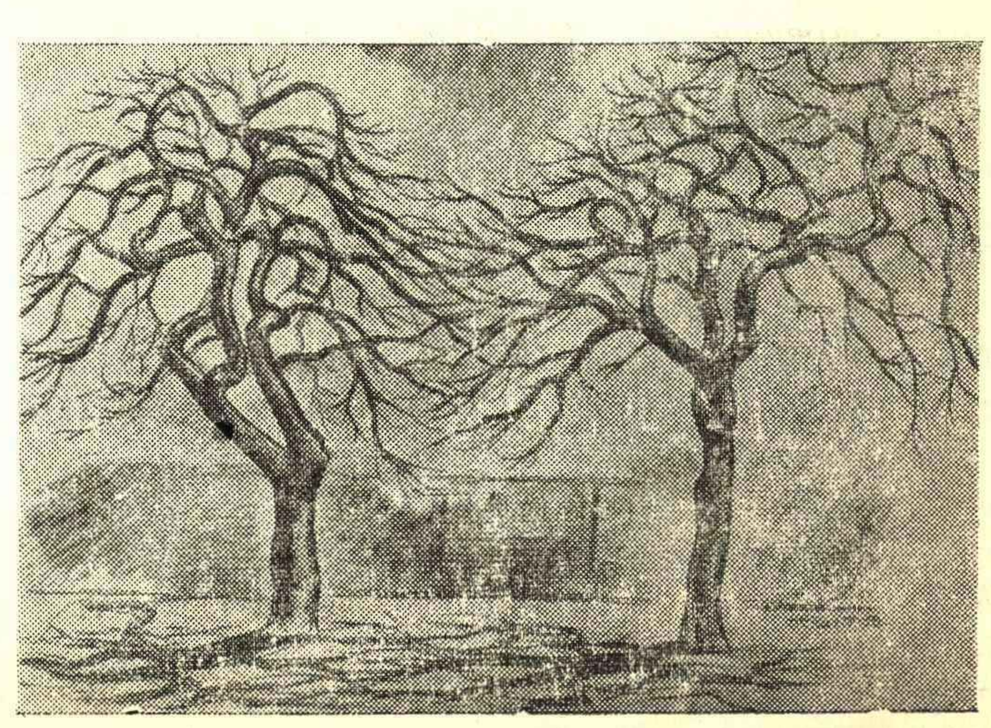
Քննադատ մը կար իր մէջ, մեծ մասամբ անսայթաք, հակառակ իր ենթակայական չեշտուած տեսակէտներուն: Արշամ Տատրեան, որ մտածումի աշխարհին ամենէն խոր անկիւնները թափանցել սիրող մտաւորական մըն էր, իր պահակը գոհացնող մարդը գտած էր Հրանդին մէջ, կարծէք: Պատահած է, մէկէ աւելի անգամներ, որ ամբողջ երկու ժամ ես ունկնդիր մնամ այս երկու տարօրինակ տիպարներու մտաւորական փոխանակութեանց՝ առանց բառ մը իսկ արտասանելու: Անդրանիկեան իր ընթերցումները կը կատարէր ֆրանսերէնով և այդ պատճառով ալ, նոյնիսկ իր հրապարակային վերլուծումներուն ընթացքին, ֆրանսերէն բառեր շատ կը գործածէր, անոնց հայերէնները փընտռելով անմիջապէս. և մանուկի մը պէս կը հրճուէր, երբ իրեն օգնութեան կը հասնէինք՝ համապատասխան հայերէն ասութիւնը յիշեցնելով իրեն: Ասիկա ցոյց կուտար իր սէրը՝ նաև հանդէպ հայ լեզուին:

Իր քննադատութիւններուն մէջ եւս ներկայ էր հիւմուրը (որ ո՛չ հեգնանքն է և ո՛չ ալ ծաղրը, այլ ժպտամտութիւն): Անկէ ամենէն սուրն իսկ օժտուած էր տեսակ մը առատ բարութեամբ, մարդկայնութեամբ, որ կը շոյէ և կը կառուցանէ, ու երբեք չի՛ քանդեր: Հրանդ Անդրանիկեան, ի հեճուկս ընկերաբաններու տեսութեան և մարմնով անիրաւուած իր ճակատագրակիցներու բնական վիճակին, ստորադասութեան ո՛չ մէկ բարդոյթ ունէր, և ո՛չ ալ անխուսափելիօրէն անոնց հետեւող ժխտական, աննպաստ դիրքաւորում մը՝ հանդէպ աշխարհին և մարդոց: Կը պաշտէր բնութիւնը և — կը կրկնեմ — կը սիրէր մարդիկը:

Յետ մահու հրատարակութիւն մըն է «Նոթեր և Գաղափարներ»

(Շար. տես էջ 5)

ԵՐԿՈՒ ՆՄՈՅՇ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԷՆ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սովորութիւն դարձեր է ամէն տարի մեր ազգային մեծագոյն զոհաբերութեան սգատօնը կատարել «Ազգասիրական» ճառերով, պոռթկումներով և հակառակորդին դէմ լուտանքի տարափներ տեղալով։ Եթէ կը կարծենք մեր պարտքը այսպէսով կատարած ըլլալ բիւրաւոր նահատակներուն հանդէպ, շատ կը սխալինք կամ մենք մեզ կը խաբենք։

Այդ տօները այն ատեն արժէք և արդիւնք կրնան ունենալ, երբ մենք ներկայանանք՝ մեր նահատակներուն հոգիներուն առջև՝ ամէն տարի ա՛լ աւելի կազմակերպուած, ա՛լ աւելի և իրապէս իրարու զօդուած, հետեւաբար զօրացած, քաղաքականապէս ալ աւելի հասունցած, վերակերտուած ազգային նկարագրով և իրատես հայեցակէտներով, ապա՝ հաւաքականութեան շահուն համար անհատա՛կան եսերը և շահերը անտեսելու կատարելութեան հասած մարդկային մակարդակով մը։ Այն ատեն միայն իրաւունք կ՚ունենանք մեր նահատակները ոգեկոչելու և անոնց վրայ խունկ և մոմ ծխելու, իրական ազգասէրի և իր պարտականութեանը գիտակից ու զոհաբերող հայու հոգեկան անդորրութիւնը և մխիթարութիւնը վայելելու։

Պէտք է ամէն տարի քննական ողջամիտ բովէ անցընենք անցեալի արիւնալի դասերը և ապացուցանենք՝ որ մենք կրցա՞ծ ենք օգտուիլ անոնցմէ և սրբագրել մեզ ապագայի վերականգնումին համար, որ մեր վիզին պարտք մնացած է այսքան տարիներէ ի վեր։

Մասնաւորելով մեր մտադրութիւնը քսան տարաբախտ կախաղաններու նահատակներուն, մենք կ՚ուզենք մատնանշել այդ ողբերգութեան մեզի տուած կարեւոր դասերը։

Այդ քսան ազգանուէր հերոսները ապացոյցներ են քաղաքական հասունութեան մը և իրատեսութեան մը, որ այնքան ծափահարելի է մեր իրականութեան մէջ. անոնք կրցեր էին հասկնալ՝ որ իրենց ցեղին գոյութեան սպառնացող մեծ և անխուսափելի վտանգը կուգար ոչ թէ մեզի հետ դարերլաւ գրացնութիւն ընող ժողովուրդէ մը, այլ անոր ղեկավարութիւնը վերցուցած արկածախնդիր և խառնարիւն տարրերէ կազմուած արիւնարբու վոհմակէ մը միայն, որ ոչ միայն հայ ժողովուրդին այլ եւ իր դարաւոր մեծածաւալ հայրենիքին և ժողովուրդին կործանումին պատճառ կը դառնար այնքան թեթեւամտօրէն։

Ահա այս իրատես և հասուն դատողութեան հետեւելով է որ նահատակ խմբակցութիւնը կը ծրագրէր ոչնչացումը այդ հայակեր և թրքակեր վոհմակին, որ մեծ փրկութիւն և բարիք մը պիտի ըլլար երկու ժողովուրդներուն ալ։ Այո՛, պայքարը պէտք էր, ոչ թէ այս խաղաղասէր և իրերասէր ժողովուրդներուն միջև, այլ խելակորոյս և կատաղի վարիչներուն դէմ միայն։ Ամենէն իմաստուն վարիչները և ղեկավարները անոնք են, որ քաղաքական ատելութիւն չեն սերմաներ ժողովուրդներուն միջև, ո՛չ ալ ժողովուրդի մը տարբեր խաւերուն մէջ. և պարապ արիւնահեղութիւններ կը խնայեն աշխարհին։

Այո՛, այս քսան զոհերուն ծրագիրն էր Իթթիհատի վոհմա՛կին, երկիրը և իր ամէն ժողովուրդները կործանումի առաջնորդող խառնածին (ծագումով հրեայ) մարդոց մաքրագործումը։ Բայց հայութեան սև ճակատագիրը միջամտեց, հայկական ազգակործան դաւաճանութիւնը նորէն գործունէութեան անցաւ, քանդեց այս ազգափրկիչ և մարդափրկիչ մեծ ձեռնարկը, և պատճառ դարձաւ ոչ թէ այս քսան հերոսներուն դաժան մահուան, այլ և հայ ու նոյնիսկ օսմ. ցեղերու ահաւոր ողջակիզումին և տառապանքներուն։ Ասոնց հետեւանքները դեռ մինչև հիմա չեն անհետացած։ Եւ վերապրող հայութեան ուսին մեծ պարտք մը ձգած են, այն է արեւմտեան Հայաստանի վերականգնումը։

Արդ, հարց տանք մենք մեզի. մեր ցեղին մէջ բնաջնջա՞ծ ենք արմենախտային պառակտիչ և դաւաճան մտայնութիւնը և գլխային ոգին, որ դարերէ ի վեր մեզի այնքան փլուզումներու և անօգուտ անհեղ զոհաբերութիւններու պատճառ դարձած է. կրցա՞ծ ենք քաղաքական հասունութեան և իրատեսութեան տիրանալ, մենք որ այնքան բարեմասնութիւններով օժտուած ենք. կրցա՞ծ ենք մեր ուժերը հաւաքել, միացնել և ազգակերտութեան նուիրական գործին նուիրուիլ այլեւս. եթէ այո՛, այն ատեն է որ մենք կրնանք առանց ամչնալու և առանց մեր գոյութեան մասին վախ ունենալու գոհունակ սրտով մեր նահատակներուն յիշատակը ոգեկոչել և ցնծացնել անոնց սպասող հոգիները։

Բարեբախտաբար աստուածային արդարութիւնը անխուսափելիօրէն օգնութեան կը հասնի մարդկային յաճախ վրիպած գործադրութիւններուն։ Հայակեր քաղաքականութեան տխրահռչակ ասպետները ամենքն ալ ինկան թաւալգլոր մին հայու մը գնդակով, ուրիշ մը հայու սուրով, մնացածները Մուսթաֆա Քէմալի հրամանով, Իզմիրի քարափին՝ կախաղաններու վրայ ճօճելով, իրենց հայ զոհերուն պէս։ Եւ ատիկա եղաւ վերջին վարագոյրը մարդակեր Իթթիհատի ջոլիրի դժոխային ասպարէզին։

Յարգա՜նք իրատես նահատակներուն։

ՏՈՔԹ. Շ. ՈՐԲՈՒՆԻ

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻՆ ՊԱՏՄԱԾԸ)

Գրեց Տ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՔՀ. Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Ջուր ուզեցի։ Շիշ մը ջուր և գաւաթ մը բերին, զոր օրհնեցի, խաչակնքեցին և բոլորը խմեցին անկէ։

Երբ արարողութիւնը լմնցաւ, սպայ մը գլխ առաւ և տարաւ քովի սենեա՛կը։

Ես կը կարծէի որ մահուան դատապարտուածները այդքան էին միայն, բայց տեսայ որ հոն ալ 10 հոգի կային։

Ամենէն առաջ աչքիս զարկաւ հին և լաւ ծանօթներէս Արամ Աչըքպաշեան։

Չէի կրնար հաւատալ աչքերուս և վարանած կեցած էի, երբ հրամայեցին հոս ալ պէտք եղածը կատարել։

Աչըքպաշ հարցուց միւս ընկերներուն ո՛ւր ըլլալու մասին. յետոյ խստիւ պատուիրեց որ իրենց մարմինները առանձին առանձին չթաղեմ, այլ բոլորը միասին մէկ փոսի մէջ։

Ես հազիւ կը լսէի ըսածները, այն աստիճան ուժաթափ եղած էի հոգեպէս և ֆիզիքապէս։

Երբ բոլոր արարողութիւնները վերջացան, ամէն մէկուն տուին թուղթ մը և մատիտ, իրենց կտակները գրելու համար։ Յետոյ բերին մահուան ճերմակ շապիկներ և մէկ-մէկ հատ բաժնեցին իւրաքանչիւրին։

Այդ միջոցին մահապարտներէն մէկը դառնալով դէպի սպան, պոռաց թուրքերէն.

— Ինչպէս որ գլխս մահուան դատապարտեցիր. անանկ ալ դուն հագցո՛ւր շապիկս և թեւերս դուն կապէ՛...

Սպան սարսափած ետ ետ գնաց, մինչ երիտասարդը յարեց.

— Ինչո՞ւ կը սարսափիս։

Այս խօսքին վրայ սպան դողահար մօտեցաւ, հագցուց շապիկը և կապեց ձեռքերը։

Շապին Գարահիսարցի Գառնիկ, որ մինչև այն ատեն լուռ կեցած էր, յանկարծ պոռաց թուրքերէն.

— Ո՛վ ոճրագործներ, եթէ ուզած երեսուն ոսկի կաշառքնիդ տուած ըլլայի, գլխս ազատ կ՚արձակէիք, չէ՞։

Յետոյ հանեց հաշուետետրը, սանտր մը, կարգ մը թուղթեր և ոսկի ժամացոյց-շղթայ մը, զոր ինծի յանձնեց։ Երեմիա Մանուկեան ալ ոսկեզօծ գեղեցիկ գրիչ մը տալով ինծի, յանձնարարեց կնոջը տալ իբրև յիշատակ։

Երբ շապիկները հագցուցին և ձեռքերը կապեցին, հրաման եղաւ որ դուրս տարուին։ Այդ միջոցին սպայ մը ձեռքէս առաւ աւանդները, ըսելով որ մահապարտներու պարագաներուն պիտի տայ զանոնք։

ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՌՋԵՒ

Քսան ընկերները տարին կեցուցին կախաղաններուն առջեւ։ Մէկ երկուքը կը դողային և կը դանդաչէին. բայց մեծ մասը անվեհեր կերպով կը դիմագրաւէին մահուան և կ՚արհամարհէին զայն։ Այն հոգեկան կորովը, որ ցոյց կուտային անոնք, կը վարակէր զիս ալ և կը տոկայի այդ տեսարանին։

Ոչ մէկ տրտունջ կամ դժգոհութիւն կը լսուէր անոնց բերնէն, որովհետև համոզուած զինուորներն էին ազատութեան բանակին։ Անոնց յիշատակը պէտք է ըլլայ անմեռ մեր նոր սերունդին համար, քալելու այդ մարտիրոսներու գծած արեան ուղիէն։

Այդ միջոցին Մեհմէտ Գոմանճեանին հանեց ծալլուած խոշոր թուղթ մը, համբուրեց, իր օգնականին յանձնեց, ան ալ իր կարգին համբուրելէ վերջ տուաւ ընդհ. դատախազին, որ կարդաց Սուլթանէն վաւերացուած մահավճիռը։ Այն վայրկեանին, երբ կը կարդացուէր թէ ի՞նչ յանցանքի համար դատապարտուած էին, բոլորը միասին պոռացին, յուզուած, բայց ուժեղ ձայնով մը.

— Կեցցէ՛ Հայաստան, կեցցէ՛ Հայաստան,

Մահավճիռին ընթերցումէն յետոյ Փարամազ դարձաւ իր ընկերներուն և քաջալերական խօսքեր ըրաւ անոնց, հակառակ անոր որ արգիլք ըլլալ կ՚ուզէին, մինչ Տօքթ. Պէննէ կը պոռար դահիճներուն երեսին.

— Մեզ, քանիս կը կախէք, բայց քսան հազարներ պիտի հետեւին մեզի։

Լռեցուցին։ Այս խօսքերը իբրեւ մէյմէկ հրաշէկ երկաթ կը մխուէին անոնց գանկերուն մէջ։

Առաջին անգամ Փարամազը տարին կառափնատին առջև, իսկ զիս բաժնեցին անոնցմէ և տարին այն սենեակը, ուր արարողութիւն կատարեր էի։

Պատուհանէն կրցայ հետեւիլ այդ տխուր տեսարանին, չուշաթափուելու համար գերմարդկային ճիգեր ընելով։

Յաջորդաբար կը տանէին և կը կախէին։

Մէկ քանի ցնցումներ և կ՚անշընչանային անոնք։

Յանկարծ երգի մը ձայնը լսուեցաւ։

Երուանդն էր, Բանուոր, որ երգով կը դիմաւորէր մահը, արհամարհելով զայն։

Ամենայն տեղ մահը մի է
Մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի,
Բայց երանի, որ իւր ազգին
Ազատութեան կը զոհուի...

Երգին վերջին վանկերը խառնուեցան մահուան հնդիւններուն հետ։

Երբ վերջացաւ սարսռազդեցիկ այդ գործը, բոլորին վիզէն կախեցին տախտակներ, որոնց վրայ իրենց մահավճիռը գրուած էր և լուսանկարիչ մը լուսանկարեց կախաղանները։

Ա. լուսանկարումէն յետոյ զինուորական բժիշկներ օրինական քննութիւնը կատարելով քակեցին ձեռքերը և կրկին լուսանկարեցին։

Բիչ վերջը եկաւ զինուորական բեռնաբարձ օթօմոպիլ մը, ուր լեցուցին նահատակներուն մարմինները։

Օթօմոպիլը դուրս ելաւ Էսկի Սէրայի դուռնէն և ուղղուեցաւ Շահզատէի կողմը։

Զիս տարին Պայազիտի ոստիկանական կեդրոնը, հոն թուղթ մը ստորագրել տուին և մէկ քանի ժամ վար դնելէ յետոյ ազատ թողուցին։

Երբ ոստիկանատունէն դուրս ելայ, խելակորոյս էի։ Տեսածները, քնատ վիճակս այն տեսակ վերի վայր ըրած էին հոգիս, որ մարդկութենէ դուրս բան մը եղած էի։ Քայլերս անգիտակցաբար ուղղեցի դէպի տուն։

Հոն հասնելուս կիսամեռ ինկայ և առանց կարենալ պատասխանելու ինծի եղած հարցումներուն, սկսայ ջղային լացով մը հեկեկալ։ Բիչ մը հանդարտելէ յետոյ պատմեցի եղելութիւնը և գացի Մայր եկեղեցի, ուր Թաղ. Խորհուրդի մէկ քանի անդամները և քահանայ եղբայրներս ինծի կը սպասէին։ Սոխպուեցայ կրկնել պատմութիւնս, զոր յուզումով լսեցին։

Զաւէն Պատրիարք լսած ըլլալով ինծի պատահածը, լուր ղրկած էր։ Գացի և դէպքը պատմեցի իր բոլոր մանրամասնութիւններով, մինչ Սրբազանը արտասուելից մտիկ կ՚ընէր ըսածներուս և սիրտը կ՚արիւնէր։

Սակայն տակաւին վերջացած չէր։

Հազիւ եկեղեցի վերադարձայ, ինծի լուր բերին թէ ոստիկանական պահականոցէն զիս կանչած են։ Նորէն հոն գացի, ինծի յանդիմանեցին թէ ինչո՞ւ կախուողներուն մարմինները ձգած եմ և գացած։ Պատասխանեցի որ իրենք զիս ճամբեցին և ոչ թէ ես փախայ։

Զիս քաշկրտեցին ոստիկանատունէ ոստիկանատուն, պատերազմական ատեան, միւտիրիյէթ և քանի ժամուան չարչարանքէ յետոյ ճամբեցին։ Երբ խնդրեցի որ թոյլ տրուի ինծի երթալ և թաղման արարողութիւն կատարել, Պէտրի պէյ երեսիս պոռաց.

— Անանկներուն ոչ մէկ բան պէտք է, անոնք միլլէթ խայինի են։

Այսպէս վարձատրուեցան անոնք, որոնք մահը արհամարհեցին Հայաստանի համար, այսպէս խժդժօրէն նահատակուեցան իրենց կեանքի գարունին մէջ այդ անձնուրաց գործիչները և խոստումնալից մտաւորականները, որպէս զի «հայը որ կաթիլ կաթիլ կը կը մեռնէր», ազատէր այդ մահէն։ Հանգիստ անոնց ոսկորներուն և օրհնութիւն անոնց յիշատակին։

ՈՒԽՏԱՏԵՂԻՆ

Էտիրնէգաբուի Հայոց գերեզմանատան պատին դուրսի կողմը, հասարակաց փոսի մը մէջ կը հանգչին անոնք, համաձայն Աչըքպաշի կտակին, եղբայրական բունով մը։ Չկայ շիրիմ, չկան ծաղիկներ, որովհետեւ անոնք չքաղեցին ծաղիկներու վրայէն, այլ նախընտրեցին փշոտ ճամբան եւ պէտք չունին ծաղիկներու։

Ուխտի վայր մըն է անիկա ընկերներու համար, մինչեւ այն օր երբ այդ նուիրական անիւները կը փոխադրուին հայրենի հողին վրայ, ազատագրուած ամէն տեսակ բռնութիւններէ։

ԱՐՇԱՄ ՏԱՏՐԵԱՆ

(Շար. 3րդ էջէն)

և Ս. Հայաստանի թերթերը՝ սգալով։

Արշամ Տատրեան ծնեալ բանաստեղծ էր։ Իր առաջին գրութիւնը՝ «Կախաղանը» 1925ին իր ուսուցիչ Յակոբ Օշականի կողմէ ղրկուած էր Պոլսոյ «Հայրենիք» ամսագրին։ Վ. Թէքէեանին «Արեւ»ին մէջ ալ՝ Վալապրէն՝ կը գրէր քերթուածներ (1927–1929), քնարերգական և խորհրդազգած խորքով ու մտածման հարուստ ակօսներով։ Ջեռով կը հետեւէր Թէքէեանին, բայց ներքին աշխարհով ու կառոյցով՝ բոլորովին տարբեր էր անկէ։ Մեր մէջ իր քերթողութիւնը չունէր իր նմանը կամ նախընթացը. նոր ուղի մը կը բանար ինք։ Եւ հազիւ սկսած էր լաւ արտադրել, արդէն մեկնեցաւ ընդմիշտ։ Փարիզի մէջ անդամակցած է «Մենք» գրական ընկերակցութեան (1931)։ Երկար տարիներ գործեց հոս՝ «Արածանի» և «Գալ. Շրջ. Միութեան» մէջ։ Ուղղամիտ և արդար, սկզբունքի և բարձր նկարագրի տէր՝ չէր կրնար բախում չունենալ մեր միջավայրին մէջ վխտացող անուղղաներուն հետ։ Հալածուեցաւ, բայց չպարտուեցաւ։

1940ին հրատարակեց «Բանաստեղծին Ջայնը» հատորը (արձակ և քերթուած)։ 1954–55ին՝ երեք հատոր «Նոյեան Աղաւնի» ժողովածուները։ Անտիպ ունի երկու հարիւրէ աւելի քերթուածներ և 7 հատոր արձակ։ Տրագիր կայ, որ իր եղբօր՝ Հրանդ Տատրեանի հոգածութեամբ լոյս ընծայուի բանաստեղծութիւններու իր հատորը։ Իր արձակները իսկական ուղեցոյց կրնան ծառայել մտաւորական երիտասարդութեան, եթէ հրատարակուին։

Անմոռանալի Արշամին, իմ լաւագոյն ընկերոջս յիշատակը ոգեկոչելով այստեղ, անգամ մը ևս կը միանամ իրեն իր այն տեսակէտին մէջ, թէ «Առաքինի և հարուստ ժողովուրդ է հայը, ու իր հին արժէքներուն հիացում ու սէր չզլանալով՝ նոր արժէքներ ըստեղծելու անհուն կարելիութիւններ և ընդունակութիւն ունի...»

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ԽՕՍՔ

կարդացուած Հայկ. Ընթերցասրահի Վարչ. Ատենապետ Ընկ. Եղնիկ Վեցիկեանի կողմէ, 24 Մայիս 1964ի Հայրենադարձութեան Պատուիրակներու ժողովրդային մեծ հանդիպումին:

Ցարգելի հայրենակիցներ,

Ինչպէս անցեալ երկու տարիներուն, այս տարի եւս կ'ապրինք հայրենադարձի երջանիկ օրեր: Եգիպտոսի մէջ ժողովրդային առած մը կայ, որ կ'ըսէ. «Ով որ Նեղոսի ջուրը կը խմէ՝ կրկին կը վերադառնայ հոն»: Ահա այդպէս ալ, բոլորին ծանօթ՝ անցեալ տարուան հայրենադարձութեան պատուիրակ՝ ընկ. Աչոտ Նանագիւլեան մեր մէջ կը գտնուի: Այսօր, շատ ուրախ ենք դարձեալ, որ քանի մը ամիսէ ի վեր սպասուած մեր միւս պատուիրակը՝ ընկ. Խալաթ Մոսինեան, որ դեռ երէկ Գահիրէ ժամանեց, նոյնպէս մեր մէջ կը գտնուի: Բարի գալուստ կը մաղթենք երկու պատուիրակներուն, որոնց ի պատիւ կը սարքուի այսօրուան ընդունելութիւնը:

Սակայն, այսօր յարգանքի ուրիշ տուրք մը եւս ունինք մատուցանելիք: Հայրենադարձի պատուիրակներուն գալուստը կը զուգադիպի այնպիսի բարեպատեհ ժամանակի մը, որ Սովետական Միութեան վարչապետ՝ Նիքիթա Խրուշչովի ներկայութեամբ՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը պատմական օրեր կ'ապրի: Ամբողջ Եգիպտոս ցնծութեան և ուրախութեան մէջ է:

Եգիպտոս, այսօր, ճարտարարուեստի իր պատմութեան անկիւնադարձին մէջ կը գտնուի: Ի՞նչ է այդ պատմական անկիւնադարձը: Ասուանի Բարձր Ջրամբարը:

Քսաներորդ դարուն մէջ, աշխարհի եօթը հրաշալիքներուն վրայ կուգայ աւելնալ հրաշալիք մը եւս, ամենամեծ հրաշալիքը և կ'ըլլայ Ութերորդ Հրաշալիքը: Ահա քսաներորդ դարուն մէջ է որ Նեղոս գետը իր ընթացքը կը փոխէ մարդկային ձեռքով: Ո՞վ յղացաւ այս գաղափարը: Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կորովի ու հայրենանուէր Նախագահ՝ Կամալ Ապտէլ Նասէր: Որո՞ւն օգնութեամբ: Սովետական Միութեան մեծ առաջնորդ՝ Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովի: Այս երկու մեծ առաջնորդները իրարու ձեռք երկարեցին, Եգիպտոսի ապագայ սերունդներուն համար բարգաւաճ կեանքի մը հիմը դնելու համար: Կը մաղթենք որ երկուքն ալ երկար ապրին: Այսօր Արաբ և Սով. ժողովուրդներու զաւակներ, ըլլան անոնք գիտնականներ, ճարտարագէտներ և զանազան մասնագէտներ, կողք կողքի, ձեռք ձեռքի տուած միասնաբար կը կերտեն ապագայ նոր Եգիպտոսը:

Կեցցէ՛ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր և իր բարձրաստիճան հիւրը՝ արաբ ազգին սիրելի բարեկամը՝ Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովը: Ջրամբարի շինութեան մէջ կը գործածուին մեքենաներ որոնք Հայաստանի մէջ շինուած են:

Կարելի չէ մոռնալ որ Եգիպտոսի վրայ եռակողմեան յարձակումին Սովետական Միութիւնն էր որ իր սպառնալիքը ցոյց տուաւ կայսերապաշտներուն:

Այսօր, համայն աշխարհ վկայ է և կ'ընդունի որ Վարչապետ Խրուշչովի խաղաղասիրական ճիգերուն շնորհիւ է որ աշխարհի մարդկութիւնը խուսափեցաւ երրորդ համաշխարհային հիւլէական պատերազմի արհաւիրքէն: Վարչապետ Խրուշչով կոչուեցաւ խաղաղութեան մարդը և խաղաղութեան համար առաքեալ մը:

Սովետական Հայաստանի քառասնամեակին առթիւ, երբ Վարչապետ Խրուշչով Երեւան եկաւ և հոն տեսաւ այնքան կարճ ժամանակուան մէջ հայ ժողովուրդին մշակութային վերելքը, ճարտարարուեստը, նուաճումները զանազան մարզերու մէջ, և տեսնելով նոյնպէս որ հոն կայ շինարար ժողովուրդ մը, ըսաւ. «Դուք, հայերդ, պէտք է ներգաղթ կազմակերպէք». և աւելցուց «Սովետական Հայաստանը արժանաւոր տեղ է գրաւած Սովետական Միութեան հանրապետութիւններու համատեղութեան մէջ և հայ ժողովուրդը գարերով բարեկամութեան սերտ, անխզելի կապերով կապուած է ռուս մեծ ժողովուրդին հետ:»

Այսօրուան քառասունեւերեք տարեկան Սովետական Հայաստանը, իր գոյութիւնը կը պարտի ռուս մեծ ժողովուրդի եղբայրական օգնութեան:

Մենք եգիպտահայերս, այսօր, որքան երախտապարտ ենք արաբ ազգին, որ Ապրիլեան Եղեռնէն վերջ, ան լայնօրէն բացաւ իր դռները, ազատարար նաւու մը պէս, տալով մեզի գործ և բնակարան, մինչև որ հասանք հայրենադարձութեան այս տարիներուն: Եւ սակայն այսօր ալ՝ իր կարգին՝ մեր հայրենիքն է որ իր դռները բացած է սփիւռքի ամբողջ հայութեան, անխտիր: Եթէ չծագէր հայրենական Մեծ Պատերազմը, անշուշտ ա՛լ աւելի կանուխ թուականներով տեղի պիտի ունենար հայրենադարձութիւնը:

Մենք, սփիւռքի հայերս, հպարտ կը զգանք որ Հայաստան անունը կրող «Արմէնիա» նաւը Վոսփորի նեղուցէն անցուց Վարչապետ Խրուշչովը և անցեալ տարի ալ եգիպտահայ հայրենադարձները նոյն նեղուցէն, մեր դարաւոր թշնամիին՝ Թուրքի աչքերուն առջեւէն, դէպի Սովետական Հայաստան, ընկ. Աչոտ Նանագիւլեանի առաջնորդութեամբ:

Այն յետադիմական պարագլուխները, որոնք կը ձգտին խափանել հայրենադարձութեան շարժումը, և պատճառ կ'ըլլան, կամ կը կազմակերպեն արտագաղթը դէպի օտար գաղթավայրեր, կը նմանին Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի ջարդարարներուն՝ Թալէաթի, Էնվէրի և ուրիշներու, որոնք կ'ուզէին մինչև վերջին հայը բնաջնջել: Միթէ զուգադիպութի՞ւն մըն է որ հայրենադարձութիւն և արտագաղթ նոյն թուականներուն տեղի կ'ունենան: Ո՛չ երբեք: Այլ կանխամտածուած վատ, ազգակործան ծրագիր մըն է՝ որ պիտի գործադրուի մութին մէջ:

Հայրենակիցնե՛ր, գիտակից ու հայրենասէր հայու ըմբռնողութեամբ, արտագաղթ կը նշանակէ կորսուիլ, լուծուիլ օտարութեան մէջ, կամ ջարդերու տեսակ մը շարունակութիւնը, որ սպիտակ ջարդ ալ կը կոչեն: Արտագաղթի կազմակերպիչները հայ ժողովուրդի դարաւոր թշնամիին վատ ու ճիւաղ ծրագիրներուն ծառայած կ'ըլլան իրենց այս գործով:

Իսկ հայրենադարձութիւն հային համար կը նշանակէ իր բնիկ երկիրը, իր հայրենիքը, կամ իր հայրենի տունը վերադառնալ և հոն գոյատեւել: Ահա վեց հարիւր տարի վերջ, քսաներորդ դարու մէջ ապրող պանդուխտ բախտաւոր հային է վիճակուեր հայրենադարձութեան արժանի ըլլալ: Այսօրուան Հայաստանը հայութեան վերածնունդն է:

Հայաստանի ամենէն պատասխանատու անձը՝ Կեդրոնական Կոմիտէի Առաջին քարտուղարը՝ ընկ. Յակոբ Զարոբեան, կուսակցութեան 23րդ համագումարին մէջ՝ 7 Յունուար 1964ին ըսած է, թէ պիտի շարունակուի հայրենադարձութիւնը ընդմիշտ... (ընթերցուած երկար հատուածի մը՝ այդ ճառէն. «Ջահակիր», 2 Ապրիլ 1964):

Հայրենակիցնե՛ր, Հայկական Ընթերցասրահը սկիզբէն ի վեր միշտ զօրավիգ կանգնած է հայրենադարձի «գգաչէն» շարժումին:

Ցանուն Հայկական Ընթերցասրահի վարչութեան, գոհութիւն և շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Սովետական Հայաստանի ղեկավարներուն, ընկ. Յակոբ Զարոբեանին, Տեղաւորման և Ձեռնդման Կոմիտէին, որոնք ամէն զոհողութիւն կ'ընեն մեր բոլոր հայրենադարձ քոյրերուն և եղբայրներուն հայթայթելով գործ, հանգստաւէտ բնակարաններ և լաւագոյն պայմաններ: Եւ մանաւանդ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ նաեւ մեր սիրելի բազմազբաղ հայրենադարձի պատուիրակ՝ ընկ. Աչոտ Նանագիւլեանի, որ ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս պիտի առաջնորդէ հարենադարձի նաւը դէպի Սովետական Մայր Հայաստան, ընկերակցութեամբ ընկեր Խալաթ Մոսինեանի: Ես կը վերջացնեմ իմ խօսքը ըսելով՝

Կեցցէ՛ Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէրը,

Կեցցէ՛ Վարչապետ Նիքիթա Խրուշչովը,

Կեցցէ՛ ընկ. Յակոբ Զարոբեանը,

Կեցցէ՛ ընկ. Աչոտ Նանագիւլեանը և

Կեցցէ՛ ընկ. Խալաթ Մոսինեանը:

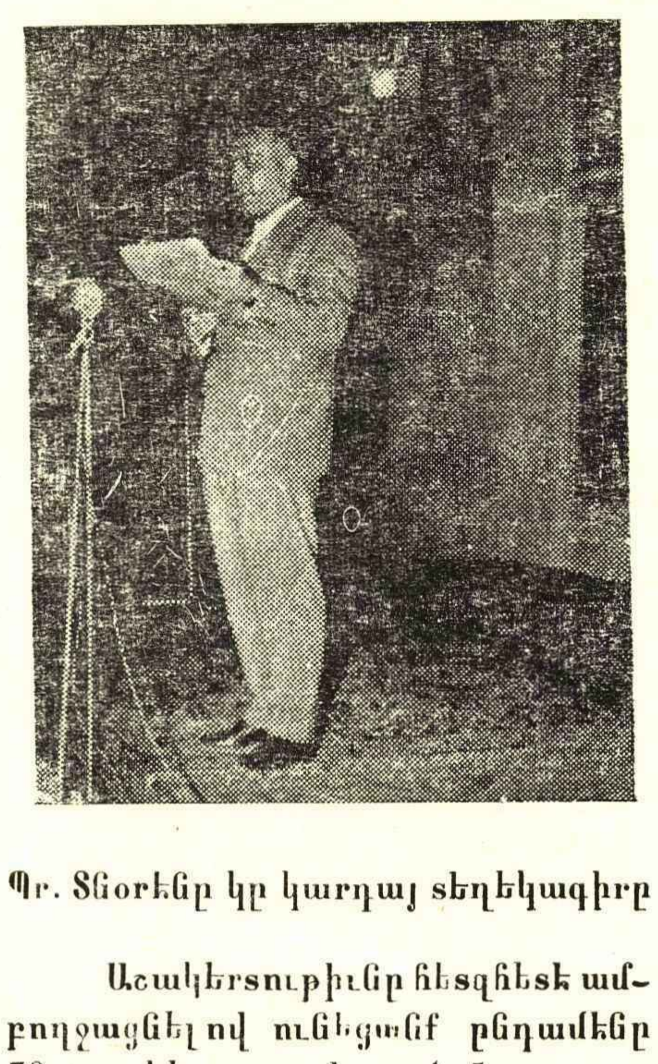
ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 1963-64 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

Հոգեւոր հայր սուրբ, պատուարժան Նախագահ Սուտանահայ Գաղութի Վարչութեան, յարգելի Ատենապետ Ազգ. Վարժարանի Հոգաբարձութեան, սիրելի ծնողներ, հիւրեր եւ սիրելի պաշտօնակիցներ:

Ահա տարի մը եւս բոլորեց Խարթումի Ազգ. Վարժարանը. տարի մը եւս տոկաց կրթական այս հայ օճախը: Ատեանապէս խոնարհ ու համեստ, իր պատին մէջ ամփոփուած, լուռ ու խոնարհ, բայց նաեւ իր առաքելութեան լրիւ գիտակցութեամբ, արիացաւ ու զօրացաւ, տարի մը եւս՝ Սուտանահայ մատաղ սերունդին ջամբելու համար ուսում եւ կրթութիւն, կերտելու համար Սուտանի վաղուան պարկեշտ քաղաքացիները: Տուին հայեցի ու ազգ. դաստիարակութիւն, ունենալու համար իր ազգին ու իր ժողովուրդին պատիւ բերող, անզիջող, տոկուն ու պայքարիլ գիտցող նմանիս հայ զաւակներ:

Վերամուտ և թիւ աշակերտութեան.— Արձանագրութիւնները կանոնաւորապէս սկսան 15 Յուլիս 1963ին: Վարժարանս վերաբացուեցաւ 5 Օգոստոս 1963ին: Ուրախ ենք յայտնելու, ի պատիւ սուտանահայ մեր ծնողաց, որ այս տարի նրբազգածութեամբ տեղի ունեցան վերամուտի արձանագրութիւնները: Ամեն ծնող իր զաւկին հետ վարժարան եկաւ զայն արձանագրելու: Նոյնպէս կանոնաւոր կերպով կատարուեցան վարժարանիս բոլոր գանձումները՝ դիւրացնելով հաշուապահութեան աշխատանքները: Այս ձեւով Հայ դպրոցին պատիւը բարձր պահեցինք:

Պր. Տնօրէնը կը կարդայ տեղեկագիրը

Աշակերտութիւնը հետզհետէ ամբողջացնելով ունեցանք ընդամէնը 70 աշակերտ, բաժնուած 5 դասարաններու վրայ՝ հետեւեալ ձեւով. Պարսամեան մանկապարտէզի բաժին,— Բողբոջ-կոկոն՝ 25 աշակերտ, 17 մանչ եւ 8 աղջիկ: Մանկապարտէզի Ծաղիկ դասարան՝ 18 աշակերտ, 11 մանչ եւ 8 աղջիկ: Ընդամէնը 48 աշակերտ Մանկապարտէզի: Ծաղիկ դասարանի 18 աշակերտները լրացնելով Պարսամեան Մանկապարտէզի բաժինը պիտի ստանան իրենց վկայականները, յաջորդ տարի անցնելով Ազգ. Նախակրթարանի Ա. կարգը:

Նախակրթարանի բաժին, Ա. կարգ.— 10 աշակերտ. 8 մանչ եւ 2 աղջիկ: Բ.րդ. եւ Գ.րդ. միացեալ դասարան՝ 11 աշակերտ. 7 մանչ եւ 4 աղջիկ (7 աշակերտ՝ 5 մանչ եւ 2 աղջիկ Բ. կարգ, 4 աշակերտ. 2 մանչ եւ 2 աղջիկ Գ. կարգ:) Դ.րդ եւ Ե.րդ միացեալ դասարան՝ 6 աշակերտ. 3 մանչ 3 աղջիկ: (4 աշակերտ 3 մանչ եւ 1 աղջիկ Դ. կարգ, 2 աշակերտ աղջիկ Ե. կարգ եւ շրջանաւարտ:)

Համաձայն մեր խոստումին՝ անցեալ տարուան Գ. Դ. Ե. միացեալ դասարանէն անջատեցինք Գ. կարգը: Որով ունեցանք Ծաղիկ դասարան առանձին՝ Ա. դասարան առանձին, Բ. Գ. դասարաններ միացեալ, եւ Դ. Ե. դասարաններ միացեալ: Եւ ունեցանք նոյնպէս Պատ. Հոգաբարձութեան հաւանութեամբ եւ կարգադրութեամբ՝ օժանդակ ուսուցչուհի մը եւս, յանձին Օր. Ցամիկ Կիւմիւշեանի, որ կը մաղթենք մնայուն ուսուցչուհի դառնայ: Տեղի չգոյութեան պատճառով՝ այս տարի Դ. եւ Ե.րդ կարգերը Եկեղեցւոյ մէջ զետեղեցինք. շատ հաւանական է որ յաջորդ տարի աւելեալ դասարանի մը ալ պէտք ունենանք՝ եթէ կը փափաքինք անշուշտ գործով եւ ոչ թէ խօսքով կանոնաւոր եւ բնական դպրոց մը ունենալ, մէկ կամ երկու յաւելեալ կարող ուսուցիչներով: Առ այժմ կը մաղթենք Պարսամեան Մանկապարտէզի իրականացումը, որ պիտի ըլլայ վստահաբար բարիք մը մեր հայ մանուկներուն համար: Անմահացնելով անունն ու գործը բարերարին: (վերջը յաջորդով)

Խարթումի Ազգ. Վարժարանը—Նախակրթարան եւ Մանկապարտէզ. Հոգ. հովիւ Սուրէն Վրդ. Չինչինեան, տնօրէն-ուսուցիչ Օննիկ Գալուստեան, տիկիններ Է. Գալուստեան եւ Հ. Աֆարեան եւ Օրդ. Թ. Կարապետեան, Նակար, Ց. Կիւմիւշեան

ՀՐԱՆԴ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆ

(Տար. Գ. էջէն)

գրքոյկը, զոր պատրաստած են հանգուցեալ նկարիչին եղբայրը և Օր. Ա. Մերամեթճեան» (Տպ. Ոսկետառ): Այստեղ, Անդրանիկեան, զմայլելի անկեղծութեամբ մը կ'որոնէ ինքզինք, կը հաստատէ իր արժանիքները և այլ բաներ ալ՝ տիպար արդարամտութեամբ մը, իր դատումները անմիջապէս ետք տարածելու համար մարդկային ընդհանուր տեսակին վրայ: Ուրեմն արուեստագէտէն և իրաւ մարդէն յետոյ՝ Հրանդին մէջ — այս գրքոյկով — մենք կ'ողջունենք հոգեբան-ընկերաբան իմաստասէրը եւս:(Գրագէտ Կիւրճեան (10-4-54) ունի վերլուծական տեսութիւն մը՝ այս հատորիկին մասին:)

Հրանդ Անդրանիկեան եղաւ այն քիչերէն, որոնք — արաբ և հայ միջավայրին — շատ բան կուտան ու քիչն ալ (որ իրենց իրաւունքն է) չստացած կ'աճապարեն մեկնելու այս աշխարհէն: Աշխատանքի և կորովի մարմնացում իր անձը միշտ օրինակ պիտի ծառայէ արուեստին ու մտածման մօտ երիտասարդութեան, ու բարի, անբասիր, թոյլատու մարդու իր յիշատակը պիտի մնայ անթառամ:

Գ. ՋԱՀԱԿԻՐԵԱՆ

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

25 ՅՈՒՆԻՍ 1964

ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Հինգշաբթի, 18 Յունիս 1964, օտար ուժերու Եգիպտոսէն Պարպումի տօնին օրը, տեղի ունեցաւ պտոյտ մը դէպի Հելուանի պարտէզները: Ընթերցասրահիս անդամ-անդամուհիները, առաջնորդութեամբ Պատանեկան Մարմնի վարիչ ընկ. Նուպար Պալաեանի, շատ հաճելի օր մը անցուցինք: Կազմակերպեցինք ընկերական խաղեր, հեծելանիւի մրցում Ֆութպոլ, եւայլն: Բոլոր խաղերը անցան հաճելի մթնոլորտի մէջ:

Խումբը նախ իջաւ Կլանգ պանդոկի պարտէզները: Մէկ ժամ հանգիստ առնելէ ետք՝ գացինք Հելուանի ճափոնական պարտէզները:

Կէսօրին վերադարձանք սրահ, ուր նախապէս պատրաստուած սեղաններու շուրջ փառաւոր ճաշ մը բրինք: Կէսօրէ ետք՝ կազմակերպուած խաղերով զբաղեցանք մինչեւ երեկոյ:

Իսկապէս անմոռանալի պտոյտ մըն էր այս եւ կը փափաքինք նմանօրինակ պտոյտներ յաճախ կազմակերպել:

Պատանի Պ. Մ.

«ՋԱՀԱԿԻՐ»ԻՆ

Օր. Սիլվա Լաչինեանի ընդ Պր. Ժագ Գալփաքեանի բարեբաստիկ ամուսնութեան առթիւ՝
Տէր եւ Տիկին Հայկ Կոկիկեան եւ զաւակունք, 100 Ե. Դ.:

Օրդ. Բերուզ Գօչունեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ եւ անոր քաղցր յիշատակին՝ Պր. Արթօ Սարաֆեան՝ 50 Ե. Դ.:

Ընկեր Զաւէն Պալեանի ապաքինման ուրախ առթիւ՝ Պր. Արթօ Սարաֆեան 50 Ե. Դ.:

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Պր. Գրիգոր Լուսինեանի ընդ Օր. Նուարդ Գէորգեանի նշանախօսութեան առթիւ՝
Տէր եւ Տիկին Նուպար Պալաեան 50 Ե. Դ.

ՎՐԻՊԱԿ.— Ընկ. Մ. Անդրանիկի «Հայ Գրողին Համար» յօդուածին մէջ («Ջահակիր» թիւ 30), «ռումբի պէս պայթիլ անարդարութեան ախտաւորներուն վրայ» կարդալ՝ «անարդարութեան աշտարակներուն վրայ»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
ԳԱՀԻՐԷ

□□ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՃԱՐԺՈՒՄ □□

Շաբաթ, 27 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 3ին

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիս ամսուան մէջ ծնած պատանի անդամներուն

ՀԱՃԵԼԻ ԽԱՂԵՐ ԵՒ ՊԱՐ

Բոլոր պատանի անդամներն ու ընկերները սիրով կը հրաւիրուին:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

15 *Պատրիս փողոց — Հելիոպոլիս*

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 28 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 6էն սկսեալ

Վարժարանիս շրջափակին մէջ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ-ՋԱԶ

Բազմաթիւ խաղեր՝ այլազան եւ արժէքաւոր նուէրներով

Ճոխ պիւֆէ՝ ժողովրդական գիներով

Համադամ ճաշեր, շիշ քեպապ, քուպէպա, խնողակ եւ ուրիշ համեղ պնակներ:

Օթոպիւսի ձրի սպասարկութիւն ժամը 10էն սկսեալ

Ամէն ժամ պարոյէն մինչեւ Ռոքսի

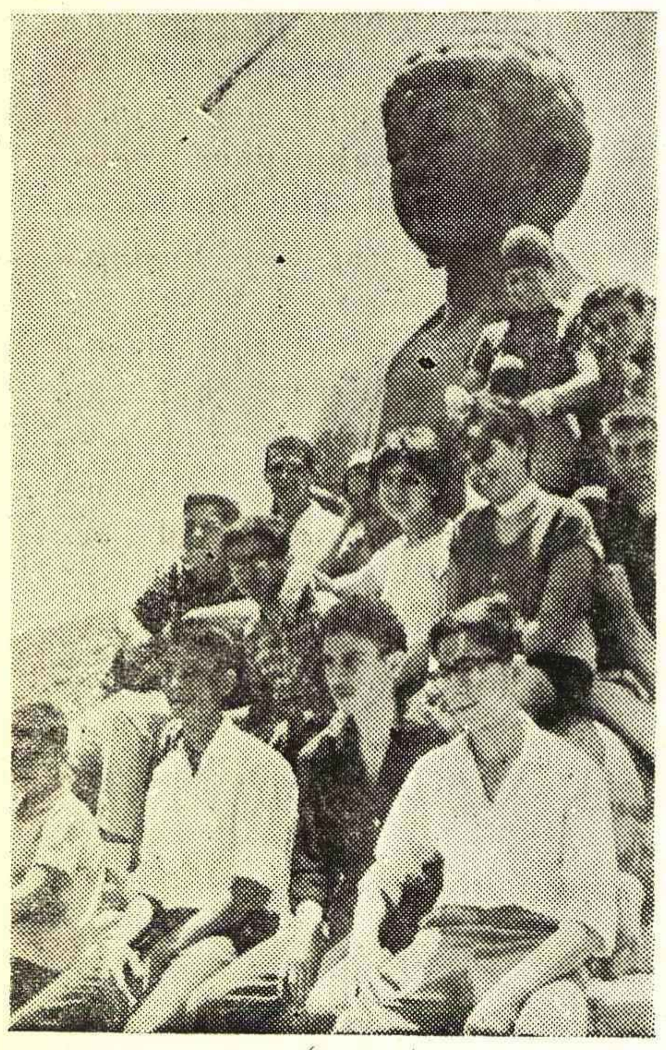
Այժմէն ապահովեցէք ձեր սեղանները՝ հեռաձայնելով դպրոց 66504

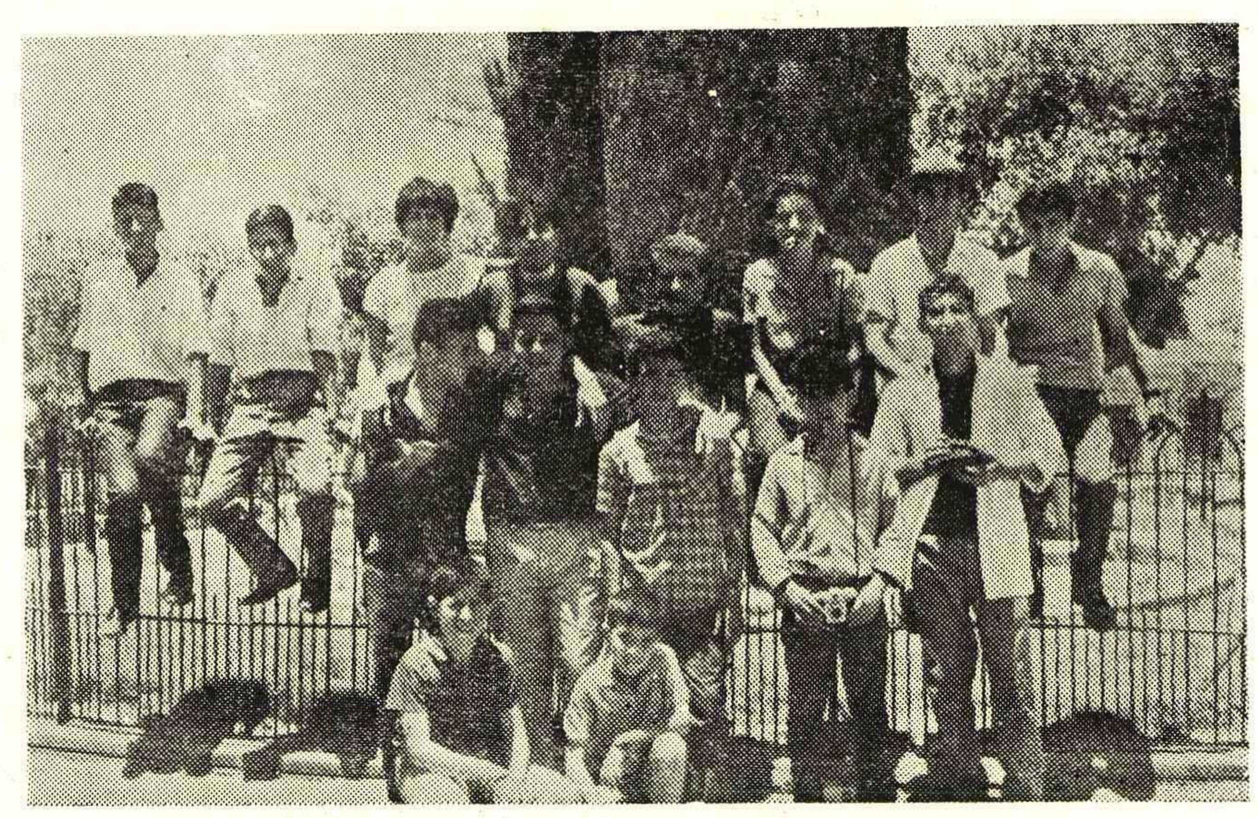
ԸՆԴՀ. ՄՈՒՏՔ 13.5 Ե. Դ.

Եկէք, վայելեցէք այս անմոռանալի հանդէսը, միաժամանակ նպաստելով վարժարանին գործունէութեան:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԻՐՆԵՐ		*ՏԱՐԵԿԱՆ* *ՊԱՐԶ*	*ՕԴԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐ*
ԵԳԻՊՏՈՍ	*Ե. Դ.*	125	—
ԼԻԲԱՆԱՆ	*Լ. Ո.*	—	12
ՍՈՒՐԻԱ	*Ս. Ո.*	—	15
ՍՈՒՏԱՆ	*Ս. Դ.*	125	175
ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐ	*ՍԹԵՐԼ.*	1.10.0	2.0.0
			ՏՈԼԱՐ ԿԱՄ ՓՈԽԱՐԺԷՔ
ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ		5.00	10.00
ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ ԵՒ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ...		5.00	20.00

ՍՐԱՀԻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՅԱՆԴԱՄՆԵՐԷՆ ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՀԵԼՈՒԱՆԻ ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — *Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱՀՃԵԱՆ*

Ռոժէ յայտնեց Տիանայի թէ եկած էր կարգ մը պատճառներով, բայց մանաւանդ իր շնորհակալութիւնները յայտնելու, զինքը այնքա՜ն եռանդուն կերպով տեղական Թրեսիի մօտ պաշտպանած ըլլալուն համար:

— Պարզապէս իրեն ըսի, ա՛յն ինչ որ ճշմարիտ ըլլալ կը կարծէի, պատասխանեց Տիանա:

— Ձեր միջամտութիւնը ջերմապէս կը գնահատեմ, օրիո՛րդ: Ծեր աղուէսին հոտառութիւնը շատ սուր է. կօշիկներէս հասկցաւ ո՛ւր գացած ըլլալս. առանց ձեր պաշտպանութեան, այս պահուս բանտային խցիկի մը մէկ անկիւնը նետուած պիտի ըլլայի: Անկասկած, արդէն, առանց ձեզի... Հիմա ո՞ւր կ'երթաք այսպէս:

— Մարսէյլային:

— Ա՜հ, ուրեմն թոյլ տուէք որ կառքս դարձեալ ձեր տրամադրութեան տակ դնեմ: Ճամբու ընթացքին պիտի կրնանք խօսակցիլ:

Տիանա, որ քանի մը վայրկեանէ ի վեր Ռոժէի կ'ընկերանար, իր միտքը տակն ու վրայ ընող դէպքերու մասին խօսեցաւ անոր. այնպէս որ երբ խօսքը վերջացուց, երիտասարդը գոչեց.

— Օ՜հ, շատ երջանիկ եմ: Քանի որ ձեր եղբայրը վերադառնալու վրայ է, այդ կը նշանակէ թէ ի վիճակի է ինքզինքը պաշտպանելու:

Հինգերորդ պողոտային վրայ էին: Տիանա, ինքզինքը այլեւս հանդարտած կը զգար, հանդարտութիւն մը՝ որ ահաւոր ողբերգութեան սկզբնաւորութենէն ի վեր կորսնցուցած էր, մերթ ընդ մերթ կը ջանար ընկերակիցը ուսումնասիրել, որուն կիսադէմքը (փրոֆիլ) թարմ, գրաւիչ և առնական դրոշմ մը կը կրէր: Եւ զարմացմամբ անդրադարձաւ, թէ հազի՜ւ քսանըչորս ժամէ ի վեր կը ճանչնար այս երիտասարդը: Եւ սակայն վտանգը միասին դիմագրաւած էին, ինչ որ իրենց միջև աւելի զօրաւոր կապ մը կը ստեղծէր քան ժամանակը:

Պահ մը լուռ մնացած էին, բայց Տիանա խզեց այս լռութիւնը:

— Ըսէ՛ք, խնդրեմ պարոն Նիվել...

— Կարծեմ թէ մոռցած եմ ձեզի ըսելու որ ես պարզապէս Նիվել կը կոչուիմ:

Օր. Գավուր սկսաւ ծիծաղիլ,

— Լաւ ուրեմն, Նիվել, ինչո՞ւ այդ Թրեսին ձեզի այնքան հակառակ է:

Հարցումը անկեղծութեամբ և հանդարտութեամբ տրուած էր, ինչ որ երիտասարդին անակնկալ մը եղաւ, որ պահիկ մը խորհելէ վերջ պատասխանեց.

— Ըսել է այդ հակառակութիւնը նշմարեցի՞ք:

— Այնքա՜ն բացայայտ է որ՝ կարելի չէր չնշմարել:

— Թրեսին միւսներուն չափ կատաղի չէ... պատասխանեց Ռոժէ, ծանր կերպով:

— Ըսել կ'ուզէք թէ բոլորը...

— Այո՛, բոլորը ինծմէ կը զգուշանան... մանաւանդ անոնց մեծամասնութիւնը...

— Առա՞նց պատճառի:

Նիվելի ձայնը այն ատեն գրգռուած շեշտ մը ունէր, որ իր զուարթ խօսելակերպին հակապատկերը դարձած էր: Այս իրողութիւնը Տիանայի ուշադրութիւնը գրաւեց ու զգուշացաւ իր հարցումները շարունակել:

Քիչ ետք, երթեւեկի արգելք մը, ստիպեց զիրենք որ կանգ առնեն: Երիտասարդը, նայուածքը օրիորդին վրայ կեդրոնացնելով, ցած ձայնով մը ըսաւ.

— Կարծեմ թէ նախընտրելի պիտի ըլլար որ ամէն ինչ պատմեմ, որպէսզի ոստիկանութիւնը, գործին տգեղ կամ սխալ դարձուածք մը տալով, ձեզի չմոլորեցնէր: Այսպէս ուրեմն, գիտցէք թէ հայրս... գողերու մեղսակից մըն էր, վասնզի անոնց գողցած իրերուն թագստոց կը հայթայթէր:

Աղջիկը, սահմռկած, իրեն կը նայէր, առանց կարենալ բան մը ըսելու:

— Հիմա՛ չ'ապրիր. երկու տարիէ ի վեր մեռած է. ի՜նչ ահաւոր բան, մէկու մը համար, որ այս «մեռած է» բառը կ'արտասանէ իր հօրը մասին... այո՛, այս այսպէս է... կ'ուզէ՞ք որ խօսքս շարունակեմ...

— Ինչո՞ւ չէ:

— Ես, նոյնպէս կը փափաքիմ խօսիլ: Երբ անցեալս գիտնաք, գոհ և հանգիստ պիտի ըլլամ:

Երթեւեկը վերսկսաւ: Նիվել շարունակեց կառքը յառաջ քշել. և աչքերը անիւին յառած:— Հայրս հնավաճառ էր: «Մատիսըն» պողոտային վրայ պզտիկ խանութ մը ունէր, ուր ամէն ինչ չափազանց սուղ գինով կը ծախուէր: Ուսումս աւարտելէ յետոյ, զիս իրեն գործի ընկեր առաւ: Լման երկու տարի Եւրոպան շրջեցայ և հօրս ծախած գեղարուեստական առարկաները ես կը գնէի: Արհեստին բոլոր գաղտնիքները ուսումնասիրած և սորված եմ:

Աչքերը Տիանայի ուղղելով, պահ մը քննեց անոր դէմքը: Օրիորդը անայլայլ մտիկ կ'ընէր:

— Ես չէի գիտեր թէ, շարունակեց Ռոժէ, հայրս, Ամերիկայի մէջ գողցուած գոհարեղէններ և առարկաներ գնելով Եւրոպա կը ղրկէր, որոնք գաղտնի կերպով կը ծախուէին: Գործին այս կողմը, երբեք ինծի չյայտնեց. ես ալ բնաւ չէի կասկածեր: Մարդ ինչպէս կրնայ հօրը վրայ կասկածիլ: Գաղտնիքը պարզուեցաւ և ձերբակալուեցաւ: Եղելութեան այս աստիճան նախատական ըլլալուն հաւատալս չեկաւ: Ոստիկանութիւնը սակայն իր յանցապարտութեանը մասին փաստեր ունէր: Ձերբակալութեան միջոցին, ես Թուրքիա կը գտնուէի: Փութացի վերադառնալ: Ամերիկա ժամանած ատենս, հայրս մեռած էր այլեւս: Իր ենթարկուած հոգեկան տագնապը, մահուանը պատճառ եղած էր. հոգին բանտին մէջ աւանդած էր. սրտի կաթուածի հետեւանքով:

Կառքը 6րդ պողոտան հասած և Մարսէյլայի տան մօտեցած էր:

Տիանա կը փափաքէր իր բարեկամին ամբողջ պատմութիւնը գիտնալ:

— Շարունակեցէ՛ք պարոն Ռոժէ:

— Ըսելիքս այսքան է: Եւ որովհետև հօրս գործի ընկերն էի, ոստիկանութիւնը կը խորհէր թէ մասնակից եմ նաև անոր մեղադրելի առեւտուրին: Կառախումբին ժամանած միջոցին, կայարանը ինծի կը սպասէին: Իրենք իրենց տրամաբանելով, հասած էին այն եզրակացութեան թէ, քանի որ հայրս Եւրոպայի մէջ անծանօթ գործակալի մը գողցուած առարկաներ կը ղրկէր, ես կրնայի ըլլալ այդ անծանօթ գործակալը, ես որ իր զաւակը և գործի ընկերն էի միանգամայն... Հետեւաբար իմ ձերբակալութիւնս կ'արդարանար:

(28)

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալաեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական Կեանքի բաժին Սիսակ Շահճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Բուփկեան — Շարժանկարի բաժին — Գ. Գոսթանոֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տընկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալաեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զաւէն Պալաեան հեռ. 915013 — [illegible]

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة "ج.ع.م" - ت ٩١٥٠١٣
صاحبة الامتياز : السيدة عايدة سيروبيان (بالايان)

TCHAHAKIR
HEBDOMADAIRE ARMENIEN
B.P. 2111 Le Caire (R.A.U.) - Tél.915013
Adresse Télégraphique : TCHAHAKIR, Cairo
Rédacteur en chef; SARKIS BALAYAN

Հիմնուած 1948ին

Արտօնատէր — ԱՅՏԱ ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ
Սեփականատէր խմբագիր — ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 34 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ 1964 ՀԱՏԸ ԶԵՐՈՒՔ 2,5 Եգ. Դհկ. կամ 25 Լիբ. Դհկ. عدد رقم ٣٤ — الخميس ٢ يوليـــة ١٩٦٤

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՏԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱ՞Ն...

(ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ)

Մենք խօսեցանք, յաջորդական քանի մը խմբագրականներու մէջ, ուրիշ գաղութներու և յատկապէս եգիպտահայ գաղութի պարագայական տկարացման և վերակազմակերպման մասին։

Դէպի Մայր Հայրենիք՝ պարբերական կանոնաւոր գաղթերը, ապա նաև դէպի դրամատիրական գաղթավայրեր մեկնումները՝ բնական է որ որոշ փոփոխութիւն պիտի յառաջացնեն մեր գաղութին մէջ։ Գործունեայ տարրերէ և օգտակար գործօններէ զրկուեցանք ու դեռ պիտի զրկուինք։

Ասիկա հաստատողը և բացատրողը մե՛նք եղանք վեց ամիս առաջ, ու անմիջապէս աւելցուցինք, որ պարպուած դիրքերը շատ ալ պարապ չեն մնար՝ առեւտրա-ճարտարարուեստական և աշխատաւորական մարզերուն մէջ, որովհետև եգիպտահայ նոր երիտասարդներ կը տեսնենք արդէն պետական և ոչ-պետական հաստատութեանց ու ընկերութեանց պատասխանատու պաշտօններուն վրայ։ Իսկ ինչ կը վերաբերի ազգային մարմիններէն պակսող գործունեայ անհատներու պարագային, ըսած էինք՝ թէ մօտ են Եգիպտահայ Թեմական ընտրութիւնները և վստահ ենք որ նոր ոյժեր պիտի գան գրաւելու մեկնողներուն դիրքերը։ Տեսակէտ յայտնած էինք, որ — երկրին մէջ ըմբռնումներու հիմնական յեղաշրջում տեղի ունեցած ըլլալուն և ընկերվարութիւն հաստատուած ըլլալուն հետեւանքով — այս անգամ մեր Թեմական ժողովները միայն դրամատէր կամ բարձր պաշտօնի տէր մարդոց ժողովներ պիտի չըլլան. այլ, այդ տարրերու կողքին պիտի ընտրուին նաև ընչազուրկ բանուորներ, արհեստաւորներ, ուսուցիչներ և արուեստագէտներ։

Այսօր մենք կրկին կ՚արձանագրենք և կը հաստատենք այս տեսակէտը — որ ժողովուրդինն է՝ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ — և կ՚աւելցնենք, որ մեր համայնքը վարող ժողովականներուն մէջ կրն անդամներ ալ կրնան գտնուիլ՝ այս անգամ, եթէ իշխանութիւններուն հաւանութեան ենթարկուի ատիկա։

Այս կացութեան մէջ, սպասումի դիրքին վրայ (մինչև որ վերակազմակերպումի գործնական քայլերու պահը գայ), կ՚ընթանայինք, երբ յանկարծ, ականջալուր և ականատես եղանք խօսքերու և երեւոյթներու, որոնք երբեք ընդունելի չեն կրնար ըլլալ։ Մանաւանդ, որ ատոնք կ՚արտաբերուին ազգային հաւաքականութեանց ներկայացուցիչներու կամ մարմիններու կողմէ։

Այսպէս, վերջերս նկատեցինք, որ բեմերէն, շրջաբերականներու և նամակներու, նաև տեղեկագիրներու մէջ, սա տեսակ այլանդակ կոչուելու չափ անիմաստ խօսքեր կը տրուին.«ԱՅՍ ՕՐԵՐՈՒՆ ԵՐԲ ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԿԸ ՔԱՅՔԱՅՈՒԻ ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ... ԵՒՆ. ԵՒՆ.»

Իբրեւ մամուլ, նաև իբրեւ պատգամաբերը որոշ հաւաքականութեան մը, մենք մեզի պարտականութիւն կը սեպենք ըմբերանելու այս անտեղի, անընդունելի և ճշմարտութեան չհամապատասխանող ասոյթը։

Ո՛չ։ Եգիպտահայ գաղութը չէ՛ կարելի «հետզհետէ կը քայքայուի»ի թիւրիմացութեան տակ առնել։Մեր գաղութը չի՛ քայքայուիր։

Այո՛։ Երեսփոխաններէն շատեր ներկայ չեն։ Փոքր ժողովներէն շատերը լաւ չեն գործեր։ Բայց այդ չի՛ նշանակեր, որ մեր գաղութը կը քայքայուի։ Ասիկա մտածելը, ըսելը, ապա կրկնելը՝ առանց տրամաբանելու, ՏԿԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆ ՄԸՆ է, պարտուողականութիւն (տեֆեթիզմ) է, ինչ որ բացարձակապէս ներելի չէ ղեկավար դիրքերու վրայ գտնուող ենթադրաբար հասուն մեր ազգայիններուն։

Մեր գաղութը չի՛ քայքայուիր, չի՛ կրնար քայքայուիլ։ Ու միայն մէկ յարանուանական վարժարանի մը փակումով — վարժարան՝ որ բարգաւաճ ըսուած շրջանին ալ իրականութեան մէջ եղած է տկար ու համեստ — կարելի չէ եզրակացնել թէ ամէն ինչ դէպի կազմալուծում կ՚երթայ։

Մեր գաղութը դեռ շատ առողջ է և կենսալի։ Վերակազմակերպումի մը կը կարօտի անիկա, պարզապէս, ու նոր գաղափարներու և ընկերվարութեան լոյսին տակ։ Վերակազմակերպում՝ ղեկավարութեան, ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս։

Եւ ուշ չէ ատիկա։

ԱՄՀԻ ՊԵՏԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՊԻՒՏՃԷՆ

Երկրագործական նախարարութեան — 15,7 միլիոն ոսկի։ Հողային բարեկարգում — 456 հազար։ Ոռոգումի — 27,59 միլիոն։ Բարձր Ջրամբարի նիւթը — 195 հազար ոսկի։ Բարձր Ջր. Ծրագիր — 56,89 միլիոն։ Ճարտարարուեստ և հանքեր — 1,692 միլիոն։ Բարիւղի շահագործում — 700 հազար։ Թեթեւ ճարտարարուեստ — 86 հազար։ Ծանր ճարտ.— 301 հազար։ Զինեալ Ուժերու պիւտճէ — 133,331,000 ոսկի։

Բամպակի մշակումին համար այս տարի նախատեսուած է 100 միլիոն ոսկի։ Արտածումի մարզին մէջ՝ ԱՄՀը որդեգրած է հետեւեալ քաղաքականութիւնը.—

Ազատ դրամանիշով ուղղակի վաճառում բոլոր պետութեանց, Արեւմտեան թէ Արեւելեան ճակատին պատկանող, «Թրոք»ի գործողութեանց ջնջում, գիներու կայունութիւն առանց խտրութիւն գնելու ներածողներուն միջև։

Դրամական պիւտճէն, անցեալ տարուան նման, հաւանաբար հասնի 500 միլիոն ոսկիի, տրամադրելու համար պարենաւորման նիւթերու ներածման ես։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԻՆՉՈ՞Ւ Կ՚ՈՒԶԷ ԿԻՊՐՈՍԻ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԾԱՆՐԱՑՈՒՄԸ

Կիպրոսի իրադարձութիւնները մեծ արձագանգ գտան Թել-Ավիվի մէջ։Իսրայէլի ծայրայեղական մամուլը բացէ ի բաց զօրավիգ կը կանգնի արեւելեան Միջերկրականի մէջ Անգլիոյ, Միացեալ Նահանգներու և ՆԱԹՕ-եան տէրութիւններու վարած քաղաքականութեան։ Թել-Ավիվի թերթերը հաւանութիւն կը յայտնեն Միջին Արեւելքի մէջ իրենց ռազմակայանները ամրապնդելու համար Լոնտոնի ու Ուաշինկթընի տարած ջանքերուն և այս ուղղութեամբ անոնց միջև գոյացած համաձայնութեան։

Բիչ հաւանական է, որ Կիպրոսի իրադարձութիւններու նկատմամբ Թել-Ավիվի որդեգրած այս դիրքը զարմանք պատճառէ որեւէ մէկուն։ Իսրայէլ երբեք ալ ժողովուրդներու ազատութեան ախոյեան մը չէ եղած և Միջին Արեւելքի մէջ մշտապէս գործիք մը եղած է ու գործիք մը կը մնայ կայսերապաշտական քաղաքականութեան համար։ Կիպրական հարցին մէջ Թել-Ավիվի, Լոնտոնի ու Ուաշինկթընի տեսակէտներուն նոյնութիւնը աւելորդ անգամ մը եւս ցոյց կուտայ, թէ կայսերապաշտներուն ռազմակայանները ինչ լուրջ վտանգ կը ներկայացնեն արաբ ժողովուրդներուն համար։

Թել-Ավիվ շահ ունի ՆԱԹՕի ռազմակայաններուն Կիպրոսի հողին վրայ մնալէն, որովհետև կը յուսայ զանոնք օգտագործել՝ իր հակաարաբական ծրագիրները իրականացնելու համար։

(Շար. տես էջ 4)

ԱՄՀԻ ՊԵՏԵՐՈՒ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎԸ

Նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասէր երէկ, Չորեքշաբթի 1 Յուլիս, երեկոյեան մեծ նիստի մը հրաւիրեց փոխ-նախագահները, վարչապետը և փոխ-վարչապետները՝ ուսումնասիրելու համար նոր (բ.) հնգամեայ ծրագիրը։ Առաջինը կը վերջանայ յառաջիկայ տարուան վերջը։

ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՏԵՐԸ

Դիմումներու վերջին պայմանաժամը՝ Յունիս 30էն յետաձգուեցաւ Յուլիս 7ի։

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁՆԵՐԸ

Տաճկական տեւական սպառնալիքներու դէմ պաշտպանողական պատրաստութիւններ տեսած է Յունաստան՝ Կիպրոսի առընչութեամբ։

Ճոնսըն, Մ. Ն.ի նախագահը, իր մօտ հրաւիրած էր Յունաստանի վարչապետ Ժորժ Փափանտրէուն և Թուրքիոյ վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւն։ Երկու նախարարները կարելի չեղաւ հանդիպումով մը առձեռնել։ Բայց առանձին տեսակցութիւններով՝ ի նպաստ տագնապի լուծման՝ լաւ պայմաններ կը յուսացուին։

Կիպրոսի հերոս և Էօքա յեղ. կազմակերպութեան պետ զօրավար Ժորժ Կրիվաս վերադարձաւ Կիպրոս։ Ան իր գործունէութիւնը ըսկըսաւ «Միութիւն և Հաշտութիւն» պատգամով։ Բայց Կիպրոսի Թուրքերուն լիտըը՝ փոխ-նախագահ Ֆատիլ Քիւչիւք մերժեց Կրիվասի բարեկամական կոչը։ Մինչ Ինէօնիւ՝ Անգլիոյ մէջ կը տեսնուի Բրիտանիոյ վարչապետ Սըր Տակլըս Հիումի հետ, Կիպրոսի համար։

Շառլ Ազնաւուրի առաջին հանդիպումը բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի հետ Հայֆիլարմոնիայի սրահին մէջ, համերգէն յետոյ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 28 Յունիս 1964, կ. ետք տեղի ունեցաւ Գալուստեան Ազգ. Վրժ.ի ամավերջի հանդէսը վրժ.ի շրջափակին մէջ: Կը նախագահէր Առաջ. փոխանորդ Տ. Սահակ Ա. Քհնյ. Շաքարեան: Յայտագիրը ծանուցանող՝ ուսուցիչ Պր. Տիգրան Գէորգեան:

Պետական քայլերգէն ետք (դաշնակ Օր. Շողիկ Տատրեան), ունկնդրուեցաւ վարժ.ին քայլերգը՝ աշակերտական երգչախումբի կողմէ երգուած, առաջնորդութեամբ Մօ. Եդ. Յակոբեանի:

Աղջկանց Զ. կարգէն Մարթա Զիմայեան արտասանեց Սարմէնի «Պանդուխտ Հայ Մայրերին» քերթուածը: Ապա, երգեցիկ խումբը երգեց «Ողջոյն Քեզ Դըպրոց»ը: Զ. կարգէն Նորա Կէրիկեանի «Մեծ Ջրամբար»ը արաբերէն արտասանութենէն ետք, երգչախումբը երգեց արաբերէն «Միսր Միսր»ը և հայերէն «Ջան Հայրենիք Իմ Հարազատ»ը:

Զ. կարգի տղոցմէն Արա Տեփոյեան (բանաստեղծը) և Շահէն Ժամկոչեան (Աբխողոմ Աղա) ներկայացուցին Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն տեսիլ մը, բեմադրութեամբ ուսուցիչ Պր. Պերճ Մամճեանի և յուշարարութեամբ Օննիկ Ֆրունճեանի:

Դ. կարգէն Արամ Խաչապ...ան արտասանեց արաբերէն կտոր ..., իսկ Գ. բարձրագոյնէն Երա...ւհի Վահրիճեան՝ Խ. Դաշտենցի «...Մեր Դպրոցի Փակումը» ոտանա...որը:

Ե. կարգի աղջիկները պա...ցին, կարմիր հագած, «Կակաչ...ներու Պար»ը, Տիկ. Ճէճէեանի ...դաշնակով: Ասիկա կրնար աւելի ...լաւ ըլլալ: Բեմին (առժամեայ, ...արժական) փոքրութիւնն ալ ուրիշ ...անպատեհութիւն:

Միջնարարին՝ Օր. Նորա Զուլալեան դաշնակի վրայ նուագեց Գիւլոյի «Սոնաթին»ը: Հանդէսին Բ. մասը սկսաւ Ե. կարգի աշակերտ-աշակերտուհիներու հայկական պարով (հազիւ ընդունելի):

Վրժ.ի ուսուցիչ և Ծնողաց Միութեան Ատենադպիր Պր. Էմիլ Ֆարիտ Ուասըֆ կարդաց արաբերէն տեղեկագիր (լաւ գաղափար է արաբերէնով ալ հաղորդումը): Տնօրէնուհի Տիկին Տատրեանի մանրամասն տեղեկագիրէն իմացանք, որ Գալուստեանի պիւտճէն այս տարի եղած է 27.200 ոսկի (1962-63ի 24.700ի դէմ). բայց գործադրութիւնը եղած է 25.700 (1500 ոսկի խնայողութիւն, աւելցած): Աշակերտներու թիւն էր 416 (1962-63ի 473ին դէմ): Ուսուցիչներ՝ 33: Հայերէնի և արաբերէնի քննութիւններու յաջողած՝ 91 առ հարիւրով, իսկ անգլերէնը՝ 83 առ հարիւրով: Յաջողած աշակերտներու համեմատութիւնն է 76 առ հարիւր:

Այս գեղեցիկ տեղեկագիրէն ետք, տեղի ունեցաւ մրցանակներու և վկայականներու բաշխումը: Զ. կարգի շրջանաւարտներ՝ 32 հոգի, բարձրագոյն Գ.ի շրջանաւարտներ՝ 15 հոգի: (Բեմի փոքրութիւնը հոս եւս անպատեհութիւն ստեղծեց):

Արմինէ Սվաճեան (Գ. Բարձր.) կարդաց հրաժեշտի ուղերձ մը: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Կըրթական Շրջանի Տնօրէնութեան ներկայացուցիչ (և քննութեանց տեսուչ) Պր. Քամալ Զէյտան, որ յայտնեց իր հիացումը վրժ. կարգապահութեան և յառաջդիմութեանց վրայ. 76 առ հարիւրով աշակերտներու յաջողութիւնը բացառիկ երևոյթ է: Պր. Զէյտան ծափահարուեցաւ երկարօրէն:

Նախագահ Տէր Հայրը խրատական մը կարդալէ ետք՝ հանդէսը փակեց Հայր Մերով և Պահպանիչով, ժամը 10ին:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԷՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

Ազգ. Առաջնորդարանէն ըստացանք լուսանկար պատճէնը կոնդակի մը, զոր Վեհ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շնորհած է (յետ մահու), գնահատանքի համար, վախճանեալ Տ. Վարդան Քհնյ. Գարակէօզեանին (Աղեքսանդրիոյ): Այս պատճէնին վերարտադրութիւնը հրատարակուեցաւ հայ առօրեայ մամուլին մէջ:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Պատ. Խմբագրութիւն
«Ջահակիր» Շաբաթաթերթի
Ա Ս Տ

Ցաւով նկատեցինք որ շաբաթաթերթիդ Հինգշաբթի, 21 Մայիս 1964ի թիւին մէջ անճիշդ տեղեկութիւններ տրուած են «Էջմիածին» ամսագրի բացառիկի — 1964 Բ. Գ. թիւերը — մասին, երբ յայտարարուած է թէ «այս բացառիկի մէջ յիշուած Եգիպտահայ բոլոր ազգայիններուն Վեհափառ Կաթողիկոսին ստորագրութեամբը մէյ մէկ թիւ ղրկուած է Ազգային Առաջնորդարան, ծրարով» և թէ «Այս ծրարը (Տ. Մամբրէ Ս. բացակայ ըլլալուն) մնացած է բանկալը», այս առթիւ ընելով անտեղի ենթադրութիւն:

Փափաքելի է որ այսուհետեւ բարի ըլլայ Պատ. Խմբագրութիւնդ, իսկապէս ստուգել ձեզի տրուած որեւէ տեղեկութիւն, դիմելով ուղղակի աղբիւրին, այս պարագային, Ազգային Առաջնորդարան:

Իրողութիւնը հետեւեալն է.

ա.— Վեհափառ Հայրապետի ստորագրութեամբ «Էջմիածին» ամսագրի բացառիկներու սահմանափակ թիւ մը միայն ստացուած է Ազգային Առաջնորդարանիս կողմէ, և հետեւաբար ճիշդ չէ թէ այդ բացառիկին մէջ յիշուած եգիպտահայ բոլոր ազգայիններուն մէյ մէկ թիւ ղրկուած է Ազգային Առաջնորդարան:

բ.— Ճիշդ չէ նոյնպէս որ այդ «ծրարը» մնացած է բանկալը: Ազգայիններու ձօնուած օրինակները յանձնուած են բանկալ, պաշտօնէային կողմէ ղրկուելու համար իրենց հասցէներուն, կարելի փութով:

Աղօթարար

Վ. Առաջնորդի Հայոց Եգիպտոսի

ՍԱՀԱԿ ՔՀՆՅ. ՇԱՔԱՐԵԱՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎՐԺ.ԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՔԵՐՄԷՍԸ

Կիրակի, 28 Յունիս 1964, կ. ե. տեղի ունեցաւ այս շատ գեղեցիկ Քերմէսը՝ վրժ.ի գեղեցկօրէն լուսազարդուած շրջափակին մէջ (Հելիոպոլիս)՝ կազմակերպութեամբ վրժ.ին Ծնողական Խորհուրդին: Ներկայ էին Գերապայծառ Ռաֆայէլ Պայեան և Ան. Յղութեան Ուխտի Հռոմի Մեծաւորուհին, ինչպէս նաև հայ և օտար պաշտօնական անձնաւորութիւնք:

Ներկայ մօտ երկու հազար հանդիսատեսները հետաքրքրութեամբ հետևեցան կատարուած անակնկալներուն և սարքուած խաղերուն՝ շահելով արժէքաւոր նուէրներ: Եղան այլազան վիճակախաղեր, խիստ արժէքաւոր պարգևներով, որոնցմէ գոյացաւ նշանակելի հասոյթ:

Երիտասարդները զուարճացան և պարեցին՝ ընտիր նուագախումբի մը առաջնորդութեամբ: Կը շնորհաւորենք անձնուէր Քոյրերը և կարգադիր Յանձնախումբը:

ԱՍՈՒԼԻՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

Չորեքշաբթի, 24 Յունիս 1964, երգահան Մօ. Եդ. Յակոբեան, Հայ Գեղարուեստասիրացի «Հայ Տանիք»ին վրայ կրկնեց Կոկանեան Սրահի իր շահեկան ասուլիսը՝ «Կոմիտաս Եգիպտոսի մէջ» նիւթով: Կը նախագահէր գրագէտ Միք. Ս. Կիւրճեան: Ներկայ էին Հայրենադարձութեան Պատուիրակները և հոծ թիւով ունկնդիրներ: Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին Մաէսթրոյի նոյն գործակիցները:

ԱՐՏԱՏՊՈՒՄԻ ՄԸ ՇՈՒՐՋ

«Ջահակիր»էն բազմաթիւ յօդուածներ կ'արտատպուին այլ թերթերու մէջ: Գոհ ենք ատոր համար, երբ կը յիշուի աղբիւրը: Սակայն այսօր մասնաւոր ուրախութեամբ կ'արձանագրենք, որ մեր աշխոյժ աշխատակից երգահան Մօ. Եդուարդ Յակոբեանի՝ «Գառնուի բերած նպաստը փարիզեան բեմանկարչական արուեստին» շահեկան յօդուածը, որ տպուած էր «Ջահակիր»ի թիւ 26ին (7-5-64) մէջ, արտատպուած է՝

Պէյրութի «Ազդ»,

Պոլսոյ «Մարմարա» եւ

Գահիրէի «Յուսաբեր»

օրաթերթերէն (այս վերջինը՝ Շբ. 27 Յունիս):

Ցաւալի է, որ արտատպողները (հաւանաբար անուշադրութեամբ) յապաւած են վերջին երեք կարեւոր պարբերութիւնները և հեղինակին ստորագրութիւնն ալ վերածած են միայն «Ե.Յ.» սկզբնատառերու:

ՕՐ. ԺԱՆԷԹ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիբանանահայ ծանօթ և սիրուած երգչուհի Օր. Ժանէթ Գույումճեան, որ Ռումանիայէն հրաւէր ստացած էր համերգներ տալու և օփերայի մը մասնակցելու համար Ռումանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, առջի օր վերադարձաւ Պէյրութ, բացառիկ յաջողութիւն գտնելով և մեծապէս գնահատուելով:

Օր. Ժանէթ Գույումճեան իր առաջին համերգը տուած է Պուքրէշի մէջ 19 Մայիսին, ուր ներկայ գտնուած են քոնսերվաթուարի փրոֆեսորներ, ծանօթ արուեստագէտներ և ծանօթ երգիչներ՝ Կարպիս Զոպեան և Դաւիթ Օհաննէսեան, ինչպէս նաև երաժշտասէր հասարակութիւն մը որոնք բոլորն ալ գնահատած են զինք որպէս լաւագոյն երգչուհի:

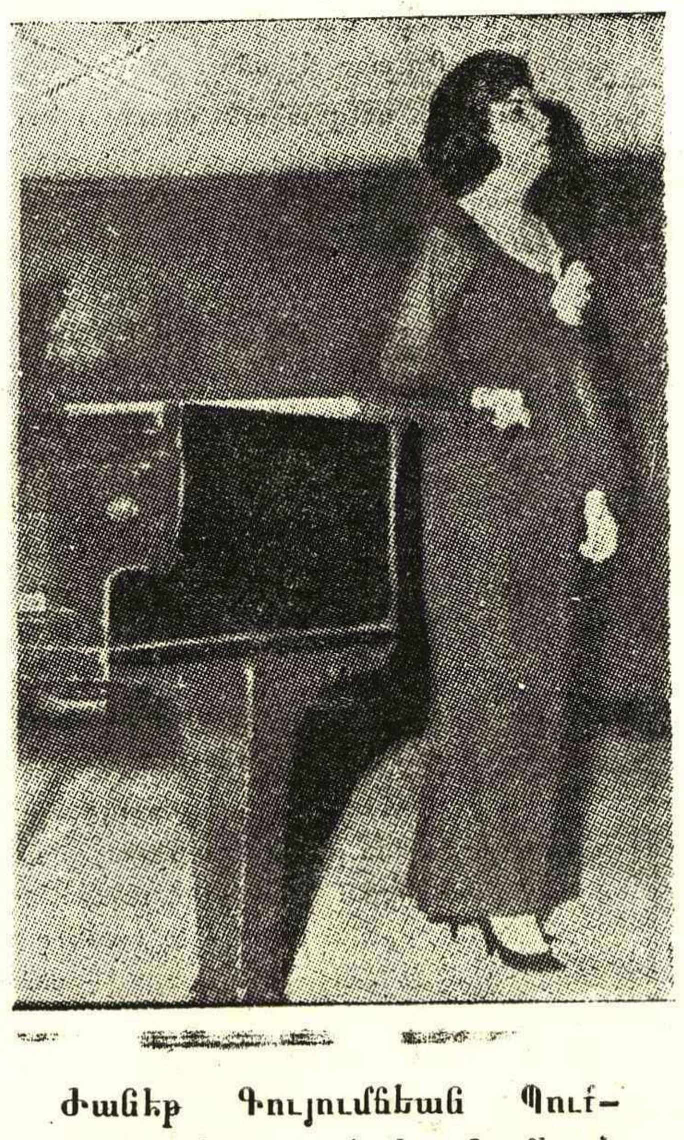
Օր. Ժանէթ իր երկրորդ համերգը տուած է 21 Մայիսին Քոնսթանցայի մէջ, հայ և օտար հասարակութեան մը ներկայութեան: 24 Մայիսին Քլուժի մէջ, «Օփերա լա Պոէմ»ի մէջ երգած է Միմիի դերով և գնահատուած:

26 Մայիսին Պրաշոֆի մէջ երկու համերգներ տուած է մէկ օրուան մէջ, սեմֆոնիկ օրքեսթրի ընկերակցութեամբ, իսկ 28 Մայիսին համերգ մը տուած է Գրայովայի մէջ, դարձեալ սեմֆոնիկ օրքեսթրի ընկերակցութեամբ:

Բոլոր համերգներու ընթացքին բացառիկ ընդունելութիւն գտած է Կոմիտասի «ԿՌՈՒՆԿ»ը և ներկաներու անդադրում պահանջով կրկնուած:

Օր. Ժանէթ Գույումճեանի ելոյթները և կատարողական արուեստը բարձրօրէն գնահատուած ըլլալով, յաջորդ տարուան համար կրկին հրաւիրուած է:

Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք սիրուած արուեստագիտուհիին: «Արարատ»

Ժանէթ Գույումճեան Պուքրէշի մէջ տուած իր համերգի ընթացքին

ԼԻԲԱՆԱՆ

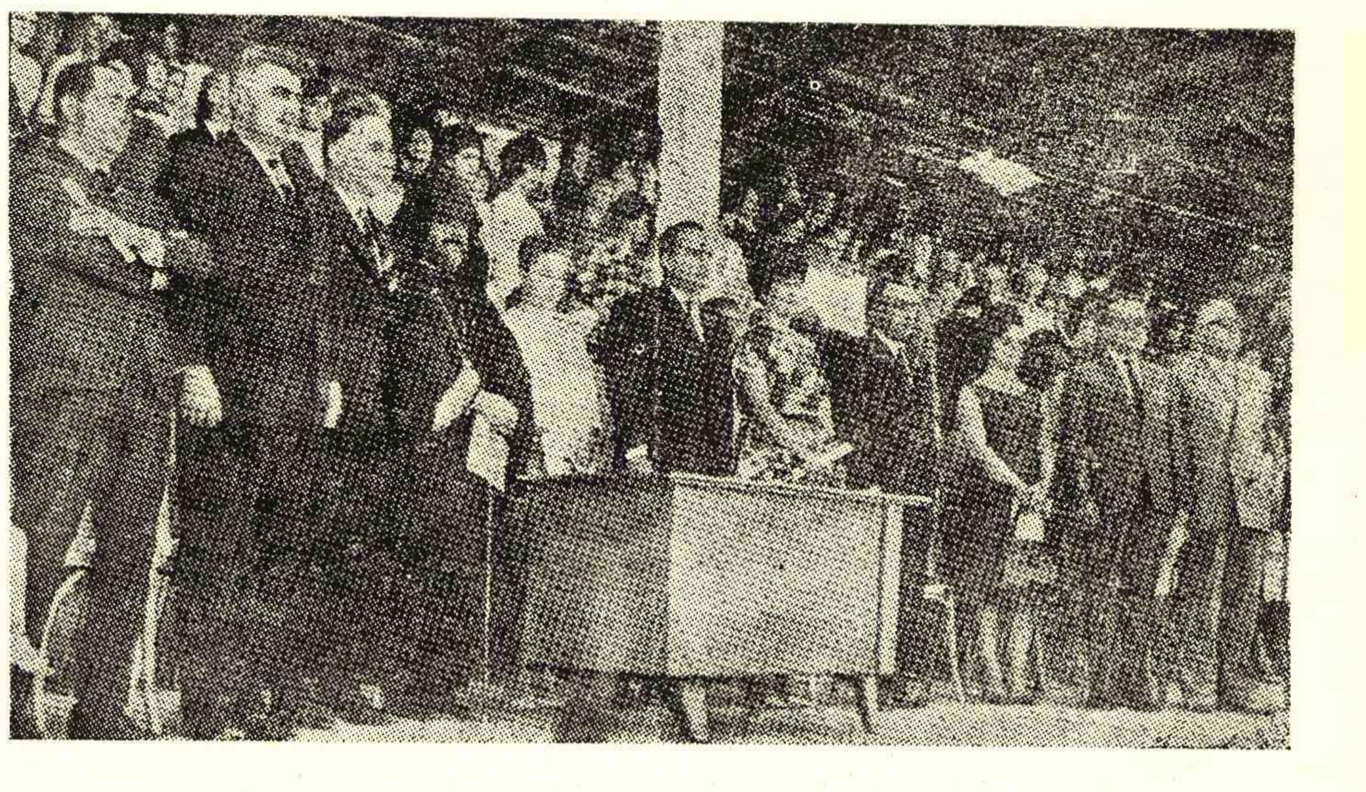
ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆ ԼԻՍԷԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարի Յունիսին՝ աւանդութեան վերածուած է Ազգ. Սահակեան Բարձրագոյն Վրժ.ի մարզահանդէսը: Այս տարի՝ տեղի ունեցաւ Յունիս 7ին, մասնակցութեամբ Սահակեան Շրջ. Միութեան:

Կը հովանաւորէր Քեսրուանի երեսփոխան Շէյխ Խալիլ Էլ Խազըն:

Հանդէսը բացուեցաւ մարզիկի մը Լոյսով, Ջահով մը, Պատուոյ Սահակեան Շրջ. Միութեան կողմէ տեղի ունեցան զանազան արշաւներ, բարձրութեան ոստում, մէկ ծայր ոստում, սկաւառակ նետել, 1000 մեթր վազք, եւն.: Առաջնակարգ դուրս եկան Զաւէն Տէմիրճեան եւ Յարութիւն Քիպարեան:

60, 80, 150, 200 մեթր վազքի, դրօշարշաւի եւ պարանաձգութեան մէջ Կապոյտ եւ Կարմիր

Ազգային Սահակեան Լիսէի Տարեկան Մարզահանդէսի Պատուոյ Թրիպիւնէն Տեսարան մը: Ձախէն աջ.— Պր. Սարգիս Սարգիսեան, Գոմա՞տան Հապիպ Ըլ-Ասմար, Բանաստեղծ Սայիտ Աքըլ, Գերշ. Գնէլ Եպիսկ. Ճերէճեան, Տիկին Տիմիթրա Սարգիսեան, Շէյխ Էլիաս Էլ-Խազըն, Տիկին Հապիպ Ասմար, Ընկ. Խաչերեան, Տիկ. Ա. Կուժունի, Ընկ. Եէր Յ. Կուժունի, Ա. Տեմիրճեան:

Թրիպիւնի առջեւ պատուի-առով մը: Ձահը յետոյ փոխանցուեցաւ ուրիշ մարզիկներու:

Ընդհ. տողանցքէն ետք (Հ.Մ. Մ.ի փողահարախումբի առաջնորդութեամբ), տրուեցան «մեքենական շարժում»ը եւ «կուժով մարզանք»ը (աղջիկներու):

խումբերէն վերջինը յաղթանակեց միշտ: Ժողովուրդը խանդավառուած՝ արտաքուս նուիրատուութիւններ բրաւ Սահակեան Լիսէին: Այս նուիրատուներուն մէջ նկատելի էին բարեկամ կազմակերպութիւններու եւ ականաւոր անձերու անուններ:

Մարզիկներու տողանցքը

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ Բ· ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Երկու տարի առաջ, Յունիս 24ին, ութսունը չորս տարեկան հասակին մէջ մահացաւ հայ պատմա–բանասիրութեան գագաթներէն մէկը՝ Արշակ Ալպօյաճեան, Մաթարիայի իր բնակարանին մէջ, իր որդեգիր աղջկան՝ Օր. Հռիփսիմէի և իր ազնիւ քենիին՝ Տիկ. Մելինէ Աճէմեանի հոգածու թեւերուն մէջ։

Աճառեանէն, Աբեղեանէն և Մանանդեանէն ետք, մանաւանդ արտասահմանի մէջ, քիչ կը գտնուին գրողներ, որ Ալպօյաճեանին չափ եռուզեռալ, լեցուն և բեղուն կեանք ունեցած ըլլան։

Կեսարացի ծնողքի զաւակ և աճած Պոլսոյ մէջ հայոց վերածնունդի տարիներուն, պատրաստուած է ազգին համար ու մեռաւ հոն՝ ազգին համար աշխատելով, գրիչ ի ձեռին, պատնէշին վրայ՝ ինչպէս կ'ըսեն։

Պէրպէրեան Վարժարանի, ապա Կեդրոնականի մէջ դեռ պատանի և երիտասարդ, ան սկսած է թերթ հրատարակել (խմբագրել) լուրջ մարդիկն ու մտաւորականները շահագրգռելու աստիճան ծանր բովանդակութեամբ։

Կարճ ատեն մը առեւտուրով զբաղելէ ետք, Ալպօյաճեան կը նետուի մտաւորական ասպարէզ — ուսուցչութեան և լրագրութեան մէջ։

Մենք զինք կը գտնենք գլխաւորաբար «Բիւզանդիոն»ի մէջ, ուր կարճ ատենէն կը դառնայ վարչական տնօրէն, իբրեւ աջ բազուկը մեծն Բիւզանդ Քէչեանին։ Իր պատմագիտական և բանասիրական յօդուածները շուտով ուշադրութեան կ'արժանանան։ Թաքցուած կամ կորսուելու դատապարտուած հայ արժէքներ երեւան հանելու կամ պատմական ճշմարտութիւններ վերահաստատելու աշխատանքին մէջ Ալպօյաճեան կը դառնայ ախոյեան մը։ Վարած է ուսուցչական բազմաթիւ պաշտօններ, ազգային պաշտօններ և Պոլսոյ Պատրիարքարանի Յաբերական Դիւանի տնօրէնութիւնը։

Քեմալական շարժման հետեւանքով, երբ Դաշնակից գրաւման ուժերը Պոլիսը պիտի պարպէին, Ալպօյաճեան, իր հիւանդ կնոջ և տասնամեայ զաւկին հետ կ'ապաստանի Յունաստան, ատեն մը։ Այնտեղ կը վարէ ուսուցչական պաշտօններ և Քորֆուի Որբապաշտպան Յանձնախումբի անդամ կ'ըլլայ՝ Վ. Թէքէեանի և Թէոդիկի հետ։

1923ին կուգայ Գահիրէ, Թորգոմ Սրբազանի կարգադրութեամբ և կը մտնէ Գալուստեան վրժ., որպէս պատմութեան ուսուցիչ։ Իր աշակերտները երախտագիտութեամբ կը յիշեն զինք՝ իբրեւ իրապաշտ և իրատես դասատու, որ ուսանողին մէջ կը զարգացնէ առարկայականութեան զգացումը և քննական միտքը։

Մեծ բանասէրը իր գրասենեակին մէջ (Մաթարիէ— Գահիրէ)

Ազգ. Առաջնորդարանի դիւանապետ կոչուելուն պատճառով կը դադրի ուսուցչութենէ, շարունակելով իր պատմագիտական և բանասիրական հրատարակութիւնները։

Ալպօյաճեան, անթիւ–անհամար յօդուածներու կարգին գրած է նաեւ մօտ 40 հատոր մեծածաւալ գիրքեր։ Վարած է նաեւ խմբագրական պաշտօն՝ Ազգ. Հիւանդանոցի Տարեցոյցի, «Արեւ»ի և «Ջահակիր»ի մէջ։ 1936ին, տարի մը հրատարակած է իր սեփական թերթը՝ «Ազատ Միտք»։

Աւելորդ է թուել այստեղ իր գործերը. անոնք ծանօթ են բոլորին։ Անոնցմէ 24 հատը տպագրուած են. մօտ 20 հատոր ալ կը մնան անտիպ։ Ունի հարուստ արխիւ և մատենադարան, որոնք վայել են Հայաստանին։

Եղած է Ռամկավար Կուսակցութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին հիմնադիրներէն, բայց 1932ին Գահիրէի մէջ, կարգ մը քուլթեանց պատճառաւ, հրաժարած է, առանց իր կապը խզելու ռամկավար գաղափարներու և սկզբունքներու հետ, ու մնալով աշխատակից ռամկավար մամուլին։ Երբ պայքար չկար, աշխատակցած է «Հայրենիք» ամսագրին և «Յուսաբեր» ամսաթերթին՝ պատմագիտական յօդուածներով։

Քսու մարդիկ շարունակած են իրենց պայքարը Ալպօյաճեանին դէմ և 1935ին զայն հրաժարեցուցած են դիւանապետութենէ։ Ալպօյաճեան չէ հրաւիրուած ազգային վրժ.ի մէջ պատմութիւն աւանդելու, օրուան վարիչներուն ծանօթ մտայնութեան հետեւանքով։

Ան հիմնած է «Մտաւորական Սպասարկութեանց Գրասենեակը»։ Ատեն մը փաստաբանութիւն ալ ըրած է Դատաստանական Խորհուրդին առջեւ, բայց գլխաւորաբար ապրած է գրիչին եկամուտով։

Գահիրէի մէջ՝ 1953ին տօնուած է իր գրական և ուսուցչական գործունէութեան յիսունհինգամեայ Յոբելեանը։ Իր Կիպրոսի և Նիւ Եորքի բարեկամներն ալ տօնած են այս Յոբելեանը՝ իրենց քաղաքներուն մէջ։

1959ին այցելած է Հայաստան, իբրեւ պատուիրակ, և մեծ ընդունելութեան արժանացած այնտեղ։

1960ին Հայաստանի մէջ՝ Բարեկամութեան և Մշակոյթի Կապերու Ընկերութիւնը (Նախագահ Բ. Գրիգորեան) նախաձեռնարկ եղած է տօնելու Ալպօյաճեանի ծննդեան ութսունամեակը, զոր մեծ ընդունելութեամբ մը նշած են իր Գահիրէի բարեկամները հոս, գլխաւորութեամբ Ռ.Ա.Կ.ի։

Ազգային նուիրականութեանց, Հայաստանի, Ս. Էջմիածնի և ճշմարտութեան համար պայքարող մը եղած է Ալպօյաճեան և չէ վախցած զինք բանտարկել տալու ձեռնարկներէն իսկ։ Զինք իբրեւ սովետական գործակալ զրպարտողները ի վերջոյ ամօթով մնացած ըլլալու են։

1960ին Ալպօյաճեան ընտրուեցաւ ազգ. երեսփոխան՝ Ջահակիրեաններու կողմէ։ Դարձաւ Թեմական Ժողովի փոխ–Ատենապետ։ Իր պարզ ներկայութիւնը շատ բան կը փոխէր այնտեղ, հակառակ (տարիքին բերմամբ) մեծ աշխատանք վերցնել չկարենալուն։

Ալպօյաճեան նախագահն էր Հայկ. Ընթերցասրահի Մշակութային Խորհուրդին։

Ըմբոստ էր Ալպօյաճեան և ունէր իւրայատուկ չոր և ուղղակի վարուելակերպ։ Ասոր համար շատեր, կեղծաւորներ, չէին ախորժիր իրմէ։ Հակառակ այս գիծին, զինք լաւ ճանչցողը չէր կրնար չսիրել ու չգնահատել։ Իրեն հիացող և միշտ գործակցող

(Շար. տես. էջ 6)

ՀԵՐՄԻՆԷ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Պոլսոյ մէջ կանխահասօրէն մեռած է սիրուած գրագիտուհի Տիկին Հերմինէ Սինանեան։ Ողբացեալը երկար տարիներ աշխատակցած է ո–պէս խմբագիր («Ս. Փրկիչ» ամսագրի) եւ ծառայած մտաւորականի իր բեղուն գործունէութեամբ. հրատարակած է «Դար» հանդէսը։

Ունի գեղարուեստական գրականութեան վերաբերեալ գեղեցիկ էջեր ու քնքուշ ներբողներ։ Ստորեւ յատկանշական նմոյշ մը·—

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆԴ ՀՐԱՇՔԻՆ

Կեանքն ափերէ՜ս, աւազի պէս կը սահի···
Յոյսին բոլոր դոները փա՜կ մնացին,
Տէ՜ր, մոռցա՞ր զիս տաճարին մէջ ամայի,
Դեռ հաւատա՞մ գոյութեանդ հըրաշքին։

Անկարեկիր պայքարին մէջ կեանքին դէմ,
Ինչո՞ւ, Տէ՜ր իմ, զիս թողուցիր առանձին,
Բացարձակին ճամբան ի զո՜ւր կ'որոնեմ···
Դեռ հաւատա՞մ բարութեանդ հըրաշքին։

Դուն գիտէի՜ր, թէ դիւրաբեկ եմ, անզէ՜ն,
Բայց թոյլ տուիր որ անխնա՜յ հարուածեն,
Ըրէ՛ որ Տէ՜ր, ժպտի՜լ գիտնամ տակաւին···
Մի՛շտ հաւատամ՝ մեծութեանդ հըրաշքին։

Աղօթելէն երբ սպառած ըլլամ, Տէ՜ր,
Գուցէ օ՜ր մը զարթնուս, ու զա՜ս վերըստին,
Պիտի փնտռե՜ս շըքեղ հոգին որ քո՜ւկըդ էր,
··· որ ըսպասեց ··· Յարութեա՜նըդ հըրաշքին···։

ՀԵՐՄԻՆԷ ՍԻՆԱՆԵԱՆ

ԱՆԾԱՆՕԹ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Ազգերու մէջ շատեր անցած են պատմութեան և անմահացած՝ իրենց մարդկայնական ուժեղ գործերով։

Անանուն բռնակալներ ալ տեղ գրաւած են պատմութեան մէջ, սակայն անոնց հասցէին զզուանք և անէծք կայ յաւիտենական։

Տարակոյս չկայ, որ հայութեան մէջ յաւերժական փառքի և յիշատակութեան արժանի դէմքեր քիչ եղած չեն, որոնցմէ ոմանց կատարած հերոսական գործերը այլ ազգերու ծոցին մէջ ըլլալով, հայութեան բոլոր խաւերուն անծանօթ մնացած են։

Այդպիսի դէմքերէն մէկուն պատմութիւնը համառօտագրելով, կը ներկայացնենք այս սիւնակի ընթերցողներուն, առնելով «Գրական Թերթ»ի 1964 Յունուար 17 թիւէն, ստորագրուած Ռ. Հ. Խաչատրեանէ։

Դէպքին հերոսն է Յովհաննէս Սվաճեան. ծնած 1844ին և մեռած 1906ին։

Դէպքը տեղի ունեցած է 1877–1878 թուականին, Ռուս–Թրքական պատերազմին, որով պիտի վճռուէր Պուլկարիոյ ճակատագիրը։ Թրքական յաղթանակը պիտի նշանակէր Պուլկարիոյ գերութեան շղթաներու ամրացումը։ Ռուսական յաղթանակը պիտի բերէր Պուլկարիոյ ազատութիւնը։

Դեկտեմբերին ռուսական բանակը Սոֆիան գրաւելով կը յառաջանայ դէպի Պլովտիւ, ուրու մօտ բանակած էր Թրքական քառասուն հազարնոց բանակը։

Ամերիկահայ մտաւորական Ընկ. Ե. Գ. Սիրվարդ

Թուրք հրամանատարը՝ Սուլէյման փաշա, ինչպէս Թուրք բանակներու բոլոր հրամանատարները, ուրկէ որ անցած էր, գտնուող բոլոր գիւղերու անմեղ և անզէն բնակչութիւնը անխնայ ջարդած՝ կը մտադրէ իր անցած ճամբուն վրայ ամէն ինչ հրկիզել և ոչինչ թողուլ։ Բայց կը մտածէ այդպիսի հրահանգ մըն ալ ըստանալ Պոլիսէն — մեծագոյն ոճրագործ Համիտէն — ու գիշերով դուրս կուգայ իր որջէն և կը դիմէ հեռագրատուն, Դեկտեմբեր 30ի գիշերը։

«Մտնելով հեռագրատունը, Սուլէյման փաշա, ոտքից — ցգլուխ չափեց ցածրահասակ, ամբակուռ մարդուն, որը պարզ, բարեսիրտ դէմք ունէր, լայն ու բաց ճակատ և թաւ յօնքերի աղեղներ աչքերին։

«Մարդը, որ չէր սպասում նման հիւրի, բարձրացաւ տեղից և ներկայացաւ.

«— Յովհաննէս Սվաճեան, կայարանապետ և հեռագրիչ։

«Նա մէկն էր այն սակաւաթիւ հայերից, որ վաղուց ապրում էին պուլկարական այդ քաղաքում։ 17րդ դարում կառուցուած հին հայկական փողոցում, քաղաքի հիւսիս–արեւելեան ծայրամասում»։

Թուրք հրամանատարը ուշադիր կը զննէ Յ. Սվաճեանը և կասկած չունենար անոր բարութեան մասին։

Հեռագրիչ Սվաճեան կը զարմանայ, չի կրնար հասկնալ Թուրք Հրամանատարին գիշերային այցին պատճառը կայարանին փոքրիկ սենեակին մէջ։

«— Հարկաւոր է հեռագիր ուղարկելՍտամպոլ և ստանալ պատասխան,— կ'ըսէ և թուղթ մը կ'երկարէ, որուն վրայ կայ այն հարցումը, թէ՝ ինք մտադիր է նահանջել, ինչպէ՞ս վարուել քաղաքին հետ»։

Սվաճեան ակամայ կը նստի հեռագրի գործիքին առջեւ։ Ձեռքը կը դողայ, որովհետեւ ան կը ճանչնար Թուրքը, գիտէր այդպիսի հեռագիրներուն պատասխանը։ Փաշան կը նկատէր հեռագրիչին վարանումը։

«— Հոս պիտի սպասեմ պատասխանի,— կ'ըսէ՝ ձայնը բարձրացուցած»։

Ամբողջ մարմնով քրտնած է Սվաճեան։ Ճար չկայ, պէտք է հեռագրել. ու մատները կը տանի հեռագրական գործիքին···։

Հեռագրի գործիքին հետ կը սկսի գործել և Սվաճեանի միտքը։

Փաշան անհանգիստ է։ Մերթ կը ծռի հեռագրական գործիքին վրայ և ուշի–ուշով կը դիտէ, կարծես թէ կը կարդայ։

«— Արդեօ՞ք կրնայ կարդալ,— կ'անցնի Սվաճեանի միտքէն ու աւելի կը ճնշուի։ Իր մտքին մէջ փայլատակող լոյսը կը մարի կարծես»։

Հեռագրին պատասխանը կը հասնի·

«— Բնակչութիւնը սուրի քաշել··· քաղաքը աւերել···»

Սվաճեան շանթահար, քիչ կը մնայ գետին տապալի։

«— Կարդա՛ տեսնեմ», կը հրամայէ փաշան···

Նոր, փրկարար լոյս մը կը լուսաւորէ Սվաճեանի միտքը·— «ըսել է անկարող է կարդալ», կ'արտասանէ մտովի ու կը կարդայ·

— Նորին մեծութիւն Սուլթանը հրամայում է բնակչութեան ձեռք չտալ· քաղաքը անվընաս յանձնել։

«— Ստո՛ւմ ես, շո՛ւն», կ'ըսէ փաշան։ Սվաճեան առանց այլեւայլի կ'երկարէ հեռագիրը փաշային և կ'ըսէ·

«Դո՛ւք կարդացէք, կամ ուրու կ'ուզէք կարդացնել տուէք»։

Փաշան գլխիկոր կը վերադառնայ իր որջը։

Յաջորդ առաւօտ, Թուրք բանակի գոռոզ հրամանատարը կը հեռանայ քաղաքէն ու մահուան դատապարտուած բնակչութիւնը կ'ազատի, իսկ քաղաքը կը մնայ կանգուն։

1877 Թուի Դեկտեմբեր 31ի առաւօտուն, Ռուսական բանակը, ժեներալ Գուրկոյի հրամանատարութեան տակ, յաղթականօրէն Թաթար – Բազարջիկ կը մտնէ և Պուլկարիա Թրքական գերութենէն յաւերժ կ'ազատագրուի։

Պատմութեան վաւերացուցած այս սխրագործական աքթին համար՝ 1925ին Բազարջիկի Համայնական Խորհուրդի որոշմամբ՝ քաղաքի փողոցներէն մէկը կոչուած է Յովհաննէս Սվաճեան։

Ո՜վ գիտէ, քանի՜ քանի հայեր այլ երկիրներու մէջ մարդկայնական գործերով հերոսացեր են և մնացեր՝ անծանօթ։

ՍԻՐՎԱՐԴ

ՄԱՄՈՒԼ

ՅԱՄԵՆԱՅՆ ԴԷՊՍ, ԿԸ ՆԱԽԸՆՏՐԵՆ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Վերջերս, երկու եգիպտահայ հայեր, Պր. Աւետիս Ն. Զագըճեան և Հ.Յ.Դ. Կոմիտէի անդամ Պր. Պերճ Մըըրլեան, այցելած էին հնաւոր հայ գաղութներ (Նորակազմ)։ Վերադարձին, ի պատիւ Պր. Զագըճեանին տրուած ճաշկերոյթի մը մէջ, անոնք խօսեր են։

Պր. Պերճ Մըըրլեան աւելի ընդարձակ զեկուցում մը տուեր է՝ նշելով ոչ միայն այդ գաղութներուն, այլեւ իւրաքանչիւր քաղաքի հայերուն թիւը, անոնց հայ կեանքի կեդրոնները՝ եկեղեցի, դպրոց և ակումբ, կեանքի ընդհանուր պայմանները և հնարաւորութիւնները։

Պր. Պերճ Մըըրլեան իր խօսքը աւարտեր է դիտել տալով։

«Որքան պիտի ուզէինք, Պր. Զագըճեանը և ես, որ այսօր ներկայացած ու խօսած ատեն, վերադարձած ըլլայինք ոչ թէ հեռաւոր Աւստրալիայէ և Գանատայէ, այլ ՄԵՐ ՄԱՅՐ ՀՈՂԷՆ՝ Հայաստանէն։ Մեզի համար անհնար է, որ ըլլար աւելի մեծ երջանկութիւն քան այն, որ զեկուցանէինք ձեզի հայրենիքի կեանքին, նուաճումներուն, հնարաւորութիւններուն, պայմաններուն և յառաջդիմութեան մասին, փոխանակ արտահայաստանեան գաղութներու մասին խօսելու։

«Սակայն միշտ պիտի յիշենք և երբեք պիտի չմոռնանք, որ այս բոլորը լոկ ժամանակաւոր մէկ էջն է նման էջերով լի մեր հազարամեայ պատմութեան։ Այս գաղութները միայն ու բացառաբար հանգրուաններ են, որոնք կը պարտադրուին մեզի, մեր կամքէն կատարելապէս անկախ և արտաքին պայմաններու բերումով։ Մեր աչքերն ու հոգիները կը շարունակեն սեւեռած մնալ մեր վախճանական կայանին վրայ՝ Մայր Հայաստանին։ Ըլլանք հոս, թէ այլուր, այնքան ատեն, որ մեր ոտքերուն տակ մեր սեփական հողը չէ, մենք մեզ պիտի նկատենք ժամանակաւոր անցորդ միայն։ Մեր սրտերուն ու մտքերուն մէջ պիտի չշիջի այն անխորտակելի հաւատքը, որ պիտի գայ օրը, երբ կարաւան առ կարաւան պիտի ուղղուինք դէպի վերջին ու վախճանական մեր լնակավայրը, յաւիտենական ու պաշտելի մեր Հայաստանը, հոն ամփոփուելու, հոն ըստեղծագործելու և հոն, մեր սուրբ հողին յանձնելու մեր ու մեր զաւակներու աճիւնները»։

Մեր կողմէ աւելորդ կ'ըլլայ յիշեցնել, որ 1945էն ի վեր հաւատաւոր հայեր կ'այցելեն ներկայ Հայաստանը և իրենց վերադարձին՝ կը խօսին անոր նուաճումներուն ու յառաջդիմութեանց մասին անխտիր։ Իսկ ուրիշ աւելի հաւատաւոր և իրաւ հայեր, ամէն տարի կարաւան առ կարաւան, ԱՐԴԷՆ կը դիմեն Մայր Հայրենիք, հոն ապրելու, ստեղծագործելու և յառաջդիմելու համար։ Հայաստան երթալ ուզողին՝ ոչ մէկ արգելք կայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

(Շար․ Ա․ էջէն)

Անցեալին մէջ, երբ դեռ Կիպրոս իր անկախութեան չէր տիրացած, ՆԱԹՕի ռազմակայանները մէկէ աւելի անգամներ այդ դերը խաղացին։ Յիշեցնենք միայն 1956ի աշնան Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ, երբ եռակողմեան նախայարձակում մը գործուեցաւ Եգիպտոսի դէմ։ Այն օրերուն, նախայարձակներու գլխաւոր կայանն մը վերածուած էր Կիպրոսը և ՆԱԹՕի տէրութիւններուն պատկանող ու Կիպրոսի հողամասին վրայ հաստատուած ռազմակայաններէն էր որ անգլեֆրանսական ուժերը դէպի Փոր-Սայիտ կ'ուղղարկուէին։ Կզզին որպէս պարենաւորումի խարիսխ ալ կը ծառայէր իսրայէլեան զինեալ ուժերուն, որոնք Սինայի Թերակղզիին վրայ արշաւեցին։

Կիպրոսի կապակցութեամբ ՆԱԹՕի տէրութիւններու վարած քաղաքականութիւնը երբեք ալ խաղաղութեան շահերէն չի թելադրուիր, ինչպէս կը հաւաստիացնեն Լոնտոն ու Ուաշինկթըն, այլ կը թելադրուի Կիպրոսը ամէն գնով որպէս ռազմակայան պահպանելու փափաքէն, որպէսզի այդ տէրութիւնները կարենան իրենց կայսերապաշտական շահերը պաշտպանել աշխարհի այս շրջանին մէջ։ Արեւմուտքը և Իսրայէլ դժգոհ են, որ Մակարիոսի կառավարութիւնը կը ջանայ անկախ քաղաքականութեան մը հետեւիլ՝ երկրէն ներս և միջազգային հրապարակի վրայ։ Դժգոհ են, որ կիպրացիները վճռած են վերջ դնել Ցիւրիխի ու Լոնտոնի համաձայնութիւններուն, որոնք կիպրական հողին վրայ կայք հաստատելու արտօնութիւն կուտան օտար ուժերուն։ Անոնք պիտի ուզէին, ի հեճուկս կիպրացի ժողովուրդի կամքին, իրենց ռազմակայանները պահպանել այնտեղ և զանոնք զէնքի մը պէս շարունակ ուղղել արաբական ու ափրիկեան անկախ պետութիւններուն դէմ։

Ամէն պարագայի տակ, յստակ է, թէ այս հարցին մէջ որեւէ զիջում՝ կայսերապաշտութեան առջեւ անձնատուութիւն պիտի նշանակէր։ Արաբական մամուլը կը գրէ, թէ արաբները երբեք պիտի չթոյլատրեն, որ Կիպրոսը արաբական անկախ աշխարհին դէմ նախայարձակումի կայան մը դառնայ կրկին։ Դժուար չէ արաբական հանրային կարծիքին մտահոգութիւնը հասկնալ, եթէ մանաւանդ հաշուի առնենք Յորդանան գետին ջուրերը շեղեցնելու հարցին մէջ Թել-Աւիվի բռնած գրգռիչ դիրքը։

Այս առնչութեամբ կարելի չէ մոռնալ, թէ Իսրայէլի մամուլը ժամանակին Կիպրոսի մասին կը խօսէր որպէս յառաջապահ դիրքի մը, որ Իսրայէլի ու արաբական երկիրներու միջեւ բախումի մը պարագային գործի պիտի լծուէր։

Եւ ճիշդ այս պատճառաւ է, որ Իսրայէլ կ'ուզէ ծանրացած տեսնել Կիպրոսի վէճը։

Արաբական երկիրները իրաւացիօրէն կը յայտարարեն, թէ բնաւ պիտի չընդունին Կիպրոսի որպէս անկախ ու չէզոք պետութիւն գոյավիճակին փոփոխութիւնը։ Եւ այս ճիշդ դիրքին անպայման զօրավիգ պիտի կանգնին բոլոր անոնք, որ անկեղծօրէն կ'ուզեն խաղաղութեան պահպանումն ու ժողովուրդներու ազատութիւնը։

Ռ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

★ ԳՐՔԻՍ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆԸ ★

Գրքիս անո՞ւնը... Ընթերցո՛ղ, անունը մի՛ հարցներ. վերջը կ'ըսեմ. անոր ներածականը կարդա՛...։

Ֆրիպէլ քաղաքը հայաշատ քաղաք մըն է, ուր այս վերջին պատերազմէն յետոյ՝ հայերը հաբըստանալով հիմնեցին ամենաարդիական ու ամենաբարձր դասընթացք ունեցող հսկայ համալսարան մը, որ այսօր, իր տեխնիկական, հոգեբանական ու ընկերաբանական ճիւղերով եզակի ու պատկառելի հաստատութիւն մըն է։ Այդ համալսարանը կը կոչուի բամբասանքի համալսարան։ Անկուսակցական հիմնարկութիւն մըն է ան, որ եկած է հերքել հայերու վերագրուած անմիաբանութեան անհիմն տեսութիւնը։ Այդ հաստատութեան մէջ կ'ընդունուին բոլոր հայ կուսակցութեանց անդամները և որեւէ կուսակցութեան թոյլատրուած չէ ստանձնել անոր տիրական ղեկավարութիւնը։ Նոյնպէս հոն կ'ընդունուին նաեւ կրօնական և ո՛չ կրօնական բոլոր տեսակի դաւանանքներու հետեւորդները, ըլլան անոնք բողոքական կամ կաթոլիկ, մկրտչական կամ լուսաւորչական, էջմիածնական կամ հակա-էջմիածնական, հոգիով փրկուածներ կամ ոգիով կորսուածներ, շաբաթապահ կամ կիրակնապահ, սոցիալիստ կամ բուրժուա, անհաւատ կամ աստուածավախ։ Ով որ Ֆրիպէլ հաստատուի, պարտաւոր է այդ համալսարանը մտնել։ Վճարում չըկայ. հոն գիրք ալ չեն գործածեր. ամէն ինչ բերանացի է։ Ոմանք, իրենց բնատուր ձիրքով, մէկ տարիէն շրջանաւարտ կ'ըլլան, կ'առնեն ոսկետառ վկայական մը և կը սկսին իրենց հասարակական օգտաշատ աշխատանքը։ Ոմանք, ըլլալով աւելի թանձրամիտ, երեք տարիէն հազիւ կը յաջողին վկայական մը ձեռք բերել։ Այդ համալսարանէն ներս կաշառակերութիւն, կողմնակալութիւն, միջնորդութիւն երբեք մուտք գտնելու պատեհութիւն չունին։ Աշակերտ մը իր վերջին քննութիւնը յաջող անցընելու համար ցոյց տալու է ստեղծագործող տաղանդ, անընկճելի յամառութիւն, արժանիքներու հանդէպ կուրութիւն, թերիներու հանդէպ խոշորացոյց գործածելու սովորութիւն։

Ֆրիպէլի համալսարանի շըրջանաւարտները հասարակական կեանքի մէջ մտնելէն յետոյ՝ իրենց բնական բերումով դասակարգերու կը բաժնուին — չունեւորներ և ունեւորներ։ Առաջինները իրենց բերանը լայն չեն կրնար բանալ, փսփսուքով կը խօսին, որովհետեւ կը վախնան, որովհետեւ իրենց միտքը զբաղած է ապրուստի մտահոգութեամբ, բայց ասոնք ալ ձիւնագնդակը եսեւ ու առաջ շարժելով ու գլորելով զայն կը խոշորցնեն և անով հսկայ բլուր մը կը շինեն և հեռուն կանգնած՝ հրճուանքով կը դիտեն իրենց զարմանալի կոթողը, որ եգիպտացիներու Սֆինքսին կը նմանի։ Համալսարանի վարչութիւնը այս մարդոց այդ կարողութիւնը նկատի ունենալով է որ անոնց վկայական տուած է։ Վերջինները, ըսել կ'ուզեմ ունեւորները, ամենէն եռանդուն, ամենէն աշխոյժ ու ամենէն տաղանդաւոր հասարակական գործիչներն են, որոնք ապրուստի մտահոգութիւն չունենալով՝ ասոր անոր միսը կը ծամեն, եռուզեռ կը ստեղծեն ու կը փարատեն իրենց կեանքի տաղտուկը։

Ընթերցողը գուցէ հարցնէ ինծի.— «Հապա դո՞ւն... դուն ալ այդ համալսարանը մտա՞ր, վկայական առի՞ր...»։

Այո՛, սիրելի ընթերցող, ես ալ այդ համալսարանը մտայ ու վկայականս ստացայ. բայց դժբախտաբար գործնական կեանքի մէջ հասարակական աշխատանք չկրցի տանիլ. որովհետեւ իմ անհաղորդ ու վանողական բնաւորութեանս հետեւանքով՝ ո՛չ ընկերական, ոչ ալ ընտանեկան շրջանակ կրցի կազմել։ Ով որ մօտեցաւ ինծի, միւս օրը՝ հեռացաւ ինձմէ, կարծես ժանտախտի բոյն ըլլայի։ Երբ մարդոց հետ յարաբերութիւն չես պահեր, բամբասանքի նիւթ չես ունենար, ու եթէ նիւթ ունենաս ալ, մէկը չունիս որուն յայտնես բամբասանքդ։ Ապրանք չունեցողը և կամ գնորդ չունեցողը ի՞նչպէս առեւտուր կրնայ ընել։

Դիմեցի համալսարանի տեսչութեան. պարզեցի և ըսի որ հակառակ իմ փառաւոր վկայականիս, ես հասարակական գործի չկրցի լծուիլ, բարեկամ չկրցի ճարել, ինծի մօտեցողները կը հեռանան շուտով. կարծէք տարափոխիկ հիւանդութեան մը ներկայացուցիչն եմ։ Ուր որ մտայ, գլուխս քննեցին, տեսան որ քէֆէս ծակ է.— «Դուն մեզի ընկեր կամ բարեկամ չես կրնար ըլլալ», ըսին...։ Բայց ես գիտեմ որ այնքան գէշ մարդ չեմ։ Անշուշտ թերութիւն ունիմ, սակայն, ինչպէս Յ. Պարոնեան ըսած է.— «Ով որ թերութիւն չունի, մարդ չէ»։ Հետեւաբար ես մարդոց շարքէն դուրս ելած մէկը չեմ։ Ես անուանի գրագէտ մը չեմ, բայց Մեսրոպեան տառերը իրարու մօտ կրնամ շարել, կրնամ նոթագրել, կրնամ ճաշակաւոր կամ անճաշակ պատկերներ գծել. ալ ի՞նչ կ'ուզեն ինձմէ։

— «Դուն մեր փնտռած մարդն ես» ըսին ինծի համալսարանի տեսչութեան անդամները միաբերան.— «Մենք քեզ պէս մէկը կը փնտռէինք արդէն գիշերը՝ լուսնի լոյսով, ցերեկը՝ լապտերով։ Միայն թէ դուն պէտք է գիտնաս որ մենք ճաշակաւոր պատկերներով շատ չենք հետաքրքրուիր. քու պատկերները որքան անճաշակ ըլլան, այնքան հաճելի են ու գնահատելի։ Մենք քու գործը որպէս դասագիրք կըրնանք գործածել մեր համալսարանին մէջ, որովհետեւ դասագիրք չենք ունեցեր մինչեւ հիմա...։ Մեր աշակերտները ոգեւորիչ, խըրախուսող նորութիւններ կ'ուզեն, իրենց տաղանդը զարգացնելու համար և այդ նորութիւնները դուն կրնաս հաւաքել ակումբներէն, սրճարաններէն, ժողովրդական հաւաքոյթներէն։ Ուր որ մի քանի հոգի կը հաւաքուին, մօտեցիր անոնց ու ականջ տուր։ Անպատճառ անոնց ընկերանալու պէտք չունիս։ Բամբասողները ականջ կը փնտռեն. առանց լսել սիրող ականջի՝ բամբասողը կեանք չունի։ Լսածներդ յետոյ կ'արձանագրես և անոնցմով մեր ուզած դասագիրքը կը պատրաստես։»

Համալսարանի տեսչութեան այդ խօսքերէն չափազանց ոգեւորուեցայ և տրուած հրահանգին համաձայն ալ սկսայ շարժիլ։ Մըտայ ակումբները, այցելեցի սըրճարանները, ներկայ եղայ մեծ ու պզտիկ հաւաքոյթներուն և իրիկունները լսածներս գրի առի։ Երեք ամիսէն իմ գիրքը ամբողջացուցի, ու ներկայացայ համալսարանի տեսչութեան։ Անոնց տուի պատրաստած գիրքս...։ Կարդացին, քննեցին, երկայնութիւնն ու լայնքը չափեցին ու շատ հաւնեցան...։

— Դուն ի՞նչ որոշեր ես քու այս գրքի անունը, հարցուցին ինծի։

— Այդ բանը ձեզի կը թողում, ըսի։

Գլուխ գլխի տուին, փսփըսուքով խօսեցան ու ապա՝

— Այս գրքին անունը մենք որոշեցինք—Երգիծանքի Այբբենարանը, ըսին.— ի՞նչ է քու կարծիքը. կը հաւնի՞ս...։

— Ձեմ առարկեր. պատասխանեցի։

Ու հարցը փակուած հռչակուեցաւ։

Ուրեմն, ընթերցողին համար պարզ պիտի ըլլայ, որ մենք ասկէ ետք Երգիծանքի Այբբենարանէն էջեր պիտի փրցնենք և ներկայացընենք իրեն, որպէսզի ինք ծանօթանայ Ամերիկահայ կեանքի մթին ու խորշերի անկիւններուն ու անոնց մէջ ապրող տոլարի ուժով պատուաւոր աթոռներուն վըրայ բազմող պոչաւոր անձերուն....

Գալիֆոռնիա — ընկեր ՕԶՈՒՆԻ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ԿԵԱՆՔԻՍ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Գրեթէ երեք շաբաթ կ'ըլլայ Նիւ Եորքէն գալս, արեւմտեան աշխարհի հարստութեան, ճոխութեան և գեղեցկութեան այս մեծ քաղաքը։ Մարդ կը հիանայ, կը շլանայ դիտելով երկնամերձ շէնքերը, հսկայ վաճառատուները, մարդերու բազմութիւնը, անոնց քաղաքավարութիւնը, կանոնաւոր երթեւեկութիւնը ինքնաշարժներուն, օթոպիւսներուն և այլ տեսակ կառքերուն, զերծ վտանգէ և արկածներէ։ Բաւական է որ մարդ ուշադրութիւն ընծայէ կարմիր ու կանաչ գոյներով լապտերներուն, որոնք վտանգն ու ապահովութիւնը ցոյց կուտան։ Մի՛ քալեր, կ'ազդարարէ կարմիր գոյնով ելեկտրական լոյսը, և քալէ կ'ըսէ կանաչ գոյնով լոյսը։

Իսկապէս զմայլելի քաղաք է Նիւ Եորքը՝ իր լայն պողոտաներով, երթեւեկութեան դիւրութիւններով, փողոցներու մաքրութիւնով և մարդոց ազնիւ վարուելակերպովը։

Այսօր «Նոր Աշխարհ» թերթի խմբագրատունը այցելեցի։ Ծանօթացայ թերթին խմբագիր Պր. Սամուէլ Թումայեանը։ Մինչ կը խօսակցէի այս պատուական հայուն հետ, յանկարծ ներս մտան պարոն մը և տիկին մը։ Հայագէտ Փրոֆ. Ֆէյտին և ծանօթ նկարչուհի Տիկ. Վավա Սարգիսն էին անոնք։ Որքան ուրախ և երջանիկ զգացի ինքզինքս՝ տեսնելով այս երկու արժէքաւոր դէմքերը։

Անպայման հիացումով մտիկ ըրի Փրոֆ. Ֆէյտին մաքուր հայերէնը և շատ համեստ նկարչուհի Տիկ. Վավա Սարգիսին խօսակցութիւնը։ Այս վերջինը մօտիկ ազգականներ ունի Եգիպտոսի մէջ, խնդրեց որ վերադարձիս՝ տեսնեմ զանոնք և հաղորդեմ իր բարեւները։

Շատ լաւ տպաւորութեամբ բաժնուեցայ իրենցմէ։

Անցեալ օր հայկական պարահանդէսի մը գացի։ Ամերիկա ծնած հայ երկսեռ երիտասարդներ ուրախ, զուարթ կը պարէին, կ'երգէին և կը նուագէին։ Երջանիկ նոր սերունդ, որուն ճակտին վրայ տառապանքը երբեք հետքեր չէ գծած։ Եւ յիշեցի բանաստեղծ Թումանեանի հետեւեալ խօսքը.

Ապրէք տղերք, բայց մեզ պէս չապրէք...

ՅՈՎՍԷՓ ԹԸԳԸՐԵԱՆ

Նիւ Եորք 16-6-64

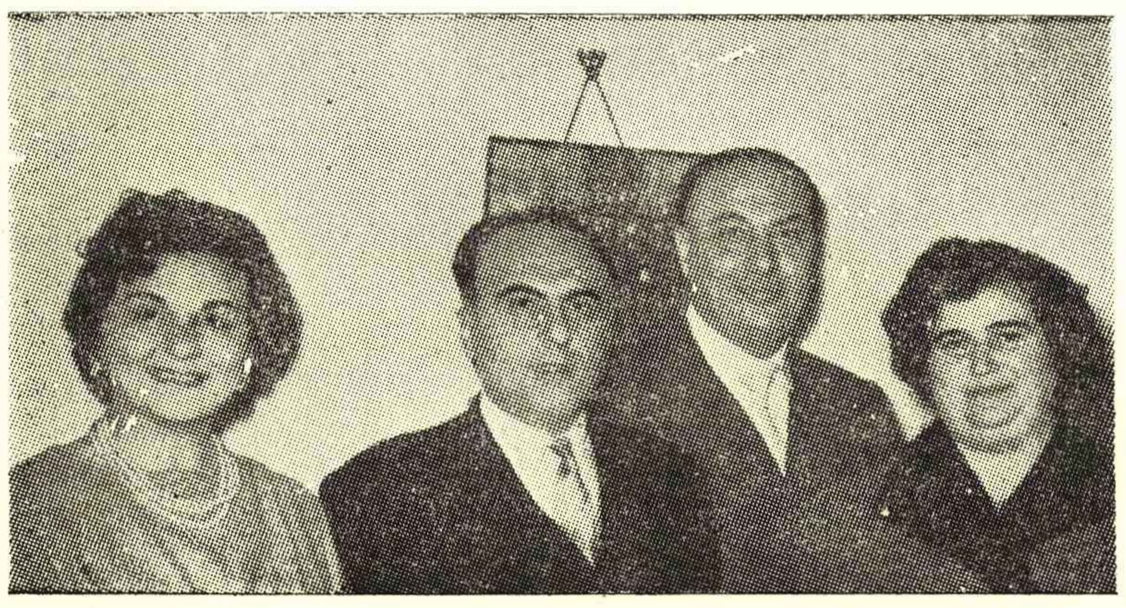
ԼԻԲԱՆԱՆ

★ ԸՆԿԵՐ ԱՐՄԷՆ ՂԱՐԻՊԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ★

30 ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր Բարձրագոյն Վարժարանի տարեկան գեղարուեստական հանդէսը, նուիրուած՝ Վարժարանի Հիմնադիր-Տնօրէն Պր. Արմէն Ղարիպի կրթական գործունէութեան 30ամեակին, տեղի ունեցաւ Շաբաթ, 6 Յունիս 1964 երեկոյեան ժամը 9ին։

Իր հերթին բանաստեղծ Սայիտ Աքլ գովքը հիւսեց հայ ժողովուրդի շինարար ոգիին և մտաւոր դաստիարակութեան համար անոր թափած ճիգին։

Ընկերներ՝ Տէր եւ Տիկին Արմէն Ղարիպ եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պալաեան

Հակառակ անոր, որ նոյն գիշերն իսկ զանազան սրահներու մէջ բազմապիսի ձեռնարկներ կային՝ Պէյրութի ամենաընդարձակ սրահներէն Սինէ Մեթրոփոլ չկրցաւ բաւարարութիւն տալ խուժող հասարակութեան, որ կուգար իր յարգանքը մատուցանելու սիրուած դաստիարակ, շիլերգով, ապա Տիար Գէորգ Երեւանեան ըրաւ բացման խօսքը, դրուատելով իրաւ արժանիքները Յոբելեարին։ Վեհափառներու օրհնագիրները ունկնդրուեցան յոտընկայս։

Գերշ. Գնէլ Եպիսկ. իւրայատուկ պերճախօսութեամբ Յոբելեարին խիզախ ոգին դրուատեց, որուն արգասիքն է Նոր Բարձրագոյն Վարժարանը։

Պր. Արմէն Ղարիպի շնորհակալական խօսքերէն ետք (զոյգ Կաթողիկոսներուն, Պատրիարքին, Հնչակեան Կուսակցութեան, Հ.Մ.Մ.ին և մասնաւորաբար հիացող հայ հասարակութեան, ծնողներուն և բոլոր անոնց՝ որոնք նիւթական դժուարութեանց պարագային զօրավիգ կանգնած են), Գերշ. Տաճատ Արք.ի փակման խօսքով վերջացաւ հանդիսութիւնը։

Յիշատակի նկար մը Ընկերներ Արմէն Ղարիպի եւ Պետրոս Մուշեանի Գահիրէ այցելութենէն (1953). նկարին մէջ ձախէն աջ՝ նստած՝ Ընկերներ Ն. Պալաեան, Ա. Ղարիպ, Ողբ. Զարուհի Ծաղկունի եւ Ս. Պալաեան. ոտքի՝ Մ. Գումրուեան, Ողբ. Յ. Յովէլեան, Խ. Իւկնեան, Պետրոս Մուշեան, Զ. Պալաեան, Մ. Տրնկնեան եւ Հ. Կոկիկեան։

նարար Տնօրէն, հասարակական սիրուած գործիչ (մասնաւորաբար Հնչակեան և ՀՄՄի շրջանակներէն ներս) Պր. Արմէն Ղարիպին։

Հանդիսութեան բացումը կատարուեցաւ Լիբանանեան Քայ-

Գեղարուեստական բաժինը շատ յաջող կերպով ներկայացուեցաւ վարժարանի աշակերտներուն կողմէ։ Խմբերգները ղեկավարեց՝ Վարժարանի երգի ուսուցիչ Ա. Պատմագրեան։

Հոս տեղին է նշել, թէ տարին անգամ մը, Նոր Բարձր. Վարժարանի շրջանակը, շատ սուղ գիներով տոմսակ կ'ապահովէ, վայելելու համար սոյն գեղարուեստական ձեռնարկը։

Յարգանք՝ Արմէն Ղարիպի ե՛ւ տեսանելի ե՛ւ շօշափելի ԳՈՐԾԻՆ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Յիշատակի սեղաններ Հայկական Ընթերցարանի ընդունելութենէն, տրուած՝ ի պատիւ ընկերներ Արմէն Ղարիպի եւ Պետրոս Մուշեանի։

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԽԱՐԹՈՒՄԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 1963-64 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ

(Շարունակութիւն նախորդ թիւէն եւ վերջ)

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ. — Այս տարի մեր ուսուցչութեան թիւն էր 7։ 1. Հոգեշն. Տ. Ս. Վրդ. Ջինչինեան, դասաւանդելով Կրօնք հայերէն, աշխ. և ազգ. պատմութիւն։ 2. Պր. Օննիկ Գալուստեան, դասաւանդելով Թուաբանութիւն, գիտութիւն, հայերէն, երգ, մարզանք և բարոյախօսութիւն։ 3. Տիկ. Է. Գալուստեան, Թուաբանութիւն, անգլերէն, հերթական հսկողութիւն և քարտուղարութիւն։ 4. Օր. Թագուհի Կարապետեան, դաստիարակ-ուսուցչուհի, Ծաղիկ դասարանի, անգլերէն՝ Բ. Գ. կարգերու և հերթական հսկողութիւ։ 5. Օր. Նակաթ Եուսէֆ Աուաատլլահ, արաբերէն լեզուի նոր և կարող ուսուցչուհի՝ դասաւանդելով արաբ., ամբողջ դպրոցին, և օգնական՝ մանկապարտէզի բաժնին ու հերթ. հսկողութեան։ 6. Օր. Ցամիկ Կիւմիւշեան, դաստիարակ-ուսուցչուհի մանկապարտէզի բաժնին և պատասխանատու Բ. Գ. կարգերու, նաև հերթ. հսկողութեան։ 7. Տիկ Հաուլթ Աֆարեան, կամաւոր ուսուցչուհի և օգնական մանկապարտէզի բաժնին՝ հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին։

Ջերմօրէն ու անկեղծ սրտով, յանուն վարժարանիս Հոգաբարձութեան և անոր Պատ. Ատենապետին, կուզանք շնորհաւորել մեր վարժարանի ժրաջան ու տքնաջան ուսուցչական կազմը՝ որ գիտակից սիրով, հասկացողութեամբ և անհատնում համբերութեամբ մը տարի մը եւս գործեց՝ նուիրուելով Սուտանահայ գաղութի հայ մանկտիի ուսման ու կրթութեան նուիրական աշխատանքին։ Աստուած թող աւելցնէ անոնց սէրն ու նուիրումը, ուժ և կարողութիւն տալով անոնց՝ գալիք տարիներուն համար։

Գիտենք որ Հայ վարժարանն է՝ որ պիտի պահէ հայուն դիմագիծը, մայրենի գիրն ու լեզուն ու գիտակից հպարտութիւնը։ Հայ վարժարանն է՝ որ պիտի հասցնէ վաղուան տիպար մեր հայ գործիչները, մեր Ազգ. կեանքի գործունէութեան գործօն տարրերը ամէն մարզի մէջ։ Իր Ազգին ու հայրենիքին հաւատարիմ մնացող մարդը վստահութիւն ու հաւատք կը ներշնչէ ամէն ազգի մէջ։ Կոչ կ'ընենք բոլորիդ, սիրելինե՛ր, ի գին ամէն զոհողութեանց պաշտպան կանգնիլ, գուրգուրալ և զօրացնել միշտ հայ դպրոցը։

կերտներուն մասին, և կամ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ իրենց զաւակները Կիրակնօրեայ դպրոց չղրկող ծնողներու մասին, որոնք իրենց զաւակները օտար վարժարան ղրկելէ ետք՝ ազատ մեծնալու ազատութիւնն ալ շնորհած են անոնց, այդ խեղճ ու անփորձ մանուկներուն։ Բայց այս մասին՝ ուրիշ առթիւ։

Շնորհակալ ենք Կիրակնօրեայ դպրոցի և Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեանց, որ ամէն ձեւով գնահատեցին ու քաջալերեցին մեզ, որպէսզի առաջ տանինք կրօնաբարոյական սրբ. գործը՝ մեր մատաղ սերունդէն ներս։ Այս նպատակով՝ տարուան ընթացքին կանոնաւոր չապիկ հագնող դպիրներուն Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը սահմանած է մրցանակներ։ Անուանացանկը կարդացուելէ յետոյ պիտի խնդրէինք որ հանդէսէն ետք ամէն ոք միայն իր տեղը՝ ստանալու համար իր նուէրը։

Հոգ. հովիւ Սուրէն Վրդ. Ջինչինեան, Հայկ Պօստուրեան (Հոգբ. Ատենապետ), Նշան Բարձիկեան (Հոգբ. Ատենադպիր—Գանձապետ), Տնօրէն եւ Ուսուցչական կազմ, երկու շրջանաւարտուհիներ 1963–64ի։

Այս տարի եւս ունեցանք հոգաբարձական ժողովներ։ Այս ժողովներուն նպատակն էր միշտ վարժարանիս բարօր ընթացք ապահովել։ Ու, ի պատիւ Հոգաբարձութեան, վարժարանս ցարդ վայելեց՝ ամէն տեսակէտով՝ բարեկարգութիւն և յառաջդիմութիւն։ Ու մենք մեր կարգին, վայելելով հանդերձ անոնց կատարեալ վստահութիւնը, մարդկօրէն ըրինք ինչ որ հնարաւոր էր, գէթ ի դերև չհանելու իրենց ակնկալութիւնները. Թերեւս այո և թերեւս ոչ։ Մենք կը չարունակենք ծառայել մեր ազգին։

Դարձեալ, այս տարի եւս ունեցանք մէկէ աւելի գեղեցիկ և օգտակար պտոյտներ։

Ընդհ. աշակերտութեան 1963–64 տարեշրջանի ուսման արդիւնքները եղան գոհացուցիչ. ունեցանք բացառիկ յաջողութեամբ աշակերտներ, բոլոր նիւթերու մէջ քննութենէ զերծ աշակերտներ. տարեվերջի քննութիւն անցընող աշակերտներ՝ ընդամէնը 17 հոգի, որոնցմէ 5ը կը մնան վերաքննելի և մէկը քննութիւններէ բացակայած՝ բոլորովին բանաւոր պատճառով։ Ընդհ. աշակերտութեան արդիւնքներն ու մրցանակները պիտի լսէք քիչ յետոյ։ Յամենայն դէպս՝ տկար աշակերտները արձակուրդին աշխատանքի կը կարօտին՝ յառաջիկայ տարի կարենալ նոր դասերուն հետեւելու և դասարանի յառաջդիմութեան արգելք չըլլալու համար։ Մենք շնորհակալ ենք յատկապէս մեր այն ծնողներէն, որոնք մեզ հետ ձեռքձեռքի աշխատեցան և օգնեցին վարժարանիս յառաջդիմութեան։

Այս տարի եւս ունեցանք Կիրակնօրեայ դպրոցի գործունէութիւն. ամէն Ուրբաթ կանոնաւոր կերպով օտար վարժարան յաճախող աշակերտներ եւս ներկայ եղան Կիրակնօրեայի դասաւանդութեանց։ Ժամանակը չի ներեր մեզի այստեղ երկար խօսիլ Կիրակնօրեայ եկող կամ չեկող աշա-

Վերջացնելէ առաջ՝ շնորհակալութեան խօսք ունինք բժիշկ Ա. Էթմէքճեանի, որ տարուան ընթացքին երկու անգամ սիրայօժար և անձնուիրաբար ժամանակ տրամադրեց մեր վարժարանի աշակերտները բժշկական քննութենէ անցընելու։ Շնորհակալութիւն Գըրիգապ հաստատութեան՝ տղոց առատօրէն ու ձրիաբար չաքար տրամադրելուն համար։ Շնորհակալութիւն Տիկ. Անի Մարկոսեանի՝ Կիրակնօրեայ վարժարանի աշակերտներուն համար նոր կտակարաններ գնելու սրտաբուխ նուիրատուութեան համար։ Շնորհակալութիւն Տիկնանց Բարեսիրաց Միութեան՝ վարժարանիս բակին նստարաններ նուիրելուն համար։ Պր. Յ. Ջիրիքեանի՝ ինքնահոս մատիտներ նուիրելուն համար։ Շնորհակալութիւն Պր. Տ. Իզմիրլեանի Անգ. գրամեքենայ մը վարժարանիս նուիրելուն համար։ Ժագ Պօտուրեանի՝ վեց հատ անգլ.է հայերէն և հայ.է անգլ. մեծադիր բառարաններ նուիրելուն համար, որպէս մրցանակ այն աշակերտներուն, որոնք Հայ վարժարան կը յաճախեն և շրջանաւարտ կ'ըլլեն։ Շնորհակալութիւն Պր. Յ. Ջիմայեանի, որ իր արուեստագէտի ճաշակով կը շարունակէ մեծադիր նկարները գծել մեր ազգ. հերոսներուն՝ ազգ. վարժարանիս համար։ Շնորհակալութիւն Գազանճեան հաստատութեան՝ ձրիաբար և սիրայօժար նկարներ տրամադրելուն համար։ Նոյնպէս Սիմոն Մելքոնեանի։ Վերջապէս շնորհակալութիւն բոլոր այն ծնողներուն, որոնք տար-

(Շար. տես էջ 6)

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

2 ՅՈՒԼԻՍ 1964

«ԱԽՆԱԹՈՆ»Ի ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի, 25 Յունիս 1964, կ. ե. ժամը 7ին, տեղի ունեցաւ «Ախնաթոն» արուեստի ցուցասրահներուն ընդունելութիւնը՝ գեղարուեստական եղանակին փակման առթիւ:

Հրաւէրին պատասխանած էին արուեստի քննադատներ, եգիպտացի, օտար եւ հայ մամուլի գործիչներ, արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ, ականաւոր անձինք՝ դիւանագիտական ու պետական շրջանակներէ: Ներկայ էր նաեւ Մշակոյթի եւ Ազգ. Ուղղութեան Նախարար ու փոխ-վարչապետ Տոքթոր Ապտէլ-Գատէր Հաթէմի ներկայացուցիչ եւ Արուեստի, Գրականութեան ու Ընկերային Գիտութեանց տնօրէն Պր. Եուսէֆ Սիպաի:

Տնօրէնուհի Տիկին Յասմիկ Պալլարեան, իր անձնուէր մայրը, իրենց հետ ունենալով քարտուղարուհի Օր. Շողիկ Տատրեանը եւ այլ երիտասարդներ, կը հսկէին որ նշանակելի թիւով այցելուները գոհ ձգեն հիւրերը, անոնց հրամցնելով զովացուցիչներ եւ քաղցրաւենիներ՝ յարդարուած երկու նոխ պիւֆէներէն:

Շուտով ստեղծուեցաւ մտերմիկ մթնոլորտ, որուն ընթացքին իրարու ներկայացուեցան դեռ մինչեւ այդ իրարու անծանօթ անձեր՝ արուեստի աշխարհէն: Առնուեցան յիշատակի լուսանկարներ՝ թերթերու համար: Տեղի ունեցան կարծիքի փոխանակութիւններ՝ մեծապէս գնահատելով «Ախնաթոն»ի կատարած նախախնամական դերը Գահիրէի արուեստի աշխարհին համար:

Մինչ քննադատ Մոսքաթելլի կը պարզէր իր տեսակէտը «Ախնաթոն»ի այս առաջին տարուան վերջին քաներեքերորդ ցուցահանդէսին մասին, քննադատ Ճենենաուի կը յիշէր իր նախընտրութիւնը հաւաքական ցուցադրումներու, որոնցմէ մէկով էր սկսած «Ախնաթոն»ի եղանակը եւ որմով պիտի բացուէր նաեւ 1964 Հոկտեմբերի եղանակը: Իսկ տեսաբան Կաբրիէլ Բոքբոր կը յայտնէր որ թէ՛ արուեստագէտներուն եւ թէ՛ քննադատներուն համար՝ առանձին ցուցադրութիւնը աւելի օգտակար է. արուեստագէտը բարոյապէս աւելի կը քաջալերուի եւ կը սփոփուի, երբ քննադատութիւնը վերլուծէ իր գործը եւ ցուցմունքներ ընէ իբր էութեան եւ ոչ իբր ձեւի: Իսկ ինքը քննադատը կը զարգանայ, երբ ստիպուած է խօսիլ մէկ հոգիի մասին՝ խորանալով իր վերլուծումներուն մէջ: Ընդհանուր տպաւորութիւններէն կ'անցնի մասնաւոր մեկնաբանութիւններու եւ թելադրանքներու, ինչ որ քննադատին գործն է:

Այս միջոցին վրայ կը հասնի «Պինա-էլ-վաքան»ի եւ «Արապ Օպզըրվըր»ի խմբագիրներէն Տիկին Այտա Միշրիք ժամադրուելու համար նկարիչ Սամսոնեանին հետ եւ այցելելու անոր աշխատանոցը: Քիչ անդին, զրոյցի բռնուած են նկարիչներ Օ. Աւետիսեան, Ա. Զօրեան եւ Բ. Կոստանեան: Նկարիչ Օ. Աւետիսեան մեզի կը խօսի «Հայ Տառերու բարեփոխութեան մասին» գրած իր օդուածին վրայ եւ կ'ըսէ թէ Պէյրութ վերադարձին պիտի խօսի «Ախնաթոն»ի մասին, որպէսզի Լիբանանահայերը մղուին բարի նախանձի:

Մենք «Ախնաթոն»ի ընդունելութենէն բաժնուեցանք անգամ մը եւս շնորհաւորելով Տիկին Պալլարեանը եւ յանուն հայութեան՝ երախտագիտութիւն յայտնելով, որ հայ արուեստն ալ կը ծանօթացնէ օտար աշխարհին, եւ արժանաւորապէս: Ու ժամադրուեցանք՝ Հոկտեմբերին համար:

ՊՐ. ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
ՕՐ. ՄԱՐԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

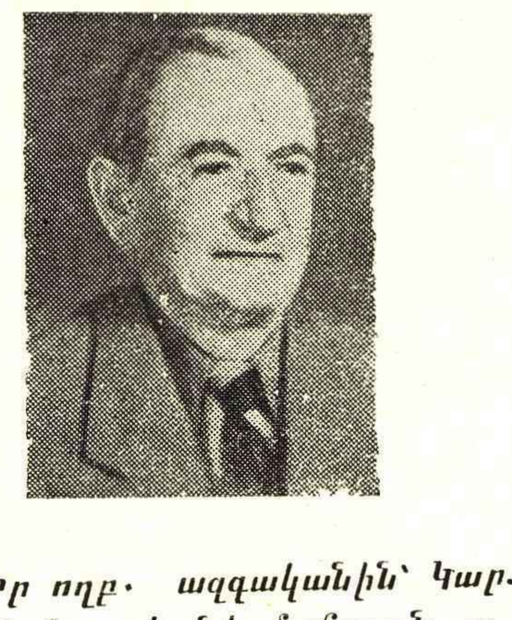
ԽՕՍՆՑԵԱԼՔ

27-6-1964 Գահիրէ-Սուէզ

Ջերմօրէն կը շնորհաւորենք մեր աշխատակիցը եւ երկու կողմերու ծնողները:

ՀԱՅԿ. ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ

Օր. Հերմինէ Ոսկանեանի ընդ. Պր. Ստեփան Միթիլեանի (Մ. Նահանգներ) ամուսնութեան ուրախ առթիւ վասն շնորհաւորութեան կը նուիրեն՝ Տէր և Տիկին Վահան Խաչերեան 50 Ե. Դ.

Իր ողբ. ազգականին՝ Կարպիս Շահպազեանի մահուան ա. տարելիցին առթիւ, Տիկին Ոսկի Հաճէթեան կը նուիրէ 100 Ե. Դ. «Ջահակիր»ին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՈՒՆ ԳԵԹՍԵՄԱՆԻԻ ԳԻՇԵՐԸ՝ ԱՊՐԻԼ 24, պատրաստեց Սիմոն Հովիւեան, գծագրեց Պօղոս Կիրակոսեան, Պէյրութ, 1954: 26 էջ 50 ը. դ.: Հրատ. Նուպար Գրատան:

ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒ ԳԻԾԸ՝ ԱԶԳԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ, գրեց Լեւոն Մարտիրոսեան: Պատկերազարդ եւ գեղատիպ: Տպարան Տօնիկեան, Պէյրութ: 880 մեծադիր էջ, փառակազմ: Գին 8 տոլար: Դիմել՝ հեղինակին, Թիւ 370, Սան Փաբլօ փողոց, Ֆրեզնօ-Գալիֆորնիա — 93701, Մ. Ն.:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ներկայիւս կը տեղեկացնենք չահագրգռուողներուն՝ թէ Միութեանս Յովակիմեան Ուսանողական Հիմնադրամէն օգտուիլ փափաքողները պարտին իրենց դիմումները ներկայացնել առաւելագոյնը մինչեւ յառաջիկայ 25 Յուլիս 1964, այդ դիմումին առնչութեամբ Միութեան Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ գրասենեակներէն ստանալով և լեցնելով սանութեան հարցարանը զոյգ օրինակներով և հայթայթելով հարցարանին մէջ պահանջուած բոլոր վաւերաթուղթերը:

Իսկ անոնք, որ յայտարարութեան հրատարակութենէն առաջ արդէն դիմում կատարած են սանութեան համար, Գահիրէէն թէ Աղեքսանդրիայէն, պարտին դիմել Միութեան նոյն գրասենեակները, ստանալու համար երկ-երկու հարցարան, զոր լեցնելէ և յարակից բոլոր վաւերաթուղթերը միացնելէ ետք, պէտք է յանձնեն նոյն այդ գրասենեակները, կցուելու համար իրենց դիմումներուն:

Պիտի առնուին սահմանափակ թիւով սան-սանուհիներ՝ չրջանաւարտ եղածներուն կամ այլ պատճառով դադրածներուն տեղ:

Վերոյիշեալ 25 Յուլիսի թուականէն ետք կատարուած կամ պակասաւոր տեղեկութիւններով ու վաւերաթուղթերով ներկայացուած դիմումները նկատի պիտի չառնուին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

(Շար. Գ. էջէն)

է Վահան Թէքէեան: Զինք գնահատողներէն մէկը եղաւ նաև Տ. Մ. Արք. Սիրունեան, ի հեճուկս պատահարներու: Զինք սիրող մըն էր Եօժէն Բաբազեան, հակառակ բուռն բախումներու: Ալպօյաճեանը ամենէն շատ գնահատողները եղան Հ.Բ.Ը.Մ.ի տնօրէն Պր. Կիրակոսեան, Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը և Կապի Ընկերութիւնը:

Ան կը սիրէր երիտասարդները և կ'առաջնորդէր զանոնք: Մտաւորական խնդիրներու մէջ՝ ան մեր հայրն էր և վստահելի համայնագիտարանը:

Անաւարտ գործեր շատ կան: Ալպօյաճեան դեռ պէտք է ապրէր քանի մը տարի եւս: Ափսո՜ս...

ՀԱՅԿ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Ծ. Խ. — Նիւթերու առատութեան պատճառով, խմբագրութեանս տրամադրուած «ԱՆՑԵԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ» գրութիւնը (Ալպօյաճեանի 1900ի անտիպներէն) պիտի տանք յաջորդով:

ՍՈՒՏԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

(Շար. Ե. էջէն)

ւաւ ընթացքին իրենց զաւակներուն տարեդարձին առթիւ կարկանդակներով և նուիրատուութեամբ ուրախացուցին մեր մանուկները:

Շնորհակալութիւն մանաւանդ մեր բարեխնամ կառավարութեան և կրթական նախարարութեան և անոր մեծապատիւ ներկայացուցիչին, որ կը պատուէ մեր հանդէսը: Մեր շնորհակալութեան խօսքը պիտի տանք արաբերէն լեզուով:

Շնորհակալութիւն նոյնպէս մեր Գաղութային Վարչութեան անդամներուն և անոր Յարգելի Նախագահին, Հոգաբարձութեանց, Երիտ. Միութեան, մեր սիրելի ծնողներուն և բոլոր անոնց՝ որոնք հեռուէն կամ մօտէն միշտ օգտակար եղան ու հետևեցան մեր տարած ազգաշէն ու ազգանուէր այս սրբ. գործին:

Յաջողութիւն և բարի արձակուրդ կը մաղթենք մեր աշակերտներուն և բոլորիդ նորանոր յաջողութիւններ՝ գալիք նոր տարեշրջանին համար:

Տնօրէն Խարթումի Ազգ. Վրժ.ի
ՕՆՆԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

Հեղ. ՕՍԿԱՐ ՇԻՍԿԱԼԻ — Թրգմ. ՍԻՍԱԿ ՇԱԼՃԵԱՆ

— Բայց, կարծեմ թէ չդատապարտուեցաք, յարեց Տիանա յուզուած ձայնով մը:

— Ո՛չ, հակառակ ոստիկանութեան ջանքերուն, յանցապարտութիւնս անկարելի եղաւ ապացուցանել: Անմեղ էի, որով գէթ առ երեսս, ազատութիւն շնորհեցին ինծի, բայց այդ թուականէն ի վեր, կը հետապնդեն զիս, վըրաս կը հսկեն, զիս յանցանքի վրայ բռնելու յոյսով...: Իսկ ես, հնավաճառի արհեստս կը կիրարկեմ, հազուագիւտ գորգեր և սուղ նկարներ գնելով և վաճառելով: Արհեստս, օրէնքի սահմանին մէջ ի գործ կը դնեմ. խանութ չունիմ հիմա, գործառնութիւններս ես ինքս՝ անձամբ կը կատարեմ:

Ոստիկանութիւնը իշ հաւտար թէ կրնամ հօրս գործին մէկ մասը շարունակել, առանց գողցուած ապրանքներու առեւտուրը ընելու: Կը ճանչնամ այդ մարդիկը, բոլորն ալ, որոնց աչքը վրայէս պակաս չէ...: Եւ սակայն պիտի չկրնան օձիքս ձեռք ձգել, այն պարզ պատճառով որ, կը նախընտրեմ պատուաւոր կերպով աշխատիլ: Պատմութիւնը վերջացած էր: Տիանա նշմարեց արդէն որ Մարսելլայի տան առջև կանգ առած են: Նիվել, ետին դառնալով, և չեշտակի անոր աչքերուն նայելով ըսաւ.

— Հիմա հասկցաք այլեւս թէ, ինչո՞ւ Թրեսի և ընկերները, զիս վտանգաւոր մէկը կը նկատեն, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, կը հասկնամ, պատասխանեց աղջիկը քաղցրութեամբ:

Պահ մը լուր մնալէ յետոյ, Ռոժէ յարեց.

— Պատմութիւնէս գայթակղեցա՞ք:

— Ո՛չ... ընդհակառակն, կասկածներս փարատեցան:

— Անկե՞ղծ կ'ըսես Տիանա:

— Բացարձակապէս:

Հովարտի վրայ խորհելով, մանկամարդուհին կը մտածէր թէ, մարդ չի կրնար հօրը համար պատասխանատու նկատուիլ, ո՛չ ալ եղբօրը համար, ինչպէս էր իր պարագան, և բնազդական շարժումով մը ձեռքը Նիվելի երկարելով, մրմնջեց.

— Ռոժէ՛, երջանիկ եմ որ ձեր գաղտնիքը ինծի վստահեցաք:

Երիտասարդը, օրիորդին ձեռքին, յետոյ շրթներուն և աչքերուն նայելով, ըսաւ ցած ձայնով.

— Գացէ՛ք շուտով Մարսելլան տեսնելու, հիմա՛ խելքս պիտի թռցնեմ...:

Մարսելլան տունը չէր: Ոստիկանները ըսին Տիանայի թէ, մօտ կէս ժամէ ի վեր դուրս ելած էր. ապահովաբար ճաշարան մը գացած ըլլալու էր և շուտով պիտի վերադառնար:

Տիանա սպասեց:

Հովարտի, Ռոժէի, Լիւֆպեբիի մահուան, Սերանտելի երկնութեան և այլ հարցերը դարձեալ զինքը զբաղեցուցած ըլլալով, ժամանակին սահիլը չզգաց, և երբ աչքերը յանկարծ պատի ժամացոյցի մը հանդիպեցան, զարմանքով տեսաւ որ, արդէն օրը գրեթէ կէս եղած էր: Հարսին բացակայութենէն աւելի զարմացած քան նեղացած, Տիանա մեկնեցաւ: Նիվելի ինքնաշարժը հո՛ն չէր:

Թաքսի մը վարձելով դէպի տուն փութաց. բայց որովհետև 5րդ պողոտային վրայ երթևեկը չափազանց խճողուած էր, այս պատճառաւ ալ կէսօրուան հազիւ հինգ րոպէ մնացած տուն հասաւ:

Եւ ճիշդ հինգ վայրկեան վերջն ալ, ահաւոր լուրը հաղորդուած էր ոստիկանութեան կողմէ: Հաննա Միւրշան նախասենեակն էր: Տժգոյն և յուզումնահար, կեցած տեղը կը դողդղար և հազիւ թէ կրնար բերանը բանալ: Տագնապալից վիճակի մը մէջ, երիտասարդ բարեկամուհիին ձեռքը խլելով՝

— Տիանա՛... Տիանա՛...

Աղջիկը յանկարծ իրեն նայեցաւ, սարսափահար...

— Ի՞նչ կայ... ի՞նչ պատահած է...

— Հովարտը... գը... գտած են... սպանուած... ատրճանակի հարուածով:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՈՃԻՐԸ

Մամուլը, այս երկրորդ ոճրագործութեան ալ արձագանգ հանդիսացաւ, խոշոր լուսանցքի վըրայ, մեծաչափ յայտարարութեամբ:

Նիվել ճաշարանէ մը դուրս ելած միջոցին, լրագրավաճառի մը կրպակին առջեւ կախուած թերթերու խորագիրը նշմարելով անակնկալի եկաւ: Լրագրավաճառուհին, այս երիտասարդին ակընյայտ յուզումը տեսնելով, զարմանահար մնաց, մանաւանդ որ դրամին մնացորդն ալ առանց առնելու մեկնած էր:

Նիվել կառք նետուեցաւ և սկսաւ թերթը աչքէ անցընել:

(29)

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հայրենադարձի պատրաստութիւններուն մասին խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հետևեալ օրերուն և հետևեալ վայրերու մէջ, երեկոյեան ժամը 8.30ին.—

Ամէն Երկուշաբթի՝ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ:

Ամէն Չորեքշաբթի՝ Կոյանեան սրահին մէջ (Հէլիոպոլիս):

Ամէն Ուրբաթ՝ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ:

Ներգաղթող հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին:

Պատասխանատու Տնօրէն-Խմբագիր Սարգիս Մ. Պալեան — Գրական բաժին Հայկ Ժամկոչեան և Արմէն Տատուր — Գեղարուեստական բաժին Մօ. Եդուարդ Յակոբեան և նկարիչ Սիմոն Սամսոնեան — Հայկական կեանքի բաժին Սիսակ Շալճեան — Կնոջական բաժին Վարդուհի — Երիտասարդական և Պատանեկան բաժին Նուպար Բէփէլեան — Շարժանկարի բաժին — Գ. Գոսթանիֆ — Գծագրութիւններ Ս. Սամսոնեան և Յովհ. Տընկճեան — Նկարներ «Սթիւտիօ» Նշան — Խմբագրութիւն և Վարչութիւն 21 Էմատ էլ Տին փողոց, հեռ. 915013 (3 գիծ) փոստարկղ թիւ 2111 կամ թիւ 47 Գահիրէ Ա. Մ. Հ. — Յայտարարութիւններ Ն. Պալեան հեռ. 915013-62590 — Բաժանորդագրութիւն Զուէն Պալեան հեռ. 915013 — Թերթիս ... Աւետիս Մառաւեան: Տպաքանակ 3000: